รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัย “เครือข่ายการวิจารณ์ : การวิจัยและพัฒนา”

เล่ม 2 : วรรณศิลป์

อรพินท์ คำสอน

กรรณิการ์ ถนอมปัญญารักษ์

สุณิสา เจริญนา

(ผู้วิจัยสาขาวรรณศิลป์)

กันยายน 2558

รายงานการวิจัยสาขาวรรณศิลป์ในรอบ 1 ปี
(18 กันยายน 2557 – 17 กันยายน 2558)
โครงการวิจัย "เครือข่ายการวิจารณ์: การวิจัยและพัฒนา"

อรพินท์ คำสอน (ผู้วิจัย)
กรรณิการ์ ถนอมปัญญารักษ์ (ผู้ช่วยวิจัย)
สุณิสา เจริญนา (ผู้ช่วยวิจัย)

ในช่วง 1 ปี (18 กันยายน 2557 – 17 กันยายน 2558) สาขาวรรณศิลป์ได้ศึกษาและสำรวจเครือข่ายการวิจารณ์ตามนิยามที่โครงการกำหนดไว้ว่า *เครือข่ายการวิจารณ์* หมายถึง *การเชื่อมโยงภายใน และ/หรือ ระหว่าง บุคคล กลุ่มบุคคล และ/หรือสถาบัน ที่แสดงออกด้วยลายลักษณ์และมุขปาฐะ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งเป็นความสัมพันธ์แบบมนุษย์สัมผัสมนุษย์โดยตรงและผ่านสื่อสังคมออนไลน์ต่างๆ (โลกไซเบอร์) เพื่อถ่ายทอดแลกเปลี่ยนแบ่งปัน และ/หรือกระตุ้นให้เกิดความรู้และความคิดเห็นเชิงวิจารณ์ที่เกี่ยวกับศิลปะโดยรวม ตัวงาน บริบท และ/หรือปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับศิลปะ* ทั้งนี้ ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยขอรายงานผลการวิจัยที่ศึกษาได้จากการวิจัยในช่วงที่ผ่านมา ดังนี้

1. การดำเนินการวิจัยสาขาวรรณศิลป์ในรอบ 1 ปี

1.1 การสัมภาษณ์

สาขาเน้นการสำรวจและสัมภาษณ์กลุ่มที่ใช้การวิจารณ์วรรณกรรมเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมที่ก่อให้เกิดเครือข่าย จำนวน 29 คน ซึ่งมีความหลากหลายประกอบด้วย อาจารย์ผู้สอนวิชาวรรณกรรมและวรรณกรรมวิจารณ์ในสถาบันการศึกษา นิสิตนักศึกษา นักเขียน นักวิจารณ์ (วิทยากรผู้จัดกิจกรรมด้านวรรณกรรม กรรมการตัดสินรางวัลวรรณกรรม นายกสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย และสมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย เจ้าของและบรรณาธิการสำนักพิมพ์ ร้านหนังสือขนาดเล็ก และ ผู้ดูแลหน้าแฟนเพจ (ดูรายละเอียดในภาคผนวก 1) ดังนี้

ลำดับที่	ผู้ให้สัมภาษณ์	สถานะ/สังกัด
1.	รศ. ดร. สรณัฐ ไตลังคะ	อาจารย์ประจำภาควิชาวรรณคดี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2.	ผศ. ดร. ดารินทร์ ประดิษฐ์ทัศนีย์	อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3.	นิวัต พุทธประสาท	ผู้ก่อตั้ง thaiwriter.net นักเขียน และเจ้าของสำนักพิมพ์เม่นวรรณกรรม
4.	เจน สงสมพันธุ์	นายกสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย
5.	สราวุธ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา	ผู้ก่อตั้ง Fanpage “เรื่องสั้นย่อหน้าเดียว”
6.	ธีรวัฒน์ ทรงคัชชะ	ผู้ก่อตั้ง Fanpage “เรื่องสั้นย่อหน้าเดียว”
7.	พินิจ นิลรัตน์	นักเขียน กวี นักวิจารณ์ วิทยากร และกรรมการตัดสินรางวัลวรรณกรรม
8.	รศ. ทวีศักดิ์ ปิ่นทอง	นายกสมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย คณบดี และอาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
9.	ดร. เพชรยุพา บูรณ์สิริจรุงรัฐ	นักเขียน ผู้ก่อตั้งสถาบันปัญญ์สุข (หลักสูตรเรื่องการเขียน)
10.	กว่าชื่น บางคมบาง	บรรณาธิการและผู้จัดการสำนักพิมพ์คมบาง และชมนาด
11.	อ. อัคคภาค เล้าจินตนาศรี	อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และนักวิจารณ์ยอดเยี่ยมรางวัลกองทุนหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ
12.	อ. จณิษฐ์ เฟื่องฟู	อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และนักวิจารณ์ยอดเยี่ยมรางวัลกองทุนหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ
13.	อัคนี มูลเมฆ	นักเขียนและนายกสโมสรนักเขียนเชียงใหม่
14.	ผศ. ชฎารัตน์ สุนทรธรรม	อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ
15.	อ. อนุสรณ์ ติปยานนท์	นักเขียน และ อาจารย์ประจำคณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
16.	อ. หัตถกาญจน์ อารีศิลป	อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
17.	ธนาคาร จันทิมา	อดีตผู้ทำแฟนเพจร้าน Bookmoby
18.	วิกรานต์ ปอแก้ว	นักเขียน และ ผู้ดูแลแฟนเพจ “เปลี่ยนปก”
19.	จตุพล บุญพรัด	นักเขียน กวี บรรณาธิการบริหาร แพรวสำนักพิมพ์ และผู้จัดการโครงการประกวดรางวัล “นายอินทร์อะวอร์ด”
20.	ดวงฤทัย เอสะนาชาตัง	ผู้ดูแลแฟนเพจ Candide book และเจ้าของร้านหนังสือก็องดิด
21.	อ. อาทิตย์ ศรีจันทร์	อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
22.	นพ. ธวัช งานรุ่งเรือง	ผู้ดูแลเพจ “หนังสือปันกันอ่าน”
23.	กิตติพล สรัคคานนท์	ผู้ดูแลแฟนเพจ1001 Nights Editions เจ้าของสำนักพิมพ์ 1001 ราตรี และโครงการ “วรรณกรรมไม่จำกัด”
24.	ผศ. สุวรรณา เกรียงไกรเพ็ชร์	อดีตอาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อดีตผู้อำนวยการศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร และอดีตนายกสมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย
25.	อ. ชมัยภร (แสงกระจ่าง) บางคมบาง	ศิลปินแห่งชาติสาขาวรรณศิลป์ ประจำปี 2557 นักเขียน นักวิจารณ์ อาจารย์พิเศษ วิทยากรค่ายการเขียน อดีตนายกสมาคมนักเขียนแห่งประเทสไทย
26.	กณิก เสน่หา	ประธานชมรมวรรณศิลป์ จุฬาฯ
27.	นัทธา ภูริพันธุ์ภิญโญ	เลขานุการและว่าที่ประธานชมรมวรรณศิลป์ จุฬาฯ
28.	ขจรฤทธิ์ รักษา	นักเขียน อดีตบรรณาธิการ นิตยสาร Writer (รุ่นแรก) เจ้าของสำนักพิมพ์ “บ้านหนังสือ”
29.	ผศ. ดร. ธัญญา สังขพันธานนท์	นักเขียน อาจารย์ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และผู้ก่อตั้ง “ค่ายวรรณกรรมสัญจร”

1.2 การเข้าร่วมกิจกรรม

สาขาวรรณศิลป์ได้เข้าร่วมกิจกรรมการวิจารณ์ที่จัดโดยทั้งสถาบันการศึกษา และองค์กรอิสระ จำนวน 8 ครั้ง (ดูรายละเอียดในภาคผนวก 2) โดยแบ่งกิจกรรมได้เป็น 5 ประเภทคือ

(1) *การประชุมทางวิชาการระดับชาติ* เรื่อง "เพื่อก้าวข้ามสะพานที่พาดข้าม จะเก็บเกี่ยวข้าวงามในทุ่งใหม่: ประวัติวรรณกรรมไทยร่วมสมัยในมุมมองร่วมสมัย"

(2) *การบรรยายพิเศษ* เรื่อง "ทฤษฎีวรรณคดีวิจารณ์ตะวันออก"

(3) *การเสวนา* เรื่อง "วรรณกรรมวิจารณ์ กับ อุทิศ เหมะมูล" เรื่อง "ความอับจนของวรรณกรรมไทย: พัฒนาการเพื่อชีวิตและแนวทดลอง" และ เรื่อง "หลากหลายหนังสือน่าอ่าน"

(4) การร่วมกันพบปะพูดคุยด้านวรรณกรรม เรื่อง "เกมลูกแก้ว" (The Galss Bead Game) ของแฮร์มัน เฮสเส และ เรื่อง "หนึ่งร้อยปีแห่งความโดดเดี่ยว" (One Hundred Years of Solitude) ของการ์เบรียล การ์เซีย มาร์เกรซ

(5) *การอบรมการเขียนนวนิยาย* จัดโดย สถาบันปัญญ์สุข

1.3 การสร้างกิจกรรมส่งเสริมเครือข่ายการวิจารณ์วรรณศิลป์

เนื่องจากพื้นที่โลกเสมือนเป็นพื้นที่สำคัญในการเผยแพร่บทวิจารณ์วรรณกรรม แต่ยังขาดกิจกรรมการวิจารณ์ลายลักษณ์อย่างเต็มรูป สาขาวรรณศิลป์จึงได้สร้างกิจกรรมส่งเสริมการวิจารณ์ในโลกเสมือนไปพร้อมๆ กันอีกทางหนึ่งด้วย เพราะเชื่อว่าการวิจารณ์เต็มรูปนอกจากจะช่วยพัฒนานักอ่านและนักเขียนแล้ว ยังอาจช่วยกระตุ้นและสร้างบรรยากาศการวิจารณ์ในภาพรวมได้ จึงได้จัดกิจกรรมในโลกเสมือน 2 พื้นที่คือ

1.3.1 บล็อกแก็ง (BlogGang) สาขาวรรณศิลป์เปิดบล็อกครั้งแรกเมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน 2555 (ในโครงการ "การวิจารณ์ศิลปะ: รอยต่อระหว่างวัฒนธรรมสื่อสิ่งพิมพ์กับวัฒนธรรมอินเทอร์เน็ต) เพื่อเผยแพร่บทวิจารณ์วรรณกรรมของสาขา โดยนักวิจัยและผู้ช่วยวิจัยใช้ชื่อร่วมกันว่า "เสี้ยวป่า" ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีในกลุ่มผู้สนใจการวิจารณ์ ทั้งที่เป็นนักวิจารณ์สมัครเล่นและผู้อ่านทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มสมาชิกของเว็บไซต์บล็อกแก็ง ในช่วง 1 ปีที่ผ่านมาได้เผยแพร่บทวิจารณ์วรรณกรรมที่ตีพิมพ์แล้วทั้งไทยและต่างประเทศ รวม 20 บท (ข้อมูล ณ วันที่ 23 มิถุนายน 2558) บทวิจารณ์ที่เผยแพร่ในพื้นที่ดังกล่าวมีผู้เข้าชมแต่ละบทมากกว่า 250 ครั้ง บางบทมียอดผู้สนใจเข้าชมมากกว่า 650 ครั้ง (ดูรายละเอียดในภาคผนวก 3)

1.3.2 เว็บไซต์เด็กดี สาขาวรรณศิลป์ทำกิจกรรม "คลินิกวิจารณ์วรรณกรรม" ในเว็บไซต์เด็กดี โดยนักวิจัยและผู้ช่วยวิจัยใช้ชื่อร่วมกันว่า bluewhale (ต่อเนื่องมาจากการวิจัยโครงการ "การวิจารณ์ในฐานะปรากฏการณ์ร่วมสมัยเพื่อพัฒนาความรู้ด้านสังคมศาสตร์แห่งการวิจารณ์ ภาคสอง") มีนักเขียนหน้าใหม่ส่งผลงานนวนิยายออนไลน์มาให้วิจารณ์เป็นจำนวนมากและต่อเนื่อง ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยเขียนบทวิจารณ์นวนิยาย

ออนไลน์ให้กับนักเขียนที่นำเรื่องมาโพสต์ขอให้วิจารณ์ โดยชี้ให้เห็นข้อเด่นและข้อบกพร่องของเรื่อง ในช่วง 1 ปี สาขาวรรณศิลป์ได้เขียนบทวิจารณ์นวนิยายและเรื่องสั้นจำนวน 22 ชิ้น (ข้อมูล ณ วันที่ 22 มิถุนายน 2558) และยังมีผลงานที่รอการวิจารณ์อีกประมาณ 50 เรื่อง (ดูรายละเอียดในภาคผนวก 4)

2. ผลการวิจัย เปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์โครงการ

โครงการวิจัย "เครือข่ายการวิจารณ์: การวิจัยและพัฒนา" ในส่วนของสาขาวรรณศิลป์มีความมุ่งมั่นที่จะดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ทั้ง 2 ประการที่ตั้งไว้ แต่การวิจัยในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา (18 กันยายน 2557 – 17 กันยายน 2558) พบว่าวัตถุประสงค์บางข้อมีผลอย่างเป็นรูปธรรม วัตถุประสงค์บางข้อยังต้องรอดูผลในระยะยาว และวัตถุประสงค์บางข้อจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยอื่นในการส่งเสริมสนับสนุน ดังนี้

2.1 *แผนที่และข้อมูลอันเป็นระบบว่าด้วยเครือข่ายผู้สร้างสรรค์งาน นักวิชาการ และผู้สนใจการวิจารณ์ศิลปะเพื่อนำไปสู่การพัฒนาและความรู้การวิจารณ์ในประเทศไทย* สาขาวรรณศิลป์ได้นำข้อมูลเครือข่ายที่ได้จากการสัมภาษณ์ในเชิงลึกและการเก็บข้อมูลจากสื่ออื่นๆ มาจัดระบบและนำเสนอไว้ในรายงานฉบับนี้ ทั้งในรูปของแผนที่ (mapping) สถานที่ตั้งเชิงกายภาพของเครือข่ายการวิจารณ์วรรณกรรม และเพื่อให้เห็นภาพรวมของเครือข่าย การจัดกลุ่ม (ดูแผนที่ประกอบ) และความสัมพันธ์ภายในและระหว่างเครือข่ายอย่างชัดเจน สาขาวรรณศิลป์จึงนำข้อมูลจากแผนที่เครือข่ายมาจัดทำในรูปของ "แผนผังการเชื่อมโยงภายในเครือข่ายวรรณกรรม"(ดูแผนผังและรายละเอียดเพิ่มเติม ข้อ 3.5) ควบคู่กันด้วย นอกจากนี้ยังรวบรวมและจัดทำระบบเครือข่ายวรรณกรรมเพื่อเป็นฐานข้อมูลเบื้องต้นอันนำไปสู่ความรู้และการพัฒนาการวิจารณ์ในประเทศไทยต่อไป ดังรายละเอียดในข้อ 3

2.2 *ศึกษาและทดลองกรณีตัวอย่างเพื่อหาศักยภาพของเครือข่ายการวิจารณ์ศิลปะ* จากการสำรวจและศึกษาเครือข่ายวรรณกรรมในช่วง 1 ปี สาขาวรรณศิลป์พบว่าไม่มีเครือข่ายวิจารณ์วรรณกรรม และเครือข่ายวรรณกรรมที่พบทั้งหมดมิได้มีจุดประสงค์เพื่อเน้นการสร้าง การพัฒนาการวิจารณ์ นักวิจารณ์ และบทวิจารณ์ จะมีเฉพาะกิจกรรมของ 3 กลุ่มที่พบว่ามีความน่าสนใจและใช้ศักยภาพในการวิจารณ์วรรณกรรมอย่างเข้มข้น ซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้เกิดการวิจารณ์อย่างจริงจังได้ แต่เป็นเครือข่ายที่เพิ่งเริ่มดำเนินใหม่ 2 เครือข่าย คือ *โครงการ "อ่าน เขียน เรียนรู้: ค่ายการวิจารณ์"* กับ *การเสวนาวรรณกรรมของกลุ่ม* "Halfglass" ซึ่งจำเป็นต้องติดตามความเอาจริงเอาจังและความต่อเนื่องในการดำเนินการจัดกิจกรรมเหล่านี้ต่อไปก่อน ในขณะที่ *กองทุนหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ* แม้จะเป็นเครือข่ายที่จัดกิจกรรมประกวดบทวิจารณ์วรรณกรรมดีเด่นต่อเนื่อง

ยาวนานกว่า 20 ปี (เริ่มดำเนินการครั้งแรกในปี 2535) แต่กิจกรรมการวิจารณ์ที่เข้มข้นของกลุ่มนี้เป็นกิจกรรมปิดเฉพาะในกลุ่มกรรมการและคณะจัดงานเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ ในช่วงที่ผ่านมา สาขาวรรณศิลป์จึงยังไม่พบกรณีศึกษาที่จะนำมาศึกษาศักยภาพการวิจารณ์ของเครือข่ายได้

แผนที่เครือข่ายวรรณกรรม (เฉพาะที่สัมภาษณ์และเก็บข้อมูล)

แม่ฮ่องสอน
- Lonely Pai @ ถนนคนเดิน

เชียงใหม่
- ม. เชียงใหม่
- ม. พายัพ
- สโมสรนักเขียนเชียงใหม่
- ชมรมวรรณศิลป์ ม. เชียงใหม่
- ร้าน Book Re:public
- ร้านเล่า
- ร้านเชียงดาว
- กลุ่ม Reading by the Lake

มหาสารคาม
- ม. มหาสารคาม
- ชมรมวรรณศิลป์ ม. มหาสารคาม
- ค่าย "วรรณกรรมสัญจร"

อุบลราชธานี
- ร้านฟิลาเดลเฟีย

นครปฐม
- ม. ศิลปากร
- ชมรมวรรณศิลป์ ม. ศิลปากร

ระยอง
- ร้านสุนทรภู่

ภูเก็ต
- กลุ่มวรรณกรรมภูเก็จ

พัทลุง
- กลุ่ม "นาคร"

ปัตตานี
- ร้านบูคู

กรุงเทพมหานคร
- จุฬาฯ
- ม. เกษตรศาสตร์
- ม. ราชภัฏพระนคร
- ชมรมวรรณศิลป์ ม.เกษตรศาสตร์
- ชมรมวรรณศิลป์ ม. ศรีนครินทรวิโรฒ
- สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย
- สำนักงานอุทยานการเรียนรู้ (TK Park)
- สถาบันปัญญ์สุข
- สมาคมผู้จัดพิมพ์และจำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย
- สนพ. ๑๐๐๑ ราตรี / วรรณกรรมไม่จำกัด
- สนพ. เม่นวรรณกรรม
- สนพ. และร้านหนังสือ Bookmoby
- สนพ. บ้านหนังสือ
- ร้านก็องดิด
- ร้านบางหลวง
- ม. ธรรมศาสตร์
- ม. ศรีนครินทรวิโรฒ
- ชมรมวรรณศิลป์ จุฬาฯ
- ชมรมวรรณศิลป์ ม. ธรรมศาสตร์
- สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย
- กองทุนหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ
- สำนักศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย (สศร.)
- The Reading Room
- เครือข่ายธุรกิจหนังสืออิสระขนาดเล็ก (คสล.)
- สนพ. ประพันธ์สาส์น
- สนพ. และร้าน Writer
- กลุ่ม Halfglass
- สนพ. คมบาง / ชมนาด
- ร้านบุษบา

เครือข่ายสื่อสังคมออนไลน์ (พื้นที่โลกเสมือน)

เฟซบุ๊ก
- เรื่องสั้นย่อหน้าเดียว
- อ่านเอาเพื่อน
- วรรณกรรมไม่จำกัด
- หนังสือปันกันอ่าน
- ชมรมวรรณศิลป์ต่างๆ
- มวจ. มาตรฐานวรรณกรรมพิมพ์จำกัด
- ร้านหนังสือต่างๆ
- โลกในมือนักอ่าน
- Papercut
- เปลี่ยนปก
- คนอ่านคออ่อน
- สนพ. ต่างๆ
- สโมสรนักเขียนภาคอีสาน

เว็บไซต์
- พันทิป (ห้องสมุด)
- เด็กดี

บล็อก
- บล็อกแก็ง

ยูทูป
- Reading Room Channel

Google Hangouts
- สนพ. กำมะหยี่

3. เครือข่ายวรรณกรรม

3.1 ประเภทของเครือข่าย สาขาวรรณศิลป์แบ่งประเภทของเครือข่าย โดยกำหนดจากตัวบุคคลที่ร่วมในเครือข่าย และ/หรือที่เป็นผู้สร้างเครือข่าย ได้แก่

(1) เครือข่ายนักเขียน (ผู้ผลิต) เกิดจากการรวมกลุ่มระหว่างนักเขียนหรือผู้ที่ต้องการจะเป็นนักเขียน โดยจุดประสงค์หลักของเครือข่ายเพื่อการพัฒนาศักยภาพของนักเขียนและพัฒนาผลงานวรรณกรรม เครือข่ายนักเขียนแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ *เครือข่ายที่รวมตัวอย่างเป็นทางการ* สมาชิกต้องสมัครเข้าร่วมโดยเสียค่าสมาชิก และมีระบบการบริหารจัดการเครือข่าย มีการเลือกตั้งผู้บริหารและกรรมการ และจัดประชุมสมาชิกเป็นประจำทุกปี เช่น สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย สมาคมนักกลอนแห่งประเทศไทย เครือข่ายนักเขียนลักษณะนี้ส่วนใหญ่มีศูนย์กลางหรือที่ทำการอยู่ในกรุงเทพมหานคร

เครือข่ายที่รวมตัวอย่างไม่เป็นทางการ เป็นการรวมตัวเกิดจากความสัมพันธ์ส่วนตัวของนักเขียนที่เกิดขึ้นในโลกจริง เช่น “สโมสรนักเขียนเชียงใหม่” “สโมสรนักเขียนภาคอีสาน” “กลุ่มนาคร” “กลุ่มวรรณกรรมภูเก็จ และ “กลุ่มนกสีเหลือง” อีกทั้งยังมีการรวมกลุ่มของนักเขียนอย่างไม่เป็นทางการในโลกเสมือน โดยใช้สื่ออินเทอร์เน็ตที่เปิดพื้นที่เผยแพร่ผลงานทั้งนวนิยาย เช่น หน้านักเขียนของเว็บไซต์เด็กดี แฟนเพจ “เรื่องสั้นย่อหน้าเดียว” และ เว็บไซต์ thaiwriter.net (ปิดตัวแล้ว)

กิจกรรมของเครือข่ายมีหลายรูปแบบ เช่น การจัดค่ายโครงการ “โรงเรียนนักเขียน” ค่าย“บ่มเพาะนักเขียนหน้าใหม่” และ การเปิดอบรมการเขียนเรื่องสั้นให้กับสมาชิก แฟนเพจ “เรื่องสั้นย่อหน้าเดียว” นอกจากเป็นการส่งเสริมและพัฒนานักเขียนหน้าใหม่แล้ว ยังเป็นการพบปะ สนทนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักเขียน และให้ความช่วยเหลือกับนักเขียนในด้านต่างๆ รวมทั้งกิจกรรมเสวนา และการเปิดตัวหนังสือของสมาชิกในเครือข่าย (ดูรายละเอียดในภาคผนวก 5)

(2) เครือข่ายอาจารย์ และ นิสิตนักศึกษาในสถาบันการศึกษา สามารถแบ่งเครือข่ายได้เป็น 2 เครือข่ายใหญ่ๆ คือ เครือข่ายของอาจารย์มหาวิทยาลัย และเครือข่ายนิสิตนักศึกษา

เครือข่ายอาจารย์มหาวิทยาลัย เกิดจากการรวมกลุ่มของอาจารย์ผู้สอนวรรณกรรมและวรรณกรรมวิจารณ์ ทั้งวรรณกรรมไทยและต่างประเทศในสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ซึ่งความสัมพันธ์ของเครือข่ายนี้เป็นแบบไม่เป็นทางการ เกิดจากความสัมพันธ์ส่วนตัวที่รู้จักกันในฐานะเพื่อน รุ่นพี่ รุ่นน้อง อาจารย์ และลูกศิษย์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการวิจารณ์วรรณกรรม รวมทั้งการสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ในการเรียนการสอนวิชาวรรณกรรมและวรรณกรรมวิจารณ์ ทั้งในเรื่องแนวคิด ทฤษฎี และให้ตัวอย่างบทวิจารณ์ พร้อม

ทั้งฝึกวิจาณณ์เชิงปฏิบัติที่เน้นวิจารณ์แบบมุขปาฐะมากกว่าการวิจารณ์แบบลายลักษณ์ และการเผยแพร่ผลงานวิชาการต่างๆ

กิจกรรมของเครือข่ายนี้มีลักษณะต่างๆ อาทิ การเรียนการสอนในห้องเรียน การสร้างประสบการณ์การเขียนและการวิจารณ์วรรณกรรมนอกห้องเรียน เช่น ค่ายวรรณกรรมสัญจร ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ซึ่งค่ายวรรณกรรมสัญจรนี้นับเป็นต้นแบบการทำค่ายวรรณกรรม/ค่ายนักเขียนที่จัดขึ้นในช่วงต่อมา การส่งเสริมวิชาการ เช่น การประชุมวิชาการ การบรรยายพิเศษในหัวข้อต่างๆ และ การเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ เพื่อสนองระบบประเมินและการทำตำแหน่งทางวิชาการ บทความทางวิชาการเหล่านี้มีความเข้มข้นทางด้านเนื้อหา แต่เป็นที่น่าเสียดายว่ามักจะเผยแพร่เฉพาะในเครือข่ายอาจารย์และนิสิตนักศึกษา ยังไม่ได้กระจายออกสู่สังคมภายนอกเครือข่าย

เครือข่ายนิสิตนักศึกษา เป็นการรวมตัวของนิสิตนักศึกษาที่สนใจงานวรรณกรรมทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับวรรณกรรม ซึ่งมีทั้งเครือข่ายที่เป็นทางการ เช่น ชมรมวรรณศิลป์ของสถาบันการศึกษา ซึ่งได้รับทุนอุดหนุนและการสนับสนุนการทำกิจกรรมจากมหาวิทยาลัย และ เครือข่ายที่ไม่เป็นทางการเช่น กลุ่ม“Halfglass” ของนิสิตคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และกลุ่ม “Reading by the lake” ของนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่

กิจกรรมของเครือข่ายนิสิตนักศึกษา ในกรณีของชมรมวรรณศิลป์มีทั้งการจัดเสวนาในประเด็นที่เกี่ยวกับวรรณกรรมเป็นระยะ ซึ่งเชิญวิทยากรที่มีความรู้ทั้งจากภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย การจัดทำจุลสารของชมรมวรรณศิลป์ การจัดค่ายการเขียน รูปแบบการรวมกลุ่มของกลุ่มนิสิตนักศึกษาเป็นการรวมตัวกันอย่างไม่เป็นทางการ ขณะเดียวกันเครือข่ายนี้ยังอาศัยข้อดีของการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของเครือข่ายนิสิตนักศึกษาให้แพร่หลายไปยังผู้ที่สนใจภายนอกกว้างขวางมากขึ้น ทั้งนี้ ความต่อเนื่องและความเข้มข้นของกิจกรรมจะขึ้นอยู่กับทั้งปัจจัยภายนอก คือบริบทสังคม และปัจจัยภายใน คือความเข้มแข็งของสมาชิกในแต่ละรุ่น

(3) **เครือข่ายผู้อ่าน** เป็นกลุ่มของผู้อ่านวรรณกรรมในโลกจริงและในโลกเสมือน มีจุดมุ่งหมายเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้สึก มุมมอง ทัศนะวิจารณ์ของผู้อ่านที่มีต่อหนังสือที่ได้อ่าน แต่รูปแบบการเขียนวิจารณ์ของเครือข่ายผู้อ่านเป็นการเขียนบทแนะนำหนังสือหนังสือมีขนาดสั้น ซึ่งเล่าถึงความประทับใจ หรือความชื่นชมที่มีต่อหนังสือ ใช้ภาษาที่สื่อความง่ายเป็นกันเอง นำเสนอประเด็นเพียงหนึ่งหรือสองประเด็นที่ไม่ซับซ้อนหรือลุ่มลึก จากการวิจัยพบว่าเครือข่ายผู้อ่านในอดีตมักใช้พื้นที่ในนิตยสารด้านวรรณกรรมหรือมีการนัดพบปะกันในสถานที่ต่างๆ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อหนังสือ แต่เมื่อเทคโนโลยีการสื่อสารพัฒนา สื่ออินเทอร์เน็ตทำให้การเผยแพร่ความคิดที่มีต่อหนังสือเป็นไปได้อย่างกว้างขวาง สะดวกและรวดเร็ว จึงพบเครือข่ายผู้อ่านเป็นจำนวนมากในโลกเสมือน โดยการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตเขียนรีวิวแนะนำหนังสือ เช่น ในบล็อกส่วนตัว บล็อกแก๊ง บล็อกเกอร์ ใน

สื่อสังคมออนไลน์ โดยเฉพาะเฟซบุ๊กที่มีหน้าแฟนเพจเขียนแนะนำหนังสือจำนวนมาก เช่น "มวจ. มาตรฐานวรรณกรรมไม่จำกัด" "อ่านเอาเพื่อน" "โลกในมือนักอ่าน" "วรรณกรรมไม่กำจัด" "คนอ่านคออ่อน" "หนังสือปันกันอ่าน" "เปลี่ยนปก" และ "Paper cut" ซึ่งร้านหนังสือ "Bookmoby" แนะนำว่าทั้ง 8 เพจข้างต้นเป็นเพจแนะนำหนังสือที่น่าสนใจของปี พ.ศ. 2557 ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าบทแนะนำหนังสือในสื่อออนไลน์ได้รับความนิยมจากผู้อ่านเป็นอย่างมาก เพราะนำเสนอส่วนดีของหนังสือให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย หนังสือที่เลือกมาแนะนำจึงเป็นหนังสือที่อ่านแล้วประทับใจ ในขณะเดียวกันผู้อ่านไม่ได้ต้องการอ่านบทวิจารณ์ที่เข้มข้น แต่ต้องการคำแนะนำในการเลือกซื้อและอ่านหนังสือ และในปัจจุบันการเขียนแนะนำหนังสือในลักษณะนี้ได้แพร่หลายและได้รับความนิยมในสื่อสิ่งพิมพ์มากขึ้นด้วย

กิจกรรมของเครือข่ายผู้อ่านเป็นการเชื่อมโยงผู้อ่านให้มาทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น *การแนะนำหนังสือ* โดยเฉพาะในโลกเสมือน ทั้งเว็บไซต์ เว็บล็อก บล็อก และแฟนเพจต่างๆ ซึ่งจะมีขนาดสั้น สำนักพิมพ์คมบางในฐานะผู้ประสานงานการผลิตได้รวบรวมข้อความประทับใจเกี่ยวกับ หนังสือ 10 เล่มในดวงใจ ของนักอ่านในเฟซบุ๊ก 100 คน และจัดพิมพ์เผยแพร่ในรูปของหนังสือชื่อ The 10 Bucket List Books of 100 Reader (10 *เล่มโปรด* 100 *นักอ่าน*) วางจำหน่ายในงานมหกรรมหนังสือระดับชาติ ประจำปี 2557 ซึ่งทุนสนับสนุนการพิมพ์ได้มาจากการระดมทุนจากทั้งนักอ่าน และนักเขียน นับเป็นปรากฏการณ์ที่สำคัญในวงการการอ่านและเขียนของไทย[1] หนังสือเล่มนี้เป็นตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมของการเผยแพร่กระแสความเคลื่อนไหวที่น่าสนใจของนักอ่านในเฟซบุ๊กมายังผู้อ่านในโลกจริงให้รับทราบในวงกว้าง *การเสวนาเกี่ยวกับหนังสือ* ทั้งโลกจริงและโลกเสมือน *การจัดกิจกรรมพบปะต่างๆ* เช่น กิจกรรม "ปันกันอ่าน" ของ แฟนเพจหนังสือปันกันอ่าน ซึ่งเป็นการส่งต่อหนังสือที่เจ้าของไม่ได้อ่านแล้วหรือมีผู้มอบให้เพื่อร่วมกิจกรรม เพื่อส่งต่อให้ผู้ที่สนใจอ่านต่อกัน โดยที่หนังสือจะถูกส่งต่อไปยังผู้ที่ต้องการอ่านไปเรื่อยๆ

(4) **เครือข่ายสำนักพิมพ์และร้านหนังสือ** มี 2 ลักษณะคือ สำนักพิมพ์และร้านหนังสือขนาดเล็ก และสำนักพิมพ์และร้านหนังสือขนาดใหญ่

สำนักพิมพ์และร้านหนังสือขนาดเล็ก เป็นการรวมตัวกันอย่างเป็นทางการของสำนักพิมพ์และร้านหนังสืออิสระขนาดเล็ก (คสล.) มีการประชุมเพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ของเครือข่าย ในการสร้างอำนาจต่อรองกับธุรกิจหนังสือครบวงจร (chain store) และยังช่วยเชื่อมโยงร้านหนังสืออิสระขนาดเล็ก (stand alone) เข้ากับสำนักพิมพ์ สายส่ง และผู้อ่าน นอกจากนี้ สำนักพิมพ์และร้านหนังสือขนาดเล็กยังใช้สื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊กในการติดต่อสื่อสารกับผู้อ่านกับแฟนคลับผู้ติดตามสำนักพิมพ์และร้านหนังสือ ทั้งยังใช้เป็นพื้นที่ประชาสัมพันธ์และจัดจำหน่ายหนังสือด้วย

[1]กว่าชื่น บางคมบาง, "ความเป็นมาของ The 10 Bucket List Books of 100 Reader 10 *เล่มโปรด* 100 *นักอ่าน*", The 10 Bucket List Books of 100 Reader (10 เล่มโปรด 100 นักอ่าน), (กรุงเทพฯ: คมบาง), 2557.

กิจกรรมของเครือข่ายนี้มุ่งประชาสัมพันธ์ให้สำนักพิมพ์และร้านหนังสือขนาดเล็กเหล่านี้เป็นที่รู้จักมากขึ้นผ่านการจัดกิจกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการจัดนิทรรศการ การเปิดตัวหนังสือ การเสวนา และการสัมมนา เช่น "สัปดาห์หนังสืออิสระ" ที่จัดขึ้นตามร้านหนังสือขนาดเล็กทั่วประเทศ ซึ่งจัดอย่างต่อเนื่องเป็นประจำในเดือนมิถุนายนของทุกปี เริ่มมาตั้งแต่ปี 2556 และ "เทศกาลหนังสือกรุงเทพมหานคร ครั้งที่ 1" จัดขึ้นระหว่างวันที่ 17-19 กรกฎาคม 2558 ณ หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ สำนักพิมพ์และร้านหนังสือขนาดเล็กยังจัดกิจกรรมบนหน้าเพจของตนเพื่อกระตุ้นให้ผู้ติดตามเข้าร่วม เช่น หน้าแฟนเพจของสำนักพิมพ์ 1001 Nights Editions มีการโพสต์ข้อความประโยค คำพูดที่ประทับใจจากหนังสือต่างๆ ที่สร้างความคึกคักให้กับหน้าแฟนเพจนี้ จนสามารถรวบรวมข้อความที่โพสต์ในหน้าแฟนเพจดังกล่าวมาจัดพิมพ์เป็นหนังสือด้วย

สำนักพิมพ์และร้านหนังสือขนาดใหญ่ ไม่พบการสร้างเครือข่ายระหว่างสำนักพิมพ์กับร้านหนังสือขนาดใหญ่ แต่พบการจัดกิจกรรมที่ส่วนใหญ่เน้นการสนับสนุนและค้นหานักเขียนหน้าใหม่ อันเป็นช่องทางหนึ่งในการหาต้นฉบับที่น่าสนใจ โดยใช้กระบวนการวิจารณ์เป็นเกณฑ์ในการคัดสรรการประกวดรางวัลวรรณกรรมต่างๆ เช่น รางวัลนายอินทร์อะวอร์ด ของ ร้านหนังสือนายอินทร์ (ร้านหนังสือในเครืออมรินทร์พริ้นติ้งฯ) รางวัลชมนาด ของ สำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น รางวัลทมยันตีอะวอร์ด ใน "โครงการถนนสู่ดวงดาว" ของสำนักพิมพ์ ณ บ้านวรรณกรรม รางวัลมติชนอะวอร์ด ของสำนักพิมพ์มติชน รางวัลแจ่มใสอะวอร์ด ของสำนักพิมพ์แจ่มใส รางวัลกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ ของสำนักพิมพ์นาคร แต่เพิ่งเริ่มมีกิจกรรมที่เน้นการสร้าง ส่งเสริมและพัฒนานักวิจารณ์และการวิจารณ์วรรณกรรม คือ สำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น์ร่วมกับธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) จัดกิจกรรม "อ่าน เขียน เรียนรู้: ค่ายวิจารณ์วรรณกรรม" เป็นการบุกเบิกการจัดกิจกรรมอบรมการวิจารณ์ให้กับนักเรียนและนิสิตนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา

(5) **เครือข่ายกลุ่มและองค์กร** คือ ในฐานะผู้จัด และ/หรือ ผู้ให้ทุนสนับสนุน ซึ่งต้องมีรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ การดำเนินงาน กำหนดการ กลุ่มเป้าหมาย งบประมาณ และผลที่คาดว่าจะได้รับ อย่างชัดเจนและตรวจสอบได้ มีทั้งองค์กรภาครัฐ เช่น อุทยานการเรียนรู้ (TK park) หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร และ สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย (สศร.) และองค์กรภาคเอกชน เช่น กองทุนหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย สถาบันปัญญ์สุข และ Reading Room

กิจกรรมของเครือข่ายนี้เป็นการสนับสนุน ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพและองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับวรรณกรรมและการวิจารณ์วรรณกรรม ทั้งการอ่านและการเขียนในพื้นที่โลกจริง อาทิ การส่งเสริมการวิจารณ์ เช่น การประกวดรางวัลบทวิจารณ์ดีเด่นกองทุนหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ การส่งเสริมการเขียนการอ่าน เช่น ค่ายบ่มเพาะ การจัดอบรมนักเขียน กิจกรรม Reading Group กิจกรรมการเสวนา และ สัมมนาเกี่ยวกับวรรณกรรมและการวิจารณ์วรรณกรรมในประเด็นต่างๆ

(6) **เครือข่ายนักวิจารณ์** ในอดีตมีการรวมกลุ่มของนักวิจารณ์ที่มีคอลัมน์วิจารณ์ และ/หรือนักวิจารณ์สมัครเล่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแลกเปลี่ยนทัศนะวิจารณ์ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีการสร้างงานวิจารณ์ที่มีคุณภาพสามารถเผยแพร่ในสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น กลุ่ม "วรรณกรรมพินิจ" กลุ่ม "บ่อนวรรณกรรมแสงตะวัน" และ กลุ่ม"รวมพลคนอ่าน"

กิจกรรมของเครือข่ายนักวิจารณ์ที่จัดขึ้นเป็นการเผยแพร่ทัศนะวิจารณ์ บทวิจารณ์ และองค์ความรู้ด้านการวิจารณ์วรรณกรรมในโลกจริง ทั้งที่เป็นลายลักษณ์และมุขปาฐะ ซึ่งกิจกรรมที่จัดขึ้นมีหลากหลายรูปแบบ อาทิ *การเผยแพร่บทวิจารณ์ในสื่อสิ่งพิมพ์* เช่น คอลัมน์ "วรรณกรรมพินิจ" ใน *สยามรัฐสัปดาหวิจารณ์* เผยแพร่อย่างต่อเนื่องนานถึง 27 ปี คอลัมน์ "พระจันทร์ทรงกลด" ในหนังสือพิมพ์*กรุงเทพธุรกิจ* และบทวิจารณ์วรรณกรรม ในนิตยสาร*เนชั่นสุดสัปดาห์* หนังสือ *รวมพลคนอ่าน นวนิยายรางวัลซีไรต์ พ.ศ.* 2543 ซึ่งเป็นการรวบรวมบทบรรณานิทัศน์เขียนแนะนำหนังสือที่เข้าประกวดทุกเล่ม (มีผู้เรียกผู้จัดกิจกรรมกลุ่มนี้ว่า *กรรมการเงา*) การเสวนาและสนทนาเกี่ยวกับวรรณกรรมในประเด็นต่างๆ ในเครือข่ายอย่างสม่ำเสมอ แต่ในปัจจุบันไม่พบเครือข่ายนักวิจารณ์วรรณกรรม เนื่องจากไม่มีนักวิจารณ์รุ่นใหม่ขึ้นมาทดแทนและนักวิจารณ์ที่เคยมีคอลัมน์วิจารณ์ยุติบทบาทการทำงานวิจารณ์ลง

3.2 **ปัจจัยการเกิดเครือข่าย** แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ

3.2.1 ***มีเป้าประสงค์ร่วมกัน*** (by design) เครือข่ายวรรณกรรมส่วนใหญ่เกิดจากการมีเป้าประสงค์ร่วมกัน ดังนี้

(1) ***การวิจารณ์วรรณกรรม*** เป็นเป้าประสงค์ของเครือข่ายวิจารณ์ กิจกรรมของเครือข่ายเน้นการสนทนาแลกเปลี่ยนการวิจารณ์ด้านวรรณกรรมอย่างเข้มข้นทั้งภายในกลุ่มและเสวนาร่วมกับผู้สนใจภายนอก ขณะเดียวกันยังมีการเผยแพร่บทวิจารณ์ลายลักษณ์แบบเต็มรูปในสื่อสิ่งพิมพ์ด้วย แต่เป็นที่น่าเสียดายว่า ปัจจุบันเครือข่ายวิจารณ์ที่เคยมีอยู่ในอดีตต่างได้ยุติบทบาทลงแล้ว

(2) ***การพัฒนาและส่งเสริมการเขียนวรรรกรรม*** เป็นเป้าประสงค์สำคัญของเครือข่ายนักเขียนเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย กิจกรรมของเครือข่ายที่จัดขึ้นจึงเน้นการจัดอบรมการเขียน การเสวนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือหรือนักเขียน รูปแบบการวิจารณ์จึงเน้นที่การวิจารณ์มุขปาฐะในโลกจริงและลายลักษณ์ในโลกเสมือน เนื้อหาการวิจารณ์เน้นที่องค์ความรู้ทางด้านวรรณกรรมทั้งจากวิทยากรผู้ที่มีความรู้ทางด้านวรรณกรรม นักวิจารณ์และนักเขียนผู้มีประสบการณ์ วิจารณ์งานของนักเขียนผู้เข้าอบรมทั้งข้อดีและข้อด้อย โดยแบ่งตามองค์ประกอบของวรรณกรรม เช่น การวางโครงเรื่อง การดำเนินเรื่อง ความสมเหตุสมผล ภาษา และความน่าสนใจ เช่น "โรงเรียนนักเขียน" ของสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย และ การอบรมนักเขียน ของสถาบันปัญญ์สุข ขณะเดียวกันยังพบว่าในพื้นที่อินเทอร์เน็ตได้ใช้การวิจารณ์ในการพัฒนาและส่งเสริมการเขียน

วรรณกรรมด้วย เช่น แฟนเพจเรื่องสั้นย่อหน้าเดียว และหน้าไรเตอร์ในเว็บไซต์เด็กดี ซึ่งข้อวิจารณ์ส่วนใหญ่เป็นของสมาชิกในเครือข่ายที่เป็นนักเขียนและนักวิจารณ์สมัครเล่น จึงต้องพิจารณากันต่อไปว่าข้อวิจารณ์เหล่านี้จะสามารถพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพการเขียนของนักเขียนหน้าใหม่ได้มากน้อยเพียงใด

แต่ข้อน่าสังเกตประการหนึ่ง คือ ต้นแบบการทำค่ายวรรณกรรม / ค่ายนักเขียนที่พบเป็นจำนวนมากในปัจจุบันมิได้มีต้นกำเนิดมาจากเครือข่ายนักเขียน แต่มาจาก "ค่ายวรรณกรรมสัญจร" คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ซึ่งเป็นกิจกรรมนอกห้องเรียนที่มีการต่อยอดจากการเรียนวิชา "วรรณกรรมวิจารณ์"

(3) ***การเผยแพร่ความรู้ด้านวรรณกรรมและวรรณกรรมวิจารณ์*** เป็นเป้าประสงค์หลักของเครือข่ายอาจารย์และนิสิตนักศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรายวิชาวรรณกรรมและการวิจารณ์วรรณกรรม ขณะเดียวกันยังพบว่าเครือข่ายวรรณกรรมอื่นๆ ต่างร่วมจัดกิจกรรมเพื่อเผยแพร่ความรู้ดังกล่าว จึงพบว่ามีการจัดกิจกรรมในหลากหลายรูปแบบทั้งในและนอกห้องเรียน เช่น การเรียนการสอน การเผยแพร่ผลงานวิชาการ ทั้งบทวิจารณ์และบทความวิจารณ์วรรณกรรม การเสวนา สัมมนา และประชุมวิชาการเพื่อเสนอความคิดเห็นและทัศนะวิจารณ์เกี่ยวกับวรรณกรรมในประเด็นต่างๆ ทั้งที่ให้ความรู้ทางด้านวรรณกรรมและการวิจารณ์โดยตรง และการวิจารณ์ใช้ทฤษฎีและมุมมองจากศาสตร์สาขาอื่น

แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า ในปัจจุบันพบว่าสถานที่และความเป็นทางการของเครือข่ายอาจารย์และนิสิตนักศึกษามีผลต่อการเผยแพร่ความรู้ด้วยเช่นกัน กล่าวคือ ถ้าจัดกิจกรรมในสถาบันการศึกษามักจำกัดเฉพาะกลุ่มผู้สนใจและอยู่ในแวดวงวรรณกรรม แต่ถ้าจัดโดยเครือข่ายอื่นนอกสถาบันการศึกษาจะมีผู้สนใจทั่วไปเข้าร่วมในวงกว้าง ทั้งๆ ที่บางครั้งวิทยากรหรือผู้เสวนาจะเป็นบุคคลเดียวกัน

(4) ***การสนทนาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือ*** ไม่เพียงแต่เป็นเป้าประสงค์หลักของเครือข่ายนักอ่านและเครือข่ายนักวิจารณ์ ขณะเดียวกันยังเป็นเป้าประสงค์รองของเครือข่ายสำนักพิมพ์และร้านหนังสือด้วย เพราะกิจกรรมที่จัดขึ้นไม่เพียงแต่สนับสนุนและกระตุ้นให้เกิดการแสดงทัศนะเกี่ยวกับหนังสือเท่านั้น ในอีกด้านหนึ่งยังเป็นช่องทางเผยแพร่และประชาสัมพันธ์หนังสือให้เป็นที่รู้จักในวงกว้างมากขึ้นด้วย จะพบว่ากิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าวมีหลากหลายรูปแบบ ซึ่งจัดขึ้นทั้งในโลกจริงและโลกเสมือน เช่น *การเปิดตัวหนังสือ* ทั้งที่จัดโดยสำนักพิมพ์ ร้านหนังสือ และนักเขียนเอง *กิจกรรมสนทนาหนังสือที่น่าสนใจ* เช่น 1) กิจกรรม Reading Group เป็นการสนทนาหนังสือวรรณกรรมคลาสสิกระดับโลก ซึ่งจัดโดยแฟนเพจสำนักพิมพ์วรรณกรรมไม่จำกัด 2) "Strawbery Sunday"[2] เป็นการสนทนาวรรณกรรมยอดนิยมของไทยและต่างประเทศ

[2] สามารถติดตามได้ในรูปแบบคลิปวีดีโอในช่องยูทูปของห้องสมุด ReadingRoom

ของห้องสมุด Reading Room โดยคุณอรรถ บุนนาค เป็นวิทยากร และ 3) กิจกรรม Re: Reading[3] ของห้องสมุด Reading Room เป็นการวิจารณ์โดยใช้เนื้อหาองค์ความรู้หรือทฤษฎีทางด้านวรรณกรรมและมุมมองจากศาสตร์แขนงอื่นร่วมด้วย และ *การเขียนแนะนำหนังสือ* ทั้งในสื่อสิ่งพิมพ์ และอินเทอร์เน็ต เช่น บล็อกแก๊ง เฟซบุ๊กส่วนตัว แฟนเพจแนะนำหนังสือของร้านหนังสือ และสำนักพิมพ์

เป็นที่น่าสังเกตว่า กิจกรรมที่จัดขึ้นมีผู้สนใจเข้าร่วมเป็นจำนวนมาก เพราะผู้อ่านงานวรรณกรรมส่วนหนึ่งต้องการโอกาสและพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนทัศนะวิจารณ์และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือกับผู้อื่น ซึ่งไม่เพียงจะช่วยให้เห็นมุมมองและอธิบายตัวงานวรรณกรรมในแง่มุมที่หลากหลาย แต่ยังช่วยไขข้อข้องใจบางประการให้กระจ่างแจ้งมากขึ้น นับว่าการอ่านและการวิจารณ์ต่างช่วยพัฒนาความเข้มแข็งให้แก่กัน

(5) **การประกวดรางวัลด้านวรรณกรรม** เป็นเป้าประสงค์ประการหนึ่งในการค้นหาต้นฉบับงานวรรณกรรมใหม่ๆ ของเครือข่ายสำนักพิมพ์ ขณะเดียวกันการประกวดวรรณกรรมยังเป็นเป้าประสงค์หลักของเครือข่ายกลุ่มและองค์กรบางแห่งด้วย กิจกรรมนี้ใช้การวิจารณ์ในกระบวนการคัดเลือกและตัดสินรางวัลที่มีการถกเถียงและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างเข้มข้นของคณะกรรมการ โดยใช้ทั้งองค์ความรู้และทฤษฎีทางด้านวรรณกรรม และมุมมองจากศาสตร์แขนงอื่น และมีการเขียนคำประกาศผู้ที่ได้รับรางวัล ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงทัศนะของกรรมการที่มีต่องานที่ได้รางวัล[4] เช่น รางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน รางวัลวรรณกรรมของสำนักพิมพ์ต่างๆ และ รางวัลบทวิจารณ์วรรณกรรมดีเด่นกองทุนหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ ของกองทุนหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ

น่าสังเกตว่า ทัศนะและข้อวิจารณ์อันเข้มข้นของคณะกรรมการคัดเลือกและตัดสินรางวัลวรรณกรรมต่างๆ นับว่ามีคุณค่าและมีประโยชน์สำหรับทั้งผู้ที่อยู่ในแวดวงวรรณกรรม และผู้สนใจทั่วไป แต่เป็นที่น่าเสียดายว่าแทบจะไม่มีเครือข่ายผู้รับผิดชอบใดที่เผยแพร่ทัศนะและข้อวิจารณ์ดังกล่าว ทั้งๆ ที่ในอดีตเคยมีการเผยแพร่ เช่น “รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณารางวัลกวีดีเด่น ของ มูลนิธิเสฐียรโกเศศ-นาคะประทีป” ไว้ในภาคผนวกของหนังสือ *บางกอกแก้วกำศรวล หรือ นิราศนครศรีธรรมราช* ของ อังคาร กัลยาณพงศ์

3.2.2 ***เกิดจากวัฒนธรรม*** (by culture) เครือข่ายที่เกิดจากวัฒนธรรมที่พบคือ *เครือข่ายผู้อ่าน* เป็นการสร้างเครือข่ายผู้อ่านโดยใช้วัฒนธรรมการสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ต ที่เปิดพื้นที่โลกเสมือนให้ผู้สนใจวรรณกรรมเข้ามารวมกลุ่มกัน ซึ่งจะเปลี่ยนรูปแบบ (platform) ของสื่ออินเทอร์เน็ตตลอดเวลาตามความนิยมของยุคสมัย เช่น *เว็บไซต์* เว็บล็อก บล็อก และ เฟซบุ๊ก

---

[3] สามารถติดตามได้ในรูปแบบคลิปวิดีโอในช่องยูทูปของห้องสมุด ReadimgRoom

[4] สัมภาษณ์ ผศ.สุวรรณา เกรียงไกรเพ็ชร์, อดีตอาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อดีตผู้อำนวยการศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร และอดีตนายกสมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย. 25 กุมภาพันธ์ 2558.

นอกจากนี้ยังพบว่า บางเครือข่ายเริ่มต้นการสร้างเครือข่ายจากการมีเป้าประสงค์ร่วมกัน เมื่อดำเนินการและจัดกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องเป็นระยะเวลานาน สามารถพัฒนาไปสู่การสร้างเป็นวัฒนธรรมเฉพาะของเครือข่ายตนขึ้นได้ เช่นกรณีของ *ค่ายวรรณกรรมสัญจร* คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เป็นเครือข่ายที่เกิดจากการส่งเสริมการเรียนการสอนวรรณกรรมในห้องเรียนให้กับนักศึกษา ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ประสบความสำเร็จ มีการจัดอย่างต่อเนื่องเป็นเวลา 22 ปี จนในปัจจุบัน "ค่ายวรรณกรรมสัญจร" มีประวัติศาสตร์ และเพลงประจำค่ายที่ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นประมาณ 4-5 เพลง ขณะเดียวกันสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมมีเสื้อยืด คำขวัญหรือสโลแกน และหนังสือค่ายที่ทำขึ้นและแจกเฉพาะรุ่นในแต่ละปี

3.3 **พื้นที่** พื้นที่เครือข่ายวรรณกรรมแบ่ง 2 พื้นที่ คือ

3.3.1 **พื้นที่ในโลกจริง (physical)** เป็นพื้นที่เครือข่ายได้มาพบปะร่วมทำกิจกรรมด้านวรรณกรรมในลักษณะของ "มนุษย์สัมผัสมนุษย์" โดยเฉพาะในกรุงเทพมหานครมีปริมาณเครือข่ายมากและมีความหลากหลาย ซึ่งอาจเนื่องมาจากมีสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่เน้นการเรียนการสอนด้านวรรณกรรมหลายแห่ง เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ นอกจากนี้ยังมี*กลุ่มและองค์กร* เช่น สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย สมาคมนักกลอนแห่งประเทศไทย สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย กองทุนหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ สำนักศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย (สศร.) สถาบันปัญญ์สุข *ร้านหนังสือ* เช่น ก็องดิด Bookmoby บางหลวง บุษบา *สำนักพิมพ์* อาทิ คมบาง เม่นวรรณกรรม ประพันธ์สาส์น Writer แพรว *ห้องสมุด* เช่น ห้องสมุดอุทยานแห่งการเรียนรู้ (TK Park) ห้องสมุด Reading Room

ในส่วนภูมิภาคแม้เครือข่ายวรรณกรรมจะไม่มากและหลากหลาย แต่พื้นที่บางแห่งน่าสนใจ เช่น จังหวัดเชียงใหม่มีเครือข่ายทางด้านศิลปะ ซึ่งมีความสัมพันธ์ชัดเจนทั้งภายในและระหว่างเครือข่าย ในด้านวรรณกรรมมีการรวมกลุ่มของนักเขียนเป็น "สโมสรนักเขียนเชียงใหม่" ปัจจัยที่ทำให้จังหวัดเชียงใหม่เป็นชุมชนทางศิลปวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง อาจเป็นเพราะจังหวัดเชียงใหม่ผู้คนในแวดวงศิลปะ ทัศนศิลป์ วรรณศิลป์ นาฏศิลป์ ดนตรี ภาพยนตร์ สามารถที่จะติดต่อพบปะสนทนาได้เป็นประจำ มีการจัดกิจกรรมเฉพาะสาขาหรือกิจกรรมข้ามสาขาสม่ำเสมอ

ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีความเข้มแข็งและความต่อเนื่องในการจัดกิจกรรม"ค่ายวรรณกรรมสัญจร" จนเป็นแม่ข่ายหรือศูนย์กลางของเครือข่ายวรรณกรรมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และอดีตสมาชิกของเครือข่ายแห่งนี้ยังได้สร้างเครือข่ายย่อยๆ อีกเป็นจำนวนมาก ทั้งในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาและมัธยมศึกษา

นอกจากนี้ สถาบันการศึกษาในภูมิภาค เช่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยพายัพ มหาวิทยาลัยศิลปากร (นครปฐม) และเครือข่ายนักเขียน เช่น สโมสรนักเขียนภาคอีสาน กลุ่มนาคร กลุ่มวรรณกรรมภูเก็จ เครือข่ายร้านหนังสือ Lonely Pai @ ถนนคนเดิน (แม่ฮ่องสอน) ร้านฟิลาเดลเฟีย (อุบลราชธานี) ร้านสุนทรภู่ (ระยอง) ร้านบูคู (ปัตตานี) ยังมีการจัดกิจกรรมด้านวรรณกรรมอยู่เป็นระยะ

3.3.2 พื้นที่ในโลกเสมือน (virsual) ด้วยศักยภาพของสื่อและประสิทธิภาพของพื้นที่ซึ่งสามารถเข้าถึงและเชื่อมต่อกับผู้คนจำนวนมากได้อย่างรวดเร็ว ไม่จำกัดเวลา และสถานที่ พื้นที่นี้จึงเป็นพื้นที่ที่ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวาง อีกทั้งเครือข่ายวรรณกรรมในโลกเสมือนมีปริมาณและความสำคัญเพิ่มมากขึ้น เพราะสามารถตอบสนองรสนิยมและความพึงพอใจในปัจจุบัน จึงเกิดเครือข่ายในโลกเสมือน ทั้งในเว็บไซต์ เช่น เด็กดี บล็อกแก็ง สื่อสังคมออนไลน์ และเฟซบุ๊กซึ่งเป็นพื้นที่สำคัญของเครือข่ายวรรณกรรม เช่น เรื่องสั้นย่อหน้าเดียว โลกในมือนักอ่าน อ่านเอาเพื่อน วรรณกรรมไม่จำกัด รวมทั้งเฟซบุ๊กของชมรมวรรณศิลป์ ร้านหนังสือ และสำนักพิมพ์ และ ยูทูป มีการเผยแพร่คลิปวีดิโอการเสวนาเกี่ยวกับวรรณกรรมในประเด็นต่างๆ ผ่านยูทูป บางเครือข่ายสร้างช่อง (channel) เฉพาะของตนขึ้น เช่น Reading Room รวมไปถึงการเสวนาเกี่ยวกับหนังสือผ่าน Google Hangouts เช่น การเสวนาเกี่ยวกับมูราคามิ ที่จัดโดยสำนักพิมพ์กำมะหยี่

สาขาวรรณศิลป์มีข้อสรุปว่า เครือข่ายวรรณกรรมในปัจจุบันมักไม่ยึดติดกับพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง แต่จะใช้พื้นที่ทั้งสองแห่งในการจัดและเผยแพร่กิจกรรมต่างๆ ของเครือข่ายร่วมกัน โดยเลือกใช้จุดเด่นของแต่ละพื้นที่เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เช่น นิยมจัดกิจกรรมการวิจารณ์เต็มรูปอย่างเข้มข้นในพื้นที่โลกจริง และใช้พื้นที่โลกเสมือนในการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและเนื้อหาของกิจกรรม อนึ่ง พื้นที่โลกเสมือนยังเป็นช่องทางในการขยายสมาชิกในเครือข่ายด้วย

3.4 รูปแบบและวิธีการวิจารณ์ในเครือข่ายวรรณกรรม

3.4.1 รูปแบบของการวิจารณ์ในเครือข่ายวรรณกรรม การวิจารณ์วรรณกรรมเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมทางด้านวรรณกรรมโดยเป็นการวิจารณ์ลายลักษณ์และมุขปาฐะ ซึ่งเกิดในพื้นที่โลกจริงและโลกเสมือน ทั้งนี้เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนานักเขียน การนำเสนอผลงานทางวิชาการ การประชาสัมพันธ์หนังสือ การแสดงทัศนะวิจารณ์ ซึ่งรูปแบบของการวิจารณ์วรรณกรรมแบ่งเป็น 4 รูปแบบ คือ

1) *การวิจารณ์มุขปาฐะในโลกจริง* เครือข่ายวรรณกรรมทุกเครือข่ายนิยมใช้ในการจัดกิจกรรมทางวรรณกรรมอย่างกว้างขวาง ไม่ว่าจะเป็นการจัดเสวนาทางวิชาการ การจัดอบรมการเขียน การจัดค่ายวรรณกรรมต่างๆ การเสวนาและการเปิดตัวหนังสือ

2) *การวิจารณ์มุขปาฐะในโลกเสมือน* เป็นการแสดงทัศนะวิจารณ์ผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตกำลังได้รับความสนใจและเริ่มเป็นที่นิยมในการจัดกิจกรรมของเครือข่ายวรรณกรรมหลายเครือข่ายเพิ่มขึ้น ในปัจจุบันกิจกรรมการวิจารณ์มุขปาฐะในโลกเสมือนมี 2 รูปแบบ คือ 1) การถ่ายทอดสด (stream) การเสวนาวรรณกรรม และถ่ายทอดสดผ่าน Google Hangouts 2) การเผยแพร่คลิปการเสวนาและวิจารณ์งานวรรณกรรมที่ผ่านมาแล้วผ่านยูทูปที่เปิดโอกาสให้ผู้สนใจรับชมการเสวนาดังกล่าวได้ทุกเวลาและทุกสถานที่ เช่น Reading Room มีช่อง Reading Room Bangkok

3) *การวิจารณ์ลายลักษณ์ในสื่อสิ่งพิมพ์* เครือข่ายที่ใช้การวิจารณ์ลายลักษณ์ในสื่อสิ่งพิมพ์ คือเครือข่ายนักวิจารณ์ (ในอดีต) และ เครือข่ายอาจารย์และนิสิตนักศึกษาที่ในปัจจุบันเผยแพร่บทวิจารณ์วรรณกรรมลายลักษณ์เต็มรูปที่เผยแพร่ในสื่อสิ่งพิมพ์เฉพาะกลุ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็น นิตยสารวรรณกรรมและวารสารวิชาการ นอกจากนี้ยังมีเครือข่ายสำนักพิมพ์ที่นิยมใช้การวิจารณ์ในสิ่งสิ่งพิมพ์ โดยเฉพาะบทแนะนำหนังสือขนาดสั้นเพื่อเป็นช่องทางการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่หนังสือของตนเพิ่มขึ้น

4) *การวิจารณ์ลายลักษณ์ในโลกเสมือน* ปัจจุบันการวิจารณ์ลายลักษณ์ในสื่อออนไลน์ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในทุกเครือข่าย โดยเฉพาะบทแนะนำหนังสือขนาดสั้น ที่ไม่เพียงกระตุ้นและสร้างแรงบันดาลใจในการอ่านให้กับผู้อ่าน ยังช่วยเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ให้หนังสือเป็นที่รู้จักในวงกว้าง ขณะเดียวกันด้วยปริมาณบทแนะนำหนังสือที่มีเป็นจำนวนมากยังช่วยสร้างความคึกคักในกับวงการวรรณกรรมไปพร้อมกันด้วย เพราะหนังสือได้รับการกล่าวถึงตลอดเวลา โดยไม่ต้องรอวาระและโอกาสเหมือนเช่นเดิม อีกทั้งผู้สนใจยังได้พบปะและแลกเปลี่ยนทัศนะวิจารณ์กันได้ทุกวัน โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่

3.4.2 **วิธีการวิจารณ์ในเครือข่ายวรรณกรรม** แบ่งเป็น 3 ลักษณะ

1) *การวิจารณ์โดยเน้นปฏิกิริยาทางความคิดและอารมณ์ที่มีต่องานวรรณกรรม* เป็นการแสดงทัศนะวิจารณ์ผ่านการแสดงความรู้สึกโดยเฉพาะการชื่นชม ส่วนใหญ่พบในการเขียนแนะนำหนังสือและการแสดงความเห็นแบบมุปาฐะเกี่ยวกับการเสวนาหนังสือในเครือข่ายนักอ่าน เครือข่ายสำนักพิมพ์และร้านหนังสือ และเครือข่ายนักเขียน

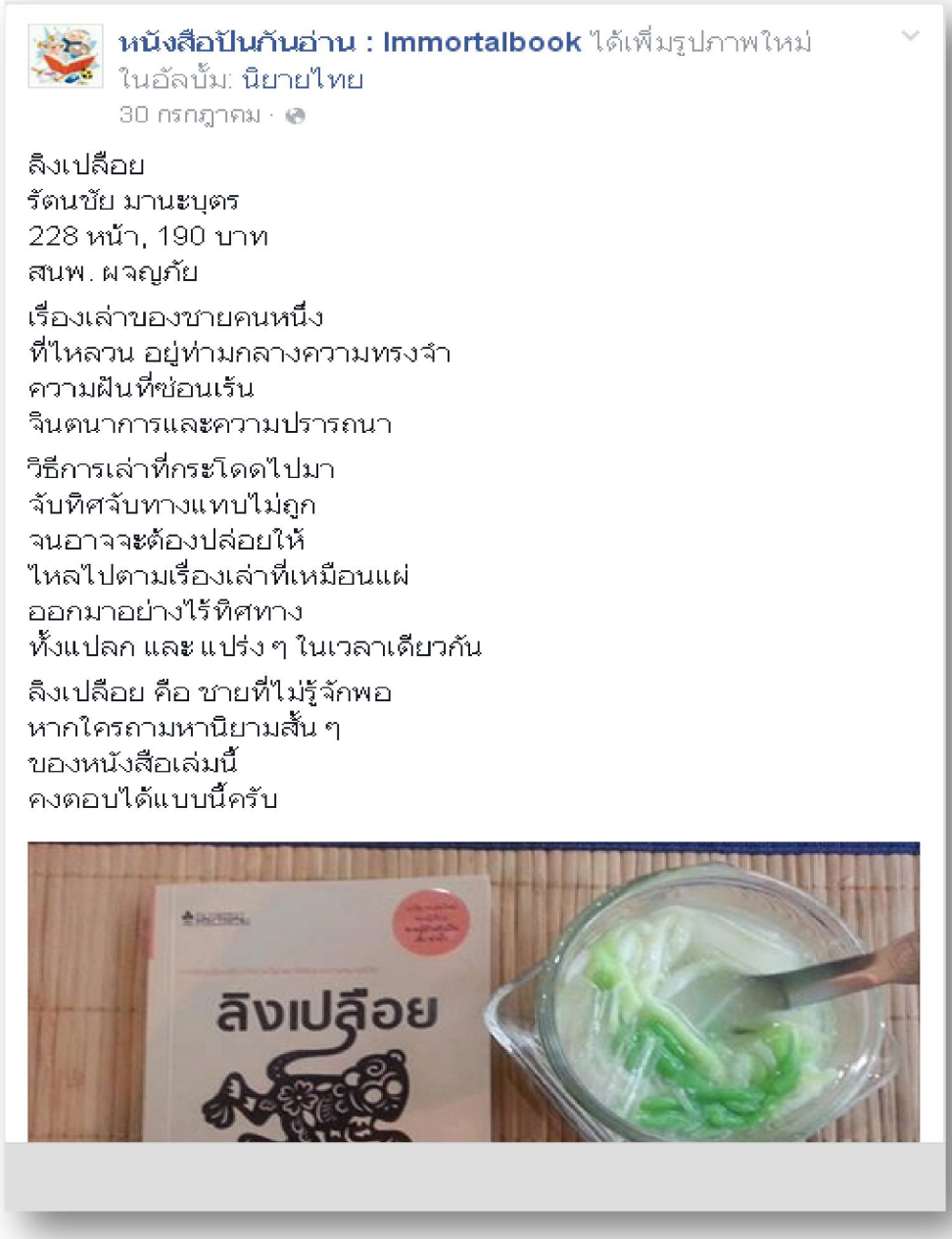

แฟนเพจ “หนังสือปันกันอ่าน”

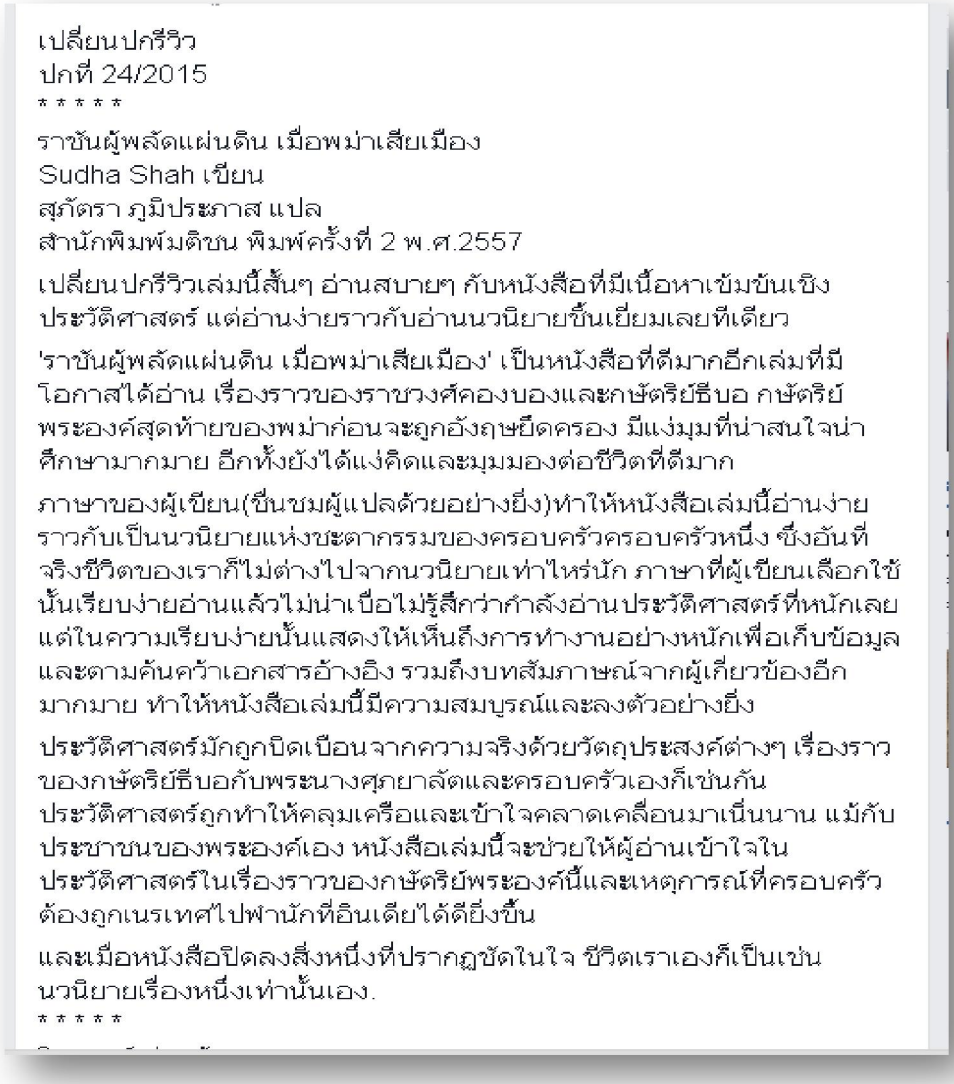

เปลี่ยนปกรีวิว
ปกที่ 24/2015
* * * * *
ราชันผู้พลัดแผ่นดิน เมื่อพม่าเสียเมือง
Sudha Shah เขียน
สุภัตรา ภูมิประภาส แปล
สำนักพิมพ์มติชน พิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ.2557

เปลี่ยนปกรีวิวเล่มนี้สั้นๆ อ่านสบายๆ กับหนังสือที่มีเนื้อหาเข้มข้นเชิงประวัติศาสตร์ แต่อ่านง่ายราวกับอ่านนวนิยายชิ้นเยี่ยมเลยทีเดียว

'ราชันผู้พลัดแผ่นดิน เมื่อพม่าเสียเมือง' เป็นหนังสือที่ดีมากอีกเล่มที่มีโอกาสได้อ่าน เรื่องราวของราชวงศ์คองบองและกษัตริย์ธีบอ กษัตริย์พระองค์สุดท้ายของพม่าก่อนจะถูกอังกฤษยึดครอง มีแง่มุมที่น่าสนใจน่าศึกษามากมาย อีกทั้งยังได้แง่คิดและมุมมองต่อชีวิตที่ดีมาก

ภาษาของผู้เขียน(ชื่นชมผู้แปลด้วยอย่างยิ่ง)ทำให้หนังสือเล่มนี้อ่านง่ายราวกับเป็นนวนิยายแห่งชะตากรรมของครอบครัวครอบครัวหนึ่ง ซึ่งอันที่จริงชีวิตของเราก็ไม่ต่างไปจากนวนิยายเท่าไหร่นัก ภาษาที่ผู้เขียนเลือกใช้นั้นเรียบง่ายอ่านแล้วไม่น่าเบื่อไม่รู้สึกว่ากำลังอ่านประวัติศาสตร์ที่หนักเลย แต่ในความเรียบง่ายนั้นแสดงให้เห็นถึงการทำงานอย่างหนักเพื่อเก็บข้อมูลและตามค้นคว้าเอกสารอ้างอิง รวมถึงบทสัมภาษณ์จากผู้เกี่ยวข้องอีกมากมาย ทำให้หนังสือเล่มนี้มีความสมบูรณ์และลงตัวอย่างยิ่ง

ประวัติศาสตร์มักถูกบิดเบือนจากความจริงด้วยวัตถุประสงค์ต่างๆ เรื่องราวของกษัตริย์ธีบอกับพระนางศุภยาลัตและครอบครัวเองก็เช่นกัน ประวัติศาสตร์ถูกทำให้คลุมเครือและเข้าใจคลาดเคลื่อนมาเนิ่นนาน แม้กับประชาชนของพระองค์เอง หนังสือเล่มนี้จะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจในประวัติศาสตร์ในเรื่องราวของกษัตริย์พระองค์นี้และเหตุการณ์ที่ครอบครัวต้องถูกเนรเทศไปฟานักที่อินเดียได้ดียิ่งขึ้น

และเมื่อหนังสือปิดลงสิ่งหนึ่งที่ปรากฏชัดในใจ ชีวิตเราเองก็เป็นเช่นนวนิยายเรื่องหนึ่งเท่านั้นเอง.
* * * * *

แฟนเพจ “เปลี่ยนปก”

2) *การวิจารณ์ที่ใช้องค์ความรู้ทางด้านวรรณกรรม* การใช้ทฤษฎีวรรณกรรม สุนทรียศาสตร์ องค์ประกอบของวรรณกรรม การวิเคราะห์ตัวบทในการวิจารณ์วรรณกรรม มักพบในการเขียนบทวิจารณ์และบทแนะนำหนังสือทั้งในสื่อสิ่งพิมพ์และพื้นที่ออนไลน์ และการแสดงความคิดเห็นและทัศนะวิจารณ์ในการเสวนาเกี่ยวกับงานวรรณกรรม และการแนะนำและอบรมการเขียน วิธีการวิจารณ์ลักษณะนี้พบในกิจกรรมของทุกเครือข่ายวรรณกรรม

เว็บไซต์ "เด็กดี"

www.bloggang.com/viewblog.php?id=maekai&date=23-04-2014&group=18&gblog=82

โห...เล่าซะยาววววว...

(ถ้าใครอ่านบล็อกแม่ไก่เป็นประจำก็คงพอจะรู้ ๆ แนวการเขียนบล็อกของฮิปั้นนะคะว่า...
ถ้าเรื่องไหนขึ้นขอบหน่อยก็จะเล่าเรื่องย่อค่อนข้างยาวเป็นพิเศษ แหะ ๆ)

อย่างที่บอกไว้ตอนต้นน่ะค่ะว่านิยายเรื่องนี้อิงพล็อตน้ำเน่า พาฝันแบบโบราณ ๆ
อ่านตอนแรก ๆ ถึงกับผิดคาดกันเลยทีเดียว แต่สำหรับเรื่องนี้ ต้องบอกว่าคนเขียนเค้ามือถึงค่ะ
เธอมีลีลาการเล่าเรื่อง การดำเนินเรื่องที่มีเสน่ห์ ลื่นไหลเป็นธรรมชาติแต่มีความเฉพาะตัว(ยูนีค)ค่อนข้างสูง
เรื่องเล่าของเธอไม่ได้ถึงกับชวนกรี๊ด จี้ดจ๊าด ถึงขนาดอ่านแล้วปล็มหรือปิ้งในทันใด
หากแต่เธอจะค่อย ๆ แนะนำตัวละครแล้วค่อย ๆ เล่าถึงความเป็นไปเป็นมาของเรื่องราว

ที่ชื่นชอบเป็นพิเศษเห็นจะเป็นเนื้อเรื่องและตัวละครทุกตัวของเธอมีความสมจริงและเป็นเรียลลิตี้มาก
สามารถจับต้อง เข้าถึงและเข้าใจได้ง่าย ๆ ทุกคนมีความเป็นธรรมชาติอยู่ในตัว ทั้งอุปนิสัยใจคอและการกระทำ

อย่างกรณีนางเอกกับแฟนเก่า อ่านแล้วก็เชื่อได้ว่าคนแบบอรรณพมีอยู่จริง ๆ ในสังคมทุกวันนี้
คืองกและถี่ถ้วน อยากมีอยากรวยโดยไม่สนใจถึงวิธีที่จะได้มาซึ่งความมีความรวยนั้น
ว่าจะไปสร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่นหรือไม่ อย่างไร

พระเอกก็เป็นชายหนุ่มที่เท่ จริงใจจริงจังและซัดเจนมาก
เมื่อเขาปิ๊งสาวจันทร์ฯ เข้า เขาก็ไม่รีรอ รุกจีบทันใด ทำเอาสาวเจ้าถึงกับหวั่นไหว
แต่เมื่อจันทร์ฯหนีกลับไปหาคนรัก เขาก็ไม่คิดยื้อแย่งแต่อย่างใด
และเมื่อเธอออกหักกลับมา พร้อมเรื่องราวชวนให้น้ำใจเขาก็ไม่รอช้า
ยื่นมือเข้าช่วยเหลือ ประคับประคองเธอทันทีไม่มีเกี่ยงงอน
ชอบนะผู้ชายแบบนี้ มั่นคงดี

รวมถึงตัวละครประกอบตัวอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นอารี(เพื่อนรักของจันทร์ฯ)กับแฟน
ศรีวง พี่สาวของอารี กับชุมพลคนสนิทของนายหัว...
ทุกคนมีบทบาทน่าสนใจและรับ-ส่งมุกกันได้สอดคล้องลื่นไหลมาก
ทำให้นิยายมีสีสัน อ่านสนุกอะ

การดำเนินเรื่องก็กระชับ ฉับไว แถมแทรกแซมด้วยมุกขำ ๆ ฮา ๆ
อัน(น่าจะ)เป็นแนวถนัดของคนเขียนอยู่เป็นระยะ ๆ
เสริมด้วยปัญหาภัยสังคมที่กำลังเป็นกระแสข่าวอยู่เรื่อย ๆ ให้คนอ่านได้ระแวดระวังตัวเอง
ไปพร้อม ๆ กับรู้สึกสะสาใจในชะตากรรมของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อ(ในนิยาย)

เรื่องสำนวนภาษานั้นแทบจะไม่ต้องพูดถึงเลย
ไม่ว่าจะเป็นบทสนทนา หรือบทบรรยาย ทั้งฉากรักฉากบู๊...
กลมกลืนลื่นไหลอ่านไม่มีสะดุดค่ะ
อ่านแล้วได้กลิ่นอายของบรรยากาศอันเป็นธรรมชาติๆ แบบทางใต้คละคลุ้ง

บล็อกเกอร์ “แม่ไก่” จากบล็อกแก็ง วิจารณ์นวนิยายเรื่อง “บุหงาแต่งงาน”

3) *การวิจารณ์ที่ใช้ทฤษฎีและมุมมองจากศาสตร์แขนงอื่น* เป็นการวิจารณ์ที่ไม่จำกัดเฉพาะองค์ความรู้ทางวรรณกรรม มีการนำทฤษฎีและมุมมองจากศาสตร์แขนงอื่น เช่น รัฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ ประวัติศาสตร์ จิตวิทยา ศาสนา ภาษาศาสตร์ และ วัฒนธรรมศึกษา เพื่อสร้างมุมมองในการวิเคราะห์วรรณกรรม มักพบในการเขียนบทวิจารณ์เต็มรูป และการแสดงความคิดเห็นและทัศนะวิจารณ์ในการเสวนา สัมมนา และการประชุมทางวิชาการ วิธีการวิจารณ์นี้ใช้มากในเครือข่ายอาจารย์และนิสิตนักศึกษา และเครือข่ายนักวิจารณ์

3.5 ลักษณะความสัมพันธ์ของเครือข่าย

จากการตั้งสมมติฐานเครือข่ายการวิจารณ์เบื้องต้นพบว่า เครือข่ายการวิจารณ์มีความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกันที่เชื่อมโยงกันโดย บุคคล กลุ่มบุคคล และสถาบัน ภาพแผนภูมิเครือข่ายการวิจารณ์ได้แสดงถึงลักษณะความสัมพันธ์ของเครือข่ายว่า มีความเชื่อมโยงภายในระดับ บุคคลต่อบุคคล กลุ่มบุคคลต่อกลุ่มบุคคล สถาบันต่อสถาบัน บุคคลต่อกลุ่มบุคคล บุคคลต่อสถาบัน กลุ่มบุคคลต่อสถาบัน สถาบันต่อสถาบัน ซึ่งมีความเชื่อมโยงต่อเนื่องกันเป็นเครือข่าย (ดูภาพ แผนภูมิเครือข่ายการวิจารณ์)

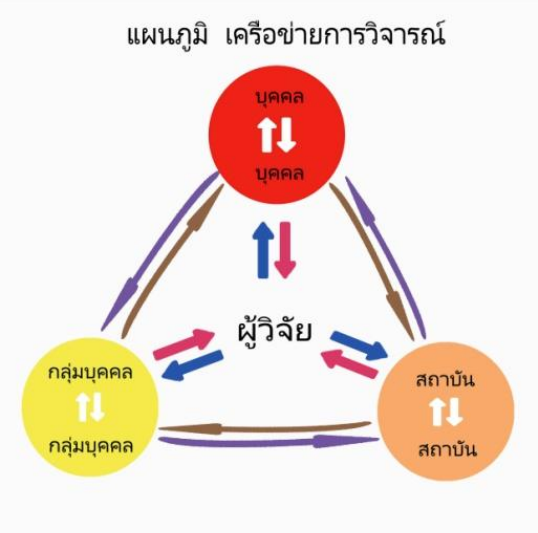

จากการเก็บข้อมูลเครือข่ายของสาขาวรรณศิลป์พบว่าเครือข่ายแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ

1) *บุคคล* ได้แก่ นักเขียน นักวิจารณ์ ผู้อ่าน อาจารย์ นักวิชาการ นิสิตนักศึกษา เจ้าของร้านหนังสือ เจ้าของสำนักพิมพ์ เจ้าของแฟนเพจ ผู้ติดตามเพจ วิทยากรค่ายวรรณกรรม ฯลฯ

2) *กลุ่มบุคคล* ได้แก่ เครือข่ายผู้ผลิต ผู้จัดจำหน่าย ห้องสมุด ร้านหนังสือ สโมสรนักเขียน กลุ่มนักเขียน เครือข่ายผู้จัดกิจกรรม สถาบันปัญญ์สุข ฯลฯ

3) *สถาบัน* ได้แก่ สถาบันการศึกษา สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย หอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร กองทุนหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย เครือข่ายธุรกิจหนังสือครบวงจร ฯลฯ

3.5.1 **ลักษณะความสัมพันธ์เครือข่ายวรรณกรรม** แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะคือ ความสัมพันธ์ภายในเครือข่าย ความสัมพันธ์ข้ามเครือข่ายศิลปะ และ ความสัมพันธ์ระหว่างโครงการวิจัยกับเครือข่ายวรรณกรรม

3.5.1.1 ***ความสัมพันธ์ภายในเครือข่าย*** เป็นความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายและข้ามเครือข่ายวรรณศิลป์ในระดับ บุคคลต่อบุคคล กลุ่มบุคคลต่อกลุ่มบุคคล สถาบันต่อสถาบัน บุคคลต่อกลุ่มบุคคล บุคคลต่อสถาบัน กลุ่มบุคคลต่อสถาบัน สถาบันต่อสถาบัน โดยใช้ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ที่เกิดขึ้นทั้งในโลกจริงและโลกเสมือนในการสร้างความเชื่อมโยงเครือข่ายวรรณกรรมระดับต่างๆ เข้าด้วยกัน ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

1) **ความสัมพันธ์ระดับบุคคลต่อบุคคล** เกิดจากความสัมพันธ์ส่วนตัวเป็นส่วนใหญ่ อนึ่งความสัมพันธ์นี้ยังเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างและเชื่อมโยงเครือข่ายวรรณกรรมทั้งในระดับกลุ่มบุคคลและสถาบันเข้าด้วยกัน เช่น

ความสัมพันธ์ระหว่างนักเขียนกับนักเขียน เชื่อมโยงกันทำให้เกิดเครือข่ายนักเขียน ซึ่งเริ่มจากความสัมพันธ์ระดับบุคคลต่อบุคคล ต่อจากนั้นพัฒนาไปสู่เครือข่ายระดับกลุ่มบุคคล สโมสรนักเขียนหรือกลุ่มนักเขียนภูมิภาคต่างๆ กลุ่มแฟนเพจเรื่องสั้นย่อหน้าเดียว หน้าไรต์เตอร์เว็บไซต์เด็กดี และความสัมพันธ์นี้ยังสามารถพัฒนาไปสู่เครือข่ายระดับองค์กรสถาบัน เช่น สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย และ สมาคมนักกลอนแห่งประเทศไทย

ความสัมพันธ์ระหว่างนักเขียนกับผู้อ่าน เชื่อมโยงกันทำให้เกิดแฟนคลับ ซึ่งเป็นเครือข่ายกลุ่มบุคคล เช่น สำนักพิมพ์แจ่มใส สถาพรบุ๊ก มีการสร้างกลุ่มแฟนคลับของนักเขียนโดยการติดต่อผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต เว็บไซต์สำนักพิมพ์ เฟซบุ๊กส่วนตัวนักเขียน และสำนักพิมพ์ยังจัดกิจกรรมพบปะสังสรรค์ระหว่างนักเขียนกับผู้อ่านเป็นประจำ จนทำให้เกิดกลุ่มแฟนคลับที่เข้มแข็ง

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้อ่านกับผู้อ่าน เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างผู้อ่านกับผู้อ่านในสื่อสังคมออนไลน์ทำให้เกิดกิจกรรมสนับสนุนการอ่านในโลกจริง เช่น **“**หนังสือปันกันอ่าน**”** เริ่มต้นจากผู้ดูแลแฟนเพจดูแลและจัดการส่งต่อหนังสือไปยังผู้สนใจที่แจ้งความจำนงไว้ เมื่ออ่านจบจะส่งต่อหนังสือไปยังผู้สนใจคนต่อไป หากไม่มีผู้สนใจ

หนังสือจะได้ส่งกลับมาที่ผู้ดูแล กิจกรรมปันกันอ่านนับว่าเป็นกิจกรรมที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์สร้างพลังในการอ่านหนังสือได้

ความสัมพันธ์ระหว่างลูกศิษย์และอาจารย์ ทำให้เกิดเครือข่ายองค์กรและสถาบันการวิจารณ์วรรณกรรมคือ กองทุนหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ ซึ่งหลังจากที่หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ ถึงแก่กรรม บรรดาศิษยานุศิษย์และผู้ที่เคารพรัก ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ ได้ขอความเห็นชอบจากนายแพทย์ชม เทพยสุวรรณ จัดตั้งกองทุน ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสืบสานเจตนารมณ์และแนวคิดในการพัฒนาคนรุ่นหลังของ ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ ซึ่งนายแพทย์ชม เทพยสุวรรณ เห็นชอบ และได้มอบเงินจำนวนหนึ่งสำหรับเริ่มดำเนินกิจกรรมของกองทุนฯ คณะกรรมการกองทุน ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ ได้จัดกิจกรรมต่างๆ กิจกรรมของกองทุนที่มีส่วนส่งเสริมและพัฒนาการวิจารณ์ คือ การประกวดรางวัลบทวิจารณ์วรรณกรรมดีเด่นกองทุนหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ ซึ่งในปัจจุบันยังขยายไปยังภาพยนตร์และละครอีกด้วย[5]

2) ***ความสัมพันธ์ระดับบุคคลต่อกลุ่มบุคคล*** มีรูปแบบความเชื่อมโยงในแบบไม่เป็นทางการในการทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น อาจารย์ นักวิชาการ นักวิจารณ์ นักเขียน ผู้อ่าน เจ้าของสำนักพิมพ์ เป็นวิทยากรให้กับกิจกรรมที่จัดโดยร้านหนังสือ ห้องสมุด หรือ สโมสรนักเขียน

3) ***ความสัมพันธ์ระดับบุคคลต่อสถาบัน*** มีรูปแบบความเชื่อมโยงอย่างเป็นทางการของบุคคลกับสถาบัน เช่น นักเขียนเป็นสมาชิกสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย อาจารย์มหาวิทยาลัยสังกัดสถาบันการศึกษาการเข้าร่วมกิจกรรมที่เครือข่ายสถาบันจัดขึ้นเช่น อาจารย์มหาวิทยาลัย/นักเขียน/นักวิจารณ์เป็นกรรมการตัดสินรางวัลวรรณกรรมรางวัลบทวิจารณ์ยอดเยี่ยมกองทุนหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ การประกวดวรรณกรรมหรือเป็นวิทยากรในค่ายวรรณกรรม เช่น ค่ายบ่มเพาะ ค่ายวรรณกรรมสัญจร โรงเรียนนักเขียน

4) ***ความสัมพันธ์ระดับกลุ่มบุคคลต่อกลุ่มบุคคล*** มีรูปแบบความเชื่อมโยงทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการเช่น ความสัมพันธ์ระหว่างสำนักพิมพ์และร้านหนังสือขนาดเล็ก ที่มีจุดประสงค์ในการประชาสัมพันธ์ร้านหนังสือและหนังสือให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง อีกทั้งยังสร้างความเข้มแข็งในการแข่งขันกับธุรกิจหนังสือครบวงจร เช่น ความร่วมมือกันจัดตั้ง *เครือข่ายสำนักพิมพ์และร้านหนังสือขนาดเล็ก* (*คสล*)

5) ***ความสัมพันธ์ระดับกลุ่มบุคคลต่อสถาบัน*** มีรูปแบบความเชื่อมโยงอย่างเป็นทางการ เพื่อจะร่วมกันจัดกิจกรรมด้านวรรณกรรม ทั้งการเสวนา สัมมนา สัมมนาเชิงปฏิบัติการ (เช่น การจัดค่ายต่างๆ) และการประชุม เช่น ความร่วมมือระหว่างอุทยานแห่งการเรียนรู้ (TK park) ร่วมมือกับเพจ **"**วรรณกรรมไม่จำกัด**"** จัดกิจกรรม Reading group หรือ ความร่วมมือระหว่างสโมสรนักเขียนเชียงใหม่กับมหาวิทยาลัยพายัพ รวมทั้ง

[5]สัมภาษณ์ ผศ.สุวรรณา เกรียงไกรเพ็ชร์, อดีตอาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และอดีตนายกสมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย. 25 กุมภาพันธ์ 2558.

ความร่วมมือระหว่างร้าน Bookmoby กับหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร ในการจัดการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ (Workshop) การเขียนเชิงสร้างสรรค์ และการจัดเทศกาลวรรณกรรม

6) ***ความสัมพันธ์ระดับสถาบันต่อสถาบัน*** มีรูปแบบความเชื่อมโยงอย่างเป็นทางการเพื่อจัดกิจกรรมทางวรรณกรรมร่วมกัน เช่น ความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาร่วมกันจัดกิจกรรมการเสวนา สัมมนา สัมมนาเชิงปฏิบัติการทางด้านวรรณกรรมทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติ เครือข่าย*"ภาคีวรรณศิลป์"* เป็นความร่วมมือกันระหว่างชมรมวรรณศิลป์ของเครือข่ายนิสิตนักศึกษา จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ และความร่วมมือระหว่างสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทยกับสมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย ในการรับผิดชอบพิจารณาคัดเลือกและตัดสินรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์แห่งอาเซียนหรือรางวัลซีไรต์ และยังร่วมกับกับสถาบันการศึกษาในการจัดกิจกรรมพบนักเขียนเข้ารอบซีไรต์

- 3.5.1.2 **ความสัมพันธ์ข้ามเครือข่ายศิลปะ** เนื่องจากมีการนำตัวบทวรรณกรรมไปเสนอในรูปแบบของศิลปะสาขาอื่น ทำให้เกิดความสนใจและทัศนะวิจารณ์ข้ามสาขาศิลปะ โดยประเด็นที่กล่าวถึงได้แก่ การตีความตัวบท ข้อเด่น ข้อด้อย และความเหมาะสมในการปรับเปลี่ยนตัวบทวรรณกรรมไปสู่การนำเสนอในรูปแบบงานศิลปะสาขาอื่น เช่น ภาพยนตร์ ละครเวที และละครโทรทัศน์ จากการวิจัยพบว่ากิจกรรมข้ามเครือข่ายศิลปะ ได้แก่ สโมสรนักเขียนเชียงใหม่จัดกิจกรรมการอ่านร่วมกับละครเด็กของคณะละครมะขามป้อม กลุ่มอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย ร่วมกับคุณปรัชญา ปิ่นแก้ว ผู้กำกับและโปรดิวเซอร์ภาพยนตร์ จัดอบรมการเขียนบทภาพยนตร์รอบพิเศษให้กับนักเขียนรุ่นใหม่ หรือ ชมรมวรรณศิลป์ร่วมกับชมรมภาพยนตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดการเสวนาเกี่ยวกับภาพยนตร์การ์ตูนเรื่องโดราเอมอน และภาพยนตร์เรื่อง The Hunger Games

การเสวนาการวิจารณ์ข้ามสาขาศิลปะ ปัจจุบันพบว่ามีกิจกรรมการเสวนาของเครือข่ายวรรณกรรมหลายกลุ่มที่เป็นการสร้างบทสนทนาและแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างสาขาต่างๆ รวมถึงเป็นการขยายขอบเขตการวิจารณ์ให้กว้างออกไปยังศาสตร์และศิลปะสาขาอื่นเพิ่มขึ้น นับเป็นการต่อยอดความคิดและสร้างเครือข่ายของแต่ละกลุ่มความรู้ให้มีความแข็งแรงยิ่งขึ้นอีกด้วย เช่น ห้องสมุด Reading Room เปิดพื้นที่ห้องสมุดจัดเสวนาในประเด็นศิลปะสาขาต่างๆ และได้เชิญวิทยากรซึ่งเป็นอาจารย์ นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ ทั้งในด้านสังคมศาสตร์ ศิลปะ สถาปัตยกรรม วรรณกรรม ดนตรี ภาพยนตร์ ประวัติศาสตร์ และปรัชญา หรือกลุ่ม Halfglass จัดกิจกรรม "การสนทนาภาพยนตร์/นิยาย เรื่อง Fifty Shades of Grey และเจ้าพ่อ Psychoanalysis อาจารย์พิริยะดิศ มานิตย์ จากภาควิชาภาษาฝรั่งเศส" เช่นเดียวกับชมรมวรรณศิลป์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีแนวคิดว่าจะขยายขอบเขตกิจกรรมของชมรมจากหนังสือเล่มไปสู่บทละคร บทภาพยนตร์ บทที่อยู่ในเกมส์คอมพิวเตอร์ และการ์ตูนเพิ่มขึ้น

การบูรณาการการเรียนการสอนวรรณกรรมกับศิลปะสาขาอื่น พบว่าการเรียนการสอนวรรณกรรมวิจารณ์ในปัจจุบัน เน้นการเรียนการบูรณาการวรรณกรรมเข้ากับศาสตร์และศิลปะสาขาอื่น ซึ่งจะช่วยขยายและสร้างมุมมองการวิจารณ์วรรณกรรมให้แปลกใหม่และหลากหลายเพิ่มขึ้น ตัวอย่างกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม เช่น อาจารย์หัตถกาญจน์ อารีศิลป ให้นิสิตคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วิจารณ์ภาพยนตร์สั้นที่เป็นผลงานก่อนจบของนิสิตคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ซึ่งสร้างจากเรื่องสั้นเรื่อง "เรื่องเล่าสายน้ำและความตาย" ของคุณเรวัตร พันธุ์พิพัฒน์ โดยเน้นไปที่เนื้อหาและแนวคิดในเรื่องสั้นกับภาพยนตร์เป็นหลัก

3.5.1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างโครงการวิจัยฯ กับเครือข่ายวรรณกรรม

จากการสัมภาษณ์และการเข้าร่วมกิจกรรมการวิจารณ์วรรณกรรมของผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยสาขาวรรณศิลป์ ทำให้เกิดความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างโครงการวิจัยฯ กับเครือข่ายวรรณกรรมในลักษณะต่างๆ ดังนี้

(1) *ความร่วมมือกับเครือข่ายวรรณกรรม* เครือข่ายบางแห่งพร้อมที่จะให้ความร่วมมือกับโครงการฯ จัดกิจกรรมการวิจารณ์ในโอกาสต่อไป เช่น ดร. เพชรยุพา บูรณ์สิริจรุงรัฐ ผู้ก่อตั้งสถาบันปัญญ์สุข หรือ อาจารย์หัตถกาญจน์ อารีศิลป อาจารย์ผู้สอน "การวิจารณ์วรรณกรรม" ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ขอให้โครงการฯ ช่วยเขียนคำนำเชิงภาพรวมของหนังสือ E-book ซึ่งเป็นผลงานรวมบทวิจารณ์ของนิสิตภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ ที่จะเผยแพร่ในสื่ออินเทอร์เน็ต

(2) *องค์ความรู้ด้านการวิจารณ์ของโครงการฯ* มีการนำองค์ความรู้การวิจารณ์ทั้งในส่วนของข้อค้นพบจากการวิจัย และองค์ความรู้จากการวิจัยในรูปของผลงานรวมเล่มในโครงการวิจัยการวิจารณ์ศิลปะ "การวิจารณ์ในฐานะพลังทางปัญญาของสังคมร่วมสมัย ภาค 1 และภาค 2" และโครงการฯ "การวิจารณ์ในฐานะปรากฏการณ์ร่วมสมัยเพื่อพัฒนาความรู้ด้านสังคมศาสตร์แห่งการวิจารณ์" มาใช้ในด้านต่างๆ เช่น อาจารย์ผู้สอนวิชา "วรรณกรรมวิจารณ์" ใช้หนังสือรวมบทวิจารณ์ เช่น "*สรรนิพนธ์: วรรณศิลป์*" "*มองข้ามบ่านักเขียน: เรื่องสั้นไทยในทัศนะนักวิจารณ์*" "*ทางสายใหม่แห่งการวิจารณ์: ทัศนะวิจารณ์ต่อนวนิยายยุคแรก*" "*25 ปี การวิจารณ์คำพิพากษา*" "*๘๐ ปี อังคาร กัลยาณพงศ์*" และ "*จากวินทร์ถึงปราบดา: ปรากฏการณ์ของการวิจารณ์วรรณกรรมไทยร่วมสมัย*" เป็นเอกสารประกอบการสอน แต่ผู้ที่อยู่นอกวงการการศึกษาวรรณกรรมยังไม่รู้จักผลงานของโครงการฯ มากนัก ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยจึงใช้ความสัมพันธ์ที่สร้างขึ้นใหม่ เพื่อเป็นช่องทางในการเผยแพร่ผลงานและองค์ความรู้ดังกล่าว จึงได้ส่งผลงานที่เกี่ยวเนื่องกับสาขาวรรณศิลป์ให้กับชมรมวรรณศิลป์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเพจ "หนังสือปันกันอ่าน" เพื่อเป็นหนังสือสำหรับให้ผู้สนใจยืมอ่านต่อไป

นอกจากนี้ยังพบว่า ผลงานและองค์ความรู้การวิจารณ์ของโครงการฯ เป็นฐานข้อมูลสำคัญ เพื่อต่อยอดในการจัดกิจกรรมการวิจารณ์หรือเป็นฐานข้อมูลการวิจารณ์ของเครือข่ายบางแห่ง จึงมอบฐานข้อมูลเกี่ยวกับเว็บไซต์ บล็อก และแฟนเพจศิลปะสาขาต่างๆ ให้กับคุณกิตติพล สรัคคานนท์ ผู้ดูแลแฟนเพจ "วรรณกรรมไม่

จำกัด" นำไปใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการสำรวจเว็บไซต์ บล็อก และแฟนเพจการวิจารณ์ศิลปะ เพื่อนำมาเสนอในนิตยสารออนไลน์ที่จะจัดทำขึ้นต่อไป อีกทั้งยังส่งบทวิจารณ์วรรณกรรมของผู้วิจัยให้คุณดวงฤทัย เอสะนาชาตัง เพื่อร่วมเผยแพร่ในเว็บไซต์ร้านหนังสือก็องดิด

(3) *การวิจารณ์* สาขาวรรณศิลป์ได้รับการทาบทามจากผู้ดูแลแฟนเพจ"เรื่องสั้นย่อหน้าเดียว" "นวนิยายขนาดสั้น" และ "เรื่องสั้นปกติ" ให้วิจารณ์งานของนักเขียนหน้าใหม่ในกลุ่มเป็นการส่วนตัว เพื่อพัฒนางานเขียนของนักเขียนในกลุ่มดังกล่าว แต่มีนักเขียนสนใจส่งงานมาให้วิจารณ์เพียงหนึ่งชิ้นและไม่ได้นำการวิจารณ์ไปใช้ในการพัฒนางานเขียนมากนัก อย่างไรก็ตาม ในการวิจัยต่อไปยังคงเน้นที่การสร้างเครือข่ายนักเขียนโดยการใช้การวิจารณ์เป็นสำคัญ

ทั้งนี้ สาขาวรรณศิลป์เห็นว่าความสัมพันธ์ที่กล่าวถึงข้างต้นจะชัดเจนและเห็นได้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้นหากนำเสนอในรูปของแผนผังความสัมพันธ์ ในที่นี้ได้นำเสนอแผนผังใน 2 ลักษณะ คือ แผนผังความสัมพันธ์ภายในเครือข่ายวรรณกรรม กับ แผนผังความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายวรรณกรรมกับเครือข่ายอื่น (ดูแผนผังประกอบ)

แผนผังความสัมพันธ์ภายในเครือข่ายวรรณกรรม (เฉพาะที่สัมภาษณ์และเก็บข้อมูล)

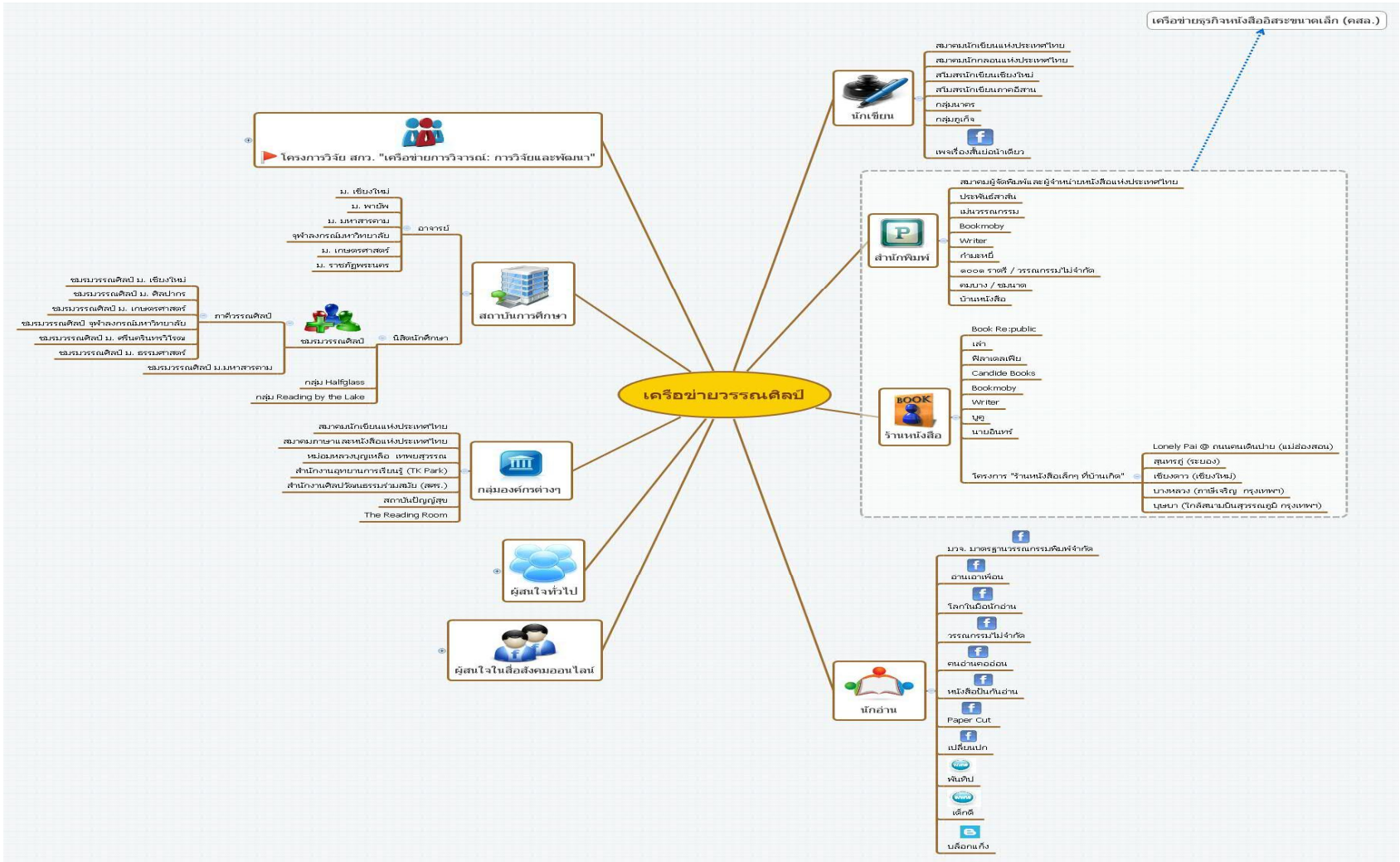

แผนผังความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายวรรณกรรมกับเครือข่ายอื่น

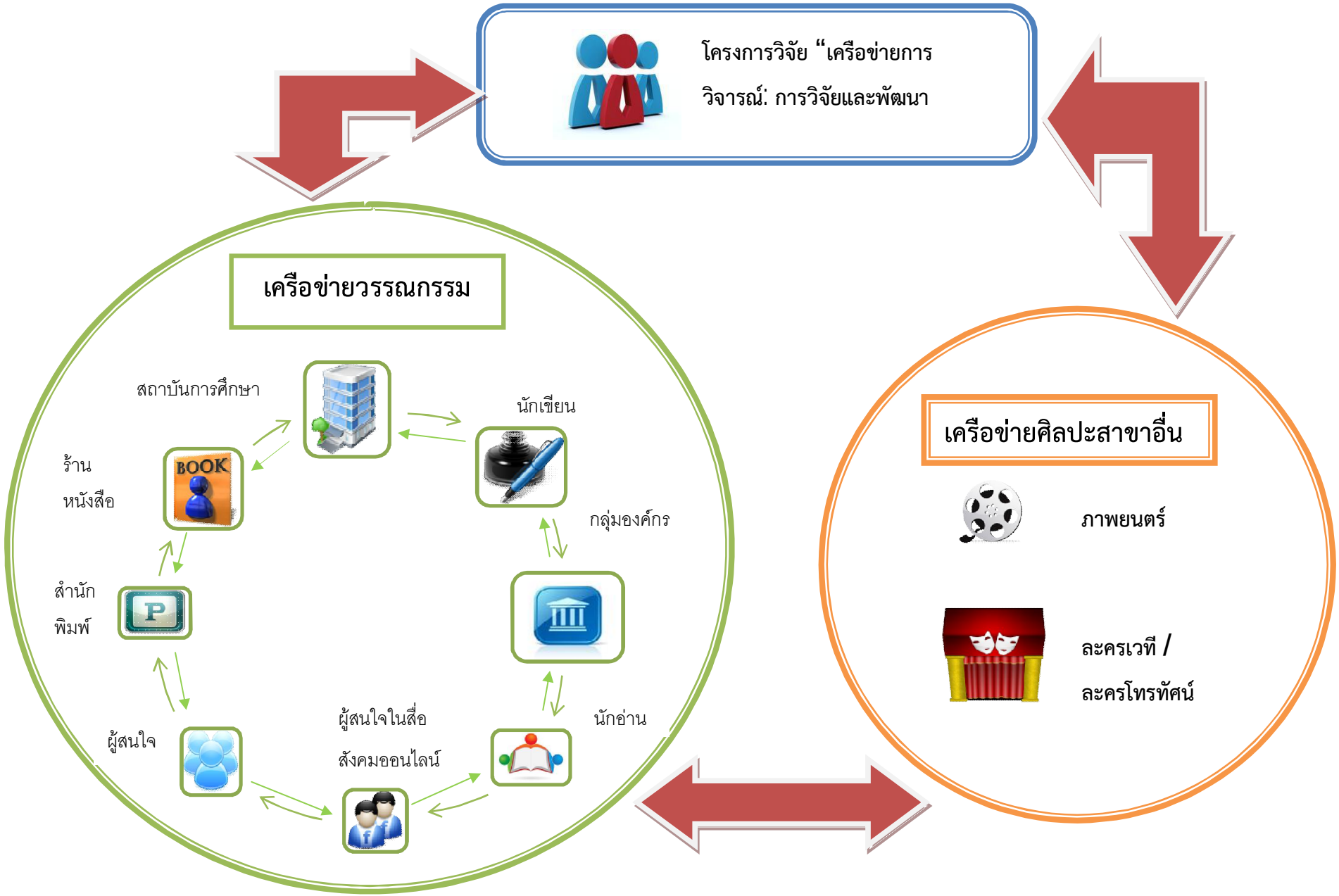

4. ข้อค้นพบจากการวิจัย

จากการวิจัยพบว่า เครือข่ายวรรณกรรมที่เกิดขึ้นส่งผลต่อการสร้างการวิจารณ์ เนื่องจากเครือข่ายมีบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรมทางด้านวรรณกรรมกระตุ้นการวิจารณ์วรรณกรรม โดยใช้การวิจารณ์เป็นส่วนหนึ่งหรือเป็นหลักในการจัดกิจกรรม เครือข่ายจะเลือกใช้รูปแบบและเนื้อหาการวิจารณ์วรรณกรรม เพื่อตอบสนองการจัดกิจกรรมหรือเป้าหมายของเครือข่าย บางเครือข่ายเลือกบางรูปแบบและเนื้อหาการวิจารณ์เพียงอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่บางเครือข่ายเลือกใช้รูปแบบและเนื้อหาการวิจารณ์ที่หลากหลาย และจากความเชื่อมโยงทับซ้อนทั้งภายในเครือข่ายและข้ามเครือข่าย ของเครือข่ายในระดับบุคคล กลุ่มบุคคลและสถาบัน ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนถ่ายทอด ประสบการณ์และองค์ความรู้ทางด้านวรรณกรรมและการวิจารณ์วรรณกรรมที่จะนำไปสู่ความงอกงามทางปัญญาได้

เครือข่ายวรรณกรรมมีทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ความเป็นทางการและไม่เป็นทางการของเครือข่ายส่งผลต่อความยั่งยืนของเครือข่ายและความต่อเนื่องของกิจกรรม เครือข่ายที่เป็นทางการมีการกำหนดวัตถุประสงค์ ทิศทาง กรอบ เป้าหมายในการดำเนินการ และผู้รับผิดชอบไว้ชัดเจน ซึ่งทำให้เครือข่ายมีความต่อเนื่อง ในขณะที่เครือข่ายที่ไม่เป็นทางการเป็นการรวมตัวกันอย่างหลวมๆ ของกลุ่มสมาชิกเพื่อสนองตอบจุดประสงค์บางประการร่วมกัน หรือบางเครือข่ายอาจเกิดขึ้นตามวาระบางอย่าง ทำให้เครือข่ายสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบกิจกรรม และเป้าประสงค์ของเครือข่ายไปตามปัจจัยภายในเครือข่ายด้านรสนิยมและความสนใจของสมาชิก และยังปรับตามปัจจัยภายนอกทั้งความเปลี่ยนแปลงของบริบทสังคม และทิศทางหรือกระแสวรรณกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งเครือข่ายวรรณกรรมปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นเครือข่ายที่ไม่เป็นทางการ ที่สร้างความคึกคักให้กับวงการวรรณกรรมได้เป็นระยะๆ แต่ความคงทนถาวรและศักยภาพของเครือข่ายจะขึ้นอยู่กับความเอาจริงเอาจัง ความเข้มแข็งของสมาชิก และทุนสนับสนุน

แม้ว่าจะมีเครือข่ายที่ใช้การวิจารณ์เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรม แต่จากการวิจัยพบว่ายังมีทั้งเครือข่ายที่สนับสนุนและสกัดกั้นการวิจารณ์ ดังนี้

4.1 เครือข่ายที่สนับสนุนและส่งเสริมการวิจารณ์

การรวมตัวกันเป็นเครือข่ายวรรณกรรมช่วยสนับสนุนให้เกิดการวิจารณ์ ที่ส่งผลต่อการสร้างงานวิจารณ์รวมถึงส่งผลให้เกิดการพัฒนานักเขียนและผู้อ่านที่มีคุณภาพได้ เช่น

4.1.1 เครือข่ายนักเขียน ใช้การวิจารณ์เพื่อสร้างสรรค์พัฒนางานเขียนของสมาชิกภายในกลุ่ม ทั้งการวิจารณ์เป็นการส่วนตัว หรือ การเปิดค่ายอบรมนักเขียน ขณะเดียวกัน กิจกรรมของเครือข่ายนักเขียนเป็นช่องทางโดยตรงระหว่างนักเขียนกับนักเขียน และนักเขียนกับนักอ่าน ตลอดจนผู้สนใจทั่วไป ซึ่งน่าจะสนับสนุนให้เกิดการวิจารณ์ที่ส่งผลต่อการสร้างงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.1.2 เครือข่ายผู้อ่าน ผู้อ่านบางคนในฐานะบุ๊กบล็อกเกอร์ ที่เขียนแนะนำหนังสือแบบไม่เป็นทางการในสื่ออินเทอร์เน็ต มีความรู้ทางด้านวรรณกรรมเป็นอย่างดี ทั้งที่เรียนมาโดยตรงและจากประสบการณ์การอ่าน ซึ่งเป็นคุณสมบัติเทียบเท่ากับอาจารย์และ/หรือนิสิตนักศึกษาในเครือข่ายสถาบันการศึกษา ที่สำคัญบทวิจารณ์วรรณกรรมของบุ๊กบล็อกเกอร์ใช้ภาษาที่สื่อความง่าย ไม่ใช้ศัพท์ทางวิชาการ ลดท่าทีขึงขังและลดความเข้มข้นเชิงวิชาการลง บทวิจารณ์ที่เขียนโดยผู้อ่านจึงสามารถกระตุ้นให้เกิดการอ่านหนังสือหรือทำให้หนังสือเป็นที่รู้จักในวงกว้างได้มากกว่างานเขียนของอาจารย์หรือนักวิชาการด้านวรรณกรรม

4.1.3 เครือข่ายสำนักพิมพ์และร้านหนังสือ การเขียนวิจารณ์มีลักษณะเช่นเดียวกับผู้อ่าน ที่นำเสนอในรูปแบบของบทแนะนำหนังสือของแฟนเพจและเว็บไซต์ของตนเอง ทัศนะวิจารณ์เหล่านี้สามารถสร้างแรงจูงใจและกระตุ้นให้เกิดการอ่านเพิ่มขึ้นได้

4.1.4 เครือข่ายองค์กร สถาบันที่สนับสนุน พัฒนา ส่งเสริมการวิจารณ์จัดให้มีการประกวดรางวัลด้านการวิจารณ์โดยตรง เช่น กองทุนหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ ซึ่งมีการมอบรางวัลบทวิจารณ์วรรณกรรมดีเด่นรางวัลกองทุนหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ อย่างต่อเนื่องเป็นประจำ

4.2 ปัจจัยและ/หรือเครือข่ายที่สกัดกั้นการวิจารณ์

4.2.1 **ความถดถอยของพื้นที่วิจารณ์วรรณกรรม** ในปัจจุบันการวิจารณ์วรรณกรรมอยู่ในภาวะถดถอยทั้งในรูปแบบการวิจารณ์ลายลักษณ์และมุขปาฐะทั้งในโลกจริงและโลกเสมือน จากผลการวิจัยโครงการ **"**วิจัยการวิจารณ์ศิลปะ: รอยต่อระหว่างวัฒนธรรมสื่อสิ่งพิมพ์กับสื่ออินเทอร์เน็ต**"** ชี้ให้เห็นว่า ความถดถอยของการวิจารณ์ลายลักษณ์ส่วนหนึ่งมาจากสื่อสิ่งพิมพ์มีนโยบายลดความสำคัญของบทวิจารณ์วรรณกรรม โดยการลดหรือยกเลิกพื้นที่การวิจารณ์วรรณกรรม บทวิจารณ์วรรณกรรมจึงหายไปจากสื่อสิ่งพิมพ์ทั่วไป จึงทำให้นักวิจารณ์ส่วนหนึ่งหยุดทำงานด้านการวิจารณ์ และยังเป็นข้อจำกัดของนักวิจารณ์หน้าใหม่ที่ไม่สามารถเผยแพร่งานวิจารณ์และสร้างตัวตนในฐานะนักวิจารณ์ได้ และแม้ว่าการวิจารณ์ขยายพื้นที่ไปในสื่ออินเทอร์เน็ต หากบทวิจารณ์ปรับเปลี่ยนรูปแบบการวิจารณ์เป็นบทแนะนำหนังสือ ซึ่งมีขนาดสั้น เน้นการชื่นชม นำเสนอส่วนดีและความประทับใจที่มีต่อหนังสือ และ สื่อสิ่งพิมพ์ได้นำรูปแบบการเขียนแนะนำหนังสือนี้ไปใช้แทนที่บทวิจารณ์เต็มรูปเพิ่มขึ้น อีกทั้งความถดถอยของการวิจารณ์ลายลักษณ์ยังส่งผลกระทบที่ชัดเจนคือ จำนวนบทวิจารณ์วรรณกรรมส่งเข้าประกวดรางวัลบทวิจารณ์วรรณกรรมดีเด่นกองทุนหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ ลดลงอย่างมาก จึงทำให้คณะกรรมการต้องเพิ่มประเภทการวิจารณ์เป็นภาพยนตร์และละครเวทีให้รางวัลสลับปีกับบทวิจารณ์วรรณกรรม

4.2.2 **สังคมไทยขาดวัฒนธรรมแห่งการวิจารณ์** วัฒนธรรมการวิจารณ์ไม่ได้รับการวางรากฐานอย่างเป็นระบบและมั่นคงในสังคมไทย ทั้งจากระบบการศึกษาและนโยบายของรัฐ เมื่อไม่มีการสอน การปลูกฝัง และการปูพื้นฐานเกี่ยวกับการวิจารณ์ในสังคม จึงไม่สนับสนุนให้เกิดวัฒนธรรมแห่งการวิจารณ์อย่างแท้จริง ที่มุ่งเน้นการชี้ให้เห็นทั้งของดีและข้อด้อยของงานอย่างมีเหตุผลและปราศจากอคติ

4.2.3 **ความสัมพันธ์ของบุคคลในเครือข่าย** เนื่องจากแวดวงวรรณกรรมเป็นแวดวงที่ไม่กว้างขวางนัก นักเขียนและนักวิจารณ์ มีความใกล้ชิดสนิทสนมและมีความเป็นพี่เป็นน้องสูง ขณะเดียวกันระบบอาวุโส ทำให้ผู้น้อยไม่กล้าวิจารณ์งานของผู้ที่อาวุโสกว่า และเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาความขัดแย้ง ผู้วิจารณ์จึงเลี่ยงไม่วิจารณ์เชิงติหรือชี้ให้เห็นข้อด้อยของงาน นอกจากนี้ยังมีนักวิจารณ์บางคนกลัวนักเขียนที่แสดงตนก้าวร้าวหรือแสดงภูมิเหนือนักวิจารณ์ จึงไม่กล้าแสดงทัศนะวิจารณ์ที่ตรงไปตรงมาอย่างแท้จริง

4.2.4 **บทบาทที่ทับซ้อนของบุคคลในเครือข่าย** จากการวิจัยพบว่า นักวิจารณ์บางคนนอกจากทำหน้าที่วิจารณ์แล้ว ยังมีหลายบทบาทและสถานภาพ เช่น นักเขียน นักอ่าน อาจารย์ วิทยากรอบรมค่ายการเขียน กรรมการตัดสินรางวัล เจ้าของสำนักพิมพ์ หรือ เจ้าของร้านหนังสือ ซึ่งบทบาทและสถานภาพที่ทับซ้อนเหล่านี้กลายเป็นข้อจำกัดของความเข้มข้นของบทวิจารณ์และเสรีภาพในการแสดงทัศนะวิจารณ์ได้อย่างเต็มที่ รวมทั้งยังทำให้ผู้อ่านเกิดข้อกังขาและข้อสงสัยต่อความบริสุทธิ์ในการวิจารณ์ เนื่องจากข้อวิจารณ์ที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่จึงเลี่ยงการวิจารณ์ในเชิงติที่อาจจะส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์และบทบาทที่ทับซ้อนของตน หากนักวิจารณ์ไม่สามารถก้าวข้ามความสัมพันธ์ส่วนตัวได้ ก็จะไม่เกิดการวิจารณ์อย่างรอบด้านและปราศจากอคติ

4.2.5 **นักเขียนและแฟนคลับนักเขียน** จากการวิจัยพบว่า นักเขียนส่วนหนึ่งไม่เปิดใจรับการวิจารณ์ในเชิงติ อีกทั้งนักเขียนหลายคนอยู่กับกลุ่มแฟนคลับ (ผู้ติดตามนักเขียน) ของตนเองในเฟซบุ๊กมากเกินไป ทำให้ “หลงไลค์ (like)” จนยึดติดกับคำชื่นชมและคำยกยอจากกลุ่มแฟนคลับ เมื่อถึงจุดหนึ่งไม่อาจทนรับคำวิจารณ์เชิงลบได้ และไม่พร้อมที่จะฟังความเห็นที่ต่างจากบุคคลอื่นที่นอกเหนือจากกลุ่มแฟนคลับของตน จากปัจจัยต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้นักวิจารณ์บางคนหลีกเลี่ยงความขัดแย้งระหว่างผู้วิจารณ์กับนักเขียนและแฟนคลับ จึงระวังตัวในการเขียนวิจารณ์ที่เผยแพร่เป็นสาธารณะมากขึ้น ทำให้การวิจารณ์เป็นเพียงการยกย่อง ชมเชย หรือเขียนวิจารณ์กลางๆ ไม่ค่อยกล่าวถึงข้อด้อยมากนัก

4.2.6 **ความคิดทางการเมือง** จากการวิจัยพบว่า สถานการณ์ทางการเมืองในประเทศไทยช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ทำให้เกิดความคิดเห็นทางการเมืองที่แตกต่าง ทั้งจากคนในสังคมและคนในแวดวงวรรณกรรม ซึ่งสภาวะทางการเมืองดังกล่าวเป็นอุปสรรต่อการวิจารณ์ เช่น 1) เกิดการวิจารณ์และยอมรับการวิจารณ์ด้านเดียวแบบสุดโต่งมากขึ้น 2) ผู้ที่มีความเชื่อทางการเมืองในทิศทางเดียวกัน ทัศนะและข้อวิจารณ์ที่เกิดขึ้นจะเป็นการชื่นชมและ/หรือยกยอเกินจริง มีการวิจารณ์เกินตัวบท หรือการให้ทัศนะวิจารณ์ได้ทั้งๆ ที่ยังไม่ได้อ่านชิ้นนั้นมาก่อน 3) มีความคิดเห็นหรือทัศนะวิจารณ์ข้ามกลุ่ม บ่อยครั้งเป็นการมุ่งวิจารณ์ที่ตัวนักเขียน หรือแนวคิดทางการเมืองแทนการวิจารณ์ตัวบท และทัศนะวิจารณ์ส่วนใหญ่จะมุ่งตำหนิเกินจริง จนก่อให้เกิดปัญหา ข้อขัดแย้ง และกรณีพิพาทระหว่างกัน และ 4) การวิจารณ์มีพาดพิงถึงประเด็นการเมืองจะเกิดผลเสียทันที เพราะต่างฝ่ายต่างมุ่งตำหนิ ติเตียน และด่าทอกัน มากกว่าที่จะวิจารณ์ตัวงานวรรณกรรมอย่างสร้างสรรค์

4.2.7 **เครือข่ายสถาบันการศึกษา** พบว่า เครือข่ายสถาบันการศึกษาในปัจจุบันจำกัดบทบาทของตนอยู่ที่การสร้างองค์ความรู้ทางการวิจารณ์ผ่านการเรียนการสอน การเผยแพร่บทความและบทวิจารณ์ในวารสารทางวิชาการ วารสารเฉพาะทางวรรณกรรม และการนำเสนอผลงานในเวทีประชุมวิชาการ ดังจะเห็นได้จากบทความทางวิชาการ งานวิจัย และวิทยานิพนธ์มีเพิ่มขึ้นทั้งปริมาณ และความหลากหลายของเนื้อหาและแง่มุมในการศึกษา โดยเฉพาะมีการนำทฤษฎีมาใช้ในการตีความงานวรรณกรรมที่สร้างมุมมองใหม่ๆ ให้กับการศึกษา

นอกจากนี้ยังพบว่า บทบาทของเครือข่ายสถาบันการศึกษาลดลงในอีก 2 ลักษณะคือ 1) *อาจารย์ในฐานะนักวิจารณ์* ปัจจุบันพบว่า อาจารย์ที่เขียนบทวิจาณ์วรรณกรรมเผยแพร่อย่างต่อเนื่องมีเพียง 2 คน คือ อาจารย์สกุล บุณยทัต ใน *สยามรัฐสัปดาหวิจารณ์* กับ อาจารย์รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ ใน *ออล แมกกาซีน* 2) *กิจกรรมภายในเครือข่ายสถาบันการศึกษา* แม้ว่าในปัจจุบันจะมีการจัดกิจกรรมการวิจารณ์ภายในสถาบันการศึกษาและระหว่างสถาบันการศึกษาอื่นเป็นจำนวนมาก แต่กิจกรรมส่วนใหญ่เน้นการวิจารณ์เชิงวิชาการอย่างเข้มข้น จึงไม่ส่งผลไปนอกสถาบันอย่างเข้มแข็งเหมือนในอดีต ขณะเดียวกันยังขาดความถี่ในการจัดกิจกรรมการวิจารณ์กึ่งทางการ ที่เปิดโอกาสให้ผู้สนใจทั่วไปเข้าร่วมกิจกรรม ที่จะช่วยกระตุ้นให้เกิดบรรยากาศการวิจารณ์วรรณกรรมที่คึกคัก ผลของการลดบทบาทของเครือข่ายสถาบันการศึกษาข้างต้น ทำให้ปัจจุบันกิจกรรมการวิจารณ์วรรณกรรมคึกคักอยู่ภายนอกสถาบันการศึกษา และผู้จัดกิจกรรมทางการวิจารณ์ส่วนใหญ่กลายเป็นองค์กรภายนอกมิใช่สถาบันศึกษาอีกต่อไป

ในอีกด้านหนึ่ง เครือข่ายสถาบันการศึกษาไม่อาจกระตุ้นและสร้างนักวิจารณ์ขึ้นทดแทนได้ เพราะในการเรียนการสอนมิได้เน้นการเขียนวิจารณ์ลายลักษณ์อย่างต่อเนื่องเป็นประจำ ที่เป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างและพัฒนาศักยภาพของนักวิจารณ์

4.2.8 **เครือข่ายธุรกิจหนังสือกับการวิจารณ์** จากการวิจัยพบว่า เครือข่ายธุรกิจการขายหนังสือใช้การวิจารณ์เป็นส่วนหนึ่งในกลยุทธ์การตลาด ที่ส่งผลให้ความเข้มแข็งและความเข้มข้นของการวิจารณ์วรรณกรรมลดลงในหลายรูปแบบ อาทิ 1) *เปลี่ยนรูปแบบและวิธีการเขียนวิจารณ์* โดยเฉพาะในคอลัมน์แนะนำหนังสือในสื่อสิ่งพิมพ์ และในหน้าเพจของนักเขียน ร้านหนังสือ และสำนักพิมพ์ บทแนะนำที่เขียนขึ้นเองเหล่านี้เลี่ยงที่จะกล่าวถึงข้อด้อยของหนังสือ เข้ามาแทนที่บทวิจารณ์เต็มรูป ซึ่งรูปแบบการเขียนแนะนำเช่นนี้ได้รับความนิยมและแพร่หลายไปในกลุ่มของนักวิจารณ์สมัครเล่นด้วย โดยเฉพาะในหน้าเพจแนะนำหนังสือของเครือข่ายนักอ่าน 2) *กำกับวิธีการวิจารณ์ในกิจกรรมเปิดตัวหนังสือ* วิทยากรรับเชิญส่วนใหญ่จะเลือกแสดงทัศนะวิจารณ์ในเชิงบวกและเลี่ยงที่จะกล่าวตำหนิข้อด้อยของผลงาน 3) *กำกับวิธีการเขียนคำประกาศรางวัลวรรณกรรมต่างๆ* ในปัจจุบันเลี่ยงที่นำเสนอข้อด้อยของผลงานเช่นกัน เพราะข้อด้อยเหล่านี้อาจกระทบต่อผลประโยชน์ในการพิมพ์หนังสือที่ได้รางวัล 4) *กิจกรรมการเปิดตัวหนังสือและเสวนาเกี่ยวกับหนังสือ* กิจกรรมส่วนใหญ่จัดโดยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวกับข้องกับธุรกิจหนังสือโดยตรง คือ นักเขียน สำนักพิมพ์ และร้านหนังสือ มุ่งใช้การวิจารณ์เพื่อเผยแพร่

ประชาสัมพันธ์ และสร้างกระแสที่สามารถกระตุ้นให้เกิดความสนใจและความอยากรู้ของผู้อ่าน นับเป็นกลยุทธ์การตลาดที่ใช้กระตุ้นยอดขายทั้งทางตรงและทางอ้อม อาจกล่าวได้ว่า การวิจารณ์ของเครือข่ายวิจารณ์ในปัจจุบันกลายเป็นส่วนหนึ่งของธุรกิจหนังสือเพิ่มมากขึ้น ซึ่งมิได้มีจุดประสงค์เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับการวิจารณ์และ/หรือพัฒนาการวิจารณ์

4.3 แนวทางการสร้างและพัฒนาความเข้มแข็งของการวิจารณ์ในเครือข่ายวรรณกรรม

สาขาวรรณศิลป์เห็นว่าการสร้างและการพัฒนาความเข้มแข็งของการวิจารณ์ในเครือข่ายวรรณกรรมจำเป็นต้องกระทำควบคู่กันไปในทุกเครือข่ายในหลากหลายลักษณะ ดังนี้

4.3.1 สร้างให้คนในสังคมเข้าใจและยอมรับวัฒนธรรมแห่งการวิจารณ์ที่ถูกต้อง

4.3.2 สร้างและพัฒนานักวิจารณ์ทั้งจากเครือข่ายสถาบันการศึกษาและเครือข่ายนักอ่าน (เพราะนักวิจารณ์ที่ดีคือนักอ่านที่วิจารณ์ได้) ด้วยกิจกรรมการวิจารณ์ที่จัดขึ้นเป็นประจำและต่อเนื่อง เพื่อสร้างชุมชนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน การวิจารณ์อาจเริ่มด้วยมุขปาฐะ จากนั้นจึงค่อยพัฒนาไปสู่การวิจารณ์แบบลายลักษณ์ที่มีคุณภาพ

4.3.3 พัฒนาบทแนะนำหนังสือที่มีอยู่ทั้งในสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออินเทอร์เน็ตให้มีทัศนะวิจารณ์ที่เข้มข้นขึ้น

4.3.4 ปรับบทความวิจารณ์วรรณกรรมเชิงวิชาการให้สื่อความกับผู้อ่านทั่วไปมากขึ้น

4.3.5 เพิ่มพื้นที่การเผยแพร่การวิจารณ์อย่างจริงจัง ทั้งพื้นที่จัดกิจกรรมในโลกจริง พื้นที่การเผยแพร่บทวิจารณ์ลายลักษณ์

4.3.6 จัดทำวารสารที่เผยแพร่บทวิจารณ์ของนักวิจารณ์หน้าใหม่

4.3.7 แจกสูจิบัตรที่เป็นการวิจารณ์เต็มรูปไปพร้อมๆ กับการจัดกิจกรรมการเสวนา เพื่อให้ผู้เข้าร่วมการเสวนามีโอกาสได้อ่านงานวิจารณ์เช่นนี้ไปพร้อมกัน

4.3.8 เผยแพร่องค์ความรู้ทางการวิจารณ์ที่มีอยู่ไปยังสาธารณชนในวงกว้างมากขึ้น โดยอาศัยศักยภาพของอินเทอร์เน็ต ไม่ว่าจะเป็นการเผยแพร่คลิปวิดีโอกิจกรรมการวิจารณ์ต่างๆ หรือการเผยแพร่การสรุปประเด็นสำคัญของกิจกรรมที่จัดขึ้น เพื่อช่วยให้ผู้สนใจ แต่ไม่มีเวลาที่จะเข้าร่วมหรือไม่มีเวลาที่จะชมงาน มีโอกาสรับทราบประเด็นสำคัญหรือการสรุปการเสวนาและกิจกรรมต่างๆ

4.3.9 เพื่อเป็นการสร้างความยั่งยืนของเครือข่ายการวิจารณ์ในระยะยาว ทุกเครือข่ายควรร่วมหารือเพื่อกำหนดทิศทางและวางแผนการร่วมมือกัน

5. ข้อสรุปทั่วไปว่าด้วยการสร้างงานวิจารณ์บนรากฐานของกลุ่มหรือเครือข่าย

จากการสำรวจเครือข่ายวรรณศิลป์พบว่า การสร้างงานวิจารณ์ด้วยกลุ่มหรือเครือข่ายสามารถกระทำได้ หากกลุ่มหรือเครือข่ายดังกล่าวมีจุดประสงค์ที่จะสร้างและพัฒนานักวิจารณ์หรือบทวิจารณ์อย่างจริงจัง แต่ต้องอาศัยเวลาในการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ในขณะนี้จึงมีเครือข่ายที่ใช้กิจกรรมการวิจารณ์เพียง 3 กลุ่มคือ

1) กองทุนหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ

2) โครงการ “อ่าน เขียน เรียนรู้: ค่ายวิจารณ์วรรณกรรม”

3) กลุ่ม “Halfglass”

เครือข่ายวรรณกรรมอื่นๆ ส่วนใหญ่ใช้การวิจารณ์เป็นเพียงส่วนหนึ่งของกิจกรรมเท่านั้น เช่น การเรียนการสอนการวิจารณ์วรรณกรรมมุ่งเน้นการถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับประวัติและทฤษฎีการวิจารณ์ รวมไปถึงการสร้างความคิดเชิงวิจารณ์ (critical mind) มากกว่ากระตุ้นให้เกิดการสร้างนักวิจารณ์หรือบทวิจารณ์ ค่ายการสร้างนักเขียนใช้การวิจารณ์เพื่อสร้างและพัฒนานักเขียน กิจกรรมการเสวนาผลงานวรรณกรรมเฉพาะเรื่องของกลุ่มนักอ่าน เป็นการเปิดโอกาสให้นักอ่านได้ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน

จึงกล่าวได้ว่า ข้อสรุปรวมทั่วไปบ่งชี้ไปในทิศทางว่า การสร้างและพัฒนากิจกรรมการวิจารณ์ควรเริ่มต้นจากการสร้างความแข็งแกร่งในการอ่าน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างนักวิจารณ์และบทวิจารณ์ที่มีคุณภาพ เช่นจัดกิจกรรม “ค่ายการอ่าน” และควรเริ่มต้นจากการสร้างความเข้มแข็งของการวิจารณ์มุขปาฐะ ก่อนที่จะพัฒนาไปสู่การวิจารณ์ลายลักษณ์ ซึ่งการสร้างกิจกรรมวิจารณ์ไม่ควรที่จะจำกัดเพียงเฉพาะในพื้นที่โลกจริงหรือโลกเสมือนเท่านั้น แต่ควรใช้ศักยภาพของแต่ละพื้นที่ในการสนับสนุนและส่งเสริมการวิจารณ์ให้มีคุณภาพเพิ่มมากขึ้น ขณะเดียวกันก็สามารถขยายกิจกรรมการวิจารณ์ไปสู่สังคมในวงกว้างมากขึ้นด้วย แต่หากต้องการสร้างการวิจารณ์บนรากฐานของกลุ่มและเครือข่ายให้ได้ผลอย่างเป็นรูปธรรม ต้องส่งเสริมและพัฒนาเครือข่ายสถาบันการศึกษา เพราะเป็นเครือข่ายที่มีความพร้อมทั้งองค์ความรู้ บุคลากร และความต่อเนื่องของการจัดกิจกรรม เช่น จัดกิจกรรมสัมมนาอาจารย์ผู้สอนวรรณกรรม ซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการวิจารณ์วรรณกรรมต่อไป

บรรณานุกรม

หนังสือ

กว่าชื่น บางคมบาง (ผู้ปรานงานการผลิต).The 10 Bucket List Books of 100 Reader (10 เล่มโปรด 100 นักอ่าน).กรุงเทพฯ: คมบาง, 2557.

สุชาติ ทองสิมา อรพินท์ คำสอน และ จักรนาท นาคทอง. *"รายงานผลการวิจัย กลุ่มกรณีศึกษาการสร้างและการวิจารณ์วรรณกรรมในพื้นที่อินเทอร์เน็ต* (1 *เม.ย*. 2551 – 30 *ก.ย*. 2552)". **รายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการวิจัย"การวิจารณ์ในฐานะปรากฏการณ์ร่วมสมัยเพื่อพัฒนาความรู้สังคมศาสตร์แห่งการวิจารณ์ ภาค** 2 โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). (เอกสารถ่ายสำเนา), 2553.

อรพินท์ คำสอนและกรรณิการ์ถนอมปัญญารักษ์.**การวิจารณ์วรรณศิลป์ รอยต่อระหว่างวัฒนธรรมสื่อสิ่งพิมพ์กับสื่ออินเทอร์เน็ต (เล่ม** 2). โครงการวิจัย "การวิจารณ์ศิลปะรอยต่อระหว่างวัฒนธรรมสื่อสิ่งพิมพ์กับสื่ออินเทอร์เน็ต", (เอกสารถ่ายสำเนา), 2557.

ฐานข้อมูลออนไลน์

ปริญญา ชาวสมุน. "สัปดาห์ร้านหนังสืออิสระแห่งชาติ ครั้งที่ 1: พลังขับเคลื่อนของกลุ่ม Stand alone" [ออนไลน์]. เข้าถึงจาก http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/508862. (วันที่สืบค้น : 26 มิถุนายน 2558).

"'ประพันธ์สาส์น-ธ.กรุงเทพ' สานอักษาสัญจรออมหมึก-เคี้ยวกระดาษ: ประพันธ์สาส์น-ธ. กรุงเทพ สารอักษรสัญจร โครงการ 'อ่าน เขียน เรียนรู้" **คมชัดลึกออนไลน์**, 19 เมษายน 2558, เข้าถึงจาก http://www.komchadluek.net/detail/20150419/204856.html [ออนไลน์]. (วันที่สืบค้น 23 มิถุนายน 2558).

The Reading Room Bangkok, เข้าถึงจาก http://readingroombkk.org [ออนไลน์] (วันที่สืบค้น 20 มิถุนายน 2558).

สัมภาษณ์

กณิก เสน่หา. ประธานชมรมวรรณศิลป์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (9 เมษายน 2558) สัมภาษณ์

กว่าชื่น บางคมบาง. ผู้จัดการและบรรณาธิการสำนักพิมพ์คมบาง และชมนาด. (21 พฤศจิกายน 2557). สัมภาษณ์.

กิตติพล สรัคคานนท์. ผู้ดูแลแฟนเพจ1001 Nights Editions เจ้าของสำนักพิมพ์ 1001 ราตรี และโครงการ “วรรณกรรมไม่จำกัด”. (4 กุมภาพันธ์ 2558). สัมภาษณ์.

ขจรฤทธิ์ รักษา. นักเขียน อดีตบรรณาธิการ นิตยสาร (รุ่นแรก) เจ้าของสำนักพิมพ์ “บ้านหนังสือ”. 10 พฤษภาคม 2558 (สัมภาษณ์)

จณิษฐ์ เฟื่องฟู. อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และนักวิจารณ์ยอดเยี่ยมรางวัลกองทุนหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ. (22 พฤศจิกายน 2557). สัมภาษณ์.

จตุพล บุญพรัด. นักเขียน กวี บรรณาธิการบริหาร แพรวสำนักพิมพ์และผู้จัดการโครงการประกวดรางวัล “นายอินทร์อะวอร์ด”. (15 ธันวาคม 2557). สัมภาษณ์.

เจน สงสมพันธุ์. นายกสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. (23 ตุลาคม 2557). สัมภาษณ์

ชฎารัตน์ สุนทรธรรม, ผศ. อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ. (23 พฤศจิกายน 2557). สัมภาษณ์.

ชมัยภร (แสงกระจ่าง) บางคมบาง, ศิลปินแห่งชาติสาขาวรรณศิลป์ ประจำปี 2557 นักเขียน นักวิจารณ์ อาจารย์พิเศษ วิทยากรค่ายการเขียน อดีตนายกสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. (4 เมษายน 2558). สัมภาษณ์

ดวงฤทัย เอสะนาชาตัง. ผู้ดูแลแฟนเพจ Candide book และเจ้าของร้านหนังสือก็องดิด. (19 ธันวาคม 2557). สัมภาษณ์.

ดารินทร์ ประดิษฐ์ทัศนีย์, ผศ.ดร. อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (17 ตุลาคม 2557). สัมภาษณ์.

ทวีศักดิ์ ปิ่นทอง, รศ. นายกสมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย คณบดีและอาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. (11 พฤศจิกายน 2557). สัมภาษณ์.

ธวัช งานรุ่งเรือง, นพ. ผู้ดูแลเพจ “หนังสือปันกันอ่าน”. (16 มกราคม 2558). สัมภาษณ์.

ธัญญา สังขพันธานนท์, ผศ. ดร. นักเขียน อาจารย์ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และผู้ก่อตั้ง “ค่ายวรรณกรรมสัญจร”. (26 พฤษภาคม 2558). สัมภาษณ์

ธนาคาร จันทิมา. อดีตผู้ทำแฟนเพจร้านหนังสือ Bookmoby. (4 ธันวาคม 2557). สัมภาษณ์.

ธีรวัฒน์ ทรงคัชชะ. ผู้ก่อตั้ง Fanpage “เรื่องสั้นย่อหน้าเดียว”. (26 ตุลาคม 2557). สัมภาษณ์.

นัทธา ภูริพันธุ์ภิญโญ. เลขานุการและว่าที่ประธานชมรมวรรณศิลป์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (9 เมษายน 2558) สัมภาษณ์

นิวัต พุทธประสาท. ผู้ก่อตั้ง thaiwriter.net นักเขียน และเจ้าของสำนักพิมพ์เม่นวรรณกรรม. (23 ตุลาคม 2557). สัมภาษณ์

พินิจ นิลรัตน์. นักเขียน กวี นักวิจารณ์ วิทยากรค่ายอบรมนักเขียน และกรรมการตัดสินรางวัลวรรณกรรม. (26 ตุลาคม 2557). สัมภาษณ์

เพชรยุพา บูรณ์สิริจรุงรัฐ, ดร. นักเขียน ผู้ก่อตั้งสถาบันปัญญ์สุข (หลักสูตรเรื่องการเขียน). (16 พฤศจิกายน 2557). สัมภาษณ์.

วิกรานต์ ปอแก้ว. นักเขียน และผู้ดูแลแฟนเพจ “เปลี่ยนปก”. (10 ธันวาคม 2557). สัมภาษณ์.

สรณัฐ ไตลังคะ, รศ.ดร. อาจารย์ประจำภาควิชาวรรณคดี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (9 ตุลาคม 2557). สัมภาษณ์.

สราวุธ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา. ผู้ก่อตั้ง Fanpage “เรื่องสั้นย่อหน้าเดียว”. (26 ตุลาคม 2557). สัมภาษณ์.

สุวรรณา เกรียงไกรเพ็ชร์, ผศ. อดีตอาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อดีตผู้อำนวยการศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร และอดีตนายกสมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย. (25 กุมภาพันธ์ 2558). สัมภาษณ์.

หัตถกาญจน์ อารีศิลป. อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (4 ธันวาคม 2557). สัมภาษณ์

อนุสรณ์ ติปยานนท์. นักเขียน และ อาจารย์ประจำคณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (23 พฤศจิกายน 2557). สัมภาษณ์.

อัคคภาค เล้าจินตนาศรี. อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และนักวิจารณ์ยอดเยี่ยมรางวัลกองทุนหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ. (22 พฤศจิกายน 2557). สัมภาษณ์

อัคนี มูลเมฆ. นักเขียนและสมาชิกสโมสรนักเขียนเชียงใหม่. (22 พฤศจิกายน 2557). สัมภาษณ์

อาทิตย์ ศรีจันทร์. อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร. (9 มกราคม 2558). สัมภาษณ์.

ภาคผนวก 1

การสัมภาษณ์

ตารางรายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

ที่	ผู้ให้สัมภาษณ์	วัน เวลา สถานที่ในการสัมภาษณ์	สถานะและสังกัด
1.	รศ. ดร. สรณัฐ ไตลังคะ	9 ตุลาคม2557 เวลา 9.00 -11.00 น. ภาควิชาวรรณคดี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	อาจารย์ประจำภาควิชาวรรณคดี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2.	ผศ. ดร. ดารินทร์ ประดิษฐ์ทัศนีย์	17 ตุลาคม 2557 เวลา 13.00 – 14.30 น. ภาควิชาภาษาอังกฤษ ชั้น 11 อาคารบรมราชกุมารี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3.	นิวัต พุทธประสาท	23 ตุลาคม 2557 เวลา 13.30-14.45 น.ร้าน Settrade ห้องสมุดมารวย ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย	ผู้ก่อตั้ง thaiwriter.net นักเขียน และเจ้าของสำนักพิมพ์เม่นวรรณกรรม
4.	เจน สงสมพันธุ์	วันที่ 23 ตุลาคม 2557 เวลา 14.45-17.00 น. ร้าน Settrade ห้องสมุดมารวยตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย	นายกสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย
5.	สราวุธ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา ธีรวัฒน์ ทรงคัชชะ	26 ตุลาคม 2557 เวลา 13.00 -14.30 น. สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย	ผู้ก่อตั้ง Fanpage “เรื่องสั้นย่อหน้าเดียว”
6.	พินิจ นิลรัตน์	26 ตุลาคม 2557 เวลา 14.30 น. -16.10 น. สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย	นักเขียน กวี นักวิจารณ์ วิทยากรค่ายอบรมนักเขียน และกรรมการตัดสินรางวัลวรรณกรรม
7.	รศ. ทวีศักดิ์ ปิ่นทอง	11 พฤศจิกายน 2557 เวลา 11.00 –12.00 น. ร้าน Black Canyon โลตัส บางนา-ตราด กม. 8	นายกสมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย คณบดีและอาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
8.	ดร. เพชรยุพา บูรณ์สิริจรุงรัฐ	16 พฤศจิกายน 2557 เวลา 9.30-10.30 น. สถาบันปัญญ์สุข	นักเขียน และ ผู้ก่อตั้งสถาบันปัญญ์สุข (หลักสูตรเรื่องการเขียน)
9.	กว่าชื่น บางคมบาง	21 พฤศจิกายน 2557 เวลา 18.30-20.30 น. ร้าน Viet Cuisine ชั้น 7 MBK	บรรณาธิการและผู้จัดการสำนักพิมพ์คมบาง และชมนาด
10.	อ. อัคคภาค เล้าจินตนาศรี	22 พฤศจิกายน 2557 เวลา 15.00 – 16.00 น. ร้านกาแฟร่ำเปิง เชียงใหม่	อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และนักวิจารณ์ยอดเยี่ยมรางวัลกองทุนหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ
11.	อ. จณิษฐ์ เฟื่องฟู	22 พฤศจิกายน 2557 เวลา 15.00 – 16.00 น. ร้านกาแฟร่ำเปิง เชียงใหม่	อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และนักวิจารณ์ยอดเยี่ยมรางวัลกองทุนหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ

ที่	ผู้ให้สัมภาษณ์	วัน เวลา สถานที่ในการสัมภาษณ์	สถานะและสังกัด
12.	อัคนี มูลเมฆ	22 พฤศจิกายน 2557 เวลา 13.30 -14.30 น. ร้านกาแฟร่ำเปิง เชียงใหม่	นักเขียนและนายกสโมสรนักเขียนเชียงใหม่
13.	ผศ. ชฎารัตน์ สุนทรธรรม	23 พฤศจิกายน 2557 เวลา 10.00 – 11.30 น. บ้านพักอาจารย์ชฎารัตน์ เชียงใหม่	อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ
14.	อ. อนุสรณ์ ติปยานนท์	23 พฤศจิกายน 2557 เวลา 14.00 -15.30 น. ร้านกาแฟอาข่า อาม้า เชียงใหม่	นักเขียน และ อาจารย์ประจำคณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
15.	อ. หัตถกาญจน์ อารีศิลป	4 ธันวาคม2557 เวลา 15.00-17.45 น. ชั้น 1 อาคารบรมราชกุมารี คณะอักษร-ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
16.	ธนาคาร จันทิมา	4 ธันวาคม 2557 เวลา 15.00-17.45 น. ชั้น 1 อาคารบรมราชกุมารี คณะอักษร-ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	อดีตผู้ทำแฟนเพจร้าน Bookmoby
17.	วิกรานต์ ปอแก้ว	10 ธันวาคม2557 เวลา 14.00– 17.45 น. อาคารจามจุรี 1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	นักเขียน ผู้ดูแลแฟนเพจ “เปลี่ยนปก”
18.	จตุพล บุญพรัด	15 ธันวาคม 2557 เวลา 13.00-16.00 น. บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่งจำกัด (มหาชน)	นักเขียน กวี บรรณาธิการบริหาร แพรวสำนักพิมพ์ และผู้จัดการโครงการประกวดรางวัล “นายอินทร์อะวอร์ด”
19.	ดวงฤทัย เอสะนาชาตัง	19 ธันวาคม 2557 เวลา 15.00 -16.00 น. ร้านก็องดิด	ผู้ดูแลแฟนเพจ Candide book และเจ้าของร้านหนังสือก็องดิด
20.	อ. อาทิตย์ ศรีจันทร์	9 มกราคม2558 เวลา 14.00-17.00 น. ร้านกาแฟเวลโลมหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์ท่าพระจันทร์	อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
21.	นพ. ธวัช งานรุ่งเรือง	16 มกราคม 2558 เวลา 14.00-15.30 น. ร้านหนังสือเดินทาง ผ่านฟ้า กทม.	ผู้ดูแลเพจ “หนังสือปันกันอ่าน”
22.	คุณกิตติพล สรัคคานนท์	4 กุมภาพันธ์ 2558 เวลา 10.00–11.30 น. สำนักพิมพ์ “วรรณกรรมไม่จำกัด”สุขุมวิท 49	ผู้ดูแลแฟนเพจ1001 Nights Editions เจ้าของสำนักพิมพ์ 1001 ราตรี และโครงการ “วรรณกรรมไม่จำกัด”
23.	ผศ. สุวรรณา เกรียงไกรเพ็ชร์	25 ก.พ. 2558 10.00-12.00 น. ณ ศูมา สถาบันภาษาและวัฒนธรรม สาธร กรุงเทพฯ	อดีตอาจารย์อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อดีตผู้อำนวยการศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรและอดีตนายกสมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย
24.	อ. ชมัยภร (แสงกระจ่าง) บางคมบาง	4 เม.ย. 2558 10.00-11.30 น. ณ ร้านSettrade ห้องสมุดมารวยตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย	ศิลปินแห่งชาติสาขาวรรณศิลป์ ประจำปี 2557 นักเขียน นักวิจารณ์ อาจารย์พิเศษ วิทยากรค่ายการเขียน อดีตนายกสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย
25.	กณิก เสน่หา นัทธา ภูริพันธุ์ภิญโญ	9 เมษายน 2558 15.00-16.30 น. ณ ห้องสมุด คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	ประธานชมรมวรรณศิลป์ จุฬาฯ / เลขานุการและว่าที่ประธานชมรมฯ จุฬาฯ

ที่	ผู้ให้สัมภาษณ์	วัน เวลา สถานที่ในการสัมภาษณ์	สถานะและสังกัด
26.	คุณขจรฤทธิ์ รักษา	10 พฤษภาคม 2558 10.00-12.00น. ณ สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย	นักเขียน อดีตบรรณาธิการ นิตยสาร Writer (รุ่นแรก) เจ้าของสำนักพิมพ์ “บ้านหนังสือ”
27.	ผศ. ดร. ธัญญา สังขพันธานนท์	26 พฤษภาคม 2558 10.30 -12.00 น. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	นักเขียน อาจารย์ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และผู้ก่อตั้ง “ค่ายวรรณกรรมสัญจร”

ผู้ให้สัมภาษณ์ : รศ.ดร. สรณัฐ ไตลังคะ

อาจารย์ประจำ: ภาควิชาวรรณคดี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผู้สัมภาษณ์ : กรรณิการ์ ถนอมปัญญารักษ์ และ อรพินท์ คำสอน **วันที่สัมภาษณ์** : 9 ต.ค. 57 เวลา 9.00 -11.00 น.

สัมภาษณ์ที่ : ภาควิชาวรรณคดี คณะมนุษยศาสตร์ ม. เกษตรศาสตร์

ผู้ถอดเทป : อรพินท์ คำสอน

==========

ประสบการณ์ทางด้านการสอนและการวิจารณ์วรรณคดี

เริ่มสอนหนังสือมาประมาณ 30 ปี แต่สอนด้านการวิจารณ์ประมาณ 20 ปี เพราะเดิมมีอาจารย์ท่านอื่นสอนอยู่แล้ว เช่น อาจารย์ยุพร แสงทักษิณ เมื่อกลับมาจากการศึกษาต่อต่างประเทศได้เรียนทฤษฎีวิจารณ์มา จึงได้กลับมาสอนและมาศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม โดยที่อาจารย์ยุพรให้สอนการวิจารณ์วรรณคดีแทน หรือว่าเปิดวิชาเพิ่ม เนื่องจากที่ภาควิชานี้จะเปิดวิชาใหม่ๆ ค่อนข้างง่าย ดังนั้น อาจารย์รุ่นใหม่ๆ ที่อยากจะสอนวิชาอะไร ทางภาควิชาก็จะเปิดให้สอน จึงได้เริ่มสอนหลังจากที่เดินทางกลับมาในปี 2531 ซึ่งได้สอนมากขึ้นและได้สั่งสมประสบการณ์มากขึ้น ขณะเดียวกันในช่วงเวลานั้น (ทศวรรษ 2530) การวิจารณ์คึกคักมากขึ้น เริ่มมีผลงานของอาจารย์นพพร ประชากุล และอาจารย์ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิชย์ จึงได้ประสบการณ์มากขึ้นจากบทวิจารณ์เหล่านั้น พอมาในช่วงปี 2545 -2546 จึงได้เริ่มเขียนตำรา และเริ่มเขียนบทวิจารณ์ลงที่ *มติชนสุดสัปดาห์* แต่เป็นการเขียนตามอัธยาศัย ไม่มีคอลัมน์ประจำ เนื่องจากมีภาระงานเป็นจำนวนมาก จึงเขียนมาประมาณ 2 เดือนครั้ง แต่การเขียนวิจารณ์ส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับประเด็น ถ้ามีประเด็นอะไรที่น่าสนใจเข้ามาจะทำให้รู้สึกว่าอยากเขียนเรื่องนั้นเรื่องนี้ เช่น อาจจะมีภาพยนตร์เข้ามา หรือมีหนังสือใหม่ๆ ออกมาก็จะเขียนบทวิจารณ์

พื้นที่วิจารณ์ในช่วงนั้นจะลงบทวิจารณ์ได้ทันเหตุการณ์ หรือว่าจำเป็นต้องรอ

บรรณาธิการในขณะนั้นคือ คุณเสถียร จันทิมาธร จะพิจารณา ถ้าเห็นว่าน่าสนใจหรือว่าตรงประเด็นก็จะตีพิมพ์เผยแพร่ให้ โดยอาจจะแทรกเพิ่มก็ได้ เพราะบรรณาธิการจะมีงานอยู่จำนวนหนึ่ง ซึ่งบรรณาธิการจะเป็นผู้คัดเลือกงานที่ใช้ได้และตรงกับสถานการณ์ในช่วงเวลานั้นก็น่าจะแทรกให้ ผลงานวิจารณ์ชิ้นแรกของอาจารย์สรณัฐที่ได้ตีพิมพ์คือบทวิจารณ์ *ความน่าจะเป็น* ของปราบดา หยุ่น และเหตุผลที่เลือกวิจารณ์งานชิ้นนี้เพราะว่าเป็นปีที่ผลงานชิ้นนี้ได้รับรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์แห่งอาเซียนหรือรางวัลซีไรต์ และมีประเด็นที่เป็นปัญหาให้วิจารณ์ค่อนข้างมาก นับเป็นงานที่แปลกและมีประเด็นให้คิดให้เขียนถึงมาก ขณะเดียวกันก็ได้เขียนบทความวิชาการเกี่ยวกับงานของปราบดา หยุ่น ลงเผยแพร่ในวารสารวิชาการของคณะด้วย หลังจากที่ส่งงานชิ้นนั้นไปให้พิจารณา คุณเสถียรก็พยายามติดต่อเพื่อแสดงความยินดีที่มีงานวิจารณ์แนวใหม่ๆ เกิดขึ้น และเชิญชวนให้เขียนบทวิจารณ์ชิ้นอื่นส่งมาอีก โดยเสนอว่าจะเปิดคอลัมน์ประจำให้ แต่อาจารย์สรณัฐปฏิเสธ เนื่องจากไม่มีเวลา ขณะเดียวกันก็ต้องการเขียนงานเฉพาะที่มีประเด็น และไม่ต้องบีบคั้นมากทั้งเวลาและความคิด จึงเขียนงานเฉพาะชิ้นที่อยากจะเขียนเท่านั้น

ผลงานชิ้นนี้นับเป็นบทวิจารณ์ชิ้นแรกที่เริ่มเขียน เพราะก่อนหน้านี้จะเขียนเฉพาะบทความวิชาการที่เผยแพร่ใน*วารสารมนุษยศาสตร์* ของคณะเท่านั้น

นิสิตที่เรียนการวิจารณ์วรรณกรรมในช่วง 20-30 ปีที่ผ่านมามีความเหมือนหรือต่างกันอย่างไร

การเรียนการสอนการวิจารณ์วรรณกรรมในยุคก่อนยังขาดเครื่องมือ ยกตัวอย่างเช่นการสอนในช่วงแรกๆ ที่เพิ่งเรียนจบมาใหม่ๆ ในปี 2526 ตอนนั้นยังขาดเครื่องมือใหม่ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทฤษฎีวรรณคดี ซึ่งการนำทฤษฎีวรรณคดีตะวันตกมาใช้จริงๆ อาจจะอยู่ในรุ่นของอาจารย์นพพร กับอาจารย์ชูศักดิ์ หรืออยู่ในช่วงถัด 10 ปีต่อมา ทำให้ในช่วงแรกใช้เครื่องมือเดิมๆ ในการสอน เช่น ทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ แนวคิดเชิงสังคม แนวคิดมาร์กซิสม์ จึงเห็นว่ายังมีเครื่องมือค่อนข้างจำกัด ขณะเดียวกันอาจารย์สรณัฐก็ยอมรับว่าในช่วงเลานั้น ตนเองยังขาดความสามารถที่จะเข้าใจทฤษฎีใหม่ๆ เหล่านี้ด้วย ทำเพียงแค่อ่านเฉพาะงานที่มีผู้เขียนถึง และยังไม่ได้อ่านงานต่างประเทศมากนัก แต่เริ่มเข้าใจเมื่อมีโอกาสไปศึกษาต่อที่ต่างประเทศในช่วงต่อมา หลังจากได้ไปศึกษาจึงได้พัฒนาภาษาจนสามารถที่จะศึกษางานเหล่านี้ด้วยตัวเองได้ ประกอบกับได้มีโอกาสเรียนและค้นคว้าเพิ่มมากขึ้น จึงเกิดการสั่งสม เพราะประเด็นในเรื่องการวิจารณ์เป็นเรื่องวัฒนธรรมที่ต้องมีการเรียน การอ่าน การสั่งสม ซึ่งสังคมไทยในช่วงก่อนหน้านั้นยังขาดผู้ที่จะสืบทอดหรือขาดผู้ที่จะมาเปิดพื้นที่ตรงนี้

สิ่งที่เห็นได้ชัดอีกประการหนึ่งคือ หากเราไม่แม่นในประวัติวรรณคดีวิจารณ์ตั้งแต่ต้นจนกระทั่งถึงปัจจุบัน โอกาสที่เราจะไปศึกษา อ่าน หรือทำความเข้าใจยากมาก โดยพิจารณาจากตนเองว่า แต่ก่อนหากมีผู้ใดมาถามเกี่ยวกับประวัติการวิจารณ์ก็ยังลังเลว่าจะตอบเช่นไร ซึ่งต่างจากในปัจจุบันที่สามารถให้คำตอบในแง่ของประวัติความเป็นมาได้ว่า เหตุใดจึงมีความคิดเช่นนี้ ความคิดเช่นนี้มีที่มาที่ไปอย่างไร เนื่องจากในขณะที่ศึกษาจำเป็นต้องศึกษาประวัติและพัฒนาการของแนวคิดและแนวการวิจารณ์ต่างๆ และจากประสบการณ์ที่ไปศึกษาต่อในต่างประเทศพบว่า ขณะที่เรียนอยู่นั้น อาจารย์จะมอบหมายให้ไปศึกษาในเรื่องของวรรณคดีวิจารณ์ ซึ่งในช่วงเวลานั้นนิยมศึกษางานของ ฌาคส์ *ลากอง* (Jacques Lacan) มิเชล *ฟูโก* (Michel Foucault) ซึ่งโดยส่วนตัวยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับนักคิดทั้งสองคนนั้นเลย จึงทำให้ต้องย้อนกลับไปศึกษาด้วยตนเอง ซึ่งเป็นเรื่องที่ยากมากที่จะสามารถทำได้ในเวลาที่จำกัดเช่นนั้น ด้วยเหตุนี้ เมื่อสำเร็จการศึกษาและเดินทางกลับมาแล้วจึงเริ่มศึกษาค้นคว้ารากความคิดที่มาของประวัติวรรณคดีวิจารณ์ที่เกี่ยวข้องทั้งหมดตั้งแต่แรก โดยเริ่มต้นตั้งแต่สมัยกรีก เพื่อให้ทราบประวัติความเป็นมา ประวัติความคิดของมนุษย์ว่ามาถึงจุดนี้ได้อย่างไร ทำให้พบว่าไม่มีแนวความคิดใดที่เกิดมาจากศูนย์ แต่ต้องมาจากความรู้ที่มาก่อนหน้านี้ ฉะนั้น การเข้าใจประวัติวรรณคดีวิจารณ์ต้องเข้าใจประวัติความคิดของมนุษย์ และความเปลี่ยนแปลงทางด้านประวัติศาสตร์สังคม การเมืองที่ส่งผลต่อวิธีคิดของมนุษย์ที่เปลี่ยนไป รวมถึงต้องเข้าใจกระบวนทัศน์ที่เปลี่ยนไปด้วย ซึ่งกว่าจะเข้าใจตรงนั้นได้ต้องผ่านการเรียนรู้ด้วยตนเองมานานกว่า 30 ปี

ด้วยเหตุนี้ ครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องสั่งสมองค์ความรู้เป็นจำนวนมากก่อนที่จะถ่ายทอดให้นิสิตนักศึกษาได้ หากเทียบการสอนในช่วงแรกๆ ของตนจะเห็นว่าจะถ่ายทอดความรู้เป็นส่วนๆ (fragment) ตามที่มีความรู้และความเข้าใจ แต่ยังไม่เห็นภาพรวมทั้งหมด ซึ่งต้องอาศัยเวลานานมากพอสมควรกว่าที่จะสามารถอธิบายได้ว่าต้นตอของความคิดมาจากที่ใด ผู้ใดเป็นผู้คิดขึ้น ทั้งนี้ การที่จะสั่งสมควรรู้ดังกล่าวนี้ได้ จำเป็นต้องตามกลับไปศึกษาตัวงานต้นฉบับ ไม่ใช่จะอ่านเฉพาะงานของนักวิจารณ์

เท่านั้น การสั่งสมองค์ความรู้เหล่านี้จึงจำเป็นต้องอาศัยความพยายามด้วยตนเอง เนื่องจากพื้นความรู้ในระดับปริญญาตรีของอาจารย์สรณัฐเรียนมาทางวรรณคดีไทย ไม่ใช่วรรณคดีอังกฤษ จึงขาดองค์ความรู้ในส่วนนี้ ทำให้ต้องตามกลับไปอ่านต้นตอของวรรณคดีวิจารณ์เองทั้งหมด เริ่มตั้งแต่เพลโต (Plato) อริสโตเติล (Aristotle) ฮอราส (Horace) ลองไจนัส (Longinus) *ซึ่งยอมรับว่ายากมากว่าที่จะเข้าใจความเป็นมาและการเปลี่ยนแปลงของกระบวนทัศน์ในแต่ละยุคทั้งหมด เพราะเป็นการศึกษาด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ การจะทำอย่างนี้ได้ต้องอาศัย* passion *ของความเป็นนักวิจารณ์ ซึ่งทำได้ยากมากในการเรียนการสอนเพราะต้องอาศัยเวลาและหลักสูตรที่ให้ความสำคัญกับประเด็นนี้ แม้ว่าจะมีหลักสูตรหรือรายวิชาก็ตาม แต่มีเวลาในการเรียนการสอนเพียง* 45 *ชั่วโมงเท่านั้น นับเป็นเรื่องยากมากที่จะสอนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงกระบวนและแนวคิดการวิจารณ์วรรณกรรมทั้งหมด*

ขณะเดียวกันทฤษฎีการวิจารณ์ในสังคมไทยก็ถือว่าสร้างยาก เพราะสังคมไทยขาดและไม่ได้อยู่ในวัฒนธรรมการวิจารณ์ แต่ก็มีความพยายามที่จะสร้าง เช่น คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สร้างหลักสูตรปริญญาตรีที่เกี่ยวกับทฤษฎีการวิจารณ์ 2 *รายวิชาต่อเนื่องกัน คือ ทฤษฎีการวิจารณ์ กับ ทฤษฎีการวิจารณ์เชิงปฏิบัติ เปิดให้นิสิตในภาควรรณคดีซึ่งแบ่งเป็น* 2 *สาขาคือ สาขาวรรณคดีอังกฤษ กับ สาขาวรรณคดีไทย ได้เรียนรู้เกี่ยวกับทฤษฎีการวิจารณ์ต่างๆ ว่ามีทฤษฎีใดบ้าง และมีวิธีคิดอย่างไร แต่โดยส่วนตัวยอมรับว่ายังทำได้ไม่ดี และเห็นว่าอาจจะต้องปรับปรุงใหม่ในไม่ช้า แต่สำหรับนิสิตก็ถือว่าเป็นวิชาที่ยากมาก เพราะต้องสร้างทั้งวิธีคิดทางด้านการวิจารณ์และการวิจารณ์เชิงปฏิบัติให้กับนิสิต ซึ่งนิสิตจะเข้าถึงได้บางทฤษฎี หรือทำความเข้าใจพอได้บางทฤษฎี ในรายวิชานี้ไม่ได้เรียนเฉพาะทฤษฎีวิจารณ์ตะวันตกเท่านั้น แต่เรียนทฤษฎีวิจารณ์ตะวันออกด้วย เพราะเห็นว่าทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ของบาลีสันสกฤตน่าสนใจและควรเก็บไว้ด้วย เช่น ผลงานของ ศ.ดร. กุสุมา รักษมณี และ ผศ. ดร. ธเนศ เวศร์ภาดา ขณะเดียวกันก็พยายามให้ความคิดเกี่ยวกับการวิจารณ์ไทย แม้ว่าจะยังไม่มีผู้ใดเขียนตำราในประเด็นนี้เอาไว้ ซึ่งจะให้อ่านงานของ ศ.ดร. สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา และ ศ.ดร. เจตนา นาควัชระ แต่ก็ยังถือว่ายังยากที่จะทำได้สำเร็จ เนื่องจากมีเวลาน้อย แม้ว่าจะมี* 2 *รายวิชาแล้วก็ตาม*

รายวิชาที่เกี่ยวกับการวิจารณ์ทั้งสองรายวิชานี้เป็นวิชาเลือกหรือวิชาบังคับ

เป็นวิชาบังคับ เนื่องจากหลักสูตรที่นี่เป็นหลักสูตรวรรณคดีแต่แยกเป็นวรรณคดีไทยกับวรรณคดีอังกฤษ จึงต้องมีรายวิชาที่นิสิตวรรณคดีไทยกับวรรณคดีอังกฤษเรียนร่วมกัน คือวิชาวรรณคดีวิจารณ์เป็นการเรียนเกี่ยวกับทฤษฎีวิจารณ์ต่างๆ จากนั้นจะมีวิชาที่เรียนแยกกันระหว่างนิสิตวรรณคดีไทยกับวรรณคดีอังกฤษ สำหรับวรรณคดีวิจารณ์ของไทยจะให้ดูบทวิจารณ์ เพราะในช่วงหลังจะมีงานวิจัยของโครงการ “การวิจารณ์ในฐานะพลังทางปัญญาของสังคมร่วมสมัย” ที่มีการรวบรวมสรรนิพนธ์บทวิจารณ์วรรณกรรม นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยและบทความเกี่ยวกับวรรณคดีวิจารณ์เพิ่มมากขึ้น ซึ่งทางสาขาได้รวบรวมตัวอย่างบทวิจารณ์วรรณกรรมแนวต่างๆ ไว้เป็นจำนวนมาก ในการเรียนการสอนจะมีการเลือกบทวิจารณ์วรรณกรรมเรื่องเดียวกันเพื่อให้เห็นว่าสามารถวิจารณ์ได้หลากหลายเพียงใด หลังจากที่นิสิตได้อ่านตัวบทวิจารณ์และได้เห็นตัวอย่างว่ามีผู้ใดนำไปใช้อย่างไรบ้าง จึงให้นิสิตแต่ละคนเขียนบทวิจารณ์ด้วยตนเอง โดยอาศัยทฤษฎีวิจารณ์ที่เรียนมาก่อนหน้านี้เป็นเครื่องมือ ซึ่งเป็นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม จากนั้นก็ให้มานำเสนอให้เพื่อนในห้องฟังด้วย และจะทำงานเดี่ยวเฉพาะในการสอบเท่านั้น

อาจารย์สรณัฐเห็นว่าการเรียนวรรณกรรมวิจารณ์เป็นวัฒนธรรม ซึ่งนิสิตส่วนหนึ่งไม่ทราบว่าเรียนไปแล้วจะมีประโยชน์อย่างไร แต่ในความเป็นจริงการเรียนวรรณกรรมวิจารณ์ช่วยให้นิสิตมีมุมมองและมีวิธีคิดที่หลากหลายขึ้น ซึ่งจะแตกต่างจากผู้อื่นที่ไม่ได้เรียนวิชานี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อไปศึกษาต่อ นิสิตจะมีเครื่องมือที่หลากหลายมากพอที่จะนำไปใช้ได้ ซึ่งตัวอย่างหนึ่งที่เห็นได้ชัดคือ ตลอดสัปดาห์นี้ที่สาขาจัดกิจกรรมต่อเนื่องมา วันจันทร์มีการบรรยายเกี่ยวกับ “งานของ เลวีย์ สเตราส์ (Clude Levi-Strauss) ทางด้านโครงสร้างนิยม (Structurism)” วันอังคารมีการบรรยายเรื่อง “ทฤษฎีวิจารณ์ตะวันออกของอาจารย์ธเนศ เวศร์ภาดา” วันพุธมีการบรรยายเกี่ยวกับ “เรื่องอิเหนาที่เราไม่รู้” เป็นงานวิจัยของอาจารย์จากคณะอักษรศาสตร์ จุฬาฯ และวันศุกร์มีการบรรยายเกี่ยวกับวรรณคดีอยุธยา ซึ่งกิจกรรมทั้งหมดนี้เป็นส่วนที่ต่อเนื่องจากการเรียนการสอนที่มีอยู่ ในกิจกรรมครั้งนี้ได้พบศิษย์เก่าคนหนึ่งที่กำลังศึกษาต่อทางด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เขาเล่าให้ฟังว่า เขามีข้อได้เปรียบกว่าเพื่อนที่เรียนด้วยกันอย่างมาก เนื่องจากเขามีเนื้อหาที่ช่วยให้การสนับสนุนการเรียนที่ได้จากการเรียนวรรณคดีวิจารณ์ และพื้นฐานเกี่ยวกับวรรณคดีไทยในเชิงเทพปกรณัม (mythology) ของฮินดู ขณะที่นิสิตวรรณคดีอังกฤษจะเรียนเทพปกรณัมของกรีกและโรมัน ขณะเดียวกันนิสิตจำนวนหนึ่งยังสามารถนำความรู้ที่เรียนไปสอบเพื่อศึกษาต่อทั้งที่ธรรมศาสตร์ และต่างประเทศได้ นี่คือวัฒนธรรมที่ต้องสั่งสม เด็กบางคนจะปวดหัวมากขณะที่เรียน แต่บางคนจะทราบว่า นี่คือข้อได้เปรียบที่ทำให้เขาสอบเพื่อศึกษาต่อได้ เพราะหลักสูตรที่นี่เข้มข้นมากในระดับปริญญาตรี ซึ่งสร้างพื้นฐานให้เขาอย่างมาก นอกจากนี้ การเรียนวรรณคดีวิจารณ์ยังส่งผลต่อนิสิตทั้งในเรื่องวิธีคิดและภาษา เพราะเขาต้องอธิบายให้ได้ทั้งในการเรียนวรรณคดีไทยและวรรณคดีอังกฤษอย่างมีเหตุผลและอ่านรู้เรื่อง ด้วยเหตุนี้นิสิตที่เรียนหลักสูตรนี้จะมีทั้งเนื้อหาและภาษา

อย่างไรก็ดี อาจารย์สรณัฐเห็นว่าวัฒนธรรมแห่งการวิจารณ์มิใช่ทฤษฎีแต่เพียงอย่างเดียว แต่ว่าเป็นองค์ความรู้ทั้งหมด ซึ่งในที่สุดแล้วนิสิตต้องบูรณาการให้ได้ ในการมองสิ่งหนึ่งๆ ไม่ว่าจะมีเครื่องมือเป็นทฤษฎีการวิจารณ์ต่างๆ แล้ว นิสิตยังต้องเชื่อมโยงทฤษฎีเหล่านั้นกับสิ่งที่ต่างๆ ที่เรียนมาเพื่อจะตอบคำถามต่างๆ ให้ได้ เด็กบางคนอาจยังไม่ตระหนักถึงความสำคัญขณะที่เรียนอยู่ แต่เขาจะทราบก็ต่อเมื่อนำความรู้เหล่านั้นไปใช้ขณะที่ไปสอบเพื่อศึกษาต่อหรือใช้ในการเรียนขณะที่ศึกษาต่อว่าสามารถบูรณาการความรู้ที่เรียนมาได้หรือไม่ ขณะเดียวกันในเชิงหลักสูตรหรือการทำกิจกรรมต่างๆ ก็พยายามที่จะเสริมในประเด็นเหล่านี้ จนภาควิชาวรรณคดีของเกษตรศาสตร์ได้รับการยอมรับว่าเป็นนักกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นอาจารย์พานิสิตไปสัมผัสกับของจริง และมีกิจกรรมทางวิชาการที่เชิญผู้เชี่ยวชาญทางด้านต่างๆ มาพบปะกับนิสิต ไม่ใช่เรียนเฉพาะกับอาจารย์ในสาขาวิชาเท่านั้น จึงเปิดโอกาสให้นิสิตได้เรียนกับอาจารย์ที่เป็นสุดยอดทางด้านทฤษฎีหรือองค์ความรู้ในด้านต่างๆ ทั้งหมดนี้คือสิ่งที่ต้องทำให้เป็นวัฒนธรรมให้ได้ อย่างน้อยสี่ปีนิสิตต้องได้เจอกับวัฒนธรรม การใฝ่หาความรู้ด้านการวิจารณ์ในการมองสิ่งต่างๆ ซึ่งท้ายที่สุดแล้วนิสิตเหล่านี้ต้องนำไปปฏิบัติเอง เพราะที่นี่เน้นในเรื่องการปฏิบัติด้วยว่า คุณจะนำความรู้ที่ได้เหล่านี้ไปใช้อย่างไร ในการวางหลักสูตรจะคำนึงถึงทั้งนิสิตที่จะศึกษาต่อ และนิสิตที่จะออกไปทำงาน ซึ่งนิสิตทั้งสองกลุ่มนี้ต้องได้วิธีคิดต่างๆ ไปใช้

นิสิตที่เข้ามาเรียนเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมแห่งการวิจารณ์ หรือ การวิเคราะห์วรรณกรรมในแง่มุมต่างๆ มาก่อน หรือว่าต้องมาสอนใหม่ทั้งหมด

ต้องสอนใหม่หมดเลย ในส่วนของวรรณคดีไทยจะรับนิสิตโดยการสอบตรง ซึ่งจะได้เด็กที่สนใจวรรณคดีไทยจริงๆ และหลักสูตรที่นี่ไม่ใช่หลักสูตรภาษาไทยที่ต้องเรียนทั้งภาษาและวรรณคดี แต่จะเน้นอย่างเฉพาะเจาะจงว่าเรียนวรรณคดีแท้ๆ ทั้งอาจารย์และนิสิตจะเน้นวรรณคดีไทยโดยเฉพาะ อาจารย์ของเราไม่ต้องไปสอนภาษา นับเป็นที่เดียวในประเทศ ฉะนั้น อาจารย์ที่นี่จึงมีเวลาที่จะมาเน้นเนื้อหาทางด้านวรรณคดีโดยเฉพาะ และมีความเชี่ยวชาญทางด้านวรรณคดี โดยจะดูแลเฉพาะนิสิตที่เรียนวรรณคดีที่มีอย่างมากปีหนึ่งก็ประมาณ 40-50 คน และอาจจะมีวิชาที่ไปสอนให้สาขาอื่นบ้าง เช่น วิชาบูรณาการ โดยไม่ต้องไปสอนภาษาไทย จึงทำให้เราสร้างความรู้ได้เต็มที่ ในแง่หนึ่งทำให้ทั้งครูและลูกศิษย์เน้นมาที่วรรณคดีโดยเฉพาะ ขณะที่เด็กไทยเน้นวรรณคดีไทย เด็กอังกฤษก็จะเน้นที่วรรณคดีอังกฤษ

ในปัจจุบันที่ความสนใจของนิสิตรุ่นใหม่อยู่ที่งานวรรณกรรมยอดนิยม จะมีปัญหากับการเรียนการสอนที่เน้นการเรียนวรรณกรรมแนวขนบ (canon) หรือไม่ อย่างไร

ก่อนหน้านี้วรรณกรรมส่วนใหญ่จะเป็นวรรณกรรมแนวขนบ (canon) อยู่แล้ว แต่ในยุคปัจจุบัน เด็กสามารถที่จะค้นคว้าอ่าน หรือเปิดไปสู่ปริวรรณกรรม (ศัพท์ที่อาจารย์นัทธนัย ประสานนาม บัญญัติขึ้น) คือไปพื้นที่อื่นเลย เช่น ภาพยนตร์ การ์ตูน เรื่องเล่าแบบต่างๆ ก็สามารถนำมาใช้ได้ โดยไม่จำเป็นต้องเป็นวรรณกรรมชั้นยอดเท่านั้น บางครั้งนิสิตก็นำวรรณกรรมของแจ่มใสมาศึกษา การเรียนการสอนของภาควิชาจะสอดคล้องกับแนวโน้มของการศึกษาวรรณกรรม โดยไม่จำกัดเฉพาะวรรณกรรมชั้นเยี่ยม หรือวรรณคดี แต่จะเปิดไปสู่ส่วนอื่นๆ ได้ แต่ในการเรียนแรกๆ ช่วงปีหนึ่ง ปีสอง และปีสาม จะเป็นวรรณกรรมแนวขนบด้วย เพื่อให้ทราบว่าของดีเป็นอย่างไร ของที่เขายกย่องว่าดีเป็นอย่างไร จากนั้นจะเปิดกว้างให้นิสิตขยายความสนใจไปสู่วรรณกรรมแนวอื่นๆ ที่สนใจได้

โดยปกตินิสิตเลือกสนใจศึกษางานแนวขนบ หรืองานแนวอื่นๆ มากกว่ากัน

โดยปกตินิสิตจะไม่อ่านอยู่แล้วไม่ว่าแนวใด ซึ่งต้องบังคับให้ไปอ่าน แต่พอบังคับให้เขาต้องไปเปิดรับตรงนั้นตรงนี้ เมื่อเขามีอิสระในการอ่านมากขึ้น เขาอาจจะไปหาข้อมูลต่างๆ มากขึ้น และเมื่อเด็กมีโอกาส เขาจะทำตามความสนใจของเขา แต่โดยรวมจะมีทำทั้งสองกลุ่ม ทั้งที่เป็นวรรณกรรมแนวขนบและวรรณกรรมทางเลือกอื่นๆ ในการเรียนการสอนจะมีวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบเป็นการเปิดพื้นที่ในการศึกษาอย่างเต็มที่ ทั้งจากภาพยนตร์ดูเชิงเปรียบเทียบกับวรรณกรรม หรือพิจารณาในส่วนของแนวคิด ซึ่งเป็นการศึกษาที่หลากหลายมาก เนื่องจากต้องการให้นิสิตสามารถนำความรู้ไปใช้ในสิ่งที่ชอบหรือสนใจจริงๆ โดยปกติเมื่อนิสิตที่เรียนปีสี่ดูเหมือนว่าจะเริ่มเข้าใจว่าเขาเรียนอะไรมา และยังมีวิชาที่เปิดโลกให้เขามากขึ้น โดยเลือกตามความสนใจ เช่น วรรณคดีเปรียบเทียบ วรรณคดีที่เกี่ยวกับการเดินทาง อันที่จริงคือวรรณคดีแนวนิราศ แต่ว่าขยายกรอบให้กว้างขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การท่องเที่ยวได้ โดยเด็กอาจจะต้องนำชม ในปีนี้เชิญวิทยากรทางด้านภาพยนตร์มาบรรยายให้ฟัง และให้นิสิตสร้างสรรค์งานโดยเชื่อมโยงวรรณคดี วรรณกรรมท่องเที่ยว กับการท่องเที่ยว เพื่อสร้างภาพยนตร์เองที่สามารถนำคนไปเที่ยวได้

โดยอาศัยวัตถุดิบจากที่เขาได้มาจากการเรียนในห้องเรียน เช่น วรรณกรรมนิราศ วรรณกรรมแนวท่องเที่ยวทั่วไป กับพื้นที่ รุ่นนี้ให้เด็กไปลงพื้นที่ที่กาญจนบุรี ขณะเดียวกันเขากำลังเรียนวิชาคติชนวิทยาอยู่ด้วย ในการลงพื้นที่ เด็กต้องหาความรู้ต่างๆ เขาก็จะนำความรู้ที่เรียนมาทั้งหมดมาใช้ในกาสร้างงาน นับเป็นการให้เด็กมีโอกาสได้ฝึกฝนในการเรียนวิชาต่างๆ ถือว่าเป็นการเชื่อมโยงการเรียนไปสู่ดิจิตอลทีวี ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เขาสามารถจะไปทำงานได้ ดังนั้น ในการเรียนการสอนจึงมีการประยุกต์รายวิชาเพื่อให้นิสิตสามารถที่จะนำไปปฏิบัติจริงหรือไปทำงานได้

สืบเนื่องจากประเด็นข้างต้นจึงอยากทราบว่าการเรียนการสอนวรรณคดีวิจารณ์ได้เปลี่ยนรูปไปจากแต่ก่อนหรือไม่ จากเดิมที่เรียนจากตัวบทหรือตัวหนังสือ และสร้างปฏิสัมพันธ์กันภายในกลุ่ม แต่ในปัจจุบันต้องประยุกต์และบูรณาการได้

ใช่ ในปัจจุบันเด็กต้องสามารถประยุกต์ บูรณาการ และเชื่อมโยงกับสังคมได้มากขึ้น ขณะเดียวกันก็ทำให้เขาเห็นว่า เขามีทางเลือกใดบ้างที่จะไปเชื่อมโยงกับวิชาชีพ ซึ่งเราจะมีจุดเน้นในแต่ละจุดไม่เหมือนกัน อย่างเช่นปีนี้จะเห็นว่ามีการเปิดดิจิตอลทีวีเป็นจำนวนมาก แต่สิ่งที่ขาดอย่างแน่นอนเลยก็คือคน ซึ่งจะมีเนื้อหา ในขณะที่นิเทศสอนการทำสื่อและเทคโนโลยีหรือกระบวนการในการทำงาน แต่นิเทศไม่ได้สอนเนื้อหา จึงมองเห็นว่าเด็กของเราน่าจะมีตรงนี้ได้ และสามารถช่วยสังคมในลักษณะนี้ ขณะนี้ก็จะเปิดมากขึ้น จะอยู่ในอินเทอร์เน็ตก็ได้ หรือในดิจิตอลทีวี ซึ่งขาดคนแน่นอน จึงเห็นว่าควรป้อนในส่วนหนึ่ง โดยทางสาขาจะกำหนดทิศทางไว้เลยว่า ตอนนี้มีพื้นที่ตรงนี้ และเชื่อว่านิสิตเราสามารถเข้าไปทำได้ ในกรณีนี้รวมไปถึงการฝึกงานของนิสิตด้วย ซึ่งทางสาขาจะมีเครือข่ายอยู่ เช่น นิตยสาร สำนักพิมพ์ เด็กจะฝึกงานช่วงปิดเทอมปีสาม เขาจะเริ่มหาที่ฝึกงานเอง แม้ที่สาขาจะมีเครือข่ายอยู่แล้วก็ตาม เด็กในสมัยนี้จะต่างจากสมัยก่อน เด็กสมัยก่อนจะไม่ขวนขวยหาเอง แต่เด็กสมัยนี้จะหาที่ฝึกงานเอง ประกอบกับพื้นที่สมัยนี้เปิดรับเป็นจำนวนมาก รวมทั้งทางสาขาก็พยายามจะดึงเขาไปยังเครือข่ายพวกนี้ด้วย ในที่สุดก็มีเด็กที่ไปทำงานกับสำนักพิมพ์หรือนิตยสารต่างๆ ซึ่งเขาจะมีความสามารถในการเขียน และความรู้ในเชิงบูรณาการมาจากวิชาศึกษาทั่วไป วิชาศิลปะวิจักษณ์ ซึ่งช่วยให้มีประสบการณ์กว้างมากขึ้น และจะช่วยให้ทำงานได้หลากหลายขึ้น

อาจารย์สรณัฐเห็นว่าคนในปัจจุบันควรมีความคิดเชิงบูรณาการ เพราะปัจจุบันมีคนบางกลุ่มที่สนใจเฉพาะด้านของตนและขาดความคิดเชิงบูรณาการ ซึ่งจะอยู่ไม่ได้ในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นิสิตที่ต้องเชื่อมโยงความรู้ของตนกับสังคมภายนอกของเขากับสิ่งอื่นๆ ได้อย่างไร และในการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไปของที่นี่จะสนับสนุนการศึกษาเชิงบูรณาการ คือไม่ใช่สอนเฉพาะด้านใดด้านหนึ่ง แต่เน้นการสอนให้เด็กเชื่อมโยงความคิดได้ โดยให้อาจารย์ในหลายสาขามาสอนร่วมกัน ถือว่าเป็นสิ่งที่มีประโยชน์

การเรียนการสอนวรรณคดีของที่นี่เน้นบูรณาการที่จะก้าวไปสู่สิ่งที่จะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคต และการเรียนการสอนการวิจารณ์วรรณกรรมแบบเก่าที่ต้องเขียนเป็นลายลักษณ์ หมดยุคไปแล้วหรือว่าจะต้องคงอยู่

เราต้องสอนของเดิมไว้ แม้ว่าสิ่งที่จะไปข้างนอกเป็นส่วนเสริม ซึ่งในรายวิชาที่สอนจะเขียนไว้อย่างชัดเจนว่า เด็กต้องมีความสามารถในการเขียนบทความเพื่อที่จะลงตีพิมพ์ เพราะเด็กมีเครื่องมือแล้ว และต้องอ่านบทความจำนวนมากแล้ว ใน

ท้ายที่สุดแล้วต้องเขียนเองให้ได้ ถ้าเป็นวิชาการวิจารณ์ ในการทำรายงานจะต้องเขียนบทความ และวิชาที่ต่อเนื่องไปคือวรรณคดีเปรียบเทียบจะต้องอ่านบทความเชิงวรรณคดีเปรียบเทียบ จริงๆ คือบทความวิชาการที่เป็นการบูรณาการความรู้จริงๆ การสอนเช่นนี้จะเป็นขั้นตอนที่ซ้ำๆ จึงช่วยให้เด็กมีประสบการณ์การเขียนค่อนข้างมาก ในการเขียนเพื่อแสดงความคิดเห็นในการวิพากษ์วิจารณ์เป็นจำนวนมาก

การเรียนการสอนเช่นนี้ไม่สามารถสร้างนักวิจารณ์ได้ แต่สามารถสร้างคนที่จะคิดหรือว่าเขียนงานวิจารณ์ออกมาในรูปแบบใดได้บ้าง

ในการเรียนการสอนพยายามทำคือ มีวิชาเป็นจำนวนมากที่สอดร้อยกันเพื่อให้เด็กฝึกทักษะการวิจารณ์ซ้ำๆ กัน เพื่อให้เขาทราบว่าจะต้องเขียนบทความวิจารณ์อย่างไร โดยเรียนผ่านตัวงานที่เป็นบทความด้วยว่า บทความวิจารณ์เป็นอย่างนี้ มีแนวคิด ทฤษฎีที่หลากหลายอย่างนั้นอย่างนี้ เมื่อเด็กเขียนงานก็มีการวิพากษ์วิจารณ์งานของเขา ในขั้นตอนนี้จะผ่านหลายกระบวนการ เช่น เมื่อเด็กมีเครื่องมือเป็นทฤษฎีวิจารณ์ เด็กอ่านบทความวิจารณ์ เด็กก็จะฝึกวิพากษ์วิจารณ์ให้ดู ในขั้นตอนนี้จะผ่านการวิพากษ์วิจารณ์ทั้งในขั้นตอนของการทำงานกลุ่ม และการนำเสนอหน้าห้อง ซึ่งถือว่าเป็นการวิจารณ์ปากเปล่า โดยที่ทุกคนในห้องอ่านวรรณกรรมเรื่องเดียวกัน จึงมีการถกประเด็นต่างๆ ที่นำเสนอว่า ประเด็นที่นำเสนอน่าสนใจหรือไม่ อย่างไร ประเด็นที่ขาดหายไปคืออะไร ทั้งจากอาจารย์ผู้สอนและเพื่อนร่วมชั้นเรียน ซึ่งทำให้เกิดบรรยากาศของการวิพากษ์วิจารณ์ จากนั้นผู้เสนอจะรวบรวมและนำประเด็นที่ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ไปปรับแก้งานของตนก่อนส่งอีกครั้ง นับเป็นขั้นตอนต่างๆ ที่ช่วยให้นิสิตรู้จักวิธีคิดมากขึ้น

เมื่อเด็กมีเครื่องมือมากขึ้น และมีวัฒนธรรมการวิจารณ์เพิ่มขึ้นด้วย ทั้งนี้ทั้งนั้นจะขึ้นอยู่กับนิสิตในแต่ละรุ่นด้วย แต่จะพบว่าเมื่อมีการรับตรงในสายวรรณคดีไทย ซึ่งจะได้เด็กที่สนใจจริงๆ เป็นเด็กมาจากต่างจังหวัด ส่วนใหญ่จะเป็นเด็กช้างเผือก การรับสมัครเช่นนี้นับว่านอกจากจะเป็นการให้โอกาสคนแล้ว และยังได้คนที่มีคุณภาพด้วย เนื่องจากแต่ละคนที่มาสอบก็เพราะว่าชอบ ไม่ใช่ว่าบังเอิญสอบติด ขณะเดียวกันในการเรียนการสอนยังมีกิจกรรมต่างๆ เป็นจำนวนมาก อาทิ กิจกรรมเชิงประกวด เมื่อสนับสนุนมาก เด็กบางคนมาเข้าร่วมกิจกรรมพร้อมเสมอแฟ้มสะสมงานของตน เช่น การประกวดแต่งกลอน หรืออ่านทำนองเสนาะ จึงรู้สึกว่าคนกลุ่มนี้คือคนที่พร้อมจะมาเรียนและชอบที่จะเรียนจริงๆ เนื่องจากว่าเขามีแฟ้มสะสมงานของตนมานำเสนอเอง เมื่อพบแล้วว่าแต่ละคนที่ความสามารถอย่างไรก็จะกิจกรรมส่งเสริมเขามากขึ้นต่อไป นอกจากนี้ยังมีโครงการความสามารถพิเศษต่างๆ เช่น โขน เขาก็จะได้เนื้อไป โดยที่เขาไม่ได้รำอย่างเดียว แต่ว่าเขาเข้าใจเนื้อหาด้วย จึงเหมือนกับเป็นการเสริมกันไปกันมา

นอกห้องเรียนมีรูปแบบการวิจารณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปไม่ว่าจะในสื่อสิ่งพิมพ์และในอินเทอร์เน็ต ขณะเดียวกันบทวิจารณ์ที่เผยแพร่ในสื่อสิ่งพิมพ์ลดลงนั้น อาจารย์ทราบหรือไม่ว่า ประมาณสิบกว่าปีที่ผ่านมา บทวิจารณ์ในสื่อสิ่งพิมพ์ลดลงโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสื่อสิ่งพิมพ์หลักๆ อาทิ *มติชนฯ เนชั่นฯ* อาจารย์มองว่าเหตุผลประการสำคัญใดที่ทำให้บทวิจารณ์ในสื่อสิ่งพิมพ์ลดลงอย่างมาก

อาจารย์สรณัฐเห็นว่าพื้นที่การวิจารณ์วรรณกรรมในสื่อสิ่งพิมพ์ยังคงมีอยู่ เช่น จุดประกายวรรณกรรม ของ หนังสือพิมพ์ *กรุงเทพธุรกิจ* ยังมีคอลัมน์วิจารณ์อยู่เป็นประจำ และยังมีนิตยสารและวารสารทางวรรณกรรมที่กล่าวมาทั้งหมดแต่ยังขาดวารสารและนิตยสารทางวรรณกรรม จึงเผยแพร่เฉพาะคนกลุ่มที่สนใจวรรณกรรมเท่านั้น ขณะเดียวกันก็มีนิตยสารทั่วๆ ไปบ้าง เช่น *อ่าน* writer ซึ่งมีเหมือนกัน แต่อาจจะน้อย คนพวกนี้จะไปมีชุมชนของตัวเอง ในแง่หนึ่งถ้าจะมองอาจจะไม่ได้หาย แต่อาจจะอยู่ในรูปอื่นหรือไม่ หรืออาจจะเปลี่ยนรูปไป เช่น อยู่ในอินเทอร์เน็ต อยู่ในวารสารเฉพาะกลุ่ม หรืออาจจะมีกิจกรรมเฉพาะกลุ่ม เพราะว่านิตยสารต่างๆ เช่น *มติชนฯ* อาจจะมีผู้อ่านน้อยลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนรุ่นใหม่ เพราะว่าพวกเขาไปอ่านจากที่อื่น หรือไปแทรกอยู่ที่อื่น เราอาจจะไม่ทราบก็ได้ เพราะว่าเรามัวแต่ไม่มองในสิ่งที่เป็นงานแนวขนบ

การวิจารณ์ที่พบในอินเทอร์เน็ตไม่ใช่การวิจารณ์เต็มรูปแบบ แต่เป็นการวิจารณ์ที่เปลี่ยนรูปไป ซึ่งอาจจะสั้นลง

บางครั้งเป็นในเชิงการตำหนิกันอย่างรุนแรง หรือว่าแสดงความเห็นโดยไม่มีกรอบความคิดวิเคราะห์ หรือไม่มีเหตุผลรองรับ ซึ่งอาจจะเป็นวัฒนธรรมการวิจารณ์อีกรูปแบบหนึ่งก็ได้ เพราะว่าสังคมเปลี่ยนแปลงไปเร็วมาก ขณะที่สื่อและพื้นที่มีหลากหลายมาก เราอาจจะมองได้ว่าการวิจารณ์คือการแตกกระจายของพื้นที่ที่มากมายนี้ จนเราไม่อาจที่จะสรุปได้ว่า นี่คือการตายของวรรณคดีวิจารณ์ก็ได้ แต่เป็นเพราะว่ารูปแบบเชิงวัฒนธรรมการวิจารณ์อาจจะเปลี่ยนไป ขณะที่คนในปัจจุบันอาจจะสมาธิสั้นลง ไม่นิยมการเขียนอะไรยาวๆ อ่านอะไรยาวๆ ได้ แต่อาจจะมีคอมเมนท์ มีความเห็น มีกระแสบางอย่าง ในบางกลุ่มบางพวกก็ได้ ในปัจจุบันไม่มีลักษณะที่เป็นขนบหรือรวมศูนย์อีกต่อไปแล้ว แต่กระจายไปหมด ซึ่งเราอาจจะไม่มีความสามารถที่จะติดตามทุกกลุ่มที่กระจายตัวออกไปทั้งหมดก็ได้ แต่จริงๆ กลุ่มเหล่านี้มีอยู่ในลักษณะเฉพาะของตนก็เป็นไปได้

อย่างไรก็ดี อาจารย์สรณัฐเห็นว่าคนในสมัยปัจจุบันมีวัฒนธรรมการวิจารณ์ ซึ่งมีการวิจารณ์กันทุกวันในอินเทอร์เน็ต และอีกอย่างเราอาจจะต้องเปลี่ยนรูปของคำว่า “วรรณคดีวิจารณ์” หรือ “วรรณกรรมวิจารณ์” (literary criticism) จากเดิมที่เรามองวรรณกรรมวิจารณ์เป็นตัวเล่ม เป็นศูนย์กลาง หรือ เป็นตัวหลัก และเดิมคนจะต้องอ่านหนังสือ แต่ความเป็นจริงในปัจจุบัน การวิจารณ์กระจายไปแล้ว วรรณกรรมจึงเป็นเพียงส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม เพราะคนมีกิจกรรมอื่นๆ อีกเป็นจำนวนมากนอกจากหนังสือ เช่น ภาพยนตร์ ดนตรี ละครเวที วัฒนธรรมการวิจารณ์ก็กระจายไปสู่กิจกรรมอื่นๆ นอกเหนือจากงานวรรณกรรมด้วย เช่น อาจจะไปรวมกับประเด็นของภาพยนตร์ การละคร คือการวิจารณ์จะถูกกลืนกันเข้าไป ด้วยเหตุนี้ เราอาจจะไปคาดหวังภาพการวิจารณ์รูปแบบเดิมไม่ได้แล้ว แต่ถ้าถามว่าวัฒนธรรมการวิจารณ์ยังมีอยู่หรือไม่ อาจารย์สรณัฐเห็นว่าอาจจะมีมากกว่าเดิมด้วยซ้ำไป เพียงแต่เปลี่ยนรูปแบบ หรือเปลี่ยนกระบวนการไปหรือไม่ หากเราไปคาดหวังว่าจะต้องมีพื้นที่วิจารณ์ในนิตยสารต่างๆ อาจจะไม่ใช่แล้วก็ได้ เนื่องจากโลกเปลี่ยนไปแล้ว

จากการที่สาขาวิชาได้รวมเด็กที่สนใจวรรณกรรมอยู่แล้ว เคยมีความคิดที่จะรวมกันสร้างพื้นที่วิจารณ์เล็กๆ หรือกลุ่มการวิจารณ์ในอินเทอร์เน็ตหรือไม่

ด้วยการเรียนการสอนที่มีหลากหลายวิชา มีการจัดกิจกรรมจำนวนมาก และมีภาระงานที่หนักมาก ประกอบกับจำนวนอัตราของอาจารย์ค่อนข้างน้อย เมื่อเทียบกับอาจารย์ทางสาขาภาษา เนื่องจากสอนเฉพาะวรรณกรรม ไม่ได้สอนภาษา จึงไม่ได้เจาะจงที่จะสร้างกลุ่มวิจารณ์ขึ้นมาโดยเฉพาะ แต่พยายามสร้างวัฒนธรรมของเราขึ้นมา โดยเฉพาะในกลุ่มอาจารย์รุ่นใหม่ว่าสอนเสร็จกลับบ้านไม่ได้ ต้องมีกิจกรรม และต้องมีประชุม อย่างไรก็ดีก็น่าสนใจที่จะกระตุ้นให้เด็กรวมกลุ่มทำกันจัดกิจกรรมในลักษณะนี้เอง ขณะเดียวกันในกระบวนการเรียนการสอนก็มีการฝึกและสร้างทักษะในการวิจารณ์ ทางสาขายังมีการสนับสนุนในการเผยแพร่ผลงานชิ้นดีๆ ของนิสิต ทั้งการนำเสนอบทความในการประชุมวิชาการต่างๆ และการคัดสรรงานดีๆ ของนิสิตบางคนเผยแพร่ทางเว็บไซต์ของสาขา เพราะในเว็บไซต์ของสาขาจะมีช่องทางเผยแพร่ผลงานของอาจารย์และผลงานของนิสิต เพื่อเป็นการสนับสนุนว่า หากนิสิตทำงานดีๆ ผลงานของตนสามารถเผยแพร่กระจายไปในวงกว้างได้ ขณะเดียวกันก็จะเป็นผลงานในแฟ้มสะสมงานของตน เพื่อประโยชน์ในการศึกษาต่อและการทำงานต่อไป แต่ถ้าเป็นทางการหรือการสร้างกลุ่มวิจารณ์เฉพาะขึ้นมาจริงๆ อาจจะทำได้ในอนาคต เมื่อมีกลุ่มผู้ที่สนใจจริงๆ

ขณะนี้ที่สาขามีการเผยแพร่กิจกรรมที่ทำผ่านทางเว็บไซต์และเฟซบุ๊ก ซึ่งมีผู้ติดตามจำนวนหนึ่ง และเมื่อเผยแพร่กิจกรรมของสาขาผ่านช่องทางเหล่านี้พบว่ามีผู้เข้ามาติดตามมากขึ้น และเผยแพร่ในวงกว้างขึ้น เพราะง่ายต่อการส่งต่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่องทางเฟซบุ๊ก ซึ่งถือว่าเป็นเครือข่ายอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกิจกรรมช่วงที่ผ่านมามีคนตามกิจกรรมของสาขา และแจ้งว่าจะเข้าร่วม หากไม่สามารถเข้าร่วมได้ก็จะมีการไถ่ถาม

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์มีชมรมวรรณศิลป์ของนิสิตหรือไม่

มีค่ะ เขาก็มีกิจกรรมของเขา เช่น เชิญนักเขียนมาพูด การประกวดวรรณกรรม มีโครงการค่ายวรรณศิลป์ ซึ่งจะมีอาจารย์ในสาขาเป็นที่ปรึกษาอยู่ และมีนิสิตสาขาวรรณกรรมของเราไปร่วมทำด้วยมากบ้างน้อยบ้างแล้วแต่ปี บางครั้งก็ไปเป็นประธานชมรมด้วย

อาจารย์ทราบหรือไม่ว่าชมรมวรรณศิลป์ของเกษตรฯ มีการติดต่อกับชมรมวรรณศิลป์ของมหาวิทยาลัยอื่นบ้างหรือไม่

ไม่ทราบ แต่คิดว่าน่าจะมี อาจจะต้องถามจากเด็กหรืออาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้ง แต่เท่าที่เคยมีส่วนร่วมกับเขาอยู่บ้าง คิดว่าน่าจะพอมีบ้าง แต่ว่าส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมของเขาเองมากกว่า แต่ว่าเครือข่ายอาจจะไม่ค่อยมีเท่าใดนัก ทั้งนี้เห็นว่าเป็นเรื่องที่ยากอยู่ที่เด็กจะริเริ่มกันเอง ไม่เหมือนสมัยก่อนที่มีชมรมวรรณศิลป์จะมีการประกวดระหว่างมหาวิทยาลัย จึงมีการทำความรู้จักและมีการสร้างเครือข่ายระหว่างกัน

อาจารย์พอที่จะรู้จักหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับกลุ่มหรือเครือข่ายวรรณกรรมที่อยู่นอกแวดวงการศึกษาหรือไม่

รู้บ้างเลาๆ แต่ไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมมากนัก แต่ก็ช่วยสนับสนุนบ้าง ไม่ได้ทำเป็นประจำ ขึ้นอยู่กับเวลาและเหตุการณ์ โดยส่วนใหญ่เขาจะเชิญให้ไปพูด เช่น กลุ่มของปราบดา หยุ่น และช่างวรรณกรรม ของคุณสุชาติ สวัสดิ์ศรี

ในกรณีของนิสิตที่เรียนในสาขามีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มวรรณกรรมต่างๆ บ้างหรือไม่

คิดว่าไม่นะ เขาอาจจะไม่สนใจในจุดนั้น เพราะเพียงแค่ทำงานส่งให้ทันก็หนักมากแล้ว และเราก็อาจจะไม่ได้เปิดไปสู่จุดนั้นมากนัก คือเราไม่ได้แนะนำให้เขารู้จักคนกลุ่มนี้มากนัก ทั้งๆ ที่ก็น่าสนใจ แต่ว่าเรายังไม่ได้ทำถึงขนาดนั้น ขณะนี้คิดว่าอาจจะเริ่มทำก็ได้ เพราะส่วนใหญ่เราจะเชิญนักเขียนเหล่านั้นมาเป็นวิทยากรมากกว่า เช่น อุทิศ เหมะมูล

ขณะมีการรวมกลุ่มวรรณกรรมในหลากพื้นที่และหลายๆ ภาค โดยจะแตกออกจากส่วนกลางไปหมดแล้ว จึงกลายเป็นกลุ่มเล็กกลุ่มย่อย ที่มีพื้นที่ และบางครั้งมีตัวงานวรรณกรรมเฉพาะที่แต่ละกลุ่มให้ความสนใจอยู่เป็นจำนวนมาก

ด้วยเหตุนี้จึงบอกว่า เราอาจจะด่วนสรุปกันเร็วเกินไปหรือเปล่าว่า วรรณกรรมตายแล้ว วรรณกรรมวิจารณ์ตายแล้ว แต่ในความเป็นจริงอาจจะแตกรูปไปเป็นอย่างอื่นจำนวนมาก และกระจัดกระจายออกไป อีกอย่างหนึ่งที่น่าสนใจคือ กลุ่มเหล่านี้จะกลายเป็นกลุ่มที่มีความสนใจเฉพาะมากขึ้น หรือมีการจัดกิจกรรมเฉพาะกลุ่ม เช่น กลุ่มแจ่มใส กลุ่มอาชญนิยาย กลุ่มแฟนตาซี ซึ่งอาจถือว่าเป็นเรื่องดีก็ได้

ขณะเดียวกันการวิจารณ์วรรณกรรมในรูปแบบเดิมอาจจะไม่มีแล้วก็ได้ เพราะสังคมเปลี่ยนไป การวิจารณ์ในปัจจุบันอาจมีรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ แต่ไม่ถึงกับหายไป เนื่องจากคิดว่าเขาน่าจะมารวมกลุ่มกัน ซึ่งอาจเป็นการดีก็ได้ เพราะเป็นผู้ที่มีความสนใจจริงๆ มารวมตัวกัน และในการรวมกลุ่มอาจมีการสร้างกิจกรรม การวิพากษ์วิจารณ์ และการรวมกลุ่มของเขาไป ซึ่งการรวมกลุ่มอย่างไม่เป็นทางการเช่นนี้ ทำให้เรามองไม่เห็นและอาจทึกทักเอาเองว่าไม่มีการวิจารณ์ แต่ในความเป็นจริงอาจมีก็ได้

อาจารย์ผู้สอนวรรณคดีวิจารณ์ในแต่ละมหาวิทยาลัยเคยมีการสร้างเครือข่ายร่วมกันหรือไม่ อย่างไร

การรวมกลุ่มส่วนใหญ่จะผ่านกิจกรรมที่เป็นทางการ เช่น การเสวนา การประชุมวิชาการ อาจารย์สรณัฐเล่าว่า สมัยที่อาจารย์เป็นนายกสมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทยจัดกิจกรรมในลักษณะนี้หลายครั้ง แต่ไม่ค่อยได้ผล ยกเว้นว่าเป็นเรื่องที่มีผู้สนใจจริงๆ แต่กิจกรรมของสมาคมภาษาและหนังสือฯ ในยุคปัจจุบันจะผูกอยู่กับการเรียนการสอนเป็นส่วนใหญ่

สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทยถือว่าเป็นเครือข่ายวิชาการได้หรือไม่ เนื่องจากว่าสมาชิกส่วนใหญ่เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย

สมาคมฯส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับนายกฯ และทิศทางที่นายกสนใจ จึงเห็นว่ากิจกรรมของนายกแต่ละสมัยจะต่างกันตามแนวทางของนายกและคณะทำงานชุดนั้นๆ เพราะนายกและคณะทำงานจะมีความชอบ รสนิยม และแนวทางการทำงานคล้ายๆ กัน

แต่ในยุคที่อาจารย์สรณัฐเป็นนายกฯ จะเน้นการแสวงหาความร่วมมือจากองค์กรภายนอก เนื่องจากสมาคมฯ ขาดเงินดำเนินการ เช่น การทำเรื่องจีนในไทย ซึ่งเป็นความบังเอิญที่ได้มีโอกาสได้สนทนากับคนจีนในเยาวราช พิพิธภัณฑ์ และหน่วยงานเชิงวัฒนธรรมของคนจีน จึงจัดงานร่วมกัน หรือปีต่อมาจัดกิจกรรมเกี่ยวกับหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ โดยการจัดขึ้นมาเป็นวาระและไปเสนอขอทุนจากที่ต่างๆ จริงๆ เป็นข้อด้อย และกลับกลายเป็นข้อดีขึ้นมา เนื่องจากว่าเราต้องแสวงหาพันธมิตรจำนวนมากได้มีโอกาสร่วมงานกับผู้คนที่หลากหลาย และขอเงินทุนสนับสนุนจากแหล่งต่างๆ ครั้งหนึ่งเคยขอทุนสนับสนุนจากสำนักศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย (สศร.) จนท้ายที่สุดได้กลายเป็นเครือข่ายและส่งเสริมกันและกัน เมื่อต้องออกไปแสวงหาพันธมิตรตามที่ต่างๆ ก็จะได้กิจกรรมที่หลากหลาย น่าสนใจ ในช่วงนั้นชอบมากที่เป็นนายกสมาคมฯ และได้มีโอกาสจัดกิจกรรมแปลกๆ ซึ่งได้เปิดโลกไปสู่ประสบการณ์ใหม่ๆ นับว่าการจัดกิจกรรมในช่วงนั้นประสบความสำเร็จอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การจัดกิจกรรมที่เยาวราชเป็นกิจกรรมที่สนุกมาก มีผู้เข้าร่วมเป็นจำนวนมาก มีพันธมิตรเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากด้วยเช่นกัน และได้องค์ความรู้แปลกๆ ด้วย อาทิ ตอนที่จัดกิจกรรมจีนในไทยเป็นการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับจีนต่อเนื่องตลอดทั้งปี มีทั้งการฉายภาพยนตร์ การจัดเสวนา ในท้ายที่สุดก็สามารถรวบรวมความรู้ทั้งหมดจัดพิมพ์หนังสือออกมาหนึ่งเล่มเป็นเรื่องเกี่ยวกับปรัชญาจีน นับเป็นกิจกรรมที่ได้ความรู้เป็นจำนวนมาก ในสมัยนี้การจัดงานต่างๆ จำเป็นต้องมีเครือข่าย

ในปัจจุบันมีการรวมกลุ่มนักวิจารณ์ละครเวทีของประเทศไทยขึ้นมาจากอาจารย์มหาวิทยาลัยจากหลายๆ ที่สมัครเป็นสมาชิกนักวิจารณ์ระดับนานาชาติ และมีการประกาศรางวัลบทวิจารณ์ละครเวที รางวัลบทละครเวที รางวัลละครเวที และรางวัลผู้กำกับการแสดง

อาจารย์สรณัฐเห็นว่า นี่เป็นแนวโน้มที่ดี ที่มีการเกาะกลุ่ม และอย่างที่บอกไปแล้วข้างต้น บางครั้งเราไม่ทราบก็เลยบอกว่าไม่มี นอกจากนี้ในส่วนของภาพยนตร์ก็เห็นรูปร่างของการรวมกลุ่มอยู่บ้าง หรือละครเวทีที่มีมากขึ้น นับว่ามีประโยชน์มากที่เราสามารถที่จะมอบหมายให้เด็กไปดูได้ ซึ่งจะช่วยให้การเรียนรู้กว้างขวางขึ้น ไม่ได้อยู่เพียงแค่การอ่านตัวบทแต่เพียงอย่างเดียว แต่สามารถไปเห็นจริงด้วย ในส่วนของวรรณกรรมก็มีกลุ่มของเขา ซึ่งต้องติดตามต่อไปว่ามีกลุ่มใดบ้าง อย่าง “ช่างวรรณกรรม” ก็ถือว่าเป็นกลุ่มใหญ่

อาจารย์สรณัฐเล่าว่าเคยหารือกับ ผศ.ดร. ตรีศิลป์ บุญขจร ว่าที่ผ่านมาเคยร่วมกันจัดกิจกรรมเกี่ยวกับวรรณกรรมสมัยใหม่ หรือวรรณกรรมร่วมสมัย ซึ่งอาจารย์ตรีศิลป์เสนอว่าน่าจะจัดกิจกรรมในประเด็นนี้ต่อเนื่องไปทุกๆ ปี เพื่อสร้างเครือข่าย นับว่าน่าสนใจ แต่ว่าในสมัยปัจจุบันจะให้คิดการจัดกิจกรรมในรูปแบบอื่นก็ยังคิดไม่ออก เพราะยอมรับว่าเป็นคนรุ่นเก่าจึงจัดเพียง

เฉพาะการสัมมนา หรือการเสวนา แต่ก็มีคนชอบ หากจุดติดแล้วก็จะไปได้อย่างต่อเนื่อง และมีคนเสนอให้จัดทุกปีต่อเนื่อง ซึ่งเห็นว่าน่าจะทำในลักษณะของการสร้างเครือข่ายวิชาการ เช่น กรณีของมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์จะเป็นการรวมตัวกันอย่างไม่เป็นทางการระหว่างมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร และมหาวิทยาลัยมหิดล ที่จัดกิจกรรมเชิงวิชาการร่วมกัน ซึ่งมีข้อดีคือเป็นการรวมกลุ่มหลวมๆ โดยไม่เป็นทางการมาก อาจใช้สายสัมพันธ์ส่วนตัว การรวมกลุ่มในลักษณะนี้ก็มีอยู่บ้างพอประมาณ หากเราจัดรูปแบบให้เป็นทางการน้อยลงอาจจะมีคนก็ได้ เพียงแต่ว่าขาดผู้ริเริ่มในกลุ่มของสถาบันการศึกษา

โดยส่วนตัว อาจารย์สรณัฐได้หารือกับอาจารย์ตรีศิลป์ที่จะจัดกิจกรรมต่อเนื่อง และจัดบ่อยครั้งขึ้น โดยอาจไม่ต้องสนใจจำนวนผู้เข้าร่วมมากนัก แต่มุ่งเน้นที่จะสร้างบรรยากาศการสนทนาเกี่ยวกับวรรณกรรมไทยร่วมสมัย ซึ่งค่อนข้างขาดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุนี้จึงเห็นว่าประเด็นที่คิดจะทำในอนาคตคือ การสร้างเครือข่ายทางด้านวรรณกรรม ซึ่งอาจจะต้องตามผู้ที่มีความสนใจร่วมกัน อย่างเช่นตอนนี้คิดร่วมกับอาจารย์ตรีศิลป์ว่าจะทำเกี่ยวกับวรรณกรรมร่วมสมัยอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจจะมีประเด็นการวิจารณ์ การเสวนา สิ่งที่หารือและมีความเห็นตรงกันคือ การรวบรวมและพยายามสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการวรรณกรรมสมัยใหม่ หรือวรรณกรรมร่วมสมัย โดยเชิญคนกลุ่มใหม่ๆ มาช่วยเรามอง และสร้างความคึกคักต่างๆ เช่น กรณีที่คุณอุทิศ เหมะมูล กล่าวถึงเรื่องวรรณกรรมวิจารณ์ที่มีประเด็นน่าสนใจมาก โดยชี้ให้เห็นว่า รูปทรงของวรรณกรรมสมัยใหม่เปลี่ยนแปลงไปอย่างไร และเป็นอย่างไรบ้าง ซึ่งก็ตรงกับที่เราคิดก็คือ การบูรณาการ เพราะว่านักเขียนสมัยนี้ไม่ได้นั่งอยู่ในห้องเพื่อเขียนหนังสือแต่เพียงอย่างเดียว แต่ต้องเปิดตัวเองออกไปสัมผัสกับประสบการณ์ใหม่ๆ อยู่เสมอ สิ่งเหล่านี้เองที่ทำให้ตัววรรณกรรมเปลี่ยนแปลงไปมากด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บรรยากาศก็เปลี่ยนไปจากเดิมด้วย นับว่าน่าสนใจ และคิดว่าปีหน้าจะจัดกิจกรรมในประเด็นนี้ต่อเนื่อง

เมื่อประมาณสิบกว่าปีที่ผ่านมาสถาบันการศึกษา อย่างอาจารย์ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิชย์ และอาจารย์นพพร ประชากุล เป็นผู้จุดและสร้างบรรยากาศการวิจารณ์ขึ้น แต่ในปัจจุบัน เหตุใดบรรยากาศเช่นนี้จึงได้หายไป

อาจเป็นเพราะว่าอาจารย์นพพรเสียชีวิตไปแล้ว และอาจารย์ชูศักดิ์ที่ลดบทบาทในส่วนการวิจารณ์ของตนลง แต่อาจารย์ทั้งสองท่านนับว่าทรงพลังในการสร้างกระแสการวิจารณ์ และก็มีความชื่นชอบเฉพาะของตน เมื่อจุดกระแสติดก็มีการขับเคลื่อนต่อไปในสถานศึกษา หรือที่อื่นก็ใช้ความรู้และความคิดเหล่านี้ขับเคลื่อนต่อไป

ทิศทางของวรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์ในอนาคตจะเป็นอย่างไร

อาจารย์สรณัฐเห็นว่าทิศทางการวิจารณ์และการวิจารณ์วรรณกรรมจะเปลี่ยนรูป เปลี่ยนเร็ว ซึ่งบางครั้งก็นึกไม่ออกและคาดเดาไม่ได้ว่าจะมีหน้าตาอย่างไร แต่เชื่ออย่างหนึ่งว่าจะเกิดกลุ่มย่อยๆ ของคนที่มีความสนใจจำนวนมาก ซึ่งเราจะไม่เน้นที่วรรณคดีวิจารณ์ แต่จะเน้นที่ความสนใจย่อยๆ ที่จะรวมวรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์อยู่ด้วย วรรณคดีอาจไม่ใช่วรรณคดีแท้ๆ และเป็นในเชิงวัฒนธรรม เหมือนเวลาที่เราดูกลุ่มจักรยานที่มีอยู่ทั่วประเทศ ซึ่งเป็นบรรยากาศที่น่าสนใจมาก หรือการแสวงหาความเรียบง่ายของชีวิต หรือลักษณะที่เป็นพื้นถิ่น กลุ่มย่อย และความสนใจย่อยๆ เป็นจำนวนมาก แต่ว่าอาจจะไม่ได้เป็นวรรณคดีวิจารณ์ เหมือนที่ครั้งหนึ่งอาจารย์สรณัฐเคยเขียนบทความว่าคำว่าวรรณคดีวิจารณ์ (literary criticism) หายไป แต่

กลายเป็นวัฒนธรรมวิจารณ์ (cultural criticism) แทน เพราะโลกที่เคยแคบๆ อยู่เฉพาะกลุ่มของตน อาทิ วรรณคดี ประวัติศาสตร์ สังคม ทุกอย่างมารวมกันหมด จนกระทั่งอัตลักษณ์ของแต่ละสาขาหายไป เช่นเดียวกับโลกและสังคมที่จะแตกกระจายไปหมด และอาจจะเข้าไปรวมกับกลุ่มอื่น นักวรรณกรรมวิจารณ์อาจจะไปรวมอยู่กับกลุ่มภาพยนตร์หรือละครเวทีก็ได้ ดังนั้น เราจะไปมองรูปทรงเดิมของวรรณคดีวิจารณ์ไม่ได้แล้ว เพราะมีการกระจายมากขึ้นและคนก็บูรณาการมากขึ้น จึงเห็นว่าวรรณคดีวิจารณ์ไม่ตาย เพียงแต่เปลี่ยนรูปเท่านั้นเอง อีกทั้งกระจายมากขึ้น พอกระจายเป็นจุดเล็กจุดน้อยแล้วเรามองไม่เห็น เราจึงคิดว่าการวิจารณ์หายไป ซึ่งแท้ที่จริงแล้วไม่ใช่ แต่ยังคงอยู่

หากมีการค้นหาและรวบรวมกลุ่มย่อยๆ ของวรรณกรรมวิจารณ์ที่กระจายออกไปเหล่านี้ไว้เป็นระบบ คาดว่าน่าจะมีประโยชน์หรือไม่ อย่างไร

อาจารย์สรณัฐเห็นว่าดีและควรทำ หากพิจารณาพัฒนาการของกลุ่มวรรณคดีวิจารณ์จะพบว่าเดิมรวมศูนย์อยู่ที่กรุงเทพฯ ต่อมามีการกระจายไปตามต่างจังหวัด หรือละครจะมีพื้นที่ของตัวเอง แต่ในปัจจุบันมีการแตกกลุ่มย่อยมากกว่านั้น แต่ออกเป็นกลุ่มเล็กกลุ่มน้อยยิบย่อยมาก นับว่าน่าสนใจ เพราะนี่คือปรากฏการณ์ใหม่ และเราก็ไม่ทราบว่ามีใครอยู่ที่ใดบ้าง

บางครั้งจะพบว่ามีคนบางคนหรือบางกลุ่มที่ไม่น่าเชื่อว่าจะวิจารณ์วรรณกรรมด้วย เช่น บางคนวิจารณ์ภาพยนตร์มาโดยตลอด เมื่อข้ามมาวิจารณ์วรรณกรรมก็ใช้มุมมองของภาพยนตร์ในการวิจารณ์ ซึ่งช่วยให้บทวิจารณ์นั้นมีมุมมองใหม่ๆ ที่น่าสนใจ

ในแง่หนึ่งวรรณกรรมก็ไม่หยุดยิ่งด้วย บางครั้งวรรณกรรมก็ไปรวมกับภาพยนตร์ เมื่อนำมุมมองของภาพยนตร์มาวิจารณ์วรรณกรรมก็จะช่วยให้เห็นในอีกมุมหนึ่ง ขณะเดียวกันวรรณกรรมก็เปลี่ยนไปอีกมาก ทั้งวิธีการนำเสนอก็จะต่างไปจากเดิมแล้ว นี่คือสิ่งที่น่าสนใจ อาจารย์สรณัฐยอมรับว่าโดยส่วนตัวสนใจลักษณะการเขียนที่เปลี่ยนแปลงไป แต่ว่าตามไปไม่ถึงว่ามีกลุ่มย่อยๆ อยู่ที่ใดบ้าง จึงเป็นการดีที่ช่วยทำให้เห็นว่ากลุ่มวิจารณ์วรรณกรรมยังมีอยู่ ไม่ใช่ว่าไม่มี แต่ว่าเปลี่ยนรูปเป็นกลุ่มย่อยที่มีความเฉพาะหรือความสนใจย่อยๆ จำนวนมาก ทั้งนี้เห็นว่าในการศึกษากลุ่มต่างๆ เหล่านี้ควรที่จะครอบคลุมทั้งกลุ่มศิลปิน (ผู้ผลิตงาน) นักอ่าน (ผู้รับ) ร้านหนังสืออินดี้ต่างๆ และควรศึกษาในแง่ประวัติความเป็นมาด้วยว่า เกิดขึ้นเมื่อไร อย่างไร ทั้งนี้เมื่อได้ข้อมูลมาทั้งหมดควรมีการสังเคราะห์ข้อมูลด้วยว่ากลุ่มเหล่านี้นำความรู้ที่ใดมาวิจารณ์ ศึกษาวิธีคิดของแต่ละกลุ่มย่อยว่าเขามองอะไร และวิจารณ์ในมุมใด การวิจัยลักษณะนี้นับเป็นการจับปรากฏการณ์ที่อาจจะดำรงอยู่ระยะหนึ่งก็ได้ ซึ่งก็ดีที่มีคนทำ เพราะอย่างที่บอกไปแล้วว่าในปัจจุบันที่ทุกอย่างแตกกระจายและเปลี่ยนรูปเร็วมาก ถ้าไม่มีใครรวบรวมปรากฏการณ์เหล่านี้ไว้ ข้อมูลเหล่านี้ก็จะหายไป

โดยส่วนตัว อาจารย์สรณัฐเห็นว่าผู้ที่ให้ทุนสนับสนุนการทำวิจารณ์น่าจะให้ความสนใจกับการศึกษาปรากฏการณ์ต่างๆ ในสังคมเหล่านี้ เพราะไม่นานมานี้ได้มีโอกาสไปประชุมร่วมกับสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย (สศร.) ที่มีความคิดว่าควรจะให้ทุนวิจัยในลักษณะใด ซึ่งอาจารย์สรณัฐเสนอว่าน่าจะจับที่ปรากฏการณ์ทั้งที่เป็นปรากฏการณ์ชั่วคราวที่ต้องรีบทำ และส่วนที่เป็นองค์ความรู้ เช่น ประวัติของนักวิจารณ์ ประวัตินักเขียน โดยการทำให้เป็นเรื่องเป็นราว ที่นำเสนอความสามารถ และการเติบโตของเขา จึงเป็นเรื่องน่าเสียดายที่ประเด็นเหล่านี้ไม่มีองค์กรใดให้เงินทุนสนับสนุนในการจัดทำ เพราะผู้ให้ทุนเหล่านี้มองไม่เห็น

การเปลี่ยนแปลงของสังคม และไม่เห็นความสำคัญ จึงมุ่งเน้นสนับสนุนการทำวิจัยที่มีประเด็นเกี่ยวข้องกับงานในแนวกระแสหลักเป็นสำคัญ โดยละเลยกระแสย่อยที่เป็นปรากฏการณ์ในสังคม ณ ช่วงเวลานั้น ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว หากไม่สนใจปรากฏการณ์เหล่านี้จะหายไปอย่างรวดเร็ว

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ผศ. ดร. ดารินทร์ ประดิษฐทัศนีย์

อาจารย์ประจำ: ภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้สัมภาษณ์ : กรรณิการ์ ถนอมปัญญารักษ์ สุณิสา เจริญนา และ อรพินท์ คำสอน

วันที่สัมภาษณ์ : 17 ตุลาคม 2557 เวลา 13.00 – 14.30 น.

สัมภาษณ์ที่ : ภาควิชาภาษาอังกฤษ ชั้น 11 อาคารบรมราชกุมารี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ถอดเทป : อรพินท์ คำสอน

==========

ประวัติส่วนตัวโดยสังเขป

จบการศึกษาระดับปริญญาตรีที่คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และศึกษาต่อระดับปริญญาโทและเอกที่มหาวิทยาลัยโอเรกอน (University of Oregon) สหรัฐอเมริกา ในสาขาวรรณคดีอังกฤษและอเมริกัน ด้วยทุนอานันทมหิดล สำเร็จการศึกษาแล้วกลับมาทำงานที่คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความสนใจการวิจารณ์วรรณกรรม ขณะที่ศึกษาอยู่

ในสมัยที่เรียนวรรณคดีอยู่เมื่อ 20 กว่าปีที่แล้ว กระแสของการวิจารณ์วรรณกรรมแตกต่างจากปัจจุบันมากทีเดียว จะว่าไปแล้ว ประเทศไทยสมัยนั้น ยังไม่มีใครพูดถึงทฤษฎีตะวันตก เช่น deconstruction, Post-colonialism หรือ คำว่า "วาทกรรม" เลย สมัยที่เรียนคำเหล่านี้ยังไม่ปรากฏขึ้นในสังคมไทย ส่วนในการเรียนด้านวรรณกรรมไทยมีการตีความ มีการวิจารณ์ แต่การที่จะนำทฤษฎีตะวันตกสมัยใหม่มาใช้ไม่ค่อยมี การเรียนการสอนวรรณกรรมในแต่ละวิชาจะเน้นที่การวิเคราะห์ตัวบท เป็นการอ่านละเอียด (close reading) (ซึ่งจริงๆ แล้วก็เป็นแนวทางของ New Criticism คือการอ่านโดยการอิงตัวบท) และก็มีการอ่านในบริบทของทางประวัติศาสตร์และสังคม นี่คือสิ่งที่เราเรียนกันในสมัยนั้น ส่วนวิชาทางด้านทฤษฎีวรรณคดี ยังมีน้อยมาก

เมื่อเรียนจบปริญญาเอกและกลับมาเมื่อ 15 ปี ที่แล้ว รู้สึกน่าสนใจที่ว่าบรรยากาศการศึกษาวรรณคดีในสังคมไทยคึกคักและเปลี่ยนไปอย่างมาก มีการหันมาศึกษาทฤษฎีตะวันตกอย่างจริงจัง มีการเปิดภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ เปิดหลักสูตรปริญญาโทและเอกวรรณคดีศึกษา หรือการจัดกิจกรรมในลักษณะของการบรรยาย การเสวนา ที่เกี่ยวกับวรรณกรรม การวิจารณ์วรรณกรรม การเชิญนักเขียนมาสนทนา หรือการเชิญนักวิชาการที่มีความรู้ทางด้านทฤษฎีมาแบ่งปันความรู้ในเรื่องทฤษฎีมากขึ้น และมีความพยายามที่จะนำทฤษฎีตะวันตกมาวิพากษ์วิจารณ์วรรณกรรมไทย (ซึ่งน่าสนใจมากแต่ตนเองก็มีความกังขาอยู่บ้างเหมือนกัน) ในภาพรวม เห็นว่าสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปในแง่ของความสนใจ การเปิดรับความรู้ แนวคิดใหม่ๆจากโลกตะวันตกมากขึ้น คำต่างๆ ที่ใช้ในวงวรรณกรรมศึกษาและทางด้านสังคมศาสตร์กลายเป็นคำที่ปรากฏอยู่ในสื่อทั่วไป เช่น คำว่า "มายาคติ" หรือ "วาทกรรม"

โดยส่วนตัว เห็นว่าทฤษฎีตะวันตกมีความน่าสนใจ ขณะที่ศึกษาต่อได้ทำวิทยานิพนธ์ที่ใช้ทฤษฎี Orientalism ของ Edward Said มองดูการใช้ปรัชญาพุทธศาสนาและฮินดูที่อยู่ในงานเขียนของ Ralph Waldo Emerson ซึ่งเป็นนักเขียน นักปรัชญาชาวอเมริกันในศตวรรษที่ 19 แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องการที่จะโต้ตอบวิธีคิดของ Said ด้วย และมองกระบวนการรับปรัชญาตะวันออกและการสัมผัสกันของปรัชญาของโลกสองโลกในบริบทของโลกตะวันตกในศตวรรษที่ 19 ทฤษฎีตะวันตกจึงถือเป็นฐานให้กับตนเองในการทำวิจัย แต่บางครั้งก็อดถามตัวเองไม่ได้ว่าถามตัวเองอยู่ตลอดเวลาว่ากำลังเดินตาม "ก้นฝรั่ง" อยู่หรือเปล่า ขณะที่เรียน มีอาจารย์ท่านหนึ่งที่เป็นคนตะวันตกสอนว่า ทฤษฎีเหล่านี้ให้เรียนให้เข้าใจ แต่ก็ให้ถอยออกมาดูด้วยว่ามีประโยชน์โภชผลขนาดไหน นำไปใช้งานได้มากน้อยเพียงใด นั่นคือท่านสอนให้เรามีความคิดเชิงวิจารณ์ (critical thinking) กับสิ่งที่เราเรียน ขณะเดียวกันมีอาจารย์อีกท่านบอกว่าให้รู้จักเลือกทฤษฎีมาใช้ให้เหมาะสม โดยไม่มีการเอาทฤษฎีเป็นตัวตั้งไว้ก่อนและเอากรอบนี้มาครอบตัวบท ประเด็นนี้เป็นสิ่งที่น่าเป็นห่วงกับการตีความหรือการวิจารณ์วรรณกรรมในประเทศไทย ในหลายๆ ครั้งเห็นชื่อบทความ ก็พอจะเดาได้ว่าเนื้อหาจะเป็นอย่างไร และในเวลาสอน จะบอกนิสิตว่าทฤษฎีเหล่านี้เป็นวิธีคิด เป็นมุมมองต่อโลก ความสัมพันธ์ของมนุษย์ในสังคม ความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม แต่เป็นเพียงวิธีคิดหนึ่งเท่านั้น สิ่งหนึ่งที่ตนคิดว่าน่าจะทำให้นิสิตมีความตระหนักรู้คือเขามีสิทธิ์ที่จะแย้งทฤษฎีเหล่านี้ หรือกระทั่งจะสร้างทฤษฎีใหม่ขึ้นมา ในฐานะที่เราเป็นนักวรรณกรรม เราจะใช้ตัวบทเป็นตัวตั้ง ทำอย่างไรจึงจะสามารถเอาตัวบทเป็นตัวตั้งและอ่านอย่างละเอียดเพียงพอที่ทำให้ตัวบทเปิดแง่มุมต่างๆ ออกมา หากจะใช้ความเปรียบ ทฤษฎีต่างๆเป็นเหมือนเครื่องมือที่เก็บไว้ในสมอง นำมาใช้เมื่อมีประโยชน์ ขณะเดียวกันก็ต้องเปิดรับเครื่องมือหรือความคิดใหม่อื่นๆ ด้วย ไม่ว่าจะเป็นความคิดทางด้านเศรษฐศาสตร์หรือวิทยาศาสตร์ และยังมีความคิดที่เป็นรากเหง้าของเราเองอีกด้วย เช่นความคิดทางด้านพุทธหรือฮินดู ทั้งนี้เพื่อให้เรามีเครื่องมืออันหลากหลาย ที่เมื่อถึงเวลาอ่านตัวบทแล้ว เราสามารถโยงประเด็นต่างๆให้เข้ากับตัวบทได้ เรื่องนี้ไม่ใช่เรื่องของการวิจารณ์วรรณคดีอย่างเดียว แต่เป็นเรื่องของความคิด จุดยืนในเรื่องต่างๆ ตนเองมีความเห็นว่า ความคิดทุกอย่างเราควรจะวิพากษ์วิจารณ์ได้ เราควรจะตั้งคำถามและพยายามที่จะทำความเข้าใจ และถามตนเองว่าทำอย่างไรที่จะไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของแนวคิดใดแนวคิดหนึ่งมากจนเกินไปจนกระทั่งให้มันกำหนดวิธีคิด การมองโลกของเราโดยสิ้นเชิง หรือถ้าปล่อยให้มันครอบงำเราแล้ว อย่างน้อยที่สุดให้ตระหนักรู้ว่าเรากำลังถูกสิ่งนี้ครอบงำอยู่ เพื่อจะได้ไม่เอามุมมองของเราไปครอบงำคนอื่น

ด้วยบรรยากาศของการศึกษาในปัจจุบันที่ผู้ศึกษาส่วนใหญ่ในสังคมใช้และยึดติดกับกรอบทฤษฎีต่างๆ มาก ทั้งในวงการศึกษา ในสังคม หรือในบทวิจารณ์ต่างๆ ที่มักมีการกล่าวอ้างถึงทฤษฎี และศัพท์ต่างๆ เมื่ออาจารย์สอนสิ่งที่ตรงข้ามและแตกต่างจากสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคม นิสิต/นักศึกษาเกิดข้อสงสัยบ้างหรือไม่ อย่างไร

อันที่จริงแล้ว ภาควิชาภาษาอังกฤษอิงการใช้ทฤษฎีตะวันตกในการสอนอยู่มาก แต่ภาควิชาภาษาอังกฤษจะเน้นการอ่านละเอียด (close reading) เราให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ตัวบท บางครั้งก็จะได้รับคำวิพากษ์วิจารณ์ว่าภาคฯ นี้ไม่ค่อย "เล่น" ทฤษฎีมากเท่าใดนัก เราเปิดสอนวิชาทฤษฎีวรรณคดีเบื้องต้น ที่ให้ความรู้พื้นฐาน ความคิดเบื้องต้นในแต่ละทฤษฎี ตนเองจะบอกนิสิตว่าที่เรียนทั้งหมดเหล่านี้เป็นการฝึกฝนให้เราเข้าใจทฤษฎี เรียนทฤษฎีก่อน แล้วก็ลองเอาตัวบทมาประยุกต์ แต่ก็จะเน้นทุกครั้งว่า เมื่อถึงเวลาที่คุณวิจารณ์จริง คุณตั้งต้นด้วยทฤษฎีไม่ได้ คุณจะต้องตั้งต้นที่ตัวบท นั่นคือการทำงาน ทั้งนี้จะบอกว่าที่เรียนในห้องเป็นแบบฝึกหัด เป็นการฝึกฝน โดยเริ่มที่การอธิบายแนวคิด (concept) ต่างๆ เช่น ทฤษฎีมาร์กซิสม์ (Marxism) มี

ประเด็น (issue) ใดบ้าง และการเลือกตัวบทก็จะบอกว่านิสิตว่า ตัวบทที่ครูไปเลือกมานั้นเป็นสิ่งที่คิดมาแล้วว่าเป็นตัวบทที่เข้ากับทฤษฎีเหล่านี้ เพื่อแสดงให้เห็นว่ามีประเด็นใดที่มองบ้าง แต่ในการทำงานจริง เราไม่เริ่มจากทฤษฎี แต่เริ่มจากตัวบท ในวิชานี้นิสิตจะได้ฝึกเขียน และมีการนำเสนองานบ้าง ในงานชิ้นสุดท้าย นิสิตเขียนรายงานประมาณ 10-12 หน้า โดยจะเลือกตัวบทก่อน อ่านละเอียด และนิสิตเลือกใช้แนวคิดทฤษฎีที่เรียนมาหรือที่เรียนมาจากวิชาอื่นมาใช้ตีความวิพากษ์วิจารณ์ตัวบทได้อย่างอิสระ

อาจารย์ดารินทร์กล่าวว่าอีกอย่างหนึ่งที่เห็นและได้สนทนากับอาจารย์บางท่านเหมือนกันว่า บางครั้งนิสิตเรียนทฤษฎีมาเขาตื่นเต้นกับสิ่งใหม่ๆ ชื่อแปลกๆ หรือjargon เก๋ๆ ที่เขาเรียนมาและอยากจะนำมาใช้ เวลาเขามาคุย เขาบอกว่าเขาสนใจประเด็นนี้ ทฤษฎีนี้ แต่ในงานเขียน พูดถึงทฤษฎีอย่างเดียว เขาไม่ได้วิเคราะห์ตัวบทอย่างละเอียด เราอ่านไม่รู้เรื่อง ก็จะเป็นสิ่งที่เตือนกันเวลาที่เรียน บางครั้งก็รู้สึกว่างานเขียนบางชิ้นพยายามจะยัดเยียดทฤษฎีมาตีความตัวบท ก็ต้องมาคุยกันว่าแนวคิดทฤษฎีที่คุณอยากนำมาใช้นั้นสอดคล้องกับตัวบทหรือไม่ งานแบบที่กล่าวถึงเหล่านี้ทำให้รู้สึกเสียดายว่าหากนิสิตทำงานกับตัวบทอย่างละเอียด น่าจะเกิดการตีความใหม่ที่น่าสนใจ ในแง่นี้จึงนับว่าน่าเป็นห่วง

นอกจากนั้น เคยมีอาจารย์ท่านหนึ่งพูดให้ฟังว่ารู้สึกเป็นห่วงว่านิสิตบางคนที่สนใจวรรณกรรมและได้เรียนรู้อะไรมาใหม่ๆ แต่ยังไม่ลุ่มลึกเพียงพอ แล้วเป็นคนที่ชอบเขียน และได้แสดงความคิดเห็นในบล็อกของเขาเอง เมื่อมีบล็อกของตนเองและเขียนถึงงานวรรณกรรมบ่อยๆ ก็จะมีแฟนจำนวนหนึ่งที่ตามอ่านงาน จึงเหมือนกับเป็นการให้อะไรที่ไม่ชัดเจนกับผู้อ่าน โดยส่วนตัวทำงานสอนหนังสือและเขียนงานวิชาการ ไม่ค่อยได้ติดตามเข้าไปในสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างจริงจังว่า มีอะไรบ้าง ทราบเพียงแต่ว่าลูกศิษย์ของเราคนนี้เป็นนักเขียนบล็อก ในทางกลับกัน อาจารย์หลายๆ ท่านมีความระมัดระวังในการเขียนมาก ตนเองเวลาที่จะเขียนอะไรก็จะมีความกังวล จะต้องค้นคว้า ใช้เวลานานกว่าจะเขียนงานออกมาหนึ่งชิ้น ความระมัดระวังนี้บางทีก็เป็นดาบสองคมเหมือนกัน คือแทนที่จะได้เขียนงานออกมา แต่ระวังเสียจนกระทั่งกว่าจะผลิตงานออกมาได้หนึ่งชิ้นก็ใช้เวลานานมากเกินไป

กลับมาประเด็นรายวิชาต่างๆในภาคภาษาอังกฤษ วิชาต่างๆที่เรียนก็ไม่เน้นชื่อทฤษฎี วิชาที่สอนอีกวิชาคือ Environmental Literature เป็นวิชาสำหรับเด็กปริญญาตรี เวลาสอน จะพูดถึงแนวคิดและนำมาอธิบายให้เข้าใจได้ง่ายๆ โดยอาจไม่จำเป็นต้องเอ่ยถึง jargon ต่างๆมากมาย โดยชี้ให้เห็นว่าสิ่งเหล่านี้อยู่ในชีวิตของเรา เป็นแนวคิด มีคนเขียนทฤษฎีในประเด็นนี้เป็นจำนวนมาก และเราทุกคนก็สามารถสร้างองค์ความรู้ขึ้นมาใหม่เองได้ เช่นการกล่าวถึงเรื่องคนกับสัตว์ จุดประสงค์สำคัญคือกระตุ้นให้นิสิต คิด ตั้งคำถาม และคิดว่าจะมีชีวิตที่จะรับผิดชอบต่อโลกและสิ่งแวดล้อมได้อย่างไรด้วย

เป้าหมายสำคัญในการเรียนและการสอนการวิจารณ์วรรณกรรมคืออะไร

ในเบื้องต้นคือการทำให้ได้ความรู้พื้นฐานทางด้านวรรณคดี สามารถที่จะประยุกต์ใช้ทฤษฎีที่เรียนต่างๆ และสามารถตีความได้ อาจารย์ดารินทร์เห็นว่า นิสิตหลายๆ คนเรียนจบไปแล้วไม่ได้ไปเป็นนักวิจารณ์ แต่ไปทำงานสายอื่น ดังนั้น สิ่งที่อยากให้เขาได้คือ ความสามารถในการคิด วิเคราะห์ และที่สำคัญคือ ความใจกว้างทางวิชาการ ความสามารถที่จะเปิดใจตัวเองรับความคิดที่แตกต่าง มีความมั่นใจ มีความสามารถที่จะใช้ความรู้และทักษะของตัวเองในการเขียนนำเสนอความคิดของตนเองใน

การตีความงาน และสามารถที่จะนำตัวบทมาสนับสนุนได้อย่างดี ได้อย่างมีเหตุมีผล ในเวลาเดียวกัน เมื่ออยู่ในห้องที่มีการถกเถียงหรือสนทนากัน ถ้ามีผู้อื่นมองมุมอื่นที่แตกต่างออกไป ทำอย่างไรที่จะทำให้เขาเรียนรู้ที่จะไม่เห็นด้วยได้ ขัดแย้งกันด้วยความคิดไม่เป็นไร แต่อยู่ด้วยกันได้ และฟังกันและกัน กล้าที่จะขัดแย้งกับเพื่อนอย่างมีมารยาท อย่างมีความเคารพ เพราะมีความรู้สึกว่าสังคมไทยขาดสิ่งเหล่านี้ ไม่ว่าเด็กจะออกไปที่ไหน ทำงานอะไร อยากให้เขาไปเป็นกำลังดีๆ ให้กับสังคม ส่วนตัวเห็นว่า สังคมไทยไม่ชอบการวิจารณ์ ไม่ชอบการแสดงความไม่เห็นด้วยกันอย่างตรงไปตรงมา ไม่ชอบการถกเถียง คิดว่าสิ่งเหล่านี้ทำให้สังคมไม่ไปไหน

ศ.ดร. เจตนา นาควัชระ เคยเปิดประเด็นเรื่องวัฒนธรรมการวิจารณ์ในสังคมไทยไว้ ตนเองไม่ทราบว่าจะทำอย่างไรให้สังคมเรารับวัฒนธรรมการวิจารณ์มากขึ้น ถามจริงๆ เราไม่ชอบใช่หรือไม่ที่ให้ใครมาพูดอะไรกับเราตรงๆ หรือวิจารณ์งานของเราหรือเวลาที่ต้องวิจารณ์งานใคร ก็จะรู้สึกหวั่นใจ เพราะเวลาแสดงความคิดเห็น ก็อาจจะ “อิน” มากไปหน่อย ฟังดูแล้วเหมือนไปโจมตีเขาหรือเปล่า ทั้งๆ ที่ไม่ได้มีเจตนาไม่ดีใดๆ หรือแม้กระทั่งการเป็นบรรณาธิการวารสารวิชาการที่มีระบบ peer review สมัยนี้ หลายครั้งจะรู้สึกว่าผู้เขียนจะไม่ชอบการต้องแก้ไขงาน readerเห็นว่างานไม่ชัดเจน เราก็เห็นด้วยว่าไม่ชัด แต่ผู้เขียนยืนยันว่าของเขาชัดเจนแล้ว กรณีเช่นนี้ เราจะสื่อสารกันอย่างไร ขณะเดียวกันก็กลับมาถามตนเองว่าปัญหาอยู่ที่วิธีการสื่อสารของเราหรือไม่ ไม่นุ่มนวลพอหรือเปล่า และอาจจะเป็นเพราะว่าเราพยายามนำวัฒนธรรมการวิพากษ์วิจารณ์อย่างตะวันตกมาใช้ในสังคมไทย หรือในการประชุมที่ต้องมีการแสดงความคิดเห็น การคิดต่าง การคิดแย้ง แต่เรายังไม่สามารถแยกบุคคลกับตัวงานหรือความคิดได้ เมื่อเธอวิพากษ์งานฉัน แสดงว่าเธอว่าฉัน แต่ในความจริง เราไม่ได้หมายอย่างนั้น แต่เรากำลังวิจารณ์ความคิดต่างหาก ตรงนี้ไม่ใช่แค่การเรียนการวิจารณ์วรรณคดีอย่างเดียว แต่เป็นภาพของสังคมไทยโดยรวมด้วย ผู้น้อยยังไม่กล้าเห็นต่างจากผู้ใหญ่อยู่ ซึ่งไปโยงกับมนุษยศาสตร์เหมือนกันว่าเราจะสร้างนิสิตอย่างไร เราอยากที่จะเปลี่ยนแปลงสังคมมากน้อยอย่างไร หรือว่าสังคมเป็นแบบนี้ วันหนึ่งเมื่อคุณเข้าไปในระบบ คุณต้องเปลี่ยนตัวเองให้เป็นอีกแบบหนึ่งเพื่อให้อยู่รอดในสังคมได้ ความคิดเชิงวิจารณ์ (critical thinking) หยุดไว้เลย ถ้าวิจารณ์มาก จะอยู่ลำบากในสังคมนี้ นับเป็นสิ่งที่ยากมากนะ

อาจารย์ดารินทร์เล่าว่า นิสิตเคยถามว่า เมื่อเราเรียนวรรณคดี เราพยายามเข้าใจมนุษย์ แต่เมื่อเขานำทัศนคตินี้ออกไปใช้ในโลกข้างนอก สังคมข้างนอกมีความโหด มีความเข้มข้น มีความเห็นแก่ตัว คนส่วนใหญ่ไม่ได้คิดเช่นนี้ นิสิตจึงมีความสับสนเพราะคุณค่าที่ได้จากการเรียนวรรณคดีกับความอยู่รอดในโลกข้างนอกเป็นคนละเรื่อง

นิสิตเลือกเรียนวิชานี้ด้วยเหตุผลใด

ถ้าถามว่านิสิตลงวิชาวรรณกรรมสิ่งแวดล้อมเพื่ออะไร คิดว่าเป็นวิชาเลือกและนิสิตมีความสนใจ แต่ในวิชาทฤษฎีวรรณคดีเบื้องต้นเป็นวิชาที่มีคนเรียนน้อย ผู้ที่จะมาเรียนรายวิชานี้จะเป็นผู้ที่รักวรรณกรรม มีความสนใจ ยินดีที่จะมาเรียน มาเขียนงาน มาทำงานหนัก จะว่าไปแล้วก็จะเป็น “ครีม” ของเด็กเอกอังกฤษ ซึ่งเขาชอบเขียนและอยากฝึกฝนที่จะเขียน ได้เรียนรู้ทฤษฎีบ้าง ได้ประยุกต์ใช้ทฤษฎีบ้าง เขาก็อยากจะฝึกฝนตนเองให้ได้เรียนรู้มากขึ้น พัฒนาตนเองมากขึ้น

แสดงว่าการเรียนวิชาวรรณคดียังโอเคกับเด็กอีกกลุ่มหนึ่ง

อาจารย์ดารินทร์เห็นว่าจะมีนิสิตที่สนใจจริงๆกลุ่มหนึ่ง แต่ถามว่าเรียนวรรณคดีกันมากโดยทั่วไปเลยหรือเปล่า คงไม่ใช่ วิชาทฤษฎีวรรณคดีเบื้องต้น ปีหนึ่งเรียนกัน 7-10 คนก็ถือว่ามากแล้ว เพราะว่าเป็นวิชาเลือกที่จะลงเรียนตอนปี 4 เขาจะได้ฝึกเขียน ฝึกวิจารณ์ ฝึกวิเคราะห์ตัวบท จะเป็นงานรายบุคคล เนื่องจากเด็กอักษรฯ จะมีความเป็นตัวของตัวเอง เคยให้โอกาสว่า งานชิ้นแรกอยากทำคู่ก็ได้ แต่นิสิตมักบอกว่าชอบทำคนเดียวมากกว่า แต่สำหรับงานที่นำเสนอหน้าห้องก็จะมีทั้งงานคู่ และงานกลุ่ม

ทิศทางในการวิจารณ์ของนิสิตเป็นอย่างไร

ในแง่หนึ่ง นิสิตมีความจำกัดอยู่ในวิชา หมายความว่า เราจะสอนความคิดเบื้องต้นของ feminism, Post-colonialism, Marxism, deconstruction การมองยังคงผสมผสานอยู่ในขอบเขตนี้ แต่งานเขียนของนิสิตก็มีความหลากหลายในมุมมองและการตีความ งานเขียนชิ้นสุดท้ายเป็นเหมือนแบบฝึกหัดที่นิสิตได้ลองอ่านตัวบท ลองคิดแบบอย่างอิสระ เป็นการฝึกให้เขาเรียนรู้ที่จะใช้แนวคิดต่างๆ ที่เขาเรียนมาวิเคราะห์ตัวบท และนำเสนอความคิดได้อย่างชัดเจน มีเหตุมีผล และเอาตัวบทเป็นตัวตั้ง แต่คงจะไม่ถึงกับว่าเป็นงานวิจารณ์ที่พร้อมที่จะออกไปสู่ท้องตลาด

การเรียนวรรณคดีจะเน้นตัวงานขนบ (Canon) หรือเปิดกว้างไปสู่ตัวบทอื่นๆ ที่จะเลือกมาวิจารณ์

อาจารย์ดารินทร์กล่าวว่ามีตัวบทให้นิสิตเลือก หรือนิสิตจะเลือกมาเองก็ได้ ซึ่งอาจเป็นตัวบทเก่า หรือปัจจุบันก็ได้

ภาพการวิจารณ์วรรณกรรมในปัจจุบันเป็นอย่างไร

โดยรวมน่าสนใจ มีพัฒนาการในแง่ของความคิด ความหลากหลายของมุมมองอย่างมาก อาจารย์ดารินทร์มาจากยุคที่ยังไม่มีการศึกษาทฤษฎีการวิจารณ์ตะวันตกสมัยใหม่เท่าใดนัก พอมาถึงในยุคนี้อาจจะมีจุดบอดหรือปัญหาในงานวิจารณ์อยู่บ้าง แต่ต้องถือว่าการวิจารณ์มีการพัฒนาไปอย่างมากทีเดียว นักวิจารณ์บางคนสามารถประยุกต์ทฤษฎีตะวันตกมามองวรรณกรรมไทยได้อย่างน่าสนใจ ในภาพรวมที่อาจารย์เห็นจากวงวิชาการต่างๆ ก็รู้สึกว่ามีความน่าสนใจมาก ทั้งนี้ยังไม่ได้มีโอกาสไปศึกษาความคิดที่ปรากฏในบล็อกและในอินเทอร์เน็ตต่างๆ

การวิจารณ์วรรณกรรมในแวดวงวิชาการ

อาจารย์ดารินทร์กล่าวว่าในช่วงหลังๆ มีการประชุมสัมมนาหรือการออกวารสารของมหาวิทยาลัยต่างๆ เพื่อรองรับข้อกำหนดในการตีพิมพ์หรือเสนอผลงานของนิสิตปริญญาโทและเอกในสาขาต่างๆ ในแง่หนึ่งถือว่าเป็นของดีที่เปิดโอกาสให้นิสิตที่ทำงานวิจัย ไม่ว่าจะในระดับปริญญาโทหรือปริญญาเอกได้มานำเสนอความคิด ได้มาแบ่งปันสิ่งที่เขาได้ค้นคว้าวิจัยให้กับสังคมรับรู้ แต่ในเวลาเดียวกันก็มีข้อกังขากับคุณภาพของงาน การคัดเลือกบทความ บางครั้ง งานบางชิ้นอาจจะยังไม่พร้อมที่จะนำมาเผยแพร่ให้ผู้คนได้รับรู้ แน่นอนว่าข้อจำกัดประการหนึ่งคือการที่นิสิตต้องเรียนให้จบภายใน 2 ปี 3 ปี หรือ 5 ปี จะต้องรีบตีพิมพ์รีบหาที่เผยแพร่ผลงาน นอกจากนั้น จะมีคนกล่าวว่า วารสารต่างๆ ที่ออกมาส่วนหนึ่งจะต้องเป็นไปตามตามข้อกำหนดของ TCI คือออกให้ตรงเวลา ดังนั้น บางครั้งคุณภาพของงานที่ออกมาจึงยังไม่ถูกใจสักเท่าไร เนื่องจากต้องการทำให้ตรงเวลา ก็ต้องรีบร้อน

จึงเป็นห่วงเหมือนกันว่าสังคมเราจะเต็มไปด้วยวารสารจำนวนมากที่เกิดขึ้นมาเพื่อตอบสนองความจำเป็นต้องตีพิมพ์ของทั้งนิสิตและของอาจารย์ด้วย และมีงานวิชาการที่อาจจะต้องอาศัยเวลาและการขัดเกลาที่มากกว่านี้ แต่ต้องถูกผลักดันให้นำเสนอออกไปเพราะไปเกี่ยวข้องกับข้อกำหนดในการจบการศึกษา การประเมินการทำงาน และการได้แต้มของมหาวิทยาลัย

สำหรับงานวิชาการที่วิจารณ์วรรณกรรมที่อาจารย์มหาวิทยาลัยเขียน บางครั้งอาจารย์ดารินทร์ก็ตั้งคำถามกับตัวเองเหมือนกันว่า จริงๆแล้ว จะมีคนอ่านงานของอาจารย์สักกี่คน จึงทำให้ชวนคิดต่อไปว่า นอกจากจะต้องทำงานเพื่อตีพิมพ์ผลงานวิชาการเผยแพร่ทุกๆ ปี แต่อาจมีคนอ่านในแวดวงของเราอยู่จำกัด อาจารย์อาจจะต้องเรียนรู้ที่จะเขียนงานที่ผู้อ่านทั่วไปจะเข้าใจได้ง่าย คือนำเรื่องที่เราเขียนมาย่อยในบางประเด็นให้กระจ่างขึ้น และสื่อความกับคนอ่านได้ในวงกว้างมากขึ้น โดยไปลงตีพิมพ์ในสื่อสิ่งพิมพ์ทั่วไปมากขึ้น เช่น *กรุงเทพธุรกิจ เนชั่นสุดสัปดาห์* ที่อ่านแล้วได้ความรู้ โดยไม่ได้ซับซ้อนจนเกินไปนัก แต่ระบบของมหาวิทยาลัยทุกวันนี้ (ที่เสียเวลาไปกับการประเมินคุณภาพและงานกระดาษมากมาย) ดูจะไม่ได้เอื้อให้อาจารย์มีเวลาเหลือที่จะทำอะไรสักเท่าไรนัก

อาจารย์ดารินทร์ตั้งข้อสังเกตว่า ในยุคหลังๆ การศึกษาไทยดูรีบร้อน เหมือนวิ่งไล่ตามมาตรฐานฝรั่ง ก็อดตั้งคำถามไม่ได้ว่าสิ่งที่ทำอยู่มีคุณภาพมากน้อยเพียงใด เราพัฒนากันแบบข้างนอกสุกใสข้างในเป็นโพรงหรือเปล่า ซึ่งอาจารย์ก็ยังตอบตัวเองไม่ได้เหมือนกันว่าเกิดอะไรขึ้นกันแน่ ทั้งนี้เห็นว่า ผู้ที่อยู่ในสาขามนุษยศาสตร์คงต้องตั้งคำถามกับสิ่งที่ตัวเองทำอยู่ มนุษยศาสตร์คือการเป็นมนุษย์ การตั้งคำถามและการแสวงหาความหมายของชีวิต มนุษยศาสตร์รู้สึกอย่างไรที่การศึกษากลายเป็นธุรกิจ ตรงนี้ ตนเองก็ได้แต่คิด ตั้งคำถามกับหลายๆ อย่างที่เห็น และยังต้องปรับตัวให้เข้ากับระบบเพื่อความอยู่รอดอีกด้วย

โดยภาพรวม สถาบันการศึกษาและนโยบายบางครั้งเป็นอุปสรรคต่อการทำงานทั้งของอาจารย์และของนิสิตด้วยเหมือนกัน

ใช่ อาจจะเป็นเพราะการปลูกฝังทัศนคติบางอย่างว่าสิ่งที่สำคัญในการทำงานคือจุดมุ่งหมายหรือความสำเร็จที่ปลายทาง แต่เราลืมกระบวนการระหว่างทาง ซึ่งมีความสำคัญมาก เพราะเป็นการเรียนรู้ การขัดเกลา และการสร้างคน ตัวอย่างเช่น นิสิตที่ทำวิทยานิพนธ์ สิ่งที่สำคัญอาจไม่ใช่เพียงการผลิตงานให้ได้ออกมาหนึ่งชิ้น เราให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้และทำงานที่จะต้องสร้างให้เขาเติบโตเป็นนักวิชาการที่มีคุณภาพด้วยหรือไม่

ในสังคมปัจจุบันบทวิจารณ์วรรณกรรมยังมีความสำคัญอยู่หรือไม่

การที่มีคนจำนวนหนึ่งลุกขึ้นมาเขียนงานวิจารณ์นับเป็นสิ่งที่ดีในการสร้างบรรยากาศในการอ่านการเขียน และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพียงแต่ว่าต้องอาศัยความรับผิดชอบของผู้เขียนว่า เรากำลังมีบทบาทในแง่ของการได้เป็นสื่อ เรากำลังส่งผ่านความคิดบางประการให้กับคนในสังคม เราคิดใคร่ครวญสิ่งเหล่านี้ชัดเจนแล้วหรือยัง งานของเรามีคุณภาพพอสมควรแล้วหรือยัง ตรงนั้นต้องเริ่มจากจิตสำนึกของผู้สร้างงาน

ผู้อ่านส่วนหนึ่งอาจจะไม่ใช่ผู้ที่อยู่ในวงการวรรณกรรม แต่เป็นผู้สนใจทั่วไป จะทำอย่างไรให้งานของเราเสนอแง่มุมต่างๆ แก่เขาได้ มีกิจกรรมใดไหม เช่น การเปิดอบรมนักเขียน หรือการจัดเสวนา ที่จะให้ความรู้พื้นฐานทางวรรณกรรมแก่ผู้สนใจทั่วไป

ในฐานะผู้อ่าน เขาจะได้มีความสามารถในการวิเคราะห์ วิจารณ์ ประเมินคุณค่างานที่เขาอ่านได้ มองเห็นว่างานชิ้นใดน่าสนใจ งานชิ้นใดยังบกพร่องอยู่ตรงไหน หรืองานชิ้นใดให้มุมมองที่แตกต่างจากเรา

อนาคตการวิจารณ์วรรณกรรมในสังคมไทยทั้งในและนอกสถาบันการศึกษาจะเป็นไปในทิศทางใด

ในฐานะที่อยู่ในวงการวิชาการ อาจารย์ดารินทร์เห็นว่ามีอาจารย์นักวิชาการที่จะเรียนจบกลับมาจากต่างประเทศ และคิดว่าอาจารย์เหล่านี้และอาจารย์ที่สอนอยู่ที่ก็ติดตามว่ามีองค์ความรู้อะไรใหม่ๆเกิดขึ้นบ้าง ต่างก็พยายามนำความรู้ที่เกิดขึ้นมาใช้ในการเรียน การสอน การวิเคราะห์วรรณกรรม อีกทั้ง มีความสนใจทั้งในส่วนของวรรณกรรมตะวันตกและวรรณกรรมอาเซียนด้วย ซึ่งตรงนี้น่าสนใจมาก หากมีการศึกษาวรรณกรรมในส่วนนี้มากขึ้น เราอาจจะได้ไปตามเจอหรือตามรู้ว่าวรรณกรรมในตะวันออก วรรณกรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นอย่างไร และมีทฤษฎีวรรณกรรมบ้างหรือไม่ มีมุมมองต่อเรื่องราวในสังคมต่างจากตะวันตกอย่างไรบ้าง บรรยากาศเช่นนี้แสดงให้เห็นถึงความสนใจวรรณกรรมที่หลากหลายชาติ หรือ ใน*กรุงเทพธุรกิจ* มีคอลัมน์แนะนำนักเขียน ก็แนะนำนักเขียนจากหลากหลายชาติ จึงคิดว่าถ้าเราเน้นความสนใจทฤษฎีตะวันตกให้น้อยลงบ้าง และหันมาสนใจทฤษฎีวรรณคดีไทยเราหรือของเอเชียว่ามีอะไรบ้าง อาจจะเปิดมุมมองใหม่ๆบ้างไหม อาจารย์ดารินทร์ซึ่งสอนภาควิชาภาษาอังกฤษก็ตั้งคำถามกับตนเองเหมือนกันว่า เหตุใดเราจึงอิงตะวันตกในการคิดมากเช่นนี้ จะทำอะไรก็นำแต่ทฤษฎีตะวันตกมาใช้เสียส่วนใหญ่ จริงๆแล้วคงเป็นเพราะสิ่งนี้คือระเบียบวิธีและแนวคิดที่เรียนมา เป็นกรอบคิดให้เรา แต่จะทำอย่างไรให้เราคิดนอกกรอบนี้ได้บ้างไหม ตัวเองอยากอ่านงานวิจารณ์ที่มองจากมุมมองของงานวรรณกรรมต่างชาติอื่นๆ ซึ่งเป็นประเทศเพื่อนบ้านเราที่เราไม่รู้จักเลย หรือจะนำโจทย์บางอย่างที่โลกตะวันตกคิดขึ้นมาใช้ตั้งคำถามกับวรรณกรรมใกล้ๆ ตัวบ้าง ก็น่าสนใจ การที่ตนเองไม่ค่อยรู้จักวรรณกรรมไทยและวรรณกรรมเพื่อนบ้านถือเป็นจุดอ่อนข้อหนึ่ง

ในกระบวนการศึกษามีวิธีการที่จะสนใจวรรณกรรมของประเทศเพื่อนบ้านหรือไม่ อย่างไร

มีภาคต่างๆ ที่สนใจศึกษาและเปิดสอน เช่น ภาควิชาภาษาตะวันออก อาจจะเริ่มจากการไปเรียนภาษาใหม่ แต่ถ้ามีการแปลงานและเอามาศึกษา ก็น่าจะช่วยได้ด้วย

ภาพรวมของเครือข่ายการวิจารณ์วรรณกรรมที่อยู่ในประเทศไทยในปัจจุบันมีลักษณะอย่างไร

โดยภาพรวม ตนเองไม่ค่อยรู้มากนักว่าการวิจารณ์วรรณกรรมที่อยู่ในประเทศไทยไปถึงไหน อย่างไร แต่เท่าที่ได้ยินมาในวงวิชาการ แต่ละภาคหรือแต่ละมหาวิทยาลัยดูจะมีแนวของตนเอง เช่น อย่างภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาฯ ได้ชื่อเป็นภาคฯ ที่อนุรักษ์นิยม ยังเน้นตัวบทเก่าๆอยู่มาก เน้นการอ่านวิเคราะห์ตัวบทและไม่ได้ใช้ทฤษฎีมากนัก ขณะเดียวกัน มีสายธรรมศาสตร์และมีกลุ่มที่มองวรรณกรรมที่เน้นทฤษฎีตะวันตกมาก หรืออ่านแนว deconstruction, post-structuralism จริงๆแล้ว ตนเองคิดว่า ขณะนี้ การวิจารณ์วรรณกรรมในวงวิชาการของสถาบันต่างๆ มีความหลากหลายมากๆ

การเผยแพร่งานของภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นอกจากเผยแพร่งานในส่วนของวารสารวิชาการแล้ว ยังมีการเผยแพร่งานในสื่ออื่นอีกหรือไม่

มีบ้าง แต่ไม่ค่อยมากนัก ส่วนใหญ่อาจารย์เขียนบทความและส่งไปตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารทางวิชาการ และมีอาจารย์หลายท่าน โดยเฉพาะอาจารย์รุ่นน้องใหม่ๆ เป็นวิทยากรบรรยายที่มหาวิทยาลัยต่างๆ หรือในงานเสวนาของสถาบันต่างๆ

นักวิจารณ์หรือกลุ่มวิจารณ์ที่น่าสนใจ

ผศ.ดร. ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิชย์ ท่านมีมุมมองที่น่าสนใจและเป็นอีกผู้หนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการนำความรู้ทางตะวันตกมาเผยแพร่กับนักอ่านชาวไทยและสื่อสารกับผู้สนใจวรรณกรรมได้อย่างเข้มข้น และมี ผศ. ศรวณี สุขุมวาท ท่านมองความสัมพันธ์ข้ามศาสตร์ เช่น การแสดงกับวรรณกรรม และเปิดกว้างในแง่ของวิธีคิดและมีมุมมองที่หลากหลาย ท่านเป็นผู้แนะนำให้อาจารย์ดารินทร์ศึกษาวรรณกรรมไทยประกอบไปกับการสอนวรรณกรรมอังกฤษอเมริกันด้วย

ยังมี The Reading Room ที่จัดกิจกรรมเสวนาหนังสืออยู่บ่อยๆ มี อาจารย์มิ่ง ปัญหา อาจารย์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นผู้หนึ่งที่เป็นวิทยากรในการเสวนาและเข้าใจว่าช่วยจัดกิจกรรมด้วย อาจารย์ที่ภาคภาษาอังกฤษ เช่น ผศ. ดร. คาริน่า โชติรวี อ. ดร. วริตตา ศรีรัตนา ก็เป็นวิทยากรร่วมเสวนาด้วย ตนเองเห็นว่าในวงการวรรณกรรมวิจารณ์ มีอาจารย์ นักวิจารณ์ นักอ่านรุ่นใหม่ๆ ที่น่าสนใจ มีความกระตือรือร้น มีความสามารถมาก และได้ช่วยริเริ่มกิจกรรมที่ก่อให้เกิดบทสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดที่เกื้อกูลและเป็นมิตร

นิสิตที่เรียนจบไปแล้วมีใครเป็นนักวิจารณ์หรือทำงานด้านการวิจารณ์บ้างหรือไม่

อาจารย์ดารินทร์กล่าวว่าจากจำนวนนิสิตที่ได้มาเรียนวิชาทฤษฎีวรรณคดีเบื้องต้นด้วยกัน มีนิสิตที่เรียนต่อทางด้านวรรณคดี เรียนวัฒนธรรมศึกษา มากพอสมควร สมมุติว่าเรียนด้วยกัน 10 คน อาจมีถึง 5 คนที่ไปศึกษาต่อในสาขานี้ แต่ถ้าเทียบกับจำนวนนิสิตอักษรศาสตร์ทั้งหมดพบว่ามีน้อยมาก นิสิตส่วนใหญ่ไม่เรียนต่อทางสายวรรณคดี ฉะนั้น สิ่งที่ตนเองคาดหวังในการเรียนการสอนวรรณคดีคือ ประโยชน์ในการเรียนภาษา ในอีกแง่หนึ่งที่สำคัญคือ ทำให้นิสิตเป็นมนุษย์ที่มีหลายๆ มิติ รู้จักที่จะคิด เข้าใจความรู้สึกของคนอื่น และเปิดกว้างในโลกที่มีความคิดต่างได้ ทำให้เขาตระหนักและตั้งคำถามกับสิ่งรอบตัวต่างๆ อย่างเช่นในชั่วโมงก่อนหน้านี้เรียนเรื่องทฤษฎีมาร์กซิสต์ มีแนวคิดที่นิสิตสนใจ มีนิสิตคนหนึ่งมาจากต่างจังหวัดตั้งคำถามและเล่าประสบการณ์ของเขาให้ฟังว่า ชีวิตที่ต่างจังหวัดเป็นอย่างไร ขาดโอกาสแบบใด และชี้ให้เห็นว่าสังคมกรุงเทพฯ นั้นเป็นคนละแบบ สะท้อนถึงความเหลื่อมล้ำในสังคมอย่างไร แล้วก็ก็มีนิสิตที่ตั้งคำถามว่าเราจะมีชีวิตอย่างไรในเมื่อทุกวันนี้ชีวิตถูกครอบด้วยทุนนิยม นิสิตพยายามช่วยกันหาคำตอบ อาจจะตอบไม่ได้ แต่อย่างน้อยที่สุด นิสิตตระหนักรู้ถึงปัญหาและตั้งคำถามกับทุนนิยมบ้าง เราก็หวังว่าการตระหนักรู้น่าจะทำให้เขาไม่เป็นผู้บริโภคที่ถูกครอบงำไปจนมองอะไรไม่เห็นเลย

ผู้ให้สัมภาษณ์ : คุณนิวัต พุทธประสาท

ตำแหน่ง : ผู้ก่อตั้ง thaiwriter.net และเจ้าของสำนักพิมพ์เม่นวรรณกรรม

ผู้สัมภาษณ์ : กรรณิการ์ ถนอมปัญญารักษ์ สุณิสา เจริญนา และ อรพินท์ คำสอน

วันที่สัมภาษณ์ : วันที่ 23 ตุลาคม 2557 เวลา 13.30-14.45 น.

สัมภาษณ์ที่: ร้าน Settrade ห้องสมุดมารวยตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ผู้ถอดเทป : อรพินท์ คำสอน

==========

ภาพการวิจารณ์วรรณกรรมในปัจจุบัน

คุณนิวัตเห็นว่าการวิจารณ์วรรณกรรมในสื่อสิ่งพิมพ์ปัจจุบันน้อยลงมากเมื่อเปรียบเทียบกับแต่ก่อน ผู้ที่ทำอาชีพนักวิจารณ์จริงๆ ต้องเรียกว่าแทบจะไม่มี และผู้ที่ทำงานวิจารณ์อย่างจริงจังเหลือเพียงไม่กี่คน ขณะนี้การวิจารณ์หนังสือต้องมองไปที่นิตยสาร*ไรเตอร์*เพียงเล่มเดียวที่เป็นการวิจารณ์เต็มรูปแบบ ส่วนนิตยสารฉบับอื่นยังเป็นแค่การรีวิวหรือการแนะนำหนังสือเท่านั้นเอง

ในฐานะนักเขียนมองการวิจารณ์ตั้งแต่อดีตที่เริ่มสนใจวรรณกรรมจนมีการเปลี่ยนแปลงมาถึงในปัจจุบันอย่างไร

คุณนิวัตเห็นว่างานวิจารณ์ในประเทศไทยเป็นรูปแบบที่เกิดขึ้นยากมาก เพราะนักวิจารณ์ต้องทำงานผ่านงานของนักเขียน ซึ่งคนในแวดวงวรรณกรรมส่วนใหญ่ค่อนข้างรู้จักกัน จึงมีลักษณะของความเป็นพี่เป็นน้องกันสูงมาก จึงต่างจากต่างประเทศที่งานวิจารณ์เข้มแข็ง เพราะว่านักวิจารณ์กับนักเขียนแยกกันโดยสิ้นเชิง และไม่มีภาวะของการรู้จักกันมาก่อน ด้วยเหตุนี้ ผู้ที่ทำงานวิจารณ์ในสังคมไทยจึงทำงานได้ยาก มีอุปสรรคมาก และพื้นที่การวิจารณ์น้อยหรือแทบจะไม่มีพื้นที่หากจะทำงานวิจารณ์เป็นอาชีพ ซึ่งมีพื้นที่น้อยกว่านักเขียนเสียอีก จึงไม่สามารถที่จะทำงานเต็มเวลาหรือทำงานอย่างจริงจัง ลงลึกในงานของเขาได้ยากมาก ซึ่งงานในลักษณะนี้ส่วนใหญ่จะเป็นงานวิชาการมากกว่า ดังจะเห็นได้ว่างานวิจารณ์ในช่วงสิบกว่าปีที่ผ่านมายิ่งน้อยลงทุกที

ในปัจจุบันพบว่างานวิจารณ์หรือแม้กระทั่งบทรีวิวมีผลกระทบต่อการเขียนและงานเขียนของนักเขียนน้อย เพราะการทำงานของนักเขียนขึ้นอยู่กับตัวนักเขียน นักเขียนไม่ได้มองว่าผลตอบรับของนักวิจารณ์ต่องานของตนจะเป็นอย่างไร ถ้านักเขียนสายวรรณกรรมแนวสร้างสรรค์ อย่างที่กลุ่มคุณนิวัตทำอยู่ยิ่งมองเรื่องตลาดและคนอ่านน้อยมาก ดังนั้นจึงสร้างสรรค์งานโดยออกมาจากตัวของนักเขียนเป็นหลัก ซึ่งนักเขียนจะมีแนวทางของตนเองตั้งแต่เริ่มต้นทำงานแล้ว

นักเขียนอยากได้อะไรจากนักวิจารณ์

นักเขียนอยากเห็นนักวิจารณ์ที่มองงานของตนโดยมองเห็นสิ่งที่มากกว่าที่เขียน เปิดมุมมองใหม่ๆ ที่นักเขียนเองก็ไม่เคยเห็น หรืออาจเห็นในสิ่งที่แตกออกไปจากที่นักเขียนคิดเอาไว้ เพราะบางครั้งนักวิจารณ์ได้ทำหน้าที่ที่คนอ่านมองไม่เห็น นั่นคือหน้าที่นักวิจารณ์ที่ต้องขุดให้พบ

การวิจารณ์ของนักวิจารณ์ส่งผลกระทบต่อผู้อ่านหรือไม่ อย่างไร

คุณนิวัตคิดว่าการวิจารณ์ของนักวิจารณ์ส่งผลกระทบต่อผู้อ่านน้อยมาก ผู้ที่อ่านงานวิจารณ์ส่วนใหญ่คือนักศึกษาที่ต้องอ่านเพื่อไปสนับสนุนการเรียนของตนเอง แต่ในความเป็นจริง บทวิจารณ์ก็อาจจะเหมาะกับคนทั่วไปด้วย แต่ผู้อ่านธรรมดาในสังคมไทยยังไม่ได้ต้องการที่จะทราบหรือตีความเรื่องราวทั้งหมดในเรื่องให้ได้ว่ามีนัยอะไรซ่อนอยู่บ้าง หรือว่าฉากแต่ละฉาก ตัวละครแต่ละตัวละครมีความหมายอย่างไร สำหรับผู้อ่านที่อ่านมานานแล้วก็อาจจะเห็นนัยต่างๆ เหล่านี้ได้เอง โดยไม่ต้องอาศัยนักวิจารณ์ ส่วนใหญ่ผลของการวิจารณ์ในประเทศไทยจะปรากฏในแวดวงภาพยนตร์และดนตรี ซึ่งมีนักวิจารณ์มากกว่า เพราะว่าการชมภาพยนตร์ใช้เวลา 2 ชั่วโมง หรือการฟังเพลง 1 อัลบั้มใช้เวลา 1 ชั่วโมง แต่หนังสือ ผู้ที่ทำงานจริงๆ หนังสือบางเล่มอาจจะต้องใช้เวลา 2 สัปดาห์ถึงจะอ่านจบ ฉะนั้น ช่วงเวลาของการทำงานจึงต่างกันมาก วิธีการและนักเขียนก็ต่างกัน

นักเขียนกลุ่มหนึ่งอาจรู้สึกว่านักวิจารณ์ไม่จำเป็นต้องมีก็ได้ใช่หรือไม่

คุณนิวัตกล่าวว่าความรู้สึกของนักเขียนต่อบทวิจารณ์แบ่งได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ รับการวิจารณ์ได้ กับรับการวิจารณ์ไม่ได้ ส่วนผู้ที่บอกว่ากลางๆ เฉยๆ แสดงว่ารับการวิจารณ์ไม่ได้ นักเขียนส่วนใหญ่อยากให้วิจารณ์ แต่เมื่อได้รับคำวิจารณ์จริงๆ นักเขียนส่วนหนึ่งก็รับไม่ได้ ซึ่งเป็นประเด็นเกี่ยวกับตัวตน (ego) ของนักเขียนที่เข้าใจได้ และนักเขียนมักจะออกมาต่อว่าบทวิจารณ์ไม่ตรงกับที่ตนเองคิดไว้ ในประเด็นนี้ คุณนิวัตเห็นว่าไม่มีใครผิด หากนักวิจารณ์วิจารณ์ไม่ตรงกับที่นักเขียนคิดไว้ และถ้านักวิจารณ์ในประเทศไทยทำงานและมีพื้นที่วิจารณ์บทสื่อสิ่งพิมพ์มากกว่านี้ มีค่าตอบแทนที่ดีกว่านี้ น่าที่จะมีผู้ทำงานวิจารณ์อยู่ โดยส่วนตัวเห็นว่ามีผู้ที่ยังต้องการทำงานวิจารณ์อยู่ แต่ด้วยค่าตอบแทนที่น้อย และต้องทะเลาะกับนักเขียนก็อาจจะเป็นสิ่งที่ไม่จูงใจที่จะให้ทำงานวิจารณ์

ผู้ใดที่ทำหน้าที่วิจารณ์ในสังคมไทย

กลุ่มแรกคือนักวิชาการ แต่คนทั่วไปจะทำงานวิจารณ์ยังน้อยมาก แต่การวิจารณ์จะเติบโตไปพร้อมกับการเป็นนักเขียน แต่ผู้ที่ทำงานวิจารณ์อาจไม่ใช่ผู้ที่สร้างงานเอง แต่นักวิจารณ์คือผู้อ่านที่สามารถตีความสัญลักษณ์หรือเนื้อเรื่องได้ คุณนิวัตเห็นว่านักเขียนทุกคน แม้ว่าส่วนหนึ่งจะปฏิเสธการวิจารณ์ก็จริง แต่ก็ยังอยากฟังการวิจารณ์อยู่ เพียงแต่ว่าชอบใจหรือไม่ชอบใจอีกส่วนหนึ่ง โดยส่วนตัว ในฐานะนักเขียนก็อยากได้การวิจารณ์จากผู้อ่าน นักวิจารณ์ นักวิชาการ และบุคคลทั่วๆ ไป ได้อ่านผลงานของตนว่า คนเหล่านี้คิดอย่างไรบ้าง ถึงแม้ข้อวิจารณ์เหล่านั้นจะไม่มีผลกับการเขียนงานชิ้นต่อไปก็ตาม ในสื่ออินเทอร์เน็ตสะท้อนความเห็นค่อนข้างตรงจุด เพราะสะท้อนจากผู้อ่านจริงๆ คุณนิวัตกล่าวว่าในปัจจุบัน แม้ไม่ได้ทำเว็บไซต์แล้ว แต่ก็ยังทำเฟซบุ๊ก

อยู่ก็สะท้อนความรู้สึกและความคิดของผู้อ่านจริงๆ และสะท้อนกลับมามากกว่า แต่ความคิดเห็นเหล่านี้ยังไม่อาจจะเทียบเท่ากับความคิดของนักวิจารณ์จริงๆ ซึ่งในฐานะของนักเขียนอยากรับทราบความคิดเห็นของคนทั้งสองกลุ่ม เพราะถ้ารับฟังแต่ผู้อ่านจะทราบความคิดเห็นแต่เพียงด้านเดียว คือในด้านที่เขาชอบ แต่ด้านที่เขาไม่ชอบ เขาอาจจะพูดเล็กน้อย หรือไม่ได้พูดมากนัก ทว่าหากเป็นความเห็นของนักวิจารณ์จะชี้ให้เห็นได้เป็นประเด็นๆ แต่อย่างที่กล่าวไปแล้วว่า งานวิจารณ์ของนักวิจารณ์จริงๆ มีน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นักวิจารณ์ที่เชี่ยวชาญ มีความรู้ด้านทฤษฎีวรรณกรรม ไม่ว่าจะเป็นสำนักอังกฤษ ฝรั่งเศส หรือเยอรมัน แต่ขณะเดียวกันนักเขียนก็จะพิจารณาข้อวิจารณ์ของนักวิจารณ์เหล่านี้ว่า นำทฤษฎีใดมาวิจารณ์หรือมาจับงานของเขา โดยส่วนตัวเห็นว่าการวิจารณ์ไม่มีผิด หากนักเขียนเข้าใจก็ไม่น่าที่จะเกิดการปะทะกัน หรือบางครั้งนักวิจารณ์ตีความผิดก็ไม่ใช่ความผิดของนักวิจารณ์ เพราะการตีความมีได้ทั้งถูกและผิด ไม่ได้เจาะจงว่าต้องเป็นเรื่องถูกเท่านั้น

สำหรับบทรีวิวของนักอ่านทั่วไปกลับเพิ่มขึ้น คุณนิวัตเล่าว่าได้เคยลองค้นหาจากชื่อหนังสือที่ตีพิมพ์แล้วของตนจะพบว่ามีนักอ่านเขียนบล็อกแสดงความเห็นเกี่ยวกับผลงานดังกล่าวไว้เป็นจำนวนมาก และเมื่อพบก็จะนำบทวิจารณ์ดังกล่าวมาลงในหน้าเว็บไซต์ของสำนักพิมพ์เม่นวรรณกรรมของตนด้วย ไม่ว่าจะเขียนวิจารณ์แบบใด เพราะเห็นว่า ถ้าหนังสือเล่มใดที่มีคนอ่านแล้วนำไปกล่าวถึงไม่ว่าในมุมใด แสดงว่าต้องมีบางอย่างที่กระทบใจเขา ไม่ว่าจะดีหรือจะร้าย แต่ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องดีมากกว่า เพราะใครก็ตามที่หยิบหนังสือเรื่องใดไปวิจารณ์ แสดงว่าหนังสือเล่มนั้นต้องมีอะไรที่กระทบใจเขาแน่ๆ ซึ่งส่วนใหญ่การที่จะวิจารณ์เรื่องใดมักจะมีความชอบเรื่องนั้นเกินครึ่งหนึ่ง และส่วนที่ไม่ชอบค่อยมากล่าวถึงว่าคือส่วนใดบ้าง เนื่องจากนักเขียนไม่ได้สมบูรณ์ไปทั้งหมดแน่ๆ ต้องมีจุดใดที่จะวิจารณ์หรือโจมตีได้ ซึ่งเป็นเรื่องปกติ อีกทั้ง ส่วนใหญ่คนจะไม่หยิบเรื่องที่ตนไม่ชอบไปวิจารณ์

ในช่วงหลังมีการวิจารณ์อีกแบบหนึ่ง คือ การอ่านใหม่ เช่น การรื้อโครงสร้างของเรื่อง ในแง่นี้เป็นการวิจารณ์ที่นักเขียนต้องการ โดยเฉพาะการวิจารณ์หนังสือคลาสสิกที่นักเขียนเสียชีวิตไปแล้ว ซึ่งง่ายต่อการวิจารณ์หรือการอ่านใหม่ในลักษณะนี้ และเห็นว่านักวิจารณ์เหมาะที่จะทำงานตรงนี้มากที่สุด คือ การอ่านใหม่ การรื้อโครงสร้างงานที่เขียนไว้ในอดีตและมาอ่านใหม่ในบริบทของปัจจุบัน นับเป็นประเด็นวิจารณ์ที่น่าสนใจมากๆ นอกจากนี้ยังพบว่า งานวิจารณ์มีทฤษฎีเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ซึ่งนักวิจารณ์ปัจจุบันหรือคนในยุคนี้มีความสนุกที่จะจับทฤษฎีต่างๆ มาไว้ในตัวเรื่องเก่าและนำมาเล่าใหม่ ในแง่นี้ คุณนิวัตเห็นว่าดีมาก เพราะเป็นการต่อยอดจากที่นักเขียนเก่าๆ เคยเขียนเอาไว้แล้ว เช่น การกลับมาอ่าน ’รงค์ วงษ์สวรรค์ใหม่ การอ่านทมยันตีใหม่ หรือการอ่านศรีบูรพาใหม่ นับว่าเป็นการต่อยอด เพราะไม่ได้คิดในแบบเดิมอีกแล้ว สิ่งที่ศรีบูรพาเคยคิด ในยุคนี้อาจจะไม่ใช่อาจจะผิดก็ได้ การทำเช่นนี้จะช่วยต่อยอดให้งานวรรณกรรมไม่หยุดอยู่กับที่ ณ ตรงนั้นอีกแล้ว วรรณกรรมไม่ได้ตายไปพร้อมกับนักเขียน แต่ว่ามีการคิดใหม่ๆ เกิดขึ้นว่า ใช่หรือไม่ใช่ ถูกหรือไม่ถูก ในยุคนี้เราจะไปต่อได้หรือไม่ ดังนั้น วรรณกรรมจะถูกท้าทายด้วยยุคสมัยที่เดินไปข้างหน้า นักเขียนคนนั้นจะอยู่ต่อ หรือว่าจะถูกทิ้งให้เป็นอดีตไป เรื่องเขาจะเดินต่อ แม้ว่านักเขียนจะเสียชีวิตไปแล้วได้หรือไม่ ในสังคมตะวันตกจะเป็นเช่นนี้มาโดยตลอด กล่าวคือมีนักเขียนที่ถูกลืมเลือนไป และมีนักเขียนที่เสียชีวิตไปแล้ว แต่ยังมีคนกล่าวถึงอยู่ ที่เป็นเช่นนี้ได้เพราะมีการวิจารณ์ใหม่ๆ เกิดขึ้นมา หรือมีการวิจารณ์ในมุมมองใหม่ๆ ขณะเดียวกันยังมีงานวิจารณ์บางอย่างที่ใช้บางแง่มุมของงานวรรณกรรมเพื่อพิสูจน์ทฤษฎีมากกว่าการที่จะวิจารณ์วรรณกรรมด้วยมุมมองใหม่ การวิจารณ์ในลักษณะนี้ก็อาจจะมีจุดอ่อนให้คนอื่นแย้งได้ว่า การวิจารณ์เช่นนี้ไม่ใช่ หรือ ถ้ามีการวิจารณ์ในแง่ที่

มุ่งเน้นการพิสูจน์ทฤษฎีมากกว่าการวิจารณ์ตัวงานวรรณกรรมมากขึ้น ก็อาจก่อให้เกิดทิศทางใหม่ของการวิจารณ์ได้ เพราะยิ่งมีทฤษฎีเกิดขึ้นมากๆ การวิจารณ์ก็จะดำเนินไปในทิศทางนั้นมากขึ้น และตัวงานวรรณกรรมจะถูกกล่าวถึงเพียงบางฉาก บางตอนเท่านั้น ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับนักวิจารณ์ว่าจะมุ่งเน้นที่ตัวทฤษฎีหรือตัวงานวรรณกรรม

ในมุมมองของนักเขียนมีความรู้สึกเช่นใดกับงานวิจารณ์ 2 แบบที่วิจารณ์งานของตนเอง คือ หนึ่ง งานวิจารณ์ที่ใช้ทฤษฎีที่ตรงในการวิพากษ์วิจารณ์งาน โดยชี้ให้เห็นว่างานวรรณกรรมมีมุมมอง มีข้อเด่น และข้อด้อยแบบใด กับ สอง งานวิจารณ์ที่มุ่งหรือสนุกกับการวิพากษ์หรือพิสูจน์ทฤษฎี โดยใช้งานวรรณกรรมเป็นส่วนประกอบเพียงเล็กน้อย

คุณนิวัตยอมรับว่า แน่นอน นักเขียนจะไม่พอใจที่งานวิจารณ์เลือกหยิบเฉพาะบางจุดของงานมาวิจารณ์ หากมีงานวิจารณ์ในลักษณะเช่นนี้ก็จำเป็นที่ต้องอ่านว่า พอรับได้หรือไม่ เพราะการวิจารณ์เช่นนี้เท่ากับว่าเขาสนใจเพียงแค่มุมที่เล็กนิดเดียว ซึ่งอาจจะไม่ใช่ก็ได้ และผู้ที่วิจารณ์ในลักษณะนั้นจริงๆ หากไม่ใช่ผู้ที่มีพื้นฐานในทฤษฎีก็จะเขียนงานต่อไม่ได้ อย่างไรก็ต้องถูกโต้กลับแน่ๆ ไม่มีใครปล่อยให้เป็นเช่นนั้น

ความคิดเบื้องต้นในการเปิดเว็บไซต์ thaiwriter.net ที่มีการเปิดพื้นที่วิจารณ์วรรณกรรมส่วนหนึ่งด้วย

คุณนิวัตคิดว่า นี่คือช่องทางแรกที่จะสะท้อนความรู้สึกของผู้อ่าน และคิดว่าสื่ออินเทอร์เน็ตง่ายที่จะเข้าถึง ไม่ว่าผู้เขียน นักอ่าน หรือผู้ที่เข้ามาอ่าน อินเทอร์เน็ตตอบสนองได้ง่าย และต่างจากงานสิ่งพิมพ์ที่เป็นการเสนอเพียงด้านเดียว แต่ถ้าเป็นเว็บบอร์ดจะเป็นการตอบโต้กันทั้งสองด้าน เมื่อเกิดงานวิจารณ์ขึ้นมาก็จะมีการตอบโต้กัน บางครั้งเรื่องสั้นเรื่องเดียว แต่มีการวิจารณ์กันยาวกว่าเรื่องสั้นเสียอีก ซึ่งบรรยากาศต่างๆ ช่วยให้เกิดความสนุกในการวิจารณ์ นอกจากนี้ ในการวิจารณ์ได้สร้างองค์ความรู้ขึ้นมาด้วย เพราะการเปิดโอกาสให้คนได้มาถกเถียงกันโดยไม่ใช้คำหยาบคายหรือคำที่รุนแรงมากเกินไป หรือบางครั้งถ้าการถกเถียงออกนอกเรื่องมากเกินไป แอดมินผู้ดูแลก็จะเป็นผู้ดึงเรื่องกลับเข้ามาสู่ประเด็นที่ถกเถียงกันอยู่อีกครั้ง แต่ในความเป็นจริง เว็บไซต์ยากที่จะตีกรอบการถกเถียงกัน บางครั้งการถกเถียงก็ออกไปไกลกว่าที่คิดหรือไปไกลกว่างานเขียนมาก เมื่อการวิจารณ์ไปไกลมากเช่นนั้นก็จำเป็นต้องคอยดึงกลับเข้ามา โดยเฉพาะผู้อ่านทั่วไป ซึ่งมักใช้อารมณ์และความรู้สึกในการวิจารณ์มากกว่าเหตุผล

เว็บไซต์นี้เปิดนานมากแล้ว สมัยเดียวกับที่ a day เปิดใหม่ๆ แต่ในยุคนั้นก็ถือว่าเว็บไซต์นี้มีความคึกคักมากพอสมควร และมีการรวมตัวกันอย่างหลวมๆ ซึ่งเว็บนี้ไม่ได้มีแต่เฉพาะห้องวิจารณ์เท่านั้น แต่ยังมีพื้นที่อื่นๆ ด้วย เช่น บทกวี การแนะนำหนังสือใหม่ การประชาสัมพันธ์ข่าวกิจกรรมที่เกี่ยวกับวรรณกรรม ซึ่งจัดแบ่งเป็นหมวดหมู่ต่างๆ ตามความสนใจเพื่อความชัดเจนมากขึ้น เช่น บางคนอยากจะอ่านแต่การแนะนำหนังสือใหม่ไม่อยากอ่านวิจารณ์ ผู้ที่เข้ามาส่วนใหญ่เป็นนักเขียน กวี นักอ่าน อาจารย์ และผู้สนใจทั่วไป พอเกิดห้องวิจารณ์ก็เหมือนกับว่ามีผู้ที่สนในด้านนี้เฉพาะ ในการเปิดห้องต่างๆ จะมีกฎเกณฑ์กำหนดด้วย ซึ่งกฎต่างๆ เหล่านี้จะเกิดขึ้นหลังจากที่มีปัญหาเกิดขึ้นแล้ว เช่น บางคนโพสต์เรื่องสั้นคืนละสิบกว่าเรื่อง ต่อมาจึงมีการกำหนดจำนวนเรื่องในการโพสต์แต่ละวัน นับได้ว่าเว็บไซต์นี้เปิดพื้นที่ให้ผู้ที่เขียนงานมีเวทีที่ได้แสดงผลงานของตน ขณะที่ผู้ที่มีทักษะหรือมีความสามารถที่จะวิจารณ์ก็จะมาแสดงความคิดเห็น ซึ่งบางคนได้ติดต่อและสนทนากันมากขึ้นในข้อความหลังไมค์

จนทำให้เกิดความสัมพันธ์ของกลุ่มคนต่างๆ คุณนิวัตประเมินว่า thaiwriter.net ส่งผลกระทบต่อคนในวงกว้างพอสมควร เพราะในยุคนั้นไม่มีเว็บไซต์วรรณกรรมอื่นๆ และในยุคนั้นเว็บบอร์ดถือว่าเป็นสื่อที่เผยแพร่ข่าวสารได้รวดเร็วที่สุดแล้ว ผลที่เกิดขึ้นจึงรวดเร็วและทรงพลังมากในการที่จะกระจายแนวความคิด สื่อสาร และเป็นสื่อที่คนเสพเลือกจะเข้าไป สมมุติว่าเราสนใจ เราก็เข้าไป โดยไม่ต้องรอการออกอากาศ จึงตรงกับความต้องการของคนใช้มากที่สุด ตรงข้ามกับเนื้อหาในสื่อหลัก ซึ่งเป็นการที่คนอื่นเลือกมาให้ ในเว็บไซต์ ถ้าเขาสามารถที่จะค้นหาไปยังจุดที่เข้าต้องการได้ จึงทรงพลังมาก เพราะว่าจะก้าวเข้าไปสู่ทุกๆ ความต้องการของทุกคนได้ตรงที่สุด จึงจำเป็นต้องพัฒนาการสร้าง content อย่างมาก ไม่เช่นนั้นจะหาไม่พบ และจะไม่เกิดประโยชน์ใดๆ เลย ดังเช่นเว็บไซต์ร้างที่คนพยายามสร้างแต่ไม่ประสบความสำเร็จ หากการวิจารณ์ไม่เข้มข้นนำไปเผยแพร่ไว้ในเว็บไซต์ ถามว่าจะมีผู้ใดหาพบหรือไม่ ถ้าหาไม่พบก็จะไม่มีประโยชน์ ถึงแม้ว่าจะเข้าถึงคนได้ แต่ถ้ามีจำนวนข้อมูลมหาศาล ดังนั้น content หลักในเว็บไซต์และอินเทอร์เน็ตจึงสำคัญ ทั้งนี้ ปัญหาของเว็บไซต์สมัยก่อน คือมักจะสร้างคำที่จะค้นหา “ต่ำไป” นิดหนึ่ง จึงหายากมาก เพราะว่าอินเทอร์เน็ตต้องการคำค้นที่หาง่าย จึงแตกต่างจากเว็บไซต์สมัยใหม่ที่มีการป้อนข้อมูลของคำค้นอยู่ในนั้นอยู่แล้ว

ในการเปิดเว็บบอร์ด คุณนิวัตกล่าวว่ามีค่าใช้จ่ายในการเสียค่าเช่าโฮสต์ ขณะเดียวกัน thaiwriter.net ไม่มีโฆษณา ดังนั้น ค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่เกิดขึ้นจะเป็นของตนเองทั้งหมด ในยุคนั้นค่าใช้จ่ายแต่ละเดือนก็มากพอสมควร เพราะเป็นเว็บบอร์ดยุคแรกๆ จึงมีค่าใช้จ่ายที่สูงกว่าเว็บไซต์สมัยหลัง ในยุคนั้นก็ใช้โปรแกรมฟรีเพื่อไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเขียนโปรแกรม แต่ความปลอดภัยก็ต่ำเช่นกัน

คุณนิวัตกล่าวถึงเหตุผลที่ต้องปิดเว็บไซต์นี้ หลังจากที่เปิดมาเมื่อปี 2544 และปิดตัวลงในปี 2555 ซึ่งมีสมาชิกหลายแสนคน เนื่องจากว่าก่อนที่จะปิดสองปี โฮสต์ของเว็บนี้โดนแฮกทั้งหมด ข้อมูลหายทั้งหมด กว่าจะกลับมาได้ข้อมูลเก่าหายไปทั้งหมด ทำให้รู้สึกแย่มาก ขณะเดียวกันช่วงเวลานั้น เฟซบุ๊กเกิดขึ้นมา ซึ่งยุคของเว็บบอร์ดอาจเรียกได้ว่าจบลงเมื่อยุคเฟซบุ๊กเข้ามา แม้ว่าก่อนยุคที่เฟซบุ๊กจะเข้ามาจะมีบล็อกเกิดขึ้น แต่ว่าบล็อกคล้ายกับเว็บบอร์ดจึงไม่ส่งผลมากนัก ซึ่งเน้นการเก็บงานและเป็นไดอารี่ ข้อเสียของเว็บบอร์ดคือ ไม่ปลอดภัย ถูกแฮกง่าย ผู้ที่เข้ามาเขียนจะใช้สมญานามหรือว่านามแฝง ซึ่งจะไม่ทราบว่าตัวตนที่แท้จริงของผู้เขียน ซึ่งไม่เหมาะกับยุคปัจจุบัน คุณนิวัตยอมรับว่าในช่วงที่ทำเว็บบอร์ดต้องเข้ามาตรวจสอบข้อความทุกเช้าว่ามีข้อมูลอะไรบ้างที่ต้องลบออก

หากเว็บบอร์ดนี้ยังอยู่จนถึงในปัจจุบัน คุณนิวัตทำนายว่าเว็บบอร์ดจะเงียบเหงา แม้ว่าเว็บบอร์ดจะเขียนโปรแกรมให้เตือนได้เมื่อมีข้อความใหม่ๆ เข้ามาเหมือนเฟซบุ๊กแต่จะเตือนในอีเมลซึ่งอาจจะไม่ทันใจผู้ใช้ และต้องใช้ทรัพยากรจำนวนมากเพื่อทำโปรแกรมนั้น อย่างไรก็ดี เหตุผลสำคัญที่ทำให้ยุคของเว็บบอร์ดต้องสิ้นสุดลง เพราะความปลอดภัยต่ำ และเว็บบอร์ดตายทั่วโลก ไม่ใช่เฉพาะในประเทศไทยเท่านั้น แต่ถ้าจะอยู่ก็จะอยู่ในคนเฉพาะกลุ่มมากๆ อาจเรียกได้ว่าผู้ที่ยังใช้เว็บบอร์ดอยู่ เรียกว่าเป็นกลุ่มใต้ดิน

คุณนิวัตยอมรับว่าเสียดายมากที่ต้องปิด thaiwriter.net แต่ในมุมหนึ่งก็รู้สึกว่าในยุคเฟซบุ๊ก เว็บบอร์ดอย่างไรก็สู้ไม่ได้ ต้องยอมรับว่าในปัจจุบันพื้นที่ได้เปลี่ยนแปลงไป แต่เฟซบุ๊กก็มีข้อเสียและเป็นปัญหาเช่นกัน เพราะว่าเนื้อหาต่างๆ ฟีดเร็วมาก

ทำให้ทั้งผู้ที่ตามและเจ้าของพื้นที่ตามเนื้อหาที่เกิดขึ้นไม่ทัน อย่างไรก็ดี โอกาสที่จะเปิดใหม่ก็มี แต่จะต้องมีอะไรใหม่ๆ หากจะเปิดเว็บไซต์ขึ้นใหม่จำเป็นต้องมีพื้นที่ที่เข้มแข็งกว่าเดิม มีคนดูแลที่มีเวลามากกว่าเดิม เพราะที่ผ่านมามีเงินทุนค่อนข้างต่ำ จึงไม่สามารถที่จะทำงานอะไรได้มากนัก

เครือข่ายของ thaiwriter.net เมื่อมีเฟซบุ๊กได้ขยับขยายพื้นที่จากเว็บบอร์ดมาสู่เฟซบุ๊กหรือไม่ อย่างไร

เครือข่ายดังกล่าวย้ายพื้นที่มาสู่เฟซบุ๊กด้วย เพราะมีคนกลุ่มหนึ่งที่รู้จักกันมาก่อน จึงมีการ “เพิ่ม” เพื่อนกันเข้ามาเรื่อยๆ เพราะว่าคนส่วนใหญ่จะใช้ชื่อเดิม และนักเขียนมักจะใช้ชื่อตัวเองหรือนามปากกาอยู่แล้ว คุณนิวัตเชื่อว่าเมื่อเครือข่ายเกิดขึ้นแล้ว แม้พื้นที่จะเปลี่ยนไป คนกลุ่มนี้ก็ยังเกาะกลุ่มกันอยู่ เช่น หากต่อไปเฟซบุ๊กจะไม่เป็นที่นิยมและอย่างอื่นมาแทน ก็เชื่อว่าคนกลุ่มนี้จะย้ายไปยังพื้นที่ใหม่ด้วยกัน เพราะว่าเครือข่ายเกิดการเกาะกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่นอยู่แล้ว นับเป็นเรื่องปกติ หากสังเกตจะพบว่าทุกๆ 10 ปีจะมีการท้าทายใหม่ๆ ในอินเทอร์เน็ตตลอดเวลา การสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ตจะมีเครื่องมือใหม่ๆ เกิดขึ้น จึงไม่ต้องกลัวว่าเฟซบุ๊กจะไม่เสื่อมความนิยมลง อย่างไรก็ต้องเสื่อมลงแน่ๆ

ทิศทางการวิจารณ์วรรณกรรมในอนาคต

คุณนิวัตเห็นว่าไม่ต้องมองไปไกลนัก เพราะปัจจุบันพบว่ามีการนำวรรณกรรมเดิมมาอ่านใหม่อยู่บ่อยครั้ง โดยมีการจัดเสวนา และมีกลุ่มที่ทำงานตรงนี้อยู่ เช่น Reading Room จัดกิจกรรมการอ่านใหม่อยู่เป็นประจำ และนับว่าเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจ จากที่เคยเข้าไปสัมผัสทั้งการเข้าร่วมเสวนาด้วยตนเอง และชมผ่านคลิปวีดิโอ ขณะเดียวกันยังมีทั้งกลุ่มผู้อ่านนักวิชาการที่กำลังเติบโต โดยเฉพาะการอ่านที่นำหนังสือเก่าๆ มากล่าวถึงในรูปแบบใหม่ๆ หรือมามองด้วยมุมมองใหม่ๆ หากต่อไปกลุ่มนี้มีความเข้มแข็งมากขึ้นหรือมีคนอ่านในรูปแบบนี้เพิ่มมากขึ้น ก็อาจขยายไปสู่วงกว้างได้เช่นกัน นับเป็นทิศทางที่น่าสนใจ ขณะที่การวิจารณ์วรรณกรรมในสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อหลักอาจเรียกได้ว่าหายไปเลยก็ได้ จะเหลือก็แต่ในนิตยสาร *อ่าน* และ *ไรเตอร์* เท่านั้นที่เรียกว่าเข้มข้นที่สุดแล้ว แต่หากจะคาดการณ์การวิจารณ์วรรณกรรมในอนาคตนับว่าเป็นเรื่องลำบาก อย่างไรก็ดี คาดว่าผู้อ่านยังคงเกาะกระแสของอินเทอร์เน็ตอยู่เรื่อยๆ และอินเทอร์เน็ตที่เดิมเป็นกระแสรองน่าจะเปลี่ยนมาเป็นกระแสหลักแล้ว ขณะที่ผู้อ่านธรรมดาเริ่มเขียนแสดงความคิดเห็นหรือวิจารณ์วรรณกรรมเองได้ โดยเผยแพร่ผ่านทางเฟซบุ๊ก เว็บบอร์ด บล็อกต่างๆ แล้ว หากวรรณกรรมเรื่องนั้นกระทบใจผู้อ่านจริงๆ ก็จะมีคนวิจารณ์จำนวนมาก อนาคตคิดว่าสื่ออินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์น่าจะขยับแซงหน้าสื่อสิ่งพิมพ์ได้ ขณะที่สื่อสิ่งพิมพ์ยังคงรูปแบบที่เข้มแข็งและเข้มข้นกว่า เพราะยังเป็นงานที่ผ่านการกลั่นกรองมากกว่า

เหตุใดนักวิจารณ์ภาพยนตร์และนักวิจารณ์ละครเวทีที่เติบโตและได้รับการยอมรับมากในอินเทอร์เน็ตบางคน ได้รับโอกาสและการยอมรับจากสื่อสิ่งพิมพ์โดยการเปิดพื้นที่วิจารณ์ให้ แต่โอกาสดังกล่าวกลับไม่เกิดกับนักวิจารณ์วรรณกรรมสมัครเล่นในอินเทอร์เน็ต

คุณนิวัตเห็นว่าภาพยนตร์ (และเพลง) มีส่วนแบ่งทางการตลาดที่สูงกว่าและมีรายได้ที่สูงมากกว่า ขณะที่นักวิจารณ์วรรณกรรมยังมีรายได้ที่ค่อนข้างต่ำอยู่และการยอมรับยังน้อยอยู่

นักวิจารณ์ กลุ่มนักวิจารณ์ หรือเครือข่ายการวิจารณ์วรรณกรรมที่น่าสนใจ

วิวัฒน์ เลิศวิวัฒน์วงศา เป็นทั้งนักเขียน นักวิจารณ์ภาพยนตร์ แต่อยู่ที่ภูเก็ต นอกจากนี้ กลุ่ม “เรื่องสั้นย่อหน้าเดียว” ซึ่งมีพื้นที่อยู่ในเฟซบุ๊กนับเป็นกลุ่มที่ใหญ่ที่สุดในเฟซบุ๊ก มีกลุ่มสมาชิกเข้ามาเป็นจำนวนมาก และ เพจ “เปลี่ยนปก” พยายามรีวิวงานให้เร็วมากขึ้น

สำนักพิมพ์และนักเขียนกับการใช้ช่องทางอินเทอร์เน็ต

ในฐานะที่เป็นเจ้าของสำนักพิมพ์ขนาดเล็ก ไม่มีเงินทุนจำนวนมากที่จะไปใช้พื้นที่ในสื่อหลักซึ่งเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ คุณนิวัตจึงให้ความสนใจกับอินเทอร์เน็ตเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นสื่อที่เข้าถึงง่าย และเป็นพื้นที่ไม่ต้องใช้เงินลงทุนสูงมากนักในการประชาสัมพันธ์ แม้ว่าเว็บบอร์ดอาจจะต้องใช้เงินบ้าง แต่ไม่สูงมากนัก และเข้าถึงกลุ่มคนที่ง่ายกว่า เช่นเดียวกันนักเขียนในปัจจุบันก็อาศัยช่องทางอินเทอร์เน็ตในการติดต่อกับกลุ่มผู้อ่านด้วย นับตั้งแต่เว็บบอร์ด บล็อก และเฟซบุ๊ก ซึ่งบล็อกส่วนใหญ่จะมีไว้เพื่อเก็บผลงาน ทำหน้าที่คล้าย portfolio และมีนักเขียนที่เกิดจากบล็อกเป็นจำนวนมาก นับได้ว่าบล็อกมีความสำคัญกับนักเขียนมาก ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีนักเขียนบางคนที่เขียนในบล็อกและเฟซบุ๊กและได้รับความนิยมจนเป็นที่รู้จัก เช่น วิวัฒน์ เลิศวิวัฒน์วงศา คุณนิวัตเล่าว่าได้ยินชื่อคุณวิวัฒน์จากเฟซบุ๊ก จึงตามไปอ่านและไปขอผลงานเขามาตีพิมพ์ เนื่องจากงานที่เขียนเผยแพร่ในเว็บบอร์ด บล็อก หรือเฟซบุ๊ก ส่วนหนึ่งเป็นงานที่ผู้เขียนต้องการเผยแพร่โดยไม่ได้สนใจว่าจะต้องไปลงพิมพ์ที่ใด จึงมีงานส่วนหนึ่งที่แปลกๆ หากส่งไปตามหน้านิตยสารอาจไม่ผ่านการพิจารณา อาจเป็นเรื่องที่รุนแรงนิดหน่อย แต่คุณนิวัตเห็นว่างานลักษณะนี้ไม่ค่อยมีคนเขียนถึง เช่น ความรู้สึกของฆาตกร และคุณวิวัฒน์นำมาเขียนถึงได้อย่างน่าสนใจ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : คุณเจน สงสมพันธุ์

ตำแหน่ง : นายกสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย

ผู้สัมภาษณ์ : กรรณิการ์ ถนอมปัญญารักษ์ สุณิสา เจริญนา และ อรพินท์ คำสอน

วันที่สัมภาษณ์ : วันที่ 23 ตุลาคม 2557 เวลา 14.45-17.00 น.

สัมภาษณ์ที่: ร้าน Settrade ห้องสมุดมารวยตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ผู้ถอดเทป : อรพินท์ คำสอน

==========

ภาพรวมของการวิจารณ์วรรณกรรมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ อย่างไร

คุณเจน สงสมพันธุ์ กล่าวว่า การวิจารณ์จริงๆ แล้วคือการพินิจงานเขียนเพื่อให้งานเขียนพัฒนาให้ดีขึ้น ในช่วงที่มีความหลากหลายของหนังสือคือช่วงก่อนที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคมตั้งแต่ช่วง 14 ตุลาคม 2516 จนถึงช่วง 6 ตุลาคม 2519 หลังจากนั้นเป็นต้นมานับเป็นช่วงของการขับเคี่ยวกันในเรื่องความคิด ซึ่งโดยส่วนตัวเห็นว่าปรากฏการณ์นี้เป็นการค้นหาตัวตนว่า ในที่สุดแล้วมนุษย์ในประเทศนี้จะไปในทิศทางใด โดยเริ่มต้นจากการเพ่งพินิจต่อปัญญาชน คือนักเรียนนักศึกษาที่จะเป็นกำลังหลัก งานที่เป็นวรรณกรรมบางชิ้นในขณะที่เขียนไม่ได้รับการเพ่งพินิจว่าจะมีคุณค่าต่อสังคม แต่แล้วก็มีผู้ไปมองเห็นและนำกลับมาเช่น งานของ “นายผี” ที่มาปรากฏในช่วงหลัง ขณะเดียวกันการวิจารณ์เกิดขึ้นโดยธรรมชาติในสังคมและในเวลาหนึ่งที่อยู่ในช่วงของการตั้งข้อสงสัย การวิจารณ์จึงเป็นเสมือนการหาทางออกให้สังคม ในขณะนั้นเป็นยุคที่จะพัฒนาประเทศไปสู่อุตสาหกรรมในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ที่มีการประกาศแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ชัดเจน โดยพยายามดึงทุนและสหรัฐอเมริกาเข้ามาในประเทศไทย รวมถึงผลกระทบอื่นๆ ที่มองเห็นว่ามีทรัพยากรที่ต่างชาติต้องการ ไม่ว่าจะเป็นป่าไม้ แร่ ดีบุก ในยุคนั้นแร่ดีบุกมีมากจนทำให้ตลาดปั่นป่วน และไทยก็แพ้คดีเรือดีบุก 4 ลำ ซึ่งหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช เป็นทนายความ ที่คิดว่ารัฐบาลมีส่วนร่วมด้วย จึงทำให้เงินปอนด์ในอังกฤษปั่นป่วน เพราะว่ามีดีบุกเข้าไปมาก ในครั้งนั้นแสดงให้เห็นว่ามีระบบทุนเข้ามาในประเทศไทยในช่วงเวลานั้น ขณะเดียวกันสิ่งที่เข้ามาพร้อมระบบทุน คือ ต้องมีคนรับใช้ทุน นั่นคือต้องมีการศึกษา ต้องมีนักวิชาการทางด้านเศรษฐศาสตร์แนวใหม่ จึงเห็นได้ว่าการปฏิวัติ 2475 อาจจะเป็นการเปลี่ยนแปลงในระดับบนเป็นความหวาดผวาว่าเงินในท้องพระคลังอาจจะหมด ทำให้ทหารมาร่วมกับพลเรือนได้ เพราะหวั่นเกรงสถานะของตนเองจะสั่นคลอน เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจ ฉะนั้น ในโลกนี้จึงดูเหมือนว่าประเทศในยุคใหม่จะเดินด้วยเศรษฐกิจ เมื่อประเทศเดินด้วยเศรษฐกิจ ผลที่ตามมาก็คือการเติมการศึกษาลงไป จึงเกิดการเรียนการสอนวิชาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมศาสตร์ จริงๆ แล้วก็เพื่อนำมารับใช้อุตสาหกรรมและทุนที่เกิดขึ้นใหม่

เมื่อมีการนำวิชาการต่างๆ เข้ามาในประเทศไทยมากขึ้น จึงเกิดความเปลี่ยนแปลงในระบบการศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษา ในแง่นี้ทำให้เกิดกระบวนการของการอ่านขึ้นด้วย แต่เดิมคนไทยยังอ่านหนังสือน้อย และเห็นว่าหนังสือไม่มี

ความสำคัญกับสังคม เพราะหนังสือไม่สนองตอบสังคม เมื่อสังคมไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงจนก่อให้เกิดการแสวงหาทั้งในส่วนของทฤษฎีทางสังคมและวรรณกรรม เมื่อมีลักษณะเช่นนี้เพิ่มมากขึ้น จนอาจถือว่าเป็นแนวรบวัฒนธรรมหรือวรรณกรรม เช่น คุณชัชรินทร์ ไชยวัฒน์ ได้เขียนหนังสือชื่อ *แนวรบวรรณกรรม* เพื่อชี้ให้เห็นว่า วรรณกรรมมีหน้าที่ใดบ้างต่อสังคม เมื่อหาวรรณกรรมที่ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงในแนวทางเพื่อชีวิตไม่ได้ จึงมีการนำเข้าจากต่างประเทศ โดยเฉพาะจากรัสเซีย จึงเกิดการกล่าวถึงการเขียนวรรณกรรมต่างๆ เช่น ดอสโตเยฟสกี้ (Fyodor Dostoyevsky) เขียนอย่างไร นิโคไล โกโกล (Nikolai Gogol) เขียนอย่างไร ขณะเดียวกันสถานทูตอเมริกายังส่งคนมาพบปะและสนทนากับกลุ่มนักเขียนของศรีบูรพา กลุ่มของ ส. บุญเสนอ การวิจารณ์และเขียนงานแบบสังคมนิยมเป็นอย่างไร คือมีการนำงานของ จอห์น สไตน์เบ็ค (John Ernst Steinbeck) มาเป็นแบบอย่างว่า จอห์น สไตน์เบ็คเขียนงานอย่างนี้ ซึ่งงานอย่างนี้เรียกว่าการเขียนงานแบบ Socialism หรือสังคมนิยม และนักเขียนของไทยก็รับการเขียนแบบนั้นมา อย่างน้อยก็มีแนวคิดอยู่แล้ว เมื่อสำนักข่าวสารอเมริกันนำเรื่องนี้มาเผยแพร่ ทำให้มีความรู้สึกว่างานต่อไปนี้ต้องกล่าวถึงความไม่เป็นธรรม งานเขียนต้องผูกพันกับสังคมในระดับกว้าง งานถึงจะยิ่งใหญ่ ไม่ใช่งานที่กล่าวลอยๆ ไม่ได้ แต่หลังจากนั้นไม่นานก็มีการประกาศ พ.ร.บ. คอมมิวนิสต์ ทำให้นักเขียนแนวนี้ต้องตกอยู่ในชะตากรรมนี้ทั้งๆ ที่ ส่วนหนึ่งสำนักข่าวอเมริกันเองที่เป็นผู้เผยแพร่เรื่องราวเหล่านี้ต่อนักเขียนและนักหนังสือพิมพ์ในยุคนั้นด้วยซ้ำไป

ผลจากการอ่านงานและวิพากษ์วิจารณ์งานในลักษณะนี้เป็นจำนวนมาก เมื่องานที่นำเข้าจากต่างประเทศมีแนวโน้มว่าจะหมด ก็เริ่มได้รับงานลักษณะนี้จากนักเขียนเพื่อนบ้าน เช่น ปราโมเดีย อนันตา ตูร์ (Pramoedya ananta toer) ซะห์นูน อะหมัด งานเหล่านี้ไม่ได้เข้ามาในประเทศไทยโดยธรรมชาติ แต่เข้ามาโดยการเสาะแสวงหาว่ามีงานใดในภูมิภาคนี้ที่เป็นงานเรียกร้องเสรีภาพเป็นส่วนใหญ่ ฉะนั้น การกล่าวถึงวรรณกรรมก็น่าจะมีธรรมชาติของตน และการที่ บรรจง บรรเจิดศิลป์ และบุคคลอื่นในรุ่นนั้นที่นำเสนอวรรณกรรมเพื่อชีวิตและศิลปะเพื่อชีวิตน่าจะถือได้ว่าเป็นงานวิจารณ์ชิ้นใหญ่ในสังคมไทยในเวลานั้น ที่มีผลต่อทั้งนักเขียนและนักวิจารณ์ กล่าวคือนำมุมมองเรื่องสังคมนิยมหรือมุมมองเพื่อชีวิตมาใช้ ในยุคหลังช่วงตุลา 16 กระแสปัญญาชนยังมีอยู่ การมีชมรมวรรณศิลป์ในมหาวิทยาลัย การเกิดศูนย์นิสิตมีวรรคทอง คือผู้นำนักศึกษาในยุคนั้นจะมีวรรคทองเสมอ เช่นเดียวกับวรรณกรรมก็มีวรรคทอง ซึ่งมักจะอยู่ในหนังสือต่างๆ โดยเฉพาะหนังสือรับน้องของมหาวิทยาลัยทุกแห่งต้องมีงานวรรณกรรมลงเผยแพร่ ในยุคหลัง "ป่าแตก" แล้ว ชมรมวรรณศิลป์ต่างๆ ยังจัดประกวดเรื่องสั้นอุดมศึกษาอยู่ ซึ่งผู้ได้รับรางวัลที่หนึ่งคือ อภิชาติ ดำดี ที่ใช้นามปากกว่า "ดินสอโดม" ผู้ได้รับรางวัลที่สองคือ ประมวล มณีโรจน์ อีกทั้งยังมีหนังสือโรเนียวในช่วงปี 2524 ที่ทำเรื่องการวิจารณ์วรรณกรรม ไม่ว่าจะเป็นของชมรมวรรณศิลป์ธรรมศาสตร์ รุ่นก่อนๆ เช่น อาจารย์ไตรรงค์ สุวรรณคีรี ได้นำงานของจิตร ภูมิศักดิ์ งานของ "นายผี" คือ *เราชนะแล้วแม่จ๋า* รุ่นหลัง มาพิมพ์เป็นเล่มเผยแพร่ เช่น ไพรวัลย์ สีดาฟอง นอกจากนี้ยังมีชมรมวรรณศิลป์ จุฬาฯ ที่ทำหนังสือโรเนียวและส่งขายทั่วประเทศช่วงปี 2527-2528 ที่จังหวัดสงขลาก็ขายผ่านชมรมวรรณศิลป์ ผ่านองค์การนักศึกษา และผ่านร้านหนังสือที่ขายหนังสือ *สังคมศาสตร์ปริทรรศน์* ฉะนั้นแหล่งที่จะหาซื้อหนังสือพวกนี้จะมีแหล่งสำคัญแต่ละเมืองอยู่ ในยุคนั้นจะพบว่า ปัญญาชนมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก เพราะการรับสิ่งใหม่ๆ จะผ่านสถาบันการศึกษา

จากนั้นเมื่อคอมมิวนิสต์หมด สังคมเปลี่ยน "กลุ่มวรรณกรรมพินิจ" ที่เคยทำหน้าที่หมดกระแสไป และหลังยุคป่าแตกบทบาทการขายวรรณกรรมลดลง คนเริ่มเปลี่ยนชีวิต นักศึกษาที่มีอุดมการณ์ที่ไปอยู่กับพรรคคอมมิวนิสต์เปลี่ยนบทบาทมา

ทำงานด้านอื่นๆ เช่น อสังหาริมทรัพย์ จึงเป็นสาเหตุอย่างหนึ่งที่ทำให้วงการสื่อเปลี่ยน เดิมหนังสือพิมพ์การเมืองจะนำแบบมาจากหนังสือพิมพ์ Asian Week, Times หรือ News Week เป็นหลัก ใน section แรกเป็นเรื่องของข่าวและการวิเคราะห์ข่าว ใน section ต่อมาเป็นเรื่องของศิลปวัฒนธรรม วรรณกรรม ฉะนั้น ถ้าเป็น *ประชาชาติรายสัปดาห์* จะมีอาจารย์อำภา โอตระกูล เรืองยศ จันทรศีรี ทำหน้าที่วิจารณ์หนังสืออยู่ในส่วนหลังของหนังสือพิมพ์การเมืองรายสัปดาห์ นี่เป็นแบบการทำหนังสือพิมพ์มาจนถึงยุคปัจจุบัน เพียงแต่ว่าวันนี้เปลี่ยนเป็นคอลัมน์ไปแล้ว ไม่ได้เป็นการเปิดรับงานวิจารณ์และคัดเลือกงานวิจารณ์ที่ดีที่สุดหนึ่งชิ้นในสัปดาห์นั้นเพื่อลงพิมพ์เผยแพร่อีกต่อไป เพราะสมัยก่อนไม่มีคอลัมน์ที่มีนักเขียนประจำ ฉะนั้น คนทั่วไปจึงสามารถที่จะส่งไปได้ คุณเจนเล่าว่า ตนเองก็เริ่มต้นเข้าสู่แวดวงวรรณกรรมด้วยการส่งงานไปยังนิตยสารเช่นนี้เหมือนกัน ในสมัยก่อนสื่อสิ่งพิมพ์เปิดพื้นที่อย่างมาก อาจจะเป็นเพราะสื่อยังไม่ได้เป็นทุนนิยมอย่างเต็มที่ ขณะเดียวกันความชัดเจนของหนังสือพิมพ์ในสมัยนั้นทำให้เกิดกลุ่มผู้อ่านเฉพาะ จนสามารถทราบว่ามีแฟนหนังสืออยู่ที่ใดบ้าง เช่น *สยามใหม่ ปฏิญญารายสัปดาห์ สู่อนาคต* ส่วนหนังสือที่ยังอยู่จนถึงในยุคนี้คือ *สยามรัฐสัปดาหวิจารณ์* ซึ่งในหนังสือเล่มนี้แม้จะมีคอลัมน์ “วรรณกรรมพินิจ” แต่ผลงานที่ลงไม่ได้เป็นของคนเดิม แต่มีการเปลี่ยนคนในแต่ละสัปดาห์ ทำให้เกิดความแปลกใหม่และหลากหลาย ในที่นี้ คุณเจนเล่าถึงประสบการณ์ส่วนตัวในการติดตามอ่านคอลัมน์วิจารณ์ใน *สยามรัฐสัปดาหวิจารณ์* ว่า จะคอยติดตามว่า วิจักขณ์ ประกายเสน จะวิจารณ์เรื่องใด ไพลิน รุ้งรัตน์ จะวิจารณ์เรื่องใด หรือ เหลือง ฝ้ายคำ จะวิจารณ์เรื่องใด

ในยุคนั้นแบบของการทำหนังสือพิมพ์เป็นเช่นนั้น ผู้ที่ทำหนังสือพิมพ์มิใช่ผู้ที่เรียนทางด้านสื่อสารมวลชนโดยตรง ซึ่งคุณเจนยอมรับว่า ความรู้ในเรื่องการทำอาร์ตเวิร์กของตนได้มาจากการไปทำงานที่โรงพิมพ์ และจะเห็นได้ว่าคนที่จบช่างศิลป์ หรือเพาะช่างมายังสั่งสีไม่เป็น ทำอาร์ตเวิร์กไม่ได้ ต้องมาฝึกที่โรงพิมพ์ ฉะนั้น แม่แบบการทำหนังสือในยุคนั้นส่วนใหญ่มาจากการดูแบบมาจากต่างประเทศว่า มีแบบใดบ้าง และนำมาใช้ในประเทศไทย เมื่อนำมาใช้ในประเทศไทยแล้วลงตัว คือมีคนตอบรับ จึงทำให้หนังสือและนิตยสารในยุคนั้นมี section หลังเหมือนกันทุกฉบับที่ได้กลายเป็นแบบของสังคมไทยในสมัยนั้น เมื่อคนอ่านข่าวการเมืองมามากแล้ว ก็เริ่มเลี่ยน จึงมีการนำเรื่องศิลปะมานำเสนอควบคู่กันไป สิ่งนี้เองช่วยทำให้หนังสือมีเสน่ห์ มีบทกวี เรื่องสั้น และมีสิ่งต่างๆ ที่อยู่ใน section หลังที่มีการทำเป็นเรื่องเป็นราว ในช่วงสิ้นปี สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทยสามารถที่จะนำมารวบรวมได้เลยว่า ปีนี้บทกวีของผู้ใดได้รับการยกย่อง

บรรยากาศของนักวิจารณ์และนักเขียนในยุคนั้นเป็นอย่างไร

นักเขียนและนักวิจารณ์บางครั้งมีการตอบโต้กัน โดยเฉพาะมีประเด็นว่าการเกิดนักเขียนรุ่นใหม่ขึ้นมาในปี 2524 ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก กล่าวคือ มีการเกิดนักเขียนส่วนภูมิภาคและเกิดนักเขียนรุ่นใหม่ขึ้นมาค่อนข้างมาก มีการรวมกลุ่มและมีการจัดเสวนาต่างๆ เป็นจำนวนมาก การเกิดปรากฏการณ์นี้ แน่นอนว่ามีความใหม่เกิดขึ้น ขณะเดียวกันนักเขียนรุ่นพี่ก็พยายามจะบอกว่า งานเขียนของนักเขียนรุ่นใหม่อาจจะยังไม่ใช่ แต่จะต้องแข็งแรงกว่านี้ ต้องอ่านงานให้แตกก่อนจึงจะมาเขียนงาน จึงมีการตอบโต้ว่า การเขียนไม่ใช่คบเพลิงของการแข่งขันกีฬาที่รุ่นหนึ่งจะต้องส่งต่อไปยังอีกรุ่นหนึ่ง เพราะว่ายุคสมัยการเขียนของใครก็เป็นยุคสมัยของคนนั้น จึงเห็นได้ว่าจะมีบรรยากาศของการตอบโต้ตามยุคสมัย

ในสมัยนั้นมีเรื่องของการประเมินคุณค่าวรรณกรรมแบบใหม่เกิดขึ้น ตั้งแต่ยุคของอาจารย์ชลธิรา สัตยาวัฒนา หลังจากยุคป่าแตก อาจารย์ชลธิราได้วิจารณ์ซ้อนวิจารณ์ *สอดสร้อยมาลา* วิจารณ์งานของคนที่ออกจากป่ามาเขียนหนังสือใหม่ เช่น วัฒน์ วรรลยางกูร เขียน *บนเส้นลวด* งานชุดนั้นก็เป็นที่ฮือฮาว่า เป็นสายตาที่มองแบบใหม่ จึงมีบรรยากาศอยู่ ในช่วงนั้นเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อ แต่การเป็น "กรวดเม็ดร้าว" ทำให้เกิดความหวาดผวาขึ้นมาว่า งานเขียนและงานวิจารณ์จะดำเนินต่อไปอย่างไร จึงเกิดบรรยากาศที่ว่า วรรณกรรมเก่าๆ น่าจะ "ตาย" ได้แล้ว เพราะว่าไม่ประสบความสำเร็จแล้วในสังคม นี่ก็อาจจะเป็นส่วนหนึ่งเมื่อมีการเปลี่ยนก็เริ่มมีการลดพื้นที่ต่างๆ เริ่มมาตั้งแต่ปี 2529-2536 ก่อนเกิดเหตุการณ์ "พฤษภาทมิฬ" เหตุการณ์ดังกล่าวเริ่มมาตั้งแต่สมัยพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ที่ลดค่าเงินบาท แต่ว่าคนในยุคนั้นมองไม่ชัดว่าเกิดอะไรขึ้น เพราะยุคของพลเอกเปรมยาวนานและเหตุการณ์ก็สงบเงียบ จนคนในสังคมไม่ได้ตระหนักถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในยุคนั้นยังเกิดการสร้างพรรคการเมืองแบบใหม่ที่ผสานทุกอย่าง และมีพรรคการเมืองมากที่สุด แต่พรรคการเมืองก็ไม่โต ซึ่งแตกต่างจากยุคของทักษิณ ชินวัตรที่ว่า พรรคการเมืองจะต้องโต ขณะเดียวกันยังเกิดการผสานระหว่างทุนหลายอย่างที่มาหนุนพลเอกเปรม ซึ่งพลเอกเปรมในสมัยนั้นได้รับฉายาว่า "นักฆ่าเจ้าพระยา" กล่าวคือ ใครขึ้นมาก็บั่นให้เหลือแค่นี้หมดทุกคนและทุกพรรคการเมือง เพราะฉะนั้นจึงกำราบได้ทุกคนและบารมีเหล่านั้นยังสืบเนื่องมาถึงในยุคปัจจุบัน ปรากฏการณ์เหล่านี้ส่งผลกระทบต่อคนในสังคม ทำให้คนต้องดิ้นรนมากขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น การพัฒนาเรื่องการศึกษา ปัญหาเรื่องสลัมได้รับการแก้ไขด้วยการจัดการชุมชน การจัดการปัญหาหาบเร่แผงลอยชัดเจนในช่วงเวลานั้น จึงทำให้คนนึกถึงการทำมาหากินมากกว่าอย่างอื่น ดังนั้นหนังสือพิมพ์ที่เคยมีบทบาทอยู่ก็เริ่มหายไป ไม่ว่าจะเป็น *สู่อนาคต มติมหาราช ตะวันออก ฐานเศรษฐกิจ* เมื่อสังคมเปลี่ยนจะเกิดการคัดเฟ้นอันที่แข็งแรงเอาไว้ หนังสือในกลุ่มเดียวกันอาจจะเหลือเฉพาะที่แข็งแรง 1-2 ฉบับเท่านั้น ฉะนั้น ในแง่ของตลาดเริ่มเปลี่ยน นักข่าวและนักวิจารณ์เริ่มไปอยู่ตามสถานีวิทยุ เช่น สถานีวิทยุที่ดำเนินรายการโดย ผู้จัดการ สำนักพิมพ์เจ้าพระยาเริ่มมีบทบาท จำลอง ฝั่งชลจิตร ไปจัดรายการวิทยุในเวลานั้น

ในส่วนของนักเขียนหนุ่มเองก็เริ่มหวั่นไหว เนื่องจากพื้นที่น้อยลงและขาดพื้นที่ ขณะเดียวกันพื้นที่วิจารณ์ก็กำลังจะหายไปในเวลานั้น จึงมีการพยายามที่จะรื้อฟื้นความเป็น *โลกหนังสือ* กลับคืนมา ในกลุ่มเพื่อนนักเขียนได้มีการตั้งสำนักพิมพ์นกสีเหลือง เพื่อจะแก้ปัญหาในเรื่องของการวิจารณ์ เนื่องจากเห็นว่าการจะพัฒนางานเขียนให้ถึงระดับต้องพัฒนานักเขียน นักวิจารณ์ ดังนั้น สำนักพิมพ์นกสีเหลืองจึงเป็นการรวมตัวกันของบรรณาธิการของแต่ละสำนักพิมพ์ประมาณ 7-8 คน เพื่อช่วยกันพิจารณางานที่ส่งเข้ามา ก่อนที่จะส่งงานนั้นให้นักวิจารณ์ และพอหนังสือออกมาใหม่ สิ่งแรกที่ทำคือ หานักอ่าน 5 คน ให้นักอ่านแต่ละคนไปหานักอ่านมา 10 คน รวม 50 คน ซึ่งคนทั้ง 50 คนนี้จะมานั่งสนทนากันเรื่องหนังสือเล่มที่ออกใหม่เล่มเดียวกันนี้ โดยมีนักวิจารณ์รับเชิญ เช่น ไพลิน รุ้งรัตน์ ดอกไม้ดำ มาร่วมฟังและแสดงทัศนะ โดยให้นักเขียนมานั่งฟังด้วย แต่ไม่ต้องกล่าวอะไร โดยจะจัดการเสวนาอย่างน้อย 2 ครั้งต่อหนังสือหนึ่งเล่ม โดยเปิดเสวนากับคนทั่วไปที่เป็นนักอ่าน 1 ครั้ง และในรอบหลังเป็นการเสวนากับนักวิจารณ์อย่างเดียว โดยนำนักวิจารณ์มา 5-6 คนให้มาวิจารณ์หนังสือเล่มนี้ โดยเปิดให้ผู้สนใจเข้าร่วมรับฟังการเสวนาของนักวิจารณ์เหล่านั้นได้ ในช่วงนั้นทำโดยมีอุดมคติว่า การที่จะทำให้วรรณกรรมคึกคักขึ้นมาได้นั้น นักเขียนจะต้องเขียนได้อย่างแข็งแรงนักเขียนหนุ่มจะเขียนงานได้ดีอย่างไร ถ้าไม่มีสายตาของนักวิจารณ์ บางครั้งนักวิจารณ์จะสามารถบอกได้ว่าเรื่องของคุณเรื่องนี้จะเหมือนกับงานของ กาเบรียล การ์เซีย มาร์เกซ (Gabriel García Márquez) เรื่องนั้น หรือคุณควรไปอ่าน

หนังสือเล่มนั้นเล่มนี้เพิ่มเติม บางครั้งนักวิจารณ์ช่วยแนะนำการอ่านให้กับนักเขียนไปในตัวด้วย ทำให้นักเขียนทำงานแล้วมีการพัฒนา เพราะระหว่างช่วงเวลาของชาติ กอบจิตติ มาถึง กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ นักเขียนขาดช่วงไป ในช่วงนั้นมี ไพวรินทร์ ขาวงาม ประกาย ปรัชญา กนกพงศ์ เสี้ยวจันทร์ แรมไพร เป็นนักเขียนที่เราพอมองเห็นตัวในช่วงเวลานั้น ที่เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่จะตามนักเขียนรุ่นพี่ไป ซึ่งก่อนหน้านั้นเรามองว่ามีนักเขียนสี่มือทอง คือ กร ไกรลาศ นิเวศน์ กันไทยราษฎร์ มกุฎ อรฤดี พอหมดยุคสี่มือทองก็มายุคของ ชาติ กอบจิตติ จำลอง ฝั่งชลจิตร มาลา คำจันทร์ หลังจากนั้นก็เริ่มสะเปะสะปะแล้ว ทำให้คนในวงการเริ่มตระหนักว่าที่เป็นเช่นนี้เพราะวงการขาดการวิจารณ์ แม้ว่าจะมีการรวมกลุ่มของนักเขียน แต่การรวมกลุ่มดังกล่าวก็ต้องสร้างให้เกิดหัวขบวนของนักเขียนรุ่นใหม่ให้ได้ กลุ่ม **“**นกสีเหลือง**”** ที่ตระหนักถึงปรากฏการณ์ดังกล่าว ประกอบด้วยทั้งกลุ่มนักเขียนและกลุ่มผู้ทำหนังสือที่เป็นสำนักพิมพ์ ซึ่งกลุ่มคนทำหนังสือในช่วงนั้นเป็นนักเขียนทั้งนั้น สมาชิกในขณะนี้คือ ขจรฤทธิ์ รักษา ณัฐกานต์ ลิ่มสถาพร กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ ไพวรินทร์ ขาวงาม ชีวี ชีวา จึงเกิดกลุ่มทางเลือก (หรือ กลุ่มอินดี้) หนึ่งขึ้นมา ซึ่งงานอินดี้ใหม่ๆ เช่นนี้เป็นน้ำเนื้อใหม่ๆ ที่ไม่เหมือนเดิม แต่เวลาที่ผู้ที่มีสติปัญญามารวมตัวกันก็จะมีปัญหาอื่นตามมาในที่สุด ซึ่งกลุ่ม **“**นกสีเหลือง**”** ดำรงอยู่ได้แค่สองปีเท่านั้น แต่ในช่วงเวลาสองปีนั้นมีการจัดการชุมนุมนักเขียน พอเกิดเหตุการณ์ “พฤษภาทมิฬ**”** ขึ้นมาก็จัดการพิมพ์หนังสือในเหตุการณ์นั้นขึ้นมา ในเวลานั้นกิจกรรมที่จัดขึ้นเหล่านี้เป็นสิ่งที่รับรู้กันเฉพาะกลุ่ม แต่ว่ากลายเป็นแบบหรือโมเดลหนึ่งของการจัดกิจกรรมที่เกิดในเมืองที่แสดงให้เห็นถึงความทันสมัย ช่วงยุคนั้นเป็นวิธีการดื่มกาแฟแบบใหม่ๆ มีศาลาไอศกรีม หรือศาลาโฟร์โมสต์ ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งใหม่ของคนรุ่นใหม่ ซึ่งจัดกิจกรรมที่ร้านกาแฟแบบใหม่ๆ ในสยามสแควร์ เป็นแหล่งรวมของวัยรุ่น เปิดให้ใครเข้ามาร่วมกิจกรรมก็ได้ ค่าใช้จ่ายไม่สูงมากนัก

หลังเหตุการณ์ **“**พฤษภาทมิฬ**”** ไม่เพียงแต่พื้นที่วิจารณ์วรรณกรรมหายไปเท่านั้น แต่พื้นที่อื่นๆ ก็หายไปด้วย เช่น เรื่องสั้น บทกวี ทั้งๆ ที่การเกิด **“**นกสีเหลือง**”** ในขณะนั้น ทำให้เกิด **“**กวีหน้าราม**”** หลังจากเกิด **“**กวีหน้าราม**”** พื้นที่กวีก็ลดลงจนกระทั่งถึงบัดนี้พื้นที่เหล่านี้ก็ยังไม่กลับมา สิ่งที่ทำให้พื้นที่เหล่านี้หายไปไม่ได้เกิดจากกระแสในสังคม แต่เกิดจากกระแสอื่นเพราะขณะที่กล่าวถึงกระแสสังคม ไม่มีสักส่วนที่กล่าวถึงชีวิตผู้คน วัฒนธรรม อารยธรรม และวรรณกรรม จนกระทั่งถึงบัดนี้ และในสังคมเกิดวิกฤตใหม่ๆ จากคนเล็กคนน้อยที่เป็นคนมาจากต่างจังหวัด และเกิดกลุ่มคน local genius ขึ้นมาจากกระบวนการทางการเมือง ที่มิใช่ส่วนกลางเป็นตัวกำหนดอย่างเดียวแล้ว เช่น การเกิด เนวิน ชิดชอบ ในสังคม ซึ่งไม่ทราบว่าเป็นใคร ไม่ได้เรียนจบจากต่างประเทศ แต่จบการศึกษาจากวิทยาลัยครูที่บุรีรัมย์ แต่สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นจำนวนมาก

ในส่วนของนักวิจารณ์เองที่มหาวิทยาลัยขยายออกไป เหมือนกับว่าเป็นการแตกแขนงของนักวิจารณ์ออกไปยังที่ต่างๆ แต่พอกระจายตัวออกไปเป็นกลุ่มย่อยๆ เช่นนี้ ทำให้มีศักยภาพเพียงแค่ในระยะแรกๆ เช่น การที่ กนกพงศ์ มาทำ *ราหูอมจันทร์* เพราะกนกพงศ์มองเห็นว่าที่เชียงใหม่มีคนอยู่ 2 คน ที่อุบลราชธานีมีอยู่ 1 คน แต่คนเหล่านี้จะไม่มีบทบาทเลย เพราะว่ากระบวนการของมหาวิทยาลัยมักจะบริหารจัดการเช่นเดียวกับโรงเรียนมัธยมศึกษา ไม่ใช่รูปแบบมหาวิทยาลัยแบบเดิม ซึ่งรูปแบบการบริหารจัดการดังกล่าวจะ **“**ฆ่า**”** คนเหล่านี้หมด เนื่องจากจะปรับให้คนเหล่านี้เข้าไปอยู่ในระบบมหาวิทยาลัย ซึ่งทำให้ขาดบทบาทของตน จนไม่สามารถที่จะแสดงออกได้อย่างมีพลัง ฉะนั้น สิ่งที่กนกพงศ์ ตระหนักในช่วงเวลานั้นคือ การที่ศิลปินทำงานคนเดียวนั้นโดดเดี่ยว และหากไม่มีพลังหนุนจากสังคม นักเขียนก็ไม่สามารถที่จะเขียนงานเพื่อไปสู่สากลได้ ขณะเดียวกันช่วงเวลานั้น บรรยากาศในแวดวงสังคมเงียบมาก เนื่องจากคนไม่อ่านหนังสือ แม้แต่นักเขียนเองก็ไม่อ่าน เพราะหลายครั้ง

วรรณกรรมบางเรื่องที่คิดว่าดีและน่าจะสร้างแรงสะเทือนในสังคม แต่เมื่อนำมาเผยแพร่กลับพบว่าไม่สามารถสร้างแรงสะเทือนใดๆ ได้ เหตุผลสำคัญเกิดเนื่องจากคนไม่อ่านวรรณกรรมเล่มนั้น จึงคิดว่าน่าจะมีเวทีที่เข้มแข็งขึ้นมาสักแห่งหนึ่ง กนกพงศ์จึงคิดจะสร้าง *ราหูอมจันทร์* ขึ้นมาเพื่อเปิดพื้นที่วรรณกรรมที่หายไป คือ เรื่องสั้น ขณะเดียวกันก็พยายามที่จะรวบรวมคนในแวดวงวรรณกรรมที่อยู่นอกกรุงเทพฯ ให้มีพลัง เช่น หากมีนักวิชาการที่เชียงใหม่เขียนบทวิจารณ์ขึ้นมาชิ้นหนึ่ง ที่ปัตตานีก็ต้องมี จึงได้มีการพยายามที่จะรวบรวมคนเหล่านี้มาทำงานร่วมกัน รวมไปถึงศิลปินแขนงอื่นด้วย โดยในพื้นที่ *ราหูอมจันทร์* เป็นเวที ซึ่งถือว่าเป็นงานอินดี้เหมือนเดิม ที่เกิดขึ้นจากการทวนกระแสสังคม แต่ในความเป็นจริง กระบวนการต่างๆ เหล่านี้ต้องมีผู้ทำหน้าที่ประสานงานและมีการทำอย่างต่อเนื่อง หากปีหนึ่งออกหนังสือเพียงหนึ่งเล่มก็ไม่สามารถสร้างอะไรได้ เช่นเดียวกับงานวิจารณ์ที่ขณะนี้ถึงจะมีน้อย แต่เข้มแข็งก็ไม่ส่งผลอะไร เพราะว่างานจะหายไปในพื้นที่ขนาดใหญ่ของสังคม

ฉะนั้น คุณเจนรู้สึกว่างานวิจารณ์ที่เหลืออยู่ในปัจจุบันค่อนข้างน้อย และที่เปิดเป็นคอลัมน์ต่างๆ กลับเป็นการทำงานอย่างเร่งรีบ และรูปแบบการทำงานไม่เหมือนเดิมแล้ว แต่ก่อนงานวิจารณ์ที่จะลงเผยแพร่แต่ละสัปดาห์ต้องเป็นการประชันกันว่างานชิ้นใดเขียนดีที่สุด ถ้างานวิจารณ์ที่เขียนดีพออ่านได้อาจจะถูกเลื่อนให้ลงพิมพ์เผยแพร่ในสัปดาห์ถัดไปหรือในสัปดาห์ที่ไม่มีเรื่องเด่นเลย จึงนำเรื่องนี้มาพิมพ์ ฉะนั้น ในหนึ่งสัปดาห์ทุกคนต้องเขียนคอลัมน์ให้ดีที่สุดและส่งไปให้บรรณาธิการพิจารณา เพื่อประชันกันในคอลัมน์ของแต่ละสำนักพิมพ์ เพราะในขณะนั้นยังไม่มีเจ้าของคอลัมน์ประจำ ทำให้ทุกคนมีโอกาสที่จะได้ลงเผยแพร่ผลงานของตน จึงต่างจากการทำหนังสือพิมพ์ในปัจจุบันที่เป็นระบบทุนนิยมแล้ว กล่าวคือหน้ากระดาษว่างไม่ได้ ต้องทำล่วงหน้าต้องหานักเขียนประจำ แต่ในความเป็นจริง คุณเจนเห็นว่าต้องสร้างนักเขียน แต่เมื่อสร้างไม่ทัน ก็ไปตามหาบุคคลที่มีผลงานอยู่แล้ว เช่น นิ้วกลม ที่เริ่มเขียนจากบล็อก ให้มาเขียนคอลัมน์ในสื่อสิ่งพิมพ์ คนเหล่านี้ส่วนใหญ่มักจะเผยแพร่ผลงานของตนในที่อื่นก่อน ต่อจากนั้นถึงจะได้กลายมาเป็นคอลัมนิสต์ประจำในสื่อสิ่งพิมพ์ ซึ่งการทำงานในลักษณะนี้เป็นการ **"**ฆ่า**"** คนๆ นั้นไปในเวลาอันรวดเร็ว ดังจะเห็นได้ว่า **"**นิ้วกลม**"** ขายดีมาก แต่คนที่จะพิมพ์งานเขียนของ **"**นิ้วกลม**"** ในปัจจุบันต้องคิดหนักมาก การที่คอลัมนิสต์ต้องทำงานแข่งกับเวลา จึงทำให้งานไม่ดีทุกชิ้น อาทิ บทวิจารณ์ของ จรูญพร ปรปักษ์ประลัย ใน **"**จุดประกายวรรณกรรม**"** *กรุงเทพธุรกิจ* ก็พบว่านานๆ ครั้งจะมีบทวิจารณ์ที่มีมุมมองที่ลึกซึ้ง หรืออาจจะเกิดจากขนาดพื้นที่จำกัด ทำให้การเขียนวิจารณ์ลึกๆ ในพื้นที่จำกัดทำได้ยาก อนึ่ง การที่ต้องอ่านหนังสือเพื่อเขียนวิจารณ์ทุกสัปดาห์ หนังสือที่เลือกมาวิจารณ์นั้นนักวิจารณ์อาจจะไม่ประทับใจ จึงไม่อาจเขียนในเชิงลึกได้ และกลายเป็นบทรีวิวไป ส่วนทัศนะที่เป็นประโยชน์ที่จะนำเสนอในบทวิจารณ์ก็กลายเป็นการติชมไป พอทำไปนานๆ อาจทำให้พลังของการวิจารณ์ลงลด จนบางสัปดาห์ผู้อาจอ่านจะเบื่อและไม่อ่าน เพราะไม่มีประเด็นที่ตื่นเต้นหรือน่าสนใจดังเช่นในช่วงแรกๆ ที่เขียน เช่นเดียวกับคอลัมน์วิจารณ์วรรณกรรมใน *สยามรัฐสัปดาหวิจารณ์* ของอาจารย์สกุล บุณยทัตก็เช่นเดียวกันที่นานๆ ถึงจะมีบทวิจารณ์วรรณกรรมที่น่าสนใจ ขณะที่ *เนชั่นสุดสัปดาห์* ปิดคอลัมน์วิจารณ์วรรณกรรมไปแล้ว

ในฐานะที่เป็นนายกสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทยเห็นปรากฏการณ์ที่การวิจารณ์วรรณกรรมหายไปจากหน้าสื่อสิ่งพิมพ์หรือไม่ อย่างไร

คุณเจนเล่าว่า อาจารย์ชมัยภร แสงกระจ่าง จัดตั้ง "กลุ่มนักเขียนภูมิภาค" มาตั้งแต่ปี 2524-2530 จึงเลิกไป ช่วงนั้น "กลุ่มนักเขียนภูมิภาค" ทำให้เกิดมิติใหม่ๆ แม้ว่าการเขียนในช่วงนั้นอาจจะยังไม่แข็งแรง ทว่ามีนักเขียนและผลงานเป็นจำนวนมาก ซึ่งอาจจะยังมีคุณภาพไม่มาก แต่ก็มีผู้กล่าวมาจนถึงปัจจุบันถึงปริมาณของงานวรรณกรรมที่เผยแพร่ในช่วงเวลานั้น เช่น กลุ่มลมเหนือ กลุ่มสโมสรนักเขียนภาคอีสาน กลุ่มนาคร และยังเคยมีการจัดกิจกรรมสี่ภูมิภาค เนื่องจากเห็นว่าการวิจารณ์วรรณกรรมสี่ภูมิภาคเข้มข้นมากในสมัยเมื่อ 20 ปีที่แล้ว ในการจัดกิจกรรมดังกล่าวเห็นได้ว่านักเขียนภูมิภาคต่างๆ สนใจเข้าร่วมและแสดงความคิดเห็นตอบโต้กันอย่างเปิดเผยและชัดเจน แต่เมื่อกลับไปจัดกิจกรรมแบบเดียวกันนี้ใน 20 ปีต่อมา ขณะที่อาจารย์ชมัยภรเป็นนายกสมาคมนักเขียนฯ ประมาณปี 2549 พบว่าผลลัพธ์ที่ได้ต่างออกไปอย่างมาก เนื่องจากนักเขียนรุ่นนั้นในปัจจุบันก็อายุมากแล้ว และขาดนักเขียนรุ่นใหม่ กิจกรรมที่จัดขึ้นจึงขาดพลังของนักเขียนภูมิภาค ดังนั้น เมื่อคุณเจนเป็นนายกสมาคมนักเขียนฯ เห็นว่าผลของการจัดกิจกรรมในส่วนภูมิภาคไม่ได้ผลตามที่คาดหวังไว้ การจัดกิจกรรมในครั้งนั้นเพื่อต้องการให้เกิดการวิจารณ์งานวรรณกรรมในส่วนภูมิภาค เพราะเป็นกิจกรรมที่เคยจัดมาตั้งแต่ 20 ปีที่แล้ว ซึ่งช่วยสร้างให้เกิดความเข้มแข็งในหมู่นักเขียน ขณะเดียวกันช่วยสร้างให้เกิดมุมมอง มีการปลุกเร้า มีการวิจารณ์ แต่พอทำต่อเนื่องมาประมาณ 2-3 ปีพบว่าเกิดแต่กิจกรรม ผลที่เกิดขึ้นไม่เปลี่ยนแปลงไป ไม่เกิดผลตอบรับ ไม่มีกลุ่มก้อน ในขณะนั้นจึงเป็นเหมือนกับว่าเราไปบอกเขาว่า เขาต้องมีกลุ่ม แต่เขาไม่พร้อมที่จะมี การทำกิจกรรมในลักษณะนี้คล้ายๆ กับการที่นักศึกษาออกค่ายและไปจัดตั้งสหกรณ์ แต่เมื่อนักศึกษากลับสหกรณ์ก็เลิกไป เพราะไม่ได้เกิดจากตัวตนของชาวบ้านเอง ฉะนั้นจึงรู้สึกว่า พอเราไปเขาก็คึกคัก พอเรากลับเขาก็เงียบเหงา ขณะเดียวกันก็ไม่เกิดคำตอบที่ต้องการแสวงหาว่า เราจะทำงานวรรณกรรมอย่างไรที่จะเป็นประโยชน์ของการทำงานในระดับสมาคมฯ จึงเห็นควรว่าต้องทำในเรื่องของการวิจารณ์ จึงเชื้อเชิญคุณนรีภพ สวัสดิรักษ์ มาเป็นกรรมการสมาคมฯ เพราะเห็นว่าแต่ก่อนนิตยสารการเมืองเป็นพื้นที่ของการวิจารณ์และการพัฒนาวรรณกรรม ในเวลานั้นผู้ที่สนใจการเมืองกับผู้ที่สนใจวรรณกรรมเป็นกลุ่มเดียวกัน แต่ในปัจจุบันหนังสือเหล่านี้กลับเป็นที่หวังไม่ได้ เพราะไม่เปิดพื้นที่ดังกล่าวให้กับการวิจารณ์เนื่องจากไม่ตอบโจทย์ธุรกิจ ทว่า นิตยสารผู้หญิงกลับเปิดพื้นที่และเป็นที่พึ่งของนักเขียนได้ แต่เปิดพื้นที่วิจารณ์ในนิตยสาร *สกุลไทย* ได้ไม่นานก็ต้องปิดไป เนื่องจากไม่มีผู้เขียนวิจารณ์ ขณะเดียวกันแนวคิดเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการวิจารณ์ไม่ผ่านที่ประชุมคณะกรรมการสมาคมนักเขียนฯ ในชุดที่คุณเจนเป็นนายกสมาคมฯ

เมื่อนิตยสารไม่เปิดพื้นที่วิจารณ์ ทำให้ขาดนักวิจารณ์ และไม่เกิดการวิจารณ์หรือว่าการวิจารณ์หายไปด้วยตัวเอง

คุณเจนกล่าวว่า การวิจารณ์ควรจะมีหลากหลายเรื่อง ทั้งงานเขียนที่อ่านแล้วสนุกสนาน ในการให้รางวัลนักวิจารณ์ของกองทุนหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ โต้กันว่า งานเขียนของคนนี้ขรึมควรได้รางวัลที่หนึ่ง แต่อีกคนหนึ่งเป็นการเล่าเรื่องไม่ควรได้รางวัล และในช่วงที่คุณเจนมีหน้าที่เป็นเลขาธิการสมาคมนักเขียนฯ ในช่วงนั้นจำกัดแค่ว่าอ่านแนวใดที่เราชอบเช่นเดียวกับนักวิจารณ์ว่าชอบแนวใดก็อ่านแนวนั้น กรรมการก็เช่นเดียวกัน กรรมการที่อ่านงานเพื่อตัดสินรางวัลวรรณกรรมยอดเยี่ยมแห่งอาเซียนหรือรางวัลซีไรต์ หากไม่ชอบก็ขมขื่นใจ หรือเชิญนักวิจารณ์ภาพยนตร์มาเป็นกรรมการพบว่า นักวิจารณ์

ภาพยนตร์อ่านหนังสือน้อย อ่านไม่ครบ เพราะขณะที่วิจารณ์ภาพยนตร์ ดูแค่ 2 ชั่วโมงจบจึงทนได้ ดังนั้น งานวิจารณ์ก็เช่นเดียวกันมีหลากหลายด้าน

คุณเจนเล่าว่าขณะที่รอให้อากาศดีเพื่อไปเที่ยวแหลมกู๊ดโฮปอยู่สองวันครึ่ง ที่แอฟริกาใต้ ได้อ่านงานของ J.M. Coetzee นักเขียนรางวัลโนเบลเรื่อง Inner Workings Essays 2000-2005 จนจบเล่ม ยังแปลกใจตนเองเลยว่าอ่านหนังสือภาษาอังกฤษเล่มนี้จบขณะรอเครื่องบินได้อย่างไร หนังสือเล่มนี้มีตอนหนึ่งกล่าวถึงงานของ V.S. Naipaul ได้รับรางวัลโนเบล เรื่อง Half a life ที่เคยอ่านนานมาแล้ว ขณะนั้นอ่านฉบับภาษาอังกฤษ ต่อมาเมื่อมีการแปลวรรณกรรมเรื่องนี้เป็นภาษาไทยในชื่อ *หรือครึ่งทางชีวิต* โดย จงจิต อรรถยุติ พบว่ามีบางตอนแปลผิด เมื่ออ่านจบทำให้ตระหนักว่ามีงานวิจารณ์ที่เขียนเช่นนี้ด้วย จึงนำงานเล่มนี้ไปให้คนโน้นและคนนี้ช่วยแปลลง *ราหูอมจันทร์* ขณะเดียวกันก็ยังตามอ่านงานเรื่องอื่นๆ ของเขาด้วย หากได้เคยอ่านสุนทรพจน์ของ Coetzee ขณะรับรางวัลโนเบล เขากล่าวถึงวรรณกรรมเรื่อง Rip Van Winkle, Robinson Crusoe เพื่อเป็นการชวนอ่านหนังสือ โดยที่เขาไม่ได้กล่าวถึงงานของเขาเลย พออ่านสุนทรพจน์ของเขาจบ ทำให้เรารู้สึกว่าเราไม่เคยอ่านได้อย่างนี้และอยากอ่านหนังสือขึ้นมา เพราะเขาชี้ให้เห็นว่า การที่ตัวละครคิดอย่างนั้นต้องมีอะไรที่มากระซิบอยู่ เพื่อแสดงให้เห็นถึงเบื้องหลังของตัวละครและยังมีงานวิจารณ์วรรณกรรมของ Naipaul ด้วย เช่น เรื่อง The Writer and the World Essay ที่เขียนในลักษณะใกล้เคียงกัน คุณเจนเห็นว่าพอถึงเวลาหนึ่ง เราก็ต้องเขียนวิจารณ์อย่างตื่นเต้นเหมือนคนเหล่านี้ จึงเห็นว่าต้องแปลงานเหล่านี้ออกมา ไม่อย่างนั้นจะไม่เกิดแรงกระตุ้น แต่เมื่อแปลแล้วกลับพบว่าไม่เกิดผลกระทบใดๆ ต่อวงการวรรณกรรมของไทยแต่อย่างใด ในบทแรกของ Coetzee นั้น เขียนเกี่ยวกับทฤษฎีวรรณคดี ซึ่งเขารู้เรียนเกี่ยวกับวรรณคดีเป็นจำนวนมาก เพราะว่าเขารู้เกี่ยวกับวรรณกรรมเป็นอย่างดี เพราะเขาเรียนจบปริญญาเอกทางวรรณกรรม แต่โดยส่วนตัวคุณเจนยอมรับว่าชอบงานวิจารณ์ของ Coetzee มากกว่างานวรรณกรรม เพราะงานวรรณกรรมของเขาค่อนข้างขรึม ไม่สนุก และดูว่าเขาจะชอบเขียนงานวิจารณ์มากกว่า ส่วนงานวิจารณ์ของเขาเป็นเหมือนการเล่าเรื่อง ทำให้เราอยากรู้เกี่ยวกับงานวรรณกรรมเรื่องนั้น เช่น การวิจารณ์งานของ มาร์เกซ เรื่อง *ความทรงจำอันสำส่อน* เมื่อได้อ่านมาร์เกซเรื่องนี้มาบ้างเล็กน้อย เมื่อได้มาอ่านบทวิจารณ์วรรณกรรมเรื่องนี้ของ Coetzee พบว่าอ่านสนุก และในขณะที่อ่านมาร์เกซยังตีความเองไม่ได้ว่าคืออะไร เพราะบางเรื่องของมาร์เกซกล่าวถึงงานศิลปะ มีตอนหนึ่งในเรื่องเล่าว่า ตัวละครในเรื่องไปพบกับเด็กผู้หญิงอายุ 16 ปี และคิดจะฉลองวัย 90 ปีของตัวเองด้วยการหลับนอนกับผู้หญิงสักคนหนึ่ง แต่ขอให้ผู้หญิงคนนั้นเป็นเด็ก พอเขาเห็นเด็กผู้หญิงที่มาจากโรงงานคนนี้ก็ทราบว่าเด็กคนนี้บริสุทธิ์ ซึ่งเป็นสิ่งที่เขาปรารถนา คือความบริสุทธิ์ เขาเป็นผู้ตอบปัญหาครอบครัวในหนังสือพิมพ์ที่มีผู้ติดตามอ่านเป็นจำนวนมาก ทั้งๆ ที่ในชีวิตจริงเขากลับมีปัญหาครอบครัวมาโดยตลอด ในเรื่องเขาไปนำภาพเด็กอายุ 14 ปีของมาเนต์ (Édouard Manet) มากล่าวถึง เมื่อคุณเจนมีโอกาสไปฝรั่งเศสจึงได้ไปชมงานศิลปะของ มาเนต์ และพยายามตามหาภาพนี้จนพบ โดยขอให้อาจารย์ที่มีความรู้ด้านศิลปะอธิบายที่มาของภาพนี้ให้ฟัง ขณะเดียวกันนั้นได้ไปชมงานของศิลปินอีกคนด้วยคือ โมเน (Claude Monet) โมเนเป็นที่รู้จักมากกว่ามาเนต์ ทั้งๆ ที่โมเนเป็นลูกศิษย์ของมาเนต์ แต่ในช่วงหลังมาเนต์ได้เปลี่ยนวิธีการเขียนภาพตามโมเน เพราะงานของโมเนเป็นงานอิมเพรสชั่นนิสต์ยุคแรกที่ออกมาเขียนข้างนอก เมื่อก่อนศิลปินต้องทำงานอยู่ในสตูดิโอ ดังนั้น เมื่ออ่านบทวิจารณ์ที่บอกที่มาของงานเขียนเช่นนี้แล้ว จึงทำให้ซาบซึ้งงานเขียนของมาร์เกซเพิ่มมากขึ้น และทำให้ต้องกลับไปอ่านเรื่อง *หอนางนอน* ของคาวาบาตะ เพราะว่าในบทวิจารณ์กล่าวว่าก่อนที่มาร์เกซจะมาเขียนวรรณกรรมเรื่องนี้ เขาได้เขียนบูชาคาวาบาตะไว้ในงานชิ้น

หนึ่ง ที่กล่าวถึงการเห็นผู้หญิงคนหนึ่งในสนามบินก็กล่าวว่าคิดถึงคาวาบาตะขึ้นมาว่า *แค่ได้เห็นก็มีความสุขแล้ว* จึงได้กลับไปอ่านเมื่อทราบว่าที่มาของสิ่งต่างๆ ที่เขาเขียนมีความเป็นมาอย่างไรในเรื่องนี้ จึงทำให้เกิดความคาดหวังที่อยากจะเห็นงานวิจารณ์ในลักษณะเช่นนี้บ้างในสังคมไทย เพราะว่าอ่านสนุก มีการใช้ทฤษฎีโดยไม่ทราบว่าใช้ทฤษฎีใด แม้บางครั้งงานวิจารณ์จะกล่าวถึงหนังสือที่เราไม่เคยอ่าน ทว่าขณะอ่านบทวิจารณ์กลับมีความรู้สึกว่าได้อ่านงานวรรณกรรมเรื่องนั้นไปพร้อมๆ กัน ทั้งยังชี้มุมมองแปลกๆ ไว้ด้วย นับเป็นรูปแบบงานที่น่าอ่านมาก และต้องแสวงหามาอ่านให้ได้ เช่นเดียวกับนักชมภาพยนตร์ที่ชมงานของ ก่วน หมัวเยี่ย (Guan Moye) เรื่อง *ตำนานทุ่งสีเพลิง* ก็เทียบไม่ได้กับการอ่านจากงานต้นฉบับ

คุณเจนยอมรับว่าในขณะที่งานวิจารณ์วรรณกรรมของไทย นานๆ จึงจะมีบทวิจารณ์ดีๆ สักชิ้น ซึ่งท้ายที่สุดแล้ว บทวิจารณ์ที่ดีๆ จะมีการนำไปพิมพ์รวมเล่มในที่สุด แสดงให้เห็นว่าสิ่งที่เราขอบกับความต้องการของตลาดก็เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้ วิกฤตการขาดบทวิจารณ์วรรณกรรมมิใช่เกิดขึ้นในประเทศไทยเท่านั้น แต่เป็นวิกฤตของทั้งโลกด้วย

การวิจารณ์ส่งผลต่อทั้งนักเขียนและนักอ่านบทวิจารณ์อย่างไร

คุณเจนเห็นว่า การวิจารณ์เกิดประโยชน์ในตอนที่คนได้อ่านแล้ว เพราะอย่างน้อยงานวิจารณ์มีการประเมินคุณค่า แต่เวลานี้คุณค่าของงานวิจารณ์ในสังคมไทยยังไม่ชัดว่ามีคุณค่าต่อเราอย่างไร แต่บทวิจารณ์จะเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นคุณค่าของงานวรรณกรรมต่างด้วย เมื่อเผยแพร่งานวิจารณ์ออกไปแล้วมีผู้เห็นด้วยหรือโต้แย้งจะกระตุ้นให้คนกลับไปอ่านงานที่ถูกวิจารณ์ ในโลกปัจจุบันงานทางด้านความคิดหยุดไป จึงต้องมีการแสวงหางานที่มีอยู่ในโลกนี้ เนื่องจากโลกพัฒนาไปเร็วมาก จนไม่ทราบว่าชีวิตที่ลงตัวอยู่ที่ใด และการอธิบายถึงสังคมใหม่ก็ทำได้ลำบากและเริ่มไม่ชัดเจน ในประเทศตะวันตกเองก็ประสบปัญหานี้เช่นเดียวกับประเทศของเรา แม้ในฝรั่งเศสก็หางานลักษณะนี้ได้ยากเช่นกัน ขณะนี้โลกจึงต้องการนักเขียน ต้องการงานวรรณกรรมที่จะมาทำหน้าที่อธิบายในหลายๆ เรื่อง เช่น อุมแบร์โต เอโก (Umberto Eco) เคยกล่าวไว้ว่า *"การเขียนงานวรรณกรรมไม่ใช่การบันทึกงานประวัติศาสตร์ แต่ศิลปะหรืองานวรรณกรรมถ้าเป็นงานประวัติศาสตร์แล้ว ก็เป็นงานวิทยาศาสตร์ที่ทดลองแล้วจบ ประวัติศาสตร์อยู่ตรงนั้น แต่งานวรรณกรรมต้องฝ่าไปได้ เพราะอนุญาตให้เราเติมความฝัน โดยไม่ต้องเป็นความจริงก็ได้"* เช่น มิเกล เด เซร์บันเตส (Miguel de Cervantes) สร้าง *ดอนกิโฆเต้* ขึ้นมา ซึ่งเป็นชายที่ไม่มีชีวิตจริงในโลก แต่เป็นแรงบันดาลใจให้เกิดความคิด เพราะในสมัยนั้นกังหันใหญ่ๆ ก็ยังไม่มี แต่สร้างขึ้นตาม *ดอนกิโฆเต้* จึงมองว่าถ้าขาดในส่วนนี้ไป การเดินหน้าของโลกและสังคมก็จะหายไปด้วย ทว่าจะทำอย่างไรเพื่อให้เกิดพลังเช่นนี้ขึ้นกับนักเขียน เพราะการที่จะสร้างนักเขียนและนักอ่านชั้นดีขึ้นมาได้ต้องมีงานที่มีพลัง จึงเกิดการตั้งคำถามต่อมาว่า งานวรรณกรรมในสังคมไทยมีพลังหรือไม่ หรือมีแต่เรามองไม่เห็น เช่นในสมัยก่อนที่งานของ "นายผี" มีพลัง แต่เราไม่ทราบ เนื่องจากไม่มีผู้ใดมาชี้ให้เราเห็น พอมีผู้มาชี้ให้เห็นพลังของงาน "นายผี" ซึ่งสอดคล้องกับสภาพสังคมในเวลานั้นพอดี จึงทำให้งานของ "นายผี" กระจายไปในสังคมวงกว้าง ขณะเดียวกันจะพบว่ามีผู้นำงานของ "มั่วเหยียน" (Mo Yan) นามปากกาของ ก่วน หมัวเยี่ย (Guan Moye) นักเขียนรางวัลโนเบลชาวจีนมาแปล เช่น เรื่อง *ตำนานทุ่งสีเพลิง ลำนำกระเทียม*

นอกจากนี้ การเกิดขึ้นของอินเทอร์เน็ต บางทีเกิดขึ้นจากจินตนาการของวรรณกรรมที่เกิดความกลัว กล่าวคือ รัฐบาลอเมริกา เมื่อมีงานวรรณกรรมที่กล่าวถึงรัสเซียเป็นงานที่บ่งบอกถึงความกลัวของรัฐบาลอเมริกากับการส่งดาวเทียมสปุตนิกของรัสเซียและการพัฒนาขีปนาวุธที่จะก่อให้เกิดสงครามและระบบพื้นฐานจะหายไป การโฆษณาชวนเชื่อไม่สามารถทำได้โดยหนังสือพิมพ์ ไม่สามารถทำด้วยการส่งภาพยนตร์ไป เพราะแต่ก่อนตามลักษณะของสหประชาชาติมีการกำหนดเลยว่า ประเทศจะ

พัฒนาต้องมีโรงภาพยนตร์กี่โรง มีหนังสือพิมพ์รายวันกี่ฉบับ จากความกลัวที่เกิดจากวรรณกรรมได้สร้างให้เกิดอย่างอื่นด้วย เช่น ถ้าเราใช้โทรศัพท์ต้องมีเซิฟเวอร์ ต้องมีคนแฮก แต่ขณะนี้มีคลาวด์ คือเมื่อคุณทำลายไปแล้วข้อมูลที่ถูกทำลายไปก็อยู่ในอากาศจริงๆ แล้วการพัฒนาต่างๆ ในปัจจุบันเกิดเนื่องมาจากความกลัวรัสเซีย จีน หรือ เวียดนามที่เกิดจากวรรณกรรม เมื่อวรรณกรรมได้รับการสร้างเป็นภาพยนตร์ แต่ความกลัวเหล่านี้กลับสร้างสิ่งเหล่านี้ขึ้นมา ซึ่งแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของงานวรรณกรรมอยู่ การที่อเมริกาคิดเช่นนี้ ทำให้ Arthur C. Clarke มีความเห็นว่า *วรรณกรรมถูกนำไปใช้ในการโฆษณาชวนเชื่อแบบใหม่ เหตุใดโลกจึงอยู่กันอย่างสันติ* เขาจึงมาอาศัยอยู่ที่ศรีลังกา และกลายเป็นพลเมืองของศรีลังกา เลี้ยงวัวเลี้ยงควายเหมือนคนอื่น ในการวิจารณ์งานในส่วนที่คาบเกี่ยวกับชีวิตของคลาร์กและเทคโนโลยีในเรื่องของความกลัวมีงานอยู่ ขึ้นอยู่กับว่าเราได้มองเห็นในมุมนั้นหรือไม่ แต่ว่าในส่วนหนึ่ง งานที่เกิดขึ้นจากความกลัวเป็นงานที่ไม่แข็งแรง เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการทำลาย เป็นเรื่องทางอารมณ์ ซึ่งจะอยู่สักระยะหนึ่ง แต่งานวรรณกรรมที่กล่าวถึงความโยงใยสัมพันธ์กันระหว่างสังคมและมนุษย์ ถึงแม้จะอยู่ในรูปอื่นๆ แต่ก็ยังแข็งแรงเพราะมีความหวังอยู่ หากเราพิจารณางานวรรณกรรมในเรื่องของความเป็นมนุษย์อย่างที่เห็นนี้ได้ ก็จะช่วยสร้างพลังขึ้นมาได้

ปัญหาการวิจารณ์ที่อ่อนแอในปัจจุบันสามารถแก้ไขได้หรือไม่ อย่างไร

คุณเจนเห็นว่าในปัจจุบันยังมีการกล่าวถึงหนังสืออยู่บ้างทั้งในสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อใหม่ๆ เช่นเฟซบุ๊ก ที่มีการกล่าวถึงหนังสือก็ทำให้มีคนได้อ่านจำนวนหนึ่ง แต่ด้วยความจำกัดของสื่อสมัยใหม่ที่อาจจะคงอยู่เพียงแต่ช่วงเวลาสั้นๆ ทว่าในแง่ของปริมาณมีเป็นจำนวนมาก แต่ส่วนใหญ่จะเป็นการแนะนำหนังสือมากกว่าการวิจารณ์ หากมีการแนะนำในปริมาณมากก็จะช่วยกระตุ้นให้คนอ่านหนังสือได้ ซึ่งขณะที่อ่านหนังสือก็ต้องขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคลแล้ว ทั้งนี้จากการสังเกต คุณเจนพบว่าการกล่าวถึงหนังสือไม่ค่อยกล่าวถึงเนื้อหาของหนังสือ จึงเห็นว่าลักษณะของสังคมของเราเป็นสังคมการพูดมากกว่าสังคมการอ่าน กล่าวคือเมื่อมีผู้กล่าวถึงหนังสือเล่มหนึ่งเล่มใดก็จะมีการกล่าวถึงตามๆ กัน เพราะถ้าสังเกตดูจะพบว่าคำพูดที่กล่าวถึงหนังสือจะเหมือนกันทั้งหมด อีกทางหนึ่ง ขณะนี้อาจจะอยู่ในช่วงพัฒนา เนื่องจากการที่ยังมีการกล่าวถึงหนังสืออยู่บ้างอย่างประปรายยังช่วยให้เกิดการวิจารณ์ต่อเนื่อง แต่อาจต้องใช้เวลา อีกทั้ง การวิจารณ์ในปัจจุบันที่ลดรูปลงเหลือแค่การแนะนำหนังสือ หากมีการแนะนำหนังสือในปริมาณที่มากขึ้น ในการรับรู้ของคนทั่วไปก็อาจจะคิดว่านี่คือลักษณะการวิจารณ์หนังสือก็เป็นได้ และอาจจะทำให้คนสมัยใหม่ไม่ได้เห็นงานวิจารณ์ที่เต็มรูปแบบ ยกเว้นงานวิจัยของโครงการวิจารณ์ฯ ที่ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) แต่งานดังกล่าวก็รับทราบกันอยู่ในแวดวงจำกัด จึงได้ตั้งข้อสังเกตว่าจะทำให้งานลักษณะนี้เผยแพร่เป็นที่รู้จักในวงกว้างได้อย่างไร ทั้งๆ ที่แต่ก่อนเมื่องานวรรณกรรมใดได้รับรางวัลซีไรต์จะมีงานวิจารณ์กล่าวถึง ผู้สนใจก็จะตามอ่านบทวิจารณ์เหล่านั้น ปัจจุบันก็แทบไม่มีบทวิจารณ์งานวรรณกรรมซีไรต์นัก ซึ่งแสดงให้เห็นถึงภาวะความตกต่ำของการวิจารณ์ ความตกต่ำนี้นับเป็นปัญหาใหญ่ที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายส่วนหลายทางเพื่อฟื้นฟูและกระตุ้นให้เกิดความคึกคักขึ้นมาอีกครั้ง

คุณเจนเห็นว่าการฟื้นฟูและกระตุ้นการวิจารณ์ให้กลับมาคึกคักอย่างเป็นรูปธรรมมี 2 ลักษณะคือ เกิดปาฏิหาริย์ เช่น มีหนังสือเล่มหนึ่งที่น่าสนใจจนก่อกระแสความสนใจของคนส่วนใหญ่ได้ อาทิ หาก *มาลาลา* (Malala) ได้รับรางวัลโนเบล จนกระตุ้นให้คนสนใจหาหนังสือเล่มนั้นมาอ่าน ลักษณะที่สองคือ การเกิดพัฒนาทางวรรณกรรมที่มีอยู่จนกลายเป็นทางเลือกของคน เช่นเดียวกับที่ เอโก บอกว่า *“งานศิลปะต้องสร้างรูปลักษณ์ของตัวเองขึ้นมาใหม่ในทุกยุค”* เหมือนกับเพลงของโมเดิลด็อก ในระยะแรกๆ เป็นงานแนวอินดี้ แต่ในที่สุดก็สร้างตัวขึ้นมาเป็นเพลงทางเลือก และเป็นกระแสใหญ่ของสังคมได้ งานวรรณกรรมก็ต้องใช้วิธีการนี้เช่นกัน จากเรื่องเฉพาะทาง จนพัฒนาโดยตัวเองให้มากขึ้นและแข็งแรงขึ้น

คุณเจนตั้งข้อสังเกตว่า จากการพิจารณาจากนักเขียนที่ส่งเข้ามาประกวดรางวัล *ราหูอมจันทร์* หรือ *พานแว่นฟ้า* อยากจะเป็นกรรมการรอบแรก เพราะอยากจะพิจารณาพัฒนาการของงานเขียนทั้งหมดที่ส่งเข้ามาประกวดครั้งละประมาณ 300-400 ชิ้นว่า ผู้ที่เป็นนักเขียนสามารถที่จะข้ามอะไรได้หรือไม่ เขียนและพัฒนาได้หรือไม่ อยากจะเห็นปรากฏการณ์เหล่านี้ แต่น่าเสียดายว่า โดยส่วนตัวจะได้รับเลือกเป็นกรรมการรอบตัดสินมากกว่ารอบคัดเลือก แต่ในช่วงที่ผ่านมาพบงานยังไม่แข็ง ยังเล่าเรื่องไม่เป็น เนื่องจากประเทศที่ยิ่งใหญ่ต้องมีเรื่องเล่าที่ยิ่งใหญ่ แม้ว่าในปัจจุบันจะพบว่ามีรางวัลเกี่ยวกับวรรณกรรมเป็นจำนวนมากในสังคมไทย เช่น รางวัลเรียงความของกรมประชาสัมพันธ์ เรื่อง "ค่านิยม 12 ประการ" จำนวน 2 หน้า รางวัลชนะเลิศ 50,000 บาท ส่วนหนึ่งเป็นการประกวดของหน่วยงาน รางวัลอีกส่วนหนึ่ง เช่น นายอินทร์อะวอร์ด ชมนาด ในเวลาที่ผ่านมาก็เริ่มเห็นกันบ้างแล้วว่า มีนักเขียนกลุ่มใหม่ๆ ปรากฏตัวขึ้น แต่ว่ายอดขายยังไม่ดี อย่างงานที่ได้รางวัลชมนาดเป็นงานที่อ่านได้ แต่เมื่อยอดขายไม่ได้ จึงเปลี่ยนแนวการประกวด โดยส่วนตัว คุณเจนเห็นว่าบางอย่างในสังคมไทยควรต้องยืนยัน การประกวดรางวัล "ราหูอมจันทร์" ปีล่าสุดแปลกมากที่มีงานที่ส่งเข้าประกวดทั้งสิ้น 76 ชิ้นเป็นงานเรื่องสั้นทั้งหมด ไม่มีงานแนวอื่นเลย นับเป็นปรากฏการณ์ใหม่ที่แสดงแนวโน้มว่าน่าจะยังพอมีหวังอยู่ เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากว่าไม่มีเวทีประกวดเรื่องสั้นแบบเข้มๆ ที่อื่นอีก แม้ว่ายังมีงานเขียนของนักเขียนบางคนที่ยังมีปัญหาอยู่ เมื่อนักเขียนเหล่านั้นทราบปัญหาในงานของตนแล้ว บางคนก็นำไปปรับปรุงมาใหม่ ซึ่งดีกว่าเดิม เช่น "เงาจันทร์" นี่อาจจะเป็นปรากฏการณ์เฉพาะในเวลานี้ก็เป็นได้

ในอีกด้านหนึ่ง คุณเจนเห็นว่างานวรรณกรรมอาจช่วยสร้างบรรยากาศการวิจารณ์ได้ โดยเฉพาะหากมีงานวรรณกรรมที่ดีก็จะกระตุ้นให้เกิดการวิจารณ์ได้ เช่น *ยูโทเปียชำรุด* ของ วิวัฒน์ เลิศวิวัฒน์วงศา หากพิจารณาจากงานเขียนในวันนี้อาจเห็นได้ว่า ยังมีงานเขียนที่ยังสร้างความหวังที่จะกระตุ้นให้เกิดการวิจารณ์ได้ทั้งยังแสดงให้เห็นว่างานเขียนที่หายไปตั้งแต่รุ่นกนกพงศ์เริ่มมีตัวตน และมีหน่ออ่อนแล้ว รอแต่เพียงว่านักเขียนรุ่นใหม่เหล่านี้จะข้ามพ้นงานของกนกพงศ์ได้อย่างไร หากนักเขียนและงานเขียนกลุ่มนี้รวมตัวกันได้เป็นกลุ่มขนาดใหญ่ วรรณกรรมไทย การวิจารณ์ และจะสร้างบรรยากาศการวิจารณ์โดยรวมให้คึกคักขึ้นมาได้ เพราะมีวัตถุดิบในการวิจารณ์ ขณะเดียวกันปรากฏการณ์นี้อาจจะพัฒนาจากวรรณกรรมทางเลือกขึ้นมาเป็นวรรณกรรมกระแสหนึ่งในสังคมได้

นอกจากนี้ คุณเจนเล่าประสบการณ์การเขียนงานวรรณกรรมของจีนที่พ้องกับไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเขียนเรื่องสั้นย่อหน้าเดียวของไทย คล้ายกับความสนใจของกลุ่มนักเขียนจีนที่เขียนงานเรื่องสั้นขนาดสั้น (sudden fiction หรือ short short stories) งานเรื่องสั้นขนาดสั้นดังกล่าวเหมือนกับงานของคาวาบาตะ ที่เรียกว่า palmin handstories ซึ่งงานเขียนในลักษณะนี้ในจีนแพร่หลายอยู่ในกลุ่มคนสี่ล้านคนจากจำนวนประชากรของประเทศกว่าพันล้านคน มีการส่งให้อ่านในโทรศัพท์มือถือ นอกจากมีการส่งเรื่องสั้นให้อ่านทางมือถือแล้ว ยังมีการส่งบทแนะนำไปด้วยว่า วันนี้ควรอ่านเรื่องใด แต่ไม่อาจทราบได้ว่า ที่สุดแล้วงานในลักษณะนี้จะลงเอยที่ใด เนื่องจากบางครั้งเทคโนโลยีต้องอาศัยระยะเวลาเพื่อความลงตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การใช้เทคโนโลยีเพื่อนำมาใช้เปิดพื้นที่การวิจารณ์ก็เช่นกัน บางครั้งต้องรอเวลาเพื่อสร้างความลงตัว เนื่องจากเทคโนโลยีมักจะเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เช่น ไม่กี่ปีก็เปลี่ยนจากบล็อกมาเป็นเฟซบุ๊ก ข้อสังเกตที่น่าสนใจเกี่ยวกับประเทศที่ใช้อินเทอร์เน็ตมากที่สุดในปัจจุบันคือ ประเทศโลกที่สาม เนื่องจากประเทศเหล่านี้การมีส่วนร่วมของคนมีน้อย แต่อินเทอร์เน็ตโดยเฉพาะเฟซบุ๊กทำให้พวกเขาได้มีส่วนร่วม จึงน่าคิดว่าถ้างานวิจารณ์เป็นงานเชิงคุณภาพ อาจจะพบว่าแม้พื้นที่การวิจารณ์มีมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอินเทอร์เน็ต แต่พื้นที่นี้อาจมิใช่พื้นที่สำหรับงานวิจารณ์ในลักษณะนี้เช่นกัน จึงอาจเป็นประเด็นที่ต้องศึกษาต่อไปว่างานวิจารณ์ที่มีคุณภาพจะได้ผลกับสื่อใหม่หรือไม่นั้น อาจจะต้องพิจารณาว่า แม้พื้นที่ของสื่อใหม่จะมีมากขึ้น แต่พื้นที่งานวิจารณ์วรรณกรรมที่มีคุณภาพอาจจะยังมีอยู่เท่าเดิม ด้วยเหตุนี้ คุณเจนจึงตั้งข้อสังเกตว่า พื้นที่ใหม่นี้จึงไม่ใช่พื้นที่ของการวิจารณ์ โดยเฉพาะงานวิจารณ์ที่เน้นคุณภาพ แต่อาจจะเป็นฐานที่จะประกอบสร้างให้เกิดการวิจารณ์ในอีกขั้นหนึ่งต่อไป เช่นเดียวกับที่ ป.

อินทรปาลิต เป็นฐานให้เราอ่าน คำสิงห์ ศรีนอก (หรือ ลาว คำหอม) ได้ ทิศทางหนึ่งที่ควรนำเฟซบุ๊กมาใช้เพื่อเป็นฐานในการสร้างงานวิจารณ์คือ การใช้เพื่อประชาสัมพันธ์ หากมีการจัดงานเสวนาหรืองานวิจารณ์วรรณกรรม แต่ถ้าหากใช้เฟซบุ๊กเป็นพื้นที่ในการสร้างงานวิจารณ์อาจจะไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากเฟซบุ๊กมีข้อจำกัดที่ความสั้นของการนำเสนอ จึงไม่สามารถเขียนบทวิจารณ์วรรณกรรมขนาดยาวได้ จึงเหมาะสำหรับการแนะนำหนังสือขนาดสั้นเท่านั้น

กลุ่มวิจารณ์วรรณกรรมที่น่าสนใจ

คุณเจนเห็นว่าในปัจจุบัน Bookmoby นับเป็นกลุ่มวรรณกรรมที่จัดกิจกรรมน่าสนใจ ซึ่งรูปแบบกิจกรรมการวิจารณ์วรรณกรรมในปัจจุบันไม่ต่างจากแต่ก่อนเท่าใดนัก เพราะในยุคที่คุณเจนยังอยู่ในวัยหนุ่มนับเป็นคนหนึ่งที่จัดกิจกรรมการวิจารณ์และเข้าร่วมกิจกรรมการวิจารณ์ทางวรรณกรรมอยู่เป็นประจำ ก่อนจะหายไป 20 ปีแล้วจึงกลับมาขณะได้รับตำแหน่งเป็นเลขาธิการสมาคมนักเขียนฯ คุณเจนเล่าว่าการจัดกิจกรรมในยุคนั้นยังจำไม่ได้ว่าสามารถจัดได้อย่างไร เพราะในขณะนั้นเพิ่งจะอายุแค่ 22-23 ปีเท่านั้น กิจกรรมที่เคยจัดไปบางครั้งยังจำไม่ได้เลยมานำเงินทุนจัดงานมาจากที่ใด เช่น เคยจัดกิจกรรมที่เชียงใหม่หรือที่พิษณุโลก มีคนเข้าร่วม 200 คน แต่ที่จำได้คือเมื่อเสร็จงานแล้วได้ชวนผู้ที่ร่วมทำงานไปรับประทานข้าวที่บ้านอาจารย์ชมัยภร แสงกระจ่าง จึงคิดว่าอาจารย์ชมัยภรอาจจะเป็นผู้ให้เงินจัดงาน เมื่อไปสอบถามจากอาจารย์ชมัยภรจึงทราบความจริงว่า ผู้ที่ให้เงินทุนจัดงานคือคุณธนิต ธรรมสุคติ นายกสมาคมนักเขียนฯ ในสมัยนั้น ต่อมาเมื่อเป็นนายกสมาคมฯ ได้เล่าประสบการณ์นี้ให้กรรมการสมาคมฟังว่า ขณะที่เรายังอายุน้อยๆ อยู่เคยไปจัดงาน ในช่วงนั้นคิดอะไรได้ก็ทำ ขณะเดียวกันในสมัยก่อน คุณเจนมีหน้าที่เป็นผู้เขียนคอลัมน์จึงติดตามกิจกรรมวรรณกรรมอยู่เสมอ เพราะส่วนหนึ่งเป็นงาน อีกส่วนก็เป็นความชอบส่วนตัวด้วยจึงตามไปร่วมทุกงาน ในตอนนั้น คุณเชิด ทรงศรี หรือ ธม ธาตรี มีร้านหนังสือ Salon Book ซึ่งมีคุณวาณิช จรุงกิจอนันต์ คมทวน คันธนู คมสัน พงษ์สุธรรม เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ จัดงานอยู่สม่ำเสมอโดยจัดงานเดือนละครั้ง คุณเจนเล่าว่า การเข้าร่วมกิจกรรมของร้านหนังสือนี้ ทำให้มีโอกาสได้รู้จักนักเขียนในรุ่นนั้น ไม่ว่าจะเป็น ทมยันตี สุวัฒน์ วรดิลก ต่อมาเรียกว่า “กลุ่มองค์กรวรรณกรรม” ตอนหลังมีการทำหนังสือ *องค์กรวรรณกรรม* นอกจากนี้ยังมีร้าน Book and Beer ของอาจารย์นพพร แต่ร้านหนังสือของอาจารย์นพพรจัดกิจกรรมไม่มากนัก ทั้งนี้จะเห็นว่า กิจกรรมที่จัดในสมัยก่อนไม่ต่างจากกิจกรรมในปัจจุบันเท่าใดนัก จะเปลี่ยนเฉพาะกลุ่มผู้จัดเท่านั้น โดยผู้ที่ทนไม่ไหวก็จะลุกขึ้นมาทำ ขณะที่คนเก่าที่เคยจัดก็หมดแรงไป

สมาคมนักเขียนฯ มีส่วนส่งเสริมกิจกรรมการวิจารณ์วรรณกรรมหรือไม่ อย่างไร

คุณเจนเล่าว่า ในช่วงปีที่ผ่านมามีความตั้งใจที่จะส่งเสริมการวิจารณ์วรรณกรรม แต่เมื่อเสนอไปกับกรรมการสมาคมฯ แล้ว ทุกคนเห็นว่าจะกลายเป็นเรื่องเครียดเกินไป ขณะเดียวกันกรรมการส่วนใหญ่เห็นพ้องกันว่าน่าจะจัดกิจกรรมส่งเสริมการเขียนมากกว่า และเห็นว่าการวิจารณ์น่าจะเป็นกิจกรรมที่เหมาะกับสมาคมภาษาฯ มากกว่า แต่โดยส่วนตัวที่คุณเจนเสนอประเด็นการวิจารณ์ เพราะเห็นว่าในขณะนี้สมาคมนักเขียนฯ แข็งแรงมากขึ้น สามารถที่จะจัดกิจกรรมการวิจารณ์ได้ แต่กรรมการฯ ส่วนใหญ่ขาดความถนัดในการวิจารณ์ ด้วยเหตุนี้จึงเน้นการจัดกิจกรรมในเรื่องส่งเสริมการเขียน เพราะความมุ่งหวังของสมาคมนักเขียนฯ คือ การสร้างนักเขียนตัวจริงที่จะสร้างงานวรรณกรรมได้ แต่การส่งเสริมการเขียนยังไม่สามารถพัฒนาต่อยอดไปถึงการเขียนขั้นสูงได้ ทั้งที่ในความเป็นจริง คุณเจนเห็นว่า สมาคมนักเขียนฯ ไม่ควรไปสนใจที่งานเขียนขั้นพื้นฐานแล้ว แต่ขณะนี้ยังไม่มีหน่วยงานใดมาทำในส่วนนี้ ดังนั้น งานของสมาคมนักเขียนฯ จึงเป็นการทำงานเพื่อตอบสนองการเขียนงานขั้นพื้นฐานสำหรับผู้เริ่มต้นอยากเป็นนักเขียน โดยเน้นงานเชิงบริการสังคม ในส่วนการสอนการเขียนของ “โรงเรียนนักเขียน” ของสมาคมนักเขียนฯ

ที่เปิดอบรมทุก 3 เดือน เป็นการบอกเล่าประสบการณ์ของนักเขียนมากกว่าที่จะสอนเขียนโดยตรง แต่จุดเน้นที่สำคัญของการสอนการเขียนคือ การวิจารณ์ เพื่อชี้ให้เห็นว่าจะทำอย่างไรเพื่อพัฒนาการเขียนให้ดีขึ้น อย่างไรก็ดี เป้าหมายของการทำโรงเรียนนักเขียน คือ การทำหนังสือ ตำรา หลักสูตรที่จะใช้เป็นหลักสูตรกลางเพื่อจะใช้ในการพัฒนาอาชีพนักเขียน

นอกจากนี้ สมาคมนักเขียนฯ ยังได้ทำงานร่วมกับสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย (สศร.) คือ การทำค่าย "บ่มเพาะนักเขียนรุ่นใหม่" ผู้ได้รับเลือกเข้าค่ายนี้จะใช้เวลาในการฝึกเขียนประมาณ 1 ปี ผู้ได้รับการคัดเลือกทุกคนจะต้องเขียนผลงานของตนและนำผลงานมาส่งทุก 2 เดือนโดยส่งงานกันทางอีเมล และจะมีโอกาสพบปะนักเขียนศิลปินแห่งชาติตามที่ต่างๆ ซึ่งโครงการฯ นี้นำรูปแบบมาจากโรงเรียนนักเขียนที่สมาคมนักเขียนฯ จัดตั้งขึ้น นับเป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่สมาคมนักเขียนฯ กระทำเพื่อสังคม โดยตอบโจทย์ที่ว่า เมื่อต้องการทำกับคนหมู่มากจึงยังคงทำกิจกรรมในส่วนนี้ไว้

ข้อด้อยประการหนึ่งของการทำงานของสมาคมนักเขียนฯ คือ กรรมการของสมาคมนักเขียนฯ ในแต่ละชุดไม่มีข้อบังคับว่า กรรมการชุดใหม่ต้องสานต่องานของกรรมการฯ ชุดเดิม และการดำเนินการของสมาคมฯ จะเป็นไปตามแนวทางของนายกฯ และกรรมการบริหารสมาคมฯ ในแต่ละชุด ซึ่งมีวาระชุดละ 2 ปี สิ่งที่คงอยู่ในการทำงานของกรรมการแต่ละชุด คือ รายงานการประชุมที่มีการบันทึกไว้ว่ามีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้น เกิดปัญหาหรือข้อขัดแย้งอะไรบ้าง และมีวิธีแก้ปัญหาในเรื่องต่างๆ อย่างไรบ้าง ซึ่งต่อไปอาจจะกลายเป็นงานวิจัยหรือวัฒนธรรมองค์กรต่อไป ดังนั้น ปัญหาการทำงานของสมาคมฯ คือความยั่งยืน โดยเฉพาะการให้รางวัลวรรณกรรมต่างๆ ของรางวัลของสมาคม อย่างเช่น เช่น รางวัลรพีพร ก็ไม่ทราบว่าจะยั่งยืนต่อไปอีกนานเท่าใด แต่งานที่ดำเนินไว้กับต่างประเทศในช่วงที่คุณเจนเป็นนายกฯ คุณเจนพยายามที่จะทำให้มีสัญญาไว้ เช่น รางวัลแม็โขงอะวอร์ด เพื่อบังคับให้สมาคมนักเขียนฯ ต้องส่งเงินบำรุงรายปี ปีละพันดอลลาร์ เพื่อให้คงอยู่ต่อไป นอกจากนี้ หากต่อไปเกิดวิกฤต เกิดปัญหากับสมาคมนักเขียนฯ หรือเกิดข้อขัดแย้งกันระหว่างกรรมการของสมาคมฯ สมาชิกสามารถที่จะเข้าชื่อกันอย่างน้อย 20 ชื่อก็สามารถที่จะเรียกประชุมและคานอำนาจกรรมการสมาคมฯ จำนวน 25 คนได้

การอ่านหนังสือของเด็กรุ่นใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิม

คุณเจนเห็นว่า ไม่ว่าคนรุ่นใดก็เติบโตมาจากการอ่านหนังสือคล้ายๆ กันทั้งนั้น คืออ่านหนังสือที่เป็นความสนใจในช่วงวัย แต่เมื่อเติบโตขึ้นมาในระดับหนึ่ง มีประสบการณ์การอ่านในระดับหนึ่งจะได้อ่านหนังสือที่ได้รับการยอมรับว่าดี ดังนั้น การแนะนำหนังสือที่เด็กควรอ่านควรทำให้หลากหลายขึ้น ไม่ควรตีกรอบให้อ่านเฉพาะหนังสือดีเท่านั้น เหมือนที่ในต่างประเทศจัดทำหนังสือหลากหลาย เพราะเขามองว่าหนังสือเป็นทางเลือก ดังเช่นที่ อุมแบร์โต เอโก เคยกล่าวไว้ว่า *"เรามักจะทำให้เป็นประวัติศาสตร์"* ดังนั้นจึงไม่ควรให้ศิลปะเป็นประวัติศาสตร์ ต้องให้มันเคลื่อนไป เนื่องจากยุคสมัยเคลื่อนไป แต่ในสังคมไทยไม่มีหลักอะไร เมื่อมีหลักใดขึ้นมาสักหลักหนึ่ง เราก็ไปยึดว่าควรเป็นแบบนี้เท่านั้น

แนวโน้มการวิจารณ์วรรณกรรมในอนาคต

คุณเจนยอมรับว่ามองได้ไม่ชัด เพราะว่าในเวลานี้เหมือนเป็นช่วงของการเปลี่ยนแปลง ซึ่งไม่ได้เปลี่ยนแปลงเฉพาะประเทศไทย แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งโลกด้วย เพราะว่าหนังสือที่เกี่ยวกับการวิจารณ์ ถ้าเป็น Writer Digest ไม่มีเลย แต่จะเน้นที่การเขียน ขณะนี้มีโปรแกรมการเขียนที่เรียกว่า Writer Version 3 เช่น ถ้าต้องการฉากอะไร ก็จะมีฉากมาให้เลือก 20-30 ฉาก โดยส่วนตัวคิดว่าโปรแกรมนี้น่าจะเป็นการทำขึ้นมาเพื่อไว้ใช้เขียนวิทยานิพนธ์หรืองานวิจัยมากกว่า แต่ก็มีผู้นำมาใช้เขียนงานวรรณกรรมด้วย โปรแกรมนี้โฆษณาใน Writer Digest ด้วย

ภาพรวมของงานวรรณกรรมในปัจจุบัน

คุณเจนยอมรับว่าในขณะนี้ยังมองไม่ชัด เพราะในวงวรรณกรรมมีความขัดแย้งกันอยู่ หากจะมองให้ชัดจำเป็นต้องถอยห่างออกไป แล้วมองเข้ามาจากมุมมองของคนนอกจะเห็นได้ชัดกว่า เช่นเดียวกับครั้งหนึ่งที่เคยแนะนำกนกพงศ์ ให้ปลีกตัวออกไปเมื่อเขียนงานเสร็จโดยย้ายที่อยู่ออกจากพื้นที่ที่เคยนำมาใช้สร้างฉากในงานวรรณกรรมของตน เพื่อจะได้มีเวลามองตนเองก่อนที่จะลงมีเขียนงานชิ้นต่อไป ขณะเดียวกันสังคมและงานวรรณกรรมก็มีความซับซ้อนมากกว่าแต่เดิม ในปัจจุบัน คุณเจนเห็นว่าความหวังของวงวรรณกรรมกลับไปอยู่ที่นิตยสารของผู้หญิง ในขณะที่แต่เดิมวรรณกรรมเติบโตมาจากนิตยสารการเมือง แต่ปัจจุบันนิตยสารการเมืองไม่เป็นความหวังของวงวรรณกรรมอีกแล้ว เพราะนิตยสารการเมืองได้อิงกับระบบทุนมากขึ้น ซึ่งสถานการณ์เช่นนี้ไม่ต่างจากหนังสือพิมพ์และนิตยสารการเมืองในต่างประเทศนัก เช่น กรณีของโจเซฟ พูลิตเซอร์ (Joseph Pulitzer) ที่เขาเข้าสู่ภาคการเมือง ในช่วงที่อเมริกาเข้าสู่ระบบพรรคการเมือง ทำให้ครั้งหนึ่ง พูลิตเซอร์ เคยสนับสนุนพรรคการเมืองอยู่ในช่วงหนึ่ง ซึ่งทำให้ยอดขายหนังสือพิมพ์ของเขาหายไปครึ่งหนึ่ง ในที่สุดเขาต้องขายหนังสือพิมพ์ทิ้ง ก่อนที่จะกลับมาโดยทำข่าวเรื่องการคอรัปชั่นการขุดคลองสุเอซ (Suez Canal) หรือคลองปานามา ไม่แน่ใจ จนกลับมาได้ การทำหนังสือของพูลิตเซอร์ก็เกิดจากการทำหนังสือ “หัวสี” ก่อนที่จะพัฒนาต่อมา และมีชื่อเสียงเมื่อไปนำเทพีเสรีภาพกลับมาจากฝรั่งเศส แต่ยังมีนิตยสารบางฉบับไม่มีโฆษณาเลยก็ยังอยู่ได้ นั่นคือ *บางกอก* และได้เป็นที่พึ่งของนักเขียนในด้านนี้อยู่

ทิศทางวรรณกรรมไทยในอนาคต

คุณเจนเห็นว่าหากเปรียบเทียบวรรณกรรมไทยในภูมิภาคอาเซียนจะพบว่า กรอบของวรรณกรรมไทยจะน้อยกว่าประเทศอื่น เนื่องจากประเทศอื่นผ่านสงครามมา แต่การที่จะเกิดความคิดบางอย่างขึ้นมาในสังคมจะต้องมีทุนบางอย่างอยู่ ฉะนั้น ในสังคมไทยเมื่อเราคิดถึงหรือมองทุนที่จะนำมาใช้เขียนเป็นเรื่องเล่าหรือวรรณกรรมได้มากเพียงใด ซึ่งต่างจากประเทศรอบข้าง ไม่ว่าจะเป็นเวียดนามที่มีทุนจากสงคราม เมื่อพูดถึงประเทศต่างๆ รู้จัก จึงต้องพิจารณาว่าเขารู้จักใช้ทุนที่มีอยู่นี้หรือไม่ หรือจีนที่เป็นประเทศใหญ่ อย่างนวนิยายทุกเรื่องของ “มั่วเหยียน” เขียนถึงเฉพาะจังหวัดที่เขาอาศัยอยู่ก็ใหญ่มากแล้ว ซึ่งอาจจะมีโศกนาฏกรรมบางอย่างเกิดขึ้นมา เช่น ฉากที่ตัวละครวิ่งเข้าไปในไร่ข้าวฟ่าง และให้กองทัพไล่ตาม จากนั้นก็จุดไฟเผาทั้งหมดโดยการยอมพลีชีพตนเองด้วย จึงได้ภาพเรื่องเล่าที่ใหญ่ หรือ ในลาว งานต้องเขียนเชิดชูพรรคเท่านั้นถึงจะได้พิมพ์ ทั้งๆ ที่ในปัจจุบันพรรคก็อ่อนลงแล้ว หรือ ในพม่าก็มีข้อจำกัดอยู่พอสมควร ฉะนั้น วรรณกรรมไทยมีข้อจำกัดที่น้อยกว่าประเทศอื่น ขณะเดียวกันก็อยู่ในช่วงที่งานเขียนเริ่มกลับมาจากความนิยม “เล่น” เทคนิคในการเขียนแล้ว แม้ว่าจะยังคงมีอยู่บ้าง และเรื่องเล่าก็ดีขึ้น ในช่วงนี้จึงเป็นการผสมผสานระหว่างเทคนิคกับเรื่องเล่า ทั้งยังมีบรรยากาศและปัจจัยต่างๆ ทั้งการส่งเสริมงานวรรณกรรม ไม่ว่าจะเป็นการจัดประกวดและการมอบรางวัลวรรณกรรมต่างๆ แต่สิ่งที่ยังขาดอยู่ในขณะนี้คือจุดเปลี่ยนสำคัญ (turning point) ที่จะทำให้งานวรรณกรรมเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่ เหตุที่นิยมสนใจการเปลี่ยนแปลงขนาดใหญ่ก็เพื่อให้เกิดเป็นกระแสที่จะพังทลายของทำนบมากกว่าที่จะกล่าวถึงพัฒนาการของงานวรรณกรรม ขณะเดียวกันเหตุผลอีกประการคือ การขาดงานตัวอย่างที่ดีๆ เนื่องจากงานส่วนหนึ่งที่มีเป็นงานมุขปาฐะ และสังคมไม่นิยมบันทึก ดังนั้น มุขปาฐะที่ยังอยู่จึงเป็นมุขปาฐะแบบชาวบ้าน ไม่ใช่แบบปัญญาชน จึงอาจเป็นเหตุให้งานที่วิจิตรพิสดารอาจจะหายไปกับสังคมชั้นสูง คุณเจนตั้งข้อสังเกตว่า สมัยที่ชาวฝรั่งเศสเข้ามายัง

สยามสมัยพระนารายณ์น่าจะมีเรื่องเล่าเกิดขึ้นจำนวนมาก ในช่วงนั้นสยามนับเป็นประเทศแรกในภูมิภาคที่มีคณะทูตไปเข้าเฝ้าหลุยส์ที่ 14 หรือการติดต่อกับชาวฮอลันดาในช่วงนั้นก็น่าจะมีเรื่องเล่าเกิดขึ้นเช่นกัน ซึ่งส่วนหนึ่งเราอาจจะไม่ได้ให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์มากนัก เราจึงขาดต้นทุนที่จะมาใช้ในการพัฒนางานวรรณกรรม จึงต่างจากฝรั่งเศสที่ยังเก็บรักษาประวัติศาสตร์ทุกอย่างไว้ นับว่ามีทุนวรรณกรรมที่ยิ่งใหญ่กว่า เมื่อเป็นเช่นนี้จึงจำเป็นต้องสร้างวรรณกรรมใหม่ที่แข็งแรงขึ้นในสังคม เพื่อเป็นตัวอย่างด้วย ฉะนั้น เมื่อเราไม่มีงานตัวอย่างที่ยิ่งใหญ่ แต่ในโลกนี้สิ่งที่ยั่งยืนกว่าหมื่นปีไม่มีจริงนอกจากวรรณกรรม ในประเทศตะวันตกกล่าวไว้ว่าผีค้นพบเมื่อเจ็ดพันกว่าปี โดยมีรูปอยู่ตรงนี้แล้วรักษารูปตรงนี้ไว้ ซึ่งต่างจากฟิลิปปินส์ที่งานวรรณกรรมของเขาหายไป เนื่องจากงานถูกนำไปต่างประเทศ เพื่อที่จะนำงานใหม่เข้ามา

ผู้ให้สัมภาษณ์ : คุณสราวุธ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา และ คุณธีรวัฒน์ ทรงคัชชะ

ตำแหน่ง : ผู้ก่อตั้งแฟนเพจ "เรื่องสั้นย่อหน้าเดียว"

ผู้สัมภาษณ์ : กรรณิการ์ ถนอมปัญญารักษ์ และ อรพินท์ คำสอน

วันที่สัมภาษณ์ : วันที่ 26 ตุลาคม 2557 เวลา 13.00 น. -14.30 น.

สัมภาษณ์ที่: สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย

ผู้ถอดเทป : อรพินท์ คำสอน

==========

ประวัติส่วนตัวโดยสังเขป

คุณสราวุธ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา แนะนำตัวว่าเป็นนักเขียนใช้นามปากกาว่า "ส. ปาลกะวงศ์" กับ "สถิตย์ ประภาสรา" ซึ่งนามปากกานี้อาจารย์ชมัยภร แสงกระจ่างตั้งให้ แต่จะใช้ในการเขียนเรื่องเพียงไม่กี่เรื่องเท่านั้น

คุณธีรวัฒน์ ทรงคัชชะแนะนำตัวว่าเป็นนักเขียน หากเขียนเรื่องสั้นจะใช้นามปากกว่า "รุ่งฤทธิ์ ทรงคัชชะ" มีเฟซบุ๊กส่วนตัวใช้ชื่อว่า "แอฟไลฟ์"

เหตุใดจึงรวมกลุ่มกันสร้างเฟซบุ๊ก "เรื่องสั้นย่อหน้าเดียว"

คุณธีรวัฒน์เล่าว่า เดิมที่แต่ละคนต่างมีเฟซบุ๊กส่วนตัวได้ทดลองโพสต์เรื่องสั้นขนาดยาวและบทความ แต่ไม่ค่อยประสบความสำเร็จเท่าใดนัก สำหรับการนำเสนอผลงานทางอินเทอร์เน็ตนั้น เริ่มหัดเขียน หัดอ่านกันมาตั้งแต่ยุคแรกๆ ที่มีสื่อสังคมออนไลน์ ไม่ว่าจะเป็น Hi5 บล็อก "โอเคเนชั่น" เว็บไซต์ของสำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น คุณสราวุธเล่าประวัติความเป็นมาของการเปิดเฟซบุ๊ก "เรื่องสั้นย่อหน้าเดียว" เพิ่มเติมว่า แต่เดิมตนเองไม่ใช้เฟซบุ๊ก เนื่องจากเป็นคนเก็บตัวและไม่กล้าออกสื่อสาธารณะ จะใช้แต่ google เพื่อค้นหาข้อมูลเท่านั้น ในช่วงเวลานั้นเพื่อนนักเขียนหลายคนพยายามที่จะชวนให้ใช้เฟซบุ๊กอยู่ประมาณ 2 ปี แต่ไม่สนใจ จนกระทั่งวันหนึ่ง "ฉมังฉาย" โทรศัพท์มาเล่าให้ฟังและชวนให้ใช้เฟซบุ๊ก โดยเล่าว่าเฟซบุ๊กใช้ไม่ยากและเขาใช้ไม่นานก็ได้เพื่อนมาแล้ว 300 คน ขณะนั้นจึงเริ่มสนใจจะใช้เฟซบุ๊ก โดยเตรียมศึกษาข้อมูลการใช้งานต่างๆ ไว้แล้ว แต่ยังไม่มีเวลาศึกษา เมื่อคุณ "ฉมังฉาย" ชวนในครั้งนี้ คุณสราวุธจึงตัดสินใจลองใช้เฟซบุ๊ก

เครือข่ายของแฟนเพจ "เรื่องสั้นย่อหน้าเดียว" เป็นเครือข่ายจากกลุ่มเพื่อนของคุณสราวุธ กับคุณธีรวัฒน์ หรือว่าเป็นเครือข่ายของเพื่อนๆ ที่เข้ามาร่วมอยู่ในแฟนเพจนี้

คุณสราวุธเล่าว่า ในช่วงแรกเริ่มต้นจากการใช้เฟซบุ๊กส่วนตัวของตนด้วยการขอเป็นเพื่อนกับกลุ่มนักเขียนที่รู้จักก่อน เมื่อได้เพื่อนจำนวน 300 คน คุณสราวุธรู้สึกกลัว จึงหยุดที่จะเพิ่มเพื่อนในกลุ่มของตน ซึ่งได้เผยแพร่ผลงานเรื่องสั้นทั้งของตนที่

เคยเขียนไว้ด้วย ขณะเดียวกันก็เขียนเรื่องสั้นเพิ่มด้วย ปรากฏว่ามีคนอ่านไม่ถึง 10 คน ซึ่งตรงกับข้อมูลที่คุณ “ฉมังฉาย” เคยเตือนไว้แล้วว่า เรื่องสั้นขนาดยาวที่เผยแพร่ในเฟซบุ๊กไม่มีคนอ่าน เพราะเขาเคยลองมาแล้ว และพบว่าไม่สำเร็จ แต่คุณสราวุธไม่เชื่อ และมาลองด้วยตนเองอีกครั้งก็พบว่าเป็นเป็นจริงดังที่คุณ “ฉมังฉาย” เตือน แต่ขณะที่ลงเรื่องสั้นในเฟซบุ๊กก็มีกลุ่มคนที่อ่านงานประมาณ 20 คน คุณสราวุธจึงกลับมาคิดว่าจะทำอย่างไรเพื่อให้มีคนอ่านเรื่องสั้นของตน จึงนึกไปถึงเรื่องสั้นแนวทดลองของคุณสุชาติ สวัสดิ์ศรี เรื่อง “ความว่าง” ที่เคยอ่านในนิตยสาร *ช่อการะเกด* ฉบับที่ 36 (ม.ค. – ก.พ. 2541) ซึ่งเป็นเรื่องสั้นที่ได้รับความนิยม คุณสราวุธจึงเขียนเรื่องสั้นแนวทดลองตามแบบเรื่องสั้นของคุณสุชาติเรื่องนี้ โดยตั้งชื่อว่า “หลังองค์ลง” ซึ่งพยายามเขียนให้เป็นย่อหน้าเดียว และเผยแพร่ในเฟซบุ๊กของตน ปรากฏว่ามีคนสนใจอ่านเป็นจำนวนมากกว่าเรื่องสั้นขนาดปกติ จึงเขียนงานแนวใหม่นี้เพิ่มอีกประมาณ 2-3 เรื่อง และยังมีผู้ติดตามอ่าน จึงนับว่างานของคุณสุชาติชิ้นนี้เป็นต้นธารของเรื่องสั้นย่อหน้าเดียวที่กลุ่มของคุณสราวุธทำขึ้น

คุณสราวุธเล่าว่า ในวันนักเขียนที่ผ่านมา (5 พฤษภาคม 2557) นับเป็นปีแรกที่จัดงานที่สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย วันนั้นมีการอ่านบทกวี ขณะที่ได้ฟังการอ่านบทกวีก็มีความคิดว่า ถ้ามีการอ่านเรื่องสั้นเหมือนการอ่านบทกวีบ้างก็น่าจะดี เพราะเคยได้ฟังการอ่านเรื่องสั้นที่สถาบันปรีดี พนมยงค์ และคิดว่าเป็นการแสดงมากกว่าการอ่าน เพราะเรื่องสั้นที่นำมาอ่านมีขนาดยาวเรื่องสั้นหนึ่งเรื่องจึงอ่านกันยาวกว่าหนึ่งชั่วโมง ในคืนวันนั้นก็ยังขบคิดเกี่ยวกับเรื่องนี้ จนกระทั่งวันรุ่งขึ้น คุณสราวุธได้ประกาศจุดกระแส “เรื่องสั้นย่อหน้าเดียว” โดยใช้คำว่า “อัดมันให้กระหึ่มไป” ในหน้าเฟซบุ๊กส่วนตัวของตนเอง ปรากฏว่ามีคนเข้ามาร่วมเป็นจำนวนมาก ผู้ที่เข้าร่วมคนแรก คือ รุจิตารักษ์ ส่งเรื่องมาให้ ในช่วงเวลานั้นมีคนส่งเรื่องมาให้อ่านเป็นจำนวนมาก ซึ่งคุณสราวุธอ่านและเขียนแสดงความคิดเห็นให้งานทุกชิ้นที่ส่งเข้ามาในตอนนั้น “แก้มหอม” ซึ่งเป็นนามปากกาหนึ่งของ บุญทม วันสูง เห็นกระแสที่มีผู้สนใจมากในช่วงนั้นจึงเสนอให้ตั้งกลุ่ม คณะผู้ก่อตั้งในครั้งแรกประกอบด้วย คุณ “แก้มหอม” “ฉมังฉาย” “แอพไลฟ์” และ “ส. ปาลกะวงศ์” เมื่อตั้งกลุ่มได้แล้ว คุณสราวุธย้ายคนที่ส่งงานจากเฟซบุ๊กส่วนตัวของตนไปยังแฟนเพจ “เรื่องสั้นย่อหน้าเดียว” ในวันที่ 10 พฤษภาคม 2557 ซึ่งถือว่าเป็นวันก่อตั้งกลุ่มและวันเปิดแฟนเพจนี้ ขณะเดียวกันได้สถาปนาเรื่องสั้นไว้ด้วย ในปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน 5936 (ข้อมูล วันที่ 26 ตุลาคม 2557) ทั้งนี้ บางครั้งขนาดของเรื่องก็กลายเป็นอุปสรรคของนักเขียนบางคนด้วย ผู้ที่ไม่สามารถเขียนเรื่องขนาดสั้นมากเช่นนี้ได้ก็ถอนตัวออกไปเช่นกัน

คุณสราวุธเห็นว่า เหตุที่แฟนเพจนี้ประสบความสำเร็จทั้งในจำนวนนักเขียน ผลงาน และผู้อ่านที่มีเป็นจำนวนมาก เหตุผลประการสำคัญคือขนาดความสั้นของเรื่องทำให้คนสนใจ โดยเฉพาะคนอ่านที่สามารถอ่านได้หลายเรื่อง ซึ่งในปัจจุบันไม่นิยมอ่านงานเรื่องสั้นขนาดยาว แต่นิยมอ่าน “เรื่องสั้นย่อหน้าเดียว” ที่สามารถอ่านจบได้ภายในสองนาที ขณะเดียวกันยังตอบโจทย์ทั้งเทคโนโลยีของอุปกรณ์สื่อสารในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การอ่านเรื่องสั้นผ่านทางโทรศัพท์มือถือ และความสนใจของคนทั่วไป คุณธีรวัฒน์เสริมว่าเหตุที่เพจนี้สามารถสร้างกระแสได้อย่างรวดเร็ว เป็นเพราะว่าทุกคนมีเรื่องเล่า เมื่อเห็นว่าเขียนอะไรสั้นๆ จึงคิดว่าตนเองก็สามารถเล่าได้ จึงลองเขียน ประการที่สองคือ เรื่องเทคโนโลยีพบว่า ระบบเฟซบุ๊กผู้ที่เข้ามาเป็นสมาชิกเมื่อใครโพสต์อะไรทุกคนก็สามารถเห็นได้ง่าย พอเห็นอยู่เป็นประจำก็เกิดแรงกระตุ้นให้อยากเล่าเรื่องและเริ่มเขียน ในประเด็นนี้คุณสราวุธเล่าถึงสโลแกนส่วนตัวที่ตั้งขึ้นมาคือ “เป็นความยากในความง่าย” เพราะเรื่องสั้นย่อหน้าเดียวนั้น ง่ายสำหรับผู้ที่จะเข้ามาลองเขียน แต่ยากที่จะเขียนเรื่องให้ได้ดี

เหตุผลสำคัญอีกประการที่ดึงดูดให้นักเขียนส่งงานมาเผยแพร่ที่แฟนเพจนี้คือ นักวิจารณ์ โดยเชื่อว่า *"ที่ใดมีนักวิจารณ์ นักเขียนจะแห่ไป"* และในการเปิดประชุมที่คุณบุญทมจัด คือ "หาไวยากรณ์ใหม่ของเรื่องสั้นย่อหน้าเดียว" เพราะมีกระแสเรียกร้องนักวิจารณ์ ซึ่งแอดมินได้เชิญนักวิจารณ์มาหลายคน นักวิจารณ์บางคนเห็นว่ามีการปะทะกันทางความคิดอย่างมากก็ถอนตัวไป แต่ผู้ที่มาช่วยวิจารณ์มีหลายคน เช่น คุณเรวัตร์ พันธุ์พิพัฒน์ คุณกร ศิริวัฒโณ อาจารย์ชมัยภร แสงกระจ่าง สมพงษ์ ทวี โดยนักวิจารณ์คนแรกที่เชิญมาในฐานะนักวิจารณ์กิตติมศักดิ์ คือ อาจารย์สกุล บุณยทัต ขณะที่เชิญอาจารย์ชมัยภรเป็นนักวิจารณ์อาวุโส ทั้งนี้ สิ่งที่ได้จากกลุ่มผู้ที่อยู่ในแฟนเพจนี้คือสามารถที่จะสร้างนักวิจารณ์หน้าใหม่ขึ้นมาได้ นักวิจารณ์หน้าใหม่เหล่านี้เกิดขึ้นมาจากการเปิดค่ายอบรมเพื่อชี้แนะนักวิจารณ์ เพราะต้องการที่จะสร้างนักวิจารณ์ให้สามารถที่จะวิจารณ์งานวรรณกรรมได้อย่างเป็นระบบและมีหลักวิชาการเหมือนกับบทวิจารณ์เต็มรูปแบบในสื่อสิ่งพิมพ์ โดยเชิญอาจารย์ชมัยภรมาเป็นวิทยากร ซึ่งเปิดอบรมไปแล้ว 2 รุ่น รุ่นละ 20 คน ปัญหาที่พบในการทำกิจกรรม ทั้งการอบรมนักวิจารณ์ในครั้งแรกที่ทำกิจกรรมสร้างนักวิจารณ์เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เข้าอบรมตั้งคำถามวิทยากร แต่พบว่าสำหรับนักวิจารณ์หน้าใหม่ เมื่อทราบว่าอาจารย์ชมัยภรเป็นวิทยากรก็เกร็งไม่กล้าถาม ขณะเดียวกันอาจจะเป็นเพราะเรื่องสั้นย่อหน้าเดียววิจารณ์ได้ยาก เพราะรายละเอียดของเรื่องบางจุดถูกละไว้ ปัญหาดังกล่าวทำให้ต้องปิดห้องในที่สุด ความตั้งใจที่จะสร้างนักวิจารณ์จากการอบรมจึงยังไม่ประสบผลสำเร็จมากนัก แต่ก็มีผู้ที่ผ่านการอบรมวิจารณ์ประมาณ 10 กว่าคนที่เข้ามาวิจารณ์งานอยู่บ้าง ถึงแม้จะไม่เข้ามาเต็มตัวมากนัก แต่โดยมากผู้ที่วิจารณ์ส่วนใหญ่จะเป็นนักเขียนด้วย อย่างไรก็ดี แอดมินได้นำความรู้ที่อาจารย์ชมัยภรอบรมและตอบคำถามในขณะที่เป็นวิทยากรมาแบ่งปันให้สมาชิกในเพจที่ไม่ได้ร่วมอบรมรับทราบด้วย โดยบอกว่านักเขียนไม่ได้เชื่อตามนักวิจารณ์ทั้งหมด แต่นักเขียนเป็นผู้ฟังและนำไปพิจารณา ทั้งนี้จะเห็นว่านักเขียนใหม่บางคนเรียนรู้เร็วมาก

นอกจากนี้ คณะผู้ก่อตั้งที่รับหน้าที่เป็นแอดมินด้วยต่างช่วยกันให้ความเห็นเรื่องสั้นที่ส่งเข้ามา ขณะเดียวกันยังเปิดโอกาสให้ผู้อ่านทั่วไปแสดงความเห็นเกี่ยวกับงานที่ตนอ่านได้ด้วย เมื่อทุกคนมีส่วนร่วมจึงทำให้แฟนเพจคึกคักมาก โดยเฉพาะในช่วงแรกๆ ยังมีนักเขียนผู้ใหญ่มาร่วมแสดงความเห็น อีกทั้งการที่ทุกคนมีโอกาสแสดงความเห็นขณะอ่านงานของผู้อื่นช่วยสร้างมิตรภาพระหว่างกัน ทั้งนี้จะพบว่ามีนักเขียนหน้าใหม่หลายคนที่แก้เรื่องตามข้อวิจารณ์ท้ายเรื่อง จนบางครั้งแอดมินต้องขอร้องว่าอย่าเพิ่งแก้โดยทันที รอให้ผู้อื่นได้มาอ่านข้อวิจารณ์เปรียบเทียบกับเรื่องสั้นก่อนแก้ไข เพื่อเป็นการเรียนรู้ไปพร้อมๆ กัน

ขณะเดียวกันในส่วนของการเปิดให้แสดงความคิดเห็นท้ายเรื่อง นักเขียนหน้าใหม่บางคนไม่เข้าใจเกี่ยวกับการวิจารณ์ ซึ่งบางครั้งมีการปะทะกันทางความคิดในการแสดงความคิดเห็นระหว่างนักเขียนใหม่กับนักวิจารณ์ เนื่องจากนักเขียนใหม่บางคนยังไม่เข้าใจวัฒนธรรมแห่งการวิจารณ์หรือบางคนยังรับการวิจารณ์ไม่ได้ เมื่อมีผู้มาตำหนิงานเขียนของตนก็ออกมาตอบโต้และปกป้องผลงานโดยทันที บางกรณีก็มีเพื่อนของผู้เขียนบางคนออกมาช่วยปกป้องและตอบโต้กับผู้วิจารณ์ ซึ่งในการปะทะกันยังไม่รุนแรงถึงขั้นใช้คำหยาบคาย แต่นักเขียนหน้าใหม่จะยอมรับข้อวิจารณ์ของนักเขียนอาชีพ เช่น เรวัตร์ นอกจากนี้ สมาชิกในกลุ่มยอมรับนักวิจารณ์ที่ไม่ใช่นักเขียน แต่นักวิจารณ์ผู้นั้นต้องเป็นผู้ที่เขียนวิจารณ์ประจำ และมีข้อวิจารณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางานเขียนต่อไป ส่วนใหญ่นักวิจารณ์ที่ได้รับการยอมรับมักจะเป็นผู้ที่อบรมการวิจารณ์ที่เพจนี้จัดขึ้นเอง โดยได้นำความรู้ที่ได้จากการอบรมมาปรับใช้ ซึ่งจะเริ่มวิจารณ์งานของเพื่อนที่สนิทกันก่อน เช่น "อรุณี" "บุญฤทธิ์" ทั้งนี้ เมื่อนักเขียนหน้าใหม่บางคนรับการวิจารณ์ไม่ได้ก็ถอนตัวออกจากกลุ่ม แต่ผลจากการปะทะกันจะพบว่าหลายๆ ครั้ง สิ่งหนึ่งที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับการ

ปะทะระหว่างนักเขียนกับนักวิจารณ์ คือ ทุกครั้งที่มีการปะทะกัน สมาชิกจะเข้ามาในหน้าแฟนเพจเป็นจำนวนมากเพื่อติดตามการปะทะกันนี้ บางครั้งมีการทะเลาะกันยืดเยื้อจนแอดมินต้องลบโพสต์และลบความเห็นเหล่านั้นออกไป ซึ่งบางครั้งมีโกรธกันบ้างแต่วันสองวันก็หายโกรธและกลับเข้ามาใหม่

คุณสราวุธเล่าว่าในช่วงแรกยังไม่ได้กำหนดจำนวนการโพสต์เรื่องในแต่ละวัน ต่อมาเมื่อมีจำนวนเรื่องที่สั้นโพสต์มากขึ้นจึงเห็นว่าควรเน้นคุณภาพของเรื่องมากกว่าปริมาณ โดยเฉพาะในกลุ่ม 1 จึงได้กำหนดการโพสต์ว่า 2 เรื่องต่อสัปดาห์ วันที่ประกาศครั้งแรกมีนักเขียนออกมาต่อว่าด้วยที่จำกัดการโพสต์เรื่อง

ผู้ที่เข้าร่วมในแฟนเพจนี้ ทุกคนเข้าใจความหมายของงานเขียน “เรื่องสั้นย่อหน้าเดียว” หรือไม่

คุณสราวุธยอมรับว่า เมื่อเปิดแฟนเพจนี้ได้สักระยะหนึ่ง คุณบุญทมเห็นว่าควรเปิดประชุมเพื่อระดมความคิดในแฟนเพจโดยเปิดหน้ากิจกรรมตั้งกระทู้ให้ทุกคนเข้ามาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความหมายและกฎการเขียน “เรื่องสั้นย่อหน้าเดียว” เพราะนักเขียนส่วนใหญ่จะทราบอยู่แล้วว่าเรื่องสั้นย่อหน้าเดียวต้องอาศัยเทคนิคและวิธีการเขียนเรื่องเพื่อให้ทั้งเรื่องอยู่ภายในย่อหน้าเดียวให้ได้ แต่ผู้สนใจทั่วไปก็สามารถมาเรียนรู้วิธีการเขียนได้จากการอ่านเรื่องที่เผยแพร่ในหน้าแฟนเพจของกลุ่ม เพราะแฟนเพจแห่งนี้เป็นทั้งพื้นที่เผยแพร่ผลงาน ถกเถียง และแบ่งปันความรู้ระหว่างกัน ในครั้งนั้นมีผู้เข้ามาร่วมแสดงความคิดเห็นเป็นจำนวนมาก ทั้งนักเขียนอาชีพและผู้สนใจทั่วไป อาทิ คุณจตุพล บุญพรัด เห็นว่าการกำหนดว่าเป็น “เรื่องสั้นย่อหน้าเดียว” ถือว่าเป็นกติกาในการเขียนได้แล้ว หรือ นักเขียนบางคนอ้างถึงงานที่เรียกว่า flash fiction แต่โดยส่วนตัว คุณสราวุธเห็นว่า “เรื่องสั้นย่อหน้าเดียว” ควรต้องหลีกการสร้างงานเขียนในลักษณะที่เรียกว่า flash fiction ให้ได้ เนื่องจากงาน flash fiction จะกำหนดเฉพาะขนาดความยาวของเรื่องเท่านั้น ซึ่งในหนึ่งเรื่องอนุญาตให้สามารถย่อหน้าได้มากกว่าหนึ่งย่อหน้า จึงไม่อาจเรียกว่า “เรื่องสั้นย่อหน้าเดียว” ได้ ในช่วงหลังๆ พบว่าสมาชิกเก่าส่วนใหญ่เข้าใจแล้วว่า “เรื่องสั้นย่อหน้าเดียว” เขียนอย่างไร ยกเว้นสมาชิกใหม่ๆ ที่เพิ่งเริ่มเข้ามาเท่านั้นที่จะต้องเรียนรู้ความหมายและองค์ประกอบของงานเรื่องสั้นแนวนี้ การเรียนรู้ส่วนใหญ่ได้มาจากความคิดเห็นของเพื่อนๆ ที่อยู่ในเพจ บางเรื่องพบว่ามีข้อความแสดงความคิดเห็นกับเรื่องกว่า 100 ข้อความ ทั้งนี้ คุณธีรวัฒน์ยอมรับว่า แรกๆ ยังเขียนเรื่องสั้นขนาดสั้นไม่ได้ เพราะเคยชินกับการเขียนเรื่องสั้นขนาดยาวประมาณ 4 หน้า A4 เพื่อส่งนิตยสาร แต่ได้เริ่มปรับวิธีการเขียนที่แฟนเพจแห่งนี้

คุณสราวุธอธิบายความหมายของ “เรื่องสั้นย่อหน้าเดียว” โดยยกคำพูดของคุณ “ฉมังฉาย” ที่เคยกล่าวไว้ว่า “นี่คือสนามปราบเซียน เพราะยิ่งสั้น ยิ่งเขียนยาก” แต่ในการนี้ไม่ได้ต้องการบังคับให้เขียนสั้น หรือเน้นให้สั้น แต่จะเขียนยาวเพียงใดก็ได้ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้เขียน แต่เรื่องต้องครบองค์ประกอบของเรื่องสั้น คุณธีรวัฒน์เสริมว่า โดยส่วนตัวคิดว่าเรื่องน่าจะมีฉากเดียวจบ โดยอาจจะตัดรายละเอียดในการบรรยายออกไป แต่ต้องมีโครงสร้างของเรื่องสั้นครบ เช่น การบรรยายฉากอาจจะมีเพียงประโยคเดียว หรือการแสดงอารมณ์ก็เพียงประโยคเดียว เพื่อให้เรื่องเข้าไปสู่ประเด็นขัดแย้ง พัฒนาและคลี่คลายในตอนจบอย่างกระชับฉับไว ซึ่งในตอนจบอาจจบได้หลายแบบ ทั้งทิ้งท้ายให้ผู้อ่านจินตนาการ จบแบบอธิบายทุกอย่างชัดเจน ซึ่งมีเรื่องสั้นย่อหน้าเดียวบางเรื่องประสบความสำเร็จ ทั้งนี้ เสน่ห์ของเรื่องสั้นย่อหน้าเดียวคือ แม้ว่าตัวงานจะสั้น แต่กลับไปขยายยาวขึ้นในความคิดของผู้อ่าน

อย่างไรก็ดียังพบว่านักเขียนบางคนยังไม่เข้าใจความหมาย “เรื่องสั้นย่อหน้าเดียว” เพราะพิจารณาจากผลงานที่ส่งประกวด “เรื่องสั้นย่อหน้าเดียว” ที่แฟนเฟจแห่งนี้จัดขึ้น พบว่ามีเรื่องสั้นจำนวนหนึ่งที่ส่งมาประกวดมีหลายย่อหน้า ซึ่งต้องส่งคืนและขอให้นักเขียนปรับแก้ให้ตรงกับกติกาของการประกวด แต่ขณะเดียวกันแอดมินได้เปิดคอลัมน์แนะนำการเขียนด้วย และยังเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีความรู้ในเรื่องใดก็เข้ามาให้ข้อมูลไว้ได้

กิจกรรมอบรมการเขียนของกลุ่มที่จัดเมื่อวันที่ 23 ตุลาคม 2557 มีผู้สนใจเข้าร่วมมากน้อยเพียงใด

คุณสราวุธเล่าว่ามีผู้คนสนใจตั้งแต่เริ่มโพสต์ประชาสัมพันธ์กิจกรรม ผู้เข้ามาสมัครมีทั้งผู้ที่อยู่ในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด เมื่อจัดแล้วก็มีผู้ที่เข้าร่วมแล้วร้องขอให้จัดอีก แม้ว่าจะเสียค่าลงสมัครเข้าร่วมก็ยอม เพราะการจัดที่ผ่านมาได้รับความช่วยเหลือจากอาจารย์ชมัยภรจึงสามารถจัดกิจกรรมโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายได้

กลุ่มนักเขียนหน้าใหม่กับกลุ่มผู้อ่านจะได้รับประโยชน์ใดจากการวิจารณ์ในแฟนเพจ “เรื่องสั้นย่อหน้าเดียว”

คุณสราวุธเห็นว่า ความรู้ที่ได้ส่วนใหญ่จะมาจากการที่แอดมินแชร์ลิงก์ที่เกี่ยวกับวรรณกรรมและการวิจารณ์ที่มีประโยชน์และน่าสนใจ ขณะเดียวกันผู้มีความรู้ก็ช่วยถ่ายทอดในสิ่งที่ตนเองรู้ แต่ขณะนี้ยังขาดผู้รู้ที่จะเข้ามาช่วยให้ความรู้อย่างจริงจังจึงมีแต่เฉพาะผู้วิจารณ์ที่พัฒนาตนเองมาจากผู้อ่านที่เริ่มจากการแสดงความคิดเห็นท้ายเรื่อง ก่อนที่จะเริ่มเขียนวิจารณ์อย่างมีหลักวิชาการบ้าง แต่ยังไม่เป็นระบบนัก ซึ่งถือว่าเป็นนักอ่านระดับบรรณาธิการได้ แต่สิ่งที่ประสบความสำเร็จคือ การสร้างนักเขียนจากกลุ่มนักอ่าน

ทิศทางของกลุ่มเรื่องสั้นย่อหน้าเดียวในอนาคต

คุณสราวุธวางแผนไว้ว่าจะมีการจัดประกวดเรื่องสั้นย่อหน้าเดียวขึ้น ขณะนี้อยู่ในช่วงที่รอผลการพิจารณาตัดสิน โดยได้รับความช่วยเหลือจากสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย การจัดประกวดนั้นมีมาแล้ว 2 ครั้ง ครั้งแรกเป็นการประกวดต้นฉบับซึ่งประกวดไปแล้ว มีผู้สนใจส่งเรื่องเข้ามาประกวดถึง 108 เรื่อง ทางแอดมินแบ่งการตัดสินเรื่องสั้นที่ส่งประกาดเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกขอให้สมาคมนักเขียนฯ ช่วยตัดสิน เนื่องจากหากรรมการไม่ได้ ส่วนที่สองให้สมาชิกในเพจเป็นผู้โหวต เพื่อรักษาพื้นที่ออนไลน์ไว้แล้ว ขณะนี้ประกาศผลการตัดสินไปแล้วส่วนหนึ่ง เมื่อเห็นว่ายอดผู้ส่งประกวดเป็นจำนวนมากในการประกวดครั้งที่ผ่านมา จึงกำหนดทิศทางของกลุ่มในอนาคตอย่างครบวงจร โดยตั้งใจว่าเมื่อสร้างนักเขียนมาแล้ว จำเป็นต้องมีพื้นที่รองรับในทุกด้าน นับตั้งแต่การรวมเล่ม การส่งลงพิมพ์เผยแพร่ในนิตยสาร ซึ่งขณะนี้มีพื้นที่แล้ว โดยมีข้อแม้ว่าคุณสราวุธต้องเป็นผู้ดูแลในส่วนเรื่องสั้นของนิตยสารด้วย แต่เนื่องจากคุณสราวุธไม่มีเวลาจึงปฏิเสธไป ขณะเดียวกันยังมีความคิดที่จะตีพิมพ์เรื่องสั้นร่วมเล่ม แต่ยังไม่สามารถหาสำนักพิมพ์ได้ ตอนนี้ได้ติดต่อกับสำนักพิมพ์สกอร์ลาติก ของคุณลิลลี่ซึ่งเป็นบรรณาธิการแปล (ไทยเป็นอังกฤษ) ที่เคยร่วมอบรมกับทางเพจด้วย เป็นสำนักพิมพ์นานาชาติ สำนักพิมพ์ใหญ่ตั้งอยู่ที่สหรัฐอเมริกา ส่วนสำนักงานใหญ่ในเอเชียอยู่ที่มาเลเซีย โดยมีคุณลิลลี่เข้ามาบุกเบิก ในเบื้องต้นที่หารือกันจะเริ่มที่การทำนิตยสารออนไลน์ ชื่อ “คมใจ” ซึ่งอาจารย์ชมัยภรตั้งชื่อให้ และมีผู้ชื่นชอบชื่อนี้หลายคน ในเล่มจะแบ่งเนื้อหาออกเป็น โต๊ะบก. โต๊ะนักวิจารณ์ โต๊ะสัมภาษณ์ โดยคุณลิลลี่ตกลงรับเป็นบรรณาธิการให้ แต่ยังไม่สามารถหาผู้ที่จะมาช่วยทำได้

นอกจากนี้ แอดมินยังมีส่วนในการคัดสรรบทวิจารณ์ที่คิดว่าใช้ได้เผยแพร่เป็นบทวิจารณ์แนะนำในเพจด้วย ซึ่งขณะนี้พบว่ามีผู้ที่พอจะเขียนบทวิจารณ์ได้ เช่น คุณรุจิเรจ แต่ยังมีน้อยเนื่องจากในเพจนี้เป็นงานอาสาที่ไม่มีค่าตอบแทน และทุกคนก็มีเวลาน้อย รวมทั้งยังมีการแชร์เรื่องราว เนื้อหา และบทสัมภาษณ์เกี่ยวกับงานวรรณกรรมที่ดีและน่าสนใจไว้ที่เพจนี้ด้วย ซึ่งมีการเผยแพร่บทสัมภาษณ์ไปแล้ว 4 คน คือ อาจารย์ชมัยภร กิ่งฉัตร ศิวกุล หรือนักเขียนสามร้อยไลค์คนแรกที่เขียนเรื่องผีหลอก และนักเขียนที่ได้รับรางวัลยอดนิยมจากการโหวด คุณสราวุธตั้งใจว่าจะยังคงทำในส่วนการสัมภาษณ์ต่อไป ในตอนแรกคิดไปถึงว่าจะตั้งสำนักพิมพ์ “ย่อหน้าเดียว” แต่คิดว่าคงจะทำไม่ได้ เพราะเกินกำลัง จึงใช้วิธีบั่นทอนลงมา โดยมองว่าเมื่อเรื่องสั้นย่อหน้าเดียวอยู่ตัวแล้ว และคุณธีรวัฒน์สามารถดูแลด้วยตนเองได้ คุณสราวุธจึงมาเปิดกลุ่มใหม่ ที่เรียกว่ากลุ่ม 2 คือ “บทกวีย่อหน้าเดียว” เป็นกลอนเปล่า ซึ่งคุณสนอง เสาทอง แต่งได้ดี เพราะมีประสบการณ์จากการเป็นบรรณาธิการมากว่า 20 ปี และพงษ์ศักดิ์ โคตรชมพู หรือที่ใช้นามปากกาว่า “มนุษย์ตัวผู้” เขียนได้ดี ซึ่งเป็นงานเขียนเชิงปรัชญา คล้ายๆ งานของคาลิล ยิบราน งานในครั้งนี้ถือว่าเป็นงานแนวทดลอง ซึ่งยังไม่มีผู้เข้าร่วมมากนัก ยังไม่ทราบว่าจะสำเร็จหรือไม่ จึงต้องทดลองกันต่อไป

อย่างไรก็ดี ในช่วงแรกงานที่เข้ามามีหลากหลาย ทั้งเรื่องสั้น บทกวี การเพ้อบ่น ต่อมาจึงมีการแยกประเภทโดยการแบ่งกลุ่ม กลุ่มที่หนึ่งเป็นเรื่องสั้นย่อหน้าเดียว ซึ่งมีคนสนใจส่งเรื่องมาเผยแพร่เป็นจำนวนมาก เนื่องจากเป็นพื้นที่เดียวที่เปิดรับเรื่องสั้น กลุ่มที่สองเป็นบทกวี เดิมแต่ละกลุ่มจะติดต่อสมาชิกในกลุ่มด้วยการแชต ซึ่งลำบากมาก จึงเปลี่ยนจากการแชตเป็นการเปิดกลุ่มและเปิดห้องจำนวนมาก ในแต่ละกลุ่มเพื่อประชุม ติดตามงาน นอกจากนี้ยังมีความคิดจะเปิดกลุ่ม “นวนิยายขนาดสั้น” ออนไลน์ แต่อาจารย์ชมัยภรทักท้วงว่า นวนิยายสามารถที่จะส่งนิตยสารหรือส่งประกวดได้ แต่ถ้าเผยแพร่ทางออนไลน์จะไม่สามารถส่งทั้งนิตยสารและส่งประกวดได้ จึงเปลี่ยนจากการเปิดออนไลน์เป็นออฟไลน์ ขณะนี้มีสมาชิกอยู่ 170 กว่าคน

อย่างไรก็ดีมีอาจารย์ที่สอนสื่อสารมวลชนที่มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งนำเรื่องสั้นย่อหน้าเดียวของคุณสราวุธเรื่องหนึ่งที่ยาว 3 บรรทัด ไปสอนนักศึกษาเพื่อเป็นตัวอย่างของการสื่อสารที่สั้นและได้ใจความ รวมทั้งยังแนะนำให้นักศึกษาหัดเขียนเรื่องสั้นย่อหน้าเดียวด้วย วันต่อมาปรากฏว่ามีผู้สนใจเข้ามาในกลุ่มเรื่องสั้นย่อหน้าเดียวกว่า 300 คน นับเป็นปรากฏการณ์ที่ทำให้แอดมินตกใจที่มีผู้ชมเป็นจำนวนมากเช่นนี้ จากนั้นก็มีผู้สนใจเข้ามาเรื่อยๆ ซึ่งมีทั้งอาจารย์จากมหาวิทยาลัยต่างๆ อาทิ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คนทำงาน นักเขียน และนักเรียน นักศึกษา ซึ่งกลุ่มนักเรียน นักศึกษาจะมีปริมาณน้อยกว่าคนทำงาน

คุณสราวุธยอมรับว่ายังไม่มีการเปิดพื้นที่วิจารณ์เฉพาะในเพจ เนื่องจากว่าในขณะนี้ยังไม่มีการวิจารณ์เป็นระบบ ทั้งในส่วนของนักวิจารณ์อาชีพที่เคยเชิญมาก็ยังไม่มีเวลาเข้ามาร่วม ส่วนนักวิจารณ์สมัครเล่นก็ยังไม่เข้มแข็งพอ แต่ถ้ามีนักวิจารณ์คนใดพร้อมที่จะเข้ามาก็จะเปิดพื้นที่ให้ทันที ขณะเดียวกันเห็นว่า เมื่อไม่มีนักวิจารณ์อาชีพเข้ามาวิจารณ์ให้ในเพจนี้ก็จำเป็นที่จะต้องสร้างนักวิจารณ์ขึ้นมาเองด้วย ทางเพจเริ่มต้นด้วยการเปิดอบรมด้วยตนเอง มีผู้สนใจเข้าร่วม 40 คน ซึ่งขณะนี้ผู้เข้าอบรมเหล่านี้ต่างพยายามเรียนรู้กันอยู่ แต่ยังขาดพี่เลี้ยง เพราะการสร้างนักวิจารณ์ต้องอาศัยเวลานาน

ทั้งนี้ คุณสราวุธเสนอว่าจะเปิดห้องวิจารณ์ให้ผู้วิจัยของโครงการฯ ไปช่วยวิจารณ์นวนิยายให้ ในเบื้องต้นอาจเปิดรับสมาชิก 10 คนให้ส่งเรื่องที่คิดว่าดีที่สุดมาให้วิจารณ์ เพื่อช่วยกระตุ้นให้กลุ่มผู้อบรมเป็นนักวิจารณ์ทั้ง 40 คนให้มีกำลังใจในการวิจารณ์มากขึ้น

เครือข่ายของกลุ่มคนที่เข้ามาเป็นสมาชิกในแฟนเพจ "เรื่องสั้นย่อหน้าเดียว"

คุณสราวุธยอมรับว่า จำนวนสมาชิกที่เข้ามาเกินความคาดหมายที่ตั้งไว้ ในช่วงแรกที่มีสมาชิกจำนวน 700 คน เมื่ออาจารย์ชมัยภรทราบก็ตกใจว่า เหตุใดจึงมีผู้เข้าร่วมเป็นจำนวนมากในเวลาอันสั้น ซึ่งอาจารย์ชมัยภรถามว่าใช้วิธีใดจึงได้ผลเช่นนี้ คุณสราวุธอธิบายถึงวิธีที่ใช้คือ ในช่วงแรก เมื่อลงเผยแพร่เรื่องใดลงไปก็ให้เพื่อนทุกคนของตนช่วยแชร์ไปยังหน้าเพจของพวกเขาด้วย แต่ช่วงหลังไม่ได้ทำเช่นนั้นแล้ว เพราะเกรงใจเพื่อน และคนก็เริ่มเข้ามาร่วมในแฟนเพจนี้เองเป็นจำนวนมาก ขณะนี้มีประมาณ 5000 กว่าคน ซึ่งมีผู้ที่เข้ามาเป็นประจำมากกว่า 300 คน

ในปัจจุบัน คุณสราวุธชี้แจงว่าได้มีการแบ่งทีมเพื่อรองรับการขยายตัวและเพื่อความยั่งยืนของเครือข่ายนี้ ซึ่งมั่นใจว่าจะมีผู้รับทำสืบทอดต่ออยู่แล้ว แต่สิ่งที่กลัวคือ การถูกแบน และการถูกป่วนจากโพสต์ไม่เหมาะสมต่างๆ ซึ่งแอดมินต้องรีบลบข้อความไม่เหมาะสมโดยทันที สำหรับความขัดแย้งส่วนใหญ่ที่จะเกิดขึ้นมาจากสาเหตุเดียว คือ นักเขียนไม่ยอมรับคำวิจารณ์ ในเชิงตำหนิ หรือการชี้เฉพาะข้อบกพร่อง โดยไม่ให้ข้อแนะนำใดๆ เพราะนักเขียนใหม่ส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจการวิจารณ์มากนัก ขณะเดียวกันก็ต้องการคำชมเพื่อสร้างกำลังใจ

พัฒนาการและความเปลี่ยนแปลงของการวิจารณ์จากสื่อสิ่งพิมพ์สู่สื่อออนไลน์

คุณสราวุธเห็นว่าการวิจารณ์มีส่วนช่วยให้งานวรรณกรรมเข้มแข็งขึ้นอย่างแน่นอน แต่จะทำอย่างไรให้นักเขียนใหม่ๆ เห็นถึงประโยชน์ของการวิจารณ์ ทั้งยังเป็นตัวช่วยให้นักเขียนใหม่ๆ เข้าใจและป้องกันมิให้เกิดการตอบโต้ข้อวิจารณ์อย่างรุนแรงจนทำให้นักวิจารณ์ไม่เข้ามาวิจารณ์งานในเพจนี้อีก ทั้งนี้ การวิจารณ์ในสื่อออนไลน์ได้เปรียบสื่อสิ่งพิมพ์ที่ว่า ในสื่อออนไลน์ หากนักเขียนไม่เข้าใจหรือไม่เห็นด้วยกับข้อวิจารณ์สามารถสอบถามหรือโต้แย้งได้ทันที

ผู้ให้สัมภาษณ์ : คุณพินิจ นิลรัตน์

ตำแหน่ง : นักเขียน นักวิจารณ์ วิทยากรค่ายอบรมการเขียน และกรรมการตัดสินรางวัลวรรณกรรม

ผู้สัมภาษณ์ : กรรณิการ์ ถนอมปัญญารักษ์ สุณิสา เจริญนา และ อรพินท์ คำสอน

วันที่สัมภาษณ์ : วันที่ 26 ตุลาคม 2557 เวลา 14.30 - 16.10 น.

สัมภาษณ์ที่ : สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย

ผู้ถอดเทป : อรพินท์ คำสอน

==========

การวิจารณ์ในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมหรือไม่ อย่างไร

คุณพินิจ นิลรัตน์ กล่าวว่าตนเองไม่ใช่นักวิจารณ์ แต่ก่อนเคยเขียนงานวิจารณ์หนังสืออยู่บ้าง ในลักษณะการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวงการวรรณกรรม หนังสือวรรณกรรมเฉพาะเล่ม หรือหลายๆ เล่มอยู่ในคอลัมน์ "กอสสิปวรรณกรรม" ฉะนั้นจึงอาจไม่ได้เป็นบทวิจารณ์ในแนววิชาการ โดยส่วนตัวไม่เห็นว่างานวิจารณ์ในหน้าสื่อสิ่งพิมพ์จะหายไป เช่น ใน *ออล แม็กกาซีน* ของ ศ.ดร. รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ หรือ อาจารย์สกุล บุณยทัต ใน *สยามรัฐสัปดาหวิจารณ์* *กรุงเทพธุรกิจ* จุดประกายวรรณกรรม (วันอาทิตย์) และ ใน *สีสัน* ของ จรูญพร ปรปักษ์ประลัย สิ่งพิมพ์เหล่านี้ลงบทวิจารณ์เป็นประจำ นอกจากนี้ยังมีสื่อสิ่งพิมพ์บางฉบับเปิดคอลัมน์วิจารณ์เป็นวาระก็ยังคงมีอยู่ แต่คอลัมน์ที่กล่าวมาทั้งหมดเหล่านี้เป็นบทรีวิวมากกว่าบทวิจารณ์ เป็นการให้กำลังใจนักเขียนหน้าใหม่มากกว่า เช่น ใน *ออล แม็กกาซีน* กับ *สยามรัฐสัปดาหวิจารณ์* ในขณะที่ผลงานของคุณจรูญพร ยังมีข้อตำหนิอยู่บ้าง จึงต่างจากการวิจารณ์ในสมัยก่อนที่มีมุมต่างหรือมุมติอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น กรณี ไพลิน รุ้งรัตน์ วิจารณ์มีมุมที่ติเพื่อก่อให้นักเขียนนำไปปรับปรุง ซึ่ง ไพลิน ก็โดนโต้มาเป็นจำนวนมากเหมือนกัน หรืองานวิจารณ์ของ "ดอกไม้ดำ" ที่เป็นที่โจษขานกัน เนื่องจากเป็นบทวิจารณ์ที่มองภาพลบของวรรณกรรมเล่มนั้นๆ แต่บทวิจารณ์เช่นนี้นับว่ามีประโยชน์ คุณพินิจเห็นว่า แม้ว่าข้อวิจารณ์ของนักวิจารณ์ที่เกิดจากอคติ หรือ ความคิดส่วนตัว แต่ถ้าข้อวิจารณ์นั้นถูกต้อง นักเขียนก็ควรรับไปปรับปรุง นักเขียนไม่ควรออกมาตอบโต้ข้อวิจารณ์ เพราะเมื่อผู้อ่านได้อ่านหนังสือเล่มนั้นแล้วไม่เห็นด้วยกับข้อวิจารณ์ ผู้อ่านจะเป็นผู้ที่ตัดสินเอง ยกเว้นในกรณีที่บทวิจารณ์มีข้อมูลเท็จที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อตนเอง เนื่องจากเมื่องานของตนเผยแพร่ออกมาสู่สาธารณะแล้ว ก็เป็นเรื่องของสาธารณะที่จะประเมิน

คุณพินิจตั้งข้อสังเกตว่า ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งคือ วัฒนธรรมการวิจารณ์ในสังคมไทยอ่อนแอมากมานานแล้ว โดยจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า สังคมไทยไม่ชอบการติติง ไม่ชอบความคิดเห็นที่เป็นเชิงลบ ทั้งๆ ที่ความคิดเห็นเหล่านั้นเป็นเชิงสร้างสรรค์ แต่ชอบคำชม นับว่าเป็นปัญหามากสำหรับสังคมไทย และอาจนับว่าเป็นปัญหาวิกฤตด้วย สิ่งนี้อาจเป็นปัจจัยประการหนึ่งที่ทำให้บทวิจารณ์ตามหน้าหนังสือต่างๆ มีแต่ชมอย่างเดียว กล่าวคือ ชื่นชมแต่ความดีงามในแง่ต่างๆ ของวรรณกรรมเล่มนั้นๆ ซึ่งในแง่หนึ่งนับว่าเป็นสิ่งที่ดีช่วยให้กำลังใจนักเขียน แต่ในอีกด้านหนึ่ง หนังสือเล่มหนึ่งเป็นไปไม่ได้ว่าจะดีไปทั้งหมด นักวิจารณ์ไม่

ควรมองข้ามข้อตำหนิของหนังสือด้วย การวิจารณ์จึงควรมีทั้งคำชมและติเพื่อนำไปสู่การพัฒนาของนักเขียนนั้นๆ ขณะเดียวกันข้อดีและข้อบกพร่องต่างๆ ที่นักวิจารณ์ชี้นั้นก็เป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านด้วย เพื่อทำให้เกิดความรู้ รู้จักแยกแยะ และอาจนำไปคิดต่อยอดได้จากคำวิจารณ์นั้นๆ ไม่ว่าจะเห็นด้วยหรือเห็นต่างกับข้อวิจารณ์ ซึ่งอาจก่อให้เกิดการถกเถียงเพื่อประเทืองปัญญาได้ ในอีกแง่หนึ่ง คือ นักเขียนส่วนหนึ่งไม่ค่อยเปิดใจรับการวิจารณ์ แต่ปรารถนาคำชมแต่เพียงอย่างเดียว จึงอาจเป็นสาเหตุให้นักวิจารณ์อ่อนล้าที่จะติ และไม่อยากเปลืองตัว แม้ว่าการตินั้นเป็นการติเพื่อก่อและจะช่วยให้เกิดการพัฒนาในวงวรรณกรรมก็ตาม

การที่คุณพินิจมีโอกาสเป็นวิทยากรในการอบรมนักเขียนหน้าใหม่ในวาระต่างๆ จึงได้พยายามที่จะปลูกฝังให้นักเขียนหน้าใหม่เหล่านี้เปิดใจน้อมรับคำวิจารณ์ เพราะหากปิดเสียงสะท้อนจากนักวิจารณ์และผู้อ่านเมื่อใด ก็เท่ากับปิดโอกาสในการพัฒนาการเขียนของตน และอยู่คนเดียวในโลกส่วนตัวของตนเท่านั้น

งานวรรณกรรมในยุคปัจจุบันส่วนหนึ่งเป็นการสะท้อนโลกและความรู้สึกภายในของนักเขียน นี่อาจเป็นสาเหตุประการหนึ่งที่ว่า เขาไม่จำเป็นต้องฟังความคิดเห็นของผู้อ่านก็ได้

คุณพินิจเห็นว่า การเขียนงานที่สะท้อนความเป็นปัจเจก ถ้านักเขียนทำได้ **"ถึง"** ก็กลายเป็นเรื่องของคนอื่นได้ด้วย หรือคนอื่นก็สะเทือนด้วย เช่น การเขียนเรื่องอกหักก็สะเทือนไปถึงโลกภายนอกด้วย หรือไปอีกซีกโลกด้วย หรือ ในกรณีของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ เขียนเรื่อง *ฝนโปรยไพร* เขียนถึงเรื่องพื้นที่ชายแดนภาคใต้ เมื่อเขียนได้ **"ถึง"** จริงๆ ก็ไปพ้องกับซีกโลกตะวันตกด้วย หรือ งานของศิริวรรณ์ แก้วกาญจน์ ที่เขียนเกี่ยวกับเรื่องสึนามิ เป็นความสะเทือนใจส่วนตัวของเขาที่เขียนถึงเรื่องนี้มาเกือบ 10 ปีแล้ว ซึ่งนำไปอ่านในงานค่ายนักเขียนเมื่อต้นเดือนที่ผ่านมา โดยอ่านงานของเขาที่เขียนเป็นบทกวี 12 บท ซึ่งทั้ง 12 บท ไม่มีคำว่าสึนามิสักคำเดียว พออ่านจบ 12 บทก็ถามเด็กที่ฟังว่าเขาเขียนเรื่องอะไรทราบหรือไม่ เด็กทุกคนตอบพร้อมกันว่า สึนามิ และทุกคนก็ฟังนั่งนิ่งสะเทือนใจไปกับเหตุการณ์นั้นๆ ด้วยเหตุนี้ เมื่อถึงที่สุดแล้วเรื่องของปัจเจกคือชีวิตของมนุษย์ มนุษย์มีชีวิตจิตใจเหมือนกัน เพราะฉะนั้น ถ้านักเขียนบอกว่าทำงานที่เป็นเรื่องส่วนตัวของตน แต่นักเขียนก็เขียนเพื่อให้ผู้อื่นอ่านใช่หรือไม่ ถ้าเช่นนั้นจะบอกว่านี่เป็นโลกส่วนตัวของฉันก็ไม่ได้

เมื่อนักเขียนไม่ยอมรับบทวิจารณ์เชิงตำหนิ และนักวิจารณ์ก็กลัวเปลืองตัว จะมีวิธีการใดที่จะทำให้คนรับบทวิจารณ์ได้มากขึ้น

คุณพินิจเห็นว่า ไม้แก่ดัดยาก จึงควรเริ่มต้นปลูกฝังกันที่เยาวชนคนรุ่นใหม่ ทั้งนี้ได้ยกตัวอย่างการอบรมที่ค่ายวรรณกรรมว่า ทุกครั้งที่วิทยากรวิจารณ์งานของผู้เข้าอบรม ก็จะแนะนำว่าทุกคนต้องเปิดใจยอมรับคำวิจารณ์ เพราะถ้าไม่ยอมรับการวิจารณ์ก็เท่ากับปิดตัวเอง ซึ่งเป็นการยากที่จะทราบว่างานที่ตนเขียนดีหรือไม่ อย่างไร โดยปกติจะยกตัวอย่างกรณีของ คุณวินทร์ เลียววาริณ ที่นวนิยาย *ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน* ได้รับรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน หรือ รางวัลซีไรต์ ในยุคนั้นทุกคนชื่นชมยินดีกับผลงานชิ้นนี้มากและหนังสือเล่มนี้ขายดีมากที่ร้านหนังสือดอกหญ้า แต่หลังจากที่หนังสือเล่มนี้ได้รับรางวัลไม่นาน คมทวน คันธนู ซึ่งมักเป็นคนที่ชอบเก็บตัวกลับลุกขึ้นมาวิจารณ์ผลงานชิ้นนี้ ในจุดประกายวรรณกรรม ซึ่งเป็นการวิจารณ์ที่ละเอียดมาก หรืออาจเรียกได้ว่าละเอียดเกินไป แม้แต่เงาจันทร์ข้างขึ้นข้างแรม ทั้งยังเปิดเทียบ

กับปฏิทินร้อยปีเทียบว่าวันที่เขียนเป็นข้างแรม ไม่มีทางที่จะเป็นข้างขึ้นและเห็นดวงจันทร์ได้ หรือในยุคของจอมพล ป. พิบูลย์สงคราม มีฉากหนึ่งที่บรรยายว่าทหารไทยถูกยิงบาดเจ็บ เพื่อนทหารที่ปกติออกมาถึงแยกถนนในซอยทางเข้าหมู่บ้านเจอตู้โทรศัพท์สาธารณะและโทรแจ้งหน่วย ซึ่งผิดข้อเท็จจริง เพราะในเวลานั้น ผู้ที่จะมีโทรศัพท์ได้ต้องเป็นบ้านคนรวยเท่านั้น และในเมืองก็ยังไม่มีตู้โทรศัพท์สาธารณะ แต่ในเรื่องเป็นชายแดนยิ่งไม่มีแน่ๆ ในแง่นี้ก็เป็นการชี้ให้เห็นถึงความสมจริงของเรื่อง หลังจากนั้น คุณวินทร์ไปงานครบรอบอะไรสักอย่างของสยามรัฐ ที่โรงแรมรัตนโกสินทร์ คุณวินทร์เข้ามาถามคุณพินิจว่ารู้จักคุณคมทวนหรือไม่ หากรู้จักอยากจะให้คุณคมทวนอ่านหนังสือเล่มต่อไปก่อนวางแผง และยอมรับว่าสิ่งที่คุณคมทวนวิจารณ์ดี และจะนำไปแก้ไขปรับปรุงในการพิมพ์ครั้งต่อไป โดยเฉพาะในส่วนที่ผิด เนื่องจากหนังสือเล่มนี้มีใช่คนทั่วไปอ่านเท่านั้น แต่ยังเป็นหนังสืออ่านนอกเวลาของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และที่อื่นๆ ด้วย ฉะนั้นจึงชี้ให้ผู้ที่มาเข้าค่ายเห็นว่า หากคำวิจารณ์ใดที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองก็อย่าดื้อรั้น แต่ขอให้นำไปแก้ไขปรับปรุง และผู้ที่น้อมรับคำวิจารณ์ดูน่ารัก เป็นเรื่องของการอ่อนน้อมถ่อมตน บางครั้งบางคนที่โดนโจมตีมากๆ และไม่โต้ตอบกลับได้รับความสงสารด้วยซ้ำไป บางครั้งการตอบนักวิจารณ์ก็อาจจะถูกมองว่าก้าวร้าว ไม่ยอมรับได้

ในฐานะที่เป็นวิทยากรค่ายนักเขียนต่างๆ จึงอยากทราบทิศทางในอนาคตของนักเขียนรุ่นใหม่ในการรับการวิจารณ์ว่าจะเป็นไปในทิศทางใด

เด็กบางคนอาจจะรู้สึกเสียใจ น้อยใจ เสียหน้ากับเพื่อนๆ ก็มี แต่หลายคนก็น้อมรับและขอบคุณ ทั้งนี้ส่วนใหญ่จะเป็นการวิจารณ์กันในกลุ่มเล็กๆ อย่างฐานกวีนิพนธ์จะวิจารณ์เรียงคนกันเลย ซึ่งมีทั้งบวกและลบ โดยการวิจารณ์จะไม่บอกว่าเป็นผลงานของใคร แต่ถ้าเจ้าของผลงานคนใดพร้อมที่จะบอกว่าผลงานชิ้นนี้เป็นของตนก็ให้ยกมือ พบว่าทุกคนยกมือ บางคนก็บอกว่าชอบให้วิจารณ์กันมากๆ แต่บางคนก็เถียงข้อวิจารณ์ก็มี หลังจากวิจารณ์กลุ่มย่อยแล้ว จะมีการรวมกลุ่มทั้งหมดทุกฐานที่ห้องใหญ่อีกครั้ง ก็มีการวิจารณ์รวมก็จะยกผลงานที่เด่นๆ มาวิจารณ์เพื่อเป็นกำลังใจ และบางครั้งก็อาจมีของรางวัลให้

ในการจัดกิจกรรมเพื่อสร้างนักเขียน การวิจารณ์ถือว่าเป็นส่วนที่มีความสำคัญ

คุณพินิจยอมรับว่า การวิจารณ์มีส่วนสำคัญมาก โดยเฉพาะโครงการกล้าวรรณกรรมของ Seven Book Award ร่วมกับสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร และ สมาคมครูภาษาไทย 4 องค์การ ซึ่งมีผู้เข้าร่วม 70 คน ก็จะแบ่งกลุ่มละเท่าๆ กัน โดยจะมีสมาชิกในแต่ละกลุ่มไม่เกิน 20 คน ที่แบ่งเท่ากันเพราะว่าถ้าให้แบ่งตามความชอบจะพบว่า มีผู้สนใจนิยายและเรื่องแต่งเป็นจำนวนมาก เราคิดว่าการที่เด็กมาจากทั่วประเทศได้มาเจอวิทยากรด้วยตนเองแล้ว พวกเขาควรได้เจอกับวิทยากรทุกกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มเวียนฐาน สมมุติว่ามีการจัดค่ายนักเขียน 4 วัน วันแรกเป็นการประชุมกลุ่มใหญ่รวมทั้งหมด เพื่อปูเนื้อหากว้างๆ ผู้บรรยายเช่น อาจารย์เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ อาจารย์ ว. วินิจฉัยกุล คุณกฤษณา อโศกสิน วันต่อมาให้เลือกตามความชอบ เพราะเด็กบางคนไม่สามารถตอบตัวเองได้ว่าชอบอะไร เช่น เด็กบางคนบอกว่าชอบกวีนิพนธ์ แต่ว่าแต่งเรื่องสั้นส่งเข้าประกวด ดังนั้น หลังจากที่ทุกคนได้เรียนรู้แต่ละกลุ่มแล้ว วันรุ่งขึ้นคิดว่าตัวเองใช่กลุ่มใดไปกลุ่มนั้น ปรากฏว่านิยาย เรื่องสั้น มีจำนวนคนมากที่สุด แต่ที่น่าภูมิใจคือ กวีนิพนธ์ที่เดิมมีผู้ตั้งใจและเลือกมาจากบ้าน 9 คน หลังจากนั้นมีผู้เลือกเพิ่มขึ้นเป็น 21 คน และพบว่าบางคนเขียนเรื่องสั้นได้ดี แต่เมื่อตัดสินใจเข้าฐานกลับเลือกฐานกวีนิพนธ์ วันที่

สามให้เขียนงานครึ่งวันและไปทัศนศึกษาครึ่งวัน ให้ทยอยส่งเย็นวันที่สาม ซึ่งวิทยากรจะอ่านกันในคืนนั้น หรือบางคนอาจจะมาส่งเช้าวันที่สี่ เช้าวันที่สี่ อาจารย์ชมัยภร แสงกระจ่าง กล่าวถึงภาพรวมกว้างๆ ครึ่งชั่วโมง จากนั้น 9.00-12.00 น. วิจารณ์งานที่เด็กส่งแบบแยกกลุ่ม แต่สำหรับกลุ่มเรื่องสั้นและเรื่องแต่งที่มีสมาชิกในกลุ่มเป็นจำนวนมากให้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม เพราะวิทยากรเรื่องสั้นมี 2 ชุด ภาคบ่าย ก่อนกลับก่อนอำลาเป็นประชุมกลุ่มใหญ่มีการยกตัวงานบางชิ้น

อย่างไรก็ดี คุณพินิจเห็นว่าการให้เวลาในการวิจารณ์ในค่ายยังถือว่าน้อย ซึ่งควรจะให้เวลามากกว่านั้น เพราะเด็กจะได้รับข้อวิจารณ์ผลงานของตนเองโดยตรงว่า รูปประโยคไม่ดีอย่างไร สำนวนภาษาเป็นอย่างไร เรื่อง “หลุด” หรือไม่ ถูกฉันทลักษณ์หรือไม่ มีความสมจริงมากน้อยเพียงใด การชี้ให้เห็นอย่างนี้ เด็กๆ จะจำได้ดี ส่วนผู้ที่สร้างงานดีแล้วจะได้รางวัลเป็นลายเซ็นนักเขียนจะมีความรู้สึกว่าหัวใจพองโต ขณะเดียวกันก็พยายามให้กำลังใจผู้ที่ไม่ได้รับรางวัลว่า อย่าเพิ่งท้อ มีแวว แต่ตอนนี้งานเขียนยังไม่ลงตัวเท่านั้น

แม้ว่าการวิจารณ์ในการฝึกการเขียนเชิงสร้างสรรค์ (creative writing) จะมีความสำคัญ แต่การวิจารณ์ในสังคมจริงๆ กลับไม่ได้รับความสนใจ

คุณพินิจเห็นว่าอย่างที่กล่าวไปแล้วข้างต้นว่า ไม้แก่ดัดยาก และในช่วงหลังเมื่อสื่อออนไลน์เข้ามาเกี่ยวข้องกับการวิจารณ์ด้วย ขณะเดียวกันหน้าวรรณกรรมในสื่อสิ่งพิมพ์ขายยาก ทำให้เจ้าของหนังสือให้ความสนใจน้อยลง เมื่อหน้าดังกล่าวไม่เป็นจุดขาย ในสังคมไทยการลดหน้าวิจารณ์มามานานแล้ว นอกจากหนังสือเล่มใดที่มีบรรณาธิการเป็นนักเขียนตัวจริงที่พยายามต่อสู้เพื่อให้มีพื้นที่ตรงนี้ขึ้นมา ยกตัวอย่างเช่น *เนชั่นสุดสัปดาห์* ที่เป็นนิตยสารที่เป็นเหมือนความหวังของคนวรรณกรรม แต่ก่อนมีหน้าวรรณกรรมเป็นจำนวนมาก แต่ในช่วงหลังลดพื้นที่วรรณกรรมลง ทำให้บทกวีเหลือเพียงชิ้นเดียว และเดิมเคยมีบทวิจารณ์แซมๆ บ้าง ขณะนี้ก็ไม่มีแล้ว ทั้งยังลดหน้าสกู๊ปวรรณกรรมลง เนื่องจากผู้บริหารให้ความสำคัญน้อยลง และไม่ทราบว่าอนาคตของนิตยสารฉบับนี้จะไปถึงที่ใด เพราะผู้บริหารหันไปให้ความสำคัญกับเนชั่นทีวีมากขึ้น ในขณะเดียวกันในช่วงปีใหม่ที่ผ่านมา ขณะที่ *เนชั่นสุดสัปดาห์* ลดหน้าลง แต่ราคาเท่าเดิม *มติชนสุดสัปดาห์* กลับเพิ่มหน้าและเพิ่มราคาขึ้น และยังคงให้ความสำคัญกับหน้าวรรณกรรมอยู่มาก โดยมีบทกวีเผยแพร่หลายชิ้นต่อสัปดาห์ ทั้งยังมีเรื่องสั้น เรื่องประกวด และบทความรายงานวรรณกรรมแซมๆ บ้าง เช่นเดียวกับ *ขวัญเรือน* ก็ลดหน้าลงด้วย เมื่อสื่อสิ่งพิมพ์ให้ความสนใจกับวรรณกรรมน้อยลง แน่นอนว่าหน้าวิจารณ์เป็นหน้าแรกๆ ที่จะถูกตัดออกก่อน ในช่วงหลังๆ ยังมีนักเขียนและกวีออกมาแสดงปฏิกิริยาตอบโต้บทวิจารณ์อยู่

เหตุใดในช่วง 10 ปีที่ผ่านมานี้ วรรณกรรมที่ได้รับรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์แห่งอาเซียนหรือรางวัลซีไรต์ไม่ได้รับการวิจารณ์เท่าใดนัก

ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะนักวิจารณ์ไม่อยากเปลืองตัว แต่ก่อนจะมีผู้วิจารณ์ผลงานรางวัลวรรณกรรมซีไรต์หลายคน อาทิ ไพลิน รุ้งรัตน์ อาจารย์กุสุมา รักษมณี เขียนวิจารณ์ได้ดี แต่ไม่หวือหวามาก กล่าวคือไม่มีการตั้งธงเพื่อออกมาปะทะกับนักเขียน อาจารย์ยุรฉัตร บุญสนิท ก็ไม่วิจารณ์ ทั้งๆ ที่เมื่อก่อนวิจารณ์บ่อยครั้งในคอลัมน์ “ปากกาขนนก” สายพิณ ปฐมบรรณ หรือ พิเชฐ แสงทอง ก็มีการเขียนบทวิจารณ์ที่ฮือฮามากพอสมควร ก็ถือว่าตั้งป้อมวิจารณ์มาตั้งแต่ “ทวงปากกาขี่ม้า

ก้านกล้วย” หลังจากนั้น มติชน ก็นำบทความชิ้นนี้ไปรวมกับของคุณวาณิช จรุงกิจอนันต์ และอีกส่วนหนึ่งอาจจะเป็นเพราะคุณวาณิชเสียชีวิตแล้วด้วย เพราะคุณวาณิชเกาะติดซีไรต์ทุกปีและให้ความสนใจมาก ถือได้ว่าเป็นคุณูปการ พอท่านเสียชีวิตไปแล้ว ทุกคนก็นึกถึงการวิจารณ์งานวรรณกรรมรางวัลซีไรต์ของท่าน ซึ่งคุณวาณิชทำหน้าที่ตรงนี้ได้ดี นอกจากนี้ยังมีนักวิจารณ์ในเชิงวิชาการ เช่น อาจารย์นพพร ประชากุล อาจารย์ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิชย์ ซึ่งบทวิจารณ์สมัยก่อนสามารถพิมพ์รวมเล่มจัดจำหน่ายได้ เช่น *อ่าน (ไม่) เอาเรื่อง* ของอาจารย์ชูศักดิ์ ได้รับรางวัลชูเกียรติ อุทกะพันธุ์ ดังนั้นพอนักวิจารณ์รุ่นก่อนหายไป และนักวิจารณ์รุ่นใหม่ไม่ค่อยมีเข้ามา ในปัจจุบันมีนักวิจารณ์ที่พอนับได้คือ คุณจรูญพร ปรปักษ์ประลัย ที่ทำงานวิจารณ์ต่อเนื่องมาหลายปี อย่างน้อยก็ได้รับรางวัลนักวิจารณ์จากกองทุนหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ 2 สมัยแล้ว หรือคุณอรรคภาค เล้าจินตนาศรี ก็เลิกเขียนบทวิจารณ์ไปแล้ว แต่ไปเป็นอาจารย์ เช่นเดียวกับคุณพิเชฐ ซึ่งอาจจะมีเพียงแค่บทความวิชาการบางบทที่มีประเด็นที่แหลมคมบ้างบางครั้งในวาระพิเศษ เช่น ใน *ปากไก่ รูสมิแล* แต่ส่วนใหญ่จะเน้นหนักไปที่งานวิจัยหรืองานวิชาการ แต่คุณพิเชฐยังให้ความสนใจและเกาะติดกวีนิพนธ์อยู่ มีครั้งหนึ่งที่แสดงทัศนะวิจารณ์ให้กวีลงจากหิ้ง ก็นับว่างานชิ้นนั้นจุดกระแสในวงวรรณกรรมพอสมควร

บทวิจารณ์วรรณกรรมที่คงอยู่ในปัจจุบันไม่ใช่ว่าไม่ดี ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ดี ไม่ว่าจะเป็นของ อาจารย์รื่นฤทัย อาจารย์สกุลบางทีให้กำลังใจอย่างมหาศาลกับนักเขียน แต่อีกด้านหนึ่งอาจทำให้นักเขียนเหลิงได้

อิทธิพลของสื่ออินเทอร์เน็ตกับการเปลี่ยนแปลงของการวิจารณ์วรรณกรรมในปัจจุบันนี้ ตอบสนองความต้องการของคนรุ่นใหม่ในลักษณะใดบ้าง

คุณพินิจเห็นว่าสื่ออินเทอร์เน็ตตอบสนองคนรุ่นใหม่ในแง่ความสดใหม่ ผู้ใดอยากจะเขียนอะไรก็ได้ และมีงานของบางคนที่ได้รับการคัดลอกไปเผยแพร่ต่อก็มี แต่โดยส่วนตัวติดตามสื่ออินเทอร์เน็ตน้อย ทั้งในเว็บและในบล็อก แต่ในเฟซบุ๊กเห็นบ้างว่ามีคนเขียนรีวิวหนังสือในเชิงชื่นชม ซึ่งมีบางคนที่มีความตั้งใจเขียน หรือบางคนก็พยายามจะประดิษฐ์คำ “เท่ๆ คมๆ” ที่ตนเองคิดว่าดี แต่ถ้ามีใครวิจารณ์ในเชิงลบก็จะถูกถล่มและเป็นปฏิกิริยาตอบโต้ที่รุนแรงมาก และบางคนที่แสดงทัศนะตอบโต้ไม่ได้อ่านบทวิจารณ์เลย อ่านเฉพาะความคิดเห็น 2-3 ความคิดเห็นล่าสุด แล้วแสดงทัศนะโจมตีร่วมด้วย งานในลักษณะนี้เป็นงานที่สด แต่ไม่ได้กรองทั้งเนื้อ และสำนวนภาษา ในแง่นี้น่าเป็นห่วงว่า การแสดงทัศนะวิจารณ์อย่างรวดเร็ว โดยไม่ได้กรองในสื่ออินเทอร์เน็ต อาจทำให้ภาษาที่ใช้หยาบ ฉาบฉวย ขาดความพิถีพิถัน และอาจทำให้ทั้งผู้เขียนและผู้อ่านที่อ่านงานเขียนในลักษณะนี้มากๆ หรือเสพงานในลักษณะนี้แต่เพียงอย่างเดียว โดยไม่ได้อ่านงานในรูปแบบอื่นๆ บ้าง อาจจะติดและนำไปใช้ในการเขียนงานในสื่อสิ่งพิมพ์ต่อไป นับเป็นประเด็นที่น่าเป็นห่วงอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็น การใช้คำสันธาน การเชื่อม รูปประโยค การย่อหน้า ซึ่งประเด็นเหล่านี้คุณพินิจกล่าวว่ามีการปลูกฝังกันอย่างมากในการทำกิจกรรมค่ายนักเขียนต่างๆ ซึ่งพบปัญหาการเขียนของเด็กรุ่นใหม่ว่า มักจะเขียนโดยไม่มีย่อหน้าเลย เว้นวรรคไม่เป็น จึงต้องสอนวิธีการแบ่งวรรคง่ายๆ ว่าให้ลองพูดหนึ่งประโยคหยุดหายใจที่ใดก็ถือว่าเป็น 1 วรรคแล้ว นอกจานี้ยังมีการใช้ภาษาที่ประดิษฐ์ขึ้นมา เช่น ฟรุ้งฟริ้ง มุ้งมิ้ง

คุณพินิจตั้งข้อสังเกตงานเขียนของตนว่า จากเดิมที่เขียนใน *คมชัดลึก* ต่างจากปัจจุบันที่เขียนใน *สกุลไทย* ซึ่งอาจเกิดเนื่องจาก หนึ่ง อายุมากขึ้น จึงเหนื่อยที่จะไปทะเลาะกับคนอื่น สอง เพราะแนวหนังสือไม่เอื้อมากนัก ทำให้เขียนตำหนิใคร

ค่อนข้างยาก เพราะมีกรอบนิตยสารบังคับว่าต้องยอมรับว่าจะเขียนอะไรที่หวือหวามากก็ไม่ได้ จึงต่างจากใน*คมชัดลึก* ที่งานที่เขียนเกือบจะถูกฟ้องก็มี โดนโทรมาต่อว่าตอนกลางคืนก็มี และครั้งหนึ่งเคยวิจารณ์ วิภาส ศรีทอง ก็ถูกเกลียดไปพักหนึ่ง

นักวิจารณ์หรือกลุ่มวิจารณ์ที่น่าสนใจ

คุณพินิจเห็นว่ากลุ่มเหล่านี้อาจจะมีมานานแล้ว และกลุ่มที่เห็นได้ชัด เช่น กลุ่มวรรณกรรมภูเก็จ ซึ่งมีสมาชิก เช่น หมอนิล หรือ นฆ ปักษนาวิน (อยู่ภูเก็ต แต่เป็นหมอที่เกาะยาว) อาจารย์เสน่ห์ วงศ์กำแหง วันเสาร์ เชิงศรี สมชาย บำรุงวงศ์ ขวัญยืน ลูกจันทร์ ชิด ชยากร (บ้านอยู่ภูเก็ต แต่เป็นผู้จัดการธนาคารทหารไทย สาขาพังงา แต่ก่อนหน้านั้นเป็นผู้จัดการสาขาหาดป่าตอง) พลัง เพียงพิรุฬห์ (อยู่กาฬสินธุ์) นอกจากนี้ยังมีคนวงนอกที่ลงไปร่วมงานบ่อยครั้ง เช่น ศิริวร แก้วกาญจน์ รัตนชัย มานะบุตร (อยู่เทพา) นิวัต พุทธประสาท (อยู่กรุงเทพฯ) การรวมกลุ่มและรวมตัวกันอย่างดีมาก มีความเข้มแข็งทางด้านวรรณกรรม และเวลาที่คนกลุ่มนี้จัดกิจกรรมอะไรต่างก็มีผู้สนใจเข้าร่วมเป็นจำนวนมาก ซึ่งบางครั้งมีคนจากส่วนกลางไปร่วมด้วย เมื่อมีสังคมออนไลน์ยิ่งช่วยทำให้การเชื่อมต่อถึงกันได้ง่ายและสะดวกขึ้น ความเข้มแข็งของกลุ่มนี้น่าจะได้รับอิทธิพลและซึมซับมาจากกลุ่มนาครในยุคก่อนพอสมควร เพราะก่อนที่คุณกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ จะเสียชีวิต กลุ่มวรรณกรรมภูเก็จไปมาหาสู่กับคุณกนกพงศ์เป็นประจำ ซึ่งเป็นการมาร่วมสนทนาในประเด็นวรรณกรรม และมาร่วมเดินป่ากัน นอกจากนี้ การรวมกลุ่มของวรรณกรรมภูเก็จยังมีการวิจารณ์งานซึ่งกันและกัน ซึ่งในแง่นี้ คุณพินิจมักจะสอนเด็กในกิจกรรมค่ายนักเขียนเสมอๆ ว่า เมื่อเขียนงานมาแล้วหนึ่งชิ้นจะทราบได้อย่างไรว่าผลงานชิ้นนี้ดีหรือไม่ดีก็ต้องให้เพื่อน หรือให้ผู้ใดอ่านก็ได้ แต่ผู้ที่อ่านเหล่านั้นต้องเป็นผู้ที่มีความจริงใจ ดีก็บอกว่าดี ไม่ดีก็บอกว่าไม่ดี นอกจากการแลกกันอ่านและวิจารณ์งานซึ่งกันและกันแล้ว กลุ่มวรรณกรรมภูเก็จยังมีการรวบรวมและจัดพิมพ์หนังสือรวมเรื่องสั้น ซึ่งเป็นผลงานของสมาชิกในกลุ่ม เช่น *แรงใจไฟฝัน* (นับเป็นผลงานรวมเล่ม เล่มที่ 6 ของกลุ่ม) และในกลุ่มก็มีการผลัดกันเป็นบรรณาธิการ ผลงานในลักษณะนี้ถือว่าเป็นความรับผิดชอบร่วมกัน

กลุ่มวรรณกรรมภูเก็จเป็นการรวมตัวกันเฉพาะนักเขียน หรือว่ามีกลุ่มนักอ่านด้วย และเหตุผลใดที่ทำให้กลุ่มนี้รวมตัวกันได้อย่างเข้มแข็ง

คุณสุณิสา เจริญนา ให้ข้อมูลเสริมว่า คุณขวัญยืน ไม่ได้เป็นนักเขียนมาก่อน แต่เป็นผู้สนใจเกี่ยวกับการเขียน เมื่อได้เข้ามาร่วมในกลุ่มได้พัฒนาการเขียนของตนขึ้นมา จนกลายเป็นนักเขียนในที่สุด คุณพินิจจำได้ว่า ตนเองเคยคัดเลือกผลงานชิ้นแรกของคุณขวัญยืน เรื่อง “ตาจันทร์เช่นนั้นเอง” และนักวิจารณ์อีกคนที่เคยลงบทวิจารณ์ชิ้นแรกที่คุณพินิจเป็นคนคัดคือ สุภาพ พิมพ์ชน แต่ในปัจจุบันก็หายไปเช่นกัน นอกจากนี้ คุณพินิจเห็นว่ามีผู้อ่านที่สนใจมักจะเดินทางไปร่วมกิจกรรมของกลุ่มวรรณกรรมภูเก็จด้วย เช่น นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ชิด ชยากร ก็เป็นอาจารย์พิเศษที่นี่ด้วย จรรยา อำนาจพันธุ์พงศ์ เป็นนักอ่านที่สนใจ และได้เดินทางมาพักอยู่กับคุณกนกพงศ์ จนในที่สุดกลายเป็นนักเขียนที่มีคุณภาพ และได้รับรางวัลนายอินทร์ อะวอร์ด ทั้งเรื่องสั้นและบทกวี และยังมีนักอ่านอีกเป็นจำนวนมากที่เป็นสมาชิกในกลุ่มวรรณกรรมภูเก็จ แต่ตอนนี้ยังนึกชื่อไม่ออก

คุณสุณิสาเห็นว่าเหตุผลประการสำคัญที่ทำให้กลุ่มวรรณกรรมภูเก็จเข้มแข็งคือ สมาชิกต่างๆ ในกลุ่มอยู่ด้วยกัน ติดต่อและไปมาหาสู่กันได้ง่าย และยังมีสถานที่หลายๆ แห่งที่เป็นจุดรวมพล เช่น ร้านหนัง(สือ) 2521 ของหมอนิล บ้านพลัง เป็นแกลลอรี่ แม้ว่าที่ต่างๆ เหล่านี้ไม่ได้อยู่ใกล้กันเลย แต่ทุกคนยังสามารถติดต่อถึงกันได้ ทั้งการไปมาหาสู่ โทรศัพท์ ไลน์ ส่งข้อความและถึงกันตลอดเวลา

ในทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีกลุ่มวรรณกรรมที่น่าสนใจ คือ สโมสรนักเขียนภาคอีสาน ปัจจุบัน สุมาลี สุวรรณกร หรือ สุมาลี โพธิ์พยัคฆ์ หรือ หน่อย เป็นประธานสโมสร เป็นแรงบันดาลใจให้กับนักอ่าน เนื่องจากกลุ่มนี้มักจะไปจัดกิจกรรมตามสถาบันการศึกษาต่างๆ กิจกรรมตามสถาบันต่างๆ นี้เริ่มจัดมาตั้งแต่สมัยคุณวิวัฒน์ โรจนาวรรณ เจ้าของร้านหนังสือน้ำพุ บุ๊กค์สโตร์ อยู่ที่ข้างสถานีรถไฟบุรีรัมย์ คุณวิวัฒน์ไม่ใช่นักเขียน แต่สามารถสร้างเครือข่ายนักอ่านและสามารถให้แรงบันดาลใจกับนักเขียนได้ และสมัยคุณไชยา วรรณศรี เป็นประธานสโมสรฯ ก่อนสมัยคุณสุมาลี ได้จัดกิจกรรมและการบรรยายตามโรงเรียนและสถาบันการศึกษาต่างๆ ซึ่งวันที่ 22-23 นี้ คุณพินิจได้รับเชิญไปร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนท่าตูม กิจกรรมในลักษณะนี้สามารถที่จะสร้างเครือข่ายเด็กรักการอ่านได้ การรวมกลุ่มต้องมีกิจกรรม และกิจกรรมในลักษณะนี้ไม่ใช่เรื่องเลวร้าย แต่ไม่ใช่ว่าใครทำกิจกรรมอะไรต้องแห่กันไปทุกครั้ง

อีกตัวอย่างหนึ่งที่เป็นรูปธรรมอย่างมากคือ ค่ายวรรณกรรมสัญจร ของอาจารย์ธัญญา สังขพันธานนท์ ปีนี้ทำมาเป็นปีที่ 22 แล้วโดยไม่เคยขาดเลย เป็นงานของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม แต่ไม่ค่อยได้งบประมาณในการจัดมากนัก จึงต้องการสปอนเซอร์ช่วยค่าใช้จ่ายเองด้วย ค่ายครั้งนี้สามารถสร้างให้เด็กหลายๆ คนกลายเป็นนักอ่าน นักสื่อสารมวลชน และนักเขียนมาเป็นจำนวนมาก ซึ่งสร้างจากกลุ่มนักอ่านจริงๆ เช่น “นก” นักข่าวสายวรรณกรรมที่อยู่โพสต์ พรชัย จันทโสก อดีตผู้สื่อข่าวจุดประกายวรรณกรรม *กรุงเทพธุรกิจ* มนตรี อุดมพงษ์ ผู้สื่อข่าวสามมิติ นันทพร ไวศยสุวรรณ มิ่งมนัสชน จังหาร (ลูกของคำผา เพลงพิณ) ได้รับรางวัลเซเวน บุ๊กค์อวอร์ด ตั้งแต่สมัยที่เป็นเยาวชน เด่น นาคร บุรินทร์ ประโคน มีบทกวีลงอยู่บ่อยๆ ใน*มติชนสุดสัปดาห์* นอกจากนี้ยังมีอีกหลายคนไปเป็นอาจารย์ภาษาไทยในมหาวิทยาลัยต่างๆ อีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งได้รับเชิญมาเป็นเครือข่ายจัดค่ายวรรณกรรมด้วย เช่น มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร หรือ คุณสุวรรณี โพธิ์พยัฆค์ พรชัย แสนยะมูล หรือ กุดจี่ ซึ่งได้แรงบันดาลใจการเป็นนักเขียนจากการเข้าค่ายกล้าวรรณกรรมของอาจารย์ธัญญา เมื่อ 20 หรือ 21 ปีก่อน คุณพินิจจำไม่ได้ว่ากุดจี่อยู่รุ่น 1 หรือรุ่น 3 ในรุ่นแรกวิทยากรที่ไปอบรมคือ กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ ไพลิน รุ้งรัตน์ และ ชาติ กอบจิตติ ส่วนคุณพินิจได้เข้ามามีส่วนร่วมเป็นวิทยากรค่ายนี้ตั้งแต่รุ่นที่ 11 ถึงรุ่นปัจจุบันคือรุ่นที่ 22 รวม 12 ปีเต็มไม่เคยขาด ส่วนใหญ่จะไปช่วยในด้านสื่อสารมวลชน หรือการสื่อสารเพื่อสิ่งพิมพ์ แต่บางครั้งก็ไปฐานกวีนิพนธ์บ้าง ในปีที่ผ่านมาไปอยู่ในกลุ่มกวีนิพนธ์ แม้ว่าจะได้รับมอบหมายให้อยู่ฐานการสื่อสารเพื่อสิ่งพิมพ์ แต่วิทยาการในครั้งนี้มี มนตรี อุดมพงษ์ และ ชนะชัย แก้วผาง นักข่าวช่อง 7 ซึ่งคุณพินิจเคยเป็นวิทยากรขณะที่ชนะชัยมาอบรม ในครั้งนี้จึงเห็นว่าฐานนี้มีวิทยากรสองคนก็เพียงพอแล้ว เพื่อที่จะให้น้องๆ ที่มาอบรมในค่ายนี้ภูมิใจว่าพี่ๆ ที่เคยมาอบรมค่ายวรรณกรรมสัญจรรุ่นก่อนๆ มาทำหน้าที่วิทยากรเพื่อสร้างบันดาลใจให้รุ่นน้องๆ ต่อไป คุณพินิจจึงถอนตัวออกมาอยู่ฐานกวีนิพนธ์กับอังคาร จันทาทิพย์ และ โขงรัก คำไพโรจน์ ซึ่งดีแล้วเพราะอังคารก็ไม่ค่อยพูด ส่วนโขงรักเพิ่งเคยเป็นวิทยากรในปีแรก บุคคลต่างๆ

เหล่านี้ถือว่าเป็นลูกศิษย์ของอาจารย์ธัญญาทั้งนั้นที่มาเป็นนักเขียน นักสื่อสารมวลชน นักวิชาการ เช่น ดร. แก้วตา ธัมอิน (อาจารย์มหาวิทยาลัยขอนแก่น) นักศึกษาปริญญาโท เช่น ทัศนาวดี ชัชวาลย์ โคตรสงคราม สุขุมพจน์ คำสุขุม

กิจกรรมของเครือข่ายต่างๆ เหล่านี้ นอกจากกิจกรรมที่เป็นการเขียนแล้ว มีกิจกรรมที่เกี่ยวกับการวิจารณ์บ้างหรือไม่

คุณพินิจกล่าวว่ามีอยู่บ้าง อาทิกรณีกลุ่มลูกศิษย์ของอาจารย์ธัญญา เช่น ชมรมวรรณศิลป์ ของ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กลุ่มร้อยจันทร์เป็นกลุ่มวิจารณ์ แต่ไม่มั่นใจว่าบทบาทของกลุ่มนี้ในปัจจุบันเป็นอย่างไร เดิมสมาชิกในกลุ่ม เช่น สัญญา พานิชยเวช ตอนนี้ไปตั้งสำนักพิมพ์พอเพียงพริ้นติ้ง ซึ่งทำหนังสือทำมือสวยที่สุดทั้งปกแข็งและปกอ่อน กลุ่มเหล่านี้รวมกลุ่มได้ดี ต่อมาได้เปิดสำนักพิมพ์ขึ้นคือสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ซึ่งคนในสำนักพิมพ์ส่วนใหญ่เป็นผลผลิตจากค่ายวรรณกรรมสัญจรทั้งนั้น ต่อมาเปลี่ยนเป็นสำนักพิมพ์อินทนิล อย่างไรก็ดี สำหรับการเกาะกลุ่มกันแล้วเห็นว่ากลุ่มลูกศิษย์อาจารย์ธัญญาจะเกาะกลุ่มกันได้ดีมาก ทั้งในรุ่นเดียวกันและต่างรุ่นกันด้วย การจัดค่ายวรรณกรรมสัญจรนั้น ใน 22 ครั้งจัดที่มหาวิทยาลัยมหาสารคามครั้งเดียว นอกนั้นสัญจรไปจัดที่จังหวัดอื่นๆ หมดเลย โดยปกติจะไปจัดตามอุทยาน ต้นน้ำ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เพื่อที่จะให้ไปเรียนรู้ธรรมชาติ และให้ไปเดินป่าเพื่อหาแรงบันดาลใจในการเขียน ทางเหนือมีกลุ่มของแพร จารุ เป็นกลุ่มอาสาคล้าย NGO มากกว่า หรือกลุ่มนักเขียน เช่น ภูเชียงดาว

ในฐานะผู้ที่ไม่ได้อยู่ในแวดวงวิชาการมีความเห็นว่าบทบาทของการศึกษาต่อการเสริมสร้างการวิจารณ์หรือสร้างนักวิจารณ์ยังมีอยู่หรือไม่ อย่างไร

คุณพินิจกล่าวว่าในหลักสูตรไม่ทราบว่ามีการเรียนการวิจารณ์หรือไม่ อย่างไร แต่ทราบว่ามีวิชาวรรณกรรมวิจารณ์อยู่ ซึ่งมีบางมหาวิทยาลัย เช่น มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย น่าชมเชย ที่มีการเชิญนักเขียนไปบรรยาย นอกจากนี้ยังเห็นว่ามหาวิทยาลัยใดที่มีนักเขียนเป็นอาจารย์อยู่จะมีภาษีมากกว่า เพราะนอกเหนือจากที่เขาสอนแล้ว เขายังเชิญนักเขียน นักวิจารณ์ไปบรรยายและสร้างแรงบันดาลใจให้กับลูกศิษย์ด้วย เช่น ผศ.ดร. ธเนศ เวศร์ภาดา มักจะเชิญนักเขียนไปบรรยายบ่อยครั้ง หรืออาจารย์สุธาทิพย์ โมราลาย มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ เคยเชิญให้คุณพินิจไปบรรยายให้นักศึกษาฟังด้วย อาจารย์ธัญญาเชิญนักเขียนไปบรรยายให้นักศึกษาที่มหาวิทยาลัยมหาสารคามฟังบ่อยครั้งมาก ล่าสุดเชิญอาจารย์สกุล บุณยทัต ไปวิจารณ์งานวรรณกรรมที่เข้ารอบรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียนหรือรางวัลซีไรต์ ทั้งวัน ซึ่งอาจารย์สกุลเล่าว่านักศึกษาที่มาฟังในวันนั้น อาจารย์ธัญญาให้นักศึกษาอ่านหนังสือมาก่อนล่วงหน้า จึงถือว่าเวทีนั้นเป็นเวทีวิจารณ์จริงๆ และมีการสรุปการบรรยายในเฟซบุ๊กเป็นระยะ คุณพินิจเห็นว่า ถ้ามหาวิทยาลัยหรือโรงเรียนใดที่มีนักเขียน หรือมีศิษย์เก่าเป็นนักเขียน ที่นั่นจะได้เปรียบ เช่น ขจรฤทธิ์ รักษา เป็นลูกศิษย์และมาเป็นนักเขียน ได้เชิญนักเขียนไปบรรยายที่โรงเรียนวิเชียรมาตุหลายคน ทำให้นักเรียนได้สัมผัส และได้แรงบันดาลใจ

นอกจากนี้ คุณพินิจเล่าว่าในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาได้เดินสายไปกับครูสลา คุณวุฒิ คือ “กองทุนศิลปินบ้านป่าครูสลา คุณวุฒิ” ซึ่งจัดตั้งขึ้นมาเพื่อเป็นค่ายวรรณกรรมโดยเฉพาะ ตั้งชื่อว่า “จุดประกายความใฝ่ฝัน เพาะเมล็ดพันธุ์วรรณกรรม” ซึ่งคุณไพวรินทร์ ขาวงามเป็นคนตั้งสโลแกนนี้ขึ้นมา จัดมาประมาณ 20 กว่าครั้ง แต่ช่วงหลังน่าจะถึง 30 กว่าครั้งแล้ว เพราะว่า

หากโรงเรียนใดพร้อมก็จะไปจัดให้ แต่ที่จัดเป็นคณะใหญ่จริงๆ ประมาณ 20 กว่าครั้ง โดยเดินทางไปทั่วประเทศ ทั้งภาคกลาง ภาคใต้ ภาคอีสาน ภาคเหนือ แต่จะเน้นหนักไปทางภาคอีสานมากกว่า การจัดกิจกรรมนี้ได้จุดประกายให้เด็กในค่ายพอสมควร แต่ทางภาคอีสาน แทนที่ครูจะคัดเลือกเด็กที่สนใจวรรณกรรม กลับคัดเลือกนักร้องมาแทน ในคืนสุดท้ายที่ให้เด็กแสดงความสามารถต่างๆ เด็กที่เข้าร่วมกิจกรรมค่ายทางภาคอีสานจะร้องเพลงอย่างเดียว ส่วนทางใต้จะเป็นการอ่านบทกวี จึงเห็นว่าเด็กที่สมัครค่ายวรรณกรรม ท้ายที่สุดได้เป็นนักร้อง

บทบาทความเป็นศูนย์กลางของกรุงเทพฯหายไปหรือไม่ อย่างไร

คุณพินิจเห็นว่า บทบาทของกรุงเทพฯ ยังไม่ได้หายไป เพราะจุดศูนย์กลางของกรุงเทพฯ คือ สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย นับว่าเป็นศูนย์รวมที่เห็นภาพชัด แต่สำหรับกลุ่มที่ไม่ได้เป็นกลุ่มสมาคมจะหายาก เช่น กลุ่มสนามหญ้า คือกลุ่มคุณนิวัต พุทธประสาท ที่รวมตัวกันอยู่บ่อยครั้ง หรือถ้าย้อนกลับไปอีกคือ กลุ่มประสานมิตร เช่น กลุ่มแดนอรัญ แสงทอง วิมล ไทรนิ่มนวล หรือ กลุ่มสี่นักเขียนมือทอง เช่น นิเวศน์ กันไทยราษฎร์ มกุฏ อรฤดี หรือนิพพาน กร ไกรลาศ หรือ ปกรณ์ พงศ์วราภา แต่อีกคนจำไม่ได้ แต่ในปัจจุบันแทบจะไม่มีการรวมกลุ่มของนักเขียน นอกจากในส่วนของสมาคมนักเขียนฯ และสมาคมนักเขียนฯ เองก็ไม่ได้จัดกิจกรรมเฉพาะในกรุงเทพฯ เท่านั้น แต่พยายามเดินทางไปต่างจังหวัดด้วย เช่น สัมมนานักเขียนสี่ภูมิภาค กิจกรรมต่างๆ เหล่านี้นอกจากจะเป็นการเยี่ยมคนที่อยู่ในต่างจังหวัดแล้ว ยังเป็นการไปให้กำลังใจศิลปินตามบ้านด้วย เช่น การขึ้นดอยโป่งแยงไปเยี่ยมคุณ ’รงค์ วงษ์สวรรค์ สมาคมนักเขียนฯ อาจนับว่าเป็นศูนย์รวมทั้งการจัดกิจกรรมทั่วๆ ไป และการอบรมการเขียนในส่วนของ “โครงการโรงเรียนนักเขียน” ผู้ที่เข้ามาอบรมแต่ละรุ่น บางคนเป็นนักเขียนอาชีพ บางคนเป็นนักเขียนใหม่ บางคนมีผลงานหลายเล่ม อยากมาเรียนรู้ อยากมาเติมไฟให้ตนเอง บางคนเป็นหมอ เป็นพยาบาล เป็นครู เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยเรียนเพื่อไปต่อยอดให้กับลูกศิษย์ บรรณาธิการสำนักพิมพ์ ถือว่าผู้ที่มาเข้าร่วมหลากหลาย จึงนับว่าที่นี่เป็นจุดศูนย์รวมที่เป็นรูปธรรม

นอกจากนี้ในปัจจุบันยังมีการรวมกลุ่มกันของนักเขียนในสื่อออนไลน์ เช่น กลุ่ม “เรื่องสั้นย่อหน้าเดียว” ของคุณสราวุธ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา โดยส่วนตัวคุณพินิจเห็นว่าเป็นกลุ่มที่ประสบความสำเร็จอย่างสูง เช่น กิจกรรมของกลุ่มที่จัดอบรมการเขียนที่สถาบันปรีดี

การจะนำเสนอกลุ่มหรือเครือข่ายการวิจารณ์วรรณกรรมจะส่งผลต่อวงการวรรณกรรมในด้านใดบ้าง

คุณพินิจเห็นว่าจะส่งผลโดยเฉพาะในวงการนักเขียนจะได้ประโยชน์ คือนอกจากตัวนักเขียนเองแล้ว เพื่อนนักเขียนจะได้เห็น เพราะว่าเมื่อวิจารณ์แล้ว ลองกลับไปอ่านตัวบทและมาอ่านบทวิจารณ์จะได้เรียนรู้ไปในตัวอย่างแน่นอน สำหรับผู้ที่เปิดใจรับ โดยเฉพาะตัวผู้เขียนเอง แม้ไม่ใช่ตัวผู้เขียน แต่ถ้าเรานำคำวิจารณ์นั้นมาเป็นแนวทาง สำหรับสังคมทั่วไป บทวิจารณ์จะช่วยให้คนรู้จักคิด รู้จักใช้เหตุผล และสุดท้ายทำให้คนหันมาฟังกันบ้าง ไม่ใช่จะมีแต่ความคิดของตนเองทั้งนั้น จะได้ไม่ต้องทะเลาะกัน คือรู้จักนิ่งฟังเหตุผล เนื่องจากงานวิจารณ์ดีๆ ชี้ให้เห็นและช่วยให้สามารถทำให้เกิดการแยกแยะได้ว่าอันนี้ดีเพราะอะไร ไม่ดีเพราะอะไร หากไม่เห็นด้วยก็สามารถถกเถียงกันได้ แต่ต้องเถียงกันด้วยเหตุผล ไม่ใช่เถียงกันด้วยอารมณ์ หรือ

เถียงกันด้วยอคติ สิ่งเหล่านี้นำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ นอกจากนี้ หากคนทั่วไปได้อ่านบทวิจารณ์แล้วจะได้ไปตามอ่านงานวรรณกรรมที่บทวิจารณ์กล่าวถึง ซึ่งจะทำให้เกิดการอ่านเพิ่มขึ้น จะทำให้คนอื่นรู้จักคิดเป็นระบบขึ้น และรู้จักการใช้เหตุผลมากขึ้น ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า งานวิจารณ์มีประโยชน์มาก แต่น่าเสียดายว่าเราไม่ค่อยรับฟังคำวิจารณ์กัน

ปัจจุบันขาดหนังสือที่ทุกคนจะสนใจอ่านและวิพากษ์วิจารณ์ร่วมกันใช่หรือไม่

คุณพินิจเห็นว่าปรากฏการณ์ในลักษณะนี้เกิดขึ้นยาก ไม่ว่าหนังสือที่จะดูว่าเป็นหนังสือยอดนิยม แต่จะกลายเป็นหนังสือที่คนทุกคนสนใจจริงๆ หายาก เช่น วรรณกรรมแนวก้าวหน้า วรรณกรรมเพื่อชีวิต กลุ่มคนอ่านนิยายยอดนิยมก็อาจจะไม่อ่านหรืออ่านน้อย หรือผู้ที่สนใจ IT หรือเทคโนโลยีก็ไม่มาอ่านวรรณกรรม แต่ในยุคก่อนมี เช่น *คำพิพากษา* ถ้าถามว่ากลุ่มที่กว้างขึ้นก็ยังนึกไม่ออกนะ อย่างหนังสือที่ใกล้ตัวเช่น วรรณกรรมซีไรต์ก็ยังไม่เป็นที่นิยมของคนส่วนใหญ่เท่าใดนัก ไม่ว่าจะเป็นงานของจเด็จ กำจรเดช กวีนิพนธ์ ของอังคาร จันทาทิพย์ หรือบางคนบอกว่าซื้อหนังสือที่ได้รางวัลซีไรต์ก็เป็นการซื้อตามกระแส ซื้อเอาไปเก็บแต่ไม่ได้อ่าน หรือถ้าอ่าน บางคนก็ยอมรับว่าอ่านไม่รู้เรื่อง หรืองานปีนี้ที่ได้รางวัลของแดนอรัญ แสงทอง ดีจริง แต่คนทั่วไปก็บอกว่าเขามีอะไรที่จำเป็นมากกว่าที่มาอ่านหนังสือร่วมกัน ดังนั้น ในปัจจุบันจึงเป็นเรื่องยากที่จะมีหนังสือที่คนส่วนใหญ่อ่านร่วมกัน หรืองานเล่มล่าสุดของชมัยภร แสงกระจ่าง คือ *หยาดน้ำค้างพันปี* จริงๆ แล้วคนทุกกลุ่มควรอ่าน เป็นเรื่องราวตัวอย่างหรือเป็นกรณีตัวอย่างของชีวิตหนึ่งที่โยงกับหลายชีวิตด้วย รู้สึกว่าถ้าคนได้อ่านจะชอบ เพื่อนำมาเป็นบทเรียนให้เห็นถึงสังคม ความเหลื่อมล้ำต่ำสูงของสังคม และความอยุติธรรมในสังคม แต่คนทั่วๆ ไปในสังคมอาจจะไม่สนใจก็ได้

นักเขียนยอมรับการวิจารณ์ได้มากน้อยเพียงใด

คุณพินิจเห็นว่านักเขียนมีทั้งยอมรับและไม่ยอมรับคำวิจารณ์ แต่นักเขียนที่ไม่ยอมรับคำวิจารณ์และเก็บไว้ในใจดีกว่านักเขียนที่ไม่ยอมรับคำวิจารณ์และออกมาโวยวายหรือตีโพยตีพาย จะมีผลต่อภาพลักษณ์ที่ไม่ดีของนักเขียนคนนั้นเอง ในช่วงหลังๆ เนื่องจากไม่มีงานวิจารณ์ จึงไม่เกิดการโต้ตอบกันระหว่างนักเขียนและนักวิจารณ์เท่าใดนัก อย่างไรก็ดี คุณพินิจเห็นว่าต่างคนต่างทำหน้าที่ของตนเป็นสิ่งที่ดี เมื่อนักเขียนเขียนและเผยแพร่งานออกไป ผู้อ่านก็มีสิทธิ์ที่จะวิจารณ์ได้ นักเขียนจึงไม่ต้องไปทะเลาะกับนักวิจารณ์ เพราะคนที่อ่านก็จะทราบเองว่าบทวิจารณ์นั้นๆ จริงหรือไม่จริง โดยที่นักเขียนไม่ต้องตอบโต้หรืออธิบาย บางครั้งหากนักวิจารณ์บางคนบอกว่าอ่านงานชิ้นนั้นไม่รู้เรื่อง นักเขียนอาจจะต้องกลับมาทบทวนว่าเพราะเหตุใด ถ้าเป็นเพราะว่านักวิจารณ์เข้าไม่ถึงตัวงานเอง ผู้อ่านที่มีวิจารณญาณก็จะสามารถตัดสินได้เองว่านักวิจารณ์ยังไม่เท่าทันนักเขียน แต่ถ้าข้อวิจารณ์ใดวิจารณ์ได้ตรงและถูกต้อง แม้ว่าจะไม่พอใจอยู่เงียบๆ ก็ควรนำข้อวิจารณ์นั้นไปปรับปรุงงานของตนให้ดีขึ้น โดยไม่ต้องออกมาโวยวาย เพราะว่าดูไม่สง่า ไม่น่ารัก แม้ว่าข้อวิจารณ์นั้นจะเป็นการวิจารณ์โดยอคติก็ตาม เพราะคนอ่านทั่วไปจะทราบเองว่าข้อวิจารณ์ดังกล่าววิจารณ์ด้วยอคติ ซึ่งบางครั้งมีคนอื่นออกมาเถียงแทนให้นักเขียนด้วยซ้ำไป แต่ในสมัยก่อนจะพบว่าการวิจารณ์ของ “ดอกไม้ดำ” มักจะถูกนักเขียนออกมาโต้บ่อยครั้ง อาจจะด้วยลีลาและท่าทีของ “ดอกไม้ดำ” ที่วิจารณ์แบบก้าวร้าว

ทิศทางการวิจารณ์วรรณกรรมในอนาคต

คุณพินิจยอมรับว่ายังไม่ค่อยเห็นอนาคตการวิจารณ์วรรณกรรม เพราะเท่าที่เห็นมาตลอด 10-20 ปีจะเห็นว่าการวิจารณ์ค่อยๆ อ่อนลง และยังไม่มีสัญญาณใดบ่งบอกว่าการวิจารณ์วรรณกรรมในอนาคตจะดีขึ้น แต่ถ้าเราลองนั่งนึกๆ ก็มีอยู่บ้าง แต่ยังไม่เป็นชิ้นเป็นอันที่โดดเด่น และงานวิจารณ์วรรณกรรมของ จรูญพร ใน *สีสัน* ก็มีคนตามอ่านน้อย มีผู้อ่านเฉพาะกลุ่มเท่านั้น คุณพินิจยอมรับว่าในช่วงหลังๆ ก็ไม่ได้ตามอ่านมากนัก อีกทั้งไม่ค่อยมีงานของ อาจารย์ตรีศิลป์ บุญขจร อาจารย์ธเนศ เวศร์ภาดา มากนัก ซึ่งเป็นนักวิชาการวรรณกรรม นักวิจารณ์ที่เขียนงานวิจารณ์ได้ดี และช่วยกระตุ้นให้เกิดคนอ่านงานวรรณกรรมด้วย ครั้งหนึ่งอาจารย์ธเนศเคยมีวิจารณ์งานของกวีหน้าราม จะมีข้อโต้เถียงระหว่างนักวิจารณ์กับนักเขียน คือ คุณพิเชฐ แสงทอง แต่ปัจจุบันก็เข้ากันได้ดี นี่เป็นตัวอย่างหนึ่งที่ชี้ให้เห็นว่า หากเราวิจารณ์และรับข้อวิจารณ์กันโดยปราศจากอคติก็สามารถที่จะอยู่ร่วมกันได้

งานวิจารณ์ของอุทิศ เหมะมูล มีมุมมองที่น่าสนใจ แม้ว่าบางครั้งเขาพูดถึงงานของนักเขียนรุ่นพี่ที่เคารพ ที่ดูเหมือนว่าจะชม แต่ก็มีน้ำเสียงวิจารณ์อยู่ในที และระหว่างบรรทัดของเขามีแนวคิดเชิงวิจารณ์อยู่ คือบางสิ่งที่เขาเลี่ยงมาพูดถึง แต่การเลี่ยงไม่พูดถึงของเขาก็ดูเหมือนว่ามีนัยอยู่ว่าเขาไม่อยากพูดถึงเพราะอะไร นับว่าน่าสนใจนะ และขณะนี้อุทิศเป็นบรรณาธิการให้กับ *ไรเตอร์* และ *ปรากฏ* ของสำนักศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยด้วย

ผู้ให้สัมภาษณ์ : รองศาสตราจารย์ทวีศักดิ์ ปิ่นทอง

ตำแหน่ง : นายกสมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ คณบดี และอาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ผู้สัมภาษณ์ : กรรณิการ์ ถนอมปัญญารักษ์ และ อรพินท์ คำสอน

วันที่สัมภาษณ์ : วันที่ 11 พฤศจิกายน 2557 เวลา 11.00 –12.00 น.

สัมภาษณ์ที่: ร้าน Black Canyon โลตัส บางนา-ตราด ก.ม. 8

ผู้ถอดเทป : อรพินท์ คำสอน

==========

ประวัติส่วนตัวโดยสังเขป

อาจารย์ทวีศักดิ์เล่าว่าสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีและโทจากคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิชาเอกภาษาไทย จากนั้นทำงานในแวดวงสิ่งพิมพ์ตั้งแต่สำเร็จการศึกษาใน พ.ศ. 2520 ตำแหน่งสุดท้ายที่ทำงานเกี่ยวกับสิ่งพิมพ์คือ รักษาการหัวหน้าฝ่ายการตลาด ศูนย์หนังสือจุฬาฯ หลังจากนั้นผันตัวมาเป็นอาจารย์ที่มหาวิทยาลัยรามคำแหงใน พ.ศ. 2535 ซึ่งได้ใช้ความรู้ทางด้านภาษาไทยที่ได้เล่าเรียนมาโดยตรง

ความรับผิดชอบในฐานะนายกสมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย

อาจารย์ทวีศักดิ์เข้ามารับตำแหน่งนายกสมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย หรือ PEN International Thailand Centre Under the Royal Patronage of H.M. The King ตั้งแต่ พ.ศ. 2555 จนถึงปัจจุบัน งานของสมาคมจะส่งเสริมในด้านภาษาและวรรณกรรมโดยตรง แต่ต่อมามีหน้าที่เชิดชูบรรณาธิการด้วย สำหรับงานหลักๆ ในแต่ละปี ทางสมาคมภาษาฯ จะร่วมกับสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทยเป็นผู้รับผิดชอบในการพิจารณาคัดเลือกและตัดสินรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียนหรือรางวัลซีไรต์ เพื่อส่งต่อในทางโรงแรมโอเรียนเต็ลและทีมงานเป็นผู้พิจารณาและดำเนินการต่อไป นอกจากนั้นบทบาทและหน้าที่ของสมาคมภาษาฯ ที่ทำเป็นประจำทุกปีคือ การคัดสรรเรื่องสั้นและบทกวีดีเด่นของสมาคมฯ และประกาศเชิดชูเกียรติ อย่างไรก็ดี งานของสมาคมฯ มีทั้งการทำงานภายในองค์กรเอง เช่น การพิจารณาเรื่องสั้นและบทกวีดีเด่น ในส่วนที่ร่วมกับการร่วมงานกับองค์กรหรือสถาบันอื่นๆ เช่น ร่วมกับสมาคมนักเขียนฯ ในการตัดสินรางวัลงานวรรณกรรมซีไรต์ ในการจัดกิจกรรมทางวิชาการก็จะร่วมกับสถาบันการศึกษาต่างๆ ในปีที่ผ่านมาเริ่มจัดกิจกรรมพบนักเขียนเข้ารอบซีไรต์ไปตามสถาบันการศึกษาต่างๆ เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง และ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมในลักษณะของการอภิปราย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การนำเสนอบทความทางวิชาการ ในแง่ของการวิเคราะห์และวิจารณ์หนังสือ อย่างไรก็ดี อาจารย์ทวีศักดิ์ยอมรับว่า การวิจารณ์หนังสือมิใช่เป้าหมายหลักของสมาคมภาษาฯ แต่

เป้าหมายหลักที่ตั้งไว้จริงๆ ของสมาคมภาษาฯ คือการเผยแพร่ และนำเสนอวรรณกรรมเด่นๆ ในแต่ละปี รวมถึงนำเสนอความเคลื่อนไหวในแวดวงวรรณกรรมในแต่ละปีให้ทราบ

สมาชิกของสมาคมภาษาฯ ส่วนใหญ่จะเป็นผู้อาวุโส ไม่ว่าจะเป็นอดีตนายกรัฐมนตรี อดีตรัฐมนตรี อดีตผู้ว่าธนาคารแห่งประเทศไทย อาจารย์รุ่นอาวุโสที่อยู่ในวัย 60 และ 70 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นผู้ที่มีความห่วงใยเกี่ยวกับแวดวงหนังสือจริงๆ ส่วนสมาชิกรุ่นใหม่ๆ จะเป็นอาจารย์และนักวิชาการในมหาวิทยาลัย

สมาคมภาษาฯ ก่อตั้งมาตั้งแต่ พ.ศ. 2501 นายกสมาคมภาษาฯ คนแรกคือ พระยาอนุมานราชธน คนต่อๆ มา เช่น อาจารย์เจือ สตะเวทิน ศาสตราจารย์ผอบ โปษะกฤษณะ ศาสตราจารย์คุณหญิงจินตนา ยศสุนทร ศาสตราจารย์นรนิติ เศรษฐบุตร คุณนิลวรรณ ปิ่นทอง สมาชิกสมาคมจะสะสมมาตั้งแต่รุ่นก่อตั้งเรื่อยมา สมาชิกที่เข้ามาใหม่ๆ ส่วนใหญ่จะเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย ซึ่งผู้สนใจสามารถกรอกใบสมัครเพื่อเข้าเป็นสมาชิกของสมาคมฯ ได้ โดยมีค่าสมาชิกตลอดชีพ 2,000 บาท การจัดกิจกรรมของสมาคมฯ เน้นกลุ่มเป้าหมายไปที่บุคคลทั่วไป นิสิตนักศึกษาในสถาบันการศึกษาต่างๆ ซึ่งกิจกรรมที่จัดขึ้นมีนิสิต นักศึกษาระดับปริญญาโทและเอกเข้าร่วม กิจกรรมในอีกลักษณะหนึ่งที่อยากจะผลักดันคือ ทำอย่างไรให้งานวรรณกรรมไทยออกไปสู่ระดับนานาชาติ นอกจากนี้ยังมีการเผยแพร่กิจกรรมของสมาคมฯ ทางเฟซบุ๊กของสมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย อีกทั้งยังมีการจัดพบปะสมาชิกสมาคมฯ เป็นประจำทุกปี และในปีนี้จะจัดในวันที่ 18 มกราคม 2558 ณ ที่ทำการสมาคมฯ อาคารสภาสตรีแห่งชาติ ถนนสุโขทัย สำหรับกิจกรรมที่จัดเป็นประจำทุกปีมีหลากหลายลักษณะ ทั้งการเสวนา การวิจารณ์วรรณกรรม ซึ่งในปีที่ผ่านมามีการเสวนาเกี่ยวกับงานวรรณกรรมอาเซียน และในปีนี้จะเป็นการเสวนาประเด็นเกี่ยวกับบทบาทของบรรณาธิการ

ในกระบวนการคัดเลือกเรื่องสั้น บทกวี รวมไปถึงงานวรรณกรรมซีไรต์ของสมาคมภาษาฯ เพื่อเชิดชูเกียรตินั้น สมาชิกหรือกรรมการของสมาคมภาษาฯ ได้นำการวิจารณ์วรรณกรรมมาใช้ร่วมด้วยหรือไม่ อย่างไร

อาจารย์ทวีศักดิ์เล่าว่าในการทำงานได้นำการวิจารณ์มาใช้ร่วมด้วย ซึ่งไม่ได้ใช้การวิจารณ์โดยตรง แต่เป็นการทำงานเบื้องหลัง เช่น การคัดเลือกกรรมการตัดสินรางวัลซีไรต์ในแต่ละปีจะเป็นการคัดเลือกอย่างไม่สุดโต่ง แต่จะคัดเลือกจากบุคคลที่มองวรรณกรรมอย่างหลากหลาย เพื่อที่จะนำไปกลั่นกรองอีกครั้งหนึ่ง เพราะหากคัดเลือกกรรมการที่มองในแนวเดียวกันมาทั้งหมด จะทำให้มุมมองในการตัดสินรางวัลแคบเกินไป จากประสบการณ์ส่วนตัวของอาจารย์ทวีศักดิ์ในการเป็นกรรมการตัดสินรางวัลวรรณกรรมและจากประสบการณ์ที่ศึกษามาจากมหาวิทยาลัยทางด้านศิลปะ ทำให้ทราบว่ามุมมองของแต่ละคนจะแตกต่างกัน

การตัดสินรางวัลซีไรต์ ซึ่งในปัจจุบันมีการตัดสินรางวัลงานวรรณกรรมใน 3 ประเภท คือ เรื่องสั้น นวนิยาย และบทกวี ซึ่งจะเวียนกันไปในแต่ละปี ทางโรงแรมโอเรียนเต็ลที่เป็นแกนหลักในการจัดงานจะเป็นผู้ประกาศเกณฑ์การคัดเลือกงานที่ส่งประกวดและดำเนินการรับสมัคร โดยที่สมาคมภาษาฯ และสมาคมนักเขียนฯ ต่างช่วยกันพิจารณาเกณฑ์เหล่านั้นให้ โดยปกติจะรับสมัครการส่งเรื่องเข้าประกวดประมาณเดือนมีนาคมในแต่ละปี ซึ่งจะมีนักเขียนและสำนักพิมพ์ส่งงานเข้า

ประกวด โดยเฉลี่ยประมาณ 70 ชิ้นขึ้นไป นับเป็นรางวัลทางวรรณกรรมที่มีผู้ให้ความสนใจเป็นจำนวนมาก ในการพิจารณาตัดสินจะมีกรรมการแบ่งเป็น 2 ชุด ซึ่งการคัดเลือกกรรมการจะมี 2 หน่วยงานที่รับผิดชอบ คือ สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทยฯ กับ สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย ซึ่งทั้งสองสมาคมจะคัดเลือกกรรมการที่เป็นตัวแทนของสมาคมฝ่ายละ 3 คน สองสมาคมรวมเป็น 6 คน ส่วนกรรมการคนที่ 7 จะเป็นกรรมการกลางที่ทั้งสองสมาคมเห็นชอบ กรรมการทั้ง 7 คนจะต้องอ่านงานวรรณกรรมที่ส่งเข้ามาประกวดทั้งหมด โดยมีระยะเวลาในการอ่านประมาณ 3 เดือน ซึ่งกรรมการในชุดนี้จะกลั่นกรองคัดออกมาเหลือรอบสุดท้ายประมาณ 6-7 เล่ม หรือไม่เกิน 10 เล่ม แต่โดยปกติจะประมาณ 7 เล่ม ซึ่งจะส่งทั้ง 7 เล่มให้กรรมการชุดสุดท้ายที่มี 7 คนเช่นกัน ประกอบด้วย นายกสมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทยฯ นายกสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย อีก 4 คนคือตัวแทนที่มีจากสมาคมภาษาและหนังสือฯ 2 คน จากสมาคมนักเขียนฯ อีก 2 คน รวมแล้วเป็น 6 คน และอีกคนหนึ่งคือ ประธานกรรมการจากรอบแรก ซึ่งก็คือกรรมการกลางที่ทั้งสองสมาคมเป็นผู้เสนอ กรรมการทั้ง 7 คนจะอ่านงานวรรณกรรมที่เข้ารอบทั้ง 7 เล่มอีกครั้ง ในการตัดสินบางปีต้องยอมรับว่ามีบางเรื่องที่ลอยเหนือขึ้นมาจากเรื่องอื่นๆ ทั้งเรื่องแนวคิดของเรื่อง แนวเรื่องที่นำเสนอ หรือบางปีก็มีงานที่สูสีกันมาก โดยหลักการพิจารณางานวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียนจะต้องพิจารณาก่อนว่า คำว่า “สร้างสรรค์” หมายความว่าอย่างไร สร้างสรรค์ประการที่หนึ่งคือ สร้างสรรค์สังคม ดังนั้น เนื้อหาต้องไม่หมิ่นเหม่ต่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เรื่องเหล่านี้ต้องระมัดระวัง ประการที่สองคือ สร้างสรรค์ในกลวิธีการนำเสนอ กลวิธีการเขียน มีเทคนิคในการเขียนอย่างไร อาจารย์ทวีศักดิ์เห็นว่างานวรรณกรรมบางเรื่องที่ได้รับการคัดเลือกนั้นเป็นงานชิ้นแรกของนักเขียนบางคน เพราะนักเขียนคนนั้นทำงานอย่างจริงจัง แต่นักเขียนบางคนอาจจะเก่งและมีชื่อเสียงจริง แต่ทำงานเขียนปีละหลายเรื่อง ทำงานคุณภาพของงานอาจจะสู้งานที่เตรียมตัวมาอย่างจริงจังของนักเขียนบางคนไม่ได้ ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่านักเขียนไทยไม่มีฝีมือ นักเขียนไทยจริงๆ มีฝีมือ แต่ความตั้งใจหรือความมุ่งมั่นบางครั้งยังต่างกัน

โดยส่วนตัวเห็นว่าควรมีการวิจารณ์งานวรรณกรรมซีไรต์ทั้งงานที่ได้เข้ารอบและงานที่ได้รับรางวัล ซึ่งเห็นว่าในเบื้องต้นสังคมต้องเปิดกว้างทั้งฝ่ายผู้วิจารณ์และถูกวิจารณ์ เพราะเห็นว่าเมื่อใดก็ตามที่เราเปิดกว้างในการวิจารณ์บรรยากาศการวิจารณ์ก็จะแพร่หลายขึ้น

ภาพรวมของการวิจารณ์วรรณกรรมในสังคมไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

ในปัจจุบันมีนักวิจารณ์วรรณกรรมจำนวนน้อยมากกว่าแต่ก่อน ในประเด็นนี้อยากให้อ่านบทสัมภาษณ์คุณภาณุ ตรัยเวช ใน*หนังสือเล่มโปรด* (ปีที่ 6 ฉบับที่ 62 สิงหาคม 2549) เพราะบทสัมภาษณ์นั้นอาจเรียกว่าเป็นทฤษฎีการเขียน และคุณภาณุเป็นคนรุ่นใหม่และเป็นนักเขียน ซึ่งเขาให้สัมภาษณ์เองว่า คนรุ่นใหม่ที่เป็นนักเขียนควรจะยอมรับการวิจารณ์ ขณะที่บทวิจารณ์วรรณกรรมในสังคมไทยขาดหายไปนานมากแล้ว เมื่อวงการวิจารณ์วรรณกรรมในสื่อสิ่งพิมพ์เงียบเหงา ในสื่อสังคมออนไลน์ต่างๆ อาจจะอยู่ในมุมแคบๆ ของตน และการเสนอข้อวิจารณ์ต่างๆ ในสื่อสังคมออนไลน์มักจะเป็นการเสนอความคิดเห็นอย่างรวดเร็วโดยไม่ผ่านการกลั่นกรอง และบางครั้งข้อวิจารณ์ต่างๆ เหล่านี้หากบอกว่างานมีข้อบกพร่องเพียงอย่างเดียว โดยไม่ได้กล่าวถึงข้อบกพร่องเหล่านั้นอย่างละเอียดก็ไม่เกิดประโยชน์

ความแตกต่างของกลุ่มผู้รับงานวิจารณ์ระหว่างกลุ่มผู้สร้างงาน (นักเขียน) และกลุ่มผู้รับงานทั่วไป (นักอ่าน)

อาจารย์ทวีศักดิ์เห็นว่า กลุ่มที่ปัญหาในการรับงานวิจารณ์คือกลุ่มนักเขียน เนื่องจากมีนักเขียนบางคนไม่ยอมรับการวิจารณ์ในเชิงตำหนิ แต่ต้องการเฉพาะคำชมเท่านั้น ในส่วนของผู้รับทั่วไปนั้น การที่จะให้ความรู้เกี่ยวกับงานศิลปะผ่านงานวิจารณ์ให้ประสบผลสำเร็จได้ งานวิจารณ์เหล่านั้นก็ต้องไม่สูงและไกลมากนัก เช่นเดียวกับงานวรรณกรรมที่มีการแบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ อย่างชัดเจน คือ กลุ่มสร้างสรรค์ กับ กลุ่มยอดนิยม ถ้าต้องการจะดึงผู้อ่านให้เสพงานวรรณกรรม ในเบื้องต้นอาจต้องลดระดับของงานลงมาหาผู้อ่านก่อน เพราะหากผู้อ่านเริ่มต้นจากงานที่สูงหรือยากจนเกินไป อาจจะปฏิเสธไม่อ่านงานวรรณกรรมต่อไปก็ได้ ดังนั้น งานวรรณกรรมนอกจากจะมีแง่คิดแล้ว จำเป็นต้องทำให้สนุกด้วยเพื่อดึงดูดผู้อ่านให้สนใจอ่านงานวรรณกรรม ขณะที่การปลูกฝังการอ่านงานวรรณกรรมกับผู้อ่านทั่วไปอาจจำเป็นต้องทำแบบค่อยเป็นค่อยไป ทั้งนี้จะเห็นว่านักเขียนไทยบางคนเขียนงานไปไกลมาก จนบางครั้งผู้อ่านตามไม่ทัน ซึ่งเราจะไปโทษผู้อ่านไม่ได้ ดังนั้น บทบาทสำคัญของการวิจารณ์คือต้องช่วยเชื่อมงานวรรณกรรมกับผู้อ่านเข้าด้วยกัน โดยการชี้แจงให้ผู้อ่านเห็นมุมมองและคุณค่าที่ปรากฏในงานวรรณกรรม เช่นเดียวกับการสอนหนังสือ หรือละครบางเรื่องจำเป็นต้องมีการสอดแทรกแง่ความคิดและมุมมองต่างๆ เข้าไป

ทิศทางการวิจารณ์วรรณกรรมในอนาคต

อาจารย์ทวีศักดิ์กล่าวว่ายังไม่ทราบว่าจะทำให้การวิจารณ์วรรณกรรมกลับมาคึกคักเหมือนเดิมได้อย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ผ่านในยุคหลัง 14 ตุลาคม 2516 6 ตุลา 2519 ที่บรรยากาศการวิจารณ์ในยุคนั้นคึกคักอย่างมาก เช่นเดียวกับความคึกคักที่เกิดขึ้นกับการให้รางวัลซีไรต์ในช่วงแรกๆ

ในฐานะนายกสมาคมภาษาและหนังสือฯ มีความคิดที่จะกระตุ้นหรือสร้างบรรยากาศการวิจารณ์วรรณกรรมให้กลับมาคึกคักอีกครั้งหรือไม่ อย่างไร

โดยส่วนตัวเคยมีความคิดที่จะกระตุ้นการวิจารณ์วรรณกรรมด้วย เพราะการวิจารณ์วรรณกรรมนับเป็นวิถีทางหนึ่งในการส่งเสริมงานวรรณกรรมด้วยเช่นกัน แต่ในระบบการทำงานดังที่กล่าวไปแล้วว่า สมาคมภาษาและหนังสือฯ กับสมาคมนักเขียนฯ ถูกมัดมือไว้แล้วว่าให้เป็นผู้คัดเลือก เมื่อคัดเลือกเสร็จก็ไม่ควรที่จะต้องมาทำหน้าที่วิจารณ์งานที่ตนเองเป็นผู้คัดเลือก ซึ่งถือว่าเป็นการกระทำที่แย้งกับตัวเองเช่นกัน อันที่จริงผู้ที่จะวิจารณ์ไม่ควรที่จะเป็นเจ้าของเวทีที่เป็นผู้ตัดสินรางวัลนั้นๆ เอง

อาจารย์ทวีศักดิ์ยอมรับว่า การทำงานของสมาคมภาษาฯ ในปัจจุบันเป็นการทำงานในเชิงตั้งรับมากกว่าการทำงานในเชิงรุก ที่ผ่านมาได้เคยกลับมาพิจารณางานของสมาคมด้วยเช่นกันก็พบว่า กรรมการของสมาคมฯ ส่วนใหญ่จะเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย ซึ่งในปัจจุบันอาจารย์มหาวิทยาลัยมีภาระงานที่ต้องรับผิดชอบเพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นงานสอน การประกันคุณภาพการศึกษา และงานด้านต่างๆ ทั้งนี้ต้องยอมรับว่าทางสมาคมฯ บกพร่องในเรื่องของคนทำงาน เนื่องจากไม่มีเจ้าหน้าที่ประจำ ทำให้กรรมการของสมาคมต้องแบ่งเวลาจากการทำงานประจำของแต่ละคนมาทำ

นักวิจารณ์ กลุ่มวิจารณ์ และเครือข่ายการวิจารณ์ที่น่าสนใจ

อย่างที่รู้จักเช่นกลุ่มของคุณเวียง – วชิระ บัวสนธิ์ สำนักพิมพ์สามัญชน หรือกลุ่มของคุณศิริวรณ์ แก้วกาญจน์ ผจญภัยสำนักพิมพ์ จากการที่แต่เดิมนักเขียนมักจะรวมตัวกันในกรุงเทพฯ เป็นหลัก แต่ในปัจจุบันกลุ่มนักเขียนกระจายตัวอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศไทยนับเป็นสิ่งที่ดี เพราะว่าถ้านักเขียนเขียนหนังสือคนเดียวหรืออยู่คนเดียว ทำให้มองไม่เห็นตัวเอง แต่ถ้ามีกลุ่มนักเขียนจะทำให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์แลกเปลี่ยนกัน และยังพบว่านักเขียนใหม่ๆ หลายคนก็เติบโตมาจากการรวมกลุ่มเช่นนี้ด้วย แต่การรวมกลุ่มเช่นนี้อาจเกิดข้อเสียด้วยเช่นกัน เพราะงานศิลปะที่ออกมาจะไม่ได้เป็นงานที่แสดงออกโดยตัวตนของนักเขียนเพียงลำพัง

หากโครงการวิจัยฯ มีการรวบรวมกลุ่มวรรณกรรม โดยชี้ให้เห็นลักษณะเด่นของกลุ่มและจัดทำแผนที่แสดงกลุ่มวิจารณ์วรรณกรรมต่างๆ ที่มีอยู่ในประเทศไทยจะเกิดประโยชน์หรือไม่ อย่างไร

อาจารย์ทวีศักดิ์เห็นว่า ธรรมชาติของนักเขียนกำเนิดมาจากการรวมกลุ่มมาแต่แรกอยู่แล้ว และตามที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมาจากการเรียนประวัติวรรณกรรมจะพบว่า วังนับเป็นแหล่งที่สร้างและเชิดชูนักเขียนสำคัญแห่งหนึ่ง ส่วนนักเขียนที่เป็นท้องถิ่นอาจมีกำเนิดมาจากวัดหรือชาวบ้าน ซึ่งอาจจะกระจัดกระจายไม่สามารถสืบต้นตอได้ เมื่อสังคมมีการรวมกลุ่มกันมากขึ้น หากมีการรวบรวมกลุ่มเหล่านี้ไว้นับว่าเป็นสิ่งที่ดีที่สุด ซึ่งเห็นว่าน่าจะทำเป็นทำเนียบด้วยว่า กลุ่มนี้มีนักเขียนคนใดบ้างอยู่ในสังกัด เพื่อให้เห็นกลุ่มนักเขียนต่างๆ ซึ่งอย่างน้อยที่สุดช่วยให้นักเขียนได้มีโอกาสเข้ามาแลกเปลี่ยน เนื่องจากจะพบว่ามีนักเขียนหลายคนที่ห่างหายแล้วก็เลิกเขียนหรือหยุดเขียนไป นับเป็นสิ่งที่น่าเสียดาย

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ดร. เพชรยุพา บูรณ์สิริจรุงรัฐ

ผู้ก่อตั้ง: สถาบันปัญญ์สุข (หลักสูตรเรื่องการเขียน)

ผู้สัมภาษณ์ : อรพินท์ คำสอน และ สุณิสา เจริญนา

วันที่สัมภาษณ์ : 16 พฤศจิกายน 2557 เวลา 9.30 - 10.30 น.

สัมภาษณ์ที่ : สถาบันปัญญ์สุข บางแวก 79 กรุงเทพฯ

ผู้ถอดเทป : อรพินท์ คำสอน

==========

ประวัติส่วนตัวโดยสังเขป

จบปริญญาเอกสาขาพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ขณะนี้เป็นประธานกรรมการบริหารบริษัท เฌ. เดียมอง จำกัด ซึ่งจะมีสถาบันปัญญ์สุข และภายใต้ร่มสถาบันปัญญ์สุขจะมี ณ เพชร สำนักพิมพ์ นะเพชรเผ็ดสำนักพิมพ์ ดร. เพชร สำนักพิมพ์ และก่อตั้งโครงการเพื่อน้องต้องเรียนรู้ โครงการเพื่อน้องหนูบ๊อกๆ เหมียวๆ และโครงการ Fulfill the love of being the Thai project หรือ เติมเต็มรักในความเป็นไทย เป็นอาจารย์สอนวิชา “ความฉลาดทางสังคม” (Social intelligence) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (HR) ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เป็นวิชาใหม่ที่เพิ่งเริ่มหลักสูตรในปีนี้ เป็นหลักสูตรที่สอนทั้งปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก ซึ่งจะมีขั้นตอนในการสอนเป็นลำดับขั้น ซึ่งปริญญาเอกต้องทำวิจัยต่อยอด Social intelligence

“ความฉลาดทางสังคม” (Social intelligence) เชื่อว่ามนุษย์จะมี IQ (Intelligent Quotient) หรือความฉลาดทางสติปัญญา มี EQ (Emotional Quotient) และ RQ (Resilience Quotient) มนุษย์ส่วนใหญ่จะมี 3 ส่วน แต่ Social Intelligence เป็นการเรียนศาสตร์ทั้งสามอย่างนี้ร่วมกัน จนถึงที่สุดแล้ว Social intelligence เน้นให้สนใจผู้คนในสังคม คือ การเป็นผู้ให้ ให้อย่างไม่มีประมาณ ให้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด และให้โดยที่ไม่เลือกปฏิบัติ

โดยส่วนตัวในการเรียนปริญญาเอกมีเหตุผลเพื่อให้ได้เข้ามาอยู่ในวงวรรณกรรม แต่จะใช้วิธีเรียนทางลัดเพื่อให้ได้เป็นด็อกเตอร์ หากเปรียบเทียบกับอาจารย์ชมัยภร แสงกระจ่าง เห็นว่าท่านตกผลึกทางความคิดแล้ว ในขณะที่อาจารย์เพชรยุพาเติบโตมาจากวงการนิตยสาร ซึ่งทำต่อเนื่องมากว่า 20 ปี และจากที่เป็นคนวางแผนชีวิตจึงตั้งเป้าหมายว่าจะเข้าสู่วงการวรรณกรรมด้วยวิธีที่คิดว่าจะหาเงินเป็นหลัก นั่นก็คือ มองเห็นว่าคนที่ทำงานวรรณกรรมจะต้องทนทุกข์ทรมาน และเชื่อว่าคนที่เป็นศิลปินจะกินกลืนเลือดเนื้อของตัวเอง ด้วยการไม่มีเงินก็อยู่ได้ แต่ด้วยความคิดที่จะช่วยเหลือคนจึงมีเป้าหมายหลักว่าเข้ามาต้องมีเงิน ฉะนั้น การที่จะมีเงินได้ต้องประสบความสำเร็จในชีวิตในระดับหนึ่งที่คนเชื่อถือเราได้ อย่างเช่นหลังจากที่ได้ด็อกเตอร์แล้วคนเชื่อถือเรามากขึ้น ทำให้การขายหนังสือทำได้ง่ายขึ้น โดยการนำไปขายในสถานศึกษา เช่น พิมพ์ 3,000 เล่ม จะขายให้

หมดภายในเดือนนี้ก็ทำได้ ดังนั้น หลังจากที่เข้ามาอยู่ในวงวรรณกรรมจึงเข้ามาทำสำนักพิมพ์ ตอนแรกทำสำนักพิมพ์อย่างเดียว คือทำวรรณกรรม แต่ได้พิสูจน์แล้วว่าขายยาก ขายช้า ขายนาน ขายไม่ได้ และด้วยการเป็นคนใจร้อนจึงขายถูกเพื่อขายให้หมด ฉะนั้นจึงใช้วิธีการตลาดส่วนตัวคือพิมพ์สามพันจะขายสามพันตอนนี้ก็ได้ ดังนั้น หลังจากที่ลาออกจากการทำนิตยสารก็อยู่มาได้เกือบยี่สิบปี อาจเรียกได้ว่า 15-16 ปีที่มาทำเองก็ประสบความสำเร็จในจุดที่เราพอใจ

สำหรับงานที่จะเดินไปข้างหน้าตอนนี้นับเป็นงานที่ท้าทายมาก คือ งานเขียนที่อาจจะขายไม่ได้ คืองานวรรณกรรมนั่นละ ดังนั้น เมื่อเขียนและขายไม่ได้ อะไรที่จะทำให้เรามีชีวิตอยู่ได้ก็คือ เราต้องมีเงินรองรับไว้ เราจึงจำเป็นต้องมีกิจกรรมอื่นๆ ควบคู่ด้วย เช่น การทำกิจกรรม Talk Show งานสอน งานสัมมนา ซึ่งเป็นงานที่ได้เงินเป็นกอบเป็นกำ

นอกจากทำสำนักพิมพ์แล้ว ยังได้เขียนงานของตนเองด้วยใช่หรือไม่คะ

อาจารย์เพชรยุพาเห็นว่า งานพูดถือเป็นพรสวรรค์ส่วนตัว ซึ่งแทบจะไม่ต้องซ้อมเลยก็ทำได้ ขณะที่งานเขียนเป็นพรแสวง และเป็นสิ่งที่รัก เพราะความสงบของชีวิตเกิดจากการเขียน

เหตุผลหรือปัจจัยสำคัญใดที่การวิจารณ์ในปัจจุบันไม่คึกคักเท่ากับบรรยากาศการวิจารณ์เมื่อประมาณ 20 ปีก่อน

เหตุผลสำคัญที่ทำให้การวิจารณ์ไม่เกิดขึ้น ประการแรก คือ นักวิจารณ์รายได้ไม่ค่อยดี เมื่อรายได้ไม่สมดุลกับรายจ่าย จึงทำให้ทำงานวิจารณ์ได้น้อย ประการที่สอง คือ ผู้ที่เป็นนักวิจารณ์มีความเป็นศิลปินในตัวเอง ทำให้มีอัตตา (ego) ส่วนตัวในระดับหนึ่ง ทันทีที่วิจารณ์ผู้ใด ประกอบกับสื่อสังคมในปัจจุบันรวดเร็วมาก เขาจะถูกประณามด้วย ซึ่งต้องพิจารณาว่านักวิจารณ์เหล่านั้นทนความเสียดทานที่เกิดขึ้นจากสื่อสังคมได้หรือไม่ แต่เท่าที่ประเมินด้วยตัวเองเห็นว่าไม่มีนักวิจารณ์คนใดที่จะทนให้คนมาต่อว่า ซึ่งทำให้คนหลีกเลี่ยงที่จะทำงานวิจารณ์ และจากประสบการณ์ที่ได้เคยสนทนากับนักวิจารณ์ที่เคยเขียนบทวิจารณ์แล้วเลิกเขียนไป เพราะเขาพอแล้วที่จะทนให้คนในสังคมต่อว่า หรือการที่สังคมไปตัดสินเขาเพียงแค่เขาไปวิจารณ์งานเขียนของนักเขียนคนนั้นคนนี้เท่านั้น เพราะคนในสังคมส่วนใหญ่ที่อ่านงานวิจารณ์จะไม่มองในเชิงลึก โดยไม่ถามถึงเหตุและผล แต่เมื่อเห็นว่ามีนักวิจารณ์ที่ชี้ให้เห็นข้อด้อยในงานเขียนว่าอยู่ในบรรทัดนี้บรรทัดนั้น ก็ตำหนิเขาแล้ว โดยไม่วิเคราะห์หรือหยุดคิด ตรึกตรองก่อน จึงก่อให้เกิดข้อขัดแย้งหรือการทะเลาะกันของคนในวงวรรณกรรม เนื่องจากว่านักวิจารณ์ส่วนหนึ่งก็เป็นนักเขียนเช่นกัน เมื่อเขาเขียนวิจารณ์ไปก็จะถูกวิจารณ์กลับด้วยเช่นกัน จึงอาจจะเป็นเหตุให้เบื่อและเลิกเขียนวิจารณ์ไป

ท่านเห็นด้วยหรือไม่ว่าในปัจจุบันการวิจารณ์วรรณกรรมในสื่อสิ่งพิมพ์ลดลง แต่เพิ่มมากขึ้นในสื่อสังคมออนไลน์ และบทวิจารณ์ในสื่อสังคมเปลี่ยนรูปไปจากเดิม ขณะเดียวกันก็มีการกระจายตัวมากขึ้น ซึ่งมีแนวโน้มว่าอาจจะทดแทนการวิจารณ์วรรณกรรมในสื่อสิ่งพิมพ์

ไม่อยากจะพยากรณ์ว่าจะแทนกันได้หรือไม่ แต่เห็นว่าการวิจารณ์ในบล็อกจะถูกลบได้ง่าย ซึ่งทำให้เขียนวิจารณ์ได้ง่ายขึ้น แต่ไม่สามารถอยู่ได้นาน นับเป็นกฎสัจธรรมของโลกที่อะไรมาง่ายก็จะไปง่าย ขณะเดียวกันมนุษย์สร้างตัวตนของตนขึ้นมาไม่ได้ง่าย เมื่อเปรียบเทียบกับในสื่อสังคมออนไลน์ เมื่อคุณวิจารณ์ง่าย คุณก็หายไปได้ง่าย หากจะถามว่าจะอยู่ยาวนานหรือไม่นั้น

คาดว่าน่าจะอยู่ต่อไปได้ แต่จะอยู่โดยคนที่แกร่งที่สุด ฉะนั้น โดยส่วนตัวจึงเห็นว่านักวิจารณ์เป็นคนที่เก่ง แกร่ง และมีความรู้ จึงกล้าที่จะวิจารณ์ด้วยการใช้ความรู้ ความคิด หรือทฤษฎีต่างๆ ที่เรียนรู้มา อีกประการหนึ่งในปัจจุบันพบว่า งานวิจารณ์ส่วนใหญ่มักเต็มไปด้วยคำชม เช่น ในคอลัมน์วิจารณ์วรรณกรรม ในจุดประกาย *กรุงเทพธุรกิจ* วันอาทิตย์ ก็จะมีงานวิจารณ์ แต่ 80% เป็นคำชม และ 20% เป็นคำติ แต่ไม่ดีติมากจนก่อให้เกิดกระแส จึงเห็นว่าน่าจะมีผู้ที่กล้าวิจารณ์ในเชิงติ แต่ผู้ที่จะมาทำหน้าที่เช่นนี้ต้องเป็นผู้ที่เก่งจริง ซึ่งคนไทยจะยอมรับคนๆ นั้นได้ เนื่องจากว่าเป็นผู้ที่มีวุฒิภาวะ เช่นเป็นศาสตราจารย์ ดร. ... กล่าวว่า หรือ ดร. .... กล่าวว่า นี่คือสิ่งที่อาจารย์เพชรยุพาพยายามจะไปในทิศทางนี้ และเมื่อไปถึงก็จะมีผู้ฟังและเชื่อถือมากขึ้น ซึ่งเป็นเสมือนกรอบที่ล้อมตัวเราเข้ามา จึงทำให้ระวังตัวในการพูดมากขึ้น จะพินิจพิเคราะห์อะไรมากขึ้น ฉะนั้น ผู้ที่จะเป็นนักวิจารณ์ของประเทศไทยจึงต้องมีกรอบเช่นนี้ จึงต่างจากต่างประเทศที่ใครก็ได้สามารถเป็นนักวิจารณ์ได้ เพราะว่าเขาจะให้อิสระมากกว่าที่จะตีกรอบกันเหมือนประเทศไทย หากเป็นคนธรรมดากล้าเขียนวิจารณ์เชิงตำหนิจะถูกวิพากษ์วิจารณ์โดยสังคมที่ยังไม่ยอมรับ

เหตุใดคนธรรมดาที่เขียนวิจารณ์ในบล็อกหรือในสื่อสังคมต่างๆ จึงเป็นที่ยอมรับมากกว่านักวิจารณ์วรรณกรรม

โดยส่วนตัว อาจารย์เพชรยุพาเห็นว่าวงการภาพยนตร์หรือวงการโฆษณาเป็นวงการ creative เป็นวงการที่กว้าง และเป็นวงการที่ไม่ถูกตีกรอบหรือไม่ถูกจำกัดด้วยหลักวิชาการ แต่งานเขียนต้องมีสาระ แม้กระทั่งนวนิยายก็ต้องให้ข้อมูลอะไรบางอย่างให้กับคน เมื่อนวนิยายให้ข้อมูลบางอย่างกัน คนจึงถูกคาดหวังและมองในเชิงลึกมากกว่า เนื่องจากคนส่วนใหญ่มักมองว่านักเขียนคือนักปรัชญา คือผู้มีความรู้ ด้วยเหตุนี้ นักเขียนจึงถูกวิจารณ์หนักกว่า และนักวิจารณ์ที่วิจารณ์งานเขียนก็ถูกมองมากกว่า ขณะที่ผู้ที่เขียนวิจารณ์ภาพยนตร์ เขียนวิจารณ์งานโฆษณา อยู่ในส่วนของความบันเทิง (entertain) ด้วยมุมมองของของความบันเทิงเช่นนี้จึงเป็นมุมมองที่สบายกว่า จึงเปิดกว้างในการยอมรับการวิจารณ์ได้มากกว่า ต่างจากการวิจารณ์วรรณกรรมของผู้ที่เป็นนักเขียนที่จะใส่สารและใส่องค์ความรู้ให้กับผู้คน จึงต้องระแวดระวังมากกว่า

งานวิจารณ์วรรณกรรมมีส่วนช่วยในการพัฒนางานเขียนหรือพัฒนานักเขียนหรือไม่ เพียงใด

งานวิจารณ์วรรณกรรมมีทั้งบวกและลบ ทุกอย่างมีทั้งดีและไม่ดีเสมอ บางคนเมื่องานถูกวิจารณ์ก็เลิกเขียนงานวรรณกรรมเลยก็มี โดยยกตัวอย่างกรณีของตนเองว่า เคยเขียนงานบทกวีออกมา 1 เล่ม แต่ถูกวิจารณ์ในเชิงลบอย่างมากว่าอาจหาญมาทำงานประเภทนี้ ทำให้ไม่มีกำลังใจที่จะทำงานต่อไป ขณะนั้นยังเป็นเด็กจึงหยุดและไม่กล้าที่จะเขียนงานต่อไป แต่ก็ไม่ยอมแพ้ กลับไปหยุดเพื่อมองตัวเองว่าใช่เราหรือไม่ เมื่อได้คำตอบว่าใช่เราแล้ว เพราะว่าเราเขียนทุกวัน เราฝึกฝน แก้ไข ปรับปรุงและเพาะบ่มตัวเอง เมื่อกลับมาเขียนอีกครั้งตั้งใจว่าจะให้ผู้ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในประเทศไทยตัดสินเรา ซื้องานของเรา และเป็นผู้สนับสนุนพิมพ์งานของเรา คือเราต้องกล้าที่จะหาใครสักคนหนึ่งมาเป็นคนที่เหมือนอยู่เบื้องหลังความสำเร็จของเรา

ทั้งนี้จึงเห็นว่างานวิจารณ์มีผลเสียต่อผู้ที่อ่อนแอ ใจอ่อนมากๆ จะหมดกำลังใจและไม่กล้าที่จะเดินหน้าต่อไป แต่ในทางตรงข้าม งานวิจารณ์ยังช่วยผลักดันให้ผู้ที่กล้าเดินไปข้างหน้ากล้าที่จะก้าวไป ล้มด้วยการถูกวิจารณ์ ถูกด่าทอ ถูกเสียดสี และถูกมองว่างานนี้ผิด ดังนั้น การวิจารณ์จึงมีทั้งข้อดีและข้อเสีย บางกรณีจะพบว่านักเขียนที่ได้รางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอด

เยี่ยมแห่งอาเซียนหรือรางวัลซีไรต์ก็ได้รับการวิจารณ์เช่นกัน ทางออกของการถูกวิจารณ์จะมีสองอย่างเท่านั้น คือ หนึ่งทำ สองไม่ทำ

ในปัจจุบันลักษณะของกิจกรรมการวิจารณ์จะพบน้อยในสื่อสิ่งพิมพ์ แต่ยังพบบ้างในการเสวนา สัมมนา จึงอยากทราบว่ากิจกรรมการวิจารณ์เหล่านี้เหมือนหรือแตกต่างไปจากเดิมอย่างไร หากกิจกรรมส่งเสริมการวิจารณ์น้อย แต่การวิจารณ์มีความสำคัญ เราจะกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมส่งเสริมการวิจารณ์ในรูปแบบใด

อาจารย์เพชรยุพาเห็นว่านักวิจารณ์ควรจะต้องยังอยู่ แต่ว่าความใจแคบของนักเขียนควรจะลดน้อยลง จากการได้ไปสัมผัสกับนักเขียนโดยส่วนตัว และในฐานะที่ทำสำนักพิมพ์ครบวงจร รู้สึกว่านักเขียนเป็นคนที่ใจแคบ ไม่เป็นผู้ให้ นี่อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้นักเขียนยังยากจนอยู่เช่นนี้ โดยส่วนตัวเชื่อกฎแห่งการให้ว่า เรามีเงิน 10 บาท และให้ไป 8.75 บาท ไม่กี่วันต่อมาเราจะได้เงินกลับคืนมา ซึ่งจากประสบการณ์ที่ทำงานมาจะพบว่าหลายครั้งแทบจะไม่มีเงิน ต้องไปขอยืมเขามาทำก็มี แต่ทันทีที่เริ่มให้ ก็เหมือนกับเป็นวงจรของโลกที่จะได้กลับคืนมา ถ้าเรามีเงินพันล้านเก็บอยู่ในธนาคาร เงินเหล่านั้นจะทำลายล้างเรา เช่นเดียวกับนักเขียนที่มองว่าใจแคบ เพราะว่าแม้แต่การประชุมเขายังไม่ยอมจ่ายเลย นิดเดียวก็ไม่ยอมจ่าย โดยอ้างว่าฉันจนนักเขียนเขียนเรื่องโดยมุ่งหวังเพียงแต่ว่าจะให้ความรู้กับคนอ่านเพียงอย่างเดียวไม่พอ เพราะบางครั้งนักอ่านก็ไม่เลือกอ่านงานของเขาเช่นกัน ดังนั้น นักเขียนต้องมีเมตตาและเป็นผู้ให้ ซึ่งโดยส่วนตัวก็จะเป็นคนที่ให้โดยไม่มีประมาณ ให้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด เคยคิดว่าอยากจะโอบอุ้มนักเขียนอาวุโสที่มีคุณค่าจริงๆ โดยแลกกับการที่เขาต้องเป็นผู้ให้บ้าง

เหตุผลสำคัญในการจัดโครงการเกี่ยวกับการเขียน

อาจารย์เพชรยุพา เชื่อว่าเกิดมาเพื่อทำงานนี้ คือ การดูแลผู้คนในเรื่องการเขียน การพูด และการทำงานทางจิต เพราะหลังจากที่ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง Social Intelligence ค้นพบว่าคนตะวันออกสนใจเรื่องจิตและสนใจเรื่องนิพพานมาก และที่สนใจจะมาทำเรื่องการเขียน เนื่องจากว่ามีคนที่อยากเป็นนักเขียน แต่ไม่ได้เป็นนักเขียนสักที แม้ว่าจะไปสมัครเรียนการเขียนจากที่ใดๆ ก็ตาม ก็ยังไม่สามารถบรรลุถึงความฝันได้ จึงอยากให้เขาสามารถไปถึงสิ่งที่ฝันได้ และอยากให้คนไทยทุกคนเป็นคนที่เขียนเป็น เขียนได้ แม้ว่าเราจะเป็นเพียงจุดเล็กๆ หรือเป็นเพียงต้นธารเล็กๆ ก็อยากให้เขาเป็นคนที่เขียนได้ เมื่อเขาเขียนได้แล้ว ถามว่างานวิจารณ์ยังอยู่หรือไม่ ก็ต้องบอกว่าการวิจารณ์ยังอยู่ โดยผู้ที่เป็นครูจะเป็นผู้ที่วิจารณ์งานเขียนดีที่สุด อย่างเช่นอาจารย์ชมัยภร เพราะหากผู้วิจารณ์เป็นครู ลูกศิษย์จะยอมเชื่อ ขณะเดียวกันเมื่อครูอ่านงานลูกศิษย์ก็จะกล้าวิจารณ์งานของลูกศิษย์เช่นกัน ดังนั้น ครูที่สอนเขียนจึงจะเป็นคนที่วิจารณ์ที่ดีที่สุด และจำเป็นต้องมีการวิจารณ์ เนื่องจากการวิจารณ์คือ หนึ่งเป็นการให้คะแนนเพื่อเป็นส่วนในการพัฒนา เช่นเดียวกันนักวิจารณ์ก็คือครูที่ดีที่สุด แต่ต้องเป็นครูที่ได้รับการยอมรับด้วย อาทิ อาจารย์ชมัยภร หรือ คุณกฤษณา อโศกสิน คนอาจจะยอมรับน้อยกว่าอาจารย์ชมัยภร เพราะว่าคุณกฤษณายังไม่เคยเป็นผู้ให้จึงต่างจากอาจารย์ชมัยภร ซึ่งอาจารย์เพชรยุพายอมรับและเชื่อในการให้ของอาจารย์ชมัยภรว่าเป็นผู้ให้จริงๆ เพราะคนที่ให้อะไรคนได้ก็จะมีคนชื่นชม ต่อมาก็ยอมรับเมื่อพบว่าวิจารณ์ได้อย่างมีสาระ จึงสามารถวิจารณ์ได้อย่างเต็มที่

โครงการนี้เริ่มมานานหรือยัง

เริ่มมานานแล้ว โดยเริ่มทำที่บ้านอีกหลังหนึ่งก่อน แต่ยอมรับว่าในช่วงนั้นตนเองยังเสียสละไม่พอ เนื่องจากคนที่เข้ามามีหลากหลาย และพบว่ามีของหายเป็นจำนวนมาก ในที่สุดพอถึงจุดนี้จึงคิดว่าน่าจะมอบบ้านหลังนี้ให้กับสาธารณะเป็นที่เรียนรู้ เป็นแหล่งเรียนรู้ ก็ไม่เสียดายว่าอะไรจะหายก็ช่าง พอตัดตรงนี้ไปได้ การจัดงานในครั้งนี้จึงนับเป็นครั้งแรกที่ทำบ้านนี้ และอยากทำให้ถูกต้องตามกฎหมายจึงจดทะเบียนเป็น “สถาบันปัญญ์สุข” เปิดสอน 3 อย่าง คือ ศิลปะแห่งการพูด ศิลปะแห่งการเขียน และศิลปะแห่งความสุข ศิลปะแห่งความสุขคือ ผู้ใดที่มีความทุกข์ มีโรคประสาท ห้องนี้จะเป็นห้องให้คำปรึกษา (Consult) ให้เขามาระบาย แต่เดิมให้เขามาระบายด้วยการปาข้าวของ แต่หลังจากที่ไปปฏิบัติธรรมก็ทราบว่า พระพุทธเจ้าไม่สอนให้โวยวาย แต่สอนให้มองเข้าไปในจิต จึงเป็นการพัฒนาจากความชั่วไปสู่ความดี โดยที่เราต้องเชื่อว่าเราชั่วก่อนจึงจะสามารถพัฒนาไปสู่ความดีได้ ห้องนี้จึงเป็นห้องที่ใช้เป็นห้องวิปัสสนาตามสายของท่านโกเอ็นก้า ที่ไม่ให้พูดกัน ถ้าจะมานั่งวิปัสสนาก็ต้องให้อาจารย์มานั่งก่อน 3 วัน เพื่อล้าง เพราะเชื่อว่ามนุษย์มี vibration ที่ดีและไม่ดี แต่ส่วนมากจะเป็นลบมากกว่าบวก ถ้ามีการคายพลังงานลบ คนที่เข้ามาที่นี่จะนั่งไม่ได้นาน จะวุ่นวาย เพราะขณะที่นั่งจะรับพลังงานของคนอื่นด้วย ขณะที่นั่งจะนั่งหันหน้าไปทางทิศนี้ตามสายของท่านโกเอ็นก้าเพื่อรับพลังจากเทวดา

ส่วนหลักสูตรการสอนพูดจะมีโค้ชมาสอนด้วย ซึ่งเราไม่ต้องการคนจำนวนมาก เพราะยิ่งมีจำนวนคนมาก ความรู้ที่ได้รับจะน้อย หากคนจำนวนคนน้อยจะได้รับความรู้มากกว่า จึงจะจัดเดือนละ 4 ครั้ง ตอนนี้มีผู้มาสมัครยาวไปจนถึงปีหน้าแล้ว โดยจัดสลับกันไประหว่าง ศิลปะแห่งความสุข การพูด และการเขียน

จุดมุ่งหมายหรือผลสัมฤทธิ์ที่อยากจะได้จากการจัดกิกจรรมต่างๆ เหล่านี้คืออะไร

ความมุ่งหมายจริงๆ คือ อยากให้เขาได้เป็นนักเขียนสมใจ แต่ขึ้นอยู่ที่ตัวเขาว่าเขาจะช่วยเหลือตัวเขาเองอย่างไร มากน้อยเพียงใด เพราะไม่ใช้ว่าเมื่อเขียนเสร็จแล้วนำไปส่งบรรณาธิการแล้ว ผลงานของทุกคนจะได้ตีพิมพ์ จากประสบการณ์ที่ผ่านมาไม่ได้เป็นเช่นนั้น และโดยส่วนตัวเมื่อเขียนแล้วจะรู้สึกว่าต้องรับผิดชอบงานเขียนของตนไปจนเสร็จสิ้นจนกระทั่งไปสู่กระบวนการขาย ซึ่งงานแรกที่ทำนี่เสนอนายว่าขายได้แน่ 3,000 เล่มค่อยจัดพิมพ์ ด้วยเหตุนี้จึงอยากสอนเรื่องการตลาดด้วย เพราะเชื่อเช่นเดียวกับอาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ว่า ความสำเร็จของเราต้องไปสู่ผู้ซื้อ ซึ่งเป็นคนที่เขาเชื่อว่างานของเราดี เขาจึงซื้อ นี่คือเป้าหมายที่อยากเดินไปให้ถึง

สำหรับการติดตามผลนั้น คุณต้องเข้ามาหาเรา ไม่ใช่ว่าเราต้องตามไปหาคุณ แต่คุณต้องเข้ามาคุยกับเราในเฟซบุ๊กและคุณต้องคุยกับเราตลอดเวลา เพราะโดยส่วนตัวไม่มีเวลาที่จะต้องติดตามผลด้วยตนเอง เพราะมีงานอื่นๆ ที่ต้องทำ หากจะทำก็ต้องหาคนมาทำในเรื่องนี้โดยตรง โดยส่วนตัว อาจารย์เพชรยุพาจะสอนในส่วนของศิลปะแห่งความสุขมากกว่า เนื่องจากเรียน Social Intelligence มาโดยตรง แม่ชีศันสนีย์ เสถียรสุต ก็อยากจะให้ไปทำงานให้ที่เสถียรธรรมสถาน และท่าน ว. วชิรเมธี ก็อยากจะให้ไปสอนที่วิมุตตยาลัย และที่มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาก็จะให้สอนวิชานี้ โดยส่วนตัวเห็นว่างานนี้สำคัญกว่าการเขียนและการพูด เพราะเป็นงานที่ทำให้มนุษย์มีความสุข ขนาดแค่คำว่านิพพาน คนมักจะคิดว่าเข้าไปไม่ถึง ไกล แต่แท้ที่จริง

แค่เพียงมานั่งอยู่ตรงนี้ก็สามารถที่จะนิพพานได้ เพราะเริ่มมีทุกข์ที่อยากจะทำงานนี้ให้สำเร็จ จึงเริ่มมีการตั้งคำถามกับตัวเองแล้วว่า จะทำสำเร็จหรือไม่ มีปมใดบ้างที่เราสามารถแก้ไขได้ พอแก้จบก็ถือว่าเป็นการนิพพานในขั้นต้น เพราะหลักจากที่เรียน Social Intelligence แล้วพบว่ามีนิพพานเป็นจำนวนมาก ดังจะเห็นได้ว่า ผู้ที่แกะรอยนิพพานเป็นคนตะวันตกไม่ใช่คนไทย และเหตุใดที่เราจะยอมให้ชาวตะวันตกมานำเอาวิชาความรู้ที่ดีงามของเราไปทำไม แต่เดิมตั้งเป้าหมายว่า เรียนจบปริญญาเอกจะเขียนหนังสือเพียงอย่างเดียว กระทั่งเมื่อค้นพบ Social Intelligence โดยคิดว่าจะช่วยคน นี่คือเป้าหมายที่แท้จริงที่ตั้งใจไว้ คืออยากช่วยคนที่ทุกข์ เพราะโดยส่วนตัวเคยผ่านความทุกข์มาแล้ว จึงหาทางช่วยเขา แต่หลังจากที่เรียนรู้ธรรมะ ทำให้ทราบแต่ละคนทำกรรมไม่เท่ากัน

กิจกรรมที่จัดเฉพาะในส่วนของการเขียนที่อาจจะจัดเดือนละครั้งหรือสองเดือนครั้ง

การจัดกิจกรรมแต่ละครั้งจะจัดถี่อย่างไรก็ได้ เป็นกิจกรรมที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่ไม่เสียค่าใช้จ่าย จึงจัดถี่เพียงใดก็ได้และเต็มทุกครั้งที่จัด โดยส่วนตัวอยากจะทำและมีผู้สนับสนุนด้วย เมื่อมีคนใจดีให้เงินสนับสนุนการจัดกิจกรรมต่างๆ จึงจำเป็นต้องเคารพวุฒิภาวะของผู้ให้เหล่านั้นว่า เขาเชื่อในความเป็นด็อกเตอร์ของเรามากกว่าจะเชื่อในตัวเราก็ตาม จึงเปิดรับผู้สนใจที่จะมาทำงานด้วยกัน แต่ผู้ที่มาร่วมทำงานด้วยก็จะได้รับเงินค่าตอบแทนด้วย เพราะส่วนตัวเชื่อว่าคนที่อยู่ภายใต้ร่มของเราต้องมีความสุขก่อนคนอื่นที่จะเข้ามา เพราะฉะนั้นเด็กที่อยู่ด้วยทุกคนมีความสุข สบาย และมีเงินใช้ ขณะเดียวกันก็อยากจะสอนเด็กทุกคนที่ทำงานด้วยว่า เงินไม่ควรที่จะสร้างกิเลส เมื่อมีเงินก็ใช้ไปเลย

ปัญหาและอุปสรรคที่พบมีอะไรบ้าง และมีวิธีแก้อย่างไร

อุปสรรคและปัญหามีเป็นจำนวนมาก ส่วนหนึ่งมาจากเด็กที่ทำงานยังใหม่และไม่เป็นงาน ขณะที่เลือกคนที่มาทำงานด้วย ไม่ได้เลือกคนที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ แต่เลือกคนที่อ่อนด้อยต่อการทำงานที่สุดมาทำงาน ฉะนั้น เราจึงต้องเหนื่อยมาก เพราะต้องทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงและคอยดูแลตลอดเวลาว่ามีผู้สมัครเข้ามาเต็มหรือยัง ยืนยันทุกคนหรือไม่ หากมีผู้ลงชื่อและโทรมาแจ้งว่าจะมาไม่ได้ ก็ต้องบีบให้น้องคนนั้นไปบอกผู้ที่จะไม่มาว่าเป็นการกันที่คนอื่น หรือเป็นการตัดบุญผู้อื่นที่เขาจะมีโอกาสเข้ามาร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ กิจกรรมที่ไม่เสียค่าใช้จ่ายเป็นเรื่องที่ยากกว่ากิจกรรมที่ต้องจ่ายค่าลงทะเบียน เพราะคนจะรู้สึกว่าจะมาก็ได้ไม่มาก็ได้ และคนที่จะมาไม่รู้สึกว่าการมาเข้าร่วมกิจกรรมเช่นนี้มีเกียรติ แต่เราไปถือว่านี่คือเกียรติ ดังนั้นจึงต้องไปสอนเขาอีกว่าการมาที่นี่มีเกียรติมาก

ผลตอบรับของกิจกรรมเป็นอย่างไรบ้าง

ต้องพิจารณาจากใบประเมินผล แต่ส่วนมากอยู่ในเกณฑ์ดีประมาณ 90 ขึ้นไป ซึ่งยิ่งต้องทำให้เราต้องทำให้ดีขึ้นด้วย ปรับปรุง ขัดเกลา และปรุงอยู่ตลอดเวลา

ทิศทาง แนวโน้ม และกระแสของวรรณกรรมในอนาคตเป็นอย่างไร

คนมีกิเลสมากขึ้น คนในปัจจุบันไม่สนใจฟังคนอื่น ซึ่งต่อไปจะไม่มีมนุษย์คนใดฟังคนอื่นเลย ไม่เชื่ออีกต่อไปแล้วว่านักวิทยาศาสตร์คนนี้เก่งที่สุดในโลก หรือนักวรรณกรรมคนนี้เก่งที่สุดในโลก และไม่มีใครเชื่ออีกต่อไปแล้วว่ารัชกาลที่ 2 รัชกาลที่ 5 รัชกาลที่ 6 หรือสุนทรภู่เก่งอีกต่อไป เพราะคนต่างมีอัตตาของตน และจากการเรียนการสอนของสังคมใหม่ จากสื่อสังคม และอินเทอร์เน็ตต่างๆ แต่ปัจจุบัน ในการเข้าร่วมฟังสัมมนา เสวนา หรือฟังบางอย่างจากบางคน เพื่อต้องการอะไรบางอย่างจากคนบรรยายที่มีมากกว่าว่าตนจะนำไปปรับใช้ได้อย่างไร ขณะเดียวกันก็จะไม่มีการพูดในเชิงลึกอีกต่อไป แต่เดิมอาจจะมีการพูดถึงในเชิงลึกบ้าง แต่ในปัจจุบันไม่มีการกล่าวถึงในเชิงลึก ไม่มีความผูกพันกันเลย

ฉะนั้น วรรณกรรมที่เกิดขึ้นจึงเป็นวรรณกรรมของหมู่เหล่า ซึ่งจากการไปในงานสัปดาห์หนังสือจึงเห็นว่ามีลักษณะเป็นกลุ่มใครกลุ่มมัน เช่น กลุ่มแจ่มใสจะเกลียดกลุ่มสถาพร โดยจะไม่เข้าไปเดินกลุ่มอื่นเลย ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มกันและเข้าใจกันจะสนทนากันในบล็อกเฉพาะของตน หากวรรณกรรมจะรวมอยู่ด้วยกันได้ต้องมีศาสดาคนหนึ่งขึ้นมาและบอกว่าเป็นนักวรรณกรรมแต่จะมีคนเชื่อหรือเปล่าไม่อาจทราบได้ ซึ่งต่างจากอาจารย์เฉลิมชัยที่มีคนเชื่อ เนื่องจากเขาเสกเงินได้ โดยส่วนตัว อาจารย์เพชรยุพาเห็นว่าคนที่จะเป็นนักวรรณกรรมได้ หากให้ความสุขคนไม่ได้ ก็ต้องเสกเงินได้ ฉะนั้นจึงเห็นว่าปลงเสียเถอะ และมองทุกอย่างว่าเป็นเรื่องธรรมดา เป็นเรื่องปกติ และมองด้วยความรื่นรมย์

แต่โดยส่วนตัวที่อยากจะฝากไว้กับสังคมนี้ คืออยากจะบอกว่าไม่มีเงินมาก เราก็ทำได้ เราทำได้ในวิถีของเรา เราอาจจะทำได้ด้วยจิตใจที่บริสุทธิ์กว่าคนที่มีเงินมากกว่าก็ได้ เพราะว่าเราไม่ได้หวังอะไรเลย

หากมีโอกาสที่จะจัดกิจรรมที่เน้นในเรื่องของการวิจารณ์เห็นว่ามีหนทางใดบ้างที่จะจัดกิจกรรมและกระตุ้นให้คนหันมาสนใจการวิจารณ์มากขึ้น

ประการแรกจะไม่เป็นผู้วิจารณ์ เพราะโดยส่วนตัวมักจะเป็นคนชอบวิจารณ์อยู่แล้ว และมักมีคนไม่ชอบและไม่พอใจคำวิจารณ์ที่ได้รับ แต่ถ้าใครต้องการให้ช่วยสนับสนุนก็ยินดี ถ้าเขาตั้งใจจริง เช่นเดียวกับที่มีโครงการที่ทำอยู่คือ **"**เพื่อน้องต้องเรียนรู้**"** คือถ้าสนใจจะทำวิจารณ์ก็ลองนำเสนอโครงการมาให้พิจารณา ก็จะช่วยสนับสนุนเท่าที่มีกำลังจะทำได้ โดยจะไม่เข้าไปยุ่ง เพราะไม่ได้เป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านนี้ แต่จะไปบอกต่อกับผู้ที่จะให้เงินสนับสนุนว่ามีโครงการเช่นนี้อยู่ เพื่อให้มาช่วยกันสนับสนุน อย่างไรก็ดี โดยส่วนตัวเห็นว่าการวิจารณ์เป็นเรื่องดี และเป็นสิ่งที่ควรทำ แต่เราจะทำอย่างไรให้คนยอมรับ ซึ่งทางออกคือต้องมีเงิน คือต้องทำให้หรู ดูดี อย่างไรก็ดีจำเป็นต้องทำ ทำได้เพียงใดก็ต้องทำ โดยต้องสละ ทุ่มเท และตั้งใจที่จะทำ สิ่งต่างๆ เหล่านี้สามารถทำได้อยู่แล้ว และความเข้มแข็งของการวิจารณ์ก็จะเกิดขึ้นได้จริงๆ

นักวิจารณ์ กลุ่มวิจารณ์ และกลุ่มผู้ที่ทำกิจกรรมการวิจารณ์หรือกิจกรรมวรรณกรรมใดที่น่าสนใจบ้าง

จรูญพร ปรปักษ์ประลัย

ผู้ให้สัมภาษณ์ : คุณกว่าชื่น บางคมบาง

บรรณาธิการและผู้ดูแลสำนักพิมพ์: คมบาง และ ชมนาด

ผู้สัมภาษณ์ : อรพินท์ คำสอน และ สุณิสา เจริญนา

วันที่สัมภาษณ์ : 21 พฤศจิกายน 2557 เวลา 18.30 – 20.30 น.

สัมภาษณ์ที่ : ร้าน Viet Cuisine ชั้น 7 มาบุญครอง กรุงเทพฯ

ผู้ถอดเทป : อรพินท์ คำสอน

==========

ประวัติส่วนตัวโดยสังเขป

เรียนจบปริญญาโท ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ไทยศึกษา) มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปริญญาตรี ศิลปศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์ (เกียรตินิยม เหรียญทอง) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ประสบการณ์การอ่านวรรณกรรม

สมัยยังเป็นเด็กๆ เริ่มจากการอ่านวรรณกรรมเยาวชนเรื่องเด่นๆ เกือบทุกเรื่องที่เป็นที่รู้จักกันเป็นอย่างดี เพราะพ่อกับแม่จะซื้อมาไว้ในตู้ ซึ่งพ่อเคยกล่าวว่า ไม่ต้องเรียนหนังสือหรอก อ่านหนังสือให้หมดตู้เถอะ มีทั้ง *เมืองในตู้เสื้อผ้า ลอร่า ราโมน่า* Adventures of Huckleberry Finn *ต่อมาอ่าน โต๊ะโตะจัง อีดะ ต้นส้มแสนรัก* นับเป็นหนังสือภาคบังคับที่เด็กซึ่งโตมารุ่นนี้จะต้องอ่าน แต่เรื่องที่ชอบที่สุดคือ *เจ้าชายแคสเปียน* Black Tulip *แตงดองแกล้มช็อคโกเลต เมืองในตู้เสื้อผ้า แต่ตอนนี้จำเรื่องไม่ได้เลย* ซึ่งเรื่อง *เมืองในตู้เสื้อผ้า* ตอนโตแล้วก็ยังไม่รู้ว่าเป็นเรื่องเดียวกับ Narnia แต่ไม่อ่านลอร่า อิงอัล ไวเดอรส์ จากเรื่อง บ้านเล็กในป่าใหญ่ อ่านเล่มเดียวและไม่อ่านต่อจนจบชุด

แต่การศึกษาทำให้อ่านหนังสือน้อยลง เพราะในช่วงมัธยมศึกษาไม่ได้อ่านหนังสืออะไรเลยนอกจากหนังสือนอกเวลาเท่านั้น ซึ่งเป็นการอ่านให้จบเพื่อจะไปสอบ และจำอะไรไม่ได้เลย นอกจากเรื่อง *ลูกอีสาน แมงมุมเพื่อนรัก* อาจเป็นเพราะว่าเล่นกีฬาด้วยจึงต้องซ้อมกีฬา จึงไม่มีเวลาอ่านหนังสือ ในสมัยมัธยมไม่เข้าห้องสมุดด้วย เพราะที่บ้านมีหนังสือจำนวนมาก กลับมาอ่านหนังสืออีกครั้งตอนเรียนมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นการตามๆ เขาไปอ่านด้วย เพราะอยู่หอจึงไม่มีห้องสมุดหนังสือเหมือนที่บ้าน ต้องไปอยู่ห้องสมุดมหาวิทยาลัย ซึ่งมีหนังสือเกี่ยวกับวรรณกรรมน้อยมาก และเป็นหนังสือเก่าๆ ไม่ค่อยมีหนังสือใหม่ๆ อาจมีหนังสือแปลกๆ อาทิ *คดีสวรรคต* ส่วนใหญ่จะเป็นหนังสือวิทยาศาสตร์ ในยุคนี้จะอ่านหนังสือเช่น *เพื่อนยาก หนังสือของคาลิน ยิบราน กามนิต วาสิฏฐี เล่ห์เสน่หา* ที่ต้องอ่านเพราะไปลงเรียนวิชานอกวิชาเอก เช่น การวิจารณ์วรรณกรรมไทย ซึ่งครูมอบหมายให้ไปอ่านหนังสือเรื่องต่างๆ ก็ตามไปอ่าน จึงเหมือนเป็นการเริ่มอ่านงานแนวยากๆ ขณะที่เรียนมหาวิทยาลัยมากกว่า

พอเรียนจบมหาวิทยาลัยก็อ่านน้อยลง เพราะเริ่มต้นทำงานสายหนังสือ ซึ่งจะหมดเวลาไปกับการสัมภาษณ์และถอดเทป แต่เริ่มกลับมาอ่านหนังสืออีกครั้งขณะที่กลับมาเรียนปริญญาโท ช่วงนั้นย้ายมาอยู่หอพักหน้ามหาวิทยาลัยรามคำแหง การเรียนไทยศึกษาต้องอ่านงานในสายประวัติศาสตร์ พงศาวดาร ปรัชญา ที่ต้องอ่านตัวบทหนักๆ ในช่วงที่เรียนตอนนั้นรู้สึกว่าอ่านหนังสือเหล่านี้แล้วสนุก เพราะเราไม่ได้เรียนสายนี้มา จึงมีอะไรที่เราไม่รู้เป็นจำนวนมาก การเลือกเรียนไทยศึกษาเป็นการเรียนเพราะอยากรู้ มากกว่าเป็นการเรียนเพื่อให้ได้ปริญญาโท จึงเหมือนเป็นการเปิดโลกที่อยากจะรู้ กลุ่มเพื่อนที่หน้ารามฯ ก็อ่านหนังสือแปลกๆ ตอนนั้นงานของ ฮารุกิ มูราคามิ ยังไม่ทันดัง ก็มีเพื่อนแนะนำให้อ่าน หลังจากนั้นก็กลายมาเป็นสาวกสายมูราคามิ งานมูราคามิ ดูเหมือนว่าจะซ้ำ หากพิจารณาที่โครงเรื่อง (plot) แต่พออ่านจริงๆ แล้วจะรู้สึกว่าไม่ซ้ำ เพราะจะมีเรื่องข้างในที่ไม่เหมือนกัน ซึ่งงานของมูราคามิไม่ได้มีเสน่ห์ที่โครงเรื่อง แต่มีเสน่ห์ที่การเล่าเรื่องเนิบๆ เนือยๆ เซ็งๆ เบื่อๆ จากนั้นก็เริ่มอ่านงานสายแปลกๆ แทน คุณกว่าชื่นยอมรับว่าอ่านงานวรรณกรรมไทยน้อยมาก เพราะเป็นคนเลือกหนังสือที่จะอ่าน หากเปิดแล้วไม่ตรงจริตจะไม่อ่าน เช่น อ่าน *โลกของโซฟี* *ความเบาหวิว* เพราะว่าเลือกที่จะอ่าน หรือในช่วงหลังจะเลือกอ่านงานของนักเขียนบางคน เช่น งานของ มิลาน คุนเดอรา และชอบอ่านงานเจ็บๆ หลอนๆ

ประสบการณ์การอ่านบทวิจารณ์

บทวิจารณ์ส่วนใหญ่อ่านในหน้าที่ หากมีบทวิจารณ์ที่วิจารณ์งานของชมัยภร แสงกระจ่าง หรืองานแปลของ ดลสิทธิ์ บางคมบาง แต่บทวิจารณ์ในช่วงหลังหายากมาก และหายไปจากหนังสือทั่วไปนานมากแล้ว ทั้งจากหนังสือพิมพ์และนิตยสาร แต่ก่อนใน โพสต์ ทูเดย์ มีบทวิจารณ์ฉบับวันพุธ แต่ต่อมาก็หายไป ขณะนี้บทวิจารณ์ยังคงเหลือคืองานของ จรูญพร ปรปักษ์ประลัย ใน สีสัน และ กรุงเทพธุรกิจ และยังมีใน สารคดี อีกที่หนึ่ง ซึ่งในสมัยที่อาจารย์ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิชย์ กับอาจารย์นพพร ประชากุล เขียนในช่วงหนึ่งทำให้งานวิจารณ์คึกคัก เพราะว่าวิจารณ์สนุก แม้ว่าจะใช้ทฤษฎี นอกจากนี้ ในช่วงก่อนจะตามอ่านบทวิจารณ์ในขวัญเรือน แต่ตอนนี้ก็ปรับเป็นการเขียนในลักษณะกึ่งวิจารณ์กึ่งแนะนำ หรือ อุทิศ เหมะมูล เขียนวิจารณ์สนุกและน่าติดตาม แต่ช่วงนี้เขาก็ไม่ได้เขียนบทวิจารณ์แล้ว ทั้งนี้จะเห็นว่าคนที่มีทฤษฎีที่ย่อยแล้วจะวิจารณ์ได้สนุก แต่พวกเห่อทฤษฎีจะเขียนวิจารณ์ ซึ่งอ่านแล้วงงมากและอธิบายยากมาก แม้แต่กลุ่ม Underground ก็เหมือนกัน เช่น งานของ วาดระวี บางครั้งบทวิจารณ์ก็อ่านยากมาก จนเมื่ออ่านจบแล้วรู้สึกว่าไม่อยากอ่านทั้งบทวิจารณ์และงานวรรณกรรมเรื่องนั้น โดยส่วนตัวที่อ่านบทวิจารณ์นั้น ไม่ใช่เพื่อที่จะตามไปอ่านงานวรรณกรรมที่บทวิจารณ์เอ่ยถึง แต่อ่านเพราะอยากทราบว่ามีทัศนะวิจารณ์เกี่ยวกับงานวรรณกรรมเรื่องนั้นว่าอย่างไรบ้าง หรือหนังสือเล่มใดที่ชอบก็อยากจะทราบว่าบทวิจารณ์กล่าวถึงหนังสือเล่มนี้ว่าอย่างไรบ้าง ตรงกับใจที่เราคิดหรือไม่ อย่างไร

แม้จะดูว่าบทวิจารณ์ดูเหมือนว่าจะเป็นการเปลี่ยนพื้นที่จากหนังสือทั่วไปสู่หนังสือเฉพาะทางวรรณกรรมมากขึ้น เนื่องมาจากสาเหตุว่าไม่มีพื้นที่ในหนังสือทั่วไปแล้ว จึงจำเป็นต้องไปกระจุกตัวอยู่ในพื้นที่เฉพาะของตนแทน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่แคบอยู่แล้ว

บทวิจารณ์ที่อ่านส่วนใหญ่มักจะเขียนวิจารณ์ในเชิงลบ หรือเชิงบวก

บทวิจารณ์ส่วนใหญ่ที่อ่านจะเขียนวิจารณ์ในเชิงบวก และโดยส่วนตัวจะไม่อ่านบทวิจารณ์สายเชิงลบ เพราะว่ายาก เช่น บทวิจารณ์ใน*อ่าน* หรือ บทวิจารณ์ของ คำผกา ก็เป็นเชิงลบ ซึ่งบางครั้งก็เห็นว่าการมองเชิงลบเช่นนี้ก็ดูว่าจะเขียนอ่านยากเกินไปหรือไม่ เนื่องจากเป็นการพยายามเอากรอบการวิจารณ์หรือกรอบทฤษฎีบางอย่างมาใส่ลงไป และพยายามรื้อสร้างตัวบท ตัววรรณกรรม โดยเอาวรรณกรรมมาชำแหละเป็นชิ้นๆ ซึ่งอาจจะสนุก เพื่อนำมาใช้ด่าอย่างเป็นชั้นเชิง แต่ไม่ได้อะไร ซึ่งการนำทฤษฎีมาใช้เพื่อตำหนิตัวบทเรื่องต่างๆ ทำได้ง่ายมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การนำแนวคิดเฟมินิสต์มาใช้ อีกทั้ง แค่อ่านชื่อนักวิจารณ์ก็สามารถที่จะคาดเดาทิศทางการวิจารณ์ได้ว่า นักวิจารณ์คนนี้มุ่งวิจารณ์ในเชิงลบหรือไม่ หากเป็นนักวิจารณ์ที่นิยมวิจารณ์ในเชิงลบก็จะเลี่ยงไม่อ่าน ขณะเดียวกันยังมีนักวิจารณ์บางคนที่ไม่ชอบงานที่ตนนำมาวิจารณ์ แต่ก็มีวิธีการเขียนที่ดูนุ่มนวล เช่น อุทิศ

งานวิจารณ์และกลุ่มวิจารณ์ที่เกิดขึ้นในอินเทอร์เน็ตสามารถที่จะทดแทนการหายไปของบทวิจารณ์ในสื่อสิ่งพิมพ์ได้หรือไม่อย่างไร

คุณกว่าชื่นยอมรับว่าบางครั้งก็อาศัยบล็อกวิจารณ์ในอินเทอร์เน็ตในการสแกนหาหนังสือเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เพจ “ปันกันอ่าน” ของคุณหมอธวัช งานรุ่งเรือง เป็นการตามอ่านงานคนที่เราเชื่อใจว่าเขาอ่านหนังสือมา เช่นหนังสือ *เลี้ยงลูกให้ประสบความสำเร็จ* ของ Open World ซึ่งเคยได้ยินชื่อหนังสือเล่มนี้แล้วในงานสัปดาห์หนังสือ ตอนที่ได้ยินครั้งแรกไม่เชื่อว่าจะทำได้ แต่เมื่อคุณหมอธวัชนำเนื้อหาในเรื่องมาเล่าให้ฟัง ถึงรู้ว่าหนังสือเล่มนี้ตั้งชื่อเรื่องไว้เพื่อให้ขายได้ แต่ในเนื้อหาเป็นการกล่าวถึงการเลี้ยงลูกโดยให้อิสระและเข้าใจ จึงทำให้เริ่มสนใจและคิดว่าต้องไปหาหนังสือเล่มนี้มาอ่านบ้างแล้ว

นอกจากนี้ ในช่วงที่ผ่านมา คุณกว่าชื่นได้ทำหนังสือ 10 *เล่มโปรด* ซึ่งเป็น tag ในเฟซบุ๊ก ซึ่งก็ช่วยให้ได้รู้จักเนื้อหาในหนังสือบางเรื่องมากขึ้น ซึ่งบางเรื่องกระตุ้นความสนใจให้รู้สึกว่าอยากซื้อมาอ่านบ้าง และมีร้านหนังสือบางร้านเล่าว่ามีคนมาซื้อหนังสือตามรายการของหนังสือใน tag เหล่านี้ แปลว่าบทวิจารณ์เหล่านี้ก็มีอิทธิพลในการอ่าน ถือเป็นการจูงใจอย่างหนึ่ง เพราะ 10 เล่มนั้นก็ต้องชอบ เพราะเป็น 10 เล่มโปรด ซึ่งเป็นการแนะนำอย่างหนึ่ง อีกเหตุผลหนึ่งคือ หนังสือในปัจจุบันมีเป็นจำนวนมาก ซึ่งคนส่วนใหญ่ไม่มีเวลามาดูหรอกว่า หนังสือออกเมื่อใด ขายที่ใด ดีหรือไม่ดี ซึ่งบางที่ยังหาเวลาไปร้านหนังสือไม่ได้เลย แต่เมื่อมีใครสักคนมาบอกว่าหนังสือเล่มนี้ดี ทำให้อ่าน น่าไปซื้อ ถ้าผู้อ่านเชื่อนักวิจารณ์คนนั้น เขาก็จะไปซื้อมาอ่านตาม เหมือนกับความรู้สึกที่ว่าเพื่อนบอกว่าดี เราก็เลยอ่านตามเพื่อน จึงเห็นว่าการวิจารณ์เหล่านี้เป็นเหมือนว่ามีผู้ย่อยหนังสือไว้ให้แล้ว และมีคนอีกกลุ่มหนึ่งไปตามอ่าน นับได้ว่ามีผลพอสมควรเลย แม้กระทั่งกระแสบางอย่างในอินเทอร์เน็ต เช่น งานของวิวัฒน์ เลิศวิวัฒน์วงศา ทางสำนักพิมพ์แม่นวรรณกรรม ใช้วิธีว่าใครอ่านงานของเขาแล้วให้เขียนวิจารณ์ หรือ คุณอุทิศ ก็ใช้วิธีนี้ในการให้คนแสดงความคิดเห็นว่า อ่านงานของตนแล้วรู้สึกอย่างไร และให้ tag มา จากนั้นจะมีรางวัลให้ วิธีดังกล่าวเป็นการกระตุ้นให้คนทั่วไปเมื่อได้อ่านบทวิจารณ์เหล่านั้นแล้วพบว่ามีแต่คนชม ก็จะทำให้รู้สึกว่าต้องซื้องานเล่มนั้นมาอ่านบ้าง อันที่จริงงานของวิวัฒน์ไม่ได้ดังในกระแสหลัก แต่ดังจริงในกระแสรองที่ทุกคนจะต้องซื้องานของวิวัฒน์ และในหนังสือโปรด 10 เล่มที่รวม

มานั้น ชื่อวิวัฒน์จะขึ้นเป็นอันดับต้นๆ เลย และมีงานของมูราคามิ รวมทั้งงานของอุทิศ ซึ่งงานกลุ่มนี้ได้รับความนิยมในโลกออนไลน์ ซึ่งเป็นกลุ่มคนเมือง และคนเหงาๆ

ภาพรวมของวงการวรรณกรรมและการวิจารณ์วรรณกรรมในประเทศไทย และทิศทางในอนาคต

คุณกว่าชื่นเห็นว่าวรรณกรรมแนวหนักๆ (hard) ของไทยได้รับความสนใจน้อยลง ในขณะที่งานวรรณกรรมไทยแนวเบาๆ (soft) เช่น นิยายแนวยอดนิยม ยังมีฐานที่มั่นของตนอยู่แล้ว เพราะเป็นกลุ่มนิยายที่มีแฟนคลับอยู่แล้ว ซึ่งจะโตไปได้เรื่อยๆ เช่นงานวรรณกรรมของ ชมัยภร แสงกระจ่าง กฤษณา อโศกสิน หรือ อุรุดา โควินท์ โดม วุฒิชัย ด้วยเหตุนี้จึงเป็นว่านักเขียนในปัจจุบันต้องสร้างและจับแฟนคลับของตนให้มั่น ซึ่งนักเขียนทุกคนก็กำลังทำในลักษณะนี้อยู่ แม้กระทั่ง อุรุดา นำหนังสือมาขายผ่านเพจและเฟซบุ๊กของตนเองซ้ำอีกครั้งหนึ่ง เพราะมีแฟนเพจติดตามอยู่แล้วกลุ่มหนึ่ง ซึ่งนักอ่านที่ตามเพจนี้อยู่ก็จะไม่หลุดไปไหน จะตามมาซื้อ จึงต่างจากชมัยภรที่ไม่เคยขายหนังสือผ่านทางเฟซบุ๊กของตนเองเลย

การทำลักษณะเช่นนี้ก็สอดคล้องกับที่คุณวินทร์เคยกล่าวไว้ครั้งหนึ่งว่า นักเขียนต้องสร้างแฟนคลับของตนให้ถึงจุดคุ้มทุน และนักเขียนจะอยู่ได้

คุณกว่าชื่นเห็นว่าที่คุณวินทร์กล่าวเช่นนี้ เพราะว่าคุณวินทร์เป็นนายทุนเอง แต่นักเขียนบางคนไม่ได้เป็นนายทุนเอง แต่ช่วยขายและสร้างความมั่นใจให้กับการทำงานของตน เพราะนักเขียนแต่ละคนจะมีแฟนของตนเองผ่านทางเฟซบุ๊ก ซึ่งทำให้รู้สึกว่าอย่างน้อยนักเขียนได้เห็นกลุ่มนักอ่านของตนจริงๆ ขณะเดียวกันนักเขียนจะรู้สึกว่ามีผลตอบรับอย่างชัดเจน เพราะแต่เดิมต้องรอจดหมายถึงบรรณาธิการ แต่ปัจจุบันเป็นการโต้ตอบอย่างทันท่วงที และนักเขียนกับคนอื่นสามารถสื่อสารกันได้ ช่วยให้นักเขียนสร้างแฟนคลับส่วนหนึ่งขึ้นมา รวมทั้งการที่นักเขียนต้องผูกมิตรกับผู้อ่านมากขึ้น และมีลักษณะของ “มนุษย์สัมผัสมนุษย์” มากขึ้น ด้วยการออกไปพบแฟนคลับและแจกลายเซ็นในงานสัปดาห์หนังสือมากขึ้น นี่เป็นวิธีเดียวกันกับที่อุทิศ นิวัต พุทธประสาท (สำนักพิมพ์เม่นวรรณกรรม) กำลังจะสร้างกลุ่มแฟนคลับของตัวเอง ซึ่งเริ่มเห็นชัดว่านักเขียนกำลังสร้างแฟนคลับในลักษณะเช่นนี้มากขึ้น เนื่องจากไม่มีแฟนคลับก็เหมือนกับว่าจะไม่มีการรับประกันงานของตนเอง เมื่อนักเขียนได้พบนักอ่านจะช่วยให้นักเขียนมีไฟมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเขียนที่ไม่ได้มีฐานมาจากนิตยสาร ซึ่งต่างจากนักเขียนที่มีฐานมาจากนิตยสาร อาทิ ชมัยภร อุรุดา โดม และ นักเขียนใน “ฟ้าเดียวกัน” ด้วยเหตุนี้ หากนักเขียนมีแฟนคลับในเฟซบุ๊ก 5,000 คน ซื้อหนังสือ 1,000 คน พิมพ์หนังสือ 1,500 เล่ม ก็อยู่ได้แล้ว เช่นเดียวกันสำนักพิมพ์ต่างๆ ก็เริ่มมีการสร้างกลยุทธ์ทางด้านขาย เช่น สำนักพิมพ์พิมพ์คำ เปิดงานแนวใหม่ด้วยงานของคุณ เกศินี ไทยสนธิ (คุณเก่) เรื่อง *แอนตาร์กติกา แรกรัก...น้ำต้มผักยังแซ่ง* เป็นการเปิดตัวสารคดีและสำนักพิมพ์นี้ขึ้นมาใหม่ โดยใช้วิธีสร้างกลุ่มแฟนคลับของคุณเก่ขึ้นมา ด้วยการสร้างตัวตนใหม่ให้นักเขียนโดยทำให้คุณเก่ดูเป็นเซเลบ และผู้หญิงไฮโซที่ไปเที่ยวแอนตาร์กติกา แม้ว่าคุณเก่จะเป็นที่รู้จักแล้วในระดับหนึ่งในฐานนักเขียนที่มีงานเผยแพร่ในนิตยสาร*กุลสตรี* แต่ก็ไม่ได้เป็นที่รู้จักมากนัก จนในการพิมพ์หนังสือเรื่องนี้ครั้งแรกหนึ่งหมื่นเล่ม (นับว่าเป็นยอดพิมพ์ที่สูงมากในสายวรรณกรรม) วิธีการสร้างตัวตนใหม่ให้นักเขียนเป็นวิธีที่สำนักพิมพ์พิมพ์คำนิยมทำอยู่เสมอ

คุณกว่าชื่นเห็นว่ายังมีการรวมกลุ่มกันอยู่อย่างหลวมๆ โดยเฉพาะกลุ่มแฟนคลับกับนักเขียน เช่น กลุ่มแฟนคลับของเวียง วัชระ ก็จะอ่านงานตามคุณเวียงกันไป หรือ แฟนคลับของนิ้วกลม ซึ่งก็เหมือนเป็นกลุ่มอย่างหนึ่ง ถ้ามีใครสักคนกล่าวถึงอะไรขึ้นมา คนในกลุ่มก็ช่วยกันเข้าไปคอมเมนท์ ซึ่งนับเป็นกลุ่มย่อยอย่างหนึ่ง ทั้งนี้จะเป็นการดี ถ้ามีใครสักคนกล่าวถึงหนังสือสักเล่ม และมีการตอบโต้

ทั้งนี้ คุณกว่าชื่นเห็นว่า การรวมกลุ่มกันในปัจจุบันทำได้ง่ายขึ้น เนื่องจากคนที่ชอบเหมือนๆ กันรวมกลุ่มกันอยู่ แต่การที่มีเรื่อง **"สีเสื้อ"** ก็เป็นอุปสรรคอย่างหนึ่งของการสร้างบรรยากาศในการวิจารณ์ ถ้าหากถึงที่สุดแล้วมีการพาดพิงถึงประเด็นการเมืองก็จะเกิดผลเสียทันที โดยมักจะมีการตำหนิ ติเตียน และด่าทอกัน จากการตีความเกินตัวบท อีกทั้ง นักเขียนต่างสีกันก็ไม่สามารถที่จะอยู่กลุ่มเดียวกันได้แล้ว นอกจากนี้ ปัญหาอีกประการหนึ่งคือ คนต่างสีเสื้อมักแยกกันอยู่คนละกลุ่ม เมื่อเสนอความคิดเห็นภายในกลุ่มที่มีความเชื่อเดียวกับตนจะได้รับการต้อนรับ การสนับสนุน และชื่นชมกันอย่างมาก จนบางครั้งกลายเป็นการวิจารณ์เกินจริง หรือวิจารณ์เกินตัวบทไป โดยบางคนอาจจะยังไม่ได้อ่านชิ้นนั้นมาก่อนก็มี เช่น ชื่นชมเกินความจริง ยกยอเกินจริง แต่บางครั้งถ้าอยู่คนละกลุ่มกันก็อ่านวิจารณ์โดยการด่าเกินจริงก็เป็นได้ เช่น คนเสื้อแดงวิจารณ์ตำหนิผลงานคุณเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ อย่างรุนแรงมากๆ หรือวิจารณ์ว่าเลวทั้งหมดทุกจุดของผลงาน หรือวิจารณ์ว่าคุณเนาวรัตน์อย่างรุนแรงราวกับว่าไม่เคยมีผลงานเขียนที่ดีมาก่อนเลย ทั้งๆ ที่ คุณเนาวรัตน์เคยมีผลงานเขียนดีๆ มาก่อน แต่ว่าลืมกันไปหมดแล้ว เพราะว่าสีมากลบทุกสิ่ง วิจารณ์ในลักษณะนี้ก็ไม่ใช่กลุ่มวิจารณ์จริงๆ แต่เป็นการวิจารณ์หลอกๆ เพราะเมื่อวิจารณ์ถึงจุดหนึ่งทุกคนก็ลืมตัวบทไปแล้ว แต่มุ่งวิจารณ์ที่ตัวนักเขียนหรือสีไป

อย่างไรก็ดี การมีกลุ่มย่อยหรือกลุ่มแฟนคลับ และอยู่เฉพาะกับกลุ่มมากเกินไป โดยไม่สนใจคนอื่นรอบๆ ตัวด้วยก็เป็นข้อเสียด้วยเช่นกัน เพราะจะมีปรากฏการณ์ที่นักเขียนหลายคน **"หลงไลค์ (like)"** หมายความว่า นักเขียนไปยึดติดกับคำชื่นชมหรือคำยกยอ จนลืมตัวไป ลืมกระทั่งว่าสิ่งที่ตัวเองเป็นคืออะไร ทั้งๆ ที่ตัวบทวิจารณ์กันได้ แต่กลายเป็นว่าเมื่อถึงจุดหนึ่งก็จะทนฟังคำวิจารณ์เชิงลบไม่ได้ และไม่พร้อมที่จะฟังความเห็นที่ต่างเลย เช่น วิมล ไทรนิ่มนวล จึงทำให้บรรยากาศการวิจารณ์เสียไป เพราะทุกคนต้องการแต่เพียงคำชม แต่ไม่มีใครต้องการคำตำหนิ นับเป็นปัญหาที่สำคัญที่ทำให้หน้าวิจารณ์วรรณกรรมในปัจจุบันกลายเป็นหน้าอวยพรและชื่นชมกัน และในปัจจุบันจะนิยมเขียนวิจารณ์กลางๆ ไม่ค่อยพูดถึงข้อด้อยมากนัก

นักวิจารณ์และกลุ่มวิจารณ์ที่น่าสนใจ

คุณหมอธวัช งานรุ่งเรือง ผู้ก่อตั้งแฟนเพจชื่อ **"ปันกันอ่าน"** เป็นกิจกรรมที่ตรงที่สุด เพราะคนอื่นมักจะแสดงทัศนะของตัวเองว่าชอบหรือไม่ชอบ และมีการตีความ แต่ขาดกระบวนการที่ว่าอยากให้คนอื่นเพิ่มขึ้น แต่สำหรับคุณหมอธวัชมีความตั้งใจและมีวัตถุประสงค์ที่อยากให้มีคนอ่านหนังสือเพิ่มขึ้น จึงมีความตั้งใจที่จะทำหนังสือปันกันอ่าน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ทำมานานแล้ว เป็นการทำส่วนตัวของตนเอง คุณหมอจะไม่เก็บหนังสือ แต่เมื่ออ่านจบแล้ว วิจารณ์แล้ว ก็จะแจกหนังสือให้ผู้สนใจต่อไป กล่าวคือ ผู้ใดที่สนใจอยากอ่านต่อให้ขอมาเลยจะจัดส่งไปให้ ซึ่งกิจกรรมในลักษณะนี้ไม่เคยมีคนทำมาก่อนเลย ด้วยความที่คุณหมอที่ไม่ขับรถ แต่ขี่มอเตอร์ไซค์ ค่าใช้จ่ายไม่ค่อยมี จะมีค่าใช้จ่ายที่ค่าหนังสือ เริ่มด้วยการวิจารณ์ในเฟซบุ๊กส่วนตัว ต่อมาได้เปิดแฟนเฟจ ชื่อ **"ปันกันอ่าน"** เมื่ออ่านหนังสือเรื่องใดจบลงก็จะเขียนวิจารณ์เกี่ยวกับหนังสือเล่มนั้น ซึ่งใช้วิธีสรุปเรื่อง ที่มีการ

ประเมินคุณค่าอยู่บ้างนิดหน่อย แต่จะไม่ประเมินด้านลบ เพราะอยากให้คนอ่านหนังสือ หากหนังสือเล่มใดอ่านยาก ก็จะบอกจุดดี จุดเท่ของหนังสือ และจะบอกว่าหนังสือทุกเรื่องไม่จำเป็นต้องอ่านก็ได้ และบางคนที่รู้สึกว่าหนังสือเล่มนี้ยากเกินไปไม่ต้องอ่านก็ได้ ขณะเดียวกันในเพจของเขา เมื่อมีคนอ่านแล้วก็จะมาวิจารณ์หรือประเมินคุณค่ากัน เพราะคุณหมอมีจุดมุ่งหมายที่จะกระตุ้นให้คนอ่านและนำมาคุยกัน เช่น *อาม่าบนคอนโด* เมื่อคุณหมอวิจารณ์แล้วจะมีลูกเพจของเขามาวิจารณ์สั้นๆ ซึ่งได้แชร์คำวิจารณ์เหล่านี้มาไว้ที่หน้าเพจของสำนักพิมพ์คมบางด้วย ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นความคิดในแง่บวก เช่น อ่านแล้วดีอย่างไร เนื่องจากในการวิจารณ์เช่นนี้ ได้ผ่านการคัดเลือกมาแล้วส่วนหนึ่งจากคุณหมอธวัชที่มักจะคัดเลือกหนังสือดีๆ มาอ่านอยู่แล้ว

คุณกว่าชื่นเล่าว่ารู้จักคุณหมอธวัชจากการที่คุณหมอเป็นเพื่อนกับแฟนเพจ **"**สำนักพิมพ์คมบาง**"** และได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับงานแปลของดลสิทธิ์ บางคมบาง เช่นงานแปลของ คาฟกา ซึ่งคุณหมอมาคุยเรื่อง *คุณนายดัลโลเวย์* คือมีคนมาวิจารณ์ว่าอ่านยาก แต่คุณหมอก็กล่าวว่าเขาอ่านรู้เรื่อง แต่ใครอ่านไม่รู้เรื่องก็ขึ้นอยู่กับเขา เพราะคุณหมอเป็นคนอ่านเร็ว และอ่านหนังสือแตก แม้ว่าจะเป็นหนังสือยาก แต่เขาก็รู้ว่ายากและอ่านรู้เอง เช่น อ่าน *คุณนายดัลโลเวย์* ได้โดยไม่บ่น หรือ *เมื่อฉันนอนกำลังตาย* (As I Lay dying) ของ วิลเลี่ยม โฟล์คเนอร์ ก็ทราบว่าอ่านยาก แต่เขาสามารถจับประเด็นในเรื่องได้ หลังจากนั้นจึงได้มีโอกาสสนทนากันมากขึ้น และเห็นว่าเขาอ่านแล้วเขายังแบ่งให้คนอื่นอ่าน โดยเขาเอาสิ่งที่เขาอ่านมาแบ่ง และเขารู้ว่ามีอะไรดีอยู่ในเรื่องก็เอาออกมาแบ่ง แม้ว่าบางครั้งเขาจะไม่ได้สรุปเรื่อง แต่ใช้วิธีดึงคำ วลี หรือประโยค **"**โดนๆ**"** ออกมา ซึ่งเขาไม่ได้อ้างครั้งเดียว ถ้าบางเล่มที่คุณหมอชอบมากก็จะอ้างคำ (quote) ในเล่มหลายๆ ครั้ง แล้วจะลงท้ายว่าดึงมาจากหนังสือเล่มใด เช่น ช่วงก่อนหน้านี้จะอ้างคำและประเด็นเกี่ยวกับการเลี้ยงเด็กในหนังสือเลี้ยงลูกของ Open World บ่อยมาก หรือจะมีคอมเม้นท์สั้นๆ ข้างบนนำนิดหน่อย โดยส่วนตัวเห็นว่าคุณหมอเป็นคนที่มีคุณภาพมาก ในแง่ที่สร้างอารมณ์ให้คนอยากอ่านหนังสือตาม ขณะเดียวกันการที่คุณหมออ่านงานทุกกลุ่ม และใจกว้างยอมรับการวิจารณ์ได้ ทำให้เพจของเขากลายเป็นพื้นที่กลางระหว่างคนส่งสาร คนรับสาร และวิจารณ์ร่วมกัน แต่ถ้าเป็นเพจของนักเขียนจะมีตัวตนของความเป็นนักเขียนอยู่ จึงจะกระทบหรือวิจารณ์แนวลบมากไม่ได้ ซึ่งในที่สุดก็จะกลายเป็นแหล่งอวยพรแทน

ด้วยเหตุนี้จึงเห็นว่า ในสังคมปัจจุบันไม่มีนักวิจารณ์ที่สร้างพื้นที่กลางในการวิจารณ์ขึ้นมาอย่างแท้จริง แต่ส่วนใหญ่นักเขียนมักใช้พื้นที่อินเทอร์เน็ตในการสร้างการตลาดของตน หรือนักวิจารณ์รุ่นก่อนๆ ที่วิจารณ์ในพื้นที่อินเทอร์เน็ตเป็นการวิจารณ์เฉพาะของตนเท่านั้น โดยไม่เน้นการรวมกลุ่ม

คุณกว่าชื่นเล่าว่าเคยส่งหนังสือของสำนักพิมพ์เรื่อง *เฟอร์ดีเดอร์ก* ไปให้ ซึ่งเป็นหนังสือที่อ่านยากมาก คุณหมอก็อ่านพออ่านจบก็วิจารณ์ว่าเรื่องแสบอย่างไร และยังบอกว่าใครที่อยากอ่านเรื่องยากๆ บอกมา ขอมา จะส่งหนังสือให้ ขณะเดียวกันคุณหมอเป็นผู้ที่อ่านหนังสือมาก และอ่านหนังสือทุกแนวจริงๆ ทั้งนวนิยายที่อ่านยาก นวนิยายยอดนิยม กวีนิพนธ์ และ งานแนวให้กำลังใจ เพราะคุณหมอไม่ได้ถือว่าตนเองเป็นนักเขียน แต่ถือว่าตนเองเป็นนักอ่าน จึงต่างจากหน้าวิจารณ์ของนักวิจารณ์คนอื่นที่บางครั้งก็เป็นนักเขียนด้วย ซึ่งนักวิจารณ์ที่เป็นนักเขียนด้วยเหล่านั้นจะอ่านหนังสือบางประเภทเท่านั้น หากอ่านงานแนวสร้างสรรค์หรืออ่านยาก ก็จะไม่อ่านงานแนวพาฝันหรืองานยอดนิยม

นอกจากนี้ยังเห็นว่าคนแบบคุณหมอไม่ใช่ว่าจะหาได้ง่ายๆ เพราะมีความสามารถทั้งในการอ่าน การแบ่งปันกับคนอื่น และการเขียน ซึ่งมีทั้งทักษะในการเขียน และการจับประเด็นที่กินใจ ขณะเดียวกันก็มีความตั้งใจว่าจะสร้างคนอ่าน และจะซื้อหนังสือจากร้านหนังสืออิสระเท่านั้น เพื่อจะสนับสนุนร้านหนังสืออิสระเหล่านี้ โดยไม่ซื้อหนังสือที่ร้านหนังสือใหญ่ ไม่ไปซื้อในงานสัปดาห์หนังสือ โดยจะบอกว่าตนเองทำอะไรอยู่ ถ้ามีผู้สนใจที่จะทำตามก็ทำได้ แต่จะไม่ไปคาดคั้นว่าคุณต้องทำ นับเป็นตัวอย่างที่ดีมากด้วยการทำให้ดู

ขณะนี้คุณหมอมีกิจกรรมใหม่ที่จะรณรงค์ขอบริจาคเงินจากนักอ่าน และนำเงินที่ได้ไปซื้อหนังสือในร้านหนังสือที่ร่วมโครงการ เมื่อมีคนสนใจก็ไปยืมหนังสือที่ซื้อแล้วจากร้านหนังสือเหล่านั้น พออ่านจบก็ให้ไปเอาคืนที่ร้าน ร้านหนังสือจึงเป็นเหมือนร้านฝากหนังสือ เพราะว่าคุณหมอซื้อหนังสือเล่มนั้นไปแล้ว โดยใช้เงินที่ได้จากการบริจาคมีลักษณะคล้ายๆ ระบบเช่าที่เราทำกันเอง

นอกจากนี้ยังมีกลุ่มของสำนักพิมพ์เม่นวรรณกรรม และสำนักพิมพ์จุติ ของอุทิศ เป็นกิจกรรมที่ว่าเมื่อได้อ่านงานของสำนักพิมพ์แล้วให้ tag บทวิจารณ์และความคิดเห็นมา หรือถ่ายรูปคู่กับหนังสือแล้ว tag มา ซึ่งจะมีรางวัลให้ อาจให้สัก 10 คน ถือว่าเป็นการรวมกลุ่มกันวิจารณ์ เพียงแต่ว่าหนังสือที่ใช้วิจารณ์คือหนังสือของเขา ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการชมมากกว่า เพราะส่วนใหญ่เป็นกลุ่มสาวก นับเป็นการสร้างความซื่อสัตย์ (royalty) และเป็นวิธีหนึ่งในการสร้างแฟนคลับด้วย ขณะเดียวกันก็จะรู้สึกเป็นกันเองกับนักเขียนไปในตัว หรือองอาจ ..... จะมีกลุ่มแฟนของเขาอยู่ แต่ก็ทำกิจกรรมในลักษณะนี้ด้วย คือจะมีแฟนคลับที่รวมกลุ่มกันเขียนถึงงานของเขา จึงมีกลุ่มคนที่ติดตามอ่านงานวิจารณ์ของเขาอยู่พอสมควร

นอกจากนี้ คุณกว่าชื่นแนะนำว่าให้ไปดูในหนังสือ 10 *เล่มโปรด* ก็จะมี กิตติพล สรัคคานนท์ เป็นอีกคนหนึ่งที่ชอบพูดถึงหนังสือ เขาเป็นคนที่อ่านงานยาก ซึ่งอยู่กลุ่มเดียวกับคุณอุทิศ กลุ่มเขาก็อ่านหนังสือแนวเดียวกันและเหนียวแน่นพอสมควร อีกลุ่มหนึ่งที่น่าสนใจ คือ “Reading Room” บางครั้งก็จัดกิจกรรมเกี่ยวกับหนังสือเป็นเรื่องๆ อีกคนก็คือ Pitchaya Anantarasate อ่านหนังสือเป็นจำนวนมากและเน้นโพสต์ ซึ่งคุณกว่าชื่นยอมรับว่าซื้อหนังสือเรื่อง *ไส้เดือนตาบอดในเขาวงกต* เพราะอ่านโพสต์ของพิชยะ ซึ่งมีการอ้างคำ (quote) ในหนังสือไว้ที่กระตุ้นให้รู้สึกว่าต้องอ่านหนังสือเล่มนี้ นอกจากนี้ยังมีเพจของวีรพร นิติประภา ผู้เขียน *ไส้เดือนตาบอดในเขาวงกต* น่าจะเป็นเด็กทำ แต่เน้นเขียนวิจารณ์ถึงหนังสือเรื่องนี้เรื่องเดียว

ท่านมีความเห็นอย่างไรหากจะมีการสืบค้น รวบรวม และจัดระบบเครือข่ายการวิจารณ์ที่มีอยู่ในประเทศไทยเอาไว้

คุณกว่าชื่นให้ข้อมูลว่า ขณะนี้บุ๊กโมบี้ ได้รวบรวมเพจที่วิจารณ์หนังสือ 8 เพจที่น่าสนใจไว้ ซึ่งมีเพจ “ปันกันอ่าน” ติดอยู่ด้วย น่าจะลองติดตามดูว่าทั้ง 8 เพจมีกิจกรรมในลักษณะใดบ้าง และมีเพจ “เปลี่ยนปก” ของ วิกรานต์ ปอแก้ว หรือ วิกเตอร์ ซึ่งวิกเตอร์ถือว่าเป็นอีกคนหนึ่งที่เป็นกลางในการอ่านหนังสือ เป็นคนที่อ่านหนังสือเร็วมาก และเขียนรีวิวขนาดยาว แต่จะมีรสนิยมการอ่านที่ชัดเจน เช่น งานของมูราคามิ และส่วนใหญ่จะอ่านหนังสือแปล เดิมเริ่มมาจากการเป็นคนชอบอ่านหนังสือจากนั้นเริ่มเขียนหนังสือ เช่นเดียวกับวิวัฒน์ ซึ่งอยู่กับสำนักพิมพ์เม่นวรรณกรรมเช่นเดียวกัน คุณกว่าชื่นยอมรับว่า อาศัยข้อมูลวิจารณ์ในเพจ “เปลี่ยนปก” ช่วยในการเลือกอ่านและเลือกซื้อหนังสือของตนด้วย

กิจกรรมการวิจารณ์ที่ควรทำต่อไป

คุณกว่าชื่นแนะนำว่าควรทำพื้นที่สาธารณะในการวิจารณ์ ซึ่งอาจเริ่มจากพื้นที่อินเทอร์เน็ต แต่ไม่แน่ใจว่าจะได้รับความสนใจหรือไม่ ทั้งนี้ หากต้องการจะให้ได้รับผลสัมฤทธิ์ที่ชัดเจนอาจต้องเริ่มจากโรงเรียน ซึ่งจะเกิดความยั่งยืนอย่างแท้จริง โดยผลักดันการวิจารณ์ให้เข้าสู่ระบบการศึกษา ซึ่งต้องทำให้เห็นอย่างชัดเจนว่าในการศึกษาได้ใช้การวิจารณ์อย่างแท้จริงในการเรียนการสอน เช่น การจัดอบรมครูเพื่อให้รู้จักการวิจารณ์อย่างแท้จริง หรือ ทำอย่างไรก็ได้ให้การวิจารณ์เข้าไปอยู่ในหลักสูตรที่ชัดเจนขึ้น หมายความว่า ถึงแม้ว่าการวิจารณ์จะมีอยู่ในหลักสูตรจริง แต่ว่าการวิจารณ์เหล่านี้ถูกใช้อย่างแท้จริงหรือไม่ เพราะในการสอนอาจจะสอนคำว่าวิจารณ์เพียงชั่วโมงเดียว นอกจากนั้นอาจจะเปลี่ยนไปสอนในเรื่องอื่นๆ ต่อไป ขณะที่ในความเป็นจริงการสอนวิจารณ์ต้องสอนทั้งระบบ สอนไปเรื่อยๆ และในหลักสูตรภาษาไทยต้องมีการวิจารณ์อยู่แล้ว

ในส่วนของการวัดผลที่ชัดเจนอย่างเป็นรูปธรรมนั้น ต้องเริ่มจากการสร้างกลุ่มตัวอย่างที่ชัดเจน สอง กลุ่มตัวอย่างนั้นต้องเปลี่ยนแปลงจึงได้ผล เช่น อาจเริ่มจากการตั้งกลุ่มตัวอย่างจากอาจารย์สอนภาษาไทยในมหาวิทยาลัยจำนวนกี่คน โดยมีการวัดผลเบื้องต้นเกี่ยวกับการวิจารณ์ไว้ก่อน แต่หลังจากเข้าโครงการแล้วเปลี่ยนแปลงอย่างไร ทั้งนี้ คุณกว่าชื่นแนะนำว่าน่าจะใช้ 8 เพจวิจารณ์มาเป็นกลุ่มตัวอย่างประเภทหนึ่ง โดยเริ่มจากการติดต่อทั้ง 8 เพจ และหารือกับเขาว่าเราจะทำวิจัยเรื่องอะไร ในการวัดผลนั้นอาจจะวัดผลจากปริมาณคนที่เข้ามาอ่านบทวิจารณ์ หรือวัดจากลักษณะการคอมเมนท์ที่เกี่ยวกับหนังสือที่ยกมาแต่ละครั้ง เช่น โพสต์หนึ่งเรื่องมี่คอมเมนท์ตามมา 20 คอมเมนท์ แต่ว่าก่อนหน้านี้มีคอมเมนท์ตามมา 5 คอมเมนท์ นี่ก็เป็นการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณแล้ว หรืออาจทำในลักษณะของการจัดกิจกรรมร่วมกัน เช่น 8 เพจนี้อาจจะจัดกิจกรรมการวิจารณ์หนังสือกี่เล่มพร้อมกัน อาจจะต้องหารือร่วมกับทั้ง 8 เพจเพื่อสร้างกิจกรรมร่วมกัน โดยนำลูกเพจหรือสมาชิกของเพจแต่ละเพจมาทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งเป็นการทำกิจกรรมผ่านเพจที่ทางโครงการต้องคิดกิจกรรมที่จะจัดไว้แล้ว เช่น อาจจะมีหนังสือ 5 เล่ม ที่มีทั้งหนังสือรางวัล หนังสือแปล เรื่องสั้น บทกวี นวนิยาย และ บทละคร (ถ้ามี) ให้เขาวิจารณ์ร่วมกัน โดยให้แต่ละเพจเปิดรับสมัครนักวิจารณ์ของตน และให้มาทำกิจกรรมการวิจารณ์หนังสือกับโครงการ โดยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละคนวิจารณ์หนังสือที่เลือกไว้ก่อนที่จะได้รับความรู้หรือหลักการวิจารณ์ที่ถูกต้องจากโครงการ ซึ่งอาจจะเป็นการจัดสัมมนาให้ความรู้เกี่ยวกับการวิจารณ์สำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรม และวิจารณ์ซ้ำผลงานเดิมซ้ำอีกครั้ง หลังจากได้รับความรู้เรื่องหลักการวิจารณ์แล้ว ซึ่งจะช่วยให้เห็นความเปลี่ยนแปลง ขณะเดียวกันอาจจะศึกษาเปรียบเทียบกับกลุ่มตัวอย่างอื่นๆ เช่น อาจารย์สอนการวิจารณ์ในมหาวิทยาลัย และ ร้านหนังสืออิสระที่มักจะจัดการเสวนาและการวิจารณ์หนังสือเรื่องต่างๆ อยู่แล้ว ซึ่งจะช่วยพิสูจน์ให้เห็นชัดเจนว่า หากเราใช้วิธีการเดียวกัน แต่เปลี่ยนกลุ่มตัวอย่าง ผลที่ได้จะเหมือนกันหรือต่างกันหรือไม่ อย่างไร

สัมภาษณ์: **อาจารย์อัคคภาค (เดิมเขียน อรรคภาค) เล้าจินตนาศรี**

ตำแหน่ง: **อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่**

สถานที่สัมภาษณ์: **คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่**

วันเวลา: **วันเสาร์ที่ 22 พฤศจิกายน 2557 เวลา 10.00-11.30 น.**

ผู้สัมภาษณ์ : **นางสาวกรรณิการ์ ถนอมปัญญารักษ์**

==========

ถาม ประวัติการทำงานด้านวรรณกรรมและการวิจารณ์วรรณกรรมของอาจารย์

อาจารย์อัคคภาค อาจารย์รู้จักงานเขียนจากการเข้าอบรมการเขียนในโครงการของสมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย ประมาณ พ.ศ. 2526 ซึ่งนับว่าเป็นการทำกิจกรรมนอกโรงเรียนเป็นครั้งแรกในระหว่างเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย ซึ่งเป็นกิจกรรมการอบรมเด็กนักเรียนในด้านการเขียนและการวาดภาพ อาจารย์สมัครเข้าอบรมด้วยตนเองจากข่าวกรอบเล็กๆในหนังสือพิมพ์สยามรัฐรายวัน ในขณะที่เพื่อนที่เข้าอบรมด้วยกันได้รับคัดเลือกมาจากโรงเรียน โดยอาจารย์มีความสนใจด้านการวาดภาพมากกว่าการเขียน แต่เมื่ออบรมจบโครงการแล้ว ก็ได้รับรู้เรื่องงานวรรณกรรม และเริ่มที่จะสนใจงานเขียน และเมื่อศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอาจารย์เริ่มเข้าห้องสมุดของโรงเรียน และได้อ่านนิตยสาร **"**ฟ้าเมืองทอง**"** ที่ คุณนิรันศักดิ์ บุญจันทร์ เป็นบรรณาธิการ โดยฟ้าเมืองทองฉบับที่ได้อ่านในห้องสมุดของโรงเรียนนั้น มีอยู่ฉบับหนึ่งที่ได้นำผลงานเขียนของนักเขียนชั้นครูคือ ไม้ เมืองเดิม มาตีพิมพ์ หลังจากที่ได้อ่านแล้วสร้างความประทับใจมากคือนวนิยายขนาดสั้นเรื่อง "อ้ายขุนทอง**"** ของ ไม้ เมืองเดิม (ก้าน พึ่งบุญ ณ อยุธยา) อาจารย์อ่านเรื่องนี้ถึงตอนจบแล้วร้องไห้ เนื่องจากตัวเอกพระ-นาง "อ้ายขุนทอง**"** กับ **"**แผ้ว**"** ตายตอนท้ายเรื่อง เป็นเหตุให้อาจารย์ติดตามอ่านงานของ ไม้ เมืองเดิม เกือบทุกเรื่องที่มีอยู่ในห้องสมุดของโรงเรียน ส่วนการหาซื้อหนังสือเองนอกเหนือไปจากการยืมหนังสือจากห้องสมุดของโรงเรียนเกิดขึ้นเมื่อเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 อาจารย์รู้จักกลุ่มกิจกรรมรุ่นพี่ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ซึ่งได้จัดค่ายศึกษาร่วมกัน เป็นค่ายการประชุมแสดงความคิดเห็นร่วมกันเกี่ยวกับบทบาทของนักเรียนนักศึกษาในการทำกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ (ค่ายสัมมนา ไม่ใช่ค่ายสร้าง) ค่ายกิจกรรมนี้อาจารย์ได้พบความสามารถของตนเองโดยที่ไม่ได้คาดคิด เนื่องจากในคืนสุดท้ายของการจัดค่ายกิจกรรมสมาชิกค่ายกลุ่มต่างๆจะมีการจัดการแสดง กลุ่มของอาจารย์สรุปว่าจะแสดงหุ่นนิ่งที่มีการบรรยายประกอบ ซึ่งอาจารย์ได้เป็นผู้เขียนบทบรรยายการแสดงสามฉาก สิ่งที่ทำให้อาจารย์ประหลาดใจตนเองคือ ช่วงระยะเวลาเพียงสองชั่วโมงก่อนการแสดงอาจารย์สามารถแต่งบทกลอนที่ใช้ในการแสดงทั้งสามฉาก โดยฉากหนึ่งเป็นหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับโฆษณาทางโทรทัศน์ที่เป็นที่กล่าวขวัญกันในสังคมมากในช่วงนั้น คือ **"**แด่น้องผู้หิวโหย**"** (เด็กกินดิน) ของ วิสา คัญทัพ เผยแพร่ในปี พ.ศ. 2528 อาจารย์ได้ใช้แรงบันดาลใจจากโฆษณาชิ้นนั้นนำมาเขียนเป็นคำกลอนที่มีเนื้อหาใกล้เคียงกัน

เมื่ออาจารย์อัคคภาคได้รู้ตัวว่ามีความสนใจวรรณกรรมอย่างจริงจัง อาจารย์ใช้เวลาในช่วงที่ศึกษาในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 ไปในการอ่านหนังสือที่สนใจมากขึ้น และอ่านมากกว่าตำราเรียนที่จะต้องใช้สอบ "เอ็นทรานซ์" เนื่องจากอาจารย์สอบเทียบจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ได้แล้ว เป็นการสอบเทียบในรุ่นสุดท้ายที่การเรียนรักษาดินแดน (รด.) จะต้องไปเรียนปีสามเมื่อเรียนชั้นปีที่ 1 ในระดับอุดมศึกษา (การสอบเทียบในสมัยของอาจารย์ก็คือ การเรียน กศน. การศึกษานอกโรงเรียน)อาจารย์สอบคัดเลือกเข้ามหาวิทยาลัยในครั้งนั้นไม่ได้จึงต้องเรียนต่อชั้นมัธยมฯ 6 ที่โรงเรียนเดิม หลังกลับมาจากค่าย อาจารย์เริ่มอ่านงานวรรณกรรมเป็นบ้าเป็นหลัง และเริ่มเขียนบทกวี เรื่องสั้น บทกวีชื่อ "สันติภาพ" ได้ตีพิมพ์เผยแพร่ในนิตยสาร "บานไม่รู้โรย" ที่ สุชาติ สวัสดิ์ศรี เป็นบรรณาธิการ ส่วนเรื่องสั้นเรื่องแรกของอาจารย์ได้รับตีพิมพ์ในนิตยสาร "ถนนหนังสือ" นับเป็นการเขียนงานที่ได้เผยแพร่สู่สาธารณะครั้งแรกตั้งแต่ชั้นมัธยมฯ 6 แถมยังได้รับ "ค่าเรื่อง" ด้วย

ในระหว่างที่ศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยเปิด เนื่องจากสอบคัดเลือกเข้ามหาวิทยาลัยปิดไม่ได้ อาจารย์ได้โอกาสทำงานในกระบวนการผลิตหนังสือ โดยเริ่มจากการเป็นผู้พิสูจน์อักษรหนังสือของสำนักพิมพ์เคล็ดไทย ต้นเหตุเกิดขึ้นจากการเรียนที่ไม่มีห้องเรียนแบบมหาวิทยาลัยปิดรวมทั้งมหาวิทยาลัยรามคำแหงด้วย อาจารย์จึงซอบไปที่สำนักงานของนิตยสารถนนหนังสือ ซึ่งมีสำนักพิมพ์เคล็ดไทยอยู่ด้วย ได้พบนักเขียนมากมายหลายคนเป็นประจำ คุณเวียง (วชิระ บัวสนธ์) เป็นผู้แนะนำให้อาจารย์ลองเริ่มต้นทำงานกับสำนักพิมพ์เคล็ดไทย โดยคุณหรินทร์ สุขวัจน์ ผู้จัดการสำนักพิมพ์มอบหมายให้อาจารย์ทดลองทำงานพิสูจน์อักษรหนังสือแปลเรื่อง "รัตติกาลเพรียกหาอรุโณทัย" ซึ่งเป็นหนังสือแสดงบทสนทนา ของ ไดซากุ อิเคดะ นักคิดชาวตะวันออกและเรอเน อุยก์ นักประวัติศาสตร์ชาวตะวันตก ต้นฉบับเรื่องนี้เป็นงานเขียนที่ยากมากสำหรับอาจารย์ในขณะนั้น ยากเสียจนอ่านไม่รู้เรื่องเลยจึงได้แต่อ่านพิสูจน์อักษร-ตรวจแก้คำผิด อย่างเดียว จากความยากของการทำงานหนังสือเล่มทำให้อาจารย์ได้ประสบการณ์ในการอ่านหนังสือเล่มอื่นได้อย่างรวดเร็ว

ในระหว่างที่อาจารย์ทำงานเกี่ยวกับหนังสือที่สำนักพิมพ์เคล็ดไทย อาจารย์ยังทำงานเขียนทั้งเรื่องสั้นและบทกวี จนเมื่อปี พ.ศ. 2532 เรื่องสั้น "ไม้เสียบ" ได้รับรางวัล "ช่อการะเกด" ซึ่งเป็นงานเขียนเรื่องสั้นเรื่องแรกๆ ของอาจารย์ อาจารย์ได้รับรางวัลนี้ระหว่างที่เรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และกำลังจะสอบคัดเลือกเข้าเรียนในระดับมหาวิทยาลัย นับว่าขณะนั้นอาจารย์อายุยังน้อยมากทำให้หลังจากที่ได้รับรางวัลอาจารย์ก็เกิดสภาวะ "ช็อกในกระบวนการการเขียนงาน" ในปีที่อาจารย์ได้รับรางวัลเป็นปีที่รางวัลช่อการะเกดกลับมาให้รางวัลใหม่อีกครั้งหลังจากเป็นโครงการหนึ่งของนิตยสาร "โลกหนังสือ" เป็น "โลกหนังสือฉบับเรื่องสั้น" ออกมาได้ 4 เล่มก็เลิกไปพร้อมกับนิตยสารโลกหนังสือ เมื่อได้รับการคัดเลือกผ่านในรอบแรกมีการประกาศรายชื่อและนามปากกานักเขียน อาจารย์ไม่กล้าลุกขึ้นแสดงตัว การประกาศเรื่องสั้นที่ผ่านเข้ารอบได้รับการตีพิมพ์จัดขึ้นที่มหาวิทยาลัยหอการค้า และบรรณาธิการได้ให้อิสระในการจะแสดงตัวก็ได้ ไม่แสดงตัวก็ได้ พอประกาศเรื่องสั้นที่ได้รับรางวัล 4 เรื่องที่จะจัดตีพิมพ์ เข้ารอบ 4 คน คือ คุณกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ อาจารย์สกุล บุณยทัต คุณสุทธิพงศ์ ธรรมวุฒิ และอาจารย์ อัคคภาค เล้าจินตนาศรี (นามปากกา ภาคย์ จินตนมัย) เมื่ออาจารย์เป็นหนึ่งในผู้ได้รับเลือกให้รางวัลจริงๆ อาจารย์ตกใจและตื่นเต้นจึงยืนแสดงตัว และได้มีการถ่ายรูปตอนที่ได้รับรางวัลตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ Bangkok Post หลังจากนั้นอาจารย์ก็มีความสนใจด้านวรรณกรรมอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

เมื่ออาจารย์มีความสนใจด้านวรรณกรรมอย่างจริงจังและรู้สึกว่าตนเองยังเขียนหนังสือไม่ดีเท่าที่ควร อาจารย์จึงเริ่มหาความรู้ทางด้านวรรณกรรมด้วยตัวเอง ส่วนหนึ่งเรียนรู้จากนิตยสารสยามรัฐสัปดาหวิจารณ์คอลัมน์ “วรรณกรรมพินิจ” ที่อาจารย์ติดตามอ่านเป็นประจำ อาจารย์เริ่มซื้อหนังสือที่ได้รับการวิจารณ์ในสยามรัฐสัปดาหวิจารณ์มาอ่านเอง โดยหนังสือเล่มแรกที่ซื้อมาอ่านเพื่อที่จะศึกษางานวิจารณ์คืองานเขียนรวมบทกวีเล่มแรกของ “แรคำ ประโดยคำ” ชื่อหนังสือว่า “แรคำ” หลังจากนั้นอาจารย์ได้มีโอกาสเขียนวิจารณ์หนังสือในสยามรัฐสัปดาหวิจารณ์ และจากการที่อาจารย์ได้เขียนจดหมายสนทนากับอาจารย์ชมัยภร แสงกระจ่าง (ไพลิน รุ้งรัตน์) และได้ส่งบทวิจารณ์หนังสือให้อาจารย์ชมัยภรพิจารณา ซึ่งอาจารย์ชมัยภรได้พิจารณาให้ตีพิมพ์บทวิจารณ์ของอาจารย์อัคคภาคในสยามรัฐสัปดาหวิจารณ์ งานเขียนวิจารณ์วรรณกรรมของอาจารย์อัคคภาคในช่วงแรกเป็นการเขียนที่มีส่วนเนื้อหาวิจารณ์หนังสือน้อยกว่าการเล่าเรื่องย่อ ซึ่งเมื่ออาจารย์อัคคภาคมีความสนใจการเขียนวิจารณ์วรรณกรรมอย่างจริงจัง อาจารย์ได้หยุดเขียนบทวิจารณ์และเริ่มศึกษาการวิจารณ์ด้วยตนเองจากการอ่านบทวิจารณ์ในสยามรัฐสัปดาหวิจารณ์เป็นหลักและซื้อหนังสือมาอ่านตาม แล้วอ่านคู่กันเรื่องละหลายรอบ ซึ่งทำให้อาจารย์ได้เรียนรู้วิธีการเขียนวิจารณ์ว่า การเขียนเล่าเรื่องในการวิจารณ์เพื่อที่จะให้ทราบข้อมูลของเรื่อง วิธีการตีความ การอ้างอิงตัวบทเพื่อสนับสนุนความคิดเห็น อาจารย์ได้เขียนวิจารณ์หนังสือชุด ชาติภพ ซึ่งมีสามเล่ม เล่มที่มีความโด่งดังที่สุดคือ “เราจะข้ามเวลามาพบกัน” โดยเป็นหนังสือเกี่ยวกับการรักษาโรคทางจิตเวชด้วยการ “สะกดจิตระลึกชาติ” อาจารย์เขียนถึงทั้งสามเล่มแล้วได้ส่งไปที่นิตยสารเนชั่นสุดสัปดาห์และได้รับการตีพิมพ์ จากงานเขียนชิ้นนี้อาจารย์ได้รับชวนเชิญให้เขียนวิจารณ์วรรณกรรมเป็นประจำใน เนชั่นสุดสัปดาห์ และเขียนบทความที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมในคอลัมน์ “จุดประกาย” ในหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจฉบับวันอาทิตย์ “จุดประกายวรรณกรรม”

ในช่วงปี พ.ศ. 2541-2542 อาจารย์ได้รวมกลุ่มเพื่อนซึ่งมีความสนใจด้านวรรณกรรม เพื่อสนทนาเรื่องวรรณกรรม โดยตั้งชื่อกลุ่มว่า “บ่อนวรรณกรรมแสงตะวัน” คำเรียกกลุ่มว่า “บ่อน” นี้ใช้ในความหมายด้านดีที่ปรากฏใน “พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน” คือ “แหล่งเป็นที่ชุมนุมกันเพื่อการบางอย่างมีเล่นสักวาหรือเล่านิทาน เป็นต้น เช่น บ่อนสักวา บ่อนนิทาน และยังมีหนังสือเล่มหนึ่งชื่อว่า “นักกลอนบ่อนเข้าแช่” เป็นหนังสือเกี่ยวกับบทกวีบทกลอน บ่อนฯมีการนัดสนทนาเรื่องวรรณกรรมทั้งที่ร้านอาหารหรือบ้านของสมาชิกในกลุ่ม สมาชิกที่ร่วมสนทนามี คุณจิตติ หนูสุข (ต่อมาได้มาเป็นบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ดอกหญ้า และสำนักพิมพ์ดับเบิ้ลนายน์) คุณจรูญพร ปรปักษ์ประลัย อาจารย์ธเนศ เวศร์ภาดา ในการสนทนามีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างจริงจัง ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่ทำให้อาจารย์สามารถที่จะยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างได้ สมาชิกในกลุ่มในขณะนั้นอาจารย์ธเนศซึ่งเป็นพี่ใหญ่ของกลุ่มเริ่มเป็นอาจารย์ที่มหาวิทยาลัยหอการค้าไทยและเป็นผู้มีบทบาทในด้านวรรณกรรมมากที่สุด อาจารย์อัคคภาคมีหน้าที่เป็นผู้ติดต่อกับเพื่อนๆ ในกลุ่มเพื่อที่จะนัดมาพบกัน การสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเป็นไปแบบสบายๆ ระหว่างเพื่อน เพราะไม่มีการทำงานอะไรกันออกมาเป็นเรื่องเป็นราวจากการสนทนากัน ทำให้อาจารย์ได้รับประสบการณ์และความรู้ทางด้านวรรณกรรมเป็นอย่างมาก “บ่อนวรรณกรรมแสงตะวัน” เป็นการสนทนาในกลุ่มเพื่อน ไม่ใช่กลุ่มกิจกรรมจึงไม่ได้เผยแพร่เรื่องที่สนทนาไปยังภายนอก ซึ่งต่อมามีรุ่นน้องอีกสองคนเข้าร่วมกลุ่มด้วย แต่เนื่องจากติดภารกิจจึงถอนตัวออกไป

จากประสบการณ์รวมกลุ่มสนทนาด้านวรรณกรรมในกลุ่ม “บ่อนวรรณกรรมแสงตะวัน” ทำให้อาจารย์มีความคิดในการรวมกลุ่มของผู้อ่านหนังสือทั้งนักวิจารณ์รุ่นเดียวกันและนักอ่านระดับ “คอทองแดง” เพื่อเลือกหนังสือเข้ารอบสุดท้ายรางวัลซีไรต์ไปพร้อมกับกรรมการ กลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมคือ คุณสุภาพ พิมพ์ชน คุณเอื้อ อัญชลี คุณชานนท์ (ปัจจุบันเป็นบรรณาธิการ

สำนักพิมพ์เคล็ดไทย) และคนอื่นอีก กิจกรรมที่จัดขึ้นมีผู้ใหญ่ทางด้านวรรณกรรมเรียกว่าเป็น “กรรมการเงา” อาจารย์อัคคภาคปฏิเสธว่ากิจกรรมนี้ไม่ใช่กรรมการเงา แต่เป็นการเรียนรู้ประสบการณ์ในการตัดสินรางวัลซีไรต์เนื่องมาจากมีการแสดงความคิดเห็นตอบโต้ต่อว่ากันไปมาทั้งระดับเบาๆไปจนถึงขั้น “จัดหนักจัดเต็ม” ทั้งในแง่การคัดเลือกกรรมการและกระบวนการจัดการโดยไม่มีอะไรอื่นนอกเหนือจากว่า “โต้วาที ตีวาทะ” กันไปมาทุกปี อาจารย์เห็นว่าสิ่งที่เกิดขึ้นก่อนหน้านั้นไม่ใช่ทางที่สร้างสรรค์จึงจัดตั้งกลุ่มขึ้นมา เพื่อทดลองว่าในกระบวนการอ่านงานและพยายามทำผลการคัดเลือก เช่น การประกาศผลงานที่เข้ารอบสุดท้าย ซึ่งทางกลุ่ม “รวมพลคนอ่าน” และ “กรรมการรอบคัดเลือก” ของรางวัลซีไรต์มีหนังสือได้รับคัดเลือกเข้ารอบสุดท้ายตรงกันจำนวนหนึ่ง อาจารย์มีความตั้งใจจะจัดกิจกรรมลักษณะนี้ให้ถึงสามปี ในการจัดกิจกรรมปีแรกอาจารย์ใช้เงินส่วนตัวในการจัดซื้อหนังสือที่ส่งเข้าประกวดรางวัลซีไรต์ และความช่วยเหลือจากสำนักพิมพ์ดับเบิ้ลนายน์โดยคุณจิตติ หนูสุข ได้จัดพิมพ์เป็นหนังสือ “รวมพลคนอ่านนวนิยายประกวดรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2543” หนังสือเล่มนี้มีบรรณนิทัศน์เขียนแนะนำหนังสือที่เข้าประกวดทุกเล่ม และมีบทวิจารณ์ที่พิมพ์ใน เนชั่นสุดสัปดาห์ ทุกตอน ในปีที่สองซึ่งเป็นการประกวดกวีนิพนธ์ก็ยังมีการทำกิจกรรมต่อเนื่อง แต่ไม่มีเงินในการจัดพิมพ์เป็นหนังสือ จึงไม่ได้ทำกิจกรรมนี้ในปีที่ 3

ถาม ขอให้อาจารย์มองภาพการวิจารณ์วรรณกรรมจากประสบการณ์ของอาจารย์

อาจารย์อัคคภาค อาจารย์รู้จักการวิจารณ์วรรณกรรมจากกลุ่มวรรณกรรมพินิจ ซึ่งเป็นกลุ่มทำงานการวิจารณ์วรรณกรรมที่มีบทบาทสูง กลุ่มวรรณกรรมพินิจได้รวบรวมคัดสรรเรื่องสั้น บทกวี ยกย่องให้รางวัล (สมัยนั้นเป็นเครื่องพิมพ์ดีด) แล้วรวมเล่มจำหน่าย (กลุ่มรวมพลคนอ่านได้นำมาใช้เป็นต้นแบบ) นอกจากนี้มีนักวิจารณ์วรรณกรรมที่เริ่มทำงานวิจารณ์เช่น อาจารย์สกุล บุณยทัต อาจารย์ธเนศ เวศภาร์ดา ส่วนอาจารย์อัคคภาคได้มาทำงานการวิจารณ์จริงจัง ในช่วงที่มีเพื่อนนักวิจารณ์รุ่นใหม่ คุณจรูญพร ปรปักษ์ประลัย คุณสุภาพ พิมพ์ชน และอาจารย์อัคคภาค ทำแข่งกันด้วยไมตรีจิตมิตรภาพในปี พ.ศ. 2545-2546 เมื่ออาจารย์มีภาระรับผิดชอบการเรียนระดับปริญญาโทและมีงานสอนหนังสือเป็นอาจารย์พิเศษที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เพิ่มมากขึ้น และจากการที่แวดวงวรรณกรรมไม่คึกคัก (เริ่มตกต่ำ) ทำให้อาจารย์ไม่ได้ทำงานวิจารณ์ และหลังจากนักวิจารณ์รุ่นเดียวกับอาจารย์อัคคภาคก็เกิดปรากฏการณ์ขาดนักวิจารณ์วรรณกรรมเกิดขึ้น การเผยแพร่งานเขียนวิจารณ์วรรณกรรมก็ถูกลดพื้นที่ลงจนเกือบหมดไปจากนิตยสารและวารสารต่างๆ

ถาม นักวิจารณ์วรรณกรรมหายไป ซึ่งจะมีนักวิจารณ์แต่เป็นนักเขียนที่ทำงานด้านวิจารณ์ด้วย เป็นการวิจารณ์ในมุมมองของนักเขียน ไม่ใช่มุมมองของนักวิจารณ์

อาจารย์อัคคภาค อาจารย์ยังไม่แน่ใจว่าเกิดอะไรขึ้น ทำไมการวิจารณ์วรรณกรรมรุ่นหลังจากอาจารย์จึงลดลงอย่างมากจนถึงขั้นจะสูญพันธุ์ ซึ่งอาจจะเป็นเพราะพื้นที่การวิจารณ์ในสื่อสิ่งพิมพ์หายไป และโจทย์การวิจารณ์ที่ยากขึ้น ที่จะทำให้การวิจารณ์ประสบความสำเร็จหรือไม่ทางสังคมวรรณกรรม รวมไปถึง “ค่าเรื่อง” ที่ต้องจ่ายซึ่งมันไม่คุ้มกับผลของการวิจารณ์ในแต่ละครั้ง

ถาม ในการทำงานวิจารณ์ของอาจารย์อัคคภาคมีข้อกระทบกระทั่งกับนักเขียนบ้างหรือไม่

อาจารย์อัคคภาค การวิจารณ์มีการกระทบกระทั่งบ้างแต่ไม่ได้เป็นปัญหาระหว่างบุคคล ในปี พ.ศ. 2543 หนังสือนวนิยายเรื่อง “อมตะ” ของ วิมล ไทรนิ่มนวล ได้รับรางวัลซีไรต์ อาจารย์อัคคภาคเขียนวิจารณ์ในเชิงลบ คุณวิมลให้สัมภาษณ์ย้อนแย้งว่านักวิจารณ์เหมือนเห็บหมา ซึ่งอาจารย์เห็นว่าไม่ได้เป็นการตอบโต้ที่รุนแรงถึงแม้ถ้อยคำจะดุเดือด และอาจารย์ก็รู้จักกับคุณวิมลเป็นส่วนตัวด้วย อีกกรณีคือการวิจารณ์รวมบทกวี “บ้านเก่า” ของ โชคชัย ’บัณฑิต ได้รับรางวัลซีไรต์ อาจารย์ตั้งประเด็นที่วิจารณ์ว่าเป็น “กวีเอ็นจีโอ” คุณโชคชัยก็ยังคงแสดงท่าทีเป็นมิตรและยังคงติดต่อกันฉันมิตรจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นกวีที่น่ายกย่องในแง่การเปิดโอกาสให้วิจารณ์ได้อย่างเต็มที่

ถาม อาจารย์อัคคภาคเขียนวิจารณ์วรรณกรรมในสื่อสิ่งพิมพ์ที่ใดบ้าง

อาจารย์อัคคภาค สยามรัฐสัปดาหวิจารณ์ จุดประกายวรรณกรรมในกรุงเทพธุรกิจ ฉบับวันอาทิตย์ เนชั่นสุดสัปดาห์ ในกลุ่มเสวนาวรรณกรรม บ่อนวรรณกรรมแสงตะวันนั้นมีเพียงคุณจิตติ หนูสุขที่ไม่ได้เขียนบทวิจารณ์เผยแพร่ อาจารย์ธเนศ คุณจรูญพร และอาจารย์อัคคภาคเขียนวิจารณ์วรรณกรรมและเรื่องในแวดวงวรรณกรรมเผยแพร่ เวียนกันคนละ 1 ชิ้นใน 1 สัปดาห์เผยแพร่ในหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ ในคอลัมน์ที่ชื่อว่า “พระจันทร์ทรงกลด”

ถาม หลังจากปี พ.ศ. 2545- 2546 นอกจากพื้นที่การวิจารณ์ที่หายไปแล้ว ยังมีเหตุอื่นอีกหรือไม่ที่ทำให้การวิจารณ์วรรณกรรมลดน้อยลง

อาจารย์อัคคภาค อาจารย์อัคคภาคเห็นว่าปัญหาที่เกิดขึ้นคือ ขาดคนรุ่นใหม่ที่อ่านงานวรรณกรรมอย่างจริงจัง สถานการณ์วิกฤติเศรษฐกิจ อาจารย์เห็นว่าการที่นิตยสารต่างๆ ที่ตัดส่วนการวิจารณ์วรรณกรรมออก เนื่องจากต้องมีค่าใช้จ่ายค่าเรื่อง และจากการที่ผู้อ่านบทวิจารณ์วรรณกรรมลดลง ซึ่งอาจจะวัดจากจดหมายที่ส่งถึงนิตยสารเหล่านี้ที่ไม่ได้กล่าวถึงคอลัมน์วรรณกรรมวิจารณ์ ในส่วนกลุ่มวรรณกรรมพินิจ คุณชมัยภร (ไพลิน รุ้งรัตน์) ได้เปลี่ยนบทบาทมาเป็นนักเขียน นอกจากนี้เมื่อนักวิจารณ์รุ่นอาจารย์ต้องทำงานในภาระหน้าที่ของตนเองมากขึ้นและไม่มีเวลาที่จะเขียนวิจารณ์วรรณกรรม อาจารย์ชี้ให้เห็นว่าแม้แต่รางวัลหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ ได้เพิ่มรางวัลสลับปีระหว่างวรรณกรรมและภาพยนตร์ เพราะมีผู้สนใจส่งบทวิจารณ์วรรณกรรมน้อยมาก และในบางปีไม่มีผู้ส่งเข้าประกวดจึงต้องเพิ่มรางวัลสาขาภาพยนตร์และละคร ปัจจุบันพื้นที่บทวิจารณ์ในสื่อสิ่งพิมพ์คงเหลือเพียงในนิตยสารสยามรัฐสัปดาหวิจารณ์ที่มีอาจารย์สกุลเขียนเป็นประจำ คุณจรูญพร ปรปักษ์ประลัยในนิตยสารสีสัน ศ.ดร.รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ ในนิตยสาร All Magazine (ที่วางขายเฉพาะในร้าน เซเว่นอีเลฟเว่นเท่านั้น)

นอกจากนี้อาจารย์อัคคภาคยังเห็นว่าพื้นที่ใหม่คือ สื่ออินเทอร์เน็ตทำให้เด็กรุ่นใหม่เริ่มที่จะเปลี่ยนพฤติกรรมการอ่าน โดยมีกระแสงานเขียนวรรณกรรมเยาวชนแฟนตาซี โดยเฉพาะเรื่อง “แฮร์รี่ พ็อตเตอร์” เป็นปรากฏการณ์ทางวรรณกรรมที่สำคัญในช่วงเวลานั้น ทั้งนี้อาจารย์ได้ทำนายว่า เด็กรุ่นนี้ที่ได้อ่าน “หนังสือ” ชุด “แฮร์รี่ พ็อตเตอร์” เมื่อเติบโตจนอายุ 40 ปีขึ้นไป วรรณกรรมเยาวชนแฟนตาซีชุดนี้จะกลายเป็นงานวรรณกรรมคลาสสิกของโลก ที่สำคัญ แฮร์รี่ พ็อตเตอร์ทำให้เกิดกระแสการเขียนนิยายแฟนตาซีแนวโรงเรียนเวทย์มนตร์ พร้อมกับการที่เว็บไซต์เด็กดีเปิดพื้นที่ให้ผู้ที่สนใจเขียนวรรณกรรมออนไลน์เผยแพร่ได้ง่ายขึ้น จึงเกิดนิยายออนไลน์เรื่อง ไวท์โรด ของ ด็อกเตอร์ป๊อบ ที่เป็นงานออนไลน์ที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่และได้รับความนิยมเป็น

อย่างมาก มีความสำคัญในฐานะเป็น “นวนิยาย” เรื่องแรกที่ตีพิมพ์รวมเล่มหลังการเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ตมาก่อน ต่างจากสมัยก่อนจนสมัยปัจจุบันหนังสือรวมเล่มประเภทต่างๆที่ได้รับการเผยแพรใน “หนังสือนิตยสาร” ก่อน แต่ถ้าเป็นงานเขียนออนไลน์ที่ได้รับการตีพิมพ์รวมเล่มในฐานะ “หนังสือทั่วไป” เล่มแรกนั้นคือหนังสือที่ชื่อ “เอดส์ไดอารี่” ของ “แก้ว” ซึ่งในปัจจุบันพิมพ์ออกมาถึงเล่มที่ 7 แล้ว

การที่งานเขียนเผยแพร่ทางสื่อออนไลน์ก่อนที่จะพิมพ์เป็นหนังสือเล่ม ซึ่งต่างจากอดีตที่เผยแพร่ในนิตยสารก่อนแล้วจึงพิมพ์เป็นหนังสือเล่ม อาจารย์เห็นว่าการตีพิมพ์ ไวท์โรด ของ ด็อกเตอร์ป๊อบ เป็นการเริ่มต้นการเขียนนิยายแฟนตาซี เป็นช่วงการบุกเบิกรางวัลวรรณกรรมใหม่ๆ เกิดขึ้นจนในปัจจุบันมี

รางวัลทางด้านวรรณกรรมมากกว่าสิบรางวัล การที่มีการประกวดรางวัลทางด้านวรรณกรรมเป็นจำนวนมากทำให้ประเภทของงานวรรณกรรมที่เข้าประกวดมีความหลากหลายมากตามไปด้วย และจากการที่เยาวชนสนใจอินเทอร์เน็ตเพิ่มมากขึ้น ผู้ที่เติบโตมารุ่นหลังอ่านหนังสือผ่านหน้าจอคอมพิวเตอร์เพิ่มมากขึ้น และเมื่อเกิด “ปรากฏการณ์ด็อกเตอร์ป๊อบ” จึงเกิดกระแสการเขียนวรรณกรรมแฟนตาซีออนไลน์ในเว็บไซต์เด็กดีอย่างคึกคัก มาถึง “ปรากฏการณ์หนังสือแจ่มใส” ซึ่งเป็น นิยายรักวัยรุ่น การเรียกว่าหนังสือแนวแจ่มใสเพราะว่าชื่อสำนักพิมพ์นี้สร้างตลาดงานเขียนกลุ่มนี้ขึ้นมาเป็นฐานก่อน แต่เนื้อหาเป็นเรื่องรักของวัยรุ่น ถ้าในสมัยของอาจารย์เปรียบได้กับ “ศุภักษร” นิยายรักนักศึกษา ซึ่งในปัจจุบันพื้นที่การเผยแพร่งานเขียนอยู่ในสื่ออินเทอร์เน็ต และมีเด็กกลุ่มหนึ่งที่เขียนหนังสือได้และมองว่าประสบความสำเร็จด้วย เช่น ด็อกเตอร์ป๊อบ นักเขียนที่มีชื่อเสียงตั้งแต่อายุยังน้อย

ถาม การทำงานที่เกี่ยวข้องกับสื่อออนไลน์ในสำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น “Book Doctor”

อาจารย์อัคคภาค ในระยะแรกอาจารย์ใช้ชื่อภาษาอังกฤษว่า “Book Doctor” ต่อมาคิดคำไทยว่า “คลินิกงานเขียน” ได้ทำงานนี้ในช่วงปี พ.ศ. 2546-48 ช่วงที่อาจารย์เริ่มเป็นอาจารย์ประจำที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ขั้นตอนการทำงานก็จะมีทีมงานของประพันธ์สาส์นจะคัดเลือกเรื่องมาให้อาจารย์พิจารณาถือเป็นการช่วยคัดกรองงานให้ก่อนชั้นแรก แต่การทำงานลักษณะ “คลินิกงานเขียน” นี้ ไม่ใช่การทำงานวิจารณ์วรรณกรรมเต็มรูป แต่เป็นการทำ “งานวิจารณ์กึ่งบรรณาธิการ” ผลสำเร็จที่เป็นรูปธรรมคือมีหนังสือชุด “จ้าวจตุรทิศ” ของ รัณ ศยา และหนังสืออีก 2-3 เล่มที่อาจารย์เสนอสำนักพิมพ์ว่าสามารถจัดพิมพ์เป็นเล่มได้ อาจารย์เป็นบรรณาธิการเรื่อง จ้าวจตุรทิศ ในภาคแรกและคาดว่าหนังสือเล่มนี้จะมีภาคต่อและสามารถทำได้ 8 ภาค ซึ่งทางสำนักพิมพ์โทรมาระหว่างเจรจาเรื่องการทำหนังสือรวมเล่ม และผู้เขียนก็สอบถามว่าอาจารย์คาดการณ์ได้อย่างไรว่าหนังสือเล่มนี้จะมีภาคต่ออาจารย์ตอบไปว่าเห็นโครงสร้างของเรื่องนี้สามารถที่จะแยกออกไปได้อีกเยอะ อาจารย์เสนอสำนักพิมพ์ว่าต้องการที่จะรวมเล่มงานเขียนชุดนี้ และอาจารย์เป็นบรรณาธิการสองเล่มแรก พอถึงเล่มที่สามเป็นช่วงที่อาจารย์มีงานมากและไม่สามารถทำงานได้ ทางสำนักพิมพ์จึงได้หาบรรณาธิการใหม่มาทำงานต่อ

อาจารย์ไม่นับว่า “คลินิกงานเขียน” เป็นงานวิจารณ์เต็มรูป แต่ได้ให้บทเรียนที่อาจารย์สามารถจะนำมาใช้ในการทำงานบรรณาธิการงานใหม่ๆได้ และประสบการณ์การเป็น Book Doctor ของอาจารย์มาจากการที่อาจารย์เป็นนักวิจารณ์มาก่อน เมื่ออาจารย์มีภาระงานมากจึงไม่ได้ทำงานคลินิกงานเขียน ในช่วงที่เป็นอาจารย์มาสอนหนังสือก็ไม่ได้เขียนงานที่เกี่ยวข้องกับ

วรรณกรรม งานวิจารณ์หนังสือล่าสุดมีเพียงชิ้นเดียวที่เขียนเนื่องในวาระ 80 ปี กฤษณา อโศกสิน วิจารณ์นวนิยายเรื่อง “ข้ามสีทันดร” ในหนังสือชื่อ “ศาลาเก้าเหลี่ยมยอดมงกุฎ ของ กฤษณา อโศกสิน” อาจารย์ไม่เห็นว่าปัจจุบันมีกระแสการวิจารณ์เกิดขึ้น แม้แต่งานที่ได้รางวัลซีไรต์ พื้นที่ที่น่าสนใจคือ All Magazine มี ศ. ดร.รื่นฤทัย สัจจพันธุ์เขียนวิจารณ์ประจำ แต่นิตยสารมีขายเฉพาะร้าน เซเว่นอีเลฟเว่น เท่านั้น นอกจากนี้ยังมีคอลัมน์ที่เขียนเกี่ยวกับวรรณกรรมอีกหลายคอลัมน์ในนิตยสารเล่มนี้ แต่ไม่เป็นที่รู้จักหรือกล่าวถึงมากนักในหมู่คนวรรณกรรม เพราะหน้าปกออกแบบเป็นนิตยสารดารามากกว่านิตยสารวรรณกรรม

ถาม การวิจารณ์วรรณกรรมในปัจจุบันที่ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อนักเขียนมากนัก การวิจารณ์สำหรับผู้อ่าน เพื่อที่จะเปิดมุมมองวรรณกรรมทางด้านการอ่าน

อาจารย์อัคคภาค ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น การที่เว็บไซต์เด็กดีเปิดให้ทุกคนสามารถที่จะเขียนงานวรรณกรรมเผยแพร่ได้ ซึ่งจะเขียนจบเรื่องหรือไม่ผู้เขียนแต่ละคนจะต้องรับผิดชอบเอง จึงทำให้เกิดเว็บไซต์ที่เขียนงานวรรณกรรมออนไลน์รวมถึงการเผยแพร่บทกวีออนไลน์มากขึ้น สื่ออินเทอร์เน็ตมีพื้นที่สำหรับรองรับความหลากหลายของความรู้สึกนึกคิดต่างๆของมนุษย์ และพื้นที่เหล่านั้นไม่มีระบบบรรณาธิการ ซึ่งอาจารย์เห็นว่ากลุ่มคนที่เปิดเว็บไซต์เพื่อที่จะเผยแพร่งานเขียนของตนเองในเว็บไซต์ และจัดพิมพ์หนังสือขายเองโดยที่ไม่ผ่านกระบวนการของสำนักพิมพ์ สายส่งหนังสือ กลุ่มนี้ยังไม่มีการศึกษาวิจัยอย่างจริงจัง ปัญหาเกิดขึ้นจากความสนใจของคนรุ่นใหม่ที่สนใจการเขียนนิยายแฟนตาซี การเขียนนิยายจึงเป็นที่นิยมมากกว่าการเขียนวรรณกรรมวิจารณ์ การเขียนวรรณกรรมวิจารณ์เป็นงานที่หนักและเหนื่อยแต่ได้รับผลตอบแทนน้อย ที่สำคัญกระบวนการเรียนการสอนการวิจารณ์ในประเทศไทยไม่ประสบความสำเร็จในการสร้างนักวิจารณ์ออกมาทำงานให้สังคมวรรณกรรม

ถาม ในประเด็นสถาบันการศึกษาไม่ประสบความสำเร็จในการการเรียนการสอนด้านการวิจารณ์วรรณกรรม ในฐานะที่เป็นอาจารย์สอนวิชาภาษาไทยมองประเด็นนี้ว่าเป็นอย่างไร

อาจารย์อัคคภาค อาจารย์เห็นว่ายังอีกนานในการสร้างนักวิจารณ์จากการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา เนื่องจากปัจจุบันอาจารย์ได้รับผิดชอบสอนวิชาที่เกี่ยวกับการอ่านสองวิชา อาจารย์ให้นักศึกษาอ่านทั้งงานสารคดีและบันเทิงคดี อาจารย์ไม่สามารถใช้นวนิยายสำหรับให้นักศึกษาอ่านในชั้นเรียนได้ แต่เคยให้อ่านเป็นหนังสือนอกเวลา อาจารย์พยายามสอนการอ่านบันเทิงคดีทั้งเรื่องสั้น บทกวี และบทละคร (บทละครเฉพาะสำหรับการอ่าน ไม่ใช่การแสดง ซึ่งเป็นประเภทงานเขียนที่ตายไปจากวงวรรณกรรมไปนานมากแล้ว) บทละครใช้เรื่องที่อาจารย์วิทยากร เชียงกูล รวมไว้ในหนังสือชื่อ “ฉันจึงมาหาความหมาย” บทกวีที่อาจารย์ใช้สอนนักศึกษาเป็นบทกวีที่สำคัญสำรับหนึ่งสามชุดที่สะท้อนชีวิตของนักศึกษา วัยรุ่นต่างยุคต่างสมัย เริ่มจาก เพลงเถื่อนแห่งสถาบัน ของ วิทยากร เชียงกูล กูเป็นนิสิตนักศึกษา ของ สุจิตต์ วงษ์เทศ เป็นชุดแรก ลูกสาวของยุคสมัย และ หญิงสาวของสหัสวรรษ (ฉันฝันว่าอาจเป็นเธอ) ของ พจนาถ พจนาพิทักษ์ เป็นชุดที่สอง และ มนต์รัก msn, ขบวนการคลิปเรนเจอร์กับน้องแอ๋มแคมฟร็อก ของ มนตรี ศรียงค์ เป็นชุดที่สาม อาจารย์สอนนักศึกษาอ่านบทกวีสำรับนี้และอธิบายถึงปัญหาของวัยรุ่นทุกยุคทุกสมัยว่าเหมือนเดิม แต่รายละเอียดแตกต่างไปจากเดิมโดยที่มันเลวร้ายยิ่งขึ้นกว่าเดิมในแต่ละชุด ในปัจจุบันปัญหาอันเลวร้ายที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องของศีลธรรมจรรยา หิริโอตตัปปะตกต่ำด่ำลึกอย่างมาก ซึ่งในบทกวีสะท้อนให้เห็นถึงการถ่ายภาพการมีเพศสัมพันธ์ผ่านกล้องของคอมพิวเตอร์ ซึ่งเป็นเรื่องอันตรายในยุคสมัยของเด็กและเยาวชนในปัจจุบัน เนื่องจากเป็นวิชาการอ่านจึงยังไม่สามารถทำให้

นักศึกษาฝึกทักษะถึงขั้นเขียนวิจารณ์ได้ แต่นักศึกษาจะมีแนวทางวิเคราะห์ อาจารย์ได้สร้างเครื่องมือในการวิเคราะห์วรรณกรรมด้วยคำถามสิบกว่าข้อให้ชื่อว่า “แนวการวิเคราะห์วรรณกรรมด้วยชุดคำถาม” หมวดที่หนึ่งเกี่ยวกับชื่อเรื่อง หมวดที่สองเนื้อเรื่อง หมวดที่สามผลที่เกิดขึ้นหรือความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการอ่านวรรณกรรม จากการสอนในช่วงแรกที่ยังไม่มีเครื่องมือ ทำให้นักศึกษายังไม่สามารถหาจุดเริ่มต้นในการวิเคราะห์ได้ การทำชุดคำถามทำให้นักศึกษาสามารถที่จะหาจุดเริ่มต้นและแนวทางการวิเคราะห์วรรณกรรมได้

ถาม จากประสบการณ์การสอนของอาจารย์ความรู้ทางด้านวรรณกรรมไทยของนักศึกษามีมากน้อยอย่างไร

อาจารย์อัคคภาค ปัญหาที่อาจารย์พบในการเรียนการสอนวิชาวรรณกรรม โดยเฉพาะวรรณกรรมร่วมสมัยนั้น เนื่องจากเนื้อหาวิชาวรรณกรรมร่วมสมัยในปัจจุบันจะต้องแบ่งเป็นสองหัวข้อใหญ่คือ การเกิดขึ้นและพัฒนาการของวรรณกรรมร่วมสมัย “ประวัติวรรณกรรมสมัยใหม่” ซึ่งมีสาระสำคัญและรายละเอียดในลักษณะเดียวกับวิชา “ประวัติวรรณคดีไทย” และเนื้อหาที่เป็นเรื่องของวรรณกรรมปัจจุบันจริงๆ ในช่วงระยะเวลาปัจจุบันโดยอาจจะย้อนหลังไปสัก 5 ปี การเรียนการสอนวิชาวรรณกรรมร่วมสมัยทุกวันนี้มีข้อมูลที่เป็นรายละเอียดมากมาย ที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่นักศึกษาจะต้องเรียนวิชา “พัฒนาการวรรณคดีไทย” และ “วรรณกรรมร่วมสมัย” ข้อมูลที่อาจารย์ใช้ในการสอนวิชาวรรณกรรมร่วมสมัยอาศัยแนวเนื้อหาวิชา “พัฒนาการวรรณคดีไทย” ของ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช วรรณกรรมร่วมสมัยซึ่งเกิดขึ้นอย่างแท้จริงในสมัยรัชกาลที่ 7 แต่อาจารย์จะย้อนกลับไปช่วงรัชกาลที่ 1 จนถึงรัชกาลที่ 6 อธิบายร่องรอยของความเปลี่ยนแปลงจาก “วรรณคดีมรดก” มาเป็น “ร้อยแก้วแนวใหม่” และคลี่คลายมาเป็นงานวรรณกรรมร่วมสมัย ซึ่งยังไม่เป็น “วรรณกรรมปัจจุบัน” สักเท่าไร ชั่วระยะเวลาการเกิดขึ้นและพัฒนางานเขียนวรรณกรรมร่วมสมัยจะยาวนานเกือบสองร้อยปี หากถือเอาหมุดหมายสำคัญในประวัติวรรณกรรมร่วมสมัยที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2472 การรวมตัวกันของ “คณะสุภาพบุรุษ” ซึ่งนำโดย กุหลาบ สายประดิษฐ์ หรือศรีบูรพา นับเวลาถึง พ.ศ. 2548 ก็ครบ 100 ปี ชาตกาล ซึ่งมีนักเขียนรุ่นเดียวกัน เกิดปีเดียวกันอีก 3 คน ได้แก่ “หม่อมหลวงบุปผา นิมมานเหมินทร์ หรือ ดอกไม้สด” “หม่อมเจ้าอากาศดำเกิง รพีพัฒน์” และ “ก้าน พึ่งบุญ ณ อยุธยา หรือ ไม้ เมืองเดิม” ในชั่วระยะเวลา 100 ปีดังกล่าวนั้น เต็มไปด้วยเหตุการณ์สำคัญทางสังคมและสังคมวรรณกรรมที่ประกอบด้วยรายละเอียดที่ละเลยไปไม่ได้อยู่มากมาย

ถาม ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา การวิจารณ์วรรณกรรมเปลี่ยนแปลงไปเป็นการเขียนรีวิวหนังสือซึ่งเกิดขึ้นทั้งในสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออินเทอร์เน็ต

อาจารย์อัคคภาค อาจารย์เห็นว่า ในส่วนของสื่อสิ่งพิมพ์จะต้องมีการวิเคราะห์ว่าสำนักพิมพ์ให้ความสำคัญกับงานวรรณกรรมมากน้อยอย่างไร ในด้านวิชาการมีอาจารย์ที่จบด้านการวิจารณ์วรรณกรรมจากต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น และนำทฤษฎีใหม่ๆทางตะวันตกเข้ามาใช้มากขึ้น เช่น ทฤษฎี โพสต์โมเดิร์น ในปัจจุบันมีการนำแนวคิด Post Colonial และ Culture เข้ามาใช้ ทว่าเนื่องจากวรรณกรรมไทยไม่ได้มีลักษณะตามทฤษฎีทางตะวันตกทั้งหมด ประกอบกับนักเรียนนักศึกษาไม่ได้อ่านงานวรรณกรรมไทยที่มีลักษณะตามทฤษฎีต่างๆที่นำมาใช้ ความรู้ด้านวรรณกรรมร่วมสมัยหรือวรรณกรรมปัจจุบันในระดับประถมและมัธยมศึกษาอ่อนเหลือเกิน เพราะเน้นการส่งทอดวรรณคดีมรดกด้วยเห็นว่าสำคัญมากกว่า หากไม่ได้คิดเลยว่ามันจะยากเกินไปสำหรับเด็กหรือไม่ เพราะเรียนแบบตัดทอนตัดปะไม่ได้เรียนเต็มเรื่องสักเรื่อง นอกจากนี้ในปัจจุบันนักเขียนงานคุณภาพยังเขียนงานน้อยลง

การสร้างสรรค์วรรณกรรมในขั้นที่เป็นการแสดงฝีมือทางวรรณศิลป์ระดับสูงมีน้อยมาก เมื่อมีออกมาเผยแพร่ก็จะพบว่าผู้อ่านจำนวนมากบอกว่า “อ่านไม่รู้เรื่อง” มีแต่งานเขียนบันเทิงคดีระดับพาณิชยศิลป์ (ในที่นี้คำนี้มีความหมายเป็นกลางๆโน้มมาทางด้านบวก ซึ่งการอ่านผลงานประเภทนี้เป็นฐานรากสำคัญในการอ่านงานเขียนที่เป็น “วรรณศิลป์ขั้นสูง” ต่อไปภายหน้า วรรณศิลป์ขั้นสูงนับว่าเป็น “ศิลปะบริสุทธิ์”ซึ่งมีการนำเสนอรูปแบบและเนื้อหาที่แตกต่างจากวรรณกรรมทั่วไปในชีวิตประจำวัน มีการนำเสนอในรูปแบบและเนื้อหาซับซ้อนมากกว่า การอ่านวรรณกรรมทั่วไปจึงมีความสำคัญและจำเป็นในการยกระดับทักษะการอ่านวรรณกรรมในระดับวรรณศิลป์แท้ๆ) มากกว่าในฐานะ “นักเขียนอาชีพ” และอ่านรู้เรื่องมากกว่า ทั้งนี้ “ศิลปะวรรณกรรม” นั้นมีสิ่งที่ควรพิจารณาอย่างยิ่งก็คือการศึกษาวรรณกรรมถูกจัดเข้าอยู่ในวิชาทางด้านภาษา ไม่ใช่สาขาหนึ่งของวิชาทางศิลปะ เพราะใช้เครื่องมือเดียวกันกับเครื่องมือในการดำรงชีวิตประจำวันนั่นคือ ภาษา จึงอาจจะแยกลักษณะของ “ประณีตศิลป์” ในงานวรรณกรรมได้ยาก กระบวนการ “ใช้ภาษา” ก็ต่างจากการใช้ภาษาในการติดต่อสื่อสารทั้งกิจธุระและธุรกิจ การสนทนาในชีวิตประจำวัน ทั่วโลกจัดการเรียนการสอนวิชาวรรณคดีและวรรณกรรมให้อยู่ในสายภาษาศาสตร์ ไม่ได้จัดเป็นหนึ่งในสาขาวิชาทาง “วิจิตรศิลป์” ที่มี จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม นาฏกรรม ภาพพิมพ์ เป็นต้น อาจารย์เห็นวรรณกรรมวิจารณ์ที่ลดลงไม่ใช่เรื่องที่ควรวิตก แต่สิ่งที่ควรวิตกคือตัววรรณกรรมที่จะเป็นสื่อให้วิจารณ์และการจัดการในเชิงข้อมูลลดน้อยลง ส่วนหนังสือที่กำลังเป็นที่นิยมเป็นหนังสือที่อาจไม่มีคุณค่ามากพอที่จะวิจารณ์อะไรได้มากนัก แต่ก็สามารถทำหน้าที่ให้ความ “รื่นรมย์” ช่วยผ่อนคลายเรื่องหนักๆที่สร้างความเครียดให้กับชีวิตได้

ถาม กรณีที่การวิจารณ์วรรณกรรมยังคงอยู่ แต่อยู่ในส่วนที่เป็นวารสารทางวิชาการ

อาจารย์อัคคภาค การที่บทวิจารณ์วรรณกรรมยังอยู่ในวารสารทางวิชาการมีผลเกี่ยวกับตำแหน่งทางวิชาการ ซึ่งอาจจะเป็นการกล่าวในเชิงลบ ผู้ที่เขียนบทวิจารณ์ในวารสารวิชาการไม่ได้เขียนให้ผู้อ่านหนังสือทั่วไปอ่าน มีการใช้ศัพท์ การอธิบายทฤษฎีทางวิชาการ ซึ่งสื่อกับคนธรรมดาไม่ได้และวารสารเองหาซื้อตามร้านหนังสือทั่วไปไม่ได้ ยกเว้นสำนักพิมพ์ร้านหนังสือของมหาวิทยาลัยที่ขายวารสารที่คณะต่างๆ ในมหาวิทยาลัยจัดพิมพ์ ดังนั้นผู้ที่ยังวิจารณ์วรรณกรรมส่วนหนึ่งจึงเป็นนักวิชาการเป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัย และที่สำคัญก็เนื่องจากการเป็นนักวิจารณ์ไม่สามารถที่จะเป็นอาชีพหลักได้ แม้ว่าทุกวันนี้ “นักเขียน” จัดเป็นสัมมาอาชีวะได้บ้างแล้วก็ตาม

นอกจากนี้อาจารย์ยังตั้งข้อสังเกตการเสพสื่อบันเทิงของคนสองรุ่น รุ่นอาจารย์กับนักศึกษาที่สอนอยู่ในปัจจุบันแตกต่างกันมาก นักศึกษาไม่จำเป็นต้องอาศัยการวิจารณ์ในการนำทางทางปัญญา เนื่องจากหนังสือที่อ่านเป็นหนังสือที่ไม่ต้องการการวิจารณ์เพื่อให้เกิดปัญญา ไม่เกิด “ความจรรโลงใจ” หนังสือที่ได้รับรางวัลซีไรต์เป็นรางวัลที่ถูกส่วนแบ่งการตลาดของรางวัลอื่นเข้ามาลดทอนความน่าสนใจไปมาก คณะกรรมการรางวัลซีไรต์ได้พยายามปรับแนวทางการทำงาน มีความเปลี่ยนแปลงสำคัญเกิดขึ้นบ้าง หลังจากที่กลุ่มอาจารย์ตั้งกลุ่มรวมพลคนอ่าน 1-2 ปี ซึ่งอาจารย์เองไม่สามารถยืนยันได้ว่าเป็นผลมาจากกลุ่มที่อาจารย์ทำมาเนื่องจากกลุ่มที่อาจารย์ตั้งขึ้นมาต้องการทำความเข้าใจกระบวนการทำงานและความรู้สึกนึกคิดของคณะกรรมการ เมื่อถึงปัจจุบันปัญหาวรรณกรรมเกิดขึ้นในทุกส่วน การรีวิวหรือแนะนำหนังสือที่เกิดขึ้นทั้งในหน้าหนังสือนิตยสารไม่ได้เป็นการรีวิวหนังสือโดยผู้ที่อ่านหนังสือ แต่เป็นการรีวิวโดยที่สำนักพิมพ์ส่งหนังสือพร้อมกับบทบรรณนิทัศน์ของหนังสือไปให้แบบสำเร็จรูป ดังนั้นผู้ที่ทำงาน

ด้านการวิจารณ์หรือรีวิวหนังสือจึงไม่ได้เป็นงานที่สร้างอาชีพและรายได้ ทางด้านหนังสือหรือนิตยสารจึงไม่จำเป็นต้องจ้างผู้ที่ทำงานด้านนี้โดยตรง จึงเป็นความลำบากที่จะกล่าวถึงวรรณกรรมวิจารณ์หรือการวิจารณ์ศิลปะสาขาอื่น และจากการที่ในช่วงหนึ่งถึงสองปีที่ผ่านมาสถานการณ์การเมืองที่ไม่ปกติ และเด็กรุ่นใหม่ไม่ได้สนใจที่จะอ่านวรรณกรรม ตัวอย่างนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยเฉพาะนักศึกษาปีที่ 1 ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่หอพักของมหาวิทยาลัย เนื่องจากมีกิจกรรมเชียร์ รับน้อง เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นทั้งปี และหอพักนักศึกษาในมหาวิทยาลัยไม่ค่อยมีหนังสือให้นักศึกษาอ่าน เพราะนักศึกษาสามารถเข้าใช้บริการห้องสมุดได้ ปัญหาอันใหญ่หลวงในปัจจุบันก็คือนักศึกษาไม่ใส่ใจสื่อสิ่งพิมพ์ โลกของเด็กนักเรียนและนักศึกษาหนุ่มๆสาวๆในยุคปัจจุบันไม่ใช่สื่อสิ่งพิมพ์ ปัจจุบันระบบการเรียนการสอนตั้งแต่อนุบาลจนถึงอุดมศึกษา ไม่ได้อยู่ในโลกของสื่อสิ่งพิมพ์แต่อย่างเดียวอีกต่อไป มันไปอยู่ในสื่อออนไลน์ การอ้างอิงของนักเรียนนักศึกษาในปัจจุบันแทบจะไม่พบการอ้างอิงในสื่อสิ่งพิมพ์ ไม่ว่าจะเป็นตำรา หนังสือทางวิชาการ ผลงานวิจัย ซึ่งเป็นอันตรายเนื่องจากนักศึกษายังไม่สามารถวิเคราะห์ข้อมูลจากสื่อออนไลน์ว่ามีความน่าเชื่อถือมากน้อยอย่างไร ข้อมูลในสื่อออนไลน์ที่นำมาใช้โดยเฉพาะเว็บไซต์ที่มักจะขึ้นผลการค้นหาเป็นลำดับแรกเสมอ ซึ่งไม่สามารถที่จะนำมาใช้อ้างอิงในระบบการอ้างอิงทางวิชาการได้ทั้งหมด ซึ่งเป็นปัญหาที่อาจารย์ในฐานะที่สอนหนังสือในมหาวิทยาลัยไม่สามารถที่จะแก้ปัญหานี้ได้ ในที่สุดก็ต้องยอมพ่ายแพ้

ถาม การดำเนินการวิจัยของโครงการ เป็นการศึกษาเครือข่ายการวิจารณ์ ซึ่งจากการสัมภาษณ์ในช่วงต้นจะเห็นว่ามีการรวมกลุ่มเพื่อการวิจารณ์วรรณกรรม มีลักษณะของความเป็นเครือข่ายที่ต่อเนื่อง แต่เครือข่ายที่อาจารย์สร้างขึ้นได้หายไป ในปัจจุบันอาจารย์ยังมีเครือข่ายในการวิจารณ์อยู่หรือไม่

อาจารย์อัคคภาค กลุ่มของอาจารย์ไม่มีแล้ว ทั้งบ่อนวรรณกรรมแสงตะวันและรวมพลคนอ่าน เมื่อรวมพลคนอ่านหมดภารกิจที่ทำ 2 ปีก็แยกย้ายกันไป ในมหาวิทยาลัยไม่มีเวทีสนทนาวรรณกรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่จะมีเวทีการสนทนาวรรณกรรมเมื่อมีการจัดงาน CMU Books Fair แต่เป็นการสนทนาเปิดตัวหนังสือ แต่ไม่ได้เป็นการจัดเสวนา สัมมนาที่เกี่ยวกับด้านวรรณกรรมอย่างเข้มข้น ชมรมวรรณศิลป์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีความสนใจหนังสือวรรณกรรมร่วมสมัยในปัจจุบัน แต่เนื่องจากสังคมในปัจจุบันซึ่งมีสภาพที่อาจารย์ใช้คำว่า “หากเป็นทางวิทยายุทธคือ ลมปราณแตกซ่านเป็นบ้ากันไปหมดแล้ว พลังวิชาที่สุดยอดที่ฝึกมาสลายไปหมดแล้ว” อาจารย์เห็นว่าในทางวรรณกรรมมีสมาคมนักเขียนฯ สมาคมภาษาและหนังสือฯ แต่ไม่มีสมาคมนักวิจารณ์วรรณกรรม และไม่มีสมาคมบรรณาธิการด้วย ซึ่งอาจารย์เสนอว่าน่าจะก่อตั้งสมาคมนักวิจารณ์ศิลปะหรือศิลปะร่วมสมัยซึ่งยังไม่มีการรวมกลุ่ม ซึ่งแม้ว่าทางวรรณกรรมจะมีสมาคมภาษาและหนังสือฯ แต่มีกิจกรรมไม่มาก เพราะการทำงานของสมาคมเป็นงานอาสาสมัคร ไม่ได้รับเงินเดือน และเมื่อจัดกิจกรรมแล้วอาจที่จะถูกต่อว่าติติงยิ่งผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีน้อย กำลังใจในการจัดกิจกรรมก็ลดลงเรื่อยๆ อีกทั้งอาจารย์มหาวิทยาลัยมีภาระในการสอนหนังสือหนัก และมหาวิทยาลัยก็กำหนดให้อาจารย์จะต้องแบกรับภาระงานอื่นเป็นจำนวนมากนอกเหนือจากการสอนอีกด้วย อาจารย์ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่าการที่การวิจารณ์วรรณกรรมลดน้อยลงและค่อยๆ หายไปมีเงื่อนไขหลายประการ เด็กในปัจจุบันอ่านหนังสือ แต่หนังสือที่เด็กอ่านเป็นหนังสือประเภทใด เพราะในปัจจุบันมีหนังสือเพิ่มมากขึ้น และคนอ่านหนังสือรุ่นใหม่ไม่อ่านหนังสือเก่า ดังนั้นแค่หนังสือที่มีอายุ 10-20 ปีขึ้นไปจึงกลายเป็นปัญหา การเกิด-ดับของสิ่งต่างๆเป็นไปอย่างรวดเร็วมากจนแทบตามไม่ทัน หลายคนรับรู้เรื่องราวจากละครโทรทัศน์ การเล่าเรื่องในหนังสือพิมพ์รายวัน หรือจากหนังสือเรื่องย่อละครโทรทัศน์ ไม่ใช่นวนิยายที่เป็นหนังสือเล่ม โครงสร้างระบบการศึกษาทำลาย

เสรีภาพในการเลือกที่จะมีรสนิยมของเด็ก ทุกอย่างถูกกำหนดและบังคับเอาด้วย “อำนาจเผด็จการหน้าชั้นเรียน” “กฎระเบียบในสถาบันการศึกษา” “การข่มให้เชื่อฟัง” มาตั้งแต่เรียนหนังสือ งานศิลปะมีหลากหลายรูปแบบเนื้อหาซึ่งต้องการผู้ที่มีรสนิยมแตกต่างกัน แต่ระบบการศึกษา หมายถึงกระบวนการสร้างสรรค์และพัฒนาเด็กและเยาวชน ไม่ใช่จำเพาะแต่บุคลากรที่เป็นครูบาอาจารย์เท่านั้น การพัฒนาอย่างรวดเร็วของโลกเครื่องมือสื่อสารจะทำให้ระบบการเรียนแบบระบบห้องเรียนปัจจุบันล้าหลังไม่ทันกาลจนต้องปรับตัวครั้งใหญ่ หากไม่สามารถปรับกระบวนการได้ สักวันหนึ่งในอนาคตอันใกล้ เราอาจเห็นการล่มสลายของระบบห้องเรียนของโลกการศึกษาทั้งหมด ภาวะโลกปัจจุบันกำลังเป็นไปในลักษณะ “ความโกลาหลทางสังคม” (โซเชียลเคออส) ที่หน่วยย่อยของสังคม (อะตอม/อนุภาค) เคลื่อนที่เคลื่อนไหวไปอย่างไร้ทิศทางและไร้รูปแบบภายในสังคมอันกว้างใหญ่ (โมเลกุล/สสาร)

อาจารย์อัคคภาคเห็นว่าในปัจจุบันไม่มีเครือข่ายการวิจารณ์วรรณกรรม แต่มีเครือข่ายแฟนคลับของนักเขียนซึ่งนักเขียนบางคนก็อาจจะโอนอ่อนผ่อนตามพลังแฟนคลับในการแต่งเรื่องตามที่แฟนคลับร้องขอก็ได้ เครือข่ายพื้นที่เสนองาน เช่นเว็บไซต์เด็กดี เว็บไซต์แจ่มใส งานที่มีสถิติผู้เข้าชมจำนวนมากก็จะได้รับการพิจารณาตีพิมพ์ก่อน ปัญหาที่พบคือระบบบรรณาธิการเป็นเพียงผู้รวบรวมจัดพิมพ์เท่านั้น มีความพยายามของคุณมกุฏ อรฤดี ในการสร้างบรรณาธิการที่มีคุณภาพ โดยการจัดตั้งหลักสูตรมหาบัณฑิตทางด้านการบรรณาธิการหนังสือที่มหาวิทยาลัยบูรพา ซึ่งอาจารย์ยังไม่เห็นผลที่เกิดขึ้นว่าเป็นอย่างไร สิ่งที่น่าสังเกตในประเทศไทยคือ บรรณาธิการที่เป็นบุคคลสำคัญไม่ได้จบมาทางอักษรศาสตร์และนิเทศศาสตร์เลย

ถาม ในจังหวัดเชียงใหม่ มีการรวมตัวกันของกลุ่มนักเขียนและผู้ที่สนใจงานวรรณกรรมหรือไม่

อาจารย์อัคคภาค มีความพยายามที่จะรวมตัวกันของกลุ่มนักเขียนภาคเหนือ แต่ยังไม่มีบทบาททางสังคมมากนักและการจัดกิจกรรมก็เป็นเพียงเฉพาะกลุ่มไม่กี่คน ซึ่งอาจจะมีการติดต่อพบปะสังสรรค์เพื่อสนทนาเรื่องวรรณกรรมบ้างในร้านอาหาร มีการแลกเปลี่ยนข่าวสารในแวดวง โดยส่วนตัวอาจารย์รู้สึกว่าการสนทนาและแนะนำหนังสือดีๆ ที่มีผู้อ่านแล้วนำมาสนทนาแลกเปลี่ยนกัน ได้หายไปจากชีวิตประจำวันของอาจารย์เป็นเวลานานมาก ซึ่งในสมัยที่อาจารย์เป็นนักศึกษาทำกิจกรรมร่วมกันที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มีการแนะนำหนังสือดีระหว่างเพื่อน แต่ในปัจจุบันโลกการเรียนรู้ของเด็กคือโลกออนไลน์ มีเพียงจำนวนน้อยที่เรียนรู้จากสื่อสิ่งพิมพ์และยังเป็นการถูกบังคับให้ใช้หนังสือหรือสิ่งพิมพ์ในการเรียนรู้อีกด้วย ประเทศไทยนี่ชอบสร้างผลสัมฤทธิ์ด้วยการบังคับซึ่งเป็นรากเหง้าของสังคมเผด็จการ

ถาม ขอให้อาจารย์วิเคราะห์สื่อออนไลน์ว่าสามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งความรู้ที่น่าเชื่อถือได้ในระดับใด

อาจารย์อัคคภาค อาจารย์เห็นว่าสามารถทำได้และไม่จำเป็นต้องใช้เงินมาก สื่อออนไลน์ในปัจจุบันยังขาดข้อมูลพื้นฐานของสังคมไทย การไม่มีฐานข้อมูลของสังคมตั้งแต่การศึกษา วิถีชีวิต การเมือง การสร้างรสนิยมที่กล่อมเกลาชีวิตหยาบกร้านให้ละเอียดอ่อนมีความละเมียดละไมและอุดมสุนทรียะไปจนถึงชีวิตประจำวันทำให้ประเทศไทยเป็นเสมือนประเทศที่ว่างเปล่าในโลกไซเบอร์ ในขณะที่คนรุ่นใหม่ค้นหาข้อมูลต่างๆ จากโลกไซเบอร์ แต่ไม่มีระบบฐานข้อมูลหลักในโลกไซเบอร์ ประเด็นนี้อาจารย์เห็นว่าเป็นประเด็นที่ร้ายแรงกว่าการขาดวรรณกรรมวิจารณ์ อาจารย์เคยเสนอในที่ประชุมทางด้านการวิจัยโลกข้อมูลออนไลน์ในประเทศไทยและได้นำเสนอในที่ประชุมว่า เมื่อค้นหาข้อมูลวรรณกรรมไทยในเว็บไซต์วิกิพีเดีย ไม่พบข้อมูลที่เกี่ยวกับวรรณคดีไทย

แม้แต่เนื้อหาข้อมูลจากหนังสือวรรณกรรมร่วมสมัยที่อาจารย์ใช้เป็นตำราสอนนักศึกษา ข้อมูลมาจากหนังสือสารานุกรมหนังสือร้อยเล่มที่คนไทยควรอ่าน ของอาจารย์วิทยากร เชียงกูล เนื่องจากผู้เขียนตำราเป็นผู้ร่วมทำวิจัยในเรื่องนี้ และนำเนื้อหามาเขียนในตำราด้วย คือหนังสือที่ผู้แต่งได้คัดเลือกยกย่องและนำมาเป็นข้อมูลเชิงประวัติวรรณกรรมสมัย

ถาม อนาคตการวิจารณ์วรรณกรรม

อาจารย์อัคคภาค อาจารย์เห็นว่าไม่มีอนาคตและไม่อาจไปถึงจุดนั้นแล้ว เพราะ “ในปัจจุบันยังไม่มีอยู่จริง” จะมีอนาคตได้อย่างไร เราอาจต้องกลับมาสร้างนิสัยในการเสพศิลปะก่อนเพราะเด็กที่ใช้สื่อออนไลน์ไม่ได้สนใจศิลปะที่มีข้อมูลจำนวนหนึ่งในสื่อออนไลน์ การเข้าร้านให้บริการอินเทอร์เน็ตไม่ได้เข้าไปใช้ศึกษาหาข้อมูลหาความรู้เลย แต่เป็นการเล่นเกมออนไลน์ และใช้เวลาใน “ร้านเกม” (ไม่ใช่ “ร้านอินเทอร์เน็ต” อีกต่อไป) ใครเข้าเว็บไซต์ในร้านเกมจะเป็นตัวประหลาด) ทั้งนี้ทั้งนั้นต้องกลับมาพิจารณาพื้นฐานสังคมไทยที่มีคติว่าศิลปะเป็นสิ่งฟุ่มเฟือยในชีวิต เพราะผลงานศิลปะหรือของใช้ที่เน้นความงดงามมีราคาสูงมาก ไม่ได้มองว่าศิลปะทำให้เกิดความจรรโลงใจ แต่เมื่อคนในสังคมที่ยังกินข้าวไม่อิ่ม ยังต้องดิ้นรนในการดำรงชีวิตแต่ละวัน ซึ่งแน่นอนว่ายากที่จะสนใจด้านศิลปะอย่างลึกซึ้ง อาจารย์มองว่ารสนิยมด้านศิลปะเป็นสิ่งที่สอนในชั้นเรียนไม่ได้ แต่หากอยู่ที่การปลูกฝังจากครอบครัว และกระบวนการกล่อมเกลาทางสังคม ซึ่งอาจารย์เองได้รับอิทธิพลทั้งด้านการฟังเพลงและการอ่านหนังสือมาจากคุณพ่อเป็นสำคัญ ในด้านการอ่านคุณพ่ออาจารย์อ่านหนังสือพิมพ์สยามรัฐ และสยามรัฐสัปดาหวิจารณ์จึงเป็นเหตุสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้อาจารย์ผูกพันงานด้านสิ่งพิมพ์ และดนตรี การซึมซับดื่มด่ำงานศิลปะจึงเป็นเรื่องรสนิยมส่วนตัว.

ผู้ให้สัมภาษณ์: **อ.ดร.จณิษฐ์ เฟื่องฟู**

ตำแหน่ง: **อาจารย์ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่**

ผู้สัมภาษณ์: **กรรณิการ์ ถนอมปัญญารักษ์**

วันที่สัมภาษณ์: **วันเสาร์ที่ 22 พฤศจิกายน 2557 เวลา 15.30-16.30**

สัมภาษณ์ที่: **ร้านกาแฟร่ำเปิง อ.เมือง จังหวัดเชียงใหม่**

ผู้ถอดเทป: **กรรณิการ์ ถนอมปัญญารักษ์**

==========

ถาม ขอทราบประวัติการศึกษาและการทำงานของอาจารย์

อ.ดร.จณิษฐ์: ดิฉันจบการศึกษาระดับปริญญาตรีจากภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และปริญญาโททางด้านวรรณคดีอังกฤษ จากคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เริ่มเป็นอาจารย์สอนที่ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในปี 2547 จนถึงปี 2549 ก็ได้ลาศึกษาต่อระดับปริญญาเอกโดยได้รับทุนจาก Harvard-Yenching Institute ไปเรียนที่ School of Oriental and African Studies (SOAS) กับอาจารย์ Rachel Harrison ทำวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับวรรณกรรมไทยยุคสงครามเย็น โดยศึกษาประเด็นเพศสถานะ การสร้างอัตลักษณ์ และความเป็นสมัยใหม่อย่างเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน และกลับมาสอนตั้งแต่ต้นปี 2554 จนถึงปัจจุบัน รวมแล้วก็สอนหนังสือมาประมาณ 7 ปี

เมื่อดูภูมิหลังการศึกษาแล้วก็คงค่อนข้างน่าแปลกที่มาสอนในภาควิชาภาษาไทย เพราะเรียนโดยตรงมาทางด้านภาษาและวรรณคดีอังกฤษ แต่ในการเรียนระดับปริญญาตรีที่คณะอักษรศาสตร์จะต้องเรียนวิชาวรรณคดีไทยด้วย จึงพอจะมีความรู้พื้นฐานวรรณคดีไทย ช่วงที่จบปริญญาโทจาก คณะศิลปศาสตร์ เป็นช่วงเวลาที่ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ กำลังประกาศรับสมัครอาจารย์ที่มีความรู้ด้านทฤษฎีวรรณกรรมวิจารณ์ ก็เลยตัดสินใจไปสมัครและในที่สุดก็ได้เข้าทำงานที่ภาควิชาฯ ค่ะ

ช่วงเวลาที่ดิฉันเรียนทั้งในระดับปริญญาตรีและโทเป็นช่วงเวลาที่อาจารย์ชูศักดิ์ ภัทรกุลวาณิชย์และอาจารย์นพพร ประชากุลสร้างงานวิจารณ์วรรณกรรมอย่างต่อเนื่องมาตลอดตั้งแต่ช่วงทศวรรษ 2530 เมื่อดิฉันเริ่มศึกษาระดับปริญญาโทในปี 2543 ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ก็ได้มีโอกาสศึกษาด้านทฤษฎีวรรณกรรม และเรียนรู้การวิจารณ์วรรณกรรมจากอาจารย์ทั้งสองท่านทั้งในห้องเรียนและการทำวิทยานิพนธ์ซึ่งมีอาจารย์ชูศักดิ์เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาและได้เห็นวิธีการที่อาจารย์ทั้งสองท่านนำทฤษฎีตะวันตกไปใช้ในการเขียนงานวิจารณ์เพื่อสื่อสารกับสาธารณะ ในฐานะนักศึกษาก็ได้ติดตามอ่านมาโดยตลอด นอกจากนี้ตอนเรียนปริญญาโทก็มีโอกาสได้ช่วยอาจารย์ Rachel Harrison จาก The School of Oriental and African Studies

(SOAS) ในการทำวิจัยเกี่ยวกับวรรณกรรมไทยในช่วงสมัยรัชกาลที่ 6 จึงได้ศึกษาและค้นคว้าเรื่องความต่อเนื่องและการเปลี่ยนแปลงของวรรณกรรมไทยในกรอบของพลวัตทางสังคม วัฒนธรรม และประเด็นอาณานิคมอยู่บ้าง และพอทราบถึงความเชื่อมโยงของวรรณกรรมยุคนั้นกับวรรณกรรมตะวันตก

เมื่อจบการศึกษาระดับปริญญาโท ก็ได้ทราบว่าภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่เปิดรับอาจารย์ โดยระบุคุณสมบัติที่เปิดกว้างว่าต้องการผู้มีความรู้ทางด้านวรรณกรรมวิจารณ์และทฤษฎีการวิจารณ์วรรณกรรม ดิฉันจึงไปสมัครและได้รับเข้าทำงาน ต้องขอบคุณความใจกว้างของภาควิชาภาษาไทยที่รับ ช่วงปีแรกที่ทำงานดิฉันก็ได้มีโอกาสใช้ความรู้ ค้นคว้าเพิ่มเติม และพัฒนาความสนใจส่วนตัวเพื่อนำมาใช้ในการสอน จึงเป็นจังหวะที่ดีในการลองเขียนบทวิจารณ์ภาษาไทย ก็ได้ส่งไปที่ *มติชนสุดสัปดาห์* แล้วได้รับการตีพิมพ์ จากนั้นก็ส่งบทความเดียวกันเข้าประกวดบทวิจารณ์วรรณกรรมกองทุนหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ ประจำปี 2548 เพราะตอนนั้นมีเงื่อนไขว่าบทความที่ส่งประกวดต้องเคยตีพิมพ์เผยแพร่มาก่อน ก็ได้รับรางวัลบทวิจารณ์ดีเด่นประจำปีนั้น

ในปัจจุบันความสนใจของดิฉันอยู่ที่การศึกษาเรื่องเพศสถานะ เพศวิถี ความเป็นสมัยใหม่ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในหลายประเด็นที่สอนและได้ศึกษาในช่วงที่ทำวิทยานิพนธ์ปริญญาเอก ซึ่งเป็นการศึกษาในแบบวัฒนธรรมศึกษา (Cultural Studies) ใช้แนวคิดนวประวัติศาสตร์ (New Historicism) มีการศึกษาบริบท ดูประเด็นเพศสถานะ อัตลักษณ์และการสร้างอัตลักษณ์ในวรรณกรรมไทยช่วงสงครามเย็น เพศสถานะจึงเป็นประเด็นที่สนใจมาโดยตลอด นอกจากนี้ดิฉันรับก็สอนวิชาวรรณกรรมกับวัฒนธรรมศึกษา ซึ่งจะสอนมโนทัศน์หลักในทางวัฒนธรรมศึกษา และเลือกตัวบทวรรณกรรมที่เกี่ยวกับ sex worker เพื่อที่จะให้เห็นภาพเสนอของผู้หญิงที่เปลี่ยนไป และการต่อรองทางอำนาจ ในตัวบทวรรณกรรมและบริบทของงานอย่างรอบด้าน

ถาม การสอนวิชาวรรณกรรมวิจารณ์อาจารย์เป็นผู้เลือกตัวงานให้นักศึกษาอ่านด้วยหรือไม่

อาจารย์จณิษฐ์ ดิฉันเลือกตัวบทวรรณกรรมเพื่อใช้ในการสอนค่ะ ในวิชาวรรณกรรมวิจารณ์ดิฉันเน้นเนื้อหาทฤษฎี และยกตัวอย่างการนำทฤษฎีไปใช้กับงานวรรณกรรมซึ่งจะช่วยให้อ่านงานวรรณกรรมได้ลึกซึ้งมากขึ้น และเนื่องจากนักศึกษาที่เรียนวิชาวิจารณ์วรรณกรรมเป็นนักศึกษาเอกวิชาภาษาไทย ดิฉันจึงเลือกใช้เนื้อหาภาษาไทยเป็นหลัก จะมีส่วนที่เป็นภาษาอังกฤษบ้างแต่ไม่ยาวและไม่ยากจนเกินกว่าที่นักศึกษาปีที่ 2-3 จะอ่านได้

ถาม การที่นักศึกษาจะเรียนวิชาวรรณกรรมวิจารณ์จะต้องเรียนวิชาทางด้านวรรณกรรมอื่นมาก่อนด้วยหรือไม่

อาจารย์จณิษฐ์ ตามหลักสูตรของภาควิชาฯ วิชาวรรณกรรมวิจารณ์เป็นวิชาบังคับสำหรับนักศึกษาเอกภาษาไทย โดยที่นักศึกษาจะต้องเรียนวิชาบังคับคือวรรณกรรมศึกษาในชั้นปี 1 และเรียนวิจารณ์วรรณกรรมเป็นวิชาต่อเนื่อง

ถาม ประสบการณ์จากการสอนวิชาวิจารณ์วรรณกรรม

อาจารย์จณิษฐ์ ดิฉันเห็นว่าเปลี่ยนแปลงมากที่สุดตอนนี้คือ นักศึกษาปัจจุบันเสพสื่อที่ต่างจากรุ่นก่อน เช่น ในรุ่นของดิฉันและคนที่อายุมากกว่าโตมากับการอ่านหนังสือ เนื่องจากในช่วงเวลานั้นสื่อบันเทิงไม่ได้มีมากล้นและซอกซอนเข้ามาในชีวิตเราเหมือน

ตอนนี้ แต่ปัจจุบันนักศึกษาส่วนใหญ่ใช้และอ่านสื่อสังคมออนไลน์ในเวลาว่างเป็นหลัก จึงไม่ค่อยมีใครอ่านหนังสือเล่ม นอกจากจะเกี่ยวข้องกับวิชาเรียนโดยตรงหรือไม่ก็อ่านนิยายวัยหวาน นิยายยอดนิยมที่หาเช่าได้ตามร้านเช่าหนังสือ การจะสอนให้วิเคราะห์วิจารณ์วรรณกรรมได้อย่างสำริดผล ก็ต้องสอนให้นักศึกษาอ่านวรรณกรรมเป็นและเห็นความสำคัญของวิชา เมื่อนักศึกษาอ่านวรรณกรรมน้อย ผู้สอนก็ต้องทั้งปรับตัวเองและพยายามปรับพฤติกรรมนักศึกษา เช่น เชื่อมโยงกับตัวบทอื่นๆ ที่เล่าเรื่อง อย่างภาพยนตร์ เพลง โฆษณา ฯลฯ เพื่อให้เห็นว่าเรียนวรรณกรรมวิจารณ์ แล้วไม่ได้จบในห้องเรียน แต่นำไปใช้กับตัวบทได้หลายแบบ และก็ต้องเลือกตัวบทวรรณกรรมให้นักศึกษาอ่านด้วย อ้างถึงเรื่องสั้นและนวนิยายต่างๆ เพื่อให้นักศึกษาสนใจอยากจะไปหาอ่าน

การเรียนวิชาวรรณกรรมวิจารณ์เป็นการฝึกใช้เครื่องมือในการมอง สอนให้มองสิ่งที่อยู่บนหน้ากระดาษ แต่ปรับใช้กับการมองสิ่งอื่นได้ นี่เป็นสิ่งที่ต้องชี้ให้เห็น โดยปกตินักศึกษาชมภาพยนตร์ ฟังเพลงเป็นประจำอยู่แล้ว เมื่อสอนกรอบความคิดหรือ มโนทัศน์ เช่น การสอนประเด็นเพศสถานะในงานวรรณกรรมดูอย่างไร แล้วก็จะนำไปมองในสื่ออื่น เพื่อที่จะอธิบายให้นักศึกษาเข้าใจ และทำให้เห็นว่าสิ่งที่เรียนไม่ได้จบอยู่ในชั้นเรียน

ถาม นักศึกษาประสบความสำเร็จในการเรียนวิชาวรรณกรรมวิจารณ์หรือไม่

อาจารย์จณิษฐ์ นักศึกษาหลายคนเคยบอกว่า เมื่อเรียนวิชาวรรณกรรมวิจารณ์แล้วได้เห็นในสิ่งที่ไม่เคยสังเกตเห็นมาก่อน นักศึกษาได้มีมุมมองที่มากขึ้น แต่ก็มีส่วนน้อยเท่านั้นที่เรียนแล้วไปหาหนังสืออ่านต่อ ส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะที่ไปชมภาพยนตร์ มิวสิกวิดีโอ รูปภาพแล้วเก็บไปคิดต่อ ซึ่งนักศึกษาบอกว่าได้ใช้ นักศึกษาจะไปหาอ่านหนังสืออ่านเพิ่มขึ้นจากที่ระบุในชั้นหรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับอุปนิสัยของแต่ละคน นอกจากนี้พื้นที่ของอ่านการก็เปลี่ยน นักศึกษาอ่านบล็อก อ่านนิยายในอินเตอร์เน็ต อ่านนิยายของบางสำนักพิมพ์ที่อ่านง่ายๆ บทสนทนาเยอะๆ เป็นส่วนใหญ่ แต่ไม่ว่านักศึกษาจะอ่านในพื้นที่แบบไหน ทักษะในการอ่านและการมีทัศนะวิพากษ์ก็จำเป็นทั้งนั้น ในฐานะคนสอนก็หวังว่านักศึกษาจะได้ทักษะนี้ไปจากวิชาที่สอน

ถาม มองการวิจารณ์วรรณกรรมในประเทศไทยโดยภาพรวมว่ามีความคึกคักช่วงทศวรรษ 2530

อ.จณิษฐ์ ดิฉันมองว่าช่วงที่การวิจารณ์วรรณกรรมลดลงมันเกี่ยวเนื่องจากปัญหาการเมืองของประเทศไทยหลังรัฐประหารปี 49 ด้วย ประเด็นที่อยู่ในความสนใจที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตคนส่วนใหญ่คือ เรื่องการเมือง เรื่องการทำมาหากิน วรรณกรรมเหมือนกับเป็นของฟุ่มเฟือย จึงมีความชอบธรรมในครอบครองพื้นในสื่อสิ่งพิมพ์ลดน้อยลง เนื่องจากมีประเด็นอื่นที่น่าสนใจกว่า และยังผนวกกับพฤติกรรมการใช้และเสพสื่อที่เปลี่ยนแปลงไปเร็วมากในช่วงสิบปีที่ผ่านมา

ถาม การที่นักวิจารณ์อาชีพขาดช่วงไปหลังจากอาจารย์นพพร อาจารย์ชูศักดิ์ อาจารย์อรรคภาค หรือคุณจรูญพร หรือหากจะมีนักวิจารณ์หน้าใหม่แต่ก็เป็นนักเขียนที่มาทำงานด้านการวิจารณ์

อาจารย์จณิษฐ์ ถ้านักวิจารณ์อาชีพหมายถึงผู้ที่ดำรงชีวิตได้ด้วยการทำงานวิจารณ์ ในประเทศไทยก็ไม่เคยมีผู้ที่สามารถจะอยู่ได้ด้วยการทำงานวิจารณ์ นักวิจารณ์ในปัจจุบันหรือในอดีตก็มักจะเป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัย มีอาชีพหลักในการสอน และใช้เวลาส่วนหนึ่งมาสร้างงานงานวิจารณ์ และนักวิจารณ์บางส่วนก็เป็นคนทำงานหนังสืออยู่แล้ว

เงื่อนไขการทำงานในระบบมหาวิทยาลัยที่เปลี่ยนไปอาจมีส่วนสำคัญให้อาจารย์มหาวิทยาลัยรับแรงกดดันค่อนสร้างสูงในการทำงาน ต้องทำงานอื่นๆ ในระบบที่ไม่ใช่งานสอนและงานวิจัยมากขึ้น เวลาในการเขียนงานเพื่อการสื่อสารกับผู้อ่านในวงกว้างนอกเหนือไปจากงานวิชาการก็คงแทบจะไม่มี นี่ก็อาจจะเป็นปัจจัยฝั่งผู้เขียนนอกเหนือไปจากปัจจัยเรื่องพื้นที่ในสิ่งพิมพ์และบรรยากาศทางสังคม

ถาม งานวิจารณ์วรรณกรรมที่ลดลงจนเกือบไม่มีบทวิจารณ์ในพื้นที่สิ่งพิมพ์ แม้แต่การวิจารณ์งานที่ได้รับรางวัลซีไรต์ซึ่งยังมีน้อยมาก อาจารย์เห็นว่าอย่างไร

อาจารย์จณิษฐ์ การวิจารณ์งานวรรณกรรมมีวัฒนธรรมการอ่านที่เข้มแข็งเป็นเครื่องหล่อเลี้ยง ต้องมีทั้งคนอ่านหนังสือและบทวิจารณ์ แต่สังคมในปัจจุบันไม่ใช่สังคมการอ่าน เมื่อไม่มีวัฒนธรรมการอ่านที่เข้มแข็ง พื้นที่ของบทวิจารณ์วรรณกรรมก็หดลง ในเรื่องการวิจารณ์งานที่ได้รับรางวัลซีไรต์ คิดว่าก็เช่นเดียวกับงานวรรณกรรมเรื่องอื่นๆ คือ ไม่มีคนอ่านมากพอที่กระตุ้นให้เกิดการเขียนวิจารณ์ ก็น่าคิดว่าทำไมไม่มีคนอ่านงานซีไรต์ หรือว่าเป็นกรณีเฉพาะนักเขียนที่ขึ้นกับงานที่ได้รับรางวัลในแต่ละปี

ในกรณีการวิจารณ์วรรณกรรม ดิฉันขอยกตัวอย่าง การที่สำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์นจัดประกวดบทวิจารณ์ผลงานที่ได้รับรางวัลชมนาดในระดับนักเรียนนักศึกษา โดยมีรางวัลเป็นทุนการศึกษาจนเรียนจบ เป็นที่สนใจของนักศึกษาหลายคนที่เรียนวิชาวรรณกรรมวิจารณ์ ส่วนหนึ่งก็เนื่องจากนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีภูมิหลังที่หลากหลายด้านฐานะทางบ้าน ดังนั้นการมีโอกาสแข่งขันเพื่อจะได้รับทุนการศึกษาจึงเป็นสิ่งที่บางคนสนใจ เมื่อต้องเรียนและเขียนบทวิจารณ์ส่งในวิชาก็สามารถฝึกปรือและส่งเข้าประกวดด้วย ซึ่งดิฉันเห็นว่าเป็นสิ่งที่น่าให้กำลังใจนักศึกษา แม้ว่าอาจจะไม่ได้รับรางวัลแต่เป็นโอกาสในการฝึกตนเองและเป็นประสบการณ์

แน่นอนว่าการจัดประกวดบทวิจารณ์ของสำนักพิมพ์ก็เป็นกลยุทธ์ทางการตลาดต่อเนื่องกับรางวัลประกวดหนังสือ แต่ในส่วนหนึ่งก็เป็นกระตุ้นให้นักศึกษาและนักเรียนมัธยมสนใจการอ่านและการเขียนบทวิจารณ์ ซึ่งหากเป็นรางวัลกองทุนหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ นักศึกษาในระดับปริญญาตรีอาจจะมองว่ายากสำหรับตนเอง เนื่องจากเป็นเวทีสำหรับผู้ค่อนข้างมีประสบการณ์แล้ว การจะสร้างนักวิจารณ์วรรณกรรมรุ่นใหม่หรือส่งเสริมให้เขียนบทวิจารณ์ในสิ่งพิมพ์สาธารณะคงจะต้องมีแรงกระตุ้นทั้งในแง่ของพื้นที่และสิ่งจูงใจ

ถาม จากการวิจัยของโครงการฯ ที่ผ่านมา พบว่าการวิจารณ์ในสื่ออินเทอร์เน็ต บล็อก เฟซบุ๊ก ที่รูปแบบการวิจารณ์เปลี่ยนไปเป็นการวิจารณ์จากความชอบส่วนตัวของผู้อ่าน และเป็นการแนะนำหนังสือที่มีรูปแบบเหมือนกันคือ การนำปกหนังสือ รายละเอียดของหนังสือ คำโปรยปกหนังสือ และทัศนะความคิดเห็นส่วนตัวที่มีต่อหนังสือที่อ่าน บทวิจารณ์ลักษณะนี้จะส่งผลต่อผู้อ่านอย่างไร

อาจารย์จณิษฐ์ ดิฉันคิดว่าก็อาจจะมีผลทำให้มีผู้อ่านตามไปอ่านหนังสือเล่มนั้นก็ได้ แต่การแนะนำหนังสืออย่างนั้นมักจะอิงกับสำนักพิมพ์และมีลักษณะโฆษณาแฝงเราต้องไม่ลืมว่าบ่อยครั้งคนเขียนอาจจะเป็นแฟนประจำสำนักพิมพ์ก็เลยเขียนให้แล้วคนเขียนก็โยงลิงค์จากบล็อกโพสต์ถึงหนังสือบนหน้าสำนักพิมพ์ กลายเป็นการโฆษณาให้สำนักพิมพ์ผู้อ่านก็อยู่ในวงจรของการโฆษณาและการบริโภคไม่ต่างจากสินค้าประเภทอื่น ในขณะเดียวกันคนที่สนใจเข้าไปอ่านก็อาจจะเป็นแฟนสำนักพิมพ์นั้นอยู่แล้ว และก็ไม่ได้สนใจงานของสำนักพิมพ์อื่น แต่ถ้าผู้แนะนำหนังสือมีความรู้ อ่านงานหลากหลายประเภท มีทักษะในการเขียน และมีความคิดที่เป็นอิสระ ก็อาจจะสามารถจุดประกายให้ผู้อ่านอยากอ่านแม้จะไม่ใช่หนังสือในแนวที่ตนเองสนใจ

ถาม ในฐานะที่อาจารย์เป็นผู้สอนวิชาการวิจารณ์มองว่าการวิจารณ์วรรณกรรมต่อไปจะเป็นอย่างไร

อาจารย์จณิษฐ์ การวิจารณ์ที่กลับมาคึกคักอย่างที่เป็นในช่วงทศวรรษพ.ศ. 2530 ถึง 2540 คงจะเป็นไปได้ยาก เพราะการเสพสื่อที่เปลี่ยนไป พฤติกรรมการอ่านเปลี่ยนไป สิ่งที่อาจารย์เห็นที่เชียงใหม่ คือการมีคนกลุ่มเล็กๆ ที่มีความสนใจร่วมกัน และมีการจัดกิจกรรมอ่านแล้วมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันหรือวิจารณ์หนังสือเล่มที่เป็นโจทย์ด้วยกัน

ถาม กลุ่ม เครือข่ายของผู้ที่อ่านงานวรรณกรรมเชียงใหม่มีมากน้อยเท่าใด

อาจารย์จณิษฐ์ เนื่องจากเชียงใหม่เป็นเมืองไม่ใหญ่ มีร้านหนังสือที่มีความตั้งใจจัดกิจกรรม เช่น ร้านเล่า Book Re:public ซึ่งมีการจัดกิจกรรมเป็นประจำ แต่เมื่อมีเงื่อนไขทางการเมืองทำให้การจัดงานด้านการวิจารณ์ศิลปะ รวมถึงการวิจารณ์วรรณกรรมถูกห้าม การวิจารณ์ที่เผยแพร่ในสื่อสิ่งพิมพ์สาธารณะลดน้อยลงอยู่แล้ว และในพื้นที่ที่มีการมาพบปะสนทนาเกี่ยวกับหนังสือก็ยังถูกห้ามอีก การสร้างชุมชนนักอ่านซึ่งเล็กเหลือเกินก็ยิ่งไม่มีที่ ดังนั้นคนที่อยากจะสื่อสารกันก็ต้องไปใช้พื้นที่ในอินเตอร์เน็ต ส่วนอาจารย์มหาวิทยาลัยก็ใช้พื้นที่ในวารสารวิชาการซึ่งเข้าถึงได้เฉพาะผู้อ่านบางกลุ่ม วารสารทางวรรณกรรมที่คนอ่านเข้าถึงได้ค่อนข้างกว้างขวางและคุณภาพเข้มข้นก็มี*วารสารอ่าน*เท่านั้น บรรยากาศแบบที่การวิจารณ์วรรณกรรมสื่อสารไปยังสาธารณะได้และมีคนติดตามอ่านคงจะเกิดขึ้นในปัจจุบันได้ยาก

ถาม เมื่อพื้นที่การวิจารณ์วรรณกรรมอยู่ในแวดวงวิชาการและในมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีกิจกรรมอะไรที่เกี่ยวกับการวิจารณ์วรรณกรรมบ้าง

อาจารย์จณิษฐ์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่มีกิจกรรมการอ่านหนังสือ แต่ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะงานด้านวรรณกรรมเท่านั้น เป็นการอ่านงานทางวิชาการ งานเขียนของนักคิด นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมการอ่านหนังสือที่ริมอ่างแก้ว Reading by the Lake เป็นการสนทนาการอ่านหนังสือ อาจารย์เห็นว่ากิจกรรมเกิดจากอาจารย์รุ่นใหม่และรุ่นกลางที่มีความ

สนใจคล้ายกันร่วมกันจัดกิจกรรม หากไม่มีการรวมตัวกัน ก็ไม่มีกิจกรรม บทบาทในการทำกิจกรรมด้านวรรณกรรมของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ยังพอมีอยู่ทั้งภายในมหาวิทยาลัย และการร่วมจัดกับกลุ่มกิจกรรมภายนอก เช่น ร้านหนังสือที่จัดกิจกรรม book talk ซึ่งการวิจารณ์ที่เกิดขึ้นนั้นไม่เป็นทางการ เนื้อหาเข้มข้นมากบ้างน้อยบ้าง แต่ก็ทำให้เกิดบทสนทนาที่เกี่ยวเนื่องกับการอ่าน แม้ว่าการอ่านจะเป็นกิจกรรมที่ทำคนเดียว แต่คนที่อ่านหนังสือเล่มเดียวกันส่วนใหญ่ก็อยากคุยกัน

ถาม กลุ่มเครือข่ายวรรณกรรมที่น่าสนใจ

อาจารย์จณิษฐ์ กลุ่มที่จัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง Book Re:public ในช่วงที่มีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องมีการจัดเสวนาเป็นชุดที่เกี่ยวกับหนังสือและภาพยนตร์ ดิฉันได้เข้าไปร่วมเป็นผู้นำการเสวนา ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการวิจารณ์และแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ยิ่งทำให้เห็นความสำคัญของการต้องมีพื้นที่ที่คิดต่างกันได้ในสังคมนี้ การเสวนาจึงมีบทบาททำให้เกิดพื้นที่ในการสนทนาและวิจารณ์ขึ้น

ถาม กลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นกลุ่มใดบ้าง

อาจารย์จณิษฐ์ กลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นกลุ่มที่หลากหลาย ทั้งนักเขียน นักศึกษา นักเรียนมัธยม คนทั่วไปที่สนใจ มีทั้งที่มาร่วมเป็นประจำและมาเป็นครั้งคราว

ถาม การจัดกิจกรรมเสวนา การวิจารณ์แสดงความคิดเห็นจะส่งผลต่อ ผู้สร้างงานและผู้ที่เสพงานได้อย่างไรบ้าง

อาจารย์จณิษฐ์ เรื่องสนับสนุนกิจกรรมการอ่าน อาจารย์เห็นว่าผู้ที่อ่านหนังสือส่วนหนึ่งต้องการที่จะสนทนากับผู้ที่อ่านหนังสือเล่มเดียวกัน แต่จะส่งผลไปถึงศิลปินหรือไม่นั้นไม่สามารถตอบได้

ถาม การจัดกิจกรรมการอ่านมีมากหรือไม่

อาจารย์จณิษฐ์ การจัดกิจกรรมการอ่านที่เชียงใหม่มีเป็นประจำ แต่ไม่ได้มีทุกสัปดาห์ กิจกรรมที่สร้างความคึกคักมักจะเป็นกิจกรรมที่กระตุ้นให้เกิดการคิดเรื่องที่นอกเหนือไปจากชีวิตประจำวัน ทั้งด้านศิลปะ สังคมและประวัติศาสตร์ หรือกิจกรรมของกลุ่ม NGO นอกจากนี้ยังมีความพยายามที่จะสร้างชุมชนเล็กๆ ของกลุ่มผู้ที่มีความสนใจเรื่องคล้ายกัน เชียงใหม่เป็นเมืองที่ไม่ใหญ่นัก ทำให้ผู้สนใจสามารถที่จะเข้าร่วมกิจกรรมได้สะดวก มีบรรยากาศทางสังคมที่ทำให้ผู้สนใจเข้ามามีส่วนร่วมได้ แต่บรรยากาศนั้นเปลี่ยนไปหลังจากรัฐประหารทำให้มีกิจกรรมลดน้อยลงอย่างน่าใจหายและบางครั้งก็มีการคุกคามเกิดขึ้นด้วย

ถาม ช่วงที่มีการจัดกิจกรรมเป็นประจำ มีการแลกเปลี่ยนความรู้กันหรือไม่

อาจารย์จณิษฐ์ ดิฉันขอยกตัวอย่างการจัดเสวนาทางด้านภาพยนตร์ที่เกี่ยวกับ sex worker และมีกลุ่มผู้ที่ทำงานเป็น sex worker เข้าร่วมงานด้วย จึงเป็นโอกาสดีที่ได้รับฟังประสบการณ์ ความคิดเห็นและความรู้สึกของผู้ทำงานโดยตรง ซึ่งหากไม่เปิดพื้นที่ให้คนที่หลากหลายได้เข้ามาแสดงความคิดเห็นและแบ่งปันประสบการณ์ การสนทนาก็ไม่เกิดขึ้น งานด้านวิชาการของดิฉัน

ส่วนใหญ่อยู่กับตัวบท แม้จะได้รู้จักกับกลุ่มคนที่ทำงานในกลุ่มองค์กรเอกชน แต่ก็มีข้อจำกัด การมีพื้นที่เปิดให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์อันหลากหลายจึงมีประโยชน์อย่างยิ่งก็ผู้ที่เข้าร่วมทุกคน และได้เปิดโลกของดิฉันให้กว้างขึ้นด้วย

ถาม การทำแผนที่เครือข่ายการวิจารณ์จะช่วยในการเรียนการสอนได้อย่างไร

อาจารย์จณิษฐ์ การเรียนวรรณกรรมวิจารณ์ในช่วงทศวรรษ 2530-2540 เป็นช่วงที่การวิจารณ์ได้เผยแพร่ออกมาสู่สังคม ทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่ากำลังเรียนในสิ่งที่เป็นที่สนใจของสังคม และนำไปใช้ในพื้นที่นอกห้องเรียนได้ การสร้างเครือข่ายเป็นสิ่งที่ดี แต่จะต้องไม่ใช่เป้าหมายในตัวเอง ไม่เช่นนั้นก็จะเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ และไม่เกินประโยชน์อันใด

ถาม การเปิดพื้นที่และให้โอกาสเป็นสิ่งสำคัญที่จะสร้างผู้วิจารณ์รุ่นใหม่

อาจารย์จณิษฐ์ เป็นสิ่งที่สำคัญมาก พื้นที่ในสื่อสิ่งพิมพ์จำกัดและลดน้อยไป แต่การจัดกิจกรรมจะเป็นการกระตุ้นให้เกิดความคึกคักในด้านการอ่านและการวิจารณ์

ถาม การวิจารณ์วรรณกรรมจะเป็นไปอย่างไรในอนาคต

อาจารย์จณิษฐ์ คิดว่าการวิจารณ์วรรณกรรมจะยังคงมีอยู่ แต่คงไม่โตไปกว่านี้ สิ่งที่ทำให้การวิจารณ์วรรณกรรมยังคงอยู่คือการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัย โดยที่ผู้สอนเป็นผู้ปฏิบัติด้วย แม้ว่าพื้นที่ที่เผยแพร่จะเปลี่ยนจากนิตยสารเป็นวารสารทางวิชาการ และมีลักษณะเป็นงานวิจัยมากกว่าบทวิจารณ์ แต่ก็ทำให้การอ่าน คิดและเขียนเกี่ยวกับวรรณกรรมเชิงวิพากษ์ยังมีพื้นที่อยู่

สัมภาษณ์: **อาจารย์ชฎารัตน์ สุนทรธรรม**

ตำแหน่ง: **อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ**

ผู้สัมภาษณ์: **กรรณิการ์ ถนอมปัญญารักษ์**

วันที่สัมภาษณ์: **วันอาทิตย์ที่ 21 พฤศจิกายน 2557 เวลา 10.00-11.30 น.**

สัมภาษณ์ที่: **บ้านพักอาจารย์ชฎารัตน์ อ.เมือง จ.เชียงใหม่**

ผู้ถอดเทป: **กรรณิการ์ ถนอมปัญญารักษ์**

==========

ถาม ข้อมูลส่วนตัวประวัติการศึกษาและการทำงาน

อ.ชฎารัตน์ อาจารย์สำเร็จการศึกษาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร ปี 2529 เป็นนักศึกษาบริญญาโทภาษาไทยรุ่นแรกคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เมื่อจบการศึกษาจนถึงปัจจุบันเป็นอาจารย์สอนที่ภาควิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ

ถาม จากประสบการณ์ของอาจารย์ชฎารัตน์มองภาพของการวิจารณ์วรรณกรรมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันว่าเป็นอย่างไร

อ.ชฎารัตน์ การวิจารณ์วรรณกรรมในอดีต มีตำราวรรณกรรมวิจารณ์ที่มีคุณภาพเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนเช่น “ทฤษฎีวรรณคดี” “ทางไปสู่วัฒนธรรมแห่งการวิจารณ์” ของ ศ.ดร.เจตนา นาควัชระ ในส่วนพัฒนาการวรรณคดีวิจารณ์ อ่านหนังสือ “ทอไหมในสายน้ำ” ซึ่งเป็นการทำงานร่วมกันของนิสิตปริญญาเอกคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยมี ศ.ดร.รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ ศ.ดร.ดวงมล จิตร์จำนงค์ รศ.ดร..ชลลดา เรืองรักษ์ลิขิต เกี่ยวกับประวัติวรรณคดีวิจารณ์ตั้งแต่เริ่มต้น รวมทั้ง “เบิกฟ้าวรรณกรรม” ของ ศ.ดร.ชลธิรา สัตยาวัฒนา งานวรรณกรรมแนวประชาชนของอาจารย์ชมัยภร แสงกระจ่าง จะเห็นว่ามีหนังสือเกี่ยวกับการวิจารณ์และวรรณกรรมที่มีคุณภาพ เพื่อใช้ในการเรียนการสอน ปัจจุบันมีหนังสือวิจารณ์สาขาวรรณศิลป์ในโครงการอาจารยีเจตนาหลายเล่มที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน รวมทั้งมีหนังสือรวมเล่มงานวิจารณ์ของนักวิจารณ์หลายๆ ท่าน การสอนวรรณคดีวิจารณ์ในอดีตส่วนใหญ่จะสอนการวิจารณ์แนวสังคม แนวจิตวิทยา หรือวรรณศิลป์ เป็นต้น แต่ปัจจุบันจะใช้ทฤษฎีวิจารณ์จากตะวันตก

ถาม การวิจารณ์วรรณกรรมในปัจจุบันมีสองลักษณะคือ การวิจารณ์ที่ตัวงานวรรณกรรมและการใช้ทฤษฎีเข้ามาวิจารณ์วรรณกรรม อาจารย์มองการวิจารณ์สองลักษณะอย่างไรบ้าง

อ.ชฎารัตน์ อาจารย์เห็นว่าการสอนโดยใช้ทฤษฎีการวิจารณ์ หากผู้สอนยังไม่เข้าใจอย่างถ่องแท้เกี่ยวกับทฤษฎีนั้นๆ จะทำให้การเรียนการสอนล้มเหลว อีกทั้งการเรียนการสอนในแต่ละวิชาที่มีเพียง 45 ชั่วโมงต่อหนึ่งภาคการศึกษา การสอนวิจารณ์

วรรณกรรมจึงยังไม่สามารถนำมาใช้สอนได้ การสอนวิจารณ์จึงเป็นการให้นักศึกษาอ่านและวิเคราะห์บทวิจารณ์ของนักวิชาการและนักวิชาการที่พิมพ์เผยแพร่ในรูปของบทความวิจารณ์หรือบทความวิจารณ์ในนิตยสารสยามรัฐสัปดาหวิจารณ์ มติชนสุดสัปดาหี ฉบับเก่าๆ ที่ยังมีคอลัมน์วิจารณ์วรรณกรรมอยู่ ซึ่งในห้องสมุดมีการเย็บเล่มไว้ แต่ยังไม่ให้นักศึกษาเขียนบทวิจารณ์ อาจารย์เองยอมรับว่าล้มเหลวในการให้นักศึกษาเขียนวิจารณ์ เพราะว่านักศึกษาไม่สามารถเขียนบทวิจารณ์ได้ เนื่องจากประสบการณ์การอ่านยังมีน้อย บางครั้งตีความเนื้อเรื่องยังไม่แตก และนักศึกษายังไม่รู้ว่าจะเริ่มต้นการเขียนวิจารณ์อย่างไร อาจารย์จึงต้องให้นักศึกษาอ่านบทวิจารณ์เพื่อให้เห็นแนวทางการวิจารณ์ และการเรียนการสอนจะเป็นการวิจารณ์ตัวงานวรรณกรรมเป็นส่วนใหญ่

ถาม งานวรรณกรรมที่ให้นักศึกษาอ่านในห้องเรียน นักศึกษาหรืออาจารย์เป็นผู้เลือก

อ.ชฎารัตน์ ส่วนหนึ่งอาจารย์จะต้องเป็นผู้เลือก เนื่องจากหากให้นักศึกษาเลือก แต่ในส่วนที่เป็นรายงานนักศึกษาสามารถเลือกหนังสือที่ต้องการวิเคราะห์เองได้

ถาม นักศึกษาที่เรียนเอกภาษาไทยรู้จักวรรณกรรมมากน้อยอย่างไร

อ.ชฎารัตน์ นักศึกษาที่เข้ามาเรียนวิชาเอกภาษาไทย โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยเอกชน ส่วนหนึ่งไม่ได้ตั้งใจที่จะเรียนภาษาไทย ที่เลือกมาเรียนเพราะไม่รู้ว่าจะเรียนอะไร แต่มีนักศึกษาบางส่วนที่ตั้งใจเข้ามาเรียนภาษาไทยเพื่อที่จะไปเป็นครูภาษาไทย นักศึกษากลุ่มนี้มีพื้นฐานการอ่านวรรณกรรมบ้าง ส่วนกลุ่มที่มาเรียนโดยที่ไม่รู้ว่าจะเรียนอะไรหรือออกไปทำงานอะไรแทบจะไม่มีพื้นฐานการอ่านงานวรรณกรรมที่เป็นชิ้นเป็นอัน ยิ่งในปัจจุบันมหาวิทยาลัยพายัพเปลี่ยนหลักสูตรสาขาภาษาไทยเป็น “ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร” เพื่อเน้นการเรียนการสอนทักษะให้มากขึ้น ดังนั้นวิชาด้านวรรณกรรมจึงถูกตัดออกจาหลักสูตรหลายวิชา แต่วิชาวรรณกรรมปัจจุบันยังคงเป็นวิชาบังคับเอกของทุกหลักสูตรอยู่ จากประสบการณ์การสอนเห็นว่า นักศึกษาเอกภาษาไทยก็ยังคงมีพื้นฐานเกี่ยวกับวรรณกรรมน้อยมาก และจากการพูดคุยกันก่อนการเรียนการสอน โดยให้นักศึกษาแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับประสบการณ์การอ่านวรรณกรรม ปรากฏว่านักศึกษามีความรู้เกี่ยวกับวรรณกรรมไม่ว่าจะเป็นเรื่องสั้น นวนิยาย สารคดีไม่มากนัก ในการเรียนการสอนวรรณกรรมจึงต้องแนะนำวรรณกรรมเรื่องเด่นๆ ให้นักศึกาได้ศึกษาวิเคราะห์

ถาม การเรียนการสอนการวิจารณ์วรรณกรรมในมหาวิทยาลัยที่มีการนำทฤษฎีเข้ามาใช้อย่างแพร่หลาย อาจารย์เห็นว่าเป็นอย่างไรบ้าง

อ.ชฎารัตย์ สิ่งนี้ขึ้นอยู่กับอาจารย์ผู้สอนแต่ละคน หากอาจารย์ผู้สอนมีความสนใจในเรื่องทฤษฎี ซึ่งสิ่งที่สำคัญคือคุณภาพของอาจารย์ผู้สอนกับนักศึกษาด้วย เช่นการสอนวรรณกรรมวิจารณ์ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ซึ่งเป็นผู้นำในการนำทฤษฎีเข้ามาใช้ในการวิจารณ์วรรณกรรม รวมถึงมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ที่ปัตตานี ซึ่งอาจารย์หลายท่านมีความเชี่ยวชาญในด้านทฤษฎี ในส่วนตัวของอาจารย์ชฎารัตน์มองว่าอาจารย์มีความรู้ทางด้านทฤษฎี แต่ยังไม่แน่ใจว่าเข้าใจทฤษฎีได้อย่างถ่องแท้หรือไม่ ในการเรียนการสอนจึงนำตัวอย่างการวิจารณ์วรรณกรรมที่ใช้ทฤษฎีการวิจารณ์บางทฤษฎีเช่น ทฤษฎีโครงสร้างนิยม เช่น ทฤษฎีโครงสร้างของอาจารย์ชูศักดิ์ ภัทรกุลวาณิช วิจารณ์เรื่องสั้นของจำลอง ฝั่งชลจิตรนำมาแทรกในการสอนบ้าง

ถาม ในสถาบันการศึกษาสามารถจะสร้างนักวิจารณ์ได้หรือไม่

อ.ชฎารัตน์ ขึ้นอยู่ที่ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่านและสามารถอ่านหนังสือแตกหรือไม่ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ต้องอาศัยการสั่งสมจะบ่มเพาะให้เกิดผลในเวลา 45 ชั่วมงต่อภาคการศึกษาทำได้ยาก นอกจากนี้อาจจุดประกายให้เกิดความสนใจงานวรรณกรรมได้บ้าง จากประสบการณ์การสอนที่มหาวิทยาลัยพายัพ นักศึกษาที่นี่ไม่ค่อยมีนิสัยรักการอ่าน หนังสือที่นักศึกษาอ่านส่วนใหญ่เป็นนิตยสารวัยรุ่น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นบทความขนาดสั้น ถึงขนาดที่นักศึกษาปัจจุบันบางคนไม่สามารถที่จะแยกบทความกับเรื่องสั้นได้ แต่มีนักศึกษาส่วนน้อยที่รักการอ่านหนังสือและสนใจวรรณกรรม ซึ่งจะพบในห้องเรียนวิชาศึกษาทั่วไป นักศึกษาเอกภาษาไทยไม่ได้แตกต่างจากนักศึกษาส่วนอื่นๆ อาจารย์เห็นว่าที่การเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยจะสร้างนักวิจารณ์ยังเป็นเรื่องยาก

ถาม จากการสัมภาษณ์อาจารย์มหาวิทยาลัยที่สอนวรรณกรรมมีความเห็นคล้ายกันว่า การสอนการวิจารณ์ในมหาวิทยาลัยไม่สามารถที่จะสร้างนักวิจารณ์ได้ แต่สามารถที่จะให้นักศึกษาได้มีความคิดในการวิเคราะห์ กระบวนการคิดวิเคราะห์สังคมสิ่งที่เกิดขึ้นรอบตัวได้

อ.ชฎารัตน์ ความใส่ใจส่วนตัวของแต่ละคน ส่วนเรื่องความใส่ใจของสังคมเป็นสิ่งที่อาจารย์สอดแทรกในวิชาเรียนอยู่แล้ว ซึ่งเป็นการพูดคุยกันในห้องเรียนมากกว่า

ถาม กิจกรรมการวิจารณ์วรรณกรรมในสถาบันการศึกษาที่เชียงใหม่หายไปหรือไม่

อ.ชฎารัตน์ กิจกรรมการวิจารณ์ในสถาบันการศึกษาของจังหวัดเชียงใหม่ซบเซาลงอย่างมาก ก่อนหน้านี้เป็นสิบๆปี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ให้ความสนใจจัดกิจกรรมเกี่ยวกับวรรรณกรรมปัจจุบันแลการวิจารณ์อย่างสม่ำเสมอ แต่ในช่วงหลังไม่มีกิจกรรมในลักษณะนี้อีกเลย

ในส่วนของมหาวิทยาลัยพายัพ ยังคงมีการจัดกิจกรรมทางด้านวรรณกรรม โดยการเชิญนักเขียนมาเป็นวิทยากรให้กับนักศึกษา เป็นกิจกรรม “นักอ่านพบนักเขียน” เพื่อเปิดโลกทัศน์ในการอ่านให้กับนักศึกษา วิทยากรที่เชิญมาจะมีความหลากหลาย เช่น คุณนิ้วกลม และในเทอมที่ผ่านมาได้เชิญอาจารย์ชมัยภร แสงกระจ่าง ผู้เขียน “อาม่าบนคอนโด” มาเป็นวิทยากร นอกจากนี้โครงการวิจัยฯ ซึ่งมีอาจารย์รื่นฤทัย เป็นหัวหน้าโครงการฯ ได้จัดสัมนาทางวิชาการเกี่ยวกับวรรณกรรมร่วมกับมหาวิทยาลัยรวมทั้งสมาคมนักเขียนฯ ก็ให้ความสนใจจัดกิจกรรมวรรณกรรมกับมหาวิทยาลัยพายัพหลายครั้ง ก็ได้รับความสนใจจากผู้เข้าร่วมเสวนาพอสมควร โดยเฉพาะที่มหาวิทยาลัยจัดกับสมาคมนักเขียนฯ ได้รับความสนใจจากนักเขียนเชียงใหม่และผู้สนใจวรรณกรรมเป็นจำนวนมาก

ถาม กิจกรรมการวิจารณ์ของกลุ่มองค์การต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรม ซึ่งไม่ใช่สถาบันการศึกษา

อ.ชฎารัตน์ อาจารย์อนุสรณ์ ติปิยานนท์สามารถตอบในส่วนนี้ได้ดี ที่เชียงใหม่มีการรวมตัวกันของกลุ่มนักเขียนเชียงใหม่ชื่อ “สโมสรนักเขียนเชียงใหม่” ซึ่งจะมีการจัดกิจกรรมสนทนาเกี่ยวกับหนังสือล่าสุดในวันเสาร์ที่ 29 พฤศจิกายนจะมีการจัดกิจกรรม

เสวนาเรื่อง “อสรพิษ” ของคุณแดนอรัญ แสงทองที่ได้รับรางวัลซีไรต์ในที่ร้านกาแฟร่ำเปิง และเปิดให้ผู้สนใจเข้าฟังซึ่งมีผู้สนใจเข้าฟังจำนวนหนึ่ง

ช่วงสิบปีที่ผ่านมานักเขียนเชียงใหม่มีการรวมตัวกันอีกครั้ง อาจารย์ทราบการรวมตัวของนักเขียนเชียงใหม่ เนื่องจากทางสมาคมนักเขียนฯ เคยขอให้อาจารย์ติดต่อกับกลุ่มนักเขียนเชียงใหม่เพื่อเข้าร่วมจัดกิจกรรมของสมาคมนักเขียนฯ ซึ่งมีกลุ่มนักเขียนเชียงใหม่มาร่วมกิจกรรมจำนวนมาก อาจารย์คิดว่ากลุ่มนักเขียนเชียงใหม่ค่อนข้างจะเข้มแข็งมีการรวมตัวกันและจัดกิจกรรมซึ่งจะจัดร่วมกับร้านหนังสือ Book Republic ซึ่งได้ปิดร้านจากเหตุการณ์การเมือง ร้านหนังสือ *เล่า ร้านกาแฟร่ำเปิง*

ถาม การรวมกลุ่มของนักเขียนเชียงใหม่มีจุดศูนย์กลางหรือไม่

อ.ชฎารัตน์ อาจารย์ไม่แน่ใจว่ากลุ่มนักเขียนเชียงใหม่มีสำนักงานหรือไม่ แต่มีการใช้เฟซบุ๊กในการนำเสนอข่าวของกลุ่ม โดยมีคุณอัคนี มูลเมฆเป็นผู้ติดต่อกลุ่มนักเขียนเชียงใหม่

ถาม จากการเข้าร่วมกิจกรรมกับ “สโมสรนักเขียนเชียงใหม่” ผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมที่จัดขึ้นที่เชียงใหม่เป็นกลุ่มใดบ้าง

อ.ชฎารัตน์ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นคนเชียงใหม่ส่วนมาก แต่มีความหลากหลายทั้งที่เป็นนักวิชาการ นักอ่านทั่วๆ ไป จำนวนผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละครั้งไม่มากนัก แต่มีการจัดกิจกรรมเป็นประจำที่ร้านหนังสือเช่นร้าน “เล่า” ร้านกาแฟต่างๆ กิจกรรมที่จัดเป็นกิจกรรมสนทนาในวงผู้สนใจเล็กๆ การรับรู้ข่าวสารการจัดกิจกรรมจะเป็นการบอกต่อกิจกรรมในกลุ่มผู้ที่สนใจ

ถาม การดำเนินวิจัยของโครงการฯ จะเป็นการค้นหาและเก็บข้อมูลกลุ่มวิจารณ์วรรณกรรมซึ่งอยู่ตามที่ต่างๆ เพื่อจะนำเสนอกิจกรรม ลักษณะความโดดเด่นของกลุ่มวรรณกรรมให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายมากขึ้น จากเวลาและงบประมาณที่จำกัดโครงการฯ จะจัดทำแผนที่กลุ่มเครือข่ายการวิจารณ์ศิลปะและอธิบายลักษณะของกลุ่มต่างๆ

อ.ชฎารัตน์ เชียงใหม่มีกลุ่มด้านวรรณกรรม เช่นเดียวกับภาคอีสานม “สโมสรนักเขียนภาคอีสาน” เป็นกลุ่มวรรณกรรมมีความเข้มแข็ง หรือกลุ่มนักเขียนภาคใต้ “นาคร” เป็นต้น

ถาม กิจกรรมด้านวรรณกรรมที่เกิดขึ้นที่เชียงใหม่มีการวิจารณ์วรรณกรรมมากน้อยอย่างไร

อ.ชฎารัตน์ กิจกรรมส่วนใหญ่จะมีการกำหนดหัวข้อการจัดกิจกรรมไว้เช่น วรรณกรรมอาเซียน ส่วนการวิจารณ์จะเข้ามาเป็นหนึ่งของงานเช่น เมื่อมีการสนทนาเกี่ยวข้องกับตัวงานวรรณกรรมก็จะมีการกล่าวถึงการวิจารณ์วรรณกรรมร่วมไปกับประเด็นทางสังคมวัฒนธรรม การที่จะตั้งหัวข้อการสนทนาหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการวิจารณ์วรรณกรรมไม่มี

ถาม ในภาคเหนือมีกลุ่มวรรณกรรมกลุ่มอื่นอีกหรือไม่

อ.ชฎารัตน์ ในส่สนนี้มห้สอบถามอาจารย์อนุสรณ์ ส่วนตัวคิดว่ากลุ่มวรรณกรรมในภาคเหนือนอกจากกลุ่ม “สมารนักเขียนเชียงใหม่” มีไม่มากนัก นักเขียนที่อยู่ในจังหวัดต่างๆ ของภาคเหนือก็มี แต่ว่าไม่มีการรวมมกลุ่มเหมือนนักเขียนที่เชียงใหม่

ถาม การรวมกลุ่มของนักเขียนเชียงใหม่มีความใกล้ชิดมากน้อยเท่าใด

อ.ชฎารัตน์ ในการจัดกิจกรรมวรรณกรรมที่เชียงใหม่นักเขียนจะมารวมกัน แต่กลุ่มนักเขียนมีการจัดงานภายในกลุ่มของตัวเองทั้งที่เป็นส่วนตัวไม่ได้มีการประชาสัมพันธ์อีกด้วย ประเด็นเหล่านี้จะได้ข้อมูลในการสัมภาษณ์อาจารย์อนุสรณ์

ถาม อาจารย์ชฎารัตน์มองภาพการวิจารณ์ในปัจจุบันอย่างไร

อ.ชฎารัตน์ เมื่อมองเข้าไปในมุมลึกมีความหลากหลายในการวิจารณ์มากขึ้น มีการใช้ทฤษฎีใหม่ๆ ในการวิจารณ์ แต่บางครั้งก็ตามไม่ทัน หรือ การวิจารณ์วรรณกรรมที่ทีผู้วิจารณ์แล้วแต่มีการวิจารณ์ในมุมมองใหม่

ถาม การวิจารณ์วรรณกรรมส่วนหนึ่งเพื่อพัฒนานักเขียน และการวิจารณ์อีกส่วนหนึ่งเพื่อให้ความรู้และพัฒนาผู้อ่านและผู้ที่สนใจในวรรณกรรม อาจารย์มมองประเด็นนี้อย่างไร

อ.ชฎารัตน์ การวิจารณ์เพื่อพัฒนานักเขียนนั้นมองว่าเป็นไปได้ยาก เพราะนักเขียนส่วนใหญ่ “อัตตา” สูง ส่วนการวิจารณ์เพื่อพัฒนาผู้อ่านและผู้สนใจวรรณกรรมยังเป็นสิ่งที่สามารถทำได้ สำหรับผู้อ่านที่สนใจทางด้านวรรณกรรม และสำหรับผู้ที่ต้องการเป็นนักเขียนจริงๆ การวิจารณ์สมารถช่วยได้ แพราะจะสร้างมุมมองการเขียนใหม่ให้กับนักเขียน

ถาม การดำเนินการวิจัยโครงการฯ ที่ผ่านมา ผู้วิจัยได้เข้าไปสร้างกลุ่มผู้วิจารณ์นิยายในเว็บไซต์เด็กดี ซึ่งเป็นการวิจารณ์นิยายที่สมาชิกเว็บไซต์เด็กดีเขียนนิยายออนไลน์ในหน้า writer ของเว็บไซต์เด็กดี และส่งมาให้ผู้วิจัยวิจารณ์งานเขียนออนไลน์ อาจารย์มองว่าอย่างไร

อ.ชฎารัตน์ ประเด็นนี้เป็นการวิจารณ์งานของผู้ที่เริ่มต้นเป็นนักเขียนสามารถจะช่วยนักเขียนได้ แต่สำหรับนักเขียนที่มีชื่อเสียงแล้วส่วนใหญ่จะไม่รับฟังการวิจารณ์เท่าไรนัก

ถาม การวิจารณ์เพื่อพัฒนาผู้อ่านมีทางเป็นไปได้หรือไม่

อ.ชฎารัตน์ มีทางที่จะเป็นไปได้สำหรับผู้อ่านที่มีความสนใจทางด้านวรรณกรรม

ถาม ปัจจุบันการวิจารณ์วรรณกรรมในสื่อสิ่งพิมพ์ลดน้อยลงไปอย่างมาก อาจารย์เห็นว่าอย่างไร

อ.ชฎารัตน์ สื่อสิ่งพิมพ์แทบไม่มีคอลัมน์หรือพื้นที่ให้กับการวิจารณ์วรรณกรรมเลย กิจกรรมส่วนหนึ่งของวรรณกรรมเป็นการเปิดตัวหนังสือตามสถานที่ต่างๆ

ถาม กิจกรรมการเปิดตัวหนังสือ แม้ว่าจะมีการจัดงานใหญ่ในสถานที่ที่เป็นที่นิยม แต่ข่าวกิจกรรมดังกล่าวไม่เป็นที่รับรู้แพร่หลาย ซึ่งต่างจากการเขียนรีวิวหนังสือในเว็บไวต์ บล็อกแก๊ง ซึ่งมีผู้เขียนรีวิวหนังสือหลากหลายมีผู้เข้าชมบางเรื่องหลายพันคน ทำให้เห็นว่าพื้นที่สื่อออนไลน์ยังเปิดกว้างสำหรับการวิจารณ์วรรณกรรมอยู่ ประเด็นนี้อาจารย์เห็นว่าอย่างไร

อ.ชฎารัตน์ ในส่วนของการเขียนบทวิจารณ์บนสื่อออนไลน์ของคนรุ่นใหม่ ไม่ได้ติดตามมากนัก และยังไม่แน่ใจว่าผู้ที่เข้ามาจะอ่านบทวิจารณ์จริงๆ หรือไม่ ส่วนการเขียนบทความวิจารณ์วรรณกรรมในสื่อสิ่งพิมพ์ ในปัจจุบันสื่อสิ่งพิมพ์ไม่ให้พื้นที่สำหรับการเขียนบทความวิจารณ์วรรณกรรม แม้ว่าอาจารย์รื่นฤทัยจะเขียนวิจารณ์วรรณกรรมในนิตยสาร ออล แต่ต้องเขียนสำหรับผู้ที่อ่านนิตยสารนี้คือ จะไม่วิจารณ์ในเชิงวิชาการมากจนเกินไป นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมเปิดตัวหนังสือเช่น การเปิดตัวหนังสือของอาจารย์ชมัยภร **“**หยาดน้ำค้างพันปี**”** เมื่อมีการจัดกิจกรรมแนะนำหนังสือ ทำให้หนังสือขายดีขึ้น นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมซึ่งสมาคมนักเขียนฯ จัดขึ้นเช่น การอบรมนักเขียน แต่ไม่มีการจัดอบรมนักวิจารณ์

ถาม ประเด็นการอบรมนักวิจารณ์ได้มีการสัมภาษณ์คุณเจน ส่งสงพันธุ์ นายกสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทยแสดงความเห็นว่า การวิจารณ์เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมด้านวรรณกรรม เนื่องจากจะเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของงานวรรณกรรมชิ้นนั้น แต่ไม่มีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิจารณ์วรรณกรรมโดยตรง อาจารย์มองว่าอย่างไร

อ.ชฎารัตน์ อาจารย์เห็นด้วยว่าการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมทั้งการอ่าน เขียน การกล่าวถึงงานวรรณกรรมส่วนหนึ่งก็เป็นทัศนวิจารณ์ที่แทรกเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรม แต่ไม่ได้มีการจัดกิจกรรมการวิจารณ์โดยเฉพาะ

ถาม จากผลการวิจัยของโครงการ การวิจัยการวิจารณ์ศิลปะ: รอยต่อระหว่างวัฒนธรรมสื่อสิ่งพิมพ์กับสื่ออินเทอร์เน็ต พบว่าไม่ใช่ประเทศไทยเท่านั้นที่พื้นที่การวิจารณ์ศิลปะลดลง แม้แต่นิตยสาร หนังสือพิมพ์ที่มีชื่อเสียงในต่างประเทศ เมื่อยอดขายสื่อสิ่งพิมพ์ลดลง สิ่งแรกที่จะถูกปรับคือการวิจารณ์ หน้าการวิจารณ์ลดน้อยลง นอกจากนี้ยังปรับลดนักวิจารณ์ลง และยังเปิดให้ผู้ที่เขียนวิจารณ์ในบล็อกจากสื่ออินเทอร์เน็ตได้ลงบทวิจารณ์ ซึ่งประเทศไทยเกิดขึ้นกับสาขาภาพยนตร์ เมื่อผู้วิจารณ์ที่เขียนวิจารณ์ในบล็อกจนเป็นที่รู้จักได้รับเชิญให้มาเขียนวิจารณ์ในสื่อสิ่งพิมพ์ แต่ยังไม่เกิดขึ้นในสาขาวรรณศิลป์ แม้จะมีบล็อกที่เขียนแนะนำหนังสือเป็นจำนวนมาก อาจารย์คิดว่าอย่างไร

อ.ชฎารัตน์ อาจารย์เห็นว่าข้อดีของสื่อออนไลน์คือเปิดกว้างให้กับทุกคนแสดงศักยภาพของตนเอง และเป็นพื้นที่ในการแสดงออก แต่สื่อสิ่งพิมพ์มีข้อดีที่มีการคัดกรองจากบรรณาธิการ

ถาม จากการสัมภาษณ์ รศ.ดร.สรณัฐ ไตลังคะ อาจารย์สรณัฐเห็นว่ากรุงเทพมหานครไม่ใช่ศูนย์กลางของการทำกิจกรรมด้านวรรณกรรม แต่กิจกรรมและการรวมกลุ่มด้านวรรณกรรมได้กระจายไปตามส่วนต่างๆ ของประเทศ ซึ่งอาจมองได้ว่ากิจกรรมหรือการรวมกลุ่มด้านวรรณกรรมไม่คึกคัก เนื่องจากไม่มีข่าวหรือการเผยแพร่กิจกรรมซึ่งเกิดขึ้นตามที่ต่างๆ อาจารย์มีความเห็นในประเด็นนี้อย่างไร

อ.ชฎารัตน์ อาจารย์เห็นว่าหากจะกล่าวถึงกิจกรรมทางด้านวิชาการโดยทั่วๆ ไป กรุงเทพมหาครนับว่ามีกิจกรรมมากกว่าส่วนภูมิภาค เนื่องจากกรุงเทพมหานครมีสถาบันการศึกษาหลายแห่ง ในส่วนภูมิภาคอาจารย์เห็นว่าภาคอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยขอนแก่นมีความเข้มแข็งทางด้านวรรณกรรม ส่วนภาคเหนือ อาจารย์ชฎารัตน์ตั้งข้อสงสัยว่าปัจจุบันมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งมีความความพร้อมด้านบุคลากร อาจารย์ที่มีคุณภาพ แต่ไม่มีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรม การจัดกิจกรรมเสวนาทางวรรณกรรมถ้าจัดขึ้นในต่างจังหวัดเช่น ที่เชียงใหม่ จะไม่ค่อยประชาสัมพันธ์ในวงกว้าง จะรับรู้กันเฉพาะ

ในกลุ่มบุคคลที่มีความสนใจทางวรรณกรรม ในทางตรงข้ามกลับเห็นว่าเมื่อสถาบันการศึกษาในกรุงเทพมหานครจัดกิจกรรมทางวรรณกรรมมีการประชาสัมพันธ์ในวงกว้างมากกว่า เพราะถึงแม้จะอยู่เชียงใหม่ก็ยังรับรู้เสมอว่าสถาบันการศึกษาแห่งใดจัดกิจกรรมเกี่ยวกับวรรณกรรมบ้าง

ถาม เครือข่ายการวิจารณ์วรรณกรรมและเครือข่ายวรรณกรรมจะพัฒนาทั้งผู้สร้างงานและผู้ที่อ่านงานวรรณกรรมหรือไม่

อ.ชฎารัตน์ อาจารย์ชฎารัตน์ยังไม่แน่ใจว่าในส่วนของผู้สร้างงานจะมองการวิจารณ์ในด้านที่ดี ในอดีตมีการปะทะกันระหว่างนักเขียนกับนักวิจารณ์เสมอ ซึ่งในทางทฤษฎีแล้วการวิจารณ์มีประโยชน์อย่างแน่นอน สำหรับนักเขียนหน้าใหม่หรือนักเขียนบางคนที่อาศัยเป็นข้อมูลในการสร้างงาน ในส่วนของผู้ที่เป็นนักเขียนอยู่แล้วอาจารย์คิดว่าจะไม่ค่อยรับฟังการวิจารณ์

ถาม อาจารย์ชฎารัตน์มองการวิจารณ์ในอนาคตเป็นอย่างไร

อ.ชฎารัตน์ เรื่องอนาคตของการวิจารณ์ก็น่าจะมีอยู่บ้าง เพราะอย่างน้อยก็ยังมีผู้ให้ความสำคัญกับการวิจารณ์อยู่ โดยณฉพาะงานวิจัยของอาจารย์เจตนา ซึ่งพยายามสร้างนักวิจารณ์รุ่นใหม่ หรือสื่อออนไลน์ซึ่งมีพื้นที่สำหรับการวิจารณ์ แต่คนรุ่นใหม่จะจริงจังและทำงานต่อเนื่องมากแค่ไหนก็ยากจะคาดการณ์ ส่วนนักวิจารณ์ที่เป็นนักวิชาการหรือนักวิจารณ์ที่ทำงานอย่างต่อเนื่องมีไม่มากนัก และงานวิจารณ์ไม่ได้เผยแพร่ในวงกว้างและพื้นที่สื่อสิ่งพิมพ์ในการวิจารณ์ก็จำกัด

ถาม ในช่วงที่นักวิจารณ์วรรณกรรมหายไป มีนักเขียนกลุ่มหนึ่งที่มาทำงานวิจารณ์ด้วยเช่น วาดระวี อุทิศ เหมะมูลหรือ ปราบดา หยุ่น

อ.ชฎารัตน์ ยังมีนักวิจารณ์ที่ไปเป็นนักเขียนอีกด้วย สำหรับนักเขียนที่เป็นนักวิจารณ์ก็ดี สร้างสีสันให้กับวงการวิจารณ์

ถาม ภาพรวมในสถาบันการศึกษากับการเรียนการสอนวิชาวรรณกรรมวิจารณ์

อ.ชฎารัตน์ จากการที่มหาวิทยาลัยพายัพเปลี่ยนแปลงหลักสูตรการสอนภาษาไทยเป็น “ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร” ทำให้วิชาวรรณกรรมวิจารณ์เป็นวิชาเลือกของนักศึกษา ซึ่งที่ผ่านมาไม่มีนักศึกษาเลือกเรียนเนื่องจากเป็นวิชาที่นักศึกษาจะต้องทุ่มเทใส่ใจในการอ่านมากยิ่งขึ้น ยังไม่เคยมีนักศึกษามาขอเปิดวิชานี้เพื่อลงเรียน แต่ก่อนที่ยังเป็นสาขาภาษาไทย วิชาวรรณคดีวิจารณ์เป็นวิชาบังคับสำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 4

ถาม จากการวิจัยมีข้อสังเกตว่า การที่การวิจารณ์วรรณกรรมลดน้อยลง เนื่องจากงานวรรณกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงหลังไม่ได้กระตุ้นให้เกิดการวิจารณ์มากนัก

อ.ชฎารัตน์ อาจารย์เห็นว่า หนังสือที่ได้รับรางวัลซีไรต์ในอดีตได้รับการวิจารณ์เป็นจำนวนมากมีนักวิจารณ์หลายคนวิจารณ์วรรณกรรมที่ได้รับรางวัลเล่มเดียวกันในมุมมองต่างๆ ตีพิมพ์ในนิตยสารเช่น สยามรัฐ มติชน จนกระทั่งสามารถรวมเป็นเล่มเฉพาะได้ แต่ในปัจจุบันมีการให้รางวัลวรรณกรรมมากขึ้นแต่กลับไม่มีการวิจารณ์วรรณกรรมเพิ่มขึ้นหรือมีเพียงเป็นคอลลัมน์ข่าวเล็กๆ เป็นการแนะนำหนังสือที่ได้รับรางวัล ไม่ได้มีการวิจารณ์เต็มรูปแบบเหมือนในอดีตที่ผ่านมา

ถาม จากการสัมภาษณ์คุณอุทิศ เหมะมูล ได้ให้ความเห็นว่าการที่เข้ามาทำงานวิจารณ์หนังสือ เนื่องจากไม่มีการวิจารณ์หนังสือ ซึ่งงานวิจารณ์ของอุทิศเป็นการเขียนวิจารณ์เพื่อผู้อ่าน เพื่อที่จะให้ผู้อ่านได้รับรู้มุมมองงานเขียนซึ่งมองจากสายตาของนักวิจารณ์ที่เป็นนักเขียนด้วย งานวิจารณ์ของอุทิศจึงไม่ใช่เป็นการเขียนเพื่อนักเขียน แต่เขียนเพื่อผู้อ่าน

อ.ชฎารัตน์ อาจารย์เห็นงานวิจารณ์วรรณกรรมของอุทิศ “วิจารณ์หน้าแรก” ในนิตยสาร writer เป็นงานวิจารณ์ที่อ่านเข้าใจได้ง่าย ซึ่งหากเปรียบเทียบกับงานวิจารณ์วรรณกรรมในนิตยสาร อ่าน วิภาษา ฟ้าเดียวกัน ที่เป็นวิชาการมาก ผู้อ่านทั่วไปเข้าใจได้ยาก ซึ่งหากเปรียบเทียบกับการแนะนำหนังสือในนิตยสารทั่วไปเช่น ขวัญเรือน ยังทำให้ผู้อ่านตามไปอ่านหนังสือเล่มนั้นๆ ได้มากกว่าเป็นการเขียนวิจารณ์เพื่อผู้อ่านทั่วไป

ถาม ในประเด็นนี้อาจารย์เจตนาได้ตั้งข้อสังเกตว่า กิจกรรมการวิจารณ์ศิลปะที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ไม่ได้เป็นเชิงวิชาการของกลุ่มผู้ที่มีความสนใจในเรื่องวรรณกรรม และหากโครงการฯสามารถที่จะค้นพบกลุ่มหรือเครือข่ายเหล่านี้ และนำความรู้ของโครงการฯและความรู้ของกลุ่มหรือเครือข่าย เพื่อที่จะนำความรู้มาประสานกัน ในการสร้างองค์ความรู้ใหม่เพื่อที่จะระดับกลุ่มให้มีความเข้มแข็ง ให้เป็นกลุ่มที่น่าสนและใช้สื่อออนไลน์ในการเผยแพร่กิจกรรมหรือองค์ความรู้

อ.ชฎารัตน์ เห็นด้วยกับการใช้สื่อออนไลน์ในการเผยแพร่กิจกรรมได้อย่างกว้างขวาง เครือข่ายที่เป็นนักเขียนเชียงใหม่แม้จะไม่ได้จัดกิจกรรมบ่อยแต่มีการจัดกิจกรรมเป็นประจำ และที่สำคัญวิทยากรที่ได้รับเชิญมานั้นเป็นผู้ที่มีความรู้เป็นนักวิชาการหรือระดับในวิชาการหรือเป็นนักอ่านที่มีความรู้ ซึ่งทำให้เวทีการวิจารณ์ของเชียงใหม่ยังดำเนินอยู่ได้อย่างต่อเนื่องแต่รูปแบบการจัดกิจกรรมเป็นการสนทนาอย่างไม่เป็นทางการ ไม่ได้จัดเวทีในรูปแบบการเสวนาวิชาการแต่เป็นการรวมกลุ่มเฉพาะกิจของผู้สนใจการอ่านหนังสือ การที่โครงการฯ จะเข้ามาประสานเพื่อทำให้กลุ่มมีความเข้มแข็งก็อาจทำได้

การวิจารณ์วรรณกรรมในปัจจุบันเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับการเสวนาพูดคุยเรื่องหนังสือที่ไม่ได้เป็นทางการหรือเป็นวิชาการ ซึ่งต่างจากในอดีตที่กิจกรรมการวิจารณ์วรรณกรรมจะเป็นการสัมมนาทางวิชาการซึ่งทำให้แวดวงการวิจารณ์เข้มแข็ง และอาจเป็นเพราะปัจจัยหลายๆด้าน นอกเหนือจากที่ได้กล่าวมาแล้ว เช่น ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง ที่ทำให้การวิจารณ์ทางด้านสังคมและการเมืองได้รับความสนใจจากผู้อ่านจนกลบการวิจารณ์ทางด้านวรรณกรรมไป

ผู้ให้สัมภาษณ์ อาจารย์อนุสรณ์ ติปยานนท์

ตำแหน่ง อาจารย์คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และ นักเขียน

ผู้สมภาษณ์: กรรณิการ์ ถนอมปัญญารักษ์

วันที่สัมภาษณ์: วันอาทิตย์ที่ 23 พฤศจิกายน 2557 เวลา 16.20-17.10 น.

สัมภาษณ์ที่ ร้านกาแฟ อาข่า อาม่า สาขาหัสดิเสวี ซอย 3 อ.เมือง จ.เชียงใหม่

ผู้ถอดเทป: กรรณิการ์ ถนอมปัญญารักษ์

==========

ถาม อาจารย์รู้จักกลุ่มคนหรือเครือข่ายที่ทำงานวิจารณ์วรรณกรรมหรือไม่

อ.อนุสรณ์ ส่วนตัวอาจารย์ไม่รู้จักผู้วิจารณ์วรรณกรรมมากนัก รู้จักคุณจรูญพร ปรปักษ์ประลัยเพียงคนเดียว

ถาม จากประสบการณ์ด้านวรรณกรรมของอาจารย์มองภาพการวิจารณ์วรรณกรรมและการวิจารณ์วรรณกรรมจากอดีตจนถึงปัจจุบันเป็นอย่างไร

อ.อนุสรณ์ อาจารย์เห็นว่าการวิจารณ์ในประเทศไทยนั้นใกล้ตายแล้ว จากอดีตอาจารย์เคยอ่านนิตยสาร “ชาวกรุง” “ฟ้าเมืองไทย” มีการกล่าวถึงหนังสืออยู่มาก แต่ในปัจจุบันแทบไม่มีการกล่าวถึงหนังสือเลย มีเฉพาะนิตยสาร “สีสัน” หนังสือพิมพ์ “กรุงเทพธุรกิจ” ซึ่งมีเพียงเล็กน้อย และเป็นการเขียนรีวิวมากกว่าการวิจารณ์วรรณกรรม

ถาม จากการติดตามการวิจารณ์วรรณกรรมของอาจารย์ ขอให้วิเคราะห์การลดลงของบทวิจารณ์วรรณกรรมในสื่อสิ่งพิมพ์

อ.อนุสรณ์ อาจารย์คิดว่า ปัญหาเกิดจากกระบวนการเป็นนักเขียนไทยที่เปราะบางขึ้น นักเขียนไม่ยอมรับการวิจารณ์ ต่างจากนักเขียนสมัยก่อนเช่น คณะสุภาพบุรุษที่เติบโตมาจากการเป็นนักเขียนมีการมารวมตัววิจารณ์งานของกันและกัน รับประทานอาหารร่วมกัน ซึ่งในช่วงหลังนักเขียนไม่มีโอกาสได้พบปะกันทำให้วิจารณ์ซึ่งกันและกันลดน้อยลง และนักเขียนส่วนหนึ่งในปัจจุบันคิดว่าผู้วิจารณ์ของตนเป็นผู้มีความไม่ชอบในส่วนตัวจึงวิจารณ์ในลักษณะอย่างนี้ ไม่ได้มองการวิจารณ์เป็นการวิจารณ์ แต่มองว่าเป็นเรื่องส่วนตัว อารย์เห็นว่านักเขียนในปัจจุบันใจไม่กว้างพอยอมรับการวิจารณ์

ถาม ในฐานะที่อาจารย์อนุสรณ์เป็นนักเขียน มองการวิจารณ์ในฐานะที่เป็นนักเขียนอย่างไร

อ.อนุสรณ์ การวิจารณ์เป็นสิ่งที่จะดี แต่ในประเทศไทยกำลังกลับหัวกลับหาง

ถาม อาจารย์หมายรวมถึงการวิจารณ์ศิลปะในทุกสาขาด้วยหรือไม่

อ.อนุสรณ์ อาจารย์เห็นว่าศิลปะทุกสาขา ด้านสถาปัตยกรรมมีการวิจารณ์น้อย เช่นเดียวกับจิตรกรรมมีการวิจารณ์น้อย performance นาฏศิลป์ ศิลปะทุกสาขาควรมีการวิจารณ์ ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วงมาก

ถาม การวิจารณ์มีทั้งการวิจารณ์เพื่อพัฒนาศิลปิน และการวิจารณ์เพื่อให้ความรู้ เปิดมุมมองให้กับผู้รับงานศิลปะ เมื่อการวิจารณ์หายไปแล้วผู้เสพศิลปะจะรับรู้ศิลปะได้ลึกซึ้งเข้าใจได้หรือไม่อย่างไร

อ.อนุสรณ์ อาจารย์เห็นว่าผู้เสพศิลปะต้องการการวิจารณ์เท่ากับผู้ผลิตงาน แต่ไม่มีการวิจารณ์ โดยเฉพาะด้านวรรณศิลป์แทบไม่มีความหวังเมื่อเทียบกับทัศนศิลป์ อาจารย์ซึ่งอยู่ในแวดวงทัศนศิลป์รู้สึกว่าการวิจารณ์ทัศนศิลป์มีอนาคตมากกว่าวรรณศิลป์ ในแง่ของผู้ผลิตงานพัฒนาไปไกลกว่าวรรณศิลป์เช่น 1) เวนิสเบียนนาเลย์งานมีความเป็นสากล วรรณกรรมไทยไม่มีความเป็นสากล และยังคงย่ำอยู่กับที่ 2) กรอบงานของทัศนศิลป์ไปไกลมาก เช่นงานของอาจารย์นิพันธ์ โอฬารนิเวศน์ที่เบียนนาเลย์ไปในระดับสากล งานของอภิชาติพงษ์ วีระเศรษฐกุล งานของคุณไมเคิล เชาวนาศัยมีความก้าวหน้า ขณะที่วรรณกรรมไทยยังอยู่กับที่ การผลิตงานศิลปะที่มีความก้าวหน้าทำให้ผู้รับงานศิลปะมีความต้องการเข้าใจในงานศิลปะนั้นๆ เช่นการที่คุณไมเคิลลุกขึ้นมาแต่งตัวเป็นพระหรือฤกษ์ฤทธิ์ ติระวนิชทำผัดไทยเป็นงานศิลปะ เพราะฉะนั้นเมื่อมีคนจำนวนมากสงสัย นักวิจารณ์จะเข้ามาทำหน้าที่ตรงนี้ แต่วรรณศิลป์ขาดในส่วนนี้

ถาม วรรณศิลป์แม้แต่งานที่ได้รับรางวัลซีไรต์ก็ไม่มีการวิจารณ์ด้วยเช่นกัน

อ.อนุสรณ์ อาจารย์เห็นว่า ไม่มีประเด็นที่จะวิจารณ์เช่น เมื่อ อสรพิษ ของแดนอรัญ แสงทองได้รางวัลซีไรต์ แต่ผู้คนในแวดวงวรรณกรรมเห็นว่าคุณแดนอรัญสมควรได้รับรางวัล จึงไม่มีความจำเป็นต้องวิจารณ์ อาจารย์เห็นว่า รางวัลซีไรต์ที่ความน่าตื่นเต้นคือในปีที่ “ความน่าจะเป็น” ของปราดา หยุ่นได้รับรางวัล แล้วเกิดคำถามว่างานเป็นวรรณกรรมหรือไม่ ถ้าเป็นวรรณกรรมเป็นงานวรรณกรรมแบบใด จึงมีผู้วิจารณ์เป็นจำนวนมาก และในปีที่ “ไม่มีหญิงสาวในบทกวี” ของซะการีย์ยา อมตยาได้รางวัลซีไรต์ มีผู้ตั้งข้อสงสัยและเกิดการถกเถียงกวีกลอนเปล่ามากเช่นกัน

ถาม ความสงสัยของคนในสังคมกระตุ้นให้เกิดการวิจารณ์

อ.อนุสรณ์ อาจารย์เห็นว่าใช่ในส่วนหนึ่ง แต่การกระตุ้นให้เกิดการวิจารณ์ได้นั้น งานศิลปะจะต้องมีความคิดสร้างสรรค์มากจนไกลจากผู้เสพ แต่งานวรรณศิลป์ยังเป็นงานอนุรักษ์

ถาม ในมุมมองของอาจารย์มองว่าการวิจารณ์ทางด้านวรรณศิลป์ที่หายไปจะสามารถกลับมาได้อีกหรือไม่

อ.อนุสรณ์ อาจารย์เห็นว่าเป็นไปไม่ได้ เนื่องจากกำลังอยู่ในช่วงของการล่มสลายของวรรณศิลป์ไทย

ถาม หากมองกลับไปในแวดวงวิชาการ สถาบันการศึกษา อาจารย์มองการวิจารณ์วรรณกรรมว่าเป็นอย่างไร

อ.อนุสรณ์ อาจารย์เห็นว่าสถาบันการศึกษาไม่เคยผลิตนักเขียน สถาบันการศึกษาผลิตอาจารย์สอนทางด้านวรรณคดีและส่วนใหญ่เป็นวรรณคดีประเพณี สถาบันการศึกษาจึงไม่สามารถสร้างนักวิจารณ์ได้เช่นกัน เพราะการวิจารณ์จะเกิดขึ้นได้ก็เนื่องมาจากตัววรรณศิลป์ก้าวหน้า เมื่อตัวงานวรรณศิลป์ไม่ก้าวหน้า ในขณะที่นักศึกษาเรียนวรรณคดีส่วนหนึ่งอ่านงานวรรณกรรมต่างประเทศที่ก้าวไกลกว่าวรรณกรรมไทยจึงไม่น่าสนใจวิจารณ์วรรณกรรมไทย

ถาม อาจารย์มีความคิดเห็นอย่างไรกับการที่เกิดกลุ่มทำกิจกรรมด้านวรรณกรรม การสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดของกลุ่มนักเขียนและกลุ่มผู้สนใจด้านวรรณกรรม

อ.อนุสรณ์ อาจารย์เห็นว่าไม่มีกลุ่มทำกิจกรรมแล้ว ซึ่งก่อนหน้านี้มีกลุ่มดำเนินกิจกรรมด้านวรรณกรรมอย่างพระจันทร์เสี้ยว ช่อการะเกด คณะสุภาพบุรุษ แต่ปัจจุบันไม่มีแล้ว แม้กระทั่งกลุ่มวรรณกรรมพินิจก็หายไป

ถาม หลังจากกลุ่มวรรณกรรมพินิจ มีกลุ่มนักเขียนที่มีการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิด ซึ่งเป็นกลุ่มสนทนาแลกเปลี่ยนกันอย่างไม่เป็นทางการ

อ.อนุสรณ์ อาจารย์เห็นว่าการสนทนาแลกเปลี่ยนอย่างไม่เป็นทางการไม่มีการบันทึก จึงเป็นเพียงการสนทนากันในกลุ่มเพื่อนเท่านั้น

ถาม การรวมกลุ่มกันของนักเขียนเชียงใหม่เป็น “สโมสรนักเขียนเชียงใหม่” ซึ่งอาจารย์ได้ร่วมกิจกรรมด้วย สโมสรนักเขียนเชียงใหม่มีลักษณะเป็นอย่างไร

อ.อนุสรณ์ อาจารย์เห็นว่าการรวมตัวของนักเขียนเชียงใหม่เป็นสิ่งที่ดี และเชียงใหม่มีลักษณะความเป็นชุมชน (community) มีความเป็นหมู่บ้าน ผู้คนในวงการศิลปะรู้จักกันเหมือนเป็นคนในหมู่บ้านเดียวกัน ดังนั้นเมื่อพบในงานต่างๆ ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการก็จะได้สนทนาเรื่องราวด้านวรรณกรรม ทั้งนี้อาจารย์ได้เข้าร่วมกิจกรรมกับ “สโมสรนักเขียนเชียงใหม่” อยู่เป็นประจำทั้งงานเป็นทางการและงานส่วนตัว นักเขียนจะร่วมกันการสนทนาในเรื่องงานเขียนและวรรณกรรม

ถาม การรวมตัวกันของกลุ่มนักเขียนและผู้สนใจด้านวรรณกรรม การจัดกิจกรรมทางด้านวรรณกรรม อาจารย์มองว่าการรวมตัวกันจัดกิจกรรมจะส่งผลต่อทั้งนักเขียนและผู้สนใจวรรณกรรมอย่างไร

อ.อนุสรณ์ แม้ว่าการรวมตัวกันของนักเขียนเชียงใหม่เป็นสิ่งดี แต่ยังไม่สามารถบอกได้ว่าส่งผลอย่างไร เพราะการสนทนาที่เกิดขึ้นในร้านกาแฟหรือร้านหนังสือเป็นแบบไม่เป็นทางการ แม้ว่าจะมีนักเขียน นักศึกษาหรือบุคคลทั่วไปสนใจวรรณกรรมเข้าร่วม แต่กิจกรรมจัดขึ้นเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดด้านวรรณกรรม เป็นกิจกรรมจำกัดในกลุ่มเล็กๆ ไม่ได้เน้นเรื่องการวิจารณ์โดยเฉพาะ

ถาม การที่เชียงใหม่มีพื้นที่เปิดให้มีการจัดกิจกรรมศิลปะด้านต่างๆ วรรณศิลป์ ทัศนศิลป์ ภาพยนตร์ ศิลปะการแสดงนับว่าเป็นจุดเด่นหรือไม่

อ.อนุสรณ์ อาจารย์ให้ข้อสังเกตว่า เชียงใหม่มีความเข้มแข็งทางด้านทัศนศิลป์มาก และอาจารย์เห็นว่าทัศนศิลป์จะฉุดศิลปะสาขาอื่นด้วย นอกจากนี้ยังมีนาฏศิลป์ ละคร ด๊านซ์ โฟโต้ ภาพยนตร์มีการแสดงตอลอดเวลา มีลักษณะคล้ายกับนิวยอร์คหรือลอนดอนที่มีกิจกรรมด้านศิลปะเป็นประจำ

ถาม กิจกรรมทางด้านศิลปะที่เกิดขึ้นในเชียงใหม่เกี่ยวโยงกับสถาบันการศึกษาในเชียงใหม่หรือไม่

อ.อนุสรณ์ อาจารย์เห็นว่าไม่เกี่ยวข้องกัน เนื่องจากกิจกรรมส่วนหนึ่งเกิดจากชาวต่างชาติที่อาศัยในเชียงใหม่รวมถึงศิลปินและผู้สนใจต้องการทำกิจกรรม และเชียงใหม่เป็นเมืองไม่ใหญ่จึงทำกิจกรรมด้านศิลปะได้สะดวก ผู้สนใจศิลปะสามารถรวมตัวเพื่อพบปะสนทนากันได้สะดวกทั้งในร้านกาแฟ ร้านหนังสือ หรืออาจจะเป็นร้านขายสุราด้วย กลุ่มผู้สนใจศิลปะในเชียงใหม่มีหลายกลุ่ม ซึ่งอาจารย์มีกลุ่มสนทนาเรื่องศิลปะตามร้านต่างๆ ในการสนทนาจะมีการซักถามเกี่ยวข้องกับกิจกรรมศิลปะที่จัดที่เชียงใหม่ เนื่องจากเชียงใหม่มีหอศิลปะ 20 แห่ง เมื่อทัศนศิลป์แข็งแรงก็ฉุดให้วรรณศิลป์ได้มีความคิดที่กว้างขึ้นอีกด้วย นอกจากนี้ศิลปินสาขาต่างๆ ยังได้มาพบปะสนทนาทำกิจกรรมร่วมกันทั้งที่เป็นทางการและส่วนตัว ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นส่งเสริมให้เกิดความสงสัยว่าเกิดอะไรขึ้น ซึ่งจำเป็นจะต้องมีนักวิจารณ์มาอธิบายว่าเกิดอะไรขึ้น

ถาม การวิจารณ์ศิลปะที่เชียงใหม่มีลักษณะอย่างไร และใครคือผู้จัดกิจกรรม

อ.อนุสรณ์ การวิจารณ์ศิลปะเป็นการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในแบบไม่เป็นทางการ เช่นการจัดกิจกรรมเสวนาหรือการสนทนาในกลุ่มเล็ก โดยมีร้านกาแฟหรือร้านหนังสือในจังหวัดเชียงใหม่เป็นผู้ให้การสนับสนุนสถานที่ในการจัดกิจกรรม

ถาม อาจารย์เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะที่เชียงใหม่ในฐานะวิทยากรจากการรู้จักกันส่วนตัว หรือได้รับเชิญ

อ.อนุสรณ์ ส่วนหนึ่งอาจารย์มีความสนิทกับผู้จัดหรือเป็นหัวข้อที่สนใจ นอกจากนี้แม้อาจารย์จะไม่ได้เป็นวิทยากรยังเข้าร่วมกิจกรรมศิลปะที่อาจารย์มีความสนใจที่จัดขึ้นที่เชียงใหม่เป็นประจำอีกด้วย

ถาม กรุงทพฯ สามารถจัดกิจกรรมศิลปะในลักษณะที่จัดที่เชียงใหม่ได้หรือไม่

อ.อนุสรณ์ ลักษณะของเชียงใหม่มีความเป็นชุมชนและความกันรู้จักกันมาร่วมสนทนากัน ซึ่งสิ่งนี้ไม่มีในกรุงเทพฯ

ถาม แวดวงวรรณกรรมไทยในปัจุบันเป็นอย่างไร

อ.อนุสรณ์ อาจารย์ให้ภาพของวงการวรรณกรรมในประเทศไทยค่อนข้างจะช้ากว่าประเทศเพื่อนบ้าน อาจารย์เองไม่ได้ไปร่วมงานมหกรรมหนังสือในประเทศไทย ส่วนใหญ่ไปงานต่างประเทศ ปีนี้อาจารย์ไปประเทศอินโดนีเซียและปีหน้าจะไปพม่า ซึ่งบทสนทนาเกี่ยวกับหนังสือเป็นคนละเรื่องกับในประเทศไทย

ถาม อะไรคือบทสนทนาที่แตกต่างกันในประเทศไทยกับต่างประเทศ

อ.อนุสรณ์ จากประสบการณ์ของอาจารย์ การสนทนาของนักเขียนในต่างประเทศสนทนาเรื่องการเขียน ปัญหาการเขียนของแต่ละประเทศเป็นอย่างไร นักเขียนศิลปินมองว่าประเทศของเขาเมื่อพ้นจากยุคอาณานิคมและความขัดแย้งทางด้านศาสนา ทิศทางวรรณกรรมจะเป็นอย่างไร เช่น ประเทศอินโดนีเซียกำลังจะเป็นประชาธิปไตย วรรณกรรมควรจะเป็นอย่างไร หรือเวียดนามที่วรรณกรรมได้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมีประชาชนอ่านหนังสือมาก อาจารย์ตั้งข้อสังเกตว่านักเขียนไทยสนทนาเรื่องอะไร

ถาม อาจารย์มองว่าเครือข่ายศิลปะที่เชียงใหม่จะอยู่คงทนนานเท่าใด

อ.อนุสรณ์ รูปแบบเครือข่ายศิลปะที่เชียงใหม่เปลี่ยนรูปตลอดเวลา ในช่วงแรกเป็นกลุ่มเครือข่ายศิลปินทำงานศิลปะที่เชียงใหม่ และมาเป็นนักศึกษาจบจาคณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และเป็นนักศึกษาคณะวิจิตรศิลป์ไปเรียนต่อต่างประเทศ จนมาเป็นลูกศิษย์ของอาจารย์ที่จบวิจิตรศิลป์ที่ไปเรียนต่อต่างประเทศ ซึ่งมีหลายรุ่นและพัฒนาการแข็งแรงมาก รายละเอียดในส่วนนี้อาจารย์วันทนีย์ สามารถอธิบายได้

ถาม อาจารย์คิดว่าการจัดกิจกรรมลักษณะใดส่งเสริมนักเขียน สโมสรนักเขียนเชียงใหม่

อ.อนุสรณ์ อาจารย์เห็นว่าไม่มีอะไรมากเพราะหน้าที่สำคัญของนักเขียนคือการเขียนหนังสือ เพราะฉะนั้นเมื่อนักเขียนเขียนหนังสือ จัดพิมพ์เป็นเล่มและมีการเปิดตัวหนังสือ ก็จะมีกลุ่มนักเขียนผู้สนใจมาร่วมงานเปิดตัวหนังสือเช่น คุณอัคนี มูลเมฆ ออกหนังสือปีละสองเล่ม อาจารย์อนุสรณ์ก็ออกหนังสือปีละสองเล่ม เมื่อมีนักเขียนในกลุ่มออกหนังสือจะได้มีการพบกันเป็นประจำของนักเขียนในกลุ่ม หรือในปีหน้าจะมีโครงการเก็บรวบรวมงานเก่าของนักเขียนภาคเหนือที่เสียชีวิตแล้วเช่น ส.ธรรมยศ ชาวลำปาง ว. จันทพิททะ ชาวเชียงใหม่ อยันตคุปชาวเชียง

ถาม สโมสรนักเขียนเชียงใหม่ยังเปิดสำหรับผู้สนใจด้านวรรณกรรมด้วย

อ.อนุสรณ์ ใช่ ในการจัดกิจกรรมมีผู้ที่สนใจที่ไม่นักเขียนเข้าร่วม การจัดกิจกรรมจัดที่ร้านกาแฟ ร้านหนังสือในเชียงใหม่ เนื่องจากเจ้าของร้านเป็นเพื่อนกับนายกสโมสรนักเขียนเชียงใหม่ หรือเป็นเพื่อนกับนักเขียนก็ให้จัดกิจกรรมโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย ส่วนร้านหนังสือเช่นร้าน “เล่า” ก็จัดกิจกรรมเกี่ยวกับหนังสือ เพื่อประชาสัมพันธ์ขายหนังสือในร้านด้วย

ถาม เครือข่ายของวรรณศิลป์ที่เชียงใหม่มีลักษณะเป็นเครือข่ายของ บุคคล กลุ่มคน

อ.อนุสรณ์ อาจารย์เห็นว่าเป็นเครือข่ายทั้งสองแบบพร้อมกันซึ่งมีความใกล้ชิดกันเป็นการส่วนตัวและมีความสนใจร่วมกัน

ถาม สถาบันจะเข้ามามีส่วนในเครือข่ายวรรณกรรมได้มากน้อยอย่างไร

อ.อนุสรณ์ สถาบันจะต้องเป็นผู้ให้ทุน แต่ก็ยังเป็นส่วนเริ่มต้น สโมสรนักเขียนเชียงใหม่มีโครงการฯทำนิตยสารนักเขียนเชียงใหม่ สามารถสอบถามจากคุณรายา ผการ์มาศ เนื่องจากเชียงใหม่มีนิตยสารแจกฟรีเป็นจำนวนมาก และต้องการบทความ ซึ่งเป็นช่องทางหนึ่งให้นักเขียนมีงานทำด้วย

ถาม การทำนิตยสารซึ่งเป็นสื่อเผยแพร่งานของนักเขียนเชียงใหม่ได้มากขึ้น จะทำให้ผู้รับได้รู้จักวรรณกรรมและนักเขียนเชียงใหม่มากขึ้นเท่าใด ในมุมมองของอาจารย์

อ.อนุสรณ์ ผู้อ่านหนังสือเชียงใหม่มีจำนวนไม่มาก ผู้เข้าร่วมกิจกรรมจะเป็นกลุ่มของนักเขียนที่มาสนทนาว่าจะเขียนงานอย่างไร

ถาม โดยทั่วไปนักเขียนต้องการที่จะให้งานเขียนของตนเองเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง

อ.อนุสรณ์ เฟซบุ๊กเป็นสื่อที่ทำให้ผู้อ่านได้รับรู้งานของนักเขียนเชียงใหม่ และเป็นพื้นที่ในการเขียนวิจารณ์งานด้วยแต่ไม่ใช่การวิจารณ์ที่เป็นจริงจังนัก อาจารย์เป็นห่วงคือ การไม่มีตัวงานวรรณกรรมดีๆ ที่จะทำให้เกิดการวิจารณ์ที่คึกคักได้ ซึ่งตรงข้ามกับทัศนศิลป์อาจารย์ได้ชมงานของคฑา แสงแข อังกฤษ อัจฉริยโสภณ และศิลปินที่ไปเวนิส เบียงนาเลปีที่แล้ว งานของศิลปินเหล่านี้น่าสนใจ แต่ปีที่ผ่านมาไม่มีงานวรรณกรรมที่น่าสนใจ และการที่วรรณกรรมไทยจะออกไปต่างประเทศนั้นจะต้องแปลเป็นภาษาอังกฤษ ซึ่งก็มีงานวรรณกรรมแปลเป็นภาษาอังกฤษน้อยมาก อาจารย์เห็นว่าวรรณกรรมไทยยังมองไม่เห็นอนาคต

ถาม วรรณศิลป์ที่เชียงใหม่เป็นอย่างไร

อ.อนุสรณ์ อาจารย์เห็นว่าวรรณศิลป์ที่เชียงใหม่ก็ไม่มีอนาคตเช่นเดียวกัน แต่เนื่องจากเป็นชุมชนเล็กเป็นการเขียนเองพิมพ์เองและอ่านกันเองภายในกลุ่มจึงไม่เกิดผลกระทบ ปัญหาของวรรณศิลป์ เช่นการทำวิจัยของโครงการ ที่ศึกษาและเห็นปัญหาของสาขาวรรณศิลป์ เมื่อนำเสนอผลการวิจัย ผู้เข้าร่วมเห็นว่าผลการวิจัยมีประโยชน์ได้ข้อมูลดีมาก แต่จะไม่มีการดำเนินการต่อและในเวลาต่อมาก็จะมีการทำวิจัยต่อ งานวิจัยเล่มนี้ไม่ได้ส่งผลต่อวรรณกรรม ในทางทัศนศิลป์จะส่งผลกระทบ เพราะวรรณศิลป์ไม่รู้ว่าแก่นอยู่ที่ใด และใครจะสนใจรายงานการวิจัย ทั้งสมาคมนักเขียน นักเขียน ผู้เกี่ยวข้องในแวดวงการวิจัย เช่นกระทรวงวัฒนธรรมแต่ไม่ได้มีผลกระทบมากนัก

ถาม ในสาขาทัศนศิลป์มีความสนใจมากน้อยเพียงใด

อ.อนุสรณ์ ในสาขาทัศนศิลป์ค่อนข้างที่จะกว้าง อาจารย์วันทนีย์ ศิริพัฒนานันทกูล นำเสนอผลรายงานการวิจัย คณะวิจิตรศิลป์ จิตรกรรม ศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา นเรศวร จุฬาลงกรณ์หมาวิทยาลัย ฟังรายงานชิ้นนี้ โดยที่จะเอาไปใช้

ถาม ทำไมอาจารย์จึงมองว่าทัศนศิลป์มีโอกาสที่เปิดกว้างกว่าวรรณศิลป์

อ.อนุสรณ์ เพราะว่าทัศนศิลป์มีความเป็นสากลกว่า ทุกคนอยากรู้ว่ารายงานการวิจัยจะนำมาใช้กับงานตัวเองได้อย่างไร ขณะที่วรรณศิลป์อาจารย์ในสาขาวรรณศิลป์คณะอักษรศาสตร์ ศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ไม่ใช่อาจารย์รุ่นใหม่ แต่อาจารย์ในทัศนศิลป์เป็นอาจารย์รุ่นใหม่ พูดคุยกันเรื่องศิลปะ อาจารย์เห็นว่าอาจารย์ผู้สอนในคณะวิชาศิลปะร้อยละเก้าสิบถึงเก้าสิบเก้า นอกจากจะสอนหนังสือแล้วยังเป็นศิลปินด้วย ในขณะอาจารย์ในคณะมนุษย์สาสตร์ ศิลปศาสตร์ อักษรศาสตร์ เป็นอาจารย์สอนภาษาไทยไม่ใช่นักเขียน ฉะนั้นเขาจึงไม่รู้สึกว่ารายงานการวิจัยจะเข้ามามีส่วนในงาน เช่นเดียวกับการทำวิจัย อาจารย์วันทนีย์ซึ่งเป็นศิลปินเองมาทำวิจัยจะทำให้เห็นมุมมองศิลปินที่เกี่ยวกับการวิจารณ์ว่าทำไมไม่สามารถที่จะไปให้ถึงที่สุดได้ ซึ่งในสาขาวรรณศิลป์ที่ผู้วิจัยไม่ได้เป็นนักเขียนเอง ก็จะมองในมุมของนักวิจัย

ถาม อาจารย์ในฐานะนักเขียนถ้าต้องมาทำวิจัยการวิจารณ์วรรณกรรมจะมีมุมมองในการทำวรรณกรรมอย่างไร

อ.อนุสรณ์ อาจารย์จะมองศูนย์กลางคือ สมาคมนักเขียนฯ หรือสถาบันการศึกษาผู้สอนเป็นหลัก

ถาม ในสถาบันการศึกษามีการปรับให้นักเขียนเข้ามาเป็นวิทยากร เพิ่มความรู้และประสบการณ์ให้กับนักศึกษา

อ.อนุสรณ์ อาจารย์เห็นว่านั่นเป็นการพยายามปรับตัวในสถาบันการศึกษา แต่ในต่างประเทศ ภาควิชาการเขียนสร้างสรรค์ (creative writing) อาจารย์ทุกคนเป็นนักเขียน แต่ประเทศไทยมาจากครูภาษาไทย

ถาม เช่นเดียวกับวิชาวิจารณ์วรรณกรรม ผู้สอนจะต้องเป็นนักวิจารณ์หรือมีประสบการณ์การวิจารณ์วรรณกรรม

อ.อนุสรณ์ ในด้านการการสอนวิจารณ์วรรณกรรม ไม่ใช่การสร้างนักวิจารณ์ทำอาชีพการวิจารณ์วรรณกรรม แต่สร้างคนเพื่อที่จะมี critical mild ในการอ่านงานวรรณกรรม

ถาม ความเห็นนี้ตรงกับการสัมภาษณ์อาจารย์มหาวิทยาลัยว่า การสอนการวิจารณ์วรรณกรรมในมหาวิทยาลัยไม่สามารที่จะสร้างนักวิจารณ์ได้ แต่สามารถที่จะให้ความรู้เพื่อให้นักศึกษามีกระบวนการคิดวิเคราะห์ได้

อ.อนุสรณ์ นั่นเป็นสิ่งที่สถาบันการศึกษาทำถูกต้อง จึงไม่ใช่ประเด็นต้องกังวลว่าจะไม่มีนักวิจารณ์ เพียงแต่อาจารย์เห็นว่าศิลปะในประเทศไทย 5-6 สาขา วรรณศิลป์เป็นสาขาที่ผู้สอนแทบจะไม่ได้เป็นผู้ปฏิบัติ เหมือนกับสถาปัตยกรรม อาจารย์ผู้สอนแทบทุกคนและเคยออกแบบตึก และยังมีสำนักงานเป็นของตนเอง อาจารย์ด้านดนตรีเป็นนักดนตรีแสดงดนตรี แต่ด้านวรรณกรรมไม่มีอาจารย์เป็นนักเขียน จึงต้องแก้ปัญหาด้วยการเชิญนักเขียนมาเป็นวิทยากร ทำค่ายนักเขียน เหตุการณ์ก็จะเป็นงูกินหาง เพราะการสร้างนักเขียนต้องใช้เวลาอย่างน้อยสี่ปี แวดวงวรรณศิลป์จึงเป็นแวดวงที่น่าเศร้า

ถาม ถ้าจะหาทางออกให้กับแวดวงวรรณศิลป์นั้นพอจะมีทางหรือไม่

อ.อนุสรณ์ จ้างนักเขียนเป็นอาจารย์ นักเขียนจะมีรายได้จากการเป็นอาจารย์ด้วย

ถาม บรรยากาศในแวดวงวรรณกรรมอะไรที่แตกต่างหรือหายไปจากอดีตที่ผ่านมา

อ.อนุสรณ์ อาจารย์เห็นว่าการสนทนาเต็มไปด้วยประเด็นที่ไม่มีสาระ เช่นการถกเถียงกันว่า ทำไมงานของนิ้วกลมจึงขายดี หรือทำไมสำนักพิมพ์จึงสนับสนุนงานเขียนของนิ้วกลม หรืองานเขียนของนิ้วกลมไม่ใช่งานวรรณกรรม สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่ประเด็นในถกเถียงเป็นการเสียเวลากับเรื่องไร้สาระเหล่านี้ โดยส่วนตัวอาจารย์จะเขียนหนังสือให้ได้มากที่สุด และผลักดันงานของตนเองให้เป็นที่รู้จักทั้งในระดับสากลและในประเทศ โดยไม่ต้องกังวลว่าตัวเองเป็นนักเขียนไทย

ถาม ประเด็นนี้เป็นประเด็นส่วนตัวในฐานะเป็นนักเขียน อาจารย์อยากจะให้วงการวรรณกรรมก้าวหน้าไปในทางใด

อ.อนุสรณ์ อาจารย์เห็นว่าไม่มีทางออก เพราะผู้ที่อยู่แวดวงวรรณกรรมไม่เห็นปัญหานี้ จึงเป็นเหมือนผู้ติดอยู่ในโคลนหล่มแล้วไม่รู้สึกว่าเป็นโคลนหล่ม ยังมีความสุขและนอนอยู่เฉยๆ

ถาม การที่อาจารย์มองว่า วรรณกรรมยังติดอยู่ในภาวะอย่างนี้ นั้นหมายถึงการวิจารณ์วรรณกรรมก็จะไม่เกิดขึ้นเช่นเดียวกัน

อ.อนุสรณ์ อาจารย์เห็นว่าไม่จำ หน้าที่ของนักวิจารณ์วรรณกรรมก็วิจารณ์ไป อาจารย์แนะนำว่าไม่จำเป็นต้องวิจารณ์วรรณกรรมไทยเพียงอย่างเดียว จะวิจารณ์หนังสือวรรณกรรมต่างประเทศก็ได้เช่นกัน

ถาม สมาคมนักเขียนฯ ก็ทำกิจกรมนำนักเขียนไทยและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาทำกิจกรรม ร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

อ.อนุสรณ์ อาจารย์ไม่ได้มีปัญหากับกิจกรรมของสมาคมนักเขียนฯ แต่มีคำถามว่ากิจกรรมเหล่านั้นได้รับรู้ถึงคนทั่วไปหรือไม่ อาจารย์เห็นว่าเป็นกิจกรรมเป็นที่รับรู้กันเพียงในกลุ่มเล็กๆ หนังสือเหล่านั้นควรจะส่งมาขายตามร้านหนังสือทั่วประเทศ และจัดงานเปิดตัวพูดถึงหนังสือเหล่านี้ตามภูมิภาคต่างๆ และควรจะแจกจ่ายไปยังสโมสรนักเขียนต่างจังหวัดด้วย

ถาม การวิจารณ์วรรณศิลป์ยังไม่เห็นทิศทางแต่การวิจารณ์ของทัศนศิลป์เป็นอย่างไร

อ.อนุสรณ์ อาจารย์เห็นว่าการที่ศิลปินไทยไปเบียงน่าเลย์และหนังสือพิมพ์อิตาลีลงข่าวศิลปินไทย อาจารย์นิพันธ์ไปแสดงงานที่ฮ่องกง China Morning Post ก็พูดถึงงานของศิลปินไทย การศึกษาการวิจารณ์จึงไม่ใช่เป็นการวิจารณ์ในประเทศไทยเท่านั้น แต่จะต้องวิจารณ์ผลงานที่ผลิตขึ้นโดยคนไทย เพราะฉะนั้นนักเขียนไทย ศิลปินไทยต้องเลิกคิดที่จะผลิตงานเพียงในประเทศแต่ต้องออกไปต่างประเทศไปท้าทายให้นักวิจารณ์ต่างชาติได้วิจารณ์งานตัวเอง ปัญหาอยู่ที่นักเขียนไทยยังไม่มีหนังสือที่แปลภาษาอังกฤษ สโมสร สมาคมนักเขียนควรทำในสิ่งนี้ คือการนำงานเขียนดีๆ มาแปลอย่างน้อยปี 1-2 เล่ม ถ้าหากต้องใช้ทุนมากก็ขอทุนจากรัฐบาล และชี้ให้เห็นว่าศิลปินทัศนศิลป์สามารถไปนำเสนองานที่ต่างประเทศได้ทั้งที่ใช้เงินรัฐบาลจำนวนมากเช่นกัน เป็นคำถามที่ควรจะกลับไปถามกระทรวงวัฒนธรรมเช่นกัน

ถาม โครงการฯ สนใจว่าการที่มีกลุ่มคนที่สนใจทางด้านศิลปะมารวมกลุ่มกัน จะทำให้เกิดความคึกคักและกระตุ้นวงการศิลปะ

อ.อนุสรณ์ อาจารย์เห็นว่าการดำเนินการวิจัยของโครงการนั้นมีประโยชน์ แต่ผลของการวิจัยนั้นจะกลายเป็นสิ่งไม่ได้นำไปใช้จะเป็นเงินก้อนหนึ่งที่หายไป อาจารย์ได้พบนักเขียนไต้หวัน ร้านหนังสือไต้หวันเปิดตลอด 24 ชั่วโมง งานของนักเขียน

ไต้หวันมีความก้าวหน้าในพล็อตเรื่อง นวนิยายที่เปิดตัวทำให้อาจารย์ตกได้แม้ว่าอาจารย์จะอ่านหนังสือต่างประเทศเป็นจำนวนมากก็ตาม งานเขียนของอาจารย์เองยังสู้ไม่ได้ซึ่งต้องออกวิ่งถึงจะตามทัน ซึ่งนักเขียนในประเทศไทยยังไม่ตระหนักถึงปัญหานี้ และยังจมลงไปทั้งจากความแตกแยก ทำให้อาจารย์หมดหวัง แต่ยังมีนิตยสารปรากฏที่คุณอุทิศ เหมะมูลเป็นบรรณาธิการ เป็นความหวังของวรรณกรรมไทย ซึ่งยังไม่รู้ว่าจะไปได้แค่ไหน

ผู้ให้สัมภาษณ์ :อาจารย์หัตถกาญจน์อารีศิลป/ คุณธนาคาร จันทิมา

ตำแหน่ง : อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทยคณะอักษรศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย / อดีตผู้ทำ fb: Bookmoby

ผู้สัมภาษณ์ : กรรณิการ์ ถนอมปัญญารักษ์ และอรพินท์ คำสอน

วันที่สัมภาษณ์ : วันที่ 4 ธันวาคม 2557 เวลา 15.00-17.45 น.

สัมภาษณ์ที่: ชั้น 1 อาคารบรมราชกุมารี คณะอักษรศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ถอดเทป: อรพินท์ คำสอน

==========

ประวัติส่วนตัวโดยสังเขป

อาจารย์หัตถกาญจน์ อารีศิลป สำเร็จการศึกษาอักษรศาสตรบัณฑิต (เอกภาษาไทยโทภาษาญี่ปุ่น) และอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย (สายวรรณคดี) จากภาควิชาภาษาไทยคณะอักษรศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทำวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับวรรณกรรมปัจจุบันเรื่อง "สัจนิยมมหัศจรรย์ในวรรณกรรมของอนุสรณ์ ติปยานนท์" ขณะนี้เป็นอาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นปีแรกที่สอนวิชาวรรณกรรมวิจารณ์ ซึ่งเป็นวิชาบังคับเลือกสำหรับนิสิตเอกภาษาไทย

คุณธนาคาร จันทิมา สำเร็จการศึกษาอักษรศาสตรบัณฑิต (เอกภาษาไทย) และอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย (สายวรรณคดี) จากภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทำวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับวรรณกรรมปัจจุบันเรื่อง "วรรณกรรมบันทึกการเดินทางของเสกสรรค์ประเสริฐกุล ในฐานะนิราศสมัยใหม่") คุณธนาคารเป็นรุ่นพี่อาจารย์หัตถกาญจน์หนึ่งปี

อาจารย์หัตถกาญจน์ยอมรับว่าตนเองสนใจวรรณกรรมเป็นพิเศษในขณะที่เรียน จึงเลือกเรียนทุกรายวิชาที่เกี่ยวกับวรรณกรรม อาทิ วรรณกรรมวิจารณ์ วรรณกรรมกับสังคมนวนิยายและเรื่องสั้น คุณธนาคารเสริมว่าในรั้วมหาวิทยาลัยเปิดโอกาสให้เลือกเรียนวิชาต่างภาควิชาได้หากสนใจ ทั้งนี้เพราะการวิจารณ์ไม่มีอยู่เพียงแค่ศาสตร์เดียว แต่จะต้องบูรณาการ เช่น วิชาของภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบมองเรื่องนี้ในศาสตร์ของเขาอย่างไร หรือภาคประวัติศาสตร์ก็กล่าวถึงวรรณกรรมเช่นกัน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการสะท้อนกันไปมากับสังคมหรืออุดมการณ์ที่อยู่ในวรรณกรรม ประเด็นนี้ภาควิชาภาษาไทยอาจจะไม่ได้กล่าวถึงนัก แต่ภาคประวัติศาสตร์จะเน้นในประเด็นนี้มุมมองเหล่านี้ ใช้ประกอบแนวคิดในการวิจารณ์ได้ ทั้งนี้ อาจารย์หัตถกาญจน์เสริมเกี่ยวกับการเรียนในภาควิชาภาษาไทยอีกว่า นอกเหนือจากวิชาทางวรรณกรรมแล้ว การเลือกเรียนรายวิชาทั้งในสายภาษาไทย เช่น วิชาภาษาในบริบทสังคมและวัฒนธรรม และสายวรรณคดีไทย ซึ่งแยกย่อยออกเป็นแขนงวรรณคดีโบราณ

วรรณกรรมปัจจุบัน และคติชนวิทยาเพิ่มเติมก็ทำให้ตนเองได้แนวคิดและมุมมองอันหลากหลาย ซึ่งสามารถนำมาใช้ศึกษาวรรณกรรมได้ด้วยเช่นกัน

คณะอักษรศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีกิจกรรมที่เกี่ยวกับการวิจารณ์วรรณกรรมหรือไม่อย่างไร

อาจารย์หัตถกาญจน์กล่าวว่าสมัยเรียนมีชมรม *สาราณียากร* ซึ่งจัดทำวารสารประจำคณะอักษรศาสตร์ ชื่อว่า *ร่มชงโค* แต่ละเล่มที่ออกมาก็จะมีธีมแตกต่างกันไป เช่นปี 2550 ธีม "REST ROOM" ปี 2551 ธีม "ความแตกต่าง" ปี 2552 ธีม "เพลง" เป็นต้น เนื้อหาส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่สำหรับเรื่องสั้น กวีนิพนธ์ และบทสัมภาษณ์ เป็นหลัก เช่น สัมภาษณ์อาจารย์หรือนิสิตในคณะเกี่ยวกับตัวตนของผู้ให้สัมภาษณ์ และทัศนะทั่วไปที่มีต่อเรื่องต่างๆ หรืออาจเป็นประเด็นที่เกี่ยวโยงกับธีมเล่มฉบับนั้น เท่าที่จำได้ยังไม่มีพื้นที่สำหรับบทวิจารณ์ จวบจนเล่มล่าสุดที่ออกมาในปี 2557 ชื่อฉบับว่า "สีเทา" เราก็เห็นพัฒนาการในเรื่องการออกแบบศิลป์มากขึ้น มีพื้นที่บทสัมภาษณ์บุคคลภายนอกและศิษย์เก่าที่ประสบความสำเร็จ ซึ่งหลากหลายมากขึ้น แต่ยังไม่เห็นพื้นที่สำหรับบทวิจารณ์ ส่วนในระดับมหาวิทยาลัยก็มีชมรมวรรณศิลป์ ซึ่งจะมีนิสิตจากหลากหลายคณะเป็นสมาชิกรวมถึงนิสิตคณะอักษรศาสตร์ด้วย

ประสบการณ์การวิจารณ์ที่ได้ในขณะที่ทำวิทยานิพนธ์

อาจารย์หัตถกาญจน์เล่าว่าการทำวิทยานิพนธ์นับเป็นประสบการณ์ที่ประมาณค่ามิได้ ในการทำวิทยานิพนธ์เริ่มจากการอ่านตัวงานวรรณกรรมของอนุสรณ์ ครั้งแรกที่เลือกผลงานของคุณอนุสรณ์น่าจะเป็นผลมาจากการที่คณะอักษรศาสตร์และห้องสมุดของคณะมักจะเปิดโอกาสให้ร้านหนังสือเข้ามาออกร้านขายหนังสืออยู่เป็นประจำ ทุกครั้งที่เดินขึ้นตึกไปเรียนจะต้องผ่านร้านหนังสือเหล่านี้ จึงมีโอกาสได้แวะดูหนังสืออยู่บ่อยครั้ง ในปีที่จะเริ่มทำวิทยานิพนธ์เป็นปีเดียวกับที่วรรณกรรมเรื่อง "นิมิตต์วิกาล" ของคุณอนุสรณ์เข้าชิงรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียนหรือรางวัลซีไรต์ เมื่อได้อ่านก็รู้สึกว่าน่าสนใจดีจึงขยายขอบเขตไปอ่านงานเล่มอื่นๆ ของคุณอนุสรณ์ด้วย ในท้ายที่สุดตัดสินใจเลือกผลงานของคุณอนุสรณ์มาเป็นขอบเขตในการทำวิทยานิพนธ์ ตอนที่เลือกทำวิทยานิพนธ์ในหัวข้อนี้มักจะพบกับคำถามที่ไม่ค่อยสะดวกใจจะตอบเท่าไหร่ เช่น "ชอบ" หรือเป็น "ติ่ง" (แฟนคลับ) ของคุณอนุสรณ์ใช่หรือไม่ หรือเป็นคำถามเกี่ยวกับเรื่องส่วนตัวของคุณอนุสรณ์ที่ไม่เกี่ยวกับงานวรรณกรรมเลย ทั้งนี้ อาจารย์หัตถกาญจน์กล่าวถึงจุดยืนทั้งในการทำวิทยานิพนธ์ในฐานะนักวิจัย รวมถึงการทำงานวิจารณ์ไว้ว่าส่วนตัวเห็นว่าสายตาของ "แฟนคลับ" จะทำให้ตนเองทำงานวิจัยและทำงานวิจารณ์ไม่ได้ และเหตุที่เลือกงานของคุณอนุสรณ์มาทำวิจัยก็เพราะเห็นประเด็นหรือมุมมองบางอย่างที่น่าสนใจในงานวรรณกรรมที่สามารถจะขยายขอบเขตในการศึกษาได้ สำหรับกระบวนการทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งคงเป็นเช่นเดียวกับนักศึกษาวิจัยทุกคนก็คือเริ่มจากการอ่านตัวบททั้งหมดอย่างละเอียดก่อน จากนั้นก็ศึกษาวิชาทฤษฎีวรรณคดีวิจารณ์เพิ่มเติมกับอาจารย์สุรเดช โชติอุดมพันธ์ ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม จนถึงช่วงที่ได้เรียนเกี่ยวกับ "สัจนิยมมหัศจรรย์" (magical realism) ก็เริ่มมองเห็นว่าสัจนิยมมหัศจรรย์เป็นทฤษฎีที่สามารถเปิดมุมมองในการศึกษาตัวบทวรรณกรรมของคุณอนุสรณ์ให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้นได้ อย่างไรก็ตาม อาจารย์หัตถกาญจน์ยอมรับว่าขณะที่ได้เรียนรู้ทฤษฎีมาได้ระยะหนึ่ง รู้สึกว่าตัวเองเริ่มคิดทุกอย่างเป็นทฤษฎีและอ่านงานวรรณกรรมแบบจับใส่กล่องทฤษฎีที่มีหนึ่งสองสามสี่ห้า จนต้องวางทฤษฎีลงและหันกลับมาอ่านตัวบทอย่างละเอียด (close reading) ซึ่งเป็นวิธีการที่เรียนมาตั้งแต่ระดับปริญญาตรีอีกครั้ง

ระหว่างนั้นพอตั้งหลักได้แล้วก็เริ่มนำกรอบทฤษฎีมา **"ประยุกต์ใช้"** มองงานอีกครั้งเป็นการใช้กรอบ แต่ก็ขยายกรอบให้เลื่อนไหลมากขึ้นด้วยเหมือนกัน ส่วนตัวยึดหลักว่าเราไม่ได้จะทำงานเพื่อพิสูจน์ทฤษฎี แต่กำลังใช้ทฤษฎีมองงานเพื่อนำไปสู่การมองเห็นลักษณะเด่นที่น่าจับตาของงานอนุสรณ์ในวงวรรณกรรมไทยทั้งในด้านกลวิธีและเนื้อหา การทำวิทยานิพนธ์แม้จะใช้ทฤษฎีวรรณคดีวิจารณ์ แต่ก็ไม่ได้เน้นการวิจารณ์ประเมินค่างานของคุณอนุสรณ์เป็นสำคัญ เพราะเป็นงานวิจัย แต่อาจจะกล่าวได้ว่ากระบวนการทำวิทยานิพนธ์ได้ให้ประสบการณ์การวิจารณ์ที่ล้ำค่า

คุณธนาคารกล่าวถึงวิทยานิพนธ์ของตนว่าพยามยามจะเชื่อมสิ่งที่เรียนมา คือ วรรณคดีไทย ซึ่งโดยปกติจะมองนิราศว่าเป็นเรื่องของกาพย์ กลอน นับตั้งแต่เจ้าฟ้ากุ้งจนมาถึงอังคารกัลยาณพงศ์ แต่เมื่อได้ศึกษางานจากต้นธารมาถึงปลายทางของนิราศพบว่า งานนิราศทุกสมัยมีลักษณะร่วมกันของงานอยู่และยังได้มีการศึกษาว่านิราศสมัยใหม่มีการสืบเนื่องเปลี่ยนแปลง ซึ่งได้พบลักษณะเช่นนี้ในงานเขียนประเภทอื่นๆที่ผู้แต่งไม่ได้ระบุไว้ว่าเป็นนิราศ แต่เป็นงานเขียนที่มีทั้งการเดินทางภายนอกและการเดินทางภายใน ไม่ว่าจะเป็นบันทึกการเดินทางหรือการบันทึกตัวตนข้างในมีความทุกข์มีการคร่ำครวญและมีการค้นพบเปลี่ยนความทุกข์เป็นวิธีคิดต่อโลกเป็นปัญญาที่ผู้แต่งเข้าใจโลกเข้าใจชีวิต เมื่อได้ข้อค้นพบเหล่านี้จึงเกิดคำถามกับตนเองว่างานในลักษณะนี้เป็นนิราศด้วยหรือไม่ จึงนำข้อค้นพบดังกล่าวมาเป็นตัวตั้งและทดลองพิสูจน์ดูว่างานเหล่านี้เป็นนิราศได้หรือไม่ โดยใช้นิยามหรือคำจำกัดความที่มีผู้ศึกษากันมาและขยายไปสู่ขอบเขตเนื้อหาของงานกลุ่มใหม่ดู นับว่าเป็นการขยายพรมแดนนิยามของตัวบทนิราศให้กว้างออกไป ในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ศึกษาผลงานบันทึกของเสกสรรค์ 9 เล่มตั้งแต่หนุ่มถึงปัจจุบัน ซึ่งมีคนถามคล้ายๆ ที่อาจารย์หัตถกาญจน์พบคือเป็น **"ติ่ง"** ของเสกสรรหรือไม่ คุณธนาคารยอมรับว่าเป็นในระดับหนึ่ง เพราะถ้าไม่ชอบคงไม่เลือกศึกษาและงานของเสกสรรค์ไม่ใช่เรื่องแต่ง แต่เป็นงานที่เกี่ยวกับชีวิตความคิดตัวตน ซึ่งสามารถเข้ามาช่วยในการเขียนระหว่างบรรทัดได้ แต่ไม่ถึงระดับเป็น **"แฟนคลับ"** ที่ตามนักเขียนไปทุกงานและไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับชีวิตส่วนตัวนักเขียนด้วย เพราะรู้สึกว่านักเขียนอาจจะโกหกก็ได้ระหว่างสิ่งที่เขาคิดกับสิ่งที่เขาเขียน ดังนั้นจึงเลือกศึกษาเฉพาะสิ่งที่เสกสรรเขียนเป็นหลัก เช่นเดียวกับอาจารย์หัตถกาญจน์ที่เห็นว่า ปัจจุบันนักเขียนเป็นคนในสื่ออยู่แล้วการเก็บรวบรวมบทสัมภาษณ์ในสื่อสิ่งพิมพ์และที่เผยแพร่อยู่ในอินเทอร์เน็ตก็น่าจะเพียงพอสำหรับเป็นข้อมูลประกอบการศึกษาวิจัยได้ในระดับหนึ่ง

ลักษณะการวิจารณ์วรรณกรรมตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่อย่างไร

คุณธนาคารเห็นว่าแต่ก่อนผู้ที่เป็นนักวิจารณ์จริงๆ หรือว่าบอกว่าตนเองเป็นนักวิจารณ์กล้าที่จะพูด มีพื้นที่ในการนำเสนองาน เช่น หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ เราในฐานะคนรุ่นหลัง เมื่อได้ย้อนกลับไปอ่านงานวิจารณ์เหล่านั้น ทำให้ทราบว่าในยุคหนึ่งคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ไม่ชอบงานของอังคาร กัลยาณพงศ์ ยุคหนึ่ง 'รงค์ วงษ์สวรรค์โดนโจมตีเรื่องการใช้ภาษาอย่างไรบ้าง แต่เมื่อเวลาผ่านไปจะเห็นได้ว่ามีผู้ยอมรับงานของคนกลุ่มนี้มากขึ้น ขณะเดียวกันหากไม่มีคนเหล่านี้บันทึกไว้ เราจะไม่เห็นอารมณ์ของยุคสมัย จะไม่เห็นปฏิกิริยาของผู้คนที่มีต่องานที่เพิ่งเกิดกับงานที่ผ่านกาลเวลาแล้วเป็นอย่างไร ถ้าเทียบตามจำนวนนักวิจารณ์ในสมัยก่อนอาจไม่มีเป็นจำนวนมาก แต่มีความเข้มข้นต่างจากในปัจจุบันที่มีการวิจารณ์เป็นจำนวนมาก แต่อยู่กันอย่างกระจัดกระจาย โดยเฉพาะการวิจารณ์ในสื่อสังคมออนไลน์ที่ไม่ได้รับการบันทึกไว้ ด้วยเหตุนี้ พื้นที่ในสื่อจึงมีความสำคัญด้วยพื้นที่ที่เป็นทางการจริงๆ ค่อยๆ หายไป โดยส่วนตัวเริ่มสนใจอ่านบทวิจารณ์วรรณกรรม

ในช่วงที่โตแล้ว จึงไม่ทันอ่านนิตยสาร*ไรเตอร์*ช่วงหนึ่ง ช่วงสองเหมือนบางคน อาจารย์หัตถกาญจน์เสริมว่าตนเองก็ไม่ทันอ่านนิตยสาร*ไรเตอร์* รวมไปถึง *โลกหนังสือ* เช่นกัน ต้องตามไปหาอ่านในห้องสมุด คุณธนาคารกล่าวว่าการที่ตามไปอ่านหนังสือเหล่านั้น ทั้งในฐานะที่เป็นนิสิตที่เรียนทางด้านนี้และเป็นนักอ่านด้วย เพราะในการเขียนอะไรแต่ละครั้งโดยที่ไม่ได้มีทฤษฎีเป็นตัวตั้งเพื่อจับใส่กรอบ นอกเหนือจากอ่านตัวบทแล้ว ก็ต้องค้นคว้าว่ามีผู้ใดศึกษาเรื่องนี้ไว้แล้วบ้าง กล่าวถึงไว้ว่าอย่างไ รและเราจะศึกษาต่อยอดออกไปได้อย่างไร นับว่าเป็นช่วงทำวิจัยก่อนที่จะเขียนผลงานแต่ละชิ้นเช่นกัน จึงช่วยให้ได้พบกับเอกสารในอดีต

ขณะที่อาจารย์หัตถกาญจน์เห็นว่าจากการที่ได้ศึกษาผลงานในอดีตที่ผ่านมาพบว่า การวิจารณ์สมัยก่อนคึกคักมาก อาทิ บทวิจารณ์ที่เกี่ยวกับ *เจ้าจันท์ผมหอม นิราศพระธาตุอินทร์แขวน* ใน*ประชุมความคิดเจ้าจันท์ผมหอม นิราศพระธาตุอินทร์แขวน* ซึ่งมีผศ. ดร. ธเนศ เวศร์ภาดา เป็นบรรณาธิการ ในฐานะที่ตนเองเป็นผู้สอนอยากให้นิสิตได้เห็นการวิจารณ์ที่หลากหลาย เล่มนี้เป็นหนังสือเล่มหนึ่งที่มอบหมายให้นิสิตอ่านและนำมาอภิปรายกันในชั้นเรียน เป็นการฝึกทักษะวิจารณ์ซ้อนวิจารณ์ได้อีกทางหนึ่ง จะเห็นว่าบทวิจารณ์กว่าสิบชิ้นในหนังสือเล่มนี้พูดคุยกับเราในฐานะผู้อ่าน ด้วยการเสนอมุมมองและสไตล์การวิจารณ์ที่หลากหลาย ในขณะเดียวกันบทวิจารณ์เหล่านั้นก็โต้ตอบกันเองด้วย เราจะได้องค์ความรู้ที่กว้างขวางในการศึกษาวรรณกรรมและวรรณกรรมวิจารณ์มากๆ การอ่านหนังสืองานรวมเล่มบทวิจารณ์ ทำให้รู้สึกว่าวงวรรณกรรมและวรรณกรรมวิจารณ์สมัยก่อนคึกคักมากกว่าปัจจุบัน ขณะที่ในปัจจุบัน แม้จะมีรวมเล่มบทความวิจารณ์ต่างๆ แต่ก็เป็นการศึกษาวิจารณ์ตัวบทวรรณกรรมที่อาจจะยังไม่ใช่วรรณกรรมร่วมสมัยของนักเขียนร่วมยุคร่วมสมัยกับเรา

ปรากฏการณ์ในสังคมกับบรรยากาศการวิจารณ์

คุณธนาคารเห็นว่าหากเป็นการวิจารณ์ในรั้วมหาวิทยาลัยยังมีการวิจารณ์งานที่ได้รับรางวัลนี้อยู่ทุกปี ก่อนที่จะประกาศผลรางวัลซีไรต์อาจารย์จะแบ่งหนังสือที่เข้ารอบให้นิสิตรับผิดชอบเพื่อให้มาสนทนากัน แต่สังคมภายนอกรั้วมหาวิทยาลัยกลับไม่มี ถ้าจะมีก็เป็นแค่การรีวิวที่มักจะแฝงการขายหนังสืออยู่ด้วย จึงต่างจากภาพยนตร์ที่เมื่อทุกคนได้ชมแล้วจะออกมานั่งเสวนากัน แต่หนังสือจะเป็นการเล่าให้ฟังหรือชวนให้อ่านมากกว่า เพราะการวิจารณ์มักจะเสี่ยงกับการเล่าเรื่องหรือ “สปอย” อาจารย์หัตถกาญจน์ยกกรณีเรื่องสั้นสามภาษา (ไทย-ญี่ปุ่น-อังกฤษ) เรื่อง*โตเกียวซ่อนกลิ่น* ผลงานเรื่องใหม่ของอุทิศ เหมะมูล ซึ่งผู้เขียนเชิญชวนให้นักอ่านส่งบทวิจารณ์ถึงหนังสือของเขาผ่านทางเฟซบุ๊คไว้ ถือเป็นปรากฏการณ์ที่น่าสนใจทำให้วงวรรณกรรมและวรรณกรรมวิจารณ์มีสีสัน ส่งเสริมและสนับสนุนการขาย การอ่านและการวิจารณ์ไปด้วยในตัว โดยเฉพาะในการวิจารณ์เป็นพื้นที่เปิดสำหรับนักวิจารณ์รุ่นใหม่มากๆ ซึ่งตนเองก็ได้สนับสนุนให้นิสิตส่งงานวิจารณ์ร่วมด้วย ถือเป็นการจุดประกายให้นิสิตเริ่มต้นงานวิจารณ์ อาจารย์หัตถกาญจน์เห็นว่าบางครั้งคนเราอ่านหนังสือเรื่องเดียวกัน แต่ไม่มีโอกาสได้สนทนากัน ปัญหาก็คือบางครั้งเราไม่ทราบว่าใครอ่านหนังสือเรื่องนี้เหมือนเราอยู่ อาจจะเพราะวิถีแห่งปัจเจกสื่อแขนงต่างๆ ที่เติบโต หรือเพราะการงานที่มากขึ้น ทำให้เราพูดคุยกันน้อยลง เกี่ยวกับเรื่องหนังสือส่วนตัวคิดว่าสิ่งที่ขาดไปคือ reading group ในมหาวิทยาลัย เราขาดพื้นที่กลางที่จะให้นิสิตเข้ามาสนทนากัน อาจจะรวมไปถึงขาดผู้ประสานงานในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน การวิจารณ์ด้วย คุณธนาคารเห็นด้วยและยกตัวอย่างในกรณีที่เมื่อไม่กี่วันที่ผ่านมา คุณเสนีย์ เสาวพงษ์ เสียชีวิตว่า เมื่อมีคนกล่าวถึงผลงานของคุณเสนีย์สักชิ้นหนึ่งขึ้นมา ก็เริ่มมีการระดมความเห็นปรากฏว่าทุกคนเคยอ่าน *ปีศาจ* กันมาแล้วทั้งนั้น แต่ไม่มีการจัดงานเช่น “50

ปี*ปีศาจ*ในสังคมไทย” ขณะที่เมื่อปีที่ผ่านมามีงานครบรอบ “100 ปีของคาฟกา” สถานทูตสี่แห่งร่วมกันจัดงานนี้ขึ้น ซึ่งมีคนไปร่วมงานเป็นจำนวนมาก หนึ่งในนั้นคืออาจารย์ถนอมนวล โอเจริญ ผู้แปลงานของคาฟกา และเป็นวิทยากรท่านหนึ่งได้กล่าวบนเวทีว่า “รู้สึกดีใจและแปลกใจไปพร้อมๆ กันว่าคนไทยเพิ่งมาเห็นความสำคัญของงานชิ้นนี้ ทั้งๆ ที่ผ่านไป 100 ปีแล้วนะ” จึงเห็นได้ว่าในสังคมไทยขาดผู้ที่จะหยิบยกหรือสร้างวโรกาสที่จะกล่าวถึงผลงานวรรณกรรมเรื่องหนึ่งเรื่องใดขึ้น ที่จะกระตุ้นให้ผู้สนใจในงานชิ้นเดียวกันได้มีโอกาสมารวมตัวกัน

จุดยืนของนักวิจารณ์และภูมิคุ้มกันของนักเขียน

อาจารย์หัตถกาญจน์เสนอว่า เราอาจจะไม่ต้องสนใจนักเขียนมากนักก็ได้ แต่สนใจงานเขียนให้มากและทำหน้าที่นักวิจารณ์ของเราต่อไป การเป็นนักวิจารณ์ต่างจากการอ่านหนังสือ เพราะยึดติดกับตัวตนของนักเขียน เราไม่ได้มองนักเขียนว่าเป็นดาราและไม่ได้วางตนเองในฐานะแฟนคลับของนักเขียน คุณธนาคารเห็นว่าในบางครั้งมีความเชื่อว่าผู้ที่ชอบจะกล้าวิจารณ์มากกว่า ดังกรณีตัวอย่างคลาสสิกชิ้นหนึ่งคือ หนังสือชื่อ *จดหมายจากวาวแพรโต้ ไพลิน รุ้งรัตน์* ซึ่งคุณมกุฏ อรฤดีเขียนโต้ตอบบทวิจารณ์ของไพลิน รุ้งรัตน์ ซึ่งเป็นนามปากกาของอาจารย์ชมัยภร แสงกระจ่าง นับเป็นกรณีตัวอย่างที่น่าศึกษา ทำให้ผู้เรียนได้เห็นขั้นตอนการวิจารณ์ว่า เริ่มจากเนื้อหาหรือว่าไปถึงผู้เขียนแล้ว นับเป็นร่องรอยที่ช่วยให้การศึกษากรณีการวิจารณ์ในเชิงลบหรือเชิงไม่ชอบเพราะเหตุใดจึ งเป็นผลงานชิ้นสำคัญที่ข้อติช่วยให้เห็นข้อบกพร่องของนักเขียน ขณะเดียวกันนักเขียนต้องมีภูมิคุ้มกันเพื่อให้เกิดการวิจารณ์ที่หลากหลายมากขึ้น ซึ่งการเขียนวิจารณ์เช่นนี้ต้องอาศัยความกล้าหาญ

บทบาทของนักวิจารณ์ที่มีต่อการสร้างความรู้ให้กับผู้อ่านหรือกระตุ้นการอ่านหนังสือในสังคมให้เพิ่มมากขึ้น

อาจารย์หัตถกาญจน์กล่าวว่า หากเป็นตนเองจะทำงานวิจารณ์ (ทั้งงานวิจารณ์เชิงมุขปาฐะและลายลักษณ์) เพื่อนักอ่าน/คนที่ร่วมแลกเปลี่ยนมุมมองกันมากกว่าเพื่อนักเขียน ตนเองมีจุดยืนว่าจะวิจารณ์เพื่อเสนอมุมมองที่เราคิดได้จากการอ่านระหว่างบรรทัด ฉะนั้น นักเขียนจึงมีสถานะเป็นผู้อ่านคนหนึ่งด้วยเหมือนกัน ซึ่งเป็นสิทธิของนักเขียนว่าจะเห็นด้วยกับมุมมองที่เราเสนอหรือไม่ แต่หากเป็นนักเขียนที่ใจกว้างพอ ข้อคิดเห็นของเราก็อาจพอเป็นประโยชน์กับเขาได้บ้าง อาจจะทำให้เขาได้กลับมาพิจารณาผลงานของตนอีกครั้ง อาจารย์หัตถกาญจน์แสดงทัศนะเกี่ยวกับนักเขียนกับการรับข้อวิจารณ์ไว้ว่าอาจจะยากที่งานวิจารณ์จะส่งผลให้นักเขียนหันหลับมาทบทวนตนเองอีกครั้ง ดังที่ได้บอกว่าเป็นสิทธิ์ของนักเขียน แต่ส่วนตัวเห็นว่านักเขียนก็จำเป็นต้องจริงจังในวิชาชีพของตนและมุ่งพัฒนาผลงานของตนเองเช่นเดียวกับทุกวิชาชีพ ดังที่คุณอุทิศ เหมะมูล เคยกล่าวไว้ว่านักเขียนต้องหมั่นทบทวนตัวเองและวิจารณ์ตนเองอยู่ตลอดเวลา บางครั้งนักเขียนอาจจะมองไม่เห็นข้อบกพร่องของตนเองจึงจำเป็นต้องอาศัยบทวิจารณ์ของนักวิจารณ์ หรือบทความเชิงวิจารณ์ของนักวิชาการทางด้านวรรณกรรมเป็นตัวช่วย เพราะนักวิจารณ์จะเฝ้าดูนักเขียนและทำหน้าที่คล้ายๆ กับผู้ตรวจสอบคุณภาพของนักเขียนไปพร้อมกันด้วย อาจารย์หัตถกาญจน์ยังย้ำว่าในที่นี้ไม่ได้หมายความว่าทุกความเห็นของนักวิจารณ์จะต้องถูกต้องเสมอไป

อย่างไรก็ดี อาจารย์หัตถกาญจน์เห็นว่าบทความเชิงวิจารณ์ของนักวิชาการ โดยเฉพาะงานที่เผยแพร่ในวารสารวิชาการมักไม่ได้รับการเผยแพร่สู่ผู้อ่านในวงกว้างมากเท่าที่ควร ขณะที่งานวิจัยด้านวรรณกรรมและวรรณกรรมวิจารณ์ที่นำเสนอออกไปก็

อยู่ในวงจำกัดด้วยเช่นกัน หากไม่มีการประชาสัมพันธ์อย่างกว้างขวางและทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การจัดงานเสวนา สัมมนา หรือประชุมเกี่ยวกับการวิจารณ์วรรณกรรม ซึ่งถ้าจัดในสถานศึกษา กลุ่มผู้เข้าร่วมเสวนาก็อาจมีอยู่จำกัด ส่วนตัวเห็นว่าสิ่งที่สังคมไทยยังขาดไปคือ พื้นที่กลาง ซึ่งสามารถสื่อสารกับผู้คนในสังคมวงกว้างได้ อันที่จริง พื้นที่สาธารณะต่างๆ ที่อยู่นอกสถาบันการศึกษาก็มีอยู่พอสมควรเช่นตามร้านหนังสืออิสระทั่วไป แต่กลุ่มบุคคลที่เข้าร่วมกิจกรรมเหล่านี้มักจะเป็นคนกลุ่มเดิม หรือสถานที่จัดกิจกรรมอาจมีพื้นที่จำกัดไม่สามารถรับบุคคลที่สนใจเข้าร่วมจำนวนมากได้ ถ้ามีพื้นที่กลางที่สามารถเชิญคนกลุ่มต่างๆ เหล่านี้ไปร่วมเสวนากันเป็นประจำ มีองค์กรสักแห่งที่ลุกขึ้นมาเป็นแกนนำในการจัดกิจกรรมเหล่านี้ และอาจจะเวียนกันจัดก็น่าจะทำให้ขยายกลุ่มผู้อ่านจากกลุ่มคนหน้าเดิมๆ ที่อ่านกันเอง เขียนกันเอง เป็นกลุ่มเด็กรุ่นใหม่ๆ มากขึ้น เป็นการส่งเสริมสนับสนุนบรรยากาศการวิจารณ์ไปด้วยในตัว นอกจากนี้ อาจารย์หัตถกาญจน์ยังกล่าวถึงการจัดงานเสวนา “วรรณกรรมวิจารณ์กับอุทิศเหมะมูล” ซึ่งจัดโดยศูนย์วิจัยภาษาและวรรณคดีไทย ร่วมกับภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่เพิ่งจัดไปว่าผู้สนใจเข้าร่วมวงเสวนามาจากหลากหลายกลุ่ม ได้แก่ นิสิตระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 จนถึงนิสิตระดับปริญญาเอก จากภาควิชาต่างๆ ทั้งในจุฬาฯ และต่างมหาวิทยาลัย อาจารย์โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาที่สอนภาษาไทยและวรรณกรรม อาจารย์จากมหาวิทยาลัยต่างๆ และนิสิตแลกเปลี่ยนชาวต่างชาติ เหล่านี้แสดงให้เห็นว่ากลุ่มผู้สนใจศึกษาวรรณกรรมและวรรณกรรมวิจารณ์คงมีจำนวนมาก ขอเพียงมีพื้นที่สำหรับวงเสวนาที่เปิดกว้างและที่สำคัญมีองค์กรกลางที่อย่างน้อยอาจจะยังไม่เข้มแข็งพอที่จะสามารถจัดกิจกรรมเสวนาเองได้ แต่ก็ควรต้องเป็นผู้ประสานงานที่ดีคือสามารถรวบรวมกิจกรรมงานเสวนาต่างๆ เกี่ยวกับวรรณกรรมและวรรณกรรมวิจารณ์ไว้

คุณธนาคารกล่าวเสริมในประเด็นเกี่ยวกับนักวิจารณ์ว่าเป็นทรัพยากรที่ต้องใช้เวลาในการสร้าง เพราะนักวิจารณ์ที่ดีต้องเป็นนักอ่านที่อ่านมาก ขณะที่นักเขียนใหม่อาจจะไม่ต้องอ่านมากเท่านักวิจารณ์ก็สามารถที่จะเขียนได้แล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่จะเขียนงานวิจารณ์ผลงานชิ้นหนึ่งให้เชื่อมโยงกับผลงานชิ้นอื่นๆ หรือเปรียบเทียบกับผลงานชิ้นอื่นๆ หรือการเขียนวิจารณ์เพื่อให้เห็นกระแสวรรณกรรมโดยรวมห ากนักวิจารณ์ในกลุ่มนี้มิใช่อาจารย์ทางด้านวรรณกรรม ในมหาวิทยาลัยจะสะสมการอ่านมามาก จะมีคนกลุ่มใดที่จะเป็นนักวิจารณ์ที่ดีซึ่งมีประสบการณ์การอ่านที่มากพอๆ กัน ด้วยเหตุนี้จึงยังนึกไม่ออกว่าจะมีนักวิจารณ์ที่เกิดมาจากพื้นที่สาธารณะได้ อย่างคุณจรูญพร ปรปักษ์ประลัย ซึ่งเป็นนักวิจารณ์อิสระที่มิใช่นักวิชาการเต็มตัวได้อย่างไร นอกจากนี้ ปัจจัยที่จะเอื้อให้เกิดการสร้างนักวิจารณ์ คือพื้นที่ปลอดภัย (comfort zone) ในการวิจารณ์หรือแสดงความคิดเห็น ซึ่งควรจะมีหลายๆกลุ่ม เช่น กลุ่มการเสวนาเกี่ยวกับวรรณกรรมของ Reading Room ซึ่งมีการเสวนาอย่างสม่ำเสมอและมีสมาชิกประจำกลุ่มหนึ่ง ขณะเดียวกันยังมีกลุ่มคนที่หลากหลายเข้าไปร่วม เช่น เมื่อเสวนาเรื่องวรรณกรรมไทยจะมีคุณอรรถบุนนาค ถ้าเสวนาเกี่ยวกับวรรณกรรมต่างประเทศจะมีอาจารย์มิ่ง ปัญหา จากภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะศิลปะศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อาจารย์วริตตา ศรีรัตนา หรือผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คารินา โชติรวี จากภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อมีการจัดกิจกรรมเป็นประจำจะเกิดชุมชนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันขึ้น การเสวนาที่จัดขึ้นมักจะเน้นการใช้ทฤษฎีวิจารณ์วรรณกรรม หรือกลุ่มเสวนาของกลุ่ม “วรรณกรรมไม่จำกัด” ที่จัดกิจกรรมร่วมกันอ่านหนังสือเดือนละเล่ม ด้วยบรรยากาศที่ไม่เน้นที่การวิจารณ์โดยใช้ทฤษฎีมากนัก แต่เน้นการแสดงความรู้สึกที่ได้จากการอ่าน เพราะวิทยากรที่เป็นผู้นำอ่านจะทำการบ้านมาเป็นอย่างดี นับเป็นอีกชุมชมที่มีอีกบรรยากาศที่ต่างจาก Reading Room

เช่นเดียวกับการจัดกิจกรรมเสวนาของร้านหนังสือ Bookmoby สามารถแบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้เป็น 2 กลุ่มคือผู้ที่ติดตามกิจกรรมของร้าน กับส่วนของผู้ที่ติดตามหรือ “แฟนคลับ” ผู้ที่มาทำกิจกรรมชุมชมที่เกิดขึ้นเหล่านี้ นับเป็นพื้นที่ปลอดภัยของผู้ที่ชื่นชอบเรื่องเดียวกันจะได้มีโอกาสเสวนาแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน ทั้งนี้ หากมีการจัดกิจกรรมเช่นนี้อย่างต่อเนื่องก็น่าที่จะสร้างนักวิจารณ์ขึ้นมาได้เช่นกัน อย่างไรก็ดี อาจารย์หัตถกาญจน์ตั้งข้อสังเกตเพิ่มเติมว่าเป็นไปได้หรือไม่ว่าบรรยากาศและพื้นที่ของแต่ละกลุ่มที่จัดการเสวนาผู้เข้าร่วมเสวนา และทัศนคติของผู้นำวิจารณ์อาจเป็นอุปสรรคต่อของการเข้าร่วมกลุ่มสำหรับผู้สนใจหน้าใหม่ด้วย โดยเฉพาะกลุ่มผู้เข้าร่วมเสวนาซึ่งอาจจะรู้จักกัน เพราะทำงานอยู่ในแวดวงหนังสือร่วมกัน เช่นสมมุติว่ามีนิสิตนักศึกษาคนหนึ่งสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมเช่นนี้บ้าง เขาอาจจะเกิดความรู้สึกกลัวหรือแปลกแยก เพราะตนเองมาคนเดียวไม่รู้จักใครจนอาจทำให้ไม่กล้าเข้าร่วมวงเสวนา ขณะที่คนอื่นๆ มีกลุ่มหรือรู้จักกันอยู่แล้ว อย่างไรก็ตาม การเผยแพร่การเสวนาเหล่านี้ผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ ก็อาจเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการรวมกลุ่มวิจารณ์ช่วยเร่งชั่วโมงการอ่านและสร้างประสบการณ์ให้ผู้เข้าร่วมและขจัดปัญหาอุปสรรคในการสร้างสังคมแห่งการวิจารณ์และนักวิจารณ์หน้าใหม่ ดังได้ยกตัวอย่างไปเหล่านี้ก็ย้อนกลับไปสู่การเสนอให้มีองค์กรกลางโดยมีเว็บไซต์หลักในรวบรวมกิจกรรมการจัดเสวนาบทความวิจารณ์ คลิปเสวนาต่างๆ ฯลฯ เกี่ยวกับวรรณกรรมและวรรณกรรมวิจารณ์ ดังได้กล่าวไปข้างต้น

อย่างไรก็ดี อาจารย์หัตถกาญจน์เห็นว่าการสร้างนักวิจารณ์หรือชุมชมการวิจารณ์ น่าจะเริ่มจากการวิจารณ์แบบมุขปาฐะซึ่งควรพัฒนาให้เข้มแข็งก่อน เพราะโดยปกติคนส่วนใหญ่จะวิพากษ์วิจารณ์แบบมุขปาฐะในชีวิตประจำวันอยู่แล้ว การวิจารณ์เป็นธรรมชาติของมนุษย์ไม่มีใครที่ไม่มีความรู้สึกใดๆ เลย เมื่ออ่านหนังสือเรื่องใดเรื่องหนึ่งจบลงการวิจารณ์จึงเริ่มต้นตั้งแต่ตรงนั้น แต่จะทำอย่างไรให้เป็นการวิจารณ์ที่มีคุณภาพได้สิ่งนี้ต้องคิดต่อไปต้องเป็นระยะยาวมากกว่าวงเสวนาเล็กๆ หรือการเรียนวรรณกรรมวิจารณ์ 1 รายวิชาเหล่านี้ย้อนกลับมาสู่การให้ความสำคัญกับการจัดพื้นที่กลางสำหรับแลกเปลี่ยนมุมมองเกี่ยวกับวรรณกรรมวิจารณ์ และเพื่อเชื่อมโยงคนที่สนใจวรรณกรรมวิจารณ์เข้ามาร่วมกันให้เหนี่ยวแน่นอีกครั้ง อาจารย์หัตถกาญจน์ยกตัวอย่างการเรียนการสอนในรายวิชาวรรณกรรมวิจารณ์ที่รับผิดชอบว่าการเปิดพื้นที่ให้อิสรเสรีภาพแก่นิสิต ในการแสดงความคิดเห็นเป็นเรื่องสำคัญมาก ก็น่าตั้งคำถามว่าเรามีพื้นที่ในชั้นเรียนให้กับการวิจารณ์มากแค่ไหน ไม่ใช่เฉพาะในรายวิชาวรรณกรรมวิจารณ์ แต่หมายถึงการแสดงความคิดเห็นอภิปรายเรื่องทั่วไปในชั้นเรียนต่างๆ ส่วนตัวคิดว่าการวิจารณ์แบบมุขปาฐะที่พัฒนาได้เข็มแข็งเป็นจุดเริ่มต้นของการวิจารณ์แบบลายลักษณ์ที่มีคุณภาพตามมา

การเรียนการสอนวิชาวรรณกรรมวิจารณ์มีวิธีการและขั้นตอนอย่างไร

อาจารย์หัตถกาญจน์กล่าวว่าเน้นการอ่านละเอียด (close reading) ในการสอนการวิจารณ์วรรณกรรมเป็นหลัก ส่วนทฤษฎีจะมาทีหลัง อาจจะเป็นการสอนทฤษฎีแบบที่ไม่ได้ตั้งต้นที่ทฤษฎี แต่เริ่มจากตัวบทต่อด้วยการตั้งคำถามให้นิสิตคิดต่อยอดไปเรื่อยๆ แล้วนำไปสู่ทฤษฎีหลายๆ ครั้ง คำตอบและการวิเคราะห์ของนิสิตเป็นการอธิบายทฤษฎีออกมาโดยไม่รู้ตัวก็มีการเริ่มจากการอ่านตัวบทอย่างละเอียด ทำให้นิสิตมองเห็นแง่มุมอันหลากหลายในตัวบทในเบื้องต้นจะเริ่มจากการวิเคราะห์องค์ประกอบของวรรณกรรม เช่น โครงเรื่อง ฉาก การเล่าเรื่อง ตัวละคร โดยจะเลือกตัวบทที่คิดว่ามีองค์ประกอบของวรรณกรรมที่นำมาสอนในครั้งนั้นโดดเด่นให้นิสิตได้อ่าน โดยจะเลือกตัวบทเรื่องสั้นที่ต่างกันเพื่อเป็นตัวอย่างในการสอนแต่ละครั้ง หลังจากที่นิสิตได้อ่าน

ตัวอย่างวรรณกรรมต่างๆ ที่กำหนดไว้แล้วก็จะอภิปรายกันในห้องจะใช้วิธีนี้ไปจนจบการสอนเรื่ององค์ประกอบของวรรณกรรม การทำเช่นนี้จะช่วยให้นิสิตเห็นความหลากหลายของตัวบทวรรณกรรมในแต่ละส่วน ขณะเดียวกันจะสอนแนวคิดที่ปรากฏในวรรณกรรมแต่ละเรื่องไปพร้อมกันด้วย จากนั้นก็เริ่มให้นิสิตได้อ่านงานวิจารณ์ของนักวิจารณ์ท่านอื่นๆ เช่น อาจารย์ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิชย์ อาจารย์สรณัฐ ไตลังคะ คุณจรูญพร ปรปักษ์ประลัย ฯลฯ เพื่อเป็นตัวอย่างการเขียนวิจารณ์ อาจารย์หัตถกาญจน์เล่าว่าครั้งหนึ่งให้นิสิตลองวิจารณ์ภาพยนตร์สั้นผลงานก่อนจบของนิสิตคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ซึ่งสร้างจากเรื่องสั้นเรื่อง “เรื่องเล่าสายน้ำและความตาย” ของคุณเรวัตร พันธุ์พิพัฒน์ และมอบหมายให้เขียนบทวิจารณ์ภาพยนตร์โดยเน้นไปที่เนื้อหาและแนวคิดในเรื่องสั้นกับภาพยนตร์เป็นหลัก เป็นบทวิจารณ์จากมุมมองของนักเรียนวรรณกรรม อาจารย์หัตถกาญจน์ได้ทำหน้าที่เป็นคนกลางโดยส่งต่อบทวิจารณ์ของนิสิตให้คนทำภาพยนตร์ได้อ่าน และนำความคิดเห็นตอบกลับของคนทำภาพยนตร์ให้นิสิตได้อ่านด้วยเช่นกัน อาจารย์กล่าวถึงผลที่เกิดขึ้นจากการทดลองในครั้งนี้ว่าน่าประทับใจ เพราะนิสิตในชั้นเรียนได้เรียนรู้หลายประการปฏิกิริยาของคนทำภาพยนตร์ ซึ่งกล่าวยอมรับข้อบกพร่องต่างๆ ที่นิสิตเสนอไว้พร้อมทั้งแสดงให้เห็นข้อจำกัดต่างๆ ในการทำภาพยนตร์ซึ่งจำต้องปรับเปลี่ยนเนื้อหาในหนังสือ อพร้อมทั้งกล่าวว่าเขารักวรรณกรรมเรื่องนี้และอยากจะเห็นผู้กำกับที่เก่งๆ นำไปสร้างเป็นภาพยนตร์ต่อไปนั้น ทำให้นิสิตได้เรียนรู้และย้อนกลับพิจารณาตนเองในฐานะนักวิจารณ์ในหลายระดับ ทั้งทบทวนจุดประสงค์การวิจารณ์ของตนเองและวรรณศิลป์ในงานวิจารณ์การเรียนการสอน ในส่วนนี้ต้องการเน้นย้ำว่านักวิจารณ์จะต้องไม่อยู่แบบโดดเดี่ยว เราต้องเคารพผู้สร้างศิลปะต้นทางและทำงานวิจารณ์ในเชิงสร้างสรรค์มากกว่าบ่อนทำลาย

การสอนในครึ่งหลังจะให้อ่านบทวิจารณ์นวนิยาย ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดมุมมองการวิจารณ์และเรียนรู้สไตล์การเขียนงานในรูปแบบที่หลากหลาย และสอนวิจารณ์กวีนิพนธ์สมัยใหม่ รูปแบบการเรียนการสอนจะเน้นการอภิปรายแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนมุมมองกัน ตลอดทั้งคอร์สและฝึกการเขียนบทวิจารณ์อย่างสม่ำเสมอ อาจารย์หัตถกาญจน์ยังสนับสนุนให้นิสิตได้เรียนรู้วรรณกรรมวิจารณ์จากวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ นอกจากกิจกรรมเสวนา “วรรณกรรมเสวนากับอุทิศ เหมะมูล” แล้วยังส่งเสริมให้นิสิตในชั้นเรียนเข้าฟังบรรยายและฝึกเขียนบทวิจารณ์ในโครงการสืบสานวิทยาพฤฒาจารย์ ซึ่งจัดโดยศูนย์วิจัยภาษาและวรรณคดีไทย ร่วมกับ ภาควิชาภาษาไทยอักษรฯ จุฬาฯ ด้วย โดยครั้งนี้ได้รับความกรุณาจากอาจารย์สุวรรณา เกรียงไกรเพ็ชร์ มาบรรยายเรื่องการเขียนวิจารณ์ นอกจากนี้ยังได้เรียนเชิญอาจารย์ธเนศ เวศร์ภาดา มาเป็นวิทยากรบรรยายเกี่ยวกับการวิจารณ์วรรณกรรมในสื่อศิลปะร่วมสมัย เช่น ภาพยนตร์ ละครชุด ฯลฯ ในชั้นเรียนด้วย ทั้งนี้ อาจารย์หัตถกาญจน์ยังกล่าวถึงการนำเสนอบทวิจารณ์ปลายภาคของนิสิตไว้ว่า จำเป็นมากต้องจัดให้มีในชั้นเรียนโดยวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ก็คือ ขณะที่เพื่อนนำเสนอบทวิจารณ์นิสิตร่วมชั้นเรียนก็ต้องตั้งใจฟังคิดตามและฝึกตั้งคำถาม โดยทุกคนจะได้รับมอบหมายให้เขียนข้อเขียนสั้นๆ แบบวิจารณ์ซ้อนวิจารณ์งานของเพื่อนร่วมชั้นเรียน วิธีนี้ค่อนข้างประสบความสำเร็จ นิสิตกล่าวว่าสามารถพัฒนาบทวิจารณ์ปลายภาคของตนเองให้มีคุณภาพขึ้นได้มากกว่าการคิดและเขียนด้วยตนเอง

สำหรับการพัฒนาหัวข้อบทวิจารณ์ปลายภาค อาจารย์หัตถกาญจน์เล่าว่า เปิดโอกาสให้นิสิตทุกคนเข้าพบและหารือเกี่ยวกับประเด็นที่จะเขียนบทวิจารณ์ก่อนการนำเสนอในชั้นเรียน โดยการเข้าพบครั้งนี้เป็นการติดตามผลว่า นิสิตได้พัฒนาหัวข้อได้มากน้อยเพียงใด ได้อ่านตัวบทวรรณกรรม หาประเด็นที่จะนำเสนอ หาข้อมูลที่เกี่ยวข้องต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นบทวิจารณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานวรรณกรรมที่เลือกนำเสนอแล้วหรือยัง กระบวนการนี้ทำให้นิสิตรู้จักค้นคว้าเพิ่มเติม ทบทวนงานเขียนอื่นๆ ที่

เกี่ยวข้อง ไม่ทำงานซ้ำซ้อนกับบทความอื่นๆ ที่มีมาก่อนหน้า ซึ่งจะช่วยพัฒนาเป็นหัวข้อวิจารณ์ที่มีคุณค่าแก่วงวรรณกรรมศึกษาได้ นอกจากนี้ อาจารย์หัตถกาญจน์เห็นว่า นิสิตน่าจะได้รับข้อคิดเห็นจากนักเขียนหรือผู้มีประสบการณ์การวิจารณ์ในรูปแบบวิจารณ์ซ้อนวิจารณ์ด้วย หลังจากที่นิสิตได้ปรับแก้บทวิจารณ์ตามข้อเสนอของอาจารย์แล้ว จึงดำเนินการส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิอ่าน จากนั้นจะรวบรวมทั้งบทวิจารณ์ของนิสิตและบทวิจารณ์ซ้อนวิจารณ์ของนักเขียนและผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อบทวิจารณ์เหล่านั้นเพื่อทำเป็น E-book เผยแพร่ในสื่ออินเทอร์เน็ตต่อไป ทั้งนี้ อาจารย์หัตถกาญจน์กล่าวว่า จะขอความอนุเคราะห์ให้ทางโครงการฯ ช่วยอ่านและเขียนคำนำในภาพรวมของหนังสือเล่มนี้ให้

ขั้นตอนและกระบวนการเขียนวิจารณ์หรือแนะนำหนังสือในสื่อสังคมออนไลน์ต่างๆอาทิเฟซบุ๊ก

คุณธนาคารกล่าวว่าตนเองไม่ได้ทำงานวิจารณ์เต็มตัว เพราะงานที่ทำเป็นเหมือนหน้าร้านของ Bookmoby ซึ่งแบ่งเป็นสองส่วน คือ หนึ่งส่วนที่คุณธนาคารรับผิดชอบ ส่วนที่สองเป็นส่วนที่ได้รับมอบหมายมาจากคุณปราบดา หยุ่น เจ้าของร้าน ซึ่งอยากให้พื้นที่ในส่วนนี้ทำหน้าที่เป็นตัวกลางให้มากที่สุด และเป็นพื้นที่ที่เป็นที่รู้จักของคนรุ่นใหม่ที่สามารถจะเข้ามาหาหนังสือที่ไม่สามารถหาได้ในร้านหนังสือทั่วไป เป็นสังคมที่มากกว่านักอ่าน โดยการเชื่อมนักเขียน กลุ่มบรรณาธิการ ผู้ที่ทำงานเบื้องหลังผู้ออกแบบปกหนังสือ ได้มีโอกาสมาพบปะกัน ขณะเดียวกันหนังสือของที่ร้านส่วนใหญ่ไม่ใช่หนังสือในกระแสนิยมของตลาดนัก แต่เป็นหนังสือที่เชื่อว่า “ดีมีคุณค่าและน่าอ่าน” เป็นหนังสือที่ไม่ตกกระแส แต่กลับมาอ่านได้เรื่อยๆ ทั้งนี้เป้าหมายแรกที่ทำจึงไม่ได้เน้นหนักในด้านของการวิจารณ์มากนัก แต่จะเน้นในแง่ประชาสัมพันธ์เผยแพร่โดยไม่เลือกกลุ่มเลือกข้างมากนัก เนื่องจากปัญหาหลักที่งานวรรณกรรมของไทยไม่พัฒนาไปข้างหน้า อาจเป็นเพราะนักเขียนแต่ละกลุ่มจะอยู่แต่เฉพาะในกลุ่มของตนเท่านั้น บางครั้งเมื่อข้ามไปยังกลุ่มอื่นมักจะเกิดกรณีพิพาทระหว่างกันขึ้นโดยในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมางานวรรณกรรมมักจะสะท้อนภาพการเมืองเป็นจำนวนมาก ซึ่งมีงานของนักเขียนรุ่นใหม่ที่น่าสนใจเป็นจำนวนมาก แต่มีผู้วิจารณ์ที่จับประเด็นการเมืองที่น่าสนใจที่อยู่ในวรรณกรรมมาวิจารณ์ไม่มากนัก อาจด้วยพื้นที่การวิจารณ์ในสื่อสิ่งพิมพ์จำกัดด้วย อย่างไรก็ดี คุณธนาคารเห็นว่าหน้าที่ของผู้ที่ทำร้านหนังสือคือ ทำอย่างไรให้หนังสือที่เชื่อว่าดีได้รับการอ่านมากขึ้น

นอกจากนี้ คุณธนาคารเห็นว่ากรรมการตัดสินรางวัลวรรณกรรมหลายๆ เวที และวิทยากรในการเสวนา สัมมนาเกี่ยวกับงานวรรณกรรมที่สำคัญในประเทศก็มีการผูกขาดด้วยเช่นเดียวกัน ทำให้เกิดการจำกัดรสนิยมหรือความชอบงานวรรณกรรมประเภทใดประเภทหนึ่งขึ้นมา จนอาจจะปฏิเสธไม่รับงานบางประเภท หรืออาจมีความคิดเห็นในทางลบต่องานบางชิ้นได้ จึงทำให้ขาดความหลากหลายและเปิดกว้างในเรื่องของการเสพรับงานวรรณกรรม ซึ่งต่างจากที่ร้าน Bookmoby ที่มีบรรยากาศให้ทุกคนเดินเข้ามาได้ โดยไม่รู้สึกว่าเป็นร้านของคนกลุ่มใดก็สำคัญ เพราะเป็นพื้นฐานในการเปิดใจที่จะวิจารณ์ ทั้งนี้คุณธนาคารเชื่อว่า ทางร้านจะสร้างคนที่มีลักษณะเป็นตัวกลางเช่นนี้ขึ้นมาแทนหลังจากที่เขาออกมาแล้ว ซึ่งช่วยให้นักเขียนทุกกลุ่มที่เดินเข้ามากล้าที่จะแลกเปลี่ยนความคิดเกี่ยวกับงานวรรณกรรมเรื่องหนึ่งๆ ร่วมกัน ขณะเดียวกัน คุณธนาคารยอมรับว่าไม่สามารถอ่านหนังสือที่มีอยู่ในร้านได้ทันทั้งหมด แต่ก็สามารถที่จะบอกผู้อ่านได้ว่า หนังสือเล่มที่ออกมานั้นมีผู้วิจารณ์ไว้ว่าอย่างไรบ้าง แต่ก็ไม่ถึงขนาดเล่าเรื่องย่อ หรือบอกหมดจนทำให้ไม่อยากหยิบหนังสือเล่มนั้นขึ้นมาอ่าน คุณธนาคารยอมรับว่าขณะที่ทำงานในหน้าที่นี้ช่วยให้เห็นมุมมองที่น่าสนใจเกี่ยวกับหนังสือจากคนหลากหลายกลุ่ม หากสังคมมีพื้นที่กลางที่เปิดรับงาน

วรรณกรรมที่ไม่จำกัดกลุ่มค่าย หรือรสนิยม และเปิดรับความคิดเห็นที่หลากหลายมากขึ้น อาจมีส่วนช่วยพัฒนาวงวรรณกรรมไทยให้ก้าวหน้าไปได้

ในส่วนของการใช้พื้นที่อินเทอร์เน็ตในการวิจารณ์หรือแสดงความเห็นเกี่ยวกับงานวรรณกรรมนั้น สร้างความคึกคักได้เป็นอย่างดี มีความรวดเร็วและกว้างขวางในการเผยแพร่ เพราะเปิดโอกาสให้ผู้สนใจได้พบปะและแลกเปลี่ยนกันได้ทุกวัน จึงต่างจากแต่ก่อนที่จะพบกันได้ตามงานวรรณกรรมหรือการเข้าร่วมกิจกรรมทางวรรณกรรมที่จัดขึ้นเท่านั้น ขณะเดียวกันจะเห็นได้ว่าหนังสือจะได้รับการกล่าวถึงทุกวัน โดยจำเป็นต้องมีวาระและโอกาสอีกต่อไป นอกจากนี้ บางครั้งการวิจารณ์หรือการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับหนังสือทางออนไลน์ก็อาจสร้างประเด็นถกเถียงบางอย่างขึ้นได้โดยไม่ตั้งใจ ซึ่งหลายครั้งที่สื่อสิ่งพิมพ์ได้นำประเด็นขัดแย้งดังกล่าวมาขยายผลด้วย

อย่างไรก็ดี คุณธนาคารเห็นว่าอาจจะต้องพิจารณาจุดมุ่งหมายของผู้ใช้สื่ออินเทอร์เน็ตด้วยเช่นกัน เพราะสื่อนี้มีจุดมุ่งหมายในการสร้างขึ้นมาเพื่อการประชาสัมพันธ์เป็นสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นการประชาสัมพันธ์ตัวตนของเจ้าของเพจประชาสัมพันธ์สินค้าในเพจ โดยเฉพาะในกรณีของนักเขียน สำนักพิมพ์และร้านหนังสือ ที่มุ่งเน้นการขายหนังสือเป็นหลัก ขณะเดียวกันสื่อนี้ก็กระตุ้นให้เกิดการวิจารณ์ได้อย่างหลากหลายเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเปิดพื้นที่ให้แสดงความคิดเห็นในอีกด้านหนึ่ง บางครั้งบทบาทสมมุติหรือตัวตนสมมุติที่สร้างขึ้นเพื่อการประชาสัมพันธ์ก็ไม่เกี่ยวข้องกับตัวหนังสือที่ต้องการขายเช่นกัน สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ไม่สามารถควบคุมได้ ยกเว้นผู้ที่รับผิดชอบในการทำการตลาดสร้างประเด็นที่สร้างสรรค์ และทำให้เกิดการวิจารณ์หนังสือที่น่าสนใจได้ โดยส่วนตัวในฐานะนักวิจารณ์เชิงวิชาการจะมีกรอบของระเบียบวิธีวิจัยกำกับ ซึ่งไม่มีความคิดในเชิงการตลาดมากนักว่า จะสร้างประเด็นวิจารณ์หนังสือเรื่องนี้แบบใดให้กลายเป็น “ไวรัล” (viral marketing คือเทคนิคการตลาดโดยการใช้กลยุทธ์แบบปากต่อปากในสื่ออินเทอร์เน็ต)

สังคมออนไลน์กับการวิจารณ์วรรณกรรม

คุณธนาคารเห็นว่าในแง่นี้ขึ้นอยู่กับทัศนะส่วนบุคคล ซึ่งครั้งหนึ่งได้มีโอกาสสนทนากับคุณวีรพร นิติประภา ผู้เขียนเรื่อง *ไส้เดือนตาบอดในเขาวงกต* เธอบอกว่าขณะที่เขียนก็ไม่ทราบว่าตนจะได้รางวัลหรือไม่ แต่ก็ใช้เวลาในการเขียนเรื่องนี้อยู่ 2 ปี แต่เขียนเพราะเชื่อว่าวิธีการเขียนเช่นนี้เหมาะกับวรรณกรรมเรื่องนี้เท่านั้น โดยไม่ได้สนใจว่าจะมีคนชอบมากน้อยเพียงใด ในส่วนของผู้รับพบว่าคนใดที่ชอบจะชอบไปเลย แต่คนใดไม่ชอบจะเกลียดและโยนทิ้งไปเลย

อาจารย์หัตถกาญจน์กล่าวว่าในฐานะที่เป็นครูสอนวรรณกรรมวิจารณ์ สื่อสังคมออนไลน์โดยเฉพาะเฟซบุ๊กสำคัญมาก เพราะเป็นเครื่องมือและพื้นที่ในการติดต่อกับลูกศิษย์ได้ง่าย ตนเองสร้างกลุ่มลับของผู้เรียนในรายวิชาวรรณกรรมวิจารณ์ขึ้นมา เฟซบุ๊คเป็นพื้นที่หนึ่งที่เป็นสื่อกลางทำให้นิสิตได้ฝึกฝนการวิจารณ์อย่างมีเหตุมีผลนอกชั้นเรียน แต่อยู่ในสายตาของครูทั้งที่เป็นพื้นที่สำหรับวิจารณ์วรรณกรรมและวิจารณ์เรื่องของการสอนและมุมมองเกี่ยวกับแบบฝึกหัดต่างๆ ของอาจารย์ แน่นอนว่าการวิจารณ์วรรณกรรมซึ่งบางคราวก็อาจจะหลีกเลี่ยงการวิจารณ์นักเขียนได้ยากนั้น เป็นเช่นเดียวกันกับการวิจารณ์แบบฝึกหัดหรือตัวบทที่อาจารย์มอบหมายให้ ซึ่งไม่อาจหลีกเลี่ยงการวิจารณ์อาจารย์ในฐานะผู้ออกแบบการสอนและคัดสรรตัวบทได้ด้วยเช่นกัน

อาจารย์หัตถกาญจน์เล่าว่าข้อคิดเห็นหนึ่งที่นิสิตเขียนถึงตนก็คือ เหตุใดอาจารย์ไม่เลือกงานชั้นครูมาให้ศึกษามากกว่านี้ แต่ให้ศึกษางานของนักเขียนรุ่นใหม่ในสัดส่วนที่มากกว่า ซึ่งได้มีการตอบและถกประเด็นต่างๆ ที่เกิดขึ้นร่วมกันทั้งอาจารย์และนิสิตหลายคน ทั้งที่เห็นพ้องกับนิสิตที่เปิดประเด็นการวิจารณ์และเห็นต่างออกไป ส่วนตัวแล้วอาจารย์หัตถกาญจน์เห็นว่าหากเป็นผู้สอนวรรณกรรมวิจารณ์แล้วไม่เปิดโอกาสให้นิสิตวิจารณ์ครูอย่างมีเหตุมีผลได้จะสอนการวิจารณ์เขาได้อย่างไร คำถามก็คือหากครูผู้สอนยังรับการวิจารณ์ไม่ได้ จะไปบอกนิสิตว่าให้มีเสรีภาพในการวิจารณ์ ตราบใดที่คงยืนอยู่บนหลักการและความถูกต้องได้อย่างไร และนิสิตจะกล้าแสดงความคิดเห็นในประเด็นอื่นๆ ที่ไกลกว่านี้ต่อไปได้อย่างไร ฉะนั้น วิธีการที่ทำทั้งหมดนี้คิดว่าทำไปเพื่อช่วยส่งเสริมให้นิสิตกล้าแสดงความคิดเห็นในทุกประเด็นที่เขาคิดอย่างมีเหตุมีผล ถึงแม้ว่าบางประเด็นจะไม่ใช่สิ่งที่เราคาดฝันว่าจะได้ยินก็ตาม ในแง่นี้กลายเป็นว่านิสิตให้ความรู้-ความคิด เราเพิ่มเติมเป็นการแบ่งปันความรู้-ความเห็นกันไปมา ยิ่งไปกว่านั้นเด็กรุ่นใหม่อาจจะตรงไปตรงมาในการแสดงความคิดเห็นมากกว่าคนรุ่นเรา แต่พอนั่งพิจารณาแล้วจะพบว่าความแรงของการแสดงความคิดเห็นของนิสิตก็สัมพันธ์กับปฏิกิริยาตอบกลับของครูด้วยเช่นกันว่า การที่เขากล้าพูดถ้อยคำแบบนี้กล้าวิจารณ์แบบนี้ออกมา เป็นเพราะเราเปิดโอกาสให้เขาใช่เองหรือไม่ ซึ่งเราควรจะดีใจที่เขาเผยความคิดเห็นตรงไปตรงมากับเรา อันที่จริงไม่เพียงแต่เปิดโอกาสให้นิสิตได้วิจารณ์การสอนของครูเท่านั้น เรารู้สึกว่าตัวเองกำลังการสอนวิธีวิจารณ์ให้กับนิสิตไปด้วยในตัวผ่านการแสดงความคิดเห็นของเรา นอกจากการเปิดพื้นที่วิจารณ์แบบไม่เห็นหน้ากันผ่านโลกสังคมออนไลน์แล้ว อาจารย์หัตถกาญจน์ยังเปิดพื้นที่การวิจารณ์ในพื้นที่ห้องเรียนด้วย โดยการนำงานวิจารณ์ของตนสมัยที่ยังเป็นนิสิตให้ลูกศิษย์อ่านและเปิดโอกาสให้วิจารณ์ได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้ได้นำข้อวิจารณ์ต่างๆ ที่นิสิตเสนอในชั้นเรียนกลับมาสอนนิสิตอีกครั้งว่า การวิจารณ์ในพื้นที่สาธารณะที่มิใช่พื้นที่ออนไลน์ที่ได้เห็นสีหน้าและน้ำเสียงของผู้วิจารณ์ หากเราวิจารณ์รุนแรงเกินไป ไม่มีวาทศิลป์หรือวรรณศิลป์เพียงพออาจจะทำให้เรากลายเป็นนักวิจารณ์ที่อยู่ตัวคนเดียวในโลก และมีศัตรูเต็มไปหมด เราคงไม่ต้องการจะอยู่แบบนั้นใช่หรือไม่ เหล่านี้เป็นการพยายามสร้างสถานการณ์จำลองจากโลกออนไลน์มาสู่ห้องเรียนที่นิสิตน่าจะมีโอกาสนำไปปรับใช้ได้ต่อไปในอนาคต โดยพยายามการขยายมิติการสอนวิจารณ์งานวรรณกรรมไปสู่การวิจารณ์ชีวิตและสังคม สู่งานวิจัย และงานวิจารณ์ซ้อนวิจารณ์ด้วย อาจารย์หัตถกาญจน์ย้ำว่าการวิจารณ์คือการพัฒนาตนเอง ตนเองก็โชคดีที่ได้รับข้อวิจารณ์ต่างๆ จากนิสิตต้องขอบคุณลูกศิษย์จากใจจริง เมื่อกลับไปพิจารณาก็จะสามารถปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้นให้สอดคล้องกับผู้เรียนมากขึ้น ขณะเดียวกันก็สามารถที่จะยืนยันและชี้แจงจุดยืนของเราด้วยว่า เหตุที่เราทำเช่นนี้เพื่ออะไร คุณธนาคารเสริมว่าหัวใจของการวิจารณ์หรือข้อดีของการวิจารณ์ คือการได้รับทราบเหตุผลของนักวิจารณ์ว่าเหตุใดเขาถึงคิดเช่นนั้น การวิจารณ์ทำให้เราเปิดรับฟังผู้อื่นด้วย ขณะเดียวกันก็ต้องไม่ลืมว่าสื่อสังคมออนไลน์ก็มีทั้งความรวดเร็วและรุนแรงด้วย บางครั้งจะเห็นความเกรี้ยวกราดของตัวอักษรในข้อวิจารณ์บางชิ้น แต่ขณะที่พบกับผู้วิจารณ์จริงๆ นอกโลกออนไลน์ก็ไม่เคยมีปัญหากันและตัวตนกลับดูนุ่มนวลและไม่รุนแรงเท่ากับที่แสดงออกในสื่ออินเทอร์เน็ต ทั้งนี้เพราะตัวอักษรบอกความคิดแต่เราไม่ได้เห็นเจตนาและท่าทางของผู้เขียนจริงๆ

สิ่งใดเป็นอุปสรรคของการวิจารณ์ในปัจจุบัน

ในฐานะผู้สอนเมื่อมองการวิจารณ์ในระบบการศึกษาแล้ว อาจารย์หัตถกาญจน์เห็นว่าอุปสรรคสำคัญสิ่งหนึ่งคือ ผู้สอนอาจจะยังไม่สามารถยอมรับคำวิจารณ์จากผู้เรียนได้ แม้ว่าในระบบประเมินของมหาวิทยาลัยจะเปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาประเมินการสอนของผู้สอนได้แล้วก็ตาม ส่วนตัวเห็นว่าการประเมินผ่านระบบอาจจะปลอดภัยสำหรับผู้วิจารณ์/ผู้ประเมิน แต่หาก

มองในแง่ประโยชน์แล้วเห็นว่าการประเมินที่ดีคือคือ การประเมินซึ่งหน้าอาจารย์กับลูกศิษย์จะได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันและหาแนวทางออกร่วมกันเป็นการวิจารณ์ประเมินผลเพื่อพัฒนาคุณภาพอย่างแท้จริง

คุณธนาคารเห็นว่าเหตุผลสำคัญที่ทำให้นักวิจารณ์และการวิจารณ์ในสื่อออนไลน์ยังไม่ได้รับการยอมรับในสื่อสิ่งพิมพ์หรือในโลกจริงๆ มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับนักวิจารณ์ในศิลปะแขนงอื่น เช่น ภาพยนตร์หรือละครเวที ซึ่งนักวิจารณ์ในโลกออนไลน์สามารถก้าวออกมาเป็นที่ยอมรับในสื่อสิ่งพิมพ์และโลกจริงๆ ได้ อาจเป็นเพราะธรรมชาติของหนังสือต่างจากภาพยนตร์ ที่คนส่วนใหญ่ได้มีโอกาสไปชมภาพยนตร์เรื่องเดียวกันในเวลาเดียวกัน เพราะภาพยนตร์มีตารางฉายและช่วงเวลาการฉายที่ชัดเจน จึงทำให้เกิดปฏิกิริยาของผู้ชมต่อภาพยนตร์เรื่องหนึ่งๆ พร้อมกันได้ เช่น ในสัปดาห์นี้มีผู้ได้ชมภาพยนตร์เรื่องนี้นับพันคน เมื่อชมภาพยนตร์เรื่องนี้แล้วก็ได้กลับมาอ่านบทวิจารณ์ แต่อันดับและเวลาการอ่านหนังสือเรื่องหนึ่งๆ ของคนไม่พร้อมกัน บางคนซื้อหนังสือมาเก็บไว้ เมื่อว่างจึงค่อยหยิบขึ้นมาอ่าน บางคนเมื่อยังไม่ได้อ่านหนังสือก็ยังไม่อ่านบทวิจารณ์ นอกจากนี้ การชมภาพยนตร์ผู้ชมส่วนใหญ่เห็นภาพที่ตรงกันเ ช่น การกล่าวถึงหลุมดำในภาพยนตร์ทุกคนที่ชมจะเห็นภาพตรงกันว่าเป็นอย่างไร แต่เมื่อกล่าวถึงหลุมดำในหนังสือว่าเป็นความเวิ้งว้าง ภาพในความคิดของผู้อ่านแต่ละคนก็อาจไม่เหมือนกันก็ได้ ด้วยเหตุนี้ความเห็นต่างและประเด็นร่วมของคนที่มีต่อหนังสือจึงไม่เกิดปฏิกิริยาที่รุนแรงมากเท่าภาพยนตร์

นอกจากนี้ ในยุคปัจจุบันยังขาดหนังสือและบทวิจารณ์ที่มีพลังมากพอที่จะจุดกระแสให้คนส่วนใหญ่ในสังคมสนใจร่วมกันหรือกลับไปอ่านงานวรรณกรรมเรื่องใดเรื่องหนึ่งร่วมกัน อาจารย์หัตถกาญจน์เชื่อว่าหากวารสาร/นิตยสารให้พื้นที่กับบทวิจารณ์มากขึ้น ก็อาจกระตุ้นกระแสวรรณกรรมและวรรณกรรมวิจารณ์ขึ้นได้อีก เหมือนกับที่เรามีวารสารที่เปิดพื้นที่ให้กับนักเขียนเรื่องสั้นและกวีหน้าใหม่ก็จะเห็นว่ามีนักเขียนและกวีหลายคนที่เติบโตขึ้นจากวารสารเหล่านี้ ถ้าเรายังไม่สามารถเปิดพื้นที่ให้กับบทวิจารณ์อย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม ก็คงยากที่จะสร้างนักวิจารณ์ได้จะเป็นไปได้ไหมที่ต่อไปเราจะมีวารสารที่ไม่แสวงหาผลกำไรเป็นวารสาร ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ เป็นวารสารแนวคล้ายๆ กับ *ปรากฏวารสารวรรณกรรมไทยร่วมสมัย* ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม โดยมีคุณอุทิศเป็นบรรณาธิการ แต่สร้างให้เป็นวารสารที่เปิดพื้นที่สำหรับงานวิจารณ์วรรณกรรมและศิลปะแขนงต่างๆ โดยเฉพาะ ถ้าเป็นไปได้เราก็อาจจะสร้างนักวิจารณ์หน้าใหม่ๆให้ค่อยๆ เติบโตขึ้นเป็นหลักให้วงวรรณกรรมวิจารณ์ได้

ช่องทางใดที่จะช่วยให้งานวิจารณ์ที่อยู่ในวารสารวิชาการและกิจกรรมการวิจารณ์ในสถานศึกษาซึ่งมีองค์ความรู้อยู่เป็นจำนวนมากเผยแพร่ไปถึงผู้สนใจงานวรรณกรรมทั่วไปด้วย

คุณธนาคารเห็นว่าวิธีที่ง่ายที่สุดคืออัดคลิปวิดีโอกิจกรรมต่างๆ และนำไปเผยแพร่อีกครั้งในสื่ออินเทอร์เน็ต เนื่องจากบางครั้งมีงานเสวนาที่น่าสนใจพร้อมกันหลายงานในวันเดียว นอกจากนี้ยังเป็นที่น่าเสียดายว่า ผู้จัดกิจกรรมวรรณกรรมจำนวนน้อยที่จะสรุปประเด็นสำคัญของกิจกรรมและเผยแพร่ในสื่อออนไลน์ ซึ่งเรายังขาดผู้ที่จะสรุปประเด็นต่างๆ เพื่อช่วยให้ผู้สนใจแต่ไม่มีเวลาที่จะเข้าร่วมหรือไม่มีเวลาที่จะชมงานที่เผยแพร่ทางคลิปวิดีโอได้มีโอกาสรับทราบประเด็นสำคัญ หรือการสรุปการเสวนาและกิจกรรมต่างๆ ด้วย ดังเช่นเว็บไซต์ประชาไทยที่มักจะมีการสรุปและเผยแพร่ประเด็นกิจกรรมที่องค์กรของตนจัดขึ้นอยู่

เสมอ ทั้งนี้ อาจารย์หัตถกาญจน์เห็นว่าเว็บไซต์และเฟซบุ๊กของโครงการวิจัยฯ น่าจะเป็นพื้นที่กลางที่ช่วยเผยแพร่กิจกรรมและองค์ความรู้ทางการวิจารณ์วรรณกรรมที่ดีอีกช่องทางหนึ่งด้วย

อาจารย์หัตถกาญจน์ตั้งข้อสังเกตว่าในสังคมไทยอาจจะยังขาดนิตยสารที่เป็นกลาง ซึ่งเปิดรับงานจากทุกฝ่ายหรือทุกสีอย่างแท้จริง คือเปิดพื้นที่ให้ทุกฝ่ายได้แสดงความคิดเห็นอย่างเสรี โดยให้ผู้อ่านใช้วิจารณญาณในการทำความเข้าใจงานเขียนเหล่านี้ด้วยตนเอง เช่นผู้วิจารณ์มีจุดยืนทางการเมืองเช่นนี้ จึงทำให้บทวิจารณ์เอนเอียงมาอย่างนี้ หรืออาจจะเปิดพื้นที่ให้กับบทวิจารณ์อีกบทที่ตอบโต้กันได้ตีพิมพ์ร่วมกันในนิตยสารฉบับเดียวกันได้ เพื่อให้ผู้อ่านได้เห็นมุมมองการวิจารณ์ที่หลากหลายรอบด้าน พื้นที่กลางเหล่านี้อาจช่วยให้บรรยากาศความขัดแย้งระหว่าง “กลุ่ม” “สี” ที่มีอยู่ในวงวรรณกรรมและสังคมคลี่คลายและลดลงได้ ซึ่งบรรยากาศความขัดแย้งในวงวรรณกรรมเช่นนี้ก็อาจจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่สกัดกั้นการพัฒนาวงวรรณกรรมในประเทศไทยด้วย สิ่งสำคัญคือต้องเปิดกว้างทางความคิดและจิตใจกันให้มาก

คุณธนาคารเห็นว่าการวิจารณ์ในประเทศไทยไม่ก่อให้เกิดสถาบันที่แข็งแรงขึ้นมา เช่น เราไม่มีนิตยสารอย่าง New Yorker หรือTimes ในส่วนของหนังสือที่มีการเปิดพื้นที่การวิจารณ์หนังสือให้ทั้งนักวิจารณ์ประจำและวิจารณ์อิสระไว้อย่างเป็นระบบและเป็นกลุ่มก้อน นับเป็นกลุ่มวิจารณ์ที่เข้มแข็งจนอาจเรียกว่าเป็นสถาบันได้ ซึ่งสามารถวิจารณ์งานได้อย่างเต็มที่โดยไม่กลัวว่านักเขียนจะโกรธ โดยส่วนตัวเชื่อว่าในสังคมไทยยังมีผู้ที่พร้อมจะเป็นนักวิจารณ์มีนักวิจารณ์เกิดขึ้นมาโดยตลอด ไม่ได้ขาดหายไปจากสังคม และมีหลายคนที่มีการตั้งประเด็นคำถามที่เฉียบคม หรือจุดประเด็นต่อยอดเกี่ยวกับหนังสือที่น่าสนใจ พิจารณาจากการเข้าร่วมเวทีเสวนาและวิจารณ์วรรณกรรมที่จัดขึ้นตามที่ต่างๆ อาทิ Reading Room และ “วรรณกรรมไม่จำกัด” พบว่ามีนักวิจารณ์หลากหลายวัย แต่ความคิดเห็นและข้อวิจารณ์เหล่านี้มักจะเผยแพร่กันแต่เฉพาะในหมู่เพื่อนและกระจัดกระจายอยู่ทั่วไปในสื่อออนไลน์

อาจารย์หัตถกาญจน์กล่าวว่า ในฐานะที่เป็นผู้สอนวิชาวรรณกรรมวิจารณ์ได้พยายามผลักให้นิสิตได้ออกไปร่วมกิจกรรมการวิจารณ์ของหน่วยงานต่างๆ ที่จัดขึ้นนอกมหาวิทยาลัยของตนด้วย ขณะเดียวกันในการจัดกิจกรรมวรรณกรรมในสังคมไทยมองว่ายังขาดผู้ที่มองเห็นภาพกว้างและชักชวนผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ในเชิงลึกมาร่วมกันสร้างกิจกรรม หนังสือบางเรื่องจะมีคนกล่าวถึงอย่างตื่นเต้นพร้อมๆ กันได้ก็จำเป็นต้องรอโอกาสเช่น การจัดเสวนาเกี่ยวกับวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์พฤษภา 53 เชื่อว่าหากจัดประเด็นนี้จะมีผู้เข้าร่วม ทั้งกลุ่มผู้ที่สนใจ ผู้ที่เห็นด้วย และผู้ที่ไม่เห็นด้วย หรือการจัดเสวนาเกี่ยวกับวรรณกรรมเยาวชนหรือหนังสือภาพสำหรับเยาวชน ถ้าให้นึกถึงตอนนี้ก็แทบจะนึกไม่ออก ยังมองไม่เห็นภาพกว้างหรือสายธารของวรรณกรรมเยาวชนหรือหนังสือภาพสำหรับเยาวชน ดังนั้น หากมีผู้ที่จัดวาระการเสวนาเช่นนี้ขึ้นได้ และผู้ที่จัดเป็นคนกลางอย่างแท้จริงโดยไม่เลือกค่ายหรือเลือกวิทยากรคนเดิมๆ ก็อาจจะสร้างและกระตุ้นให้เกิดการวิจารณ์และการเผยแพร่ความรู้ทางการวิจารณ์ออกไปในวงกว้างได้ แต่ผู้ที่จะทำได้ต้องเก่งจริงๆ ทั้งในด้านการติดต่อวิทยากร การหาเงินทุนสนับสนุน พื้นที่กลางในที่นี้จึงไม่ได้หมายถึงแค่พื้นที่ทางกายภาพเท่านั้น แต่รวมทั้งแหล่งเงินทุนสนับสนุน และผู้จัดที่เป็นกลางอย่างแท้จริง อาจารย์หัตถกาญจน์เสริมว่า ลักษณะเช่นนี้ทำให้นึกย้อนกลับไปเปรียบเทียบกับภาพยนตร์ที่คุณธนาคารกล่าวไว้ เวลาเราจะชมภาพยนตร์ทุกคนจะทราบว่า ฉายเมื่อไร ฉายที่ใด และเวลาใดบ้าง หากนำวิธีการของภาพยนตร์มาปรับใช้กับการจัดกิจกรรมทางวรรณกรรม

ก็น่าจะเกิดประโยชน์ คล้ายๆ กับการคิดจะทำประวัติวรรณกรรมไทย แต่ในความจริงเรายังตอบไม่ได้เลยว่า ในปีนี้มีวรรณกรรมออกใหม่กี่เล่ม ออกเมื่อใด และออกโดยสำนักพิมพ์ใดบ้าง เราขาดองค์กรกลางที่ทำหน้าที่รวบรวมข้อมูลพื้นฐานเหล่านี้ ซึ่งนับเป็นงานที่ใช้ทุนทำน้อยมาก แต่สิ่งที่ทำสร้างแหล่งข้อมูลที่สำคัญให้ผู้ศึกษาวรรณกรรมไทยอย่างมหาศาลทั้งในประเทศและต่างประเทศ จึงน่าจะผลักดันให้เกิดขึ้น ความเห็นดังกล่าวพ้องกับข้อสังเกตของอาจารย์อนุสรณ์ ติปยานนท์ ที่ว่าวรรณกรรมไทยในแต่ละปีขาดทิศทางที่ชัดเจน ในแง่นี้คุณธนาคารเห็นว่า นักวิชาการทางวรรณกรรมมักจะศึกษาตามหลังเพื่อพยายามอธิบายปรากฏการณ์ทางวรรณกรรมที่เกิดขึ้น จึงต่างจากวงการภาพยนตร์ฮอลลีวูด หรือวงการแฟชั่นที่จะมีผู้กำหนดเทรนด์หรือกระแสของแต่ละปีออกมา ดังจะเห็นว่ามีอยู่ช่วงหนึ่งจะมีภาพยนตร์แนว **“**สิ้นโลก**”**ออกมาเป็นจำนวนมาก ทั้งมนุษย์ต่างดาว ซอมบี้ และยุคต่อมาจะเป็น **“**dystopia**”** ที่เป็นเยาวชนที่สร้างจากหนังสือเป็นจำนวนมาก การกำหนดกระแสเช่นนี้ในทางหนึ่งอาจจะไม่ดีที่เป็นการครอบงำตลาด แต่ในอีกทางหนึ่งก็มีส่วนดีในการช่วยกำหนดทิศทางด้วยเช่นกัน ซึ่งช่วยทำให้ภาพยนตร์บางอย่างถูกปลุกขึ้นมาจากกระแสเหล่านี้ด้วย เช่นโดยส่วนตัวเมื่อได้ชมภาพยนตร์เรื่อง Hunger Game ทำให้สนใจตามกลับไปชมภาพยนตร์เรื่อง Divergent หรือ The Giver เพื่อเปรียบเทียบว่าภาพยนตร์เหล่านี้เป็นเยาวชน dystopia ที่สร้างโลกด้วยกติกาที่ต่างกันอย่างไร เช่นเดียวกับงานวรรณกรรมเช่นกันอาจเริ่มจากการอ่านงานที่เกี่ยวกับเหตุการณ์การนองเลือดของภูกระดาษ ก่อนที่จะไปอ่านงานของนิติราษฎร์ สำราญคง หรือ วิวัฒน์ เลิศวิวัฒน์วงศา เรื่อง *อีกวันอันแสนสุขในปี* 2527 เพื่อเปรียบเทียบ ดังนั้น ในวงวรรณกรรมไทยยังขาดการกำหนดทิศทางกระแส หรือวาระเร่งด่วนในวงวรรณกรรมขึ้นมา เช่น วาระเรื่องการวิจารณ์

แต่อย่างไรก็ดี คุณธนาคารเล่าให้ฟังว่า Bookmoby วางแผนที่จะจัดกิจกรรมร่วมกับหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร โดยเปลี่ยนจากการจัด Workshop เป็นการจัดเทศกาลวรรณกรรม ดังเช่นที่จัดกันในต่างประเทศ อาทิ ในพม่า อองซาน ซูจี เป็นผู้กล่าวปาฐกถาว่าด้วยงานวรรณกรรมและการอ่านของคนในชาติ โดยระยะเวลาในการจัดอาจจะนานหนึ่งสัปดาห์หรือ 3-5 วันทั้งนี้อาจเริ่มจากการจัดเทศกาลในลักษณะนี้ในสังคมไทยขึ้น เพราะวัฒนธรรมเป็นเรื่องที่ต้องค่อยๆ สร้าง มิใช่จัดคล้ายกับงานรณรงค์ที่ใช้ระยะเวลาที่สั้นกว่าได้

เหตุใดงานทัศนศิลป์ของไทยสามารถที่จะข้ามไปจัดแสดงและเป็นที่ยอมรับในต่างประเทศในขณะที่งานวรรณศิลป์ของไทยเผยแพร่กันอยู่ในกลุ่มเล็กๆ ไม่สามารถที่จะเผยแพร่ไปในประชาคมโลกในวงกว้างได้

คุณธนาคารเล่าว่าเคยได้สนทนากับเจ้าของร้านหนังสือเดินทางว่าจะเปิดสำนักพิมพ์เล็กๆ จะจัดพิมพ์หนังสือประเภทใดดี เขาตั้งคำถามว่าเหตุใดจึงไม่มีการแปลวรรณกรรมไทยเป็นภาษาต่างประเทศบ้าง และประสบการณ์ที่อยู่ร้านหนังสือก็เห็นเช่นเดียวกันว่า มีชาวต่างชาติเดินเข้ามาชมหนังสือในร้าน ท้ายที่สุดก็หยิบหนังสือของชาติ กอบจิตติ ให้ซึ่งเป็นหนังสือเก่าแล้วที่กล่าวถึงเมืองไทยเมื่อสิบกว่าปีก่อน เพราะไม่มีผู้แปลงานวรรณกรรมปัจจุบันของไทย ขณะเดียวกันพบว่าสำนักศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยเคยแปลงานวรรณกรรมไทยประมาณ 4-5 เล่ม อาทิ *ผีเสื้อและดอกไม้* แต่ไม่มีการเผยแพร่ในสังคมวงกว้าง

มีการจัดทำเครือข่ายของอาจารย์ผู้สอนวรรณกรรมหรือวรรณกรรมวิจารณ์ในประเทศไทยบ้างหรือไม่อย่างไร

อาจารย์หัตถกาญจน์ยอมรับว่าการจัดทำเครือข่ายเป็นเรื่องที่คิดอยู่เสมอ ถ้าจะทำอาจจะเริ่มต้นจากการรวบรวมผู้ที่รู้จักก่อนค่อยขยายออกไปให้กว้างขวางขึ้น แต่ในช่วงนี้ตนเองยังไม่พร้อมที่จะเป็นผู้ริเริ่มที่จะตั้งกลุ่มเอง เนื่องจากเป็นอาจารย์ใหม่และต้องเตรียมตัวเพื่อศึกษาต่อในระดับปริญญาเอกด้วย อย่างไรก็ดีเป็นความตั้งใจที่จะทำในอนาคตเมื่อพร้อม ตอนนี้จึงทำได้แค่เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมทางวรรณกรรมที่จัดขึ้นตามที่ต่างๆ คุณธนาคารเสริมว่าการสร้างเครือข่ายในลักษณะนี้ก็มีข้อเสียเช่นกัน เพราะเมื่อใดก็ตามที่รวบรวมแต่เฉพาะผู้ที่รู้จักหรือสนิท เท่ากับเป็นการกีดกันคนอื่นออกไปด้วย ทั้งนี้จึงเห็นว่าหากจะจัดทำเครือข่ายในลักษณะนี้ต้องอาศัยการวางตัวของผู้รวบรวม ซึ่งควรทำหน้าที่คล้ายเป็นภัณฑารักษ์ที่วางตัวเป็นกลางและเชิญผู้รู้ตามวาระของเรื่องที่จัดกิจกรรมตามลักษณะของความเชี่ยวชาญ ก็อาจช่วยให้กลายเป็นพื้นที่ที่เปิดกว้างเป็นสถาบันที่น่าเชื่อถือและคนที่มีความคิดต่างกันก็ส่งบทวิจารณ์เข้ามาร่วมได้

เมื่ออาจารย์หัตถกาญจน์กล่าวถึงกิจกรรมที่เป็นความร่วมมือกันระหว่างสถาบันการศึกษาหลายมหาวิทยาลัย คุณธนาคารเสริมว่าเครือข่ายในลักษณะนี้ไม่ถาวรและไม่ต่อเนื่อง เพราะเมื่อนิสิตนักศึกษาแต่ละรุ่นจบไป ก็ไม่ได้สนใจต่างคนต่างก็ออกไปทำงาน อาจารย์หัตถกาญจน์เห็นว่าเครือข่ายเช่นนี้จะดำเนินได้อย่างถาวรก็ต่อเมื่อมีผู้ที่ทำงานอยู่ส่วนกลางและดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ส่วนตัวเห็นว่าเครือข่ายในลักษณะข้ามมหาวิทยาลัยอาจจะทำได้ยากมาก และจะประสบความสำเร็จได้ก็ต้องเมื่อการเรียนการสอนการวิจารณ์วรรณกรรมในชั้นเรียนต้องเข้มแข็งก่อน จึงจะไปเชื่อมโยงนิสิตนักศึกษาต่างมหาวิทยาลัยเข้าด้วยกันได้ ในแง่นี้การสร้างเครือข่ายกับนิสิตต่างคณะ แต่อยู่ในมหาวิทยาลัยเดียวกันอาจกระทำได้ง่ายกว่า เช่น การเปิดรายวิชาการศึกษาทั่วไปสายวรรณกรรมศึกษา/วรรณกรรมวิจารณ์ก็จะทำให้ได้เห็นมุมมองการวิจารณ์ที่หลากหลายจากนิสิตต่างคณะ เพื่อเป็นพื้นฐานในการจัดตั้งกลุ่มการวิจารณ์ต่อไป นอกจากนี้ คุณธนาคารตั้งข้อสังเกตว่าในยุคก่อนที่จะมีสื่อสังคมออนไลน์ก็มีการสร้างเครือข่ายในหลากหลายลักษณะ เช่น ชมรมวรรณศิลป์ ทั้งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ต่างเข้มแข็ง มีการจัดกิจกรรมและสนทนาระหว่างกันด้วย แต่น่าแปลกที่เมื่อมีสื่อสังคมออนไลน์แล้วชมรมวรรณศิลป์เหล่านี้กลับอ่อนพลังลง ทั้งนี้ การสร้างเครือข่ายในลักษณะข้ามมหาวิทยาลัยที่จะประสบความสำเร็จได้ผู้ที่อยู่ในมหาวิทยาลัยต้องพร้อมที่จะออกไปติดต่อและเชื้อเชิญผู้ที่อยู่ภายนอกสถาบันด้วย จึงจะทำให้เกิดเครือข่ายเล็กๆ ขึ้นมาเพราะนักเขียนบางคนก็ไม่กล้าที่จะเดินเข้ามาในมหาวิทยาลัยก่อน เนื่องจากเขาไม่รู้จักใครหรือไม่มีผู้ใดเชิญเข้ามา ขณะเดียวกันการสร้างเครือข่ายอาศัยคนๆ เดียวไม่ได้ ต้องเป็นองค์กรที่ไหวตัวในด้านวรรณกรรมอย่างรวดเร็ว ในการจัดกิจกรรมในวาระต่างๆ และเชิญผู้รู้หลากหลายจากกลุ่มมาเสวนาร่วมกัน เช่น ในวาระที่การ์เบรียล การ์เซีย มาร์เกซ (Gabriel Garcia Marquez) เสียชีวิต ได้มีการจัดกิจกรรมโดยเชิญคุณสุชาติ สวัสดิ์ศรี อาจารย์ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิชย์ อาจารย์ยุกติ มุกดาวิจิตร และอาจารย์สุรเดช โชติอุดมพันธ์ซึ่ งหากไม่มีวาระนี้คงยากที่จะเชิญทั้งสี่คนมาอยู่บนเวทีเดียวกันได้ อาจารย์หัตถกาญจน์ทิ้งท้ายไว้ว่าท่าทีของนักวิจารณ์และน้ำเสียงในงานวิจารณ์ก็เป็นสิ่งสำคัญด้วยเช่นกัน

ทิศทางของงานวรรณกรรมและการวิจารณ์วรรณกรรมในอนาคต

อาจารย์หัตถกาญจน์เห็นว่าวงวรรณกรรมของไทยน่าจะพัฒนาต่อไปเรื่อยๆ เนื่องจากขณะที่ทำวิทยานิพนธ์พอมองเห็นกระแสบางอย่างที่เริ่มก่อตัวขึ้นแล้วในวรรณกรรมไทย และน่าสนใจว่ากระแสการประพันธ์วรรณกรรมเหล่านี้จะพัฒนาต่อไปในอนาคตได้อย่างไร เช่น วรรณกรรมแนวสัจนิยมมหัศจรรย์ อย่างไรก็ตาม ดูเหมือนเรายังขาดการศึกษาในเชิงประวัติวรรณกรรมไทยร่วมสมัย ทำให้มองไม่ค่อยเห็นภาพรวมของวรรณกรรมไทย ไม่เห็นทิศทางของกระแสที่เกิดขึ้นชัดเจนเป็นรูปธรรม วงวรรณกรรมไทยที่ขาดไร้ภัณฑารักษ์เป็นวงวรรณกรรมที่กระจัดกระจาย จึงอาจจะทำให้เราเดินไปไม่สุดทางพัฒนาแบบไม่เต็มที่ เช่น เรามักจะพบแต่ “เงา” ของงานนักเขียนระดับโลกอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นการ์เบรียล การ์เซีย มาร์เกซ หรือฟรานซ์ คาฟกา ในงานวรรณกรรมไทยแนวสัจนิยมหัศจรรย์ อย่างไรก็ดี วรรณกรรมไทยจะพัฒนายิ่งขึ้นก็ต่อเมื่อนักเขียนทำหน้าที่เป็นนักวิจัย โดยศึกษาเรียนรู้งานวรรณกรรมไทยที่มีมาแต่เดิมด้วย รวมไปถึงพัฒนาตนเองเพื่อริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ให้เกิดขึ้นในงานวรรณกรรมของตนด้วย คุณธนาคารเสริมว่านักเขียนอาจจะต้องหาความรู้จากวงวิชาการบ้าง เหมือนครั้งหนึ่งที่นิวตันเคยกล่าวว่า “คนรุ่นใหม่เหมือนนั่งบนไหล่ยักษ์” หมายถึงคนรุ่นใหม่ต้องมีความรู้ต้องเชื่อมความรู้ที่มีมาในอดีตกับความรู้ในปัจจุบันด้วย นักเขียนและนักวิจารณ์ของไทยก็ต้องเป็นเช่นนั้นด้วย จึงจะสามารถพัฒนาวงวรรณกรรมและการวิจารณ์วรรณกรรมในประเทศไทยให้ก้าวหน้าได้

สถาบันการศึกษาจะถ่ายทอดและเผยแพร่องค์ความรู้ทางด้านวรรณกรรมและการวิจารณ์วรรณกรรมของตนไปสู่สังคมภายนอกสถาบันไม่ว่าจะเป็นนักเขียนนักวิจารณ์ผู้อ่านและผู้สนใจทั่วไปได้อย่างไร

คุณธนาคารกล่าวว่าอาจจะใช้รูปแบบเดียวกันที่มติชนทำได้หรือไม่ เช่นการนำเรื่องเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมที่นำเป็นหนังสือ pocket book โดยการที่เขามีแมวมองมีเครือข่ายและการทำความรู้จักอย่างมีงานวิทยานิพนธ์ของนิสิตนักศึกษาหลายเรื่องที่ได้รับการติดต่อเพื่อมาทำเป็น pocket book หลายเล่ม โดยการตัดหรือเพิ่มประเด็นบางอย่างเพื่อสร้างความเป็นเอกภาพในเรื่องมากขึ้น ขณะเดียวกันก็ทำให้อ่านง่ายและน่าสนใจมากขึ้น เช่น *นายใน* แต่จะทำให้งานแต่ละเล่มเป็นที่นิยมได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับผู้เขียนและสำนักพิมพ์ว่าจะนำเสนอประเด็นใดอย่างไร อาจารย์หัตถกาญจน์เห็นว่าประเด็นการเสนอ *นายใน* ในวิทยานิพนธ์ก็อาจจะต่างจากฉบับหนังสือที่ตีพิมพ์ออกวางขาย แต่การเผยแพร่งานชิ้นนี้ออกไปในวงกว้างก็ทำให้ผู้ที่อยู่ในแวดวงวิชาการกับผู้สนใจทั่วไปได้มาพบกัน ซึ่งอาจจะทำให้เกิดการวิจารณ์หรือมุมมองที่แตกต่างหลากหลายขึ้นด้วย อย่างไรก็ดี คนส่วนใหญ่ที่ทำวิทยานิพนธ์เองก็อยากให้งานของตนได้รับการเผยแพร่ในวงกว้างด้วยเช่นกัน และเป็นที่น่าเสียดายที่งานที่มีคุณค่าบางเล่มเผยแพร่อยู่เฉพาะแต่ในแวดวงสถาบันการศึกษาและไม่เป็นที่รู้จักในวงกว้างมากนัก เช่น *สัจนิยมมหัศจรรย์ในงานของ การ์เบรียล การ์เซีย มาร์เกซ* ของอาจารย์สุรเดช โชติอุดมพันธ์ และ *ฟรอยด์กับศิลปะ* ของอาจารย์พิริยะดิศ มานิตย์ จึงน่าเสียดายว่าองค์ความรู้ต่างๆ ก็มีอยู่อย่างพร้อมมูลแล้ว แต่ด้วยปัจจัยต่างๆ ประกอบกันทำให้ไม่อาจเผยแพร่สู่สาธารณชนวงกว้าง คุณธนาคารเห็นว่าอาจจะเริ่มจากพื้นที่ที่มีค่าใช้จ่ายที่ถูกที่สุดอย่างพื้นที่อินเทอร์เน็ตก่อน โดยองค์กรที่เป็นกลางที่สามารถที่จะเข้าได้กับคนทุกกลุ่มหรือมีทัศนคติที่ดีเพื่อนำเสนอเนื้อหาหรือประเด็นทางวรรณกรรมที่น่าสนใจ โดยที่อาจจะต้องเท่าทันกับวาระสำคัญต่างๆ เพื่อสร้างประเด็นที่น่าสนใจ

นักวิจารณ์และกลุ่มวิจารณ์ที่น่าสนใจ

อาจารย์หัตถกาญจน์เสนอว่าหากผู้วิจัยต้องการเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เพิ่มเติมน่าจะสัมภาษณ์อาจารย์อาทิตย์ ศรีจันทร์ ซึ่งสอนการวิจารณ์วรรณกรรมอยู่ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ในระดับปริญญาโท อาจารย์อาทิตย์ทำวิทยานิพนธ์วรรณคดีโบราณเกี่ยวกับเรื่อง *โองการแช่งน้ำ* ปัจจุบันสนใจศึกษาวรรณกรรมปัจจุบันด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ยังมีอาจารย์มิ่ง ปัญญา ซึ่งสอนอยู่ที่ภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะศิลปะศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และได้รับเชิญเป็นวิทยากรในกลุ่ม Reading group ของ Reading Room

---

ผู้ให้สัมภาษณ์ : คุณวิกรานต์ ปอแก้ว
ตำแหน่ง : นักเขียน และ เจ้าของเพจ "เปลี่ยนปก"
ผู้สัมภาษณ์ : กรรณิการ์ ถนอมปัญญารักษ์ สุณิสา เจริญนา และ อรพินท์ คำสอน
วันที่สัมภาษณ์ : 10 ธันวาคม 2557 เวลา 14.00 – 17.45 น.
สัมภาษณ์ที่ : อาคารจามจุรี 1 ชั้น 2 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ถอดเทป : อรพินท์ คำสอน
==========

ประวัติส่วนตัวโดยสังเขป

คุณวิกรานต์ ปอแก้ว สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท เศรษฐศาสตร์ (การเงิน) และ ปริญญาตรี เศรษฐศาสตร์ (ระหว่างประเทศ) จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง ขณะนี้ทำงานโรงกลั่นเอทานอลที่ใส่ในน้ำมันแก๊สโซฮอล์ ทำมาประมาณ 4-5 ปี แต่เดิมทำงานสายธนาคารมาก่อน

โดยส่วนตัวชอบอ่านหนังสือมาตั้งแต่ชั้นประถมศึกษา เริ่มจากการอ่านหนังสือความรู้รอบตัว เช่น ที่สุดในโลก ซึ่งรู้สึกว่าการที่มีความรู้เรื่องเช่นนี้ดูเท่ ฉลาด และอ่านหนังสือเกี่ยวกับฟุตบอล เพราะชอบดูฟุตบอล ซึ่งจะอ่านทั้งนิตยสารรายเดือน รายสัปดาห์ หลังจากนั้นจึงได้ต่อยอดไปอ่านหนังสือประเภทต่างๆ ช่วงที่ศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจะอ่านหนังสือที่มีอยู่ในห้องสมุด หนังสือแปลเล่มเล็กๆ บางๆ แต่ยังไม่ได้อ่านหนังสืออย่างจริงจังหรือเป็นเรื่องเป็นราวมากนัก จนกระทั่งเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยจะสนใจอ่านวรรณกรรมขนาดยาว โดยใช้พื้นฐานการอ่านแบบเดิมคือ อ่านเพื่อความเท่ เช่นอ่าน*สามก๊ก* 5 รอบ ในช่วงเวลานั้นจะอ่านหนังสือในห้องสมุดของมหาวิทยาลัยรามคำแหง นับเป็นห้องสมุดที่ดีมาก เป็นห้องสมุดขนาดใหญ่และมีหนังสือประเภทนี้เป็นจำนวนมาก ในช่วงเวลานั้นไม่ค่อยมีเงินมากนักก็อาศัยอ่านหนังสือจากห้องสมุด เวลาที่ว่างจากการเรียนก็จะเข้าห้องสมุดอ่านหนังสืออยู่โดยตลอด จึงได้อ่าน*สามก๊ก* ทุกเวอร์ชั่น ทั้งของเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ของยาขอบ ในครั้งแรกที่อ่านเริ่มอ่านจากของยาขอบก่อน เพราะว่าเล่มบางกว่า เป็นชุดที่ซื้อมาเอง โดยทยอยซื้อทีละเล่ม พออ่านจนจบก็มาประกอบเป็นเรื่องได้ ทำให้เข้าใจภาพรวมของเรื่องได้ ต่อมารู้สึกว่ายังไม่จุใจจึงไปอ่านฉบับของเจ้าพระยาพระคลัง (หน) พออ่านจบเริ่มไปชมภาพยนตร์ และละครชุดเกี่ยวกับสามก๊กที่มีอยู่ทั้งหมด จากนั้นได้ขยายไปอ่าน *ซุนวู* และขยับไปอ่านวรรณกรรมแปลจากต่างประเทศ โดยเน้นวรรณกรรมแนวสืบสวนสอบสวน อาทิ เชอร์ล็อค โฮล์มส์ งานของอกาธา คริสตี้ ในช่วงแรกของการอ่านไม่ได้อ่านวรรณกรรมไทยเลย เพราะคิดว่าอ่านงานต่างประเทศเท่กว่าอ่านงานวรรณกรรมไทย

เมื่อเรียนจบมหาวิทยาลัย เริ่มทำงานก็เริ่มมีเงินพอที่จะซื้อหนังสือเองได้ ในช่วงนั้นจะไปร้านหนังสือเป็นประจำ ร้านที่ชอบคือร้านดอกหญ้า ที่เซ็นทรัล ลาดพร้าว ซึ่งมีพี่อ้วนเป็นพนักงานร้านคอยแนะนำหนังสือให้อ่านเล่มนั้นดี เล่มนี้ดี ก็ยังคงอ่านหนังสือแปลอยู่ โดยเริ่มจากวรรณกรรมแปลจากตะวันตก เช่น *เดอะ ดาวินชี โค้ด แฮรี่ พอตเตอร์* จากนั้นได้ขยับมาอ่านวรรณกรรมแปลของญี่ปุ่น เช่น งานของ คินดะอิจิ ฮารุกิ มูราคามิ ซึ่งมูราคามิเป็นนักเขียนที่คุณวิกรานต์ชื่นชอบมาก เพราะงานของเขาทำให้เกิดการเปลี่ยนแนวคิด มุมมองที่มีต่อสังคม ทัศนคติ เพิ่มแรงบันดาลใจในชีวิต ในช่วงเวลานั้นงานของมูราคามิที่อ่านหมดร้าน จึงเริ่มตามหาผู้ที่เขียนงานเหมือนมูราคามิ จนมีคนที่ร้านหนังสือเล็กๆ แห่งหนึ่งที่ถนนตะนาว เมื่อก่อนชื่อ

สำนักพิมพ์หนึ่ง พี่ที่ร้านหนังสือแห่งนั้นแนะนำให้อ่านงานของคุณอนุสรณ์ ติปยานนท์ โดยบอกว่านี่คือ “มูราคามิเมืองไทย” ซึ่งโดยส่วนตัวไม่เคยทราบเรื่องนี้มาก่อนเลย และในความเป็นจริงก็ไม่เคยรู้จักนักเขียนไทยเลย จึงซื้อมา 2 เล่ม คือ 8.5 *ริกเตอร์* กับ *ลอนดอนกับความลับในรอยจูบ* และอ่านจบบนรถประจำทางขณะนั่งรถกลับบ้าน เมื่ออ่านงานของคุณอนุสรณ์จบ ทำให้เปิดโลกทัศน์ตนเองว่านักเขียนไทยเขียนงานได้ดีและน่าสนใจ จึงเริ่มกลับมาอ่านงานวรรณกรรมไทย โดยเริ่มจากการไปร้านหนังสือ ดูปกและคำโปรยท้ายเรื่อง หากอ่านแล้วรู้สึกว่าเรื่องใดน่าสนใจก็จะซื้อหนังสือเล่มนั้นมาอ่าน ซึ่งถ้าสนใจงานของนักเขียนคนใดจะอ่านงานทั้งหมดของเขา อาทิ งานของอนุสรณ์ ติปยานนท์ วิวัฒน์ เลิศวิวัฒน์วงศา นิวัต พุทธประสาท ทั้งนี้ พอเริ่มมีเฟซบุ๊ก ทำให้ได้เห็นสังคมของเฟซบุ๊กที่มีการกล่าวถึงหนังสือเล่มต่างๆ จึงค่อยๆ ไล่อ่านไปเรื่อยๆ

ประสบการณ์การอ่านบทวิจารณ์ในสื่อสิ่งพิมพ์

คุณวิกรานต์ยอมรับว่าพบบทวิจารณ์ในสื่อสิ่งพิมพ์น้อย แต่ได้เคยอ่านบทวิจารณ์ในสื่อสิ่งพิมพ์มาบ้าง เช่น ในนิตยสารบางฉบับจะมีกรอบเล็กๆ ว่า “10 เล่มน่าอ่านเดือนนี้” หรือ การกล่าวถึงหนังสือบางเล่มของมูราคามิ ก็มีการเขียนแนะนำไว้ว่า “หนังสือของนักเขียนชื่อดังชาวญี่ปุ่น.... ซึ่งเขียนไว้ประมาณ 3 บรรทัดจบ เมื่ออ่านจบก็ยังไม่ทราบอะไรเลย และไม่ทราบด้วยว่าหนังสือเล่มดังกล่าวน่าอ่านอย่างไร และไม่ได้กระตุ้นให้ต้องอยากอ่านหนังสือเล่มนี้ บางครั้งที่อ่านหนังสือเล่มนี้ เนื่องจากตามอ่านงานของนักเขียนคนนี้อยู่ โดยทั่วไปนิตยสารมักจะเขียนแนะนำในลักษณะนี้ ซึ่งสิ่งที่บทวิจารณ์เหล่านี้ช่วยได้คือ ทำให้ผู้อ่านเห็นหน้าปกหนังสือ ทำให้ทราบว่าหนังสือเล่มดังกล่าวกำลังจะวางแผง

แต่ในปัจจุบันกระแสเรื่อง free copy ซึ่งเป็นหนังสือแจกตามรถไฟฟ้าหรือตามร้านหนังสือมาแรงมาก เพราะด้วยความเป็นหนังสือแจกฟรี ผู้ใดจะหยิบก็ได้ จึงเข้าถึงคนในหมู่มาก ส่วนสปอนเซอร์จะเข้ามาสนับสนุนหนังสือพวกนี้ จึงทำให้ผู้ทำหนังสือเหล่านั้นอยู่ได้ นับว่าเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ช่วยได้ จึงเห็นว่าน่าจะมี free copy ที่เกี่ยวกับวงการหนังสือออกมา เพราะถ้ามีการกล่าวถึงหนังสือบ่อยๆ ก็อาจจะกระตุ้นให้ผู้อ่านอยากอ่าน อยากซื้อได้ สำหรับสื่อสิ่งพิมพ์ที่มี Bookmoby มีการเขียนรีวิวหนังสือเป็นจำนวนมาก หรือ *ปรากฏ* และของ The Jam Factory ซึ่งเป็นเรื่องราวรวมๆ ทั้งหมด

ประวัติการเปิดบล็อกและเปิดเพจแนะนำหนังสือ

ในช่วงที่อ่านมูราคามิจบลง คุณวิกรานต์เกิดความรู้สึกว่าอยากจะบอกให้คนอื่นได้อ่านงานตามตนเองบ้าง จึงเริ่มจากการเขียนบล็อกแนะนำหนังสือที่บล็อกแก๊ง ของเว็บไซต์พันทิป ชื่อบล็อกคือ www.my-codename-v.bloggang.com ซึ่งทำให้ได้รู้จักคุณดวงฤทัย เอสะนาชาตัง ที่งานหนังสือและได้สนทนากัน ซึ่งได้เล่าให้คุณดวงฤทัยฟังว่าชอบงานของมูราคามิมาก คุณดวงฤทัยได้แนะนำให้รู้จักกันคุณนพดล เวชสวัสดิ์ ผู้แปลงานของมูราคามิ คุณวิกรานต์รู้สึกว่าการได้รู้จักกับคุณนพดลนับเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในชีวิตของตนในการเริ่มเป็นนักเขียน เพราะหลังจากที่ได้ส่งอีเมลสนทนากับคุณนพดลว่าคุณวิกรานต์อยากเป็นนักเขียน หลังจากที่ได้อ่านงานวรรณกรรมของมูราคามิเรื่อง *ด้วยรัก ความตาย และหัวใจสลาย* แล้วเกิดความรู้สึกทั่งท้นในใจจึงอยากจะบอกคนอื่นๆ ว่าผลงานเรื่องนี้ดีมาก คุณนพดลแนะนำและผลักกันให้ลงมือเขียน โดยบอกว่าถ้าอยากเขียนให้ลงมือเขียนโดยไม่ต้องสนใจว่าใครจะอ่าน เขียนให้ต้นฉบับสูงจนทับตัวเรา ทุกครั้งที่คุณนพดลออกหนังสือเล่มใหม่จะเซ็นชื่อและส่งมาให้

คุณวิกรานต์เสมอ และจะบอกอยู่บ่อยๆ ว่าตอนนี้รอลายเซ็นและหนังสือเล่มแรกของคุณวิกรานต์อยู่ ซึ่งทำให้รู้สึกว่าต้องทำให้ได้ นั่นคือแรงบันดาลใจที่ทำให้เริ่มเขียนแนะนำหนังสือเรื่องนี้ขึ้นมา ในช่วงแรกๆ ที่เขียนยังติดภาษาเขียนแบบคุณนพดลอยู่ทั้งในการเขียนรีวิวและการเขียนเรื่องสั้น เพราะติดจากการอ่านหนังสือของมูราคามิที่คุณนพดลแปล นอกจากนี้ คุณนพดลยังให้มุมมองในการทำงานที่น่าสนใจด้วย เช่น ก่อนที่แปลหนังสือหนาประมาณ 600-700 หน้า จำเป็นต้องอ่านหนังสือเล่มนั้นซ้ำประมาณ 5-6 รอบ ขณะที่แปลก็จะตัดเป็นตอนๆ จึงเห็นว่าขณะที่คนแปลทำงานยากมาก แต่ผู้อ่านสามารถอ่านงานแปลได้อย่างง่ายดายกว่า ฉะนั้นจึงเห็นว่า หากมีหนังสือแปลเล่มหนา ซึ่งคนส่วนใหญ่มักจะไม่ซื้อ แต่เมื่อใดก็ตามที่คุณวิกรานต์อ่านหนังสือเหล่านี้แล้วชอบ จะรีบบอกต่อทันที เพื่อกระตุ้นให้คนอ่านตาม ช่วงหลังพบว่ามีคนอ่านปรับตัวและอ่านหนังสือลักษณะนี้เพิ่มขึ้น

เมื่อสร้างบล็อกแนะนำหนังสือขึ้นมาในบล็อกแก๊งประมาณ 4-5 ปี เขียนโดยไม่ทราบว่ามีคนอ่านงานของเราหรือไม่ แม้จะมียอดคนเข้ามาชมให้เห็น แต่ว่ายอดคนแสดงความคิดเห็นมีน้อยมาก น่าจะเนื่องมาจากบุคลิกของผู้อ่านหนังสือที่มักจะไม่แสดงความคิดเห็น จะมีความเห็นก็เพียงว่า “อยากอ่านหนังสือเรื่องนี้อยู่พอดีเลย แต่กลัวว่าหนังสือไม่ดี เมื่อได้อ่านแนะนำแล้วรู้สึกว่าหนังสือน่าสนใจ” มีช่วงหนึ่งเมื่อรู้สึกว่าเขียนแนะนำในบล็อกเป็นจำนวนมากแล้ว จนรู้สึกว่าอยากจะเลิกเขียน เพราะรู้สึกว่าไม่มีคนอ่าน ไม่มีคนสนใจ จนรู้สึกท้อ พอดีว่ามีคนหนึ่งมาเขียนแสดงความคิดเห็นว่า “จะซื้อหนังสือเล่มนี้ตาม เพราะคุณเขียนแนะนำ” ทำให้ตระหนักได้ว่านี่คือสาระ นี่คือสิ่งที่เราต้องการแต่แรก แต่เรามองข้ามไป เพราะอาจจะมีคนเช่นนี้อยู่ แต่เราไม่ทราบ หลังจากนั้นจึงเขียนมาตลอด จากนั้นเริ่มหันมาทำเฟซบุ๊ก “เพจเปลี่ยนปก” และเริ่มเขียนเรื่องสั้น มีคนเริ่มติดตามอ่านในเฟซบุ๊กมาก จนรู้สึกว่าน่าจะนำสิ่งที่เคยไว้แล้วในบล็อกมาเผยแพร่อีกครั้งในเฟซบุ๊ก จึงเริ่มดึงฐานข้อมูลจากบล็อกมา และเริ่มจากการโพสต์หนังสือเล่มเก่า และไปเกณฑ์เพื่อนๆ มากดไลค์และช่วยแชร์เพจ โดยส่วนตัวในการเขียนแนะนำหนังสือจะไม่วิจารณ์หนังสือว่าดี หรือไม่ดีอย่างไร หรือใช้ทฤษฎีในการวิจารณ์ เนื่องจากไม่ได้เรียนทางด้านวรรณคดีมา ไม่มีความรู้มากขนาดนั้น ไม่มีทฤษฎีที่จะอธิบายงานวรรณกรรมได้ แต่รู้สึกว่าผู้ที่อ่านหนังสือตามที่วิจารณ์ไว้จะทราบว่าอ่านแล้วได้อะไร หรือเกี่ยวกับเรื่องอะไรบ้าง โดยไม่เล่าเรื่องหรือ “สปอยเรื่อง” เมื่อเขียนที่เพจรู้สึกว่าสนุกกว่าเขียนในบล็อกมาก เพราะมีปฏิกิริยาโต้ตอบกันมากกว่า เราทราบว่ามีผู้ใดอ่านงานของเราบ้าง มีคนแสดงความคิดเห็นอย่างไร เพจนี้เปิดมาจะครบ 2 ปีในปลายเดือนธันวาคม 2558 นี้ ซึ่งเริ่มจากยอดไลค์เพจประมาณ 400-500 ล่าสุด 1,855 ในช่วงหลังพบว่ามีปฏิกิริยาตอบกลับหลังจากที่เขียนเร็วมากขึ้น มียอดไลค์ มีการแสดงความคิดเห็น ยอดแชร์ มีเพื่อนๆ ที่รู้จักกันในวงการช่วยประชาสัมพันธ์งานต่างๆ ให้ ทั้งนี้เพราะแนวคิดหลังของการทำเพจครั้งนี้ คือ รีวิวหนังสือ โพสต์เรื่องราวทุกอย่างเกี่ยวกับวงการหนังสืออย่างไม่เสียค่าใช้จ่าย แชร์กิจกรรมต่างๆ ที่จะจัดขึ้นทุกอย่าง โฆษณาหนังสือใหม่ เวลาอ่านหนังสือเล่มใดจะยกข้อความในหนังสือที่โดนใจมาโพสต์ไว้

คุณวิกรานต์ยอมรับว่า ไม่ได้เปลี่ยนวิธีการเขียนรีวิวมาตั้งแต่เริ่มจนถึงปัจจุบัน เพราะบอกตนเองมาโดยตลอดว่า แม้ว่าจะเป็นที่รู้จักมากขึ้น ก็จะต้องเขียนในแบบเดิม เนื่องจากคนที่อ่านงานของเราเริ่มมาจากการที่เราเขียนแบบนี้ ถ้าเราเปลี่ยนสไตล์การเขียนก็ไม่ทราบว่าผู้ที่เคยอ่านงานของเราเขาจะเป็นอย่างไร ส่วนแนวคิดในการเขียนรีวิวของตนคือ นำความรู้สึกที่อ่านแล้วประทับใจอย่างไร นำสิ่งนั้นมาเขียน เพื่อบอกว่าอ่านแล้ว เราชอบที่ใด ขณะที่ทำบล็อกและเพจ อ่านหนังสือเป็นจำนวนมาก และมีหนังสือบางเล่มที่ชอบมาก แต่เขียนรีวิวไม่ได้ อย่างงานเรื่อง *หนึ่งร้อยปีแห่งความโดดเดี่ยว* ของ การ์เบรียล การ์เซีย มาร์เกซ แต่สิ่งที่เปลี่ยนไป คือ การใช้ภาษาดีขึ้น เพราะจากที่เคยกลับไปอ่านงานเขียนช่วงแรกๆ ยอมรับว่าภาษาของตนยังไม่ดี ดู

เป็นภาษาของผู้ทรงภูมิและเย่อหยิ่งมาก เมื่อได้อ่านมากขึ้นและเขียนมากขึ้น เราเริ่มที่จะถ่อมตัวเองลงไป การใช้ภาษาที่ดีขึ้นในครั้งนี้ อาจเนื่องมาจากเริ่มเขียนเรื่องสั้นด้วย จึงช่วยส่งเสริมกันทำให้ภาษาของตนดีขึ้น

คุณวิกรานต์เล่าว่าตั้งชื่อเพจรีวิวหนังสือของตนว่า “เปลี่ยนปก” เนื่องจากขณะที่ทำเพจก็คิดว่าจะใช้ชื่อเพจว่าอะไรที่จะทำให้คนจดจำได้ง่าย แล้วคำว่า “เปลี่ยนปก” ก็ผุดขึ้น ซึ่งชอบคำนี้ด้วย ขณะเดียวกันแนวคิดที่เขียนขึ้นมาเกี่ยวกับ “เปลี่ยนปก” คือ การเปลี่ยนหนังสืออ่านไปเรื่อยๆ เปลี่ยนปกนี้ไปสู่ปกอื่น โดยที่มีตัวเราเป็นผู้แนะนำ ขณะเดียวกันเห็นว่าพี่ๆ นักเขียนมีการรีวิวหนังสือ เพลง ภาพยนตร์เป็นจำนวนมาก จึงอยากจะรวมงานเหล่านั้นมาเผยแพร่ร่วมกันที่เพจของตน แต่พอเริ่มทำไปสักระยะหนึ่งกลับพบว่า แค่ของตนเองก็ทำไม่ไหวแล้ว จึงยังไม่ได้ไปรวมรวมบทวิจารณ์และบทรีวิวของผู้อื่นมาไว้ที่หน้าเพจของตน ซึ่งอยากจะรวมบทรีวิวที่น่าสนใจของพี่ๆ ที่รู้จักมาไว้หน้าเพจของตน อาทิ พี่คนหนึ่งที่รีวิวเกี่ยวกับเก้าอี้ ซึ่งเขียนได้ดีมากและไม่เคยพบว่าจะมีใครรีวิวเรื่องนี้มาก่อน เพราะเขาชื่นชอบเรื่องนี้เป็นพิเศษ จริงๆ แล้วพี่เขาทำงานด้านนิตยสารเกี่ยวกับภาพยนตร์ เมื่ออ่านแล้วชอบจึงติดต่อกับพี่และแจ้งกับเขาเกี่ยวกับเพจของตนที่กำลังจะเปิด และขออนุญาตที่จะนำบทรีวิวเก้าอี้ของพี่คนนั้นมาเผยแพร่ด้วย นอกจากนี้ยังมีคุณวิวัฒน์ที่ชอบดูภาพยนตร์ และรีวิวได้ดี โดยเฉพาะ “หนังอาร์ต” หรือ “หนังนอกกระแส” ได้อย่างน่าสนใจ และรีวิวเพลง แต่เมื่อเริ่มเขียนเพจรีวิวมาสักระยะหนึ่งพบว่า ตนเองก็มีแนวทางการเขียนที่ชัดเจนอย่างเดียวถึงจะดึงแฟนคลับมาได้ ถ้าเขียนหลายๆ อย่าง คนอ่านก็จะกระจายด้วย

การเขียนรีวิวในเพจ “เปลี่ยนปก” มีปฏิกิริยาตอบกลับของผู้อ่านในรูปของคอมเมนท์ ส่วนใหญ่จะมีแค่ว่า “เรื่องนี้ดีจังอยากอ่านตาม” แต่ล่าสุดเมื่อรีวิวหนังสือ *ไส้เดือนตาบอดในเขาวงกต* ซึ่งโดยส่วนตัวชอบหนังสือเล่มนี้แต่ไม่ได้ชอบมากเท่ากับกระแสที่ได้พูดถึงหนังสือเล่มนี้เท่าไหร่นัก ซึ่งต่างจากกระแสของคนส่วนใหญ่ที่ชื่นชอบหนังสือเล่มนี้ แต่หนังสือมีมุมมองที่น่าสนใจที่น่าเขียนถึง และในวันเปิดตัวหนังสือเล่มนี้ที่ร้านก็องดิด คุณวิกรานต์ได้เข้าร่วมด้วย ในบทเกริ่นนำบทรีวิวเขียนว่า “หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่สร้างปรากฏการณ์ให้กับวงการการอ่าน สร้างแรงกระเพื่อมขนาดใหญ่ในหมู่นักอ่าน จนอยากอ่านหนังสือเล่มอื่นๆ มากขึ้น (หมายความว่าปลุกกระแสนักอ่าน)” แต่ในรีวิวไม่ได้กล่าวถึงปรากฏการณ์และแรงกระเพื่อมนั้น แต่ชี้ให้เห็นว่าหนังสือกล่าวถึงเรื่องใด เช่น เรื่องรักสามเส้า เรื่องการใช้ภาษาที่ดี ความเจ็บปวด ความผิดหวัง การรอคอย แต่มีคนอ่านคอมเมนท์ว่า “ผมอ่านรีวิวของคุณแล้ว ไม่เห็นว่าจะมีแรงกระเพื่อมตรงไหนเลยที่จะทำให้นักอ่านเกิดปฏิกิริยา” เมื่อพิจารณาคอมเมนท์นี้หลายรอบก็ยอมรับว่าในบทรีวิวไม่ได้กล่าวถึงแรงกระเพื่อมอย่างที่เขาสงสัย จึงตอบคอมเมนท์ไปว่า สิ่งที่หนังสือเล่มนี้น่าอ่านและสร้างแรงกระเพื่อม เพราะหนังสือดี ภาษาดี แต่แรงกระเพื่อมที่ว่าขอให้ลองเปิดกูเกิลดูจะทราบว่าแรงกระเพื่อมที่ว่านี้รุนแรงขนาดไหน” คุณวิกรานต์ยอมรับว่านี่นับเป็นครั้งแรกที่พบการวิจารณ์บทรีวิวของตนเอง

ความถี่ในการนำเสนอบทรีวิวขึ้นอยู่กับความเร็วในการอ่าน ซึ่งในปัจจุบันอ่านหนังสือได้เร็วขึ้นกว่าเดิมที่เคยเป็นคนอ่านหนังสือช้า และต้องใช้เวลาในการทำความเข้าใจและจับใจความนาน แต่เมื่อมีประสบการณ์การอ่านเพิ่มขึ้นช่วยทำให้อ่านหนังสือได้เร็วขึ้น ในปัจจุบันหากเป็นหนังสือเล่มบางๆ และภาษาง่ายไม่ซับซ้อนใช้เวลาอ่านไม่นานก็จบ ขณะที่หนังสือมีความหนาประมาณ 400-500 หน้าก็ใช้เวลาอ่านอย่างน้อย 1 สัปดาห์ แต่ถ้าภาษาง่ายอ่าน 3 วันจบ ซึ่งเวลาอ่านหนังสือส่วนใหญ่ขณะที่นั่งรถประจำทาง หลังเลิกงาน และก่อนนอน ถ้าช่วงใดงานหนักก็แทบจะไม่ได้อ่านหนังสือ ในขณะที่อ่าน คุณวิกรานต์จะเผื่อเวลา

ด้วยว่า หากไม่ได้ชอบเรื่องที่อ่านมากพอที่จะเขียนรีวิวได้ก็ต้องข้ามไปอ่านเล่มอื่น ซึ่งบางช่วงจะอ่านพร้อมกัน 2-3 เล่ม เล่มใดอ่านจบก่อนก็จะรีวิวเล่มนั้นก่อน

นอกจากนี้ ในเพจ "เปลี่ยนปก" มีการจัดกิจรรมการแจกหนังสือ ซึ่งจัดไป 3 ครั้งแล้ว และกิจกรรมส่วนใหญ่ที่จะเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับหนังสือ กิจกรรมแรกที่ทำชื่อ "เปลี่ยนปกกันไปมา" เนื่องจากมีหนังสือที่อ่านไม่ทันเป็นจำนวนมาก และคิดว่าคนไม่ได้อ่านแล้ว และมีหนังสือซ้ำจำนวนหนึ่ง จึงโพสต์หนังสือจำนวน 12 เล่ม ให้ผู้ที่เข้ามาก่อนมีสิทธิ์เลือกก่อน และส่งให้อ่าน แต่มีข้อแม้ว่าผู้ที่ได้รับหนังสือจะต้องรีวิวหนังสือกลับมา ปรากฏว่ามีรีวิวกลับมาเล่มเดียว ซึ่งที่น่าชื่นใจคือมีผู้มาแสดงความจำนงขอรับหนังสือครบทั้ง 12 เล่ม และมีคนมาคลิกซ้ำด้วย คือมาช้า ก็ดีใจและคิดว่าจะจัดอีกครั้งเร็วๆ นี้ การตั้งกติกาว่าให้รีวิวกลับมา เพราะคิดว่าถ้าให้หนังสือไปอ่านเฉยๆ ผู้ที่ได้รับจะไม่มีปฏิสัมพันธ์กับเพจ โดยส่วนตัวก็ไม่ได้คาดหวังว่าจะมีผู้รีวิวกลับมา แต่ตั้งขึ้นเพื่อเป็นกติกาเท่านั้น ขณะเดียวกันอยากเห็นว่ามุมมองในการรีวิวของเขาด้วยว่าเป็นอย่างไร ซึ่งรีวิวที่ส่งมานั้นเราไม่ได้อ่านคนเดียวเท่านั้น แต่โพสต์ให้คนอื่นๆ อ่านด้วย ซึ่งเมื่อผู้เข้ามาอ่านและเห็นว่าหนังสือเล่มนี้ก็จะกระตุ้นให้อยากซื้ออ่านต่อไปได้ ทั้งนี้คิดว่าหากมีการรีวิวหนังสือทั้ง 12 เล่มกลับมาจะดีมาก แต่ก็ไม่คิดจะไปตามผู้ที่ไม่ส่งบทรีวิวกลับ เพราะเขาอาจจะมีเหตุผลส่วนตัวของเขา กิจกรรมครั้งที่ 2 คือ การแจกหนังสือ 2 เล่ม เมื่อมียอดไลค์ครบ 1,000 ไลค์ โดยร้านหนังสือก็องดิดสนับสนุนหนังสือให้แจก 1 เล่ม และเป็นหนังสือส่วนตัวของคุณวิกรานต์หนึ่งเล่ม กิจกรรมล่าสุดที่กำลังทำอยู่ คือ "10 books must read 2014" เป็นหนังสือ 10 เล่มต้องอ่านประจำปีนี้ ซึ่งมีแนวคิดว่าหนังสือ 10 เล่มที่ต้องอ่านนั้นไม่ต้องเป็นหนังสือที่ดีมากก็ได้ แต่เป็นหนังสือที่รู้สึกว่าต้องอ่าน โดยที่แต่ละคนต้องให้เหตุผลมาด้วยว่าต้องอ่านเพราะอะไร ก็เป็นการคอมเมนท์ใต้รูปปกหนังสือและโพสต์ไว้ ผู้ใดได้ยอดไลค์มากที่สุดจะได้รับ *โตเกียวซ่อนกลิ่น* พร้อมลายเซ็นคุณอุทิศ เหมะมูล 1 เล่ม พอดีว่าหนังสือเล่มนี้ซื้อซ้ำมาจึงเอามาแจก ก่อนหน้านี้ได้ส่งหนังสือส่วนตัวจำนวนหนึ่งไปให้ห้องสมุดโรงเรียน เพราะมีหนังสือที่ซื้อมาซ้ำจำนวนหนึ่ง และหนังสือที่อ่านไม่ทัน ซึ่งคิดว่ากิจกรรมในลักษณะนี้จะมีอยู่เรื่อยๆ

ทั้งนี้ คุณวิกรานต์ยอมรับว่าเคยกลับไปพิจารณาบทรีวิวตัวเองแล้วรู้สึกว่าเป็นบทวิจารณ์ที่ยังดู "หน่อมแน้ม" เหมือนเด็กๆ เขียน เพราคิดอย่างไรก็รีวิวออกมาอย่างนั้น แต่ยังไม่พบว่ามีผู้วิจารณ์วิธีการเขียนบทรีวิวของตน จนกระทั่งวันหนึ่งเพื่อนที่อยู่ในวงการหนังสือคนหนึ่งแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับบทรีวิวของคุณวิกรานต์ว่า เป็นบทรีวิวที่ดี เพราะเมื่ออ่านบทรีวิวแล้ว ทำให้รู้สึกว่าอยากอ่านหนังสือเล่มนั้น หลังจากนั้นก็ได้ยินคนอื่นๆ แสดงความเห็นไปในทิศทางเดียวกัน จึงทำให้มีกำลังใจในการทำงานต่อไปว่า ถึงแม้บทรีวิวอาจจะไม่ใช่บทรีวิวที่ดีนัก แต่อย่างน้อยก็ช่วยให้คนบางกลุ่มที่อยากจะอ่านหนังสือบางเล่ม แต่ยังไม่พร้อมที่จะซื้อหนังสือเล่มนั้น เพราะยังไม่แน่ใจว่าจะเป็นหนังสือดีหรือไม่ หรือมีนักอ่านบางคนเขียนมาปรึกษาว่าอยากจะซื้อหนังสือเรื่อง Unbroken ซึ่งเป็นหนังสือเล่มหนา และราคาค่อนข้างสูง แต่ยังไม่แน่ใจจึงขอให้ช่วยแนะนำว่าหนังสือเล่มนี้ดีอย่างไร หลังจากที่แนะนำแล้ว คุณวิกรานต์เสนอว่าหากยังไม่แน่ใจว่าจะซื้อหนังสือเล่มนี้หรือไม่ ก็ยินดีที่จะให้ยืมอ่านก่อน ในที่สุดเมื่อนักอ่านคนนี้ซื้อหนังสือเล่มนั้นและอ่านเมื่อจบลงก็แสดงความเห็นกลับมาว่าอ่านสนุกอย่างที่แนะนำไว้ จึงทำให้รู้สึกว่าการรีวิวต้องเริ่มจากการบอกเขาด้วยความจริงใจ ไม่โกหก ด้วยเหตุนี้จึงตั้งปณิธานไว้ว่า หากหนังสือเล่มใดอ่านแล้วไม่ถูกใจจะไม่รีวิว เพราะถ้าไม่ชอบเมื่อรีวิวจะกลายเป็นการเขียนตำหนิอย่างที่ตนไม่ชอบ หรือว่าอาจจะกลายเป็นโกหก

ในการเขียนรีวิวทำให้ได้รู้จักกับพี่ที่ทำงานสำนักพิมพ์มติชน ซึ่งเขาจะส่งหนังสือมาให้อ่านฟรี พี่เขาจะส่งให้เป็นจำนวนมาก แต่เขาจะบอกว่าส่งให้อ่านสนุกๆ ไม่ต้องคิดมากว่าจะต้องรีวิวให้ทุกเรื่อง ซึ่งโดยส่วนตัวคิดว่าการทำงานต้องมีจุดยืนเป็นของตัวเองด้วย ถ้าอ่านแล้วชอบเล่มใดก็จะรีวิวเล่มนั้น ถ้าเล่มใดไม่ชอบจะไม่เขียน ฉะนั้น หนังสือเล่มที่โพสต์ในเฟซบุ๊ก **"เปลี่ยนปก"** จึงเป็นหนังสือเล่มที่ชอบจริงๆ และมีเล่มที่ชอบอีกบางส่วนที่ชอบ แต่ไม่รู้ว่าจะเขียนอะไรก็มี เหมือนกับว่าจับแกนไม่ได้ คุณวิกรานต์เล่าว่าในการอ่านหนังสือ มักชอบนำตัวเองเข้าไปอยู่ในหนังสือ โดยคิดว่าตัวเองเป็นตัวละครตัวหนึ่ง อาจจะเป็นผู้สังเกตการณ์หรือเป็นตัวละครที่โดนกระทำอยู่ ฉะนั้นในการอ่านหนังสือแต่ละเล่มจะ **"อิน"** มาก สำหรับเรื่องที่เคยอ่านแล้ว แต่ไม่ได้รีวิว หากมีเพื่อนมาถามหรือมีคนส่งข้อความมาถามหลังไมค์ก็จะสามารถให้ความเห็นได้ว่าหนังสือเหล่านั้นว่าแต่ละเล่มเป็นอย่างไรได้

คุณวิกรานต์เล่าว่าโดยส่วนตัวชอบไปร่วมงานเสวนาเกี่ยวกับหนังสือ และงานเปิดตัวหนังสือต่างๆ จะไปบ่อย ซึ่งจะมีงานเสวนาของกลุ่ม **"วรรณกรรมไม่จำกัด"** จะเปิดเวทีให้นักอ่านได้มาร่วมเสวนากันเกี่ยวกับหนังสือเล่มต่างๆ ถึงความรู้สึกที่ได้จากการอ่าน เมื่อเข้าร่วมกิจกรรมในลักษณะนั้นพบว่าจะได้ประสบการณ์อย่างมากว่า ผู้อ่านชอบอย่างไร แนวใด คุณวิกรานต์คิดว่าคนในรุ่นของตนเป็นคนที่ไม่ค่อยกล้าพูด เมื่ออ่านหนังสือก็จะเก็บเอาไว้คนเดียว ไม่ค่อยบอกใครว่าดีหรือไม่ดี หรืออาจจะแค่บอกว่าดีหรือไม่ดี แต่ไม่อธิบายเหตุผลว่าดีหรือไม่ดีอย่างไร แต่เมื่อได้เข้าร่วมกิจกรรมเสวนาของกลุ่ม **"วรรณกรรมไม่จำกัด"** พบว่าเด็กรุ่นใหม่อายุ 20 ปีกว่า เพิ่งจบการศึกษาระดับปริญญาตรีมาใหม่ๆ กล้าที่จะพูดแสดงความคิดเห็นอย่างมาก ทำให้ตนเองเกิดความรู้สึกชื่นชมเด็กเหล่านั้นว่าเก่ง และทำให้รู้สึกว่ามีความหวังเกี่ยวกับการอ่าน เพราะเด็กเหล่านี้อ่านหนังสืออย่างเป็นเรื่องเป็นราว และสามารถจับใจความมาสนทนาต่อได้อย่างมากด้วย จึงทำให้รู้สึกว่าตนเองมุ่งมั่นกับการทำเพจอย่างมาก ไม่ปล่อยปละไม่ทิ้ง เพราะในช่วงแรกที่ทำเมื่อประมาณช่วงต้นปีที่ผ่านมามีผู้ตอบรับน้อย จึงคิดว่าไม่เป็นไรถือว่าเป็นการทำสนองความต้องการของตน แต่พอได้เข้าร่วมกิจกรรมการเสวนากลับทำให้รู้สึกว่าจำนวนคนอ่านเพิ่มขึ้น จึงมีกำลังใจในการทำต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มีน้องคนหนึ่งเข้ามาสนทนาในเพจและบอกว่า เขาซื้อหนังสืออ่านตามที่รีวิวในเพจเปลี่ยนปกทุกเล่มและอ่านตามทุกเล่ม คุณวิกรานต์ยอมรับว่าที่ทำมาทั้งหมดแล้วได้กระแสตอบรับเช่นนี้ แม้จะมีเพียงแค่คนเดียวก็ประทับใจแล้ว หลังจากนั้นก็จะมีคนอ่านเข้ามาแจ้งให้ทราบเรื่อยๆ ว่า เมื่ออ่านรีวิวหนังสือในเพจนี้บางเรื่องแล้ว ทำให้อยากอ่านหนังสือเล่มนั้นตาม ล่าสุดเมื่อรีวิวหนังสือเรื่อง *คังซี จอมจักรพรรดิแห่งต้าชิง* ของมติชน อ่านแล้วชอบมาก จึงรีวิว และมีคนอ่านรีวิวนี้จบและเขียนแสดงความคิดเห็นว่า อ่านรีวิวนี้จบจะซื้อหนังสือเรื่องนี้มาอ่าน เพราะเขาบอกว่าขณะที่เห็นเรื่องนี้ในครั้งแรกไม่คิดอยากจะซื้อ เพราะคิดว่าเป็นหนังสือพงศาวดารจีน น่าเบื่อ แต่เมื่ออ่านที่รีวิวแล้วรู้สึกดี จึงตัดสินใจซื้อหนังสือเล่มนั้น สิ่งเหล่านี้นับเป็นกำลังใจที่สำคัญที่ทำให้ยังเขียนรีวิวอยู่ ต่อให้มีคนมาอ่านหนังสือตามแค่คนหรือสองคนก็รู้สึกดีแล้ว

ก่อนที่จะเขียนรีวิวเคยอ่านบทวิจารณ์หรือเคยค้นบทวิจารณ์เก่าๆ มาบ้างหรือไม่

อ่านแต่ไม่มาก เพราะอ่านแล้วไม่ชอบ เพราะกลัวว่าจะไปพบบทวิจารณ์ที่ไม่เป็นธรรมกับนักเขียน โดยเฉพาะบทวิจารณ์ที่มุ่งตำหนิและใช้ถ้อยคำรุนแรง จึงไม่ชอบบทวิจารณ์ในลักษณะนี้เท่าใดนัก บทวิจารณ์ที่อ่านจะได้มาจากเพื่อนที่สอนวิจารณ์วรรณกรรม คือ อาจารย์อาทิตย์ ศรีจันทร์ และได้อ่านงานของเขาด้วย อาจารย์อาทิตย์เขียนวิจารณ์ดี แต่โดยส่วนตัวคิด

ว่าเขียนแบบนั้นไม่ได้ และเมื่อกล่าวว่าวิจารณ์คิดว่า ไม่ยุติธรรมต่อผู้เขียน ในแง่ที่ว่า เขาอาจจะไม่ต้องการสื่ออย่างนี้ แค่ทฤษฎีที่ผู้เรียนเรียนมาเป็นเช่นนี้ จึงนำไปใช้วิจารณ์งานเช่นนั้น ทั้งนี้เห็นว่าการกล่าวถึงการวิจารณ์จะต้องมีทฤษฎีมาจับถึงจะวิจารณ์ได้ โดยเฉพาะบทวิจารณ์แรงๆ เพราะมีหนังสือบางเรื่องที่เราชอบมาก แต่มีผู้เขียนวิจารณ์อย่างรุนแรง โดยตำหนิงานว่าไม่มีแก่นสาร ไม่มีสาระเลย จนดูเหมือนว่าเรื่องนี้เขียนไม่ดีเลย นั่นอาจเป็นเพราะว่านักวิจารณ์แต่ละคนอาจมีธงของตนตั้งถือไว้อยู่ แต่ขณะที่วิจารณ์อาจใช้มากหรือน้อยก็ได้ และบางครั้งด้วยอัตตาของผู้วิจารณ์ที่มีมาก บางครั้งอาจจะชอบงานชิ้นนี้ แต่เมื่อเขียนวิจารณ์อาจจะต้องเขียนในเชิงตำหนิตามทฤษฎีที่ตนศึกษามา จากการที่เคยได้รับประสบการณ์การวิจารณ์วรรณกรรมที่ไม่ดีมาก่อน จึงทำให้พยายามหลีกเลี่ยงที่จะใช้คำว่าการวิจารณ์ในการทำงานมาโดยตลอด ขณะเดียวกันมีงานวิจารณ์ที่ดีด้วย เช่น งานวิจารณ์งาน *ยูโทเปียชำรุด* ของอาจารย์อาทิตย์ที่วิจารณ์ได้ดี จึงช่วยให้เห็นมุมมองที่เราไม่ทราบหรือไม่เข้าใจ โดยการใช้ทฤษฎีที่เขามีอยู่

ในปัจจุบันบทวิจารณ์ส่วนใหญ่ที่ได้อ่านส่วนใหญ่จะเผยแพร่อยู่ในเฟซบุ๊ก และในนิตยสารต่างๆ แต่ที่ปรากฏในนิตยสารจะเป็นกรอบเล็กๆ เป็นการรีวิวหนังสือสั้นๆ บางครั้งมีการวิจารณ์ในงานเสวนา ซึ่งงานวิจารณ์ของเขาประทับใจและที่จำได้คือ การเสวนางานรวมเรื่องสั้นชื่อ *หญิงเสา และเรื่องราวอื่น* ของ คุณกล้า สมุทวณิช เรื่องสั้นเหล่านี้สะท้อนความเป็นสังคมเมืองสูงมาก และยังแสดงความคิดทางการเมืองอย่างชัดเจน เมื่ออ่านก็สามารถทราบได้ว่าเขาเลือกข้างใด แต่ไม่ได้เลือกข้างแบบที่ว่าข้างนี้ดี ข้างนี้ไม่ดี แต่เป็นการเลือกข้างด้วยการนำเสนอตัวละครด้านนั้น ขณะเดียวกันเรื่องยังทำให้ผู้อ่านที่อยู่อีกฝั่งหนึ่งทางการเมือง ที่ไม่เคยทราบเรื่องของฝ่ายตรงข้ามเลย ทำให้เกิดการตระหนักรู้ได้ หรือผู้ที่ติดตามการเมือง แต่ไม่เคยอ่านงานวรรณกรรม แต่เมื่อได้อ่านงานเล่มนี้ก็สามารถที่จะเข้าใจสารที่เรื่องต้องการสื่อได้ ในงานเสวนาจะมีทั้งผู้ที่ตั้งคำถามและแสดงความรู้สึกของตน ในงานเสวนานั้นนักเขียนได้เข้าร่วมตอบข้อสงสัยและข้อซักถามต่างๆ รวมทั้งได้ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้สนใจที่เข้าร่วมด้วย

ทั้งนี้เห็นว่าการวิจารณ์วรรณกรรมแบบเต็มรูปเขียนยาก ผู้เขียนได้ต้องเรียนมาก่อน ขณะเดียวกันต้องมีประสบการณ์การอ่านหนังสือเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะมากกว่าผู้ที่อ่านบทวิจารณ์ ไม่ใช่ว่าจะอ่านเพียงเฉพาะหนังสือเล่มที่ตนวิจารณ์เท่านั้น ไม่มีวัตถุดิบอื่นมาประกอบเลย เพราะหนังสือบางเล่มอาจมีการเชื่อมโยงแนวคิดบางอย่างที่มีมาก่อนด้วย เช่นนักเขียนอาจเคยอ่านงานเจมส์ จอยซ์ หรือ ลีโอ ตอลสตอย ฉะนั้น เมื่อนักวิจารณ์วิจารณ์หนังสือเหล่านี้ นักวิจารณ์จำเป็นต้องอ่านหนังสือต้นธารเหล่านั้นด้วย ถึงจะทราบได้ว่าสิ่งที่กำลังวิจารณ์นั้นเป็นอย่างไร จริงหรือไม่จริงอย่างไร ไม่ใช่จะวิจารณ์ลอยๆ ได้ และนักวิจารณ์ต้องเสี่ยงกับความไม่ชอบบทวิจารณ์ของตนด้วย สมมุติว่าเขียนวิจารณ์หนังสือที่แย่จริงๆ บทวิจารณ์ที่เขียนก็จะนำเสนอแต่ข้อบกพร่องที่มีอยู่ในหนังสือ แต่อาจทำให้กลุ่ม **“แฟนคลับ”** ของหนังสือเล่มนี้ไม่พอใจจะถูกโจมตีได้ นี่คือความเสี่ยงของนักวิจารณ์แบบจริงจัง ขณะเดียวกัน งานเขียนวิจารณ์อย่างจริงจังยังมีผู้อ่านน้อยมากที่จะสนใจอ่านงานลักษณะนี้ ผู้ที่จะอ่านงานวิจารณ์ในลักษณะนี้ ส่วนหนึ่งเป็นผู้ที่ต้องการแสวงหามุมมองใหม่ นักศึกษาที่ต้องทำงานวิจัย ซึ่งอาจเป็นเหตุผลประการหนึ่งที่ทำให้นักวิจารณ์ประเภทนี้หมดกำลังใจในการทำงาน เพราะไม่มีผู้เสพงานของเขา อาจทำให้เขาต้องเปลี่ยนแนวทางในการเขียนของตนเองไป ในทางกลับกัน ถ้าสังคมการอ่านของไทยเปลี่ยนทิศทางไป โดยที่มีการวิจารณ์วรรณกรรมเป็นเสาหลัก ซึ่งอาจเริ่มด้วยการเปลี่ยนทัศนคติของผู้คนที่มีต่อการวิจารณ์ โดยไม่ได้ให้มองว่าการวิจารณ์เป็นเรื่องของการแสดงทัศนะที่รุนแรง หนักหน่วง หรือมุ่งโจมตีที่น่ากลัวอีกต่อไป แต่ควรจะมีกระบวนการบางอย่างที่ช่วยให้การวิจารณ์น่าสนใจมากขึ้น อาจจะเขียนงานวิจารณ์ด้วยการใช้ทฤษฎีเหมือนเดิม แต่ให้โทนหรือน้ำเสียงที่อยู่ในบทความนุ่มนวลลง ใช้ภาษาที่สื่อความได้ง่าย ลดการใช้ศัพท์เฉพาะ

ทาง (technical term) ลง ขณะเดียวกัน นักอ่านก็ต้องปรับตัวด้วยว่า งานวิจารณ์ไม่ได้อ่านยากอย่างที่วิตก เช่น คำวิจารณ์ซึ่งอยู่ที่ปกหนังสือคลาสสิกหลายเล่มที่น่าสนใจ เช่น คำวิจารณ์งานเรื่อง *รักเมื่อครวญห่าลง* ของ การ์เบรียล การ์เซีย มาร์เกซ มีการนำเสนอแง่มุมที่ดี อาทิ คำวิจารณ์ชี้ให้เห็นว่าประวัติศาสตร์ของความรักมีความเป็นมาอย่างไร เหตุใดคนสมัยก่อนถึงกล่าวถึงความรักเช่นนี้ และคลั่งไคล้ได้ขนาดนั้น ผู้ที่มีความรักต้องไปกินยาสระผม ต้องไปกินน้ำหอม อย่างที่กล่าวไปแล้วว่า การอ่านและการวิจารณ์ต้องมีประสบการณ์ของผู้วิจารณ์ด้วย ดังเช่นในกรณีการเสวนาวรรณกรรมเรื่องนี้ที่จัดโดยกลุ่ม “วรรณกรรมไม่จำกัด” ซึ่งมีผู้เข้าร่วมเสวนาสองคนเป็นนิสิตผู้หญิง น่าจะกำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 2 คณะอักษรศาสตร์ จุฬาฯ อ่านหนังสือเล่มนี้เป็นภาษาอังกฤษ ส่วนผู้เข้าร่วมเสวนาคนอื่นๆ เป็นผู้ใหญ่ทั้งหมด น้องทั้งสองคนไม่เข้าใจฉากหนึ่งในหนังสือบรรยายถึงพระเอกขณะที่คลั่งรักมากๆ เขาไปกินใบไม้ กินโคโลญจน์ ว่าจะเป็นไปได้จริงหรือ เนื่องจากทั้งสองคนไม่มีประสบการณ์ความรัก ไม่รู้จักความผิดหวัง ความคลั่งไคล้ จึงไม่เข้าใจการกระทำของตัวละครขณะอกหักที่นักเขียนบรรยายไว้ และไม่เชื่อว่าจะผู้ใดกระทำแบบนี้จริงๆ ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า หนังสืออ่านยากอย่าง *สงครามและสันติภาพ* ไม่สามารถสื่อความกับผู้ที่ยังมีประสบการณ์ชีวิตน้อยอยู่ได้ แต่เมื่อคนกลุ่มนี้โตขึ้น ผ่านโลกมากขึ้น มีประสบการณ์การอ่านเพิ่มขึ้น เมื่อกลับไปอ่านวรรณกรรมเหล่านั้นแล้วจะทำให้เข้าใจมากขึ้น

ความเห็นเกี่ยวกับการรีวิวสมัยใหม่ในบล็อกและในเฟซบุ๊กทั่วไปมักจะกลายเป็นการ “สปอย”

คุณวิกรานต์เห็นว่า การเขียนโดยไม่ “สปอย” จะยาก เพราะการที่จะกล่าวถึงอะไรบางอย่างโดยไม่กล่าวถึงเนื้อเรื่องเลยเป็นสิ่งที่ทำได้ลำบากมาก หรือเมื่อกล่าวถึงเนื้อเรื่องไปนิดหน่อยแล้วก็มักจะต้องกล่าวถึงต่อๆ ไปด้วย ฉะนั้น ผู้ที่รีวิวเช่นนั้นต้องบอกว่ามี “สปอย” เพื่อให้คนที่อ่านแล้วมาอ่าน

แต่แฟนในเพจ “เปลี่ยนปก” คือ ผู้ที่เคยอ่านหนังสือเรื่องนั้นแล้ว กับผู้ที่ยังไม่ได้อ่าน โดยส่วนตัวมักจะเขียนเพื่อให้คนทั้งสองกลุ่มได้รับสารเท่าๆ กัน ซึ่งผู้ที่ยังไม่เคยอ่านก็จะทราบว่าเรื่องนี้กล่าวถึงเรื่องอะไรบ้าง โดยที่ไม่บอกเนื้อเรื่องเลย บอกแค่ว่าธีมหลักของเรื่องคืออะไร เช่น รักสามเส้า เรื่องครอบครัว เรื่องของพ่อแม่ เรื่องชีวิต จากนั้นจะเป็นการบอกว่าชอบส่วนใดในเรื่องนี้ เพื่อให้ผู้ที่อ่านบทรีวิวจะได้สารในประเด็นนั้นไปด้วย ส่วนผู้ที่เขียนที่มีส่วนของ “สปอย” เป็นการเขียนเพื่อให้ผู้ที่อ่านแล้วมาอ่าน ไม่ได้ตั้งใจจะเขียนเพื่อให้คนที่ไม่เคยเขียนไปอ่านตาม ไม่เช่นนั้นจะไม่เขียนอย่างนั้น เนื่องจากการ “สปอย” บางอย่างจะทำให้เสียอรรถรสในการอ่านไปเลย โดยส่วนตัวในฐานะที่เป็นนักเขียนด้วย หากมีผู้เขียน “สปอย” งานเขียนของตนเอง โดยเขียนถึงจุดไคลเมกซ์ หรือจุดเกือบจะไคลเมกซ์ของเรื่องก็รู้สึกแย่ และเสียใจว่าไม่น่าทำกันเลย หรือหากจะเขียนก็ควรขึ้นข้อความด้านหลังว่ามี “สปอย” แต่ผู้ที่มีจรรยาบรรณในการเขียนอาจจะไม่ “สปอย” ตอนจบของเรื่อง แต่เนื้อเรื่องที่ “สปอย” มาข้างต้นคือไฮไลท์ของเรื่องแล้ว ทั้งนี้ ในการอ่านหนังสือขึ้นอยู่กับประสบการณ์ในการอ่านของแต่ละบุคคล เช่น หนังสือบางเรื่องขณะที่อ่านหากผู้อ่านเลือกเข้าข้างตัวละครตัวหนึ่ง ขณะที่คนอ่านอีกคนอาจจะเลือกเข้าข้างตัวละครอีกตัวหนึ่ง ก็จะทำให้ได้อรรถรสในการอ่านคนละแบบ แต่เมื่อมีผู้เขียนรีวิวหรือวิจารณ์แบบ “สปอย” มาชี้นำว่า ตัวละครตัวนี้ไม่ดี ชั่ว เลว ก็อาจทำให้ผู้อ่านคล้อยตามได้ แต่หากผู้อ่านไม่เคยทราบเรื่องมาก่อนเลยว่าตัวละครตัวนี้เลว กลับกลายเป็นว่าเราอาจจะเห็นใจตัวละครตัวนี้ก็ได้ ซึ่งเป็น

สิ่งที่ได้จากการอ่านเอง แต่ถ้า “สปอย” ไปแล้วก็ไม่มีอะไรให้ลุ้นแล้ว ขณะเดียวกันการ “สปอย” ยังเหมือนเป็นการชี้นำอย่างหนึ่งด้วย แต่จากประสบการณ์การอ่านรีวิวในบล็อกของเพื่อนๆ ก็พบว่ามีน้อยคนที่จะ “สปอย” เรื่อง

การติดต่อและสร้างความสัมพันธ์เชิงเครือข่ายกับเพจวิจารณ์อื่นๆ

คุณวิกรานต์เล่าว่าเพจที่ติดต่อด้วยส่วนใหญ่จะเป็นเพจของสำนักพิมพ์และร้านหนังสือ เช่น มติชน กำมะหยี่ Ernest Bookmoby ก็องดิด เพราะเป็นการตามหน้าข่าววรรณกรรมจากหน้าเพจของสำนักพิมพ์เหล่านี้ด้วย ซึ่งเพจเหล่านี้จะอัพข่าวบ่อย ขณะเดียวกันแอดมินของหน้าเพจเหล่านี้จะมีเรื่องราวและเกร็ดเล็กเกร็ดน้อยมานำเสนออยู่เสมอ เช่น คำคมนักเขียน ประวัติที่น่าสนใจ หรือถ้าเป็นเพจรีวิวที่สนใจคือ โลกในมือนักอ่าน และข้อเสียของการทำเพจในมือถือคือไม่ค่อย support เท่าในคอมพิวเตอร์ เพราะว่าจะไม่สามารถเห็นหน้าเพจอื่นได้ แต่จะอัพได้อย่างเดียว คุณวิกรานต์กล่าวว่าตนเองรู้จักกับเจ้าของเพจสำนักพิมพ์และเพจร้านหนังสือเหล่านี้เป็นการส่วนตัวอยู่แล้ว ดังนั้น หากมีข่าวหรือกิจกรรมให้ช่วยประชาสัมพันธ์ก็จะช่วยทันที เช่น สำนักพิมพ์มติชนนับว่าเป็นสำนักพิมพ์ขนาดใหญ่ แม้ว่าจะมี PR ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ข่าวสารของสำนักพิมพ์อยู่แล้ว ยังขอให้คุณวิกรานต์ช่วยประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข่าวให้ที่หน้าแฟนเพจของ “เปลี่ยนปก” ด้วย หรือ การช่วยประชาสัมพันธ์กิจกรรมของ ศิลปวัฒนธรรม เนื่องจากรู้จักกับบรรณาธิการเป็นการส่วนตัว เนื่องจากสำนักพิมพ์และร้านหนังสือเหล่านี้เห็นว่าแฟนเพจใน “เปลี่ยนปก” ก็เป็นนักอ่านตัวจริงและสนใจวงการวรรณกรรม

ผลกระทบของเพจวิจารณ์และเฟซบุ๊กต่อวงการวรรณกรรม

คุณวิกรานต์เห็นว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นมีทั้งส่วนที่ดีและไม่ดี ในแง่ดีคือ ก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวอย่างรวดเร็ว ทำให้ข้อมูลหรือข่าวสารบางอย่างที่นักเขียนและ/หรือสำนักพิมพ์ต้องการจะสื่อถูกส่งถึงนักอ่านอย่างรวดเร็ว หากเทียบกับในสมัยก่อนที่ยังไม่มีเฟซบุ๊ก การจะผลิตหนังสือจำกัดจำนวนตามการสั่งซื้อ ถึงจะพิมพ์ออกมาแล้วก็ยังไม่ทราบว่าจะขายได้จำนวนเท่าใด แต่ในปัจจุบัน เมื่อมีการประกาศว่าจะจัดพิมพ์หนังสือจำกัดจำนวน เมื่อโพสต์ในเฟซบุ๊กจะพบว่าข่าวกระจายเร็วมาก ยอดการสั่งอาจมีจำนวนมาก ขณะเดียวกันเฟซบุ๊กยังช่วยทำให้เข้าใกล้นักเขียน เข้าใกล้สำนักพิมพ์ได้มากขึ้นและเร็วขึ้น ได้เห็นไลฟ์สไตล์ของนักเขียนที่ชื่นชอบ นอกจากนี้ เฟซบุ๊กยังช่วยในการลดต้นทุนโฆษณาลง ซึ่งนับว่าเป็นการช่วยในส่วนของราคาหนังสือไม่ให้มีราคาที่สูงมากขึ้นด้วย เพราะไม่จำเป็นต้องนำงบโฆษณาประชาสัมพันธ์ไปบวกเพิ่มในส่วนของราคาหนังสือ หนังสือไม่จำเป็นต้องวางขายในร้านหนังสือใหญ่ๆ ที่ต้องเสียค่าจัดจำหน่าย โดอาจจะไปวางขายที่ร้านอินดี้และโพสต์ขายทางอินเทอร์เน็ตแทนได้ สรุปแล้วข้อดีของเฟซบุ๊กคือทำให้วงการหนังสือตื่นตัวมากขึ้น เข้าถึงได้ง่ายขึ้น มีคนพบเห็นมากขึ้น แต่ความเร็วของเฟซบุ๊กก็ก่อให้เกิดปัญหาด้วยเช่นกัน ทั้งการโจมตีกัน การใส่ร้ายป้ายสี ซึ่งทำให้นักเขียนต้องระวังตัวมากขึ้น งานที่ออกมาก็ต้องละเอียดมากขึ้น ไม่ใช่คิดว่าจะเขียนอย่างไรก็ได้มีแฟนคลับชอบอยู่แล้ว แต่ต้องคิดว่าหากมีคนหนึ่งไม่ชอบและโพสต์ในเฟซบุ๊กว่า “โคตรห่วยเลย นักเขียนคนนี้ไม่อ่านแล้ว” แต่ถ้าบังเอิญว่าผู้ที่โพสต์มีเพื่อนเป็นจำนวนมากและเพื่อนต่างแชร์ออกไปในวงกว้างได้ เช่นในกรณีของคลิปวีดีโอ “เหนียวไก่” ที่แม้จะไร้สาระมาก แต่มีคนวิวเป็นแสน จนออกข่าวของสรยุทธ์ได้ ถึงแม้ว่าหนังสือจะยังไม่ส่งผลกระทบมากเท่านี้ แต่ทว่าอาจทำให้คนที่จะซื้อบางคนหรือบางกลุ่มลังเล ในทางกลับกันบางครั้งก็มีกระแสชื่นชมหนังสือเล่มหนึ่งเล่มใดออกมาและกลายเป็นกระแสชื่นชมตามๆ กัน เช่น กระแสชื่นชม *ไส้เดือนตาบอดในวงกต* ที่มีเป็นจำนวนมากว่าเป็น

งานที่สมบูรณ์ คุณวิกรานต์ยอมรับว่าไม่ได้อ่านหนังสือเล่มนี้ในช่วงแรกเพราะว่ากระแสที่แรงมากของหนังสือ และโดยส่วนตัวไม่ชอบอ่านหนังสือตามกระแส ซึ่งได้อ่านเนื่องจากมีการจัดงานเสวนาเกี่ยวกับหนังสือเล่มนี้ที่ร้านก็องดิด เมื่ออ่านแล้วก็รู้สึกว่าเป็นหนังสือดี มีมุมมองที่น่าสนใจ แต่ไม่ได้รู้สึกแปลกใจเหมือนกับที่มีคนกล่าวชื่นชมไว้มาก อาทิ มีนักเขียนซึ่งเป็นนักข่าวด้วยคนหนึ่งวิจารณ์ว่า เป็น อรุณธาตี รอย เมืองไทย จึงเห็นได้ว่าความคิดเห็นในเฟซบุ๊กเหล่านี้ชี้นำได้ หรือหนังสือที่อ่านยาก เช่น *เนรเทศ* ของ ภูกระดาษ เมื่ออ่านแล้วรู้สึกชอบมาก เพราะเรื่องราวที่เกิดขึ้นกับตัวละครเป็นเรื่องที่ตนเองเคยประสบมาก่อน จึงโพสต์บ่อยๆ ว่าหนังสือเล่มนี้ดี และเจอใครก็แนะนำว่าหนังสือเล่มนี้ดี ขณะที่แนะนำก็ทราบว่าต้องมีผู้ที่บอกว่าไม่ชอบก็ได้ ถึงแม้จะมีผู้ไม่ชอบ แต่ความคิดเห็นดังกล่าวนับว่าดีต่อสำนักพิมพ์และผู้เขียน โดยส่วนตัวเห็นว่า การแนะนำหนังสือ นับเป็นการช่วยอุดหนุนนักเขียนและสำนักพิมพ์ด้วย ทั้งยังช่วยให้วัฏจักรเหล่านี้หมุนไป ธุรกิจเดินได้ แม้ว่าจะชอบหรือไม่ชอบอย่างน้อยก็ได้อ่าน นับว่าช่วยให้วงการวรรณกรรมตื่นตัว และเชื่อว่า status เล็กๆ ในเฟซบุ๊ก หากโพสต์ทุกวัน คนก็เชื่อ ยิ่งถ้าคนโพสต์เป็นคนดังจะมีอิทธิพลกระตุ้นให้คนอยากอ่านหรืออยากอ่านหนังสือที่เขาแนะนำได้มาก และอาจส่งผลให้ยอดขายหนังสือเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากได้ กระแสดังกล่าวนับเป็นกระแสที่ไม่ต้องลงทุนและใช้งานด้วย ถ้าไม่ได้ซื้อโฆษณาในเฟซบุ๊ก

หากพิจารณากลับไปประมาณ 2-3 ปีก่อนพบว่ากระแสเฟซบุ๊กต่อวงการวรรณกรรมยังไม่มากนัก แต่ในยุคปัจจุบันพบว่าเฟซบุ๊กส่งผลกระทบอย่างมาก เนื่องจากคนส่วนใหญ่ในสังคมต่างมีเฟซบุ๊กของตนเอง จึงทำให้ข่าวและการประชาสัมพันธ์กระจายอย่างรวดเร็ว ซึ่งสำนักพิมพ์ที่สามารถใช้สื่อดังกล่าวสร้างผลกระทบได้อย่างมากที่สุดคือ สำนักพิมพ์กำมะหยี่ ที่ใช้สื่อสังคมต่างๆ ได้เก่งมาก ตั้งใจทำ และทำได้ดี จะพบว่ามีการโพสต์บ่อยมาก และสิ่งที่โพสต์วิ่งเข้าหาคนอื่น วิ่งเข้าหากลุ่มแฟนคลับของเขา ตอนนี้สำนักพิมพ์กำมะหยี่จะพิมพ์หนังสือของ มูราคามิ และผู้ที่เป็นแฟนคลับมูราคามิก็จะตามข่าวจากสำนักพิมพ์กำมะหยี่ บางครั้งมีแปลข่าวเรื่องราว หรือข้อมูลของมูราคามิจากเพจต่างประเทศเผยแพร่ สำนักพิมพ์กำมะหยี่ใช้วิธีนี้มาประมาณ 4-5 ปีแล้ว ซึ่งส่งผลให้ยอดขายหนังสือในงานสัปดาห์หนังสือมีเป็นจำนวนมาก เพราะนักอ่านจะได้ข้อมูลเหล่านี้มาจากเฟซบุ๊กของสำนักพิมพ์ ขณะที่มาซื้อบางคนพริ้นต์ภาพปกหนังสือออกมา หรือบางคนทำรายการหนังสือจากในเฟซบุ๊กมาซื้อ นอกจากนี้ยังมีเฟซบุ๊กของร้านหนังสือก็องดิดที่เริ่มมาแรง เพราะสิ่งที่โพสต์ให้ความรู้หรือเกร็ดเล็กเกร็ดน้อยที่น่าสนใจ เช่นเดียวกับร้านหนังสือ Bookmoby ที่ทำเพจและเฟซบุ๊กเก่ง ขณะเดียวกันกิจกรรมและสิ่งที่โพสต์ก็น่าสนใจ

จุดเปลี่ยนที่ทำให้พัฒนาจากการเขียนรีวิวหนังสือ มาสู่การเป็นนักเขียนเรื่องสั้น

คุณวิกรานต์กล่าวว่า ในการเขียนรีวิวหนังสือ เพราะว่าอยากให้คนอื่นได้อ่านหนังสือเหมือนที่เราอ่าน รู้สึกเสียดายถ้าไม่มีผู้ใดได้อ่านหนังสือที่เราอ่าน ทำให้หนังสือถูกวางทิ้งไว้ในร้านหนังสือ แต่การเริ่มเขียนเรื่องสั้นเกิดเนื่องมาจากว่าตนเองอกหักเลิกกับแฟนเก่า รู้สึกเจ็บปวดรวดร้าวมาก มีบางช่วงที่รู้สึกว่าเกลียดผู้หญิงคนนั้น บางช่วงโหยหา คิดถึงเขา คิดว่าการเขียนเรื่องสั้นเป็นวิธีระบายความรู้สึกเหล่านี้ออกมาได้ จึงเริ่มเขียนโดยให้ตัวละครเป็นตัวเรา เรื่องสั้นในช่วงแรกๆ เป็นเรื่องของตัวเองผู้หญิงที่เขียนถึงคือคนรักเก่า และใช้จินตนาการแต่งเติมเข้าไป ซึ่งงานเรื่องสั้นในยุคแรกเป็นเรื่องที่ไร้สาระมาก ไม่มีแก่นสาร ไม่มีอะไรจะสื่อกับผู้อ่าน เป็นเพียงแค่การระบายความรู้สึกเป็นแค่เรื่องสั้นคนอกหักเท่านั้น จนกระทั่งได้อ่านงานเขียนของนักเขียนไทยมากขึ้น จึงเริ่มเห็นและเข้าใจวิธีการเขียนมากขึ้น ว่ามีวิธีการเล่าเรื่องอย่างไร การสร้างตัวละครแบบใด เรื่องสั้นมีองค์ประกอบ

ใดบ้าง เพราะวิธีการเขียนงานในช่วงแรกเป็นการจดจำมาจากวรรณกรรมแปล เช่น การบรรยายของมูราคามิ ก็ลอกมาในงานของตนด้วยโดยเปลี่ยนคำเท่านั้น เมื่อเริ่มนำสิ่งที่อ่านมาปรับมากขึ้น เรื่องสั้นในยุคหลังจึงออกจากตัวเองมากขึ้น เริ่มไปนำเรื่องของคนใกล้ตัวมาถ่ายทอด ทั้งนี้ยอมรับว่ามุมมองที่ขับเคลื่อนชีวิตของตนมาจากหนังสือทั้งนั้น ได้อะไรหลายๆ อย่างจากการอ่านหนังสือ เมื่อเริ่มเป็นนักเขียนเองทำให้ทราบว่า กว่าที่จะเขียนเรื่องออกมาได้หนึ่งเรื่อง แม้จะเป็นเรื่องสั้นก็ตาม ไม่ใช่ว่าสามารถที่จะลงมือเขียนได้เลย แต่จะเกิดจากการที่เราได้สัมผัสกับอะไรบางอย่างทั้งโดยรู้ตัวและไม่รู้ตัว ทั้งการเสพข่าว หรือชมภาพยนตร์ ก็ได้ประโยชน์กับตนเองขึ้นมา ขณะที่อ่านหนังสือและรู้สึกว่าหนังสือเล่มใดดีมากๆ จะรู้สึกชื่นชมผู้เขียนเป็นพิเศษและส่งผลกระทบต่อตนเองอย่างมาก จึงคิดว่าขณะที่ยังไม่มีแนวการเขียนเป็นของตนเองหรือมีบุคลิกในการเขียนที่ชัดเจน จึงซึมซับสิ่งเหล่านี้เข้ามาในตัวและค่อยๆ ปรับเปลี่ยนไปเรื่อยๆ เมื่อไม่นานมานี้คุณวิกรานต์เพิ่งได้รับคำวิจารณ์จากรุ่นพี่รอบๆ ข้างเกี่ยวกับงานเขียนของตนที่เขียนเรื่องสั้นมาประมาณ 2 ปีว่า จึงคิดอยากจะรวมเล่มเรื่องสั้นของตนออกเผยแพร่ ช่วงแรกที่ทำเสร็จและโพสต์ในเฟซบุ๊กมีคนอ่านเป็นจำนวนมาก มีทั้งผู้ที่กดไลค์และแสดงความคิดเห็นในเชิงบวก ว่า “ชอบมาก เขียนดีจังเลย” หรือบางคนอ่านแล้วร้องไห้ จึงทำให้รู้สึกภาคภูมิใจและคิดว่าตนเองมีฝีมือแล้ว จึงส่งไปให้พี่นิวัต พุทธประสาท เป็นบรรณาธิการพิจารณาให้ พี่นิวัตสอนให้ใจเย็นและค่อยๆ เขียนงานไปเรื่อยๆ ตอนนั้นคุณวิกรานต์รู้สึกหงุดหงิด เพรารู้สึกว่าหนังสือเล่มนี้น่าจะจัดพิมพ์ได้ เพราะมีคนอ่านเป็นจำนวนมากชื่นชอบ จึงได้แต่รอคำตอบว่าจะพิมพ์หรือไม่มาเรื่อยๆ จนวันหนึ่งมีพี่นักเขียนคนหนึ่งที่สนิทกันในเฟซบุ๊กได้สนทนากันเรื่องงานเขียน พี่คนนั้นบอกว่าจากการที่ได้อ่านงานของคุณวิกรานต์มานานแล้ว สังเกตอยู่ว่าในงานเขียนมีบางอย่างที่ยังไปไม่ถึง และต้องพยายามไปให้ถึง ซึ่งคุณวิกรานต์เข้าใจว่าสิ่งที่พี่คนนั้นต้องการสื่อว่าสิ่งที่เขาขาดไปคือ ความเป็นตัวตน หรือเพื่อนที่เป็นบรรณาธิการที่คุณวิกรานต์เคยส่งงานให้อ่านได้แสดงความคิดว่า งานก็โอเคถ้าอ่านเรื่องเดียว แต่เมื่อรวมกับ 10 เรื่อง พบว่างานกลับไม่มีอะไร ธรรมดามาก จับอะไรไม่ได้ เพราะสิ่งที่หายไปคือตัวตนของผู้เขียน หลังจากได้ข้อวิจารณ์ต่างๆ เหล่านี้ ทำให้คุณวิกรานต์เริ่มกลับมาทบทวนตัวเองมากขึ้นว่า อะไรคือตัวตน ซึ่งขณะนี้ก็ยังตอบไม่ได้ว่าตัวตนของตนเองคืออะไร มันยังคลุมเครืออยู่ ทว่ายังมีแนวทางอยู่ว่าจะเขียนเรื่องสไตล์นี้ โดยส่วนตัวจะไม่เขียนเรื่องสั้นแนวรักกุ๊กกิ๊ก สดใส ความรักที่สมหวัง จะออกแนวด้านมืด จะไปหยิบมุมมองที่มีอยู่ในสังคม แต่คุณเลือกที่จะปิดตามอง ซึ่งเคยเขียนเรื่องสั้นเรื่องหนึ่งที่รู้สึกว่าแรงมาก คือแฝดชายหญิงที่มีความสัมพันธ์ทางเพศกัน โดยให้แฝดชายแอบรักพี่สาวตนเอง เรื่องเหล่านี้มีอยู่ในสังคม เพียงแต่ว่าเราเลือกที่จะไม่เชื่อว่ามีจริงว่าพี่น้องจะรักกันได้ จึงมุ่งจะหาประเด็นเช่นนี้ คือเรื่องที่มีอยู่ในสังคม แต่เราไม่เชื่อว่ามันมีอยู่มาเขียนและจะค่อยๆ พัฒนาตรงจุดนี้ต่อไป แนวเรื่องเช่นนี้จะมีผู้อ่านที่อ่านเรื่องหนักๆ เช่นนี้น้อยมาก ซึ่งเราก็ต้องยอมรับในเรื่องนี้ด้วย แต่ผู้อ่านที่เลือกอ่านแนวนี้และตามมาอ่านตลอดก็จะเป็นผู้อ่านที่เหนียวแน่น ดังนั้น ตัวตนในการเขียนขณะนี้ก็จะเป็นสไตล์เช่นนี้ งานแนวนี้เป็นรสนิยมของเราที่อยู่ในตัวเรา แต่เราไม่รู้ตัว จนได้ไปอ่านหนังสือเล่มหนึ่งชื่อ *ยูโทเปียชำรุด* ของ คุณวิวัฒน์ เลิศวิวัฒน์วงศา หนังสือเล่มนี้เป็นเรื่องสั้นที่แสดงด้านมืด (dark) อย่างสุดขั้วมาก มีเรื่องหนึ่งเป็นเรื่องราวของผู้ชายอายุ 40 กว่าๆ หลงรักเด็กอายุ 5 ขวบแบบอยากจะครอบครอง อ่านแล้วตั้งคำถามกับตัวเองว่า เหตุใดนักเขียนคนนี้จึงกล้าเขียนเรื่องราวเช่นนี้ออกมา และสังคมจะรับเรื่องเช่นนี้ได้หรือ แต่เมื่ออ่านจบกลับรู้สึกชอบหนังสือเล่มนี้มาก อ่านจบแล้วรู้สึกหดหู่ และหนังสือเล่มนี้ยังส่งผลกระทบกับตนเองอย่างมาก จนทนไม่ไหวต้องเขียนรีวิว โดยการเขียนเรื่องสั้นซ้อนเข้าไปในนั้น นับเป็นเรื่องแรกที่เขียนรีวิวในลักษณะนี้ ซึ่งนานๆ จะเขียนครั้งหนึ่ง เพราะจะเขียนรีวิวเป็นเรื่องสั้นที่รีวิวหนังสือเรื่องนั้นก็ต่อเมื่อชอบหนังสือเล่มนั้นอย่างมาก เมื่อเขียนรีวิวเสร็จก็จะเขียนหลังไมค์ไปสนทนากับคุณปรียา พุทธประสาท (พี่หมู ภรรยาคุณนิวัต) เกี่ยวกับความน่าสนใจ

ของหนังสือเล่มนี้ ในขณะที่อ่านทำให้เกิดความตั้งใจอย่างหนึ่งว่า ถ้าจะเผยแพร่ผลงานของตน งานชิ้นนั้นจะต้องสร้างผลกระทบกับผู้อ่านจริงๆ ให้ได้เหมือนที่ตนเองกำลังได้รับจากงานชิ้นนี้ของคุณวิวัฒน์ จากนั้นจึงตระหนักได้ว่าตนเองชอบเรื่องเช่นนี้และอยากจะเขียนเรื่องแนวนี้ งานเขียนในช่วงหลังจึงเป็นงานแนวนี้ตลอด

คุณวิกรานต์ยอมรับว่าเมื่อเป็นนักเขียนแล้ว ทำให้มุมมองการอ่านเปลี่ยนไปจากการเป็นเพียงแค่นักอ่าน เพราะจะอ่านหนังสือละเอียดขึ้น สนุกขึ้น และจะเก็บภาษา โครงเรื่อง (plot) เทคนิควิธีในการเขียนบางอย่างมาปรับใช้ในการเขียนของตน เช่น งานของมาร์เกซ จะเปิดมาด้วยไฮไลท์ของเรื่อง ซึ่งในฐานะนักเขียน คุณวิกรานต์มองว่าการเปิดเรื่องเช่นนี้นับเป็นการเขียนที่เสี่ยงมาก ถ้าตัวเรื่องไม่แข็งพอ อาจทำให้คนไม่ตามอ่านได้ แต่มาร์เกซสามารถทำให้คนอ่านยังสามารถสร้างความน่าสนใจของเรื่องให้เพิ่มขึ้นไปได้เรื่อยๆ จนจบเรื่อง จากการที่คุณวิกรานต์ไม่ได้เรียนทางด้านการเขียนมาก่อน แต่เรียนรู้การเขียนจากการอ่านหนังสือเป็นจำนวนมาก จึงทำให้ทราบว่า โครงเรื่องในการเขียนมีหลากหลาย จึงคิดว่าหากมีเวลาจะไปเรียนหลักสูตรการเขียนที่เปิดสอน เพื่อให้เข้าใจการเขียนได้มากขึ้น ทั้งนี้ จากประสบการณ์การอ่านหนังสือแปลเป็นจำนวนมากพบว่านักเขียนต่างประเทศไม่สนใจว่าคนอ่านจะรู้ทุกสิ่งที่เขียนไว้ในเรื่องหรือไม่ อย่างไร นักแปลต้องเป็นผู้ที่ค้นหาความรู้เพิ่มเติมโดยเพิ่มเชิงอรรถของคำหรือเรื่องราวที่น่าสนใจในเรื่องไว้เองขณะที่แปล ซึ่งการอ่านเช่นนี้ทำให้ได้เห็นกว้างขึ้น ทั้งในกลวิธีที่นักเขียนใช้และเรื่องราวที่สื่อไว้ในตัวงาน คุณวิกรานต์ยอมรับว่าเมื่อก่อนไม่ได้คิดอะไรยามที่มีคนบอกว่า ถ้าต้องการเป็นนักเขียนต้องอ่านมากๆ เพราะเป็นคนที่เริ่มต้นจากการอ่านวรรณกรรมยากๆ อ่านเป็นจำนวนมาก และอ่านอยู่ตลอดเวลาอยู่แล้ว โดยไม่เคยหยุดอ่านเลยสักวันเดียว จึงทำให้เคยชินกับการอ่าน และไม่รู้สึกว่าการอ่านเป็นเรื่องหนักหนาสาหัสแต่อย่างใด แต่กลับรู้สึกว่าอยากได้หนังสือดีๆ มาอ่านอยู่เรื่อยๆ จึงต่างจากบางคนที่ตั้งธงมาก่อนว่าอยากเป็นนักเขียน แต่ไม่ได้เป็นนักอ่าน ดังนั้น เมื่อเริ่มอ่านจึงรู้สึกว่าการอ่านเป็นงานที่หนัก

นอกจากนี้ยังเล่าว่าหากมีคนได้อ่านเรื่องสั้นของของคุณวิกรานต์แล้วบอกว่าชอบเรื่องนี้ คุณวิกรานต์สามารถที่จะเล่าที่มาของเรื่องนั้นๆ ได้ ดังนั้น เมื่อเป็นนักเขียนจึงทำให้เข้าใจว่า ก่อนที่นักเขียนจะเขียนเรื่องได้สักเรื่องหนึ่ง จำเป็นต้องมีสิ่งใดมากระทบใจก่อน จึงจะสามารถเขียนงานออกมาได้ดี

ในฐานะนักเขียนเห็นบทวิจารณ์ว่าควรมีลักษณะอย่างไร รวมทั้งข้อวิจารณ์ของบรรณาธิการว่ามีผลต่องานเขียนของตนหรือไม่ อย่างไร

คุณวิกรานต์เห็นว่าในฐานะนักเขียนอยากได้บทวิจารณ์ที่ชี้ให้เห็นข้อเด่นและข้อด้อยของงานอย่างตรงไปตรงมา แต่ต้องไม่ใช้คำรุนแรงมากนัก ขณะเดียวกันต้องให้เหตุผลด้วยว่าชอบและไม่ชอบเพราะเหตุใด เพื่อนักเขียนจะได้นำไปปรับปรุงงานของตนต่อไป

โดยส่วนตัว เรื่องสั้นที่เขียนส่งไปไม่เคยที่จะถูกตีกลับเลย เมื่อส่งไปตามนิตยสาร ถ้าเรื่องใดผ่านการพิจารณาตีพิมพ์ก็จะได้ลงเลย ไม่มีการแก้ไขกลับมา แต่ถ้าตกจะตกเลย แต่มีเรื่องสั้นที่จะรวมเล่มได้ส่งให้บรรณาธิการเคยได้รับการแก้กลับมา จึงทำให้ทราบว่าภาษที่เขียนไปนั้น บางครั้งฟุ่มเฟือย คำเชื่อมหายไป รูปแบบประโยคไม่ถูกต้องตามหลักภาษาไทย ข้อวิจารณ์เหล่านี้

ย้อนกลับมาช่วยให้เขียนงานได้ดีขึ้น ขณะเดียวกันเมื่อได้อ่านงานวรรณกรรมเป็นจำนวนมากขึ้น ทำให้ได้เห็นภาษาของนักเขียนที่เก่งๆ ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้กับงานของตนเอง จึงทำให้ภาษาราบลื่นขึ้น สื่อสารได้ตรงประเด็นมากขึ้น

ในฐานะผู้อ่านเห็นบทวิจารณ์ว่าควรมีลักษณะอย่างไร

คุณวิกรานต์เห็นว่าในฐานะผู้อ่าน อยากอ่านบทวิจารณ์ที่ให้มุมมองต่อหนังสือเล่มนั้นว่าต้องการสื่ออะไรกับผู้อ่าน งานเล่มนี้อ่านยากหรือง่ายอย่างไร และแสดงมุมมองของนักวิจารณ์ต่องานที่นำมาวิจารณ์ดีหรือไม่อย่างไร ซึ่งจำเป็นต้องมีเหตุผลมาสนับสนุนข้อวิจารณ์อย่างตนได้อย่างน่าเชื่อถือ มิใช่การอ้างเหตุผลลอยๆ เท่านั้น และในบทวิจารณ์ต้องไม่ “สปอย” เนื้อหา ทั้งนี้ไม่ต้องการอ่านงานวิจารณ์ที่มุ่งแต่ชมหรือติแต่เพียงอย่างเดียว แต่ต้องการบทวิจารณ์ที่เสนอทัศนะอย่างเป็นกลาง โดยให้ข้อมูลทั้งดีและด้อยของงาน และปล่อยให้ผู้อ่านเป็นผู้ใช้วิจารณญาณของตนตัดสินเองว่า จะอ่านงานวรรณกรรมเรื่องที่นำมาวิจารณ์หรือไม่ เพราะเหตุใด อย่างไรก็ดี โดยส่วนตัวไม่อยากเห็นการวิจารณ์ที่รุนแรง หรือใช้ทฤษฎีมากจนเกินไป เพราะบทวิจารณ์ที่อ้างทฤษฎีส่วนใหญ่จะอ่านยากและเข้าไม่ถึง

ผลกระทบของบทวิจารณ์ทั้งในสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์ต่อนักเขียน

คุณวิกรานต์กล่าวว่า โดยส่วนตัวจะนำบทวิจารณ์ที่ได้รับมาปรับปรุงงานเขียนของตน ซึ่งในขณะนี้ตนเองยังไม่มีผลงานรวมเล่ม แต่จะเขียนงานและเผยแพร่ในเฟซบุ๊ก ซึ่งการเขียนในเฟซบุ๊กเปิดโอกาสให้คนคอมเมนท์ได้โดยทันที ซึ่งคนชอบจะเขียนชื่นชม ขณะที่คนไม่ชอบจะเขียนความคิดเห็นในส่วนของหลังไมค์ อย่างไรก็ดี คุณวิกรานต์คิดว่าตนเองโชคดีที่มีเพื่อนๆ พี่ๆ ที่รู้จักสนิทกันเป็นนักเขียน เขาจะเอ็นดู เมื่อโพสต์อะไรไป เขาก็จะอ่านและจะกลับมาวิจารณ์ ซึ่งข้อวิจารณ์เหล่านั้นทำให้เห็นข้อบกพร่องของตน และนำมาปรับปรุงงานได้มาก จึงต่างจากเพื่อนที่เป็นคนอ่านทั่วไป เมื่ออ่านแล้วจะชอบอะไรง่ายๆ ถ้าชอบจะชอบเลย โดยไม่มีคอมเมนท์ใดๆ เช่นมีงานเขียนชิ้นหนึ่ง ที่มีคนในเฟซบุ๊กชื่นชมอย่างมาก ขณะพี่ที่เป็นนักเขียนให้ความเห็นว่างานก็ดีนะ แต่ดูเหมือนว่างานจะวนอยู่ที่เดิมไม่ขยับไปไหน จึงกลับมาทบทวนว่าในส่วนใดที่ทำให้พี่คนนั้นเห็นว่างานวนอยู่ที่เดิม และพยายามปรับปรุงงานเขียนของตนเองต่อไป ทั้งนี้เห็นว่าความรวดเร็วของสื่อในสมัยปัจจุบันที่รวดเร็วและสะดวก ทำให้นักเขียนทราบความคิดเห็นต่างๆ ของผู้อ่านได้ทันท่วงที ทำให้นักเขียนรู้สึกว่าต้องรีบปรับปรุงงานของตน ไม่เช่นนั้นหากเกิดข้อผิดพลาดเดิมๆ ในงานชิ้นใหม่ อาจทำให้เสียกลุ่มผู้อ่านไปก็ได้ เช่น “นิ้วกลม” ที่ยังได้รับการตอบรับจากผู้อ่านเป็นจำนวนมาก เนื่องจากมีการพัฒนางานของตนอยู่ตลอดเวลา นั่นอาจจะเป็นผลมาจากความคิดเห็นในสื่อออนไลน์ที่ช่วยให้ผู้เขียนเห็นปฏิกิริยาจากผู้อ่านได้อย่างรวดเร็ว จึงต้องระมัดระวังในการเขียนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งต่างจากในสมัยก่อนที่กว่าจะทราบข้อวิจารณ์จะต้องรอจดหมายจากผู้อ่านก็ต้องรอให้หนังสือตีพิมพ์ไปแล้ว และกว่าที่นักเขียนจะได้ข้อวิจารณ์จากผู้อ่าน นักเขียนอาจเริ่มเขียนงานชิ้นใหม่ไปแล้ว และไม่อยากกลับมาแก้งานชิ้นเดิมแล้วก็เป็นได้

คุณวิกรานต์กล่าวว่าโดยปกติมักจะโพสต์งานเขียนของตนในเฟซบุ๊ก ยกเว้นงานที่ส่งนิตยสารหรือส่งประกวดจะลบออก ซึ่งบ่อยครั้งที่เขียนได้ฉากหนึ่งจะนำมาโพสต์ทันที และจะเขียนในตอนท้ายว่า coming soon เพื่อเรียกให้ผู้อ่านมารอ และเมื่อเขียนจบเรื่องจะโพสต์เต็มเรื่อง ซึ่งจะได้คอมเมนท์จากเพื่อนๆ ตั้งแต่เผยแพร่แล้ว แต่คอมเมนท์ที่ได้ส่วนใหญ่จะไม่หนักแน่นมากนัก ส่วนการคอมเมนท์ที่จริงจังและเข้มข้นจะส่งมาให้ทางหลังไมค์มากกว่าหรือว่าส่งเป็นไฟล์มาให้อ่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง งานที่จะส่ง

ประกวดมักจะส่งให้พี่ที่เป็นนักเขียนอ่าน ซึ่งจะได้รับข้อวิจารณ์ที่ชี้ให้เห็นข้อบกพร่องที่ควรปรับปรุงมาให้ บางเรื่องไม่ได้โพสต์ หากมีผู้ใดสนใจก็จะส่งเป็นไฟล์ให้อ่าน

แนวการวิจารณ์ที่คิดว่าจะสนับสนุนทั้งผู้เขียน ผู้อ่าน และแวดวงวรรณกรรม

คุณวิกรานต์เห็นว่าสิ่งที่คิดว่าน่าจะเกิดขึ้นและเป็นเรื่องที่ดีก็คือ การให้คนอ่านอ่านมากขึ้น โดยอยากให้มีคนทำอย่างเพจ "เปลี่ยนปก" คือเป็นเพจที่แนะนำหนังสือว่าหนังสือเล่มนี้อ่านดีอย่างไร สนุกอย่างไร เพราะโดยปกติเมื่อมีหนังสือออกใหม่ และสำนักพิมพ์เป็นผู้โพสต์เองดูเหมือนจะเป็นการโฆษณาตัวเอง สำนักพิมพ์จึงทำอย่างนั้นไม่ได้ ผู้ที่จะทำได้คือคนอย่างพวกเรา หรือผู้อ่านที่จะเป็นกระบอกเสียงให้ ถ้าเริ่มจากการอ่านมากขึ้นจะช่วยให้วงการและธุรกิจหนังสือเคลื่อนที่ไปได้ ทั้งนี้ การได้มีโอกาสเข้ามาอยู่ในธุรกิจหนังสือมากขึ้นทำให้ทราบว่าราคาหนังสือเท่านี้ ผู้เขียนได้รับค่าตอบแทนเท่าใด ซึ่งน้อยมาก สำนักพิมพ์ได้เท่าไร และเงินอีกจำนวนหนึ่งหายไปที่ใด และยิ่งไม่มีคนอ่านอีก เช่นหนังสือพิมพ์จำนวน 1,000 เล่มแต่ขาย 10 ปีไม่หมด นักเขียนและสำนักพิมพ์ก็ไม่มีกำลังใจที่จะออกหนังสือใหม่แล้ว ดังนั้น ทำอย่างไรจึงจะทำให้คนอ่านมากขึ้น ทางหนึ่งคือการที่ต้องบอกเขาว่าหนังสือเล่มนี้ดีอย่างไร แม้ว่าหนังสืออาจจะไม่ดีไปทั้งหมด แต่ว่าถ้าเห็นอะไรดีในนั้นต้องบอกต่อ ต้องแนะนำ ดังนั้น สิ่งที่อยากจะเห็นคือการทำเพจแนะนำหนังสือมากขึ้น และเพจเหล่านั้นต้องไม่เป็นธุรกิจ เช่นเดียวกับแนวคิดของเพจเปลี่ยนปกที่ตั้งไว้ว่า "readers to readers" จากคนอ่านคนหนึ่งไปสู่คนอ่านอีกคนหนึ่ง ให้เปลี่ยนปกไปเรื่อยๆ อ่านมากขึ้นๆ กระตุ้นให้ตัวเองอ่านมากขึ้น สิ่งนี้น่าจะเป็นตัวช่วยที่สำคัญ ในประเด็นนี้ยังไม่ได้กล่าวถึงนักเขียนว่า ต้องออกผลงานที่ดีขึ้น ที่ผู้อ่านชอบ ซึ่งเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยาก

สื่อออนไลน์จะสร้างสังคมวรรณกรรมได้มากน้อยเพียงใด

คุณวิกรานต์เชื่อว่า สื่อออนไลน์จะสร้างสังคมวรรณกรรมได้มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ใช้สื่อนี้ได้อย่างจริงจังจะมีอนาคตที่ดีมาก เพราะจะสามารถสร้างเครือข่ายขนาดใหญ่ที่จะเกาะตัวกันในวงกว้างได้ ซึ่งความสัมพันธ์ภายในจะแน่นเรื่องไม่นั้นเป็นเรื่องที่จะต้องพัฒนากันต่อไป ด้วยการเพิ่มกิจกรรมหรือเพิ่มกิมมิกต่างๆ เข้าไป ตัวอย่างที่ชัดเจนคือ โครงการ"วรรณกรรมไม่จำกัด" ที่จัด Reading group ครั้งแรกขึ้นมาด้วยการอ่านหนังสือของมูราคามิ มีคนเข้าร่วม 20 กว่าคน เมื่อมาเข้าร่วมแล้วสามารถทำให้ทราบว่าพวกเขาสามารถอยู่ได้ ทั้งๆ ที่เพื่อนรอบข้างไม่อ่านหนังสือ พอมีการเปิดพื้นที่ให้ผู้ที่มีความชื่นชอบหนังสือเล่มเดียวกันได้มีโอกาสมาพบปะกัน ทำให้เขากล้าพูดออกมากขึ้น กล้านำเสนอความคิดเห็นมากขึ้น กล้าที่จะไปเจอกับคนแปลกหน้า ซึ่งจากงานในครั้งนั้นทำให้คนสนิทกัน เช่น คุณวิกรานต์รู้จักและสนิทกับน้องอีกคนจากการเสวนาครั้งนี้ อีกทั้งยังมีบางคนที่มาเข้าร่วมการเสวนาทั้งๆ ที่ยังไม่ได้อ่านงานวรรณกรรมเรื่องนั้นมาก่อน แต่มาเข้าร่วมเพราะอยากจะทราบว่า "พวกคุณกำลังอ่านอะไรกัน และทำไมฉันต้องอ่านเหมือนคุณด้วย" เมื่อกลับจากงานสนทนาในครั้งนี้ไปแล้วก็เริ่มที่จะมาอ่านหนังสือเหล่านั้นด้วย ดังนั้น วงเสวนาเช่นนี้หากทำต่อไปเรื่อยๆ โดยที่ผู้ทำมีความคิดในการนำเสนอที่ดี จะทำให้สิ่งเหล่านี้มีความน่าสนใจมากขึ้น ขณะเดียวกันในเพจ "เปลี่ยนปก" จะมีการแชร์กิจกรรมที่เกี่ยวกับวรรณกรรมต่างๆ ไว้ อาทิ การแสดงหนังสือ งานเสวนา ซึ่งวงของผู้สนใจติดตามจะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เช่น เพจสำนักพิมพ์จะมีสมาชิกที่ติดตามประมาณ 10,000-20,000 คน ซึ่งเห็นข้อความและ

กิจกรรมต่างๆ ที่โพสต์ไว้ ดังนั้น หากโพสต์ไปเรื่อยๆ ก็จะมีการกระจายและส่งต่อกันไปเรื่อยๆ ไม่มีวันหมด เพราะยิ่งแชร์มาก คนที่เห็นก็จะมากขึ้นไปด้วย

แม้ว่ากิจกรรมส่วนใหญ่ที่จัดขึ้นจะเป็นกิจจรรมที่ให้ผู้อ่านได้มาพบปะกับผู้อ่าน แต่เมื่อใดก็ตามที่มีผู้รู้เข้าร่วมแบ่งปันความรู้ในการจัดกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้จะช่วยพัฒนาการอ่านได้มากขึ้น เนื่องจากช่วยให้ผู้อ่านอ่านได้รู้เรื่องมากขึ้น นอกจากนี้ การแบ่งปันความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือเรื่องเดียวกันเช่นนี้ช่วยให้เห็นมุมมองการอ่านที่หลากหลายขึ้น เพราะบางครั้งคำพูดเดียวกันหรือประโยคเดียวกันที่เราอ่านก็ไม่ได้รู้สึกหรือตีความได้อย่างที่อีกคนหนึ่งรู้สึก บางครั้งพอย้อนกลับไปอ่านคำพูดหรือประโยคนั้นอีกครั้งก็อาจจะคล้อยตามความคิดเห็นที่ผู้อื่นเสนอไว้ได้ นั่นอาจจะเกิดจากประสบการณ์ของเรายังมีไม่มากพอ หรือเราอาจจะยังไม่เคยประสบกับเหตุการณ์เช่นนั้น ทั้งนี้ จากกรณีตัวอย่าง Reading group ของโครงการ “วรรณกรรมไม่จำกัด” ที่จัดขึ้นที่ได้เชิญวิทยากรนำเสวนา ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับนักเขียนหรือวรรณกรรมที่ได้รับคัดเลือกมาเสวนา เช่น ในการเสวนาเรื่องมูราคามิ ได้เชิญอาจารย์อนุสรณ์ ติปยานนท์ มาเป็นผู้นำเสวนาได้ให้ข้อมูลหรือมุมมองของเขาเกี่ยวกับมูราคามิ ได้เป็นอย่างดี ซึ่งทำให้ผู้เข้าร่วมเสวนาได้เปิดโลกทัศน์ ขณะเดียวกันเมื่อผู้เข่าร่วมพบว่าการเข้าร่วมกิจกรรมการเสวนาวรรณกรรมเช่นนี้สนุก คนเหล่านี้มักจะพยายามแสวงหากิจกรรมและจะเข้าร่วมกิจกรรมในลักษณะเช่นนี้อยู่เรื่อยๆ และบางครั้งหากโพสต์รูปกิจกรรมเหล่านี้ออกไป หากมีผู้เห็นรูปและคิดว่ากิจกรรมนี้น่าสนใจก็จะมีผู้เข้าร่วมเอง แต่สิ่งสำคัญที่สุดคือ การต้องเปิดให้เขารู้ว่าเรามีอะไร ซึ่งต่างจากสมัยก่อนที่การเผยแพร่การจัดกิจกรรมในลักษณะนี้อาจจะลำบากกว่า เนื่องจากเรื่องราวของกิจกรรมเหล่านี้ส่วนใหญ่จะเผยแพรในนิตยสาร กว่าที่ผู้อ่านจะได้เสพก็ยาก และยิ่งจำกัดกลุ่มผู้รับด้วยกล่าวคือ ผู้ที่จะได้อ่านต้องเป็นผู้ที่ซื้อนิตยสารฉบับดังกล่าว จึงต่างจากในปัจจุบันที่เผยแพร่ข่าวทางสื่อสังคมออนไลน์ที่ผู้อ่านไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายก็สามารถรับทราบข่าวสารและกิจกรรมต่างๆ ได้ ขณะเดียวกันผู้ที่เป็นเจ้าของกิจกรรมก็ไม่ต้องลงทุนในการโพสต์ข่าวสารประชาสัมพันธ์หรือเนื้อหาข้อมูลของกิจกรรมต่างๆ

วิธีการและกิจกรรมใดที่เหมาะสำหรับการนำการวิจารณ์แบบเต็มรูปในสื่อสิ่งพิมพ์มาเผยแพร่ในสื่อออนไลน์

คุณวิกรานต์เห็นว่าควรจัดการเสวนาเกี่ยวกับงานวรรณกรรม แต่วิทยากรหรือพิธีกรที่เข้าร่วมต้องเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียง เนื่องจากเรามีจุดมุ่งหมายที่ต้องการจะดึงให้คนจำนวนมากเข้าร่วม เช่น นักเขียนชื่อดัง หรือ นักวิจารณ์ที่มีชื่อเสียง นักอ่านมือฉมัง มานั่งเสวนากัน โดยอาจจะเสวนากันเพียงเล็กน้อย และเปิดโอกาสให้ผู้ฟังร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น อาจจะเริ่มจากหนังสือเล่มดังๆ เช่น *ไส้เดือนตาบอดในเขาวงกต* ที่จัดงานเสวนากี่ครั้ง คนก็เข้าร่วมเป็นจำนวนมาก แม้จะจัดบ่อยครั้ง แต่มีมุมมองที่จะเสวนาแตกต่างกัน เพราะตัวงานมีมุมมองที่หลากหลายที่จะนำมาเป็นประเด็นในการเสวนา ทั้งนี้ วีรพร นิติประภา ผู้เขียนที่เขียนเรื่องนี้ในแง่มุมของการเมือง แต่เนื้อหาในหนังสือไม่มีกล่าวถึงการเมืองไว้เลย จึงทำให้ผู้อ่านฉงนและสนใจว่า เป็นหนังสือการเมืองได้อย่างไร ผู้อ่านส่วนหนึ่งที่ไปงานเสวนาก็เพื่อต้องการมีโอกาสที่จะสอบถามผู้เขียนว่าเป็นงานเมืองที่ใด และบางครั้งต้องการให้นักเขียนตอบคำถาม หรือข้อสงสัย และเฉลยสัญญะบางอย่างที่พบในเรื่องให้ ขณะเดียวกันเวทีดังกล่าวก็เปิดโอกาสให้นักเขียนได้อธิบาย ขยายความ หรือเปิดเผยมุมมองบางอย่างที่ซ่อนไว้ในเรื่องให้ผู้อ่านทราบ ซึ่งงานเสวนาในลักษณะนี้ช่วยให้คนกล้าแสดงความคิดเห็น กล้าที่จะถกเถียงกัน อีกทั้ง สิ่งที่ควรทำควบคู่กับกิจกรรมการเสวนาคือ การแจกสูจิบัตรที่เป็น

การวิจารณ์เต็มรูป เพื่อให้ผู้เข้าร่วมการเสวนามีโอกาสได้อ่านงานวิจารณ์เช่นนี้ไปพร้อมกันด้วย ต่อไปอาจจะขยายช่องทางโดยการจัดทำเป็น e-book หรืออาจจะโพสต์เป็นบทวิจารณ์ขนาดยาวลงในเฟซบุ๊ก ซึ่งมีเทคนิคในการทำแบบนี้อยู่ เช่น การอ้างข้อความบางตอนจากหนังสือ เนื่องจากหนังสือบางเล่มตัวเล่มอาจจะไม่มีอะไร แต่การตัดวลีเด็ดออกมาจากหนังสือเล่มนั้น กลับมีคนตามอ่านเป็นร้อยเป็นพันคนได้

ทั้งนี้ คุณวิกรานต์เห็นว่า การวิจารณ์วรรณกรรมก็ต้องทำเช่นนั้น ก็ต้องเลือกการอ้างข้อความในบทวิจารณ์ออกมา ซึ่งต้องเลือกว่าจะเป็นการวิจารณ์ในแง่ดีหรือการวิจารณ์ในเชิงตำหนิงานวรรณกรรมเรื่องนั้นออกมา โดยต้องลงชื่อผู้วิจารณ์ไว้ด้วย รับรองว่าทำเช่นนี้ โดยเฉพาะการวิจารณ์ในเชิงลบ จะมีผู้ตามอ่านเป็นจำนวนมหาศาล แต่จะอ่านและได้สารที่นักวิจารณ์ต้องการสื่อหรือไม่เป็นอีกเรื่องหนึ่ง แต่อย่างน้อยที่สุดจะได้ผู้อ่าน ขณะเดียวกันผู้อ่านเหล่านั้นก็จะรับรู้ว่ามีงานวิจารณ์ในลักษณะนี้อยู่ ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งคือ คุณวิกรานต์เห็นว่าคนไทยชอบเสพเรื่องที่เป็นดราม่า ดังนั้น หากเลือกโพสต์อะไรที่เป็นดราม่า เช่น สร้างการตอบโต้กันในเฟซบุ๊ก จะกระตุ้นให้คนเข้ามาอ่านเป็นจำนวนมาก แต่ก็ต้องขึ้นอยู่กับผู้ที่ทำด้วยว่ามีจิตสำนึกหรือมีคุณธรรมหรือไม่ ที่จะทำให้ผู้ที่ถูกตำหนิอย่างเสียๆ หายๆ และไม่เกิดอะไรขึ้น หรือทำให้ผู้ที่ถูกตำหนิและก่อให้เกิดการวิจารณ์หรือทำให้เปิดการแลกเปลี่ยนกัน ซึ่งเป็นความร่วมมือที่หลายๆ คนต้องช่วยกัน ทั้งนี้ คุณวิกรานต์เห็นว่าไม่ยากที่จะสร้างกระแสอะไรบางอย่างขึ้นมา แต่กระแสที่สร้างขึ้นมาต้องดีจริงๆ เหมือนกับว่าเรามีของดีอยู่ในมือ อย่างไรก็ต้องขายได้ จึงต่างจากการสร้างกระแสโดยไม่มีอะไรในมือ ก็อาจกลายเป็นดาบสองคมที่จะกลับมาทำร้ายผู้สร้างได้ เช่นในกรณีของ “เหนียวไก่หาย” ที่มีทั้งคนที่ชื่นชอบและตำหนิว่า “ไร้สาระ” ซึ่งอาจส่งผลกับน้องไลลาต่อไปในอนาคตได้ว่า อาจจะถูกมองจากสังคม ว่าเป็นคนไร้สาระไปเรื่อยๆ ก็เป็นได้

ในแง่ของการสร้างกระแสนั้น คุณวิกรานต์ยอมรับว่า เพจ “เปลี่ยนปก” มีคนไลค์น้อย จึงต้องอาศัยเพจของสำนักพิมพ์ต่างๆ ช่วยแชร์เพจ ช่วยกล่าวถึงบ้าง เมื่อใดก็ตามที่รีวิวหนังสือของสำนักพิมพ์กำมะหยี่ หรือมติชน และสำนักพิมพ์ดังกล่าวนำไปแชร์ต่อ จะมีผู้มากดไลค์เพจ “เปลี่ยนปก” เป็นจำนวนมาก ถือว่าเป็นการได้กระแสจากสำนักพิมพ์ และกรณีของ Bookmoby ที่ทำเกี่ยวกับ 8 เพจที่รีวิวหนังสือ ซึ่ง “เปลี่ยนปก” เป็นหนึ่งในเพจเหล่านั้นด้วย ก็มีผู้มา add เพิ่มเป็นจำนวนมาก นับเป็นการสร้างกระแสในลักษณะนี้ แต่คุณวิกรานต์เชื่อมั่นว่าเพจ “เปลี่ยนปก” มีเนื้อหาที่จะนำเสนอ ฉะนั้น ผู้ที่เข้ามากดไลค์จะได้เนื้อหาเหล่านี้กลับไป ไม่ใช่ได้แต่เฉพาะรูปหน้าปกหนังสือ หรือการอ้างวลีเด็ดๆ ในหนังสือเท่านั้น หากมีเพียงเท่านั้นไม่นานคนเหล่านี้ก็จะไม่สนใจเพจนี้อีกต่อไป ดังนั้น เนื้อหาที่นำเสนอจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญ

มีความเห็นอย่างไรหากมีพื้นที่กลางที่จะรวบรวมเพจวิจารณ์ที่มีอยู่ในประเทศไทยทั้งหมดด้วยกัน เพื่อให้ผู้สนใจได้เข้าถึงงานวิจารณ์ที่มีอยู่ เพราะบางครั้งอาจมีหนังสือเล่มเดียวกันที่ทุกเพจต่างวิจารณ์ไว้ โดยอาจให้แง่มุมที่ต่างกัน ซึ่งอาจช่วยให้ผู้อ่านได้เรียนรู้หนังสือจากหลายๆ มุม เหมือนการไปนั่งฟังเสวนาเกี่ยวกับหนังสือเล่มหนึ่ง

คุณวิกรานต์เสนอว่า หากต้องการให้รวมเพจวิจารณ์เช่นนั้น ตนเองสามารถทำให้ได้และยินดีที่จะช่วย ถ้าส่งรายละเอียดมาให้ ก็จะค่อยๆ ทำไป เพราะเห็นว่าอย่างน้อยเพจ “เปลี่ยนปก” มีต้นทุนที่มีกลุ่มแฟนเพจอยู่จำนวนหนึ่งประมาณพันกว่าคนแล้ว ถ้าอ่านแล้วถูกใจก็อาจจะแชร์ต่อ และทุกครั้งที่ทำโปรเจกพิเศษในเพจ “เปลี่ยนปก” จะสร้างกิมมิกโดยการตั้งชื่อ

ช่วงว่า “เปลี่ยนปก รีวิว” ก็จะมีรีวิวหนังสือ แต่เท่าที่สังเกตผู้ที่เข้ามาในเพจ “เปลี่ยนปก” ส่วนใหญ่เป็นนักอ่านมือใหม่หรือนักอ่านสมัครเล่น แต่นักอ่านจริงๆ มักจะไม่เข้ามาในเพจนี้ แต่คิดว่าหากเริ่มแชร์และโพสต์ อาจจะได้กลุ่มผู้สนใจใหม่ๆ

ทิศทางการวิจารณ์วรรณกรรมในอนาคต

คุณวิกรานต์กล่าวว่าโดยส่วนตัวอยากเห็นการวิจารณ์ในเชิงการวิจารณ์ซ้อนวิจารณ์ที่มาจากมุมมองที่หลากหลายในการอ่านงานวรรณกรรมหนึ่งชิ้น โดยอาจมีการชี้ให้เห็นข้อดี ข้อด้อย และเปิดโอกาสให้เกิดข้อถกเถียงขณะที่มีความเห็นต่องานหนึ่งชิ้นที่ต่างกัน จึงไม่อาจเห็นงานวิจารณ์ที่นำเสนอแต่เพียงด้านเดียว โดยเฉพาะมุมมองในเชิงลบ ที่มุ่งแต่โจมตีแต่เพียงอย่างเดียวโดยไม่มีเหตุผลใดอธิบายและชี้ให้เห็นว่าสิ่งที่คิดว่าไม่ดีนั้น ไม่ดีที่ใด และอย่างไร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเป็นนักเขียนด้วย จึงทราบว่ากว่าที่นักเขียนจะเขียนงานได้สักหนึ่งชิ้นยากลำบากมาก เมื่อมีผู้วิจารณ์ในเชิงลบมากๆ และมุ่งโจมตีทั้งงานและนักเขียน จึงเห็นว่าบทวิจารณ์ในลักษณะนี้ไม่เป็นธรรมต่อผู้เขียน และพอนักเขียนออกมาชี้แจง นักเขียนอาจจะถูกมองว่านี่เป็นการแก้ตัว หรือถ้านักเขียนไม่ออกมาพูดก็ดูเหมือนจะเป็นการยอมรับโดยปริยาย แต่อย่างไรก็ดี ท้ายที่สุดการตัดสินและประเมินคุณค่างานจะขึ้นอยู่กับผู้อ่านก็ตาม แต่บทวิจารณ์ชิ้นนั้นก็มีผลกับผู้อ่านบางกลุ่มไปแล้ว เช่นเดียวกันในวงการภาพยนตร์ บางครั้งมีภาพยนตร์บางเรื่องที่เราชอบและคิดว่าดีมาก แต่เมื่อมีผู้กำกับที่มีชื่อเสียงบางคนให้ความเห็นในทางตรงข้ามว่าภาพยนตร์เรื่องนี้น่าเบื่อมาก ส่งผลให้ไม่มีผู้ไปชมภาพยนตร์เรื่องนี้ อีกทั้ง การวิจารณ์ส่วนใหญ่ยังยึดติดกับรสนิยมและทัศนคติส่วนตัวของผู้วิจารณ์อยู่มาก บทวิจารณ์จึงไม่เป็นกลางเสียเลยทีเดียว

ขณะนี้มีกิจกรรมการวิจารณ์หนึ่งที่น่าสนใจ แต่ยังไม่เกิดเป็นกระแส ซึ่งคุณวิกรานต์เข้าไปมีส่วนร่วมประมาณ 2-3 เดือนที่ผ่านมา คือ การเสวนาเกี่ยวกับหนังสือผ่าน Google Hang out เหมือนการถ่ายทอดสดและดูผ่านยูทูบ ในต่างประเทศจัดกิจกรรมในลักษณะนี้บ่อยมากตามร้านหนังสือต่างๆ และถ่ายทอดผ่านทางยูทูบ แต่ยังไม่มีกิจกรรมในลักษณะนี้ในประเทศไทย กิจกรรมนี้เป็นความร่วมมือระหว่าง READERY ที่ขายหนังสือออนไลน์ กับสำนักพิมพ์กำมะหยี่ กิจกรรมนี้เกิดขึ้นเนื่องมาจากกระแสต่อหนังสือเล่มหนึ่งของมูราคามิ ในต่างประเทศเป็นจำนวนมาก จึงคิดที่จัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับมูราคามิในประเทศไทย โดยการคัดเลือกผู้โชคดีประมาณ 3-4 คน ให้มาแนะนำตัวผ่าน google hang out ว่าเหตุใดถึงชอบมูราคามิ คล้ายๆ ทำทีเซอร์ครั้งหนึ่งก่อน จากนั้นจะมาพบกันในสัปดาห์หน้าหลังจากที่ทุกคนได้อ่านต้นฉบับหนังสือของมูราคามิจบแล้ว จะมาเสวนาร่วมกันอีกครั้งถึงความรู้สึกที่เกิดขึ้นขณะที่อ่าน ซึ่งคล้ายกับการวิจารณ์อย่างหนึ่ง ซึ่งมีผู้สนใจติดตามเป็นจำนวนมาก แต่ส่วนใหญ่จะอยู่เฉพาะแต่ในกลุ่มของได้รับการแชร์กิจกรรมนี้ไปเท่านั้น

นอกจากนี้ สำนักพิมพ์เม่นวรรณกรรม กำลังจะทำกิจกรรมในลักษณะนี้เช่นเดียวกัน โดยการเปิดโอกาสให้นักอ่านที่ได้อ่านงานหนังสือเรื่อง *รัตติกาลของพรุ่งนี้* กับ *อีกวันแสนสุขในปี* 2527 เพราะเป็นหนังสือที่มีผู้สนใจอ่านเป็นจำนวนมากจนเกิดการสร้างกระแสขึ้นมาได้ จึงอยากจะมีการเปิดโอกาสให้ผู้อ่านมาเสวนาร่วมกัน และถ่ายทอดผ่านออนไลน์ออกยูทูบ เมื่อทำแล้ว link ของกิจกรรมดังกล่าวจะยังอยู่ในยูทูบตลอดกาล ผู้สนใจจะเปิดเข้าไปชมเมื่อใดก็ได้และสามารถแชร์ต่อได้ นับเป็นกิจกรรมที่ไม่ต้องลงทุนและไม่เสียค่าใช้จ่าย

นักวิจารณ์ กลุ่มวิจารณ์ และกลุ่มผู้ที่ทำกิจกรรมการวิจารณ์หรือกิจกรรมวรรณกรรมใดที่น่าสนใจบ้าง

คุณวิกรานต์เห็นว่าอาจารย์อาทิตย์ ศรีจันทร์ เขียนวิจารณ์ได้อย่างน่าสนใจ ส่วนเพจวิจารณ์ที่น่าสนใจคือ "โลกในมือนักอ่าน" ซึ่งเปิดตัวมาดีและดังมาก แต่ไม่ทราบสถานะในปัจจุบันว่ายังคงจะทำต่อไปหรือไม่ นอกจากนี้ยังมี "วรรณกรรมไม่จำกัด" ที่จัด Reading Group ซึ่งคุณวิกานต์ได้เข้าร่วมการเสวนาการอ่านงานวรรณกรรมหลายครั้ง เช่น 1Q84 ของ มูราคามิ *รักเมื่อคราวห่าลง* ของ กาเบรียล การ์เซีย มาร์เกซ ซึ่งบรรยากาศการเสวนาที่สนุกมาก เพราะมีผู้เข้าร่วมเสวนาที่หลากหลาย ทั้งน้องนักศึกษาที่ยังไม่เคยมีความรัก พี่ๆ ที่มีประสบการณ์ความผิดหวังในความรัก ผู้ที่มีความรู้ในเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับสัจนิยมมหัศจรรย์ (Magical Realism) แต่ "สัจนิยมมหัศจรรย์" ของมาร์เกซ คือเรื่องการเมือง เป็นการพูดเรื่องการเมืองไม่ได้ จึงต้องทำให้เรื่องการเมืองนั้นเป็นเรื่องเหนือจริง ในครั้งนี้มีการถกเถียงกันถึงความหมายของคำว่า "สัจนิยมมหัศจรรย์" ด้วย บางคนเห็นว่าหมายถึง การเล่าเรื่องเหนือจริงที่เปรียบเทียบกับมาเรื่องจริงได้ ในขณะที่คุณวิกรานต์ในฐานะนักเขียนเห็นว่า "สัจนิยมมหัศจรรย์" คือ การเขียนเรื่องที่อยากพูดแต่พูดไม่ได้ให้เป็นเรื่องเหนือจริงไป แต่อย่างน้อยที่สุดในการเสวนาในวันนั้นทำให้เห็นถึงพัฒนาการของตัวละครว่าเป็นอย่างไร นอกจากนี้ยังเห็นว่าสิ่งที่มาร์เกซกล่าวไว้ในเรื่องคล้ายกับสถานการณ์ของประเทศไทยในช่วงเวลานี้มาก จึงยอมรับว่างานของนักเขียนที่มองโลกอย่างแตกฉานแล้วจะแฝงเร้นสารบางอย่างไว้อย่างแยบคาย โดยส่วนตัวเห็นว่า หากจะยอมรับว่าตนเองเขียนหนังสือได้ดีเยี่ยมต้องเขียนให้ได้แบบนี้

ผู้ให้สัมภาษณ์ : คุณจตุพล บุญพรัด

ตำแหน่ง / สังกัด : บรรณาธิการบริหารแพรวสำนักพิมพ์ นักเขียน

ผู้สัมภาษณ์ : กรรณิการ์ ถนอมปัญญารักษ์ สุณิสา เจริญนา และ อรพินท์ คำสอน

วันที่สัมภาษณ์ : 15 ธันวาคม 2557 เวลา 13.00 น. -16.00 น.

สัมภาษณ์ที่ : อมรินทร์ พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)

ผู้ถอดเทป : อรพินท์ คำสอน

==========

คุณจตุพลรู้จักโครงการฯ มากน้อยเพียงใด

คุณจตุพลยอมรับว่ารู้จักโครงการฯ และงานของโครงการฯ ที่ผ่านๆ มา แต่ไม่ได้มีโอกาสเข้าไปร่วมในลักษณะของผู้สนใจที่เข้าไปอยู่ในห้องประชุมต่างๆ แต่รู้จักจากผลงานที่ตีพิมพ์ออกมาแล้ว โดยเฉพาะอาจารย์เจตนา นาควัชระ ที่เป็นผู้ใหญ่ในโครงการฯ มีคณาจารย์และนักวิจัยต่างๆ ที่พอจะมองออกเป็นภาพรวม ซึ่งเห็นบทบาทต่างๆ ที่โครงการฯ ทำงานต่อเนื่องมา บางครั้งยังสงสัยตนเองว่าไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการฯ สักครั้ง ทั้งๆ ที่บางหัวข้ออยากจะเข้าร่วมมาก อย่างไรก็ดีก็ยอมรับว่าการทำงานของโครงการฯ วิจารณ์ (สกว.) ที่ทำงานอย่างต่อเนื่อง และผลิตผลงานออกมาอย่างเป็นเนื้อเป็นหนังและเป็นชิ้นเป็นอันมาโดยตลอด และในช่วงนั้นมีผลงานของ สกว. ในลักษณะนี้ออกมาอย่างเป็นกิจจะลักษณะ เช่น *หนังสือดี* 100 *เล่มที่ควรอ่าน* ของอาจารย์วิทยากร เชียงกูล ซึ่งต้องยอมรับว่าบางทีบทบาทของนักวิจารณ์ต้องขึ้นอยู่กับทุนวิจัยด้วยเช่นกัน

ประวัติในการทำงานเกี่ยวกับวงการวรรณกรรม

คุณจตุพลเล่าว่าเริ่มต้นจากการเป็นนักเขียนใช้นามปากกาว่า "ชีวี ชีวา" ตั้งแต่ปี 2526-2527 หลังจากนั้นจึงเข้ามาเป็นกองบรรณาธิการนิตยสาร*แพรว* ประมาณปี 2530-2535 มีหน้าที่สัมภาษณ์นักข่าว นักเขียน ทำคอลัมน์รีวิวหนังสือ และเป็นผู้รับผิดชอบคอลัมน์ "ศาลานักเขียน" "จัตุรัสนักเขียน" ตั้งแต่เริ่มต้น ทำให้มีโอกาสได้รู้จักนักเขียนเพิ่มเติม และจากการมีโอกาสได้สัมภาษณ์นักเขียนผู้ใหญ่ในเรื่องของทัศนะการอ่าน การเขียน ทำให้เป็นฐานต่อมา ในปี 2535 ได้รับตำแหน่งบรรณาธิการสำนักพิมพ์และทำมาจนกระทั่งปัจจุบัน และเป็นผู้ก่อตั้งแพรวสำนักพิมพ์และนิตยสารในเครือ

บทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในการทำงานตั้งแต่เป็นกองบรรณาธิการในนิตยสาร*แพรว* จนกระทั่งเป็นบรรณาธิการสำนักพิมพ์ โดยเน้นเฉพาะด้านวรรณกรรม

คุณจตุพลเล่าย้อนถึงบทบาทการเข้ามาบุกเบิกการทำสำนักพิมพ์แพรวว่า ในการทำครั้งแรกได้วางโครงสร้างเพื่อเสนอผู้บริหารสูงสุดคือคุณชูเกียรติ อุทกะพันธุ์ และคุณสุภาวดี โกมารทัต โดยพยายามวางบทบาทหน้าที่ในแพรวสำนักพิมพ์ให้

ครอบคลุมงานหลากหลาย ทั้งสารคดี สาระบันเทิง งานวิชาการ ครบไปหมด ซึ่งโครงสร้างดังกล่าวที่เขียนไว้ในยุคแรกยังใช้อยู่จนถึงปัจจุบัน แต่ว่าความที่เราถนัดทางด้านวรรณกรรม ภาพจึงออกมาทางด้านนั้นมากกว่า แต่ในการวางแผนไว้พยายามที่จะเอาหมวดหลักๆ คือสารคดีกับเรื่องแต่ง (non-fiction and fiction) สองหมวดนี้มาวางรากไว้ตั้งแต่ต้น ก่อนที่จะขยายมายังงานแปลเหมือนดังเช่นในปัจจุบัน งานในยุคแรกๆ ของสำนักพิมพ์ตั้งแต่ พ.ศ. 2535 ได้พยายามทำทั้งสองหมวดควบคู่กัน โดยเริ่มจากการพิมพ์วรรณกรรมของนักเขียนอาวุโสหลายๆ ท่าน และพิมพ์งานของนักเขียนหน้าใหม่ ในด้านสารคดีเริ่มตีพิมพ์งานที่มาจากคอลัมน์ในนิตยสาร*แพรว* เช่น งานของ วีรภาพ โลหิตกุล ถือว่าเป็นงานสารคดี และสารคดีประวัติบุคคลที่มาจากนิตยสารแพรว เช่น พิมพ์ชีวประวัติของท่านผู้หญิงพูนสุข พนมยงค์ ซึ่งสัดส่วนของงานวรรณกรรมอาจจะมากกว่า แต่ก็พยายามจะควบคุมสัดส่วนนี้อยู่ด้วย สำหรับบทความวิชาการนั้น เช่นการนำ *ปากไก่และใบเรือ* ของอาจารย์นิธิ เอียวศรีวงศ์ กลับมาพิมพ์ใหม่ ซึ่งคุณชูเกียรติเคยจัดพิมพ์ไว้ก่อนหน้านี้

โดยสภาพการณ์ของวรรณกรรมและเรื่องแต่งจริงๆ จะพบว่าในสำนักพิมพ์อื่น ไม่ว่าจะเป็นสำนักพิมพ์เล็ก และสำนักพิมพ์ทางเลือกที่กล้าหาญชาญชัย มีหัวใจ และมีความมุ่งมั่นที่จะทำงานวรรณกรรมออกมา ซึ่งน่าชื่นชม รวมทั้งสำนักพิมพ์เดิมที่อาจจะไม่ได้พิมพ์วรรณกรรมไทย แต่ทำโดยแสดงให้เห็นว่ามีหัวใจอยู่ที่หนังสือ เช่น สำนักพิมพ์ผีเสื้อ แต่แพรวสำนักพิมพ์ในปัจจุบันมีขนาดใหญ่มาก และทิศทางของสำนักพิมพ์ที่ขยายออกไปยังงานประเภทต่างๆ ทำให้จุดเน้นของสำนักพิมพ์ไม่ชัดเจนเหมือนในยุคแรกๆ ที่มุ่งเน้นไปที่งานวรรณกรรม เนื่องจากในยุคนั้น งานของสำนักพิมพ์ยังไม่แตกไปยังสาขาอื่นมากนัก และผู้ที่รับผิดชอบก็ “อิน” ในเรื่องที่ตนทำ จึงเน้นหนักไปที่วรรณกรรมไทย และมีวรรณกรรมไทยเป็นตัวนำ ในที่นี้หมายถึงวรรณกรรมสร้างสรรค์ จะเห็นได้ว่าในที่สุดแล้วพลังของงานวรรณกรรมสร้างสรรค์ร่วมสมัยที่พยายามจะเรียกกลับหรือให้ค่างานวรรณกรรม เมื่อจัดพิมพ์เผยแพร่ออกไปแล้ว การได้รับการยอมรับจากผู้อ่านถูกบั่นทอนไป ซึ่งแพรวสำนักพิมพ์พยายามที่จะสนับสนุนงานวรรณกรรมไทยอยู่ ในช่วงหลังได้จัดทำงานรางวัลวรรณกรรมนายอินทร์อะวอร์ด จึงไปอยู่ในพื้นที่ในจุดนั้น แต่พื้นที่ของสำนักพิมพ์ในปีหนึ่งๆ เหมือนว่าจะพิมพ์ไปตามจังหวะในการประกวดรางวัลใหญ่ๆ ซึ่งโดยส่วนตัวไม่มีความสุขที่จะจัดพิมพ์งานวรรณกรรมตามวาระเช่นนี้ แต่อยากจะจัดพิมพ์งานวรรณกรรมแบบเป็นธรรมชาติมากกว่า โดยมีคนรุ่นใหม่ๆ เข้ามาช่วยกันทำ แต่คนรุ่นใหม่ปัจจุบันนับเป็นอีกหนึ่งปัญหา เนื่องจากว่าคนที่รับเข้ามาทำงานหาได้ยากมาก โดยเฉพาะเมื่อเอ่ยชื่องานแล้วจะรู้สึก “อิน” กับตัวบทหรือตัวนักเขียนที่อยากจะทำทั้งฟื้นไปในอดีต อยู่กับปัจจุบัน หรือว่ามองไปในอนาคต จึงอาจกล่าวได้ว่าปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องจากว่าขาดคนที่จะมาทำในส่วนนี้ ซึ่งพยายามที่สร้างขึ้นมาทดแทน แต่สร้างได้ยากมาก เพราะบางคนแม้ว่าในตอนแรกจะรู้สึกว่าใช่ แต่พอพิสูจน์ด้วยการให้ทำงานไปสักระยะหนึ่งจะพบว่าไม่ใช่ๆ โดยพิจารณาจากการทำงาน การทุ่มเทใส่ใจในงาน และท้ายที่สุดแล้วเขาจะไปถูกมาตรฐานของยอดขายทางการตลาดไปบีบบังคับ และเขาจะทานไม่อยู่ ด้วยการที่เพิ่งเริ่มทำงานจึงยังขาดบารมีการสั่งสม เมื่อทำไป 2-3 เล่มแล้วยอดขายไม่ได้ เขาจะฝ่อไปเอง แต่คุณจตุพลเห็นว่าสิ่งเหล่านั้นไม่สำคัญเท่ากับพื้นภูมิฐานเดิมและความใส่ใจเดิมของเขาที่ไม่มี เมื่อลองให้อ่านต้นฉบับดู พออ่านจบและให้เขากลับมาให้ความคิดเห็นและแนวทางที่จะทำต่อไป ทั้งในเรื่องปัจจุบันและเรื่องอดีต ซึ่งคนแล้วคนเล่าต่างบอกไม่ได้ และ “แววตา” ของเขาก็ไม่บอก

บรรณาธิการในยุคก่อนกับบรรณาธิการในยุคปัจจุบันมีความแตกต่างกันอย่างไร

บรรณาธิการในยุคก่อนมีความทุ่มเท ความใส่ใจ และใช้วรรณกรรมเป็นเครื่องแสดงออก โดยเฉพาะในยุคที่วรรณกรรมเฟื่องฟูจริงๆ ซึ่งมีผู้กล่าวถึงงานวรรณกรรมอย่างมาก นับตั้งแต่ยุคหลังนิตยสาร *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* เป็นต้นมา ต่อเนื่องมาถึง *โลกหนังสือ ถนนหนังสือ ไรเตอร์* (ยุคแรก) นับว่ามีอิทธิพลความต่อเนื่องและความเกี่ยวข้องกันอยู่ ในลักษณะของรุ่นพี่ส่งต่อไปยังรุ่นน้องกันมาเป็นระยะๆ เป็นช่วงๆ ซึ่งจะเห็นถึงความข้นเข้มที่ปรากฏในการทำหนังสือและหนังสือที่จัดพิมพ์ในช่วงเวลานั้น แต่ในสมัยนี้ได้ผ่านยุคเข้มข้นเหล่านั้นมาแล้ว แต่การจัดพิมพ์ยังคงมีอยู่ สิ่งที่หายไปจริงๆ ไม่ใช่เฉพาะเรื่องของบรรณาธิการ แต่เป็นบรรยากาศทั้งหมด ทั้งในเรื่องของการวิจารณ์ ทั้งที่ในสมัยเดิมนั้น วรรณกรรมเป็นเหมือนอาวุธ เป็นเครื่องมือในการสื่อสารแสดงออกทั้งในส่วนของผู้เสพ ผู้สร้าง หากมองย้อนหลังไปไกลกว่านั้นจะเห็นแนวความคิดในทางวรรณกรรมเป็นการส่งทอดของรุ่นพี่มายังรุ่นน้อง ตั้งแต่ พ.ศ. 2475 เรื่อยมาก็รับกันมาเป็นช่วงๆ ทั้งนี้ ในช่วงตั้งแต่ พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา พลังของวรรณกรรมเองก็อยู่ในช่วงคลี่คลายตัวไปสู่อีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งไม่ต้องใจกับคนยุคหลัง 2540 หรือยุคฟองสบู่ เพราะในยุคนั้นนักเขียนมีการทดลองทั้งรูปแบบและเนื้อหา ทำออกมาแล้วกระทบคนบ้าง ไม่กระทบคนบ้าง แต่นักเขียนได้พยายามทำกันอยู่ ไม่ว่าจะเป็น “วรรณกรรมคอลลาจ” “วรรณกรรมทดลอง” เพียงแต่ว่าไม่ส่งผลกระทบต่อสังคมที่รุนแรงมากเท่าเดิม ทั้งนี้วรรณกรรมเรื่องสุดท้ายที่รู้สึกว่าจะส่งกระทบต่อสังคมมากๆ คือ ปี 2524 และ 2525 คือเรื่อง *คำพิพากษา* นี่คือวรรณกรรมไทยที่ยังรู้สึกว่า “แรง” อยู่ และรู้สึกว่าทิ้งคลื่นลงมา

กระแสของการวิจารณ์วรรณกรรมตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

คุณจตุพลยอมรับว่าตนเองทันการวิจารณ์วรรณกรรมในช่วงของ “วรรณกรรมพินิจ” ซึ่งได้เห็นบรรยากาศของการล้อมวงคุยกันทั้งที่บ้านของคุณชมัยภร แสงกระจ่าง และตามสถานที่ต่างๆ ซึ่งจัดงานวรรณกรรมมีกลุ่มผู้สนใจ หรือการจัดสัมมนาวรรณกรรมภูมิภาค ช่วงนั้นนับว่าเป็นช่วงที่การวิจารณ์เข้มข้นมาก ในช่วงวรรณกรรมเพื่อชีวิตกำลังได้รับความนิยม คุณชมัยภรทำหน้าที่วิจารณ์ในนามของ “ไพลิน รุ้งรัตน์” และยังมีอีกหลายคนที่พยายามใช้พื้นที่ที่ตนเองมีอยู่ในการวิจารณ์ เช่น อาจารย์เจตนา รับมาจากหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ รุ่นนี้นับว่าเป็นรุ่นใหญ่ และยังมีอาจารย์รุ่นที่ทำกิจกรรมการวิจารณ์ อาทิ อาจารย์รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ อาจารย์ตรีศิลป์ บุญขจร ซึ่งกิจกรรมในช่วงนั้นมีทั้งกิจกรรมในรั้วมหาวิทยาลัยและกิจกรรมที่จัดขึ้นนอกมหาวิทยาลัยด้วย ที่มีการเคลื่อนไหวผ่านสื่อสิ่งพิมพ์และการเคลื่อนไหวผ่านการจัดกิจกรรมการเสวนา และการสัมมนา ซึ่งจัดอย่างต่อเนื่องมาจนถึงช่วงปลายที่กลุ่ม “นกสีเหลือง” ของคุณจตุพลรับอิทธิพลมาในนามของคนรุ่นใหม่ในยุคนั้น กลุ่ม “นกสีเหลือง” นำโดย เวียง-วชิระ บัวสนธ์ เจน สงสมพันธุ์ ไพวรินทร์ ขาวงาม ประกาย ปรัชญา เสี้ยวจันทร์ แรมไพร ขจรฤทธิ์ รักษา กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ และคุณจตุพล ที่พยายามสร้างบรรยากาศขึ้นมา ทั้งยังได้ไปเชื่อมกับกลุ่มภูธรต่างๆ ซึ่งมีการจัดการสัมมนาวรรณกรรมต่างๆ เช่น จัดที่พิษณุโลก เชียงใหม่ หาดใหญ่ สงขลา คุณจตุพลเล่าว่า ในสมัยนั้นเคยโบกรถเพื่อไปร่วมงานสัมมนาวรรณกรรม นับเป็นเครือข่ายวรรณกรรมของผู้ที่สนใจ สิ่งนี้อาจจะยืนยันในเรื่องของ “แววตา” ที่เล่ามาในตอนต้นได้ว่า นี่คือผู้ที่สนใจในเรื่องที่เป็นวรรณกรรม ใครพูดถึงเรื่องหนังสือ ใครพูดถึงเรื่องนักเขียนที่ใด ไม่มีเงินก็โหนรถไป โบกรถไปใช้เวลาประมาณ 2-3 คืนกว่าจะถึง แต่ละคนไปด้วยหัวใจ เพราะว่าพรรคพวกหลายคนที่ไปสัมมนาที่เชียงใหม่ ได้พบกับศุ บุญเลี้ยง โชค

ชัย บัณฑิต และอีกหลายคนที่ในปัจจุบันต่างแยกย้ายกันไป ถ้าลงไปหาดใหญ่จะได้พบกับกลุ่มของมาโนช อิศรา กลุ่มของอาจารย์สถาพร ศรีสัจจัง ที่ถือว่าเป็นพี่ใหญ่ที่จัดกิจกรรมวรรณกรรมอย่างต่อเนื่อง ในช่วงเวลานั้นตามภูมิภาคต่างๆ มีการรวมกลุ่มกันเป็นวรรณกรรมภูมิภาคอยู่แล้ว มีทั้งทางภาคเหนือ กลุ่มวรรณกรรมสองแคว ศูนย์กลางอยู่ที่พิษณุโลก มีอาจารย์สุพรรณ ทองคล้อย (แฟนของ “เหลืองฝ้ายคำ”) พิษณุโลกเป็นบ้านของเวียง วชิระ ทั้งสองคนจึงรวบรวมพรรคพวกและประกาศว่า วรรณกรรมกลุ่ม “สองแคว” จะจัดสัมมนาวรรณกรรมไทย โดยเชิญเพื่อนกลุ่มวรรณกรรมต่างๆ เช่น กลุ่ม “ลำน้ำมูล” ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วรรณกรรมกลุ่ม “นาคร” ทางภาคใต้ กลุ่มเหล่านี้เรียกว่าวรรณกรรมภูมิภาค เพราะวรรณกรรมขับเคลื่อนมาจากภูมิภาค ต่างก็แสดงศักยภาพกัน

กลุ่มวรรณกรรมเหล่านี้จริงๆ แล้วเริ่มมาตั้งแต่สมัยวรรณกรรม “สภาหน้าโดม” ของกลุ่มวิทยากร เชียงกูล กลุ่ม “พระจันทร์เสี้ยว” ซึ่งจะส่งผลมาถึงกลุ่ม “วรรณกรรมพินิจ” ที่จุฬาฯ ของคุณชมัยภร ซึ่งเป็นการเสวนาในกลุ่มเล็กๆ และต่อมาได้ส่งไปยังวรรณกรรมภูมิภาคกลุ่มต่างๆ เดิมทีคนในกลุ่มวรรณกรรมภูธรเหล่านี้จะรู้จักกันแต่ชื่อ ได้เห็นและได้อ่านผ่านเอกสารโรเนียว หนังสือทำมือของกลุ่มวรรณกรรมของตน ซึ่งมีปกสีน้ำตาล เช่น วรรณกรรม “สองแคว” มีการทำรวมเรื่องสั้น บทกวี แต่เมื่อมีการสัมมนาจึงมีโอกาสได้รู้จักกันจริงๆ ขณะที่ในสื่อกระแสหลัก หลังจากการยุติบทบาทของ *ถนนหนังสือ* ในฐานะที่เป็นสื่อซึ่งเป็นการนำของสี่ขุนพล คือ เรืองเดช จันทรคีรี ชาติ กอบจิตติ มาลา คำจันทร์ จำลอง ฝั่งชลจิตร และ วัฒน์ วรรลยางกูร เป็นกลุ่มของ *ถนนหนังสือ* ที่เกาะกลุ่มกัน กลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มนักเขียน และมีกลุ่มนักอ่านที่ทำตนเป็นเสมือนนักวิจารณ์และนักเรียบเรียงประวัตินักเขียนอย่าง เรืองชัย ทรัพย์นิรันดร์ รวมถึง อรสุม สุทธิสาคร ซึ่งมีผลงานสัมภาษณ์ “เจ้าชายนักประพันธ์” มาขึ้นปกเป็นเรื่อง “เมืองนิมิตร” และทำงานวรรณกรรมเรื่องหลักๆ อาทิ ชีวิตและงานของ อ. อุดากร ซึ่งเป็นงานที่มีความเข้มมาก เดิมเป็นเรื่องที่อยู่ในคอลัมน์ของ “ถนนหนังสือ” ต่อมาภายหลังจึงมีการนำมาตีพิมพ์รวมเล่ม ถ้ามองย้อนกลับไปแล้วต้องยอมรับว่าคุณเหล่านี้นับเป็นคนที่มือฉมัง มืออาชีพ งานที่เข้มข้นเหล่านี้นับว่ามีเครื่องมือที่จะส่งไปถึงผู้อ่านที่รับกันพอดี หากผู้อ่านได้อ่านและตามกลับไปอ่านงานของนักเขียนเหล่านั้น โดยเฉพาะผู้อ่านที่มีภาคที่อยากจะเป็นนักเขียนอยู่ด้วย จึงนับเป็นแรงส่งอย่างหนึ่ง คุณจตุพลยอมรับว่าบรรยากาศในสมัยนั้นนับว่าคึกคักมาก ขาดแต่สถิติตัวเลขที่จะนำมาอ้างอิง แต่ในฐานะของผู้ที่อยู่ในยุคนั้นยังจำบรรยากาศในช่วงนั้นและนำมาเล่าต่อได้ว่า ขณะที่มีการจัดงานที่ธรรมศาสตร์ จุฬาฯ ประสานมิตร เชียงใหม่ หรือที่ใดๆ ก็ไปร่วมหมด แต่ปัจจุบันแทบจะไม่มีโอกาสไปร่วมงานวรรณกรรมเท่าใดนัก

ในสมัยนั้นมิได้เป็นการวิจารณ์วรรณกรรมเท่านั้น แต่เป็นการวิพากษ์กันเลย จะเห็นได้ว่าในยุคนั้น มีศัพท์ สำนวน วลี ที่มีการนำมาพูดถึงกัน เช่น ไพลิน รุ้งรัตน์ ได้ฉายา “จุมพิตมรณะ” อาจารย์เจตนาเองก็สร้างผลงาน “ศัตรูที่ลื่นไหล” แม้ปัจจุบันเมื่อกลับไปอ่านจะพบว่างานเหล่านี้เรียกว่างานวิพากษ์วิจารณ์ในรูปแบบหนึ่งที่เข้าถึงเลือดเข้าถึงเนื้อของนักเขียน และส่งสารไปถึงนักอ่าน ทำให้นักอ่านได้เกิดวุฒิภาวะเพิ่มขึ้นจากการอ่านบทวิจารณ์ นั่นคือในยุคนั้น หมายความว่า นักวิจารณ์ที่เป็นนักวิจารณ์จริงๆ มีประโยชน์ที่เอื้อให้ทั้งนักเขียนผู้สร้างงาน และนักอ่านผู้เสพงาน ทำให้เกิดการถกเถียง แลกเปลี่ยน ทำให้เกิดสติปัญญาเพิ่มขึ้น โดยที่จะไม่บอกว่างานวิจารณ์เหล่านั้นถูกหรือผิด แต่ชวนให้น่าสนใจ

การเกิดขึ้นของวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียนหรือวรรณกรรมซีไรต์นับเป็นหมุดหมายหนึ่งที่ว่า บรรยากาศของการวิจารณ์เริ่มผ่อนออกมา ถ้าจะจับว่าอะไรคืออีกมิติหนึ่งที่ให้บรรยากาศของการวิจารณ์เคลื่อนแผ่วออกมา ในที่นี้ไม่นับงานวรรณกรรมชิ้นเข้มๆ แต่วรรณกรรมซีไรต์มีผลให้บรรยากาศการวิจารณ์โดยรวมซึ่งแผ่วลงไป ทั้งๆ ที่ในความจริงรางวัลน่าจะเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดบรรยากาศการวิจารณ์ ทั้งนี้ต้องไม่ลืมว่าผู้ที่เข้าไปข้องเกี่ยวกับรางวัลก็เป็นคนกลุ่มนี้ นั่นคือ บทบาทของนักวิจารณ์เคลื่อนกลับไปสู่การเป็นกรรมการผู้คัดเลือกและตัดสินรางวัลดังกล่าว จึงอาจทำให้ขาดผู้วิจารณ์ ไม่ว่าจะเป็นอาจารย์ธเนศ เวศร์ภาดา ในยุคแรกๆ คุณชมัยภร อาจารย์ตรีศิลป์ อาจารย์รื่นฤทัย อาจารย์นิตยา มาศะวิสุทธิ์ ซึ่งเป็นกลุ่มนักวิจารณ์หลักๆ ที่มีอยู่ได้กลายเป็นกลุ่มกรรมการ อาจารย์เจตนา จะเป็นกรรมการอยู่ประมาณ 1-2 ครั้ง และไม่ได้เป็นแล้ว ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่านักวิชาการหรือนักวิจารณ์อาจจะไปรับใช้เฉพาะงานที่เกี่ยวกับรางวัลซีไรต์มากกว่าที่จะเป็นบรรยากาศโดยรวมของการวิจารณ์วรรณกรรมในสังคม ฉะนั้น เมื่อมีการเชิดชูวรรณกรรมซีไรต์มากขึ้น ทำให้เป้าของวรรณกรรมไทยมุ่งไปที่วรรณกรรมซีไรต์ทั้งหมด จึงส่งผลให้ทิศทางหรือแนวทางของวรรณกรรมโดยทั่วไปเฉไปด้วย จึงอาจกล่าวได้ว่าทั้งองคาพยพของวรรณกรรม ทั้ง นักอ่าน นักเขียน นักวิจารณ์ มีส่วนที่ทำให้ทิศทางวรรณกรรมเฉไปทั้งขบวน โดยไม่อาจปฏิเสธได้ว่านักเขียนไม่ได้มุ่งเขียนงานเพื่อให้ได้รางวัลซีไรต์ ขณะที่สำนักพิมพ์เองก็พิมพ์งานออกมาเป็นจังหวะตามประเภทงานวรรณกรรมซีไรต์ที่จัดประกวดในแต่ละปี จึงเห็นได้ว่าสิ่งนี้อาจจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ทิศทางวรรณกรรมของไทยเป๋ไปจากเดิมมากในช่วงเวลา 30 กว่าปีที่ผ่านมา นอกเหนือไปจากปัจจัยของสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากและเปลี่ยนอย่างรวดเร็ว ซึ่งสังคมในที่นี้ไม่ได้เกี่ยวกับวรรณกรรม เช่น อุตสาหกรรม ทุน เทคโนโลยีที่เข้ามา

การวิจารณ์ในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม กลายเป็นการวิจารณ์ขนาดสั้น ใช้คำไม่กี่คำ โดยเฉพาะการวิจารณ์ในสื่ออินเทอร์เน็ต แต่ในสื่อสิ่งพิมพ์ยังมีพื้นที่ให้กับงานวิจารณ์วรรณกรรมอยู่ เช่น ในนิตยสาร *อ่าน ไรเตอร์* และ *ปรากฏ* นิตยสารเหล่านี้ไม่นับไม่ได้ แต่ต้องพิจารณาว่าการมีอยู่ของนิตยสารเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อสังคมอย่างไร มีผลต่อนักเขียน ต่อนักอ่าน หรือแพร่หลายไปสังคมอย่างไรบ้าง คุณจตุพลเชื่อในพลังของการวิจารณ์ เนื่องจากนักวิจารณ์คือนักอ่านคนหนึ่ง เพียงแต่ว่าพิเศษกว่านักอ่านทั่วไปตรงที่อ่านลึก อ่านละเอียด อ่านกว้าง อ่านอย่างแยกแยะ อ่านอย่างมีวิชาการรองรับตามศาสตร์สาขาที่เรียนมา และนำเอาสิ่งเหล่านี้ไปอรรถาธิบายผ่านข้อเขียน ผ่านมุมมองของเขาออกไปสู่สังคม ซึ่งนักอ่านทั่วๆ ไปไม่ได้อ่านแบบนักวิชาการ เพราะฉะนั้น การที่นักอ่านทั่วไปมาในจุดนี้จะได้เปิดโลกทัศน์ มุมมองของเขา ทั้งรับ เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และอาจจะเกิดการสันดาปกันหรือไม่ก็ได้ คุณจตุพลในฐานะนักอ่านคนหนึ่งจะรู้สึกเสมอว่าอาจารย์คนนี้วิจารณ์อย่างนี้น่าสนใจ ใช่ไม่ใช่ จึงเกิดการถกเถียง จึงเห็นได้ว่าการวิจารณ์ส่งผลต่อคนอ่าน ต่อบรรยากาศการแลกเปลี่ยนกัน และเกิดปัญญาขึ้น

การวิจารณ์มีผลต่อการทำงานสำนักพิมพ์หรือไม่ อย่างไร

คุณจตุพลยอมรับว่าได้ใช้การวิจารณ์ในการทำงาน แต่ไม่ใช่การวิจารณ์โดยตรง แต่ใช้ในทางอ้อม โดยใช้หลักของการวิจารณ์ในการรับฟังข้อคิดเห็น แลกเปลี่ยน เสนอแนะ ชี้แนะ ท้วงติง คณะบรรณาธิการในหลากหลายงานที่จัดพิมพ์กันอยู่ ซึ่งเป็นการวิพากษ์วิจารณ์ในภาพรวมกว้างๆ ของการทำงาน แต่ไม่ได้ลงลึกไปถึงการวิจารณ์วรรณกรรมเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นการเฉพาะ แต่ถ้าเป็นการวิพากษ์วิจารณ์ตัวงานวรรณกรรมจริงๆ จะอยู่ที่รางวัลวรรณกรรมนายอินทร์อะวอร์ดมากกว่า เนื่องจาก

ประการแรก คุณจตุพลเป็นผู้ดูแลโครงการ สองเป็นผู้ดูแลการเชิญคณะกรรมการรอบแรกและรอบตัดสิน ในขณะทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการ กรรมการทุกคนจะต้องอ่านต้นฉบับงานวรรณกรรมทั้งหมดที่นักเขียนส่งประกวด จากนั้นจะมีการถกเถียงแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันว่าดีหรือไม่อย่างไร ควรหรือไม่ควรได้รับรางวัล นี่คือการใช้การวิจารณ์ ซึ่งมีการใช้กับงานทุกกลุ่มในการประกวดรางวัลนายอินทร์อะวอร์ดทั้ง 6 ประเภท ซึ่งคุณจตุพลจะต้องอยู่ทุกกลุ่มเพื่อที่จะรับฟังในฐานะผู้จัดงาน ยกเว้นเมื่อความเห็นของกรรมการยังไม่สามารถหาข้อยุติได้จึงอาจจะแสดงความเห็นบ้าง

เหตุผลใดจึงมีการตั้งโครงการรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด

คุณจตุพลเล่าว่า ตอนที่จัดขึ้นมาเนื่องจากทางร้านหนังสือนายอินทร์ สาขาท่าพระจันทร์ เป็นสาขาแรกที่เปิดขึ้นมา ขณะนั้นทางผู้ดูแล ซึ่งปัจจุบันเป็นประธาน Amarin Book Center แล้วดำริขึ้นมาว่า จะจัดงานหนึ่งขึ้นมาในงานวันแม่แห่งชาติ และคิดจะประกวดเรียงความเด็กเรื่องวันแม่แห่งชาติ แต่วันนั้นคุณจตุพลเดินเข้าไปร้านและรู้สึกว่าประกวดเรียงความให้แก่เด็กไม่สมศักดิ์ศรีกับความเป็นร้านนายอินทร์ที่ได้รับชื่อพระราชทาน นั่นคือความเป็นมาแรก ซึ่งเห็นว่าเขาคิดที่จะสนับสนุนการเขียนและส่งเสริมการอ่านในร้าน จึงกลายมาเป็นจุดเริ่มต้นของรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด ซึ่งมีจุดประสงค์เริ่มต้นเพื่อสนับสนุนทางด้านวรรณกรรม นักเขียนที่มีต้นฉบับ หรือยังไม่มีต้นฉบับ แต่ถ้ามีการประกวดทำนองนี้ขึ้นมา ซึ่งคิดว่าน่าจะขอผลงานเขามาร่วมในช่วงปีแรกๆ จึงอยากเน้นไปที่วรรณกรรม ปีนี้นับเป็นปีที่ 16 ตั้งแต่เริ่มจัดประกวดมา ในปีแรกประกวดสารคดี แต่ได้วรรณกรรมคือ *กล่องไปรษณีย์สีแดง* ที่ตอนหลังนำมาเป็นสร้างเป็นภาพยนตร์เรื่อง *เพื่อนสนิท* นักเขียนบอกว่าเรื่องนี้เขียนเป็นสารคดีท่องเที่ยว แต่เขาสร้างเป็นวรรณกรรม แต่การประกวดในปีแรกเป็นสารคดี เขาจึงไม่ได้รับรางวัล ผู้ที่ได้รางวัลคือคนที่เขียนเรื่องเกี่ยวกับภูฏาน สำหรับเกณฑ์ในการประกวดเป็นการตั้งเกณฑ์ไว้หลวมๆ ตามสาขาประเภทงาน เช่น สารคดี หนังสือภาพสำหรับเยาวชน วรรณกรรมสำหรับเด็ก ถ้าเป็นสารคดีมีเกณฑ์พื้นฐานคือมีสาระความรู้ มีพื้นฐานความเป็นจริงรองรับ มีศิลปะ เป็นเรื่องทั่วๆ ไปที่เราทราบกันอยู่แล้ว ซึ่งจะเขียนไว้กว้างๆ โดยไม่แหวกอะไรไปไกลกว่าที่คิดกันไว้ โดยนำหลักและองค์ประกอบของสาขานั้นๆ มาเป็นเกณฑ์การพิจารณาตัดสินว่าถึงพร้อมหรือไม่ บางคนพยายามที่จะนำความคิดเรื่องการตลาดเข้ามา แต่คุณจตุพลค้านว่า เกณฑ์ในเรื่องการตลาดไม่ควรจะใช้เป็นเกณฑ์ในการตัดสินงานวรรณกรรม แต่สำหรับผู้ที่รับผิดชอบในฐานะกรรมการต้องการให้เน้นว่างานที่ได้รับรางวัลต้องเป็นผลงานที่ดีที่สุดในเกณฑ์ของสาขาหรือประเภทงานนั้นๆ เกณฑ์ของวรรณกรรมจะเน้นที่ความแปลกใหม่ ความสร้างสรรค์ในตัวชิ้นงาน เนื้อหา ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่ทราบกันอยู่แล้ว ในเบื้องต้น สิ่งที่ควรใช้เป็นมาตรฐานหนึ่งคืออ่านแล้วรู้สึกสนุก และคิดว่าถ้าผู้อ่านได้อ่านแล้วจะรู้สึกสนุกเช่นกัน เพียงแต่ว่ากรรมการตัดสินส่วนใหญ่จะเป็นบุคคลที่ทรงคุณวุฒิ ทั้งนักเขียน นักวิชาการ ซึ่งต่างมีมาตรฐานของตน ในการตัดสินรางวัลในช่วงปีแรกๆ กรรมการเหล่านี้ได้สร้างมาตรฐานเอาไว้ เมื่อตัดสินแล้วพบว่างานไม่ถึงมาตรฐานเดิมที่ตั้งไว้ ดังนั้นจึงทำให้บางปีไม่มีงานที่ได้รับรางวัล เมื่อไม่มีงานชิ้นใดได้รับรางวัลก็จะถูกตั้งคำถามจากผู้อ่านและจากสังคมได้ยินแว่วเข้ามาว่า เหตุใดงานประเภทนี้จึงไม่ได้รางวัล ซึ่งงานบางประเภทเคยไม่ได้รับรางวัลติดกัน 2-3 ปี จึงเกิดคำถามต่อไปว่าเกณฑ์ของกรรมการที่ตั้งไว้คืออะไร จริงๆ แล้วงานวรรณกรรมที่ส่งเข้าประกวดรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด 3 ประเภทหลักคือ นวนิยาย เรื่องสั้น กวีนิพนธ์ ในที่นี้ตัดเรื่องสั้นและกวีนิพนธ์ออกไป เพราะว่าอย่างไรก็จะมีผู้ได้รับรางวัลทุกปี ซึ่งปีนี้นับว่าประกวดครบปีที่ 10 แล้วในการประกวดของงานวรรณกรรมประเภทนี้ เนื่องจากเป็นการประกวดแยกชิ้น และนำมาคัดสรรจากงานที่เข้ารอบจากทั้งหมด 20 เรื่อง หรือ 10 เรื่อง และเลือกเรื่องที่ดีที่สุด

ออกมา สำหรับการประกวดนวนิยายก็มีลักษณะใกล้เคียงกันที่ใช้หลักเกณฑ์เช่นนี้ ในตอนหลังการประกวดนวนิยายยังมีการแบ่งหมวดแบ่งหมู่กันไปอีก เช่น เรื่องรัก เรื่องสะท้อนภาพสังคม ปีนี้เรื่องสืบสวนสอบสวน แต่นวนิยายอาจจะต่างจากเรื่องสั้นและบทกวีตรงที่ความสมบูรณ์พร้อมในตัวเรื่องๆ หนึ่งไม่ใช่เรื่องง่าย จึงทำให้หลายปีไม่มีนวนิยายเรื่องใดได้รับรางวัล บางครั้งคุณจตุพลได้มีโอกาสกลับไปอ่านงานที่ไม่ได้รับการคัดเลือกพบว่า งานบางชิ้นดี ก็พยายามจะนำงานบางชิ้นที่คิดว่าดีมาทำ บางครั้งไม่ได้ทำเอง เพราะทำคนเดียวไม่ไหว จึงได้มอบหมายให้คนอื่นดูแล ซึ่งบางครั้งผู้ที่มอบหมายไปก็ไม่ได้ชื่นชอบงานเช่นนี้ จึงทำไม่สำเร็จ นับเป็นเรื่องน่าเสียดาย เพราะงานดีๆ หลายเรื่องตกหล่นไปเป็นจำนวนไม่น้อย

จริงๆ ก่อนหน้านี้ ถ้าย้อนกลับไปสมัยที่คุณจตุพลยังทำงานในกองบรรณาธิการของนิตยสาร*แพรว* ถึงแม้ว่า*แพรว*จะเป็นนิตยสารแฟชั่น แต่ว่าบรรยากาศในช่วงเวลานั้น จึงให้เนื้อหาในเล่มมีทั้ง เรื่องสั้นไทย เรื่องสั้นแปล บทกวี นวนิยาย สัมภาษณ์ และคอลัมน์ในเชิงศิลปวัฒนธรรม ซึ่งทั้งหมดเป็นคอลัมน์ที่คุณจตุพลรับผิดชอบ ยกตัวอย่างเช่น **“**ศาลานักเขียน**”** มีรีวิวหนังสือ ซึ่งการรีวิวในขณะนั้นไม่ได้วิจารณ์ แต่เป็นการอ่านหนังสือทุกเล่ม เล่มใดที่ต้องพูดถึงหรือต้องนำลงในเล่มต้องอ่านจบ ในตอนที่เขียนนั้นไม่มีหลักวิชาการ แต่เขียนจากความรู้สึกของคนหนุ่ม ซึ่งจะเขียนจากความรู้สึกไปทั้งหมด บางครั้งเขียนประมาณ 2-3 ประโยค แต่สร้างความกระเทือน และยังทำคอลัมน์หนังสือ สัมภาษณ์นักเขียน ขณะนั้นบรรณาธิการใหญ่คือคุณนวลจันทร์ ศุภนิมิตร เห็นว่า คุณจตุพลสนใจแต่เรื่องวรรณกรรม จึงมอบหมายให้คัดเรื่องสั้น ซึ่งคัดเรื่องสั้นแพรวในยุคปี 2530-2535 พอคัดได้ระยะหนึ่งเสนอว่าควรประกวดเรื่องสั้นแพรว และทางผู้ใหญ่ก็อนุมัติให้ทำ ซึ่งรางวัลนี้เกิดขึ้นครั้งแรกในวาระที่นิตยสารแพรวครบกี่ปีจำไม่ได้ ในตอนนั้นได้เชิญคุณชมัยภร และกรรมการคนอื่นๆ มาร่วมตัดสิน นักเขียนเรื่องสั้นแพรวที่เคยได้รางวัล เช่น สุทธิพงษ์ ธรรมวุฒิ คุณจตุพลยอมรับว่าสิ่งที่ทำเหล่านั้นจริงๆ แล้วเป็นฐานอยู่ลึกๆ ในความสนใจ และเป็นแบบร่างที่อยู่ในหัว ซึ่งนำมาสู่รางวัลนายอินทร์อะวอร์ดในช่วงต่อมา

คุณจตุพลออกจากกองบรรณาธิการนิตยสาร*แพรว* เพราะคิดว่าความสนใจตนแปลกแยกจากคนส่วนใหญ่ในกองบรรณาธิการ และทิศทางของหนังสือที่เน้นแฟชั่น ซึ่งมีคอลัมน์หนึ่งที่ตั้งขึ้นตอบสนองลูกค้าและโฆษณา เช่น คอลัมน์ **“**ห้องน้ำคนดัง**”** เพื่อสนับสนุนสินค้า American Standard ผู้รับผิดชอบคอลัมน์นี้คือคณะกองบรรณาธิการที่ต้องทำโดยผลัดเปลี่ยนกันไปจนทำกันครบทุกคนแล้ว ยกเว้นคุณจตุพล เพราะในช่วงเวลานั้นคุณจตุพลต่อต้านการเขียนคอลัมน์นี้มาก แต่เมื่อเวลาผ่านไปและมองย้อนกลับไปยอมรับว่า ในช่วงนั้นคิดว่าตัวเองมองแคบไปในฐานะนักเขียน แต่มองในฐานะคนหนุ่มที่กราดเกรี้ยวและเกรี้ยวโกรธกับเรื่องบางเรื่องที่ไม่ถูกกับชะตาของตน เมื่อเลี่ยงไม่ได้ต้องเขียนก็เลือกวิธีที่จะลาออก เพราะไม่อยากจะทำคอลัมน์นี้ เมื่อลาออก ก็มาก่อตั้งแพรวสำนักพิมพ์ พ.ศ. 2535 ร้านนายอินทร์เปิดปี 2536 / 2537 ในช่วงนั้นมีการประกวดเรื่องสั้นแพรวมาประมาณ 2-3 ปีแล้ว

รางวัลนายอินทร์อะวอร์ดสร้างเครือข่ายการวิจารณ์วรรณกรรมขึ้นมาได้หรือไม่ อย่างไร

คุณจตุพลเห็นว่าเครือข่ายของรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด คือ คณะกรรมการในการตัดสินรางวัลนายอินทร์อะวอร์ดในชุดต่างๆ ที่ผู้ใหญ่ในวงการวรรณกรรม ซึ่งจะพบปะกันปีละครั้งในนามของรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด กรรมการเหล่านั้นมีจิตสาธารณะที่ตอบรับคำเชิญมาเป็นกรรมการ แม้ว่าจะต้องอ่านงานวรรณกรรมเป็นจำนวนมาก ซึ่งนับเป็นงานที่หนัก แต่เหตุที่ทำ

เพราะกรรมการเหล่านั้นอยากจะเห็นแวดวงวรรณกรรมเคลื่อนไปข้างหน้า เครือข่ายเหล่านี้รวมตัวกันในลักษณะของคณะทำงานที่ส่งผลให้เกิดภาพลักษณ์ที่น่าเชื่อถือในความเป็นรางวัล ในความเป็นหนังสือที่จัดพิมพ์ออกไป และยังมีผลไปถึงผู้อ่านที่ให้เกียรติให้ค่าแก่รางวัลนี้หรือคณะกรรมการนี้เพียงใด แต่โดยส่วนตัวเห็นว่าผู้อ่านยอมรับในระดับหนึ่ง แต่ถ้าอยากได้ผลที่ชัดเจนอาจต้องไปสอบถามจากผู้อ่าน

การประกวดรางวัลนายอินทร์อะวอร์ดถือเป็นการวิจารณ์อยู่ภายในกลุ่มของกรรมการชุดต่างๆ แต่การวิจารณ์ภายนอกน้อยมาก ปรากฏการณ์เช่นนี้ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะกับรางวัลนายอินทร์อะวอร์ดท่านั้น แต่ผลงานที่รับรางวัลวรรณกรรมต่างๆ ในประเทศก็ไม่ได้รับการวิจารณ์จากภายนอกด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ คุณจตุพลเคยคิดที่จะหาวิธีการต่างๆ ที่เหมาะสมในการบริหารจัดการหรือแจกจ่ายงานให้มากกว่าที่ทำอยู่ เพราะคิดว่าน่าจะกระตุ้นและสร้างบรรยากาศหรือความคึกคักบางอย่างให้เกิดขึ้นกับงานที่ได้รับรางวัลนายอินทร์อะวอร์ดได้ เช่น อาจจะแจกงานบางอย่างให้ผู้ที่เห็นความสำคัญของการวิจารณ์งานวรรณกรรมทำงานร่วมกันในวาระบางอย่าง ซึ่งอาจจะเป็นการประกวดปีต่อปี หรือวาระอื่นๆ แต่ถ้าทำเช่นนั้นก็กลัวว่าจะถูกครหาว่าเป็นการสมคบกันอีก จึงยังไม่ทำเป็นกิจจะลักษณะ ในอีกด้านหนึ่งเห็นว่าหน้าที่วิจารณ์ควรเป็นของนักวิจารณ์ เพราะคุณจตุพลได้ทำหน้าที่ส่งเสริมงานวรรณกรรมด้วยการให้รางวัลในส่วนของสำนักพิมพ์แล้ว ทั้งนี้ในยุคแรกๆ เคยจัดการเสวนาเกี่ยวกับงานวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลนายอินทร์อะวอร์ดมาแล้ว แต่ยังไม่เคยจัดการเสวนาแบบล้อมวงเพื่อวิจารณ์งานวรรณกรรมรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด ซึ่งเห็นว่าการล้อมวงเสวนาช่วยสร้างบรรยากาศการวิจารณ์ที่ดีได้ และใน พ.ศ. 2558 เนื่องในโอกาสครบรอบ 10 ปีรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด คุณจตุพลตั้งใจจะนำเรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลดีเด่นรางวัลนายอินทร์อะวอร์ดตั้งแต่ปีแรกจนถึงปีล่าสุดรวม 10 เรื่องมาจัดพิมพ์รวมเล่มอีกครั้ง

การเสวนาเกี่ยวกับงานวรรณกรรมที่ร้านกาแฟในร้านนายอินทร์กับการสร้างบรรยากาศการวิจารณ์

คุณจตุพลเล่าว่าในอดีตได้ริเริ่มและดำเนินการจัดการเสวนาที่ร้านนายอินทร์ด้วยตนเองทั้งหมด ซึ่งสามารถกระตุ้นให้เกิดบรรยากาศการวิจารณ์ที่คึกคักได้ ในช่วงนั้นจัดเสวนาประมาณ 200-300 ครั้ง แต่พอทำไปสักพักไม่มีผู้ใดมารับดำเนินการต่อจึงหยุดการจัดเสวนานั้นไป และในช่วงหลังจึงเลิกจัดกิจกรรมในลักษณะนี้เลย

ความเห็นเกี่ยวกับรางวัลวรรณกรรมที่มีเพิ่มขึ้นในประเทศไทย

คุณจตุพลเห็นว่าการเกิดขึ้นของรางวัลวรรณกรรมที่เพิ่มมากขึ้นในประเทศไทย นับเป็นการคลี่คลายขยายทางอย่างหนึ่ง เพราะแต่เดิมงานวรรณกรรมของไทยมีพื้นที่อยู่ในนิตยสาร ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสั้น บทกวี นวนิยายสร้างสรรค์ ดังจะเห็นว่ามีงานวรรณกรรมสร้างสรรค์ดีๆ หลายเรื่องที่ตีพิมพ์เผยแพร่อยู่ใน *ลลนา* แต่ตอนหลัง *ลลนา* ได้ยุติบทบาทไป เช่นเดียวกับ *สตรีสาร* ที่ยุติบทบาทไป ในปัจจุบันยังคงเหลือนิตยสารที่เผยแพร่งานวรรณกรรม เช่น *ขวัญเรือน สกุลไทย อิมเมจ* ทั้งนี้ยอมรับว่า แต่เดิมในนิตยสาร*แพรว* ทั้ง*แพรว*เล่มเล็ก และเล่มใหญ่ เปิดพื้นที่ให้งานวรรณกรรมอย่างมาก ทั้งเรื่องสั้น บทกวี และ นวนิยาย เช่นเดียวกับนิตยสาร *ดิฉัน* แต่ปัจจุบันก็ลดพื้นที่ลง การเปิดพื้นที่วรรณกรรมต่างๆ เหล่านี้ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับบรรณาธิการด้วย

เช่นกัน แต่ในปัจจุบันพลังของงานวรรณกรรมในพื้นที่เหล่านี้ดูจะแผ่วลงและไม่ส่งผลเท่าที่ควร เป็นการอยู่กันอย่างเงียบๆ ให้ความสำคัญในแง่ของการพลิก เปิด และผ่านมากกว่า

การก่อตั้งรางวัลวรรณกรรมต่างๆ นับเป็นลักษณะหนึ่งของการเปิดพื้นที่วรรณกรรมขึ้นมา ซึ่งอาจเกิดเนื่องจากพื้นที่นิตยสารต่างๆ ไม่ตอบสนองงานวรรณกรรมเท่าที่ควร จึงก่อให้เกิดรางวัลวรรณกรรมขึ้นเป็นจำนวนมาก อาทิ รางวัลเรื่องสั้นมติชน รางวัลนานมี รางวัลพานแว่นฟ้า รางวัลเซเว่นบุ๊คอะวอร์ด รางวัลช่อการะเกด รางวัลชมนาด รางวัลราหูอมจันทร์ ในขณะที่รางวัลนายอินทร์อะวอร์ดมุ่งตอบโจทย์เพื่อให้ได้มาซึ่งต้นฉบับ นายอินทร์อะวอร์ดจึงเป็นการประกวดต้นฉบับ ไม่ใช่ประกวดหนังสือที่จัดพิมพ์แล้ว ซึ่งต้นฉบับเหล่านั้นเมื่อผ่านการพิจารณาตัดสินจากกรรมการต่างๆ แล้ว ก็เข้าสู่กระบวนการของสำนักพิมพ์ ไม่ว่าสำนักพิมพ์นั้นจะพิมพ์ออกมาในนามของโครงการรางวัลนายอินทร์อะวอร์ด หรือว่านำผลงานที่เข้ารอบมาพิมพ์ในนามของสำนักพิมพ์ต่างๆ เช่นเดียวกับรางวัลวรรณกรรมอื่นๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงหลัง ฉะนั้น วัตถุประสงค์หนึ่งที่นอกเหนือจากการส่งเสริมคือ การตอบสนองสำนักพิมพ์ในการสรรหาต้นฉบับนั่นเอง คุณจตุพลเชื่อว่ารางวัลวรรณกรรมเป็นการกระตุ้นและเอื้อต่อสำนักพิมพ์ต่างๆ เพื่อสรรหาต้นฉบับด้วยเช่นกัน แต่มักจะเตือนนักเขียนที่พบอยู่เสมอๆ ว่า “อย่าให้รางวัลมีอิทธิพลกับคุณ รางวัลเป็นเพียงการเปิดพื้นที่ การสร้างโอกาส แต่การที่จะเป็นนักเขียนจริงๆ ต้องโตด้วยตนเอง ต้องพิสูจน์กันอีกมาก อย่าหลงใหลได้ปลื้มกับการได้รางวัลในครั้งนี้เท่านั้น”

ในปัจจุบันกระแสงานวรรณกรรมออนไลน์ได้รับความนิยมมากขึ้น จะส่งผลต่อทิศทางของงานวรรณกรรมไทยในอนาคตหรือไม่ อย่างไร

คุณจตุพลยอมรับว่าในประเด็นนี้ไม่อาจที่จะกล่าวได้อย่างชัดเจน เนื่องจากตนเองไม่ได้ติดตามสังเกตงานวรรณกรรมที่เผยแพร่ในโลกออนไลน์อย่างเป็นกิจจะลักษณะเท่าใดนัก แม้ว่าจะมีงานวรรณกรรมออนไลน์บางส่วนได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ในรูปของหนังสือ ซึ่งปรากฏการณ์นี้อาจเป็นเพียงความนิยมของยุคสมัยที่ไม่คงทนถาวร หรืออาจจะดำรงอยู่ในฐานะที่เป็นงานวรรณกรรมอีกแนวหนึ่งที่ใช้พื้นที่ในออนไลน์ ก่อนจะออกมาสู่ระบบการจัดพิมพ์ในรูปแบบของหนังสือต่อไป แต่ในแง่ของคุณค่าของงานวรรณกรรมนั้น ยังให้ค่างานวรรณกรรมแนวนี้ว่าเป็นงานแนวพาณิชย์ศิลป์ที่เป็นที่นิยมเสพอ่านกันโดยทั่วๆ ไป เพราะการทำสำนักพิมพ์ในปัจจุบันนับว่าเป็นการทำธุรกิจประเภทหนึ่ง ซึ่งมีเป้าประสงค์ที่กำไร งานแนวใดที่ไม่ทำกำไรก็ย่อมมีวิธีการในการบริหารจัดการว่าจะให้เป็น “ติ่ง” ในแบบใด อย่างไร ในอนาคตคาดการณ์ว่า สำหรับสำนักพิมพ์ขนาดใหญ่ งานวรรณกรรมสร้างสรรค์อาจจะมีบทบาทหน้าที่ในฐานะประชาสัมพันธ์องค์กร ขณะที่งานวรรณกรรมสร้างสรรค์ก็ยังคงอยู่ในพื้นที่ของตน ซึ่งคงจะไม่ทรุดลงไปกว่าที่เป็นอยู่ขณะนี้แล้ว และสำนักพิมพ์เล็กๆ จะทำหน้าที่เป็นแรงขับเคลื่อนและยังคงดำรงให้วรรณกรรมสร้างสรรค์ยังคงอยู่

ทั้งนี้ คุณจตุพลเล่าว่าครั้งหนึ่งได้รับเชิญไปเป็นวิทยากรให้กับเยาวชน เมื่อกล่าวถึงผลงานวรรณกรรมของนักเขียนรุ่นเก่าโดยเฉพาะอย่างยิ่ง “เสนีย์ เสาวพงศ์” นักเขียนยิ่งใหญ่คนสุดท้ายที่เพิ่งล่วงลับไป เยาวชนส่วนใหญ่ไม่รู้จักแล้ว หรือแม้แต่เอ่ยถึงงานวรรณกรรมรางวัลสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียนหรือรางวัลซีไรต์ เยาวชนส่วนใหญ่รู้จักและเคยอ่านเพียงเรื่องเดียวคือเรื่อง *ความสุขของกะทิ* เท่านั้น ในยุคสมัยของคุณจตุพลรู้สึกว่านักเขียนที่ยิ่งใหญ่ของไทยระดับแก่น ระดับกระดูกจริงๆ แม้ว่า

นักเขียนเหล่านี้จะมีทิศทาง และเป้าหมายบางอย่าง แต่เมื่อย้อนกลับไปอ่านงานของนักเขียนเหล่านั้นจะเห็นว่างานมีความสมบูรณ์พร้อมทั้งเนื้อหาและวรรณศิลป์ สามารถโน้มน้าวให้ผู้อ่านเพลิดเพลิน ให้ได้รับแก่นสารในสิ่งที่เขาต้องการ ซึ่งย้อนกลับไปตั้งแต่นักเขียนในยุค 2475 ที่นักวิชาการเรียกว่า "นักเขียนยุคอรุณรุ่ง" อาทิ ยุคของหม่อมเจ้าอากาศดำเกิง รพีพัฒน์ ยุคของ "ศรีบูรพา" ยุคของ "ดอกไม้สด" ยุคการเกิดของวรรณกรรมลูกทุ่ง "ไม้ เมืองเดิม" มนัส จรรยงค์ งานแนว "ป. อินทรปาลิต" "เรียมเอง" หรือ อาจารย์สุภา ศิริมานนท์ ซึ่งคนในยุคต่อมายกย่องให้ "ศรีบูรพา" เทียบเท่ากับพี่ใหญ่ ครูใหญ่ หัวหน้าคณะในการที่จะอภิวัตน์สังคมโดยภาคของนักเขียนในยุค 2475 โดยมี "เสนีย์ เสาวพงศ์" เป็นเสมือนน้องชายที่รับทอดมรดกมา โดยส่วนตัวเห็นว่าวรรณกรรมของนักเขียนเหล่านี้สำคัญมาก หากผู้คนได้อ่านและอ่านด้วยความเพลิดเพลิน จนก่อให้เกิดความงอกงามต่อ งานวรรณกรรมของไทยคงอาจจะไม่แกว่งเหมือนในปัจจุบันก็เป็นได้ เพราะงานวรรณกรรมเหล่านี้ถูกตัดหายออกไปจากความรับรู้ของคนในสังคม ดังตัวอย่างที่กล่าวไปแล้วข้างต้นว่าเยาวชนรุ่นอายุ 18-19 ปี ไม่รู้จัก "เสนีย์ เสาวพงศ์" นั่นอาจเป็นเพราะทั้งรัฐและการศึกษาในช่วงหลัง พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา งานวรรณกรรมที่มีเป้าหมายถูกตัดออกจากความรับรู้ของผู้คน ขณะเดียวกันกลับมุ่งเชิดชูงานวรรณกรรมงานยอดนิยม (pop culture) วรรณกรรมสำเริงสำราญ ทั้งนี้ คุณจตุพลเห็นว่าการศึกษาในสังคมไทยควรมีทางเลือกมากกว่าการศึกษาในระบบเท่านั้น

คุณจตุพลเห็นว่าในปัจจุบันวรรณกรรมทรงคุณค่าบางเล่มถูกกลบและถูกกลืนเข้าไปในกระแสของงานวรรณกรรมจำนวนมาก จึงเป็นหน้าที่ของสำนักพิมพ์ที่ต้องนำงานวรรณกรรมทรงคุณค่ามาจัดพิมพ์ซ้ำ เพื่อให้เป็นที่รับรู้ของมหาชนอีกครั้ง แต่การจัดพิมพ์งานวรรณกรรมทรงคุณค่าดังกล่าวบางครั้งก็มิอาจทำได้ เนื่องจากติดปัญหาในเรื่องของยอดขาย

ทิศทางของการวิจารณ์วรรณกรรมในอนาคต

คุณจตุพลเห็นว่าเมื่อมองการวิจารณ์วรรณกรรมย้อนกลับไปในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมาก็มีปรากฏออกมาหลายเล่มและหลายแนวที่เป็นวิชาการ รวมถึงการวิจารณ์อย่างจริงจังมารวมพิมพ์ในหนังสือ เช่น *วรรณคดีสีเขียว กระบวนทัศน์และวาทกรรมธรรมชาติในวรรณคดีไทย* ผลงานของอาจารย์ธัญญา สังขพันธานนท์ หรือ งานของสำนักพิมพ์อ่าน สำนักพิมพ์สมมุติ และยอมรับว่าในบทบาทหน้าที่ของตนยังทำในส่วนนี้น้อยอยู่ งานที่เคยทำคือ *กระทู้ดอกทอง* ของ "คำผกา" ซึ่งขณะที่พิมพ์งานเล่มนี้ออกมา ทำให้นักเขียนที่ถูกกล่าวพาดพิงไว้งานหนังสือเล่มนี้บางคนไม่พอใจ ในแง่นี้ คุณจตุพลเห็นว่า นักเขียนอาจจำเป็นต้องเปิดใจกว้างในการรับการวิจารณ์ด้วย แม้ว่าในบางครั้งท่าทีและการใช้ถ้อยคำของนักวิจารณ์บางคนอาจจะดุ เข้ม กร้าว หรือ หยาบ ก็ถือว่าเป็นการวิจารณ์รูปแบบหนึ่ง ขณะเดียวกันก็ต้องรับฟังนักเขียนที่ถูกพาดพิงด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ยังเคยมีโครงการที่จะอยากจะทำ แต่ทำไม่สำเร็จคือ การสำรวจและทบทวนวรรณกรรมในรอบ 20 ปี

การวิจารณ์ในอนาคตอาจจะเข้าไปอยู่ในส่วนของอินเทอร์เน็ตมากขึ้น งานวิจารณ์ที่เกิดขึ้นมิใช่รูปแบบที่คุ้นเคยมาแต่เดิม แต่ถูกตัดตอน กร่อนความลง และจะเรียกว่าเป็นบทวิจารณ์คงไม่ได้ หรืองานบทชิ้น แม้กระทั่งเรียกว่าบทรีวิวคงไม่ได้ด้วย เพราะเป็นการโพล่งออกมา หลุดลอย หรือแนะนำ โดยเฉพาะในสื่อสังคมต่างๆ อาทิ เฟซบุ๊ก ส่วนงานวิจารณ์ที่เป็นแก่นสารจะอยู่ในนิตยสาร *ไรเตอร์ ปรากฏ อ่าน* และ *ราหูอมจันทร์* (ภาคหลัง) ซึ่งเป็นการนำเสนอข้อมูลในลักษณะชีวิตและงาน และกล่าวถึงหนังสือบางเล่ม หรือบทวิเคราะห์บางชิ้นที่เกี่ยวกับวรรณกรรมต่างประเทศที่น่าสนใจ ทั้งของวรรณกรรมเพื่อนบ้านและ

วรรณกรรมโลก ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน ผู้สร้างงาน ได้เปิดโลกทัศน์ที่กว้าง โดยส่วนตัวเห็นว่าเนื้อหาในครึ่งหลังของ *ราหูอมจันทร์* ทำได้ดีกว่า *ไรเตอร์* นอกจากนี้ยังมี *สีสัน* ที่มีบทวิจารณ์ของ จรูญพร ปรปักษ์ประลัย ที่ยังทำหน้าที่วิจารณ์อยู่ แต่ในอีกบทบาทหนึ่งของคุณจรูญพรคือเป็นกรรมการตัดสินรางวัลวรรณกรรมในเวทีต่างๆ เช่นเดียวกับนักวิจารณ์วรรณกรรมคนอื่นๆ ที่มีบทบาทและสถานะเช่นเดียวกัน ซึ่งคนเหล่านี้ถูกใช้งานมาก เมื่อถูกใช้งานมาก ทำให้บทบาทและสถานภาพของนักวิจารณ์ไม่เด่นชัดเท่าที่ควร เมื่อย้อนกลับไปพิจารณาในสถาบันการศึกษาพบว่า บทบาทของชมรมวรรณศิลป์ในสถาบันการศึกษาต่างๆ ก็ไม่คึกคักและเป็นที่รู้จักกันในวงกว้างเท่ากับกลุ่ม **“**วรรณกรรมพินิจ**”** แต่เดิม ซึ่งบทบาทของการล้อมวงเสวนาดังเช่นที่กลุ่ม “วรรณกรรมพินิจ**”** ทำ นับว่าเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญและมีบทบาทกับการวิจารณ์ ดังนั้น กิจกรรมการล้อมวงที่มีบทบาทต่อการวิจารณ์เคยมีอยู่ระยะหนึ่ง ในช่วงที่คุณภิญโญ ไตรสุริยธรรมา เชิญคนหนุ่มมานั่งล้อมวงเสวนากัน ซึ่งคล้ายๆ กับกิจกรรมที่ *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* เคยจัดมาแล้วระยะหนึ่ง จึงอาจกล่าวได้ว่ากิจกรรมในลักษณะนี้ขาดความต่อเนื่องระหว่างรุ่น ระหว่างเวลา

ผู้ให้สัมภาษณ์ : คุณดวงฤทัย เอสะนาชาตัง

ตำแหน่ง / สังกัด : เจ้าของร้านหนังสือก็องดิด

ผู้สัมภาษณ์ : กรรณิการ์ ถนอมปัญญารักษ์ และ อรพินท์ คำสอน

วันที่สัมภาษณ์ : 19 ธันวาคม 2557 เวลา 15.00 น. -16.00 น.

สัมภาษณ์ที่: ร้านหนังสือก็องดิด

ผู้ถอดเทป : อรพินท์ คำสอน

==========

วัตถุประสงค์ การดำเนินการ และกิจกรรมของร้านหนังสือก็องดิด

คุณดวงฤทัยเล่าว่าตั้งแต่เปิดร้านหนังสือก็องดิดร้านเก่า ถนนตะนาวได้เปิดพื้นที่วรรณกรรมอยู่แล้ว ด้วยความชอบส่วนตัวที่อยากให้คนมาเสวนากันเรื่องหนังสือ ซึ่งพบว่ามีคนสนใจเข้าร่วมเป็นจำนวนมาก เพราะคนอยากสนทนาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเรื่องวรรณกรรมและหนังสือจริงๆ อยากพบนักเขียน ในช่วงแรกที่เปิดร้านใหม่ๆ (ที่ร้านเก่า) จัดกิจกรรมการเสวนาบ่อยมากเดือนละ 2 ครั้ง เนื่องจากการจัดเสวนาในแต่ละครั้ง ในฐานะเจ้าของสถานที่จะรู้สึกกังวลมาก และในช่วงนั้นทำสำนักพิมพ์ระหว่างบรรทัดด้วยจึงเหนื่อยมาก แต่เชื่อว่าการที่ทำสำนักพิมพ์และร้านหนังสือไปพร้อมกันถือเป็นข้อได้เปรียบที่ช่วยในการจัดกิจกรรมเสวนาด้วย ต่อมาปิดร้านแรกลง เนื่องจากช่วงนั้นน้ำจะท่วม และช่วงที่ปิดร้าน คุณดวงฤทธิ์ บุนนาค จะมาทำโครงการใหม่ที่ The Jam Factory จึงชวนมาเปิดร้านใหม่ที่นี่ ในตอนนั้นโครงการยังมีแค่แปลนเท่านั้น และขณะที่มาดูพื้นที่ในตอนแรก ที่ยังคงเป็นที่โทรมๆ เมื่อได้มาเห็นสถานที่รู้สึกว่าร้านใหม่นี้จะต้องสวยแน่ จึงตัดสินใจทำร้านต่อ เพราะเชื่อว่าคนก็อยากมา แม้ว่าตอนนั้นจะรู้สึกเหนื่อยมากก็ตาม

เมื่อมาเปิดร้านใหม่ที่ The Jam Factory ยังคงแนวคิดของร้านเดิมไว้คือ การจัดกิจกรรมเสวนาเกี่ยวกับหนังสือ ซึ่งกิจกรรมที่จัดขึ้นช่วยร้านหนังสือได้จริงๆ เนื่องจากกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นมิใช่เป็นกิจกรรมการเสวนาเกี่ยวกับหนังสือเท่านั้น แต่จัดกิจกรรมทางดนตรีบ่อยครั้งด้วย เพื่อสร้างกิจกรรมที่หลากหลายขึ้น

ในการจัดกิจกรรมการเสวนาวรรณกรรมของร้านก็องดิดแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกคือ ร้านหนังสือเป็นผู้เลือกจัดกิจกรรมเอง แต่ยังอยู่ในสัดส่วนที่ค่อนข้างน้อย กิจกรรมล่าสุดคือการเสวนาหนังสือเรื่อง *ไส้เดือนตาบอดในเขาวงกต* เพราะสงสัยว่าเหตุใดหนังสือเล่มนี้จึงเป็นที่รักของคนเป็นจำนวนมาก มีคนกล่าวถึงมาก และที่สำคัญคือเป็นวรรณกรรมไทยด้วย จึงอยากที่จะส่งเสริมวรรณกรรมไทย ด้วยการจัดกิจกรรมและหาคนมาร่วมเสวนา ส่วนที่สองเป็นส่วนหลัก คือ ส่วนที่สำนักพิมพ์ติดต่อมาหรือผู้ที่อยากเปิดตัวหนังสือติดต่อมา และในการแสดงดนตรีก็จะมีผู้ติดต่อมาตลอดเพื่อขอใช้พื้นที่จัดแสดง ซึ่งในช่วงเปิดร้านใหม่ๆ มีผู้ติดต่อขอเข้ามาจัดกิจกรรมเป็นจำนวนมาก เพราะทราบว่าทางร้านเปิดพื้นที่ให้กับการเสวนาวรรณกรรม ทั้งกิจกรรมที่เกี่ยวกับ

หนังสือและไม่ใช่ เพราะสถานที่สวย จึงต้องพยายามบอกให้ทราบอย่างชัดเจนว่าทางร้านเน้นกิจกรรมที่เกี่ยวกับหนังสือ แต่เป็นที่น่าเสียดายว่า ทางร้านไม่ได้ทำบทสรุปกิจกรรมและบันทึกเทปการเสวนาต่างๆ ที่จัดขึ้นไว้ ซึ่งมีผู้คนส่วนใหญ่มักจะสอบถามถึงคลิปวีดิโอของกิจกรรมต่างๆ เพราะทางร้านยังขาดคนที่จะดำเนินการในส่วนนี้ ขั้นต่อไปคิดว่าจะเพิ่มกิจกรรมในส่วนทางร้านมากขึ้น ซึ่งทางร้านที่จะทำหน้าที่กระตุ้นมากขึ้น เพราะที่ผ่านมาร้านทำหน้าที่เป็นฝ่ายรับ

ในฐานะที่เป็นเจ้าของร้านหนังสือ คุณดวงฤทัยเห็นว่าตนเองได้ทำในสิ่งที่ชอบ แต่ยังไม่อาจที่จะกล้ากล่าวว่ากิจกรรมที่ทางร้านจัดขึ้นจะช่วยวงการวรรณกรรม เพราะจำเป็นต้องรออีกหลายปีจึงจะเห็นว่ามีผลกระทบของกิจกรรมกลับมาหรือไม่ แต่อย่างน้อยที่สุดร้านนี้ทำให้คนรู้จักหนังสือ *ก็องดิด* (Candid) ของ วอลแตร์ (Voltaire) มากขึ้น และความมุ่งหมายที่ตั้งใจไว้สำหรับกิจกรรมในปีหน้า (2558) คืออยากกระตุ้นให้คนกล่าวถึงวรรณกรรมไทยมากขึ้น เพราะรู้สึกว่าในขณะนี้วรรณกรรมไทยมีสถานะเหมือนลูกเมียน้อย เพราะคนกล่าวถึงและซื้อขายวรรณกรรมไทยน้อย จะเห็นว่านานๆ จะมีหนังสือเล่มใดเล่มหนึ่งที่สามารถสร้างกระแสให้คนกล่าวถึงและขายได้เป็นจำนวนมากได้ เช่น *ไส้เดือนตาบอดในเขาวงกต* แต่หนังสือเล่มนี้ก็ยังอยู่ในระดับขายได้ ยังไม่ถึงระดับขายดี หากสถานการณ์ของวรรณกรรมไทยยังดำเนินไปในทิศทางนี้ ซึ่งต่อไปอาจส่งผลให้สำนักพิมพ์ไม่พิมพ์งานวรรณกรรมไทย เพราะยอดขายส่งผลต่อการจัดพิมพ์ ดังนั้น สิ่งที่คุณดวงฤทัยคิดว่าตนเองสามารถที่จะทำให้กับวงการได้คือพยายามทำให้คนหันกลับมาสนใจงานวรรณกรรมไทยมากขึ้น

ทั้งนี้ สาเหตุที่คนไทยไม่สนใจงานวรรณกรรมไทย อาจเป็นเพราะความไหลบ่าของข้อมูลที่มีปริมาณมากทั้งในสื่อสังคมและเฟซบุ๊ก และความรับรู้ของสากลมีเข้ามาเป็นจำนวนมากขึ้น เช่น ฮารุกิ มูราคามิ ออกหนังสือเป็นภาษาญี่ปุ่น อีก 1-2 เดือนก็จะมีฉบับแปลเป็นภาษาไทย และวรรณกรรมไทยกลายเป็นสัดส่วนที่เล็กมากเมื่อเทียบกับวรรณกรรมโลก ดังจะเห็นว่าในปัจจุบันเราจะทราบว่านักเขียนโนเบิลคนใดออกหนังสือเล่มใหม่ แต่เราไม่ทราบว่านักเขียนไทยออกหนังสือเล่มใหม่ อย่างไรก็ดียังเห็นว่ามีร้านหนังสือบางแห่ง โดยเฉพาะร้านหนังสืออิสระต่างๆ ก็พยายามที่สนับสนุนและยังเป็นความหวังให้กับวรรณกรรมไทย เช่น Bookmoby

ในช่วงนี้จึงดูเหมือนว่าเป็นการทำงานของคนเล็กๆ ที่พยายามผลักดันออกมา และพยายามทำในส่วนของตนอยู่ โดยที่แต่ละคนไม่ได้ติดต่อสื่อสารกันมากนัก จึงอาจจะต้องรออีกสัก 2-3 ปี จึงจะขยายออกไปจนเห็นภาพใหญ่ได้ แม้ว่าบางครั้งร้านหนังสืออิสระเหล่านี้อาจจะไม่ได้ติดต่อกันมากนัก แต่ก็รับทราบกิจกรรมและช่วยแชร์กิจกรรมซึ่งกันและกัน เช่น ร้านก็องดิดจัดกิจกรรมใด Bookmoby ช่วยแชร์ ในทางกลับกันร้านก็องดิดก็ช่วยแชร์กิจกรรมของร้าน Bookmoby ด้วยเช่นกัน แต่ในช่วงหลังที่ผ่านมา Bookmoby ไม่ค่อยได้จัดกิจกรรมมากนัก

คุณดวงฤทัยยอมรับว่าเหตุผลสำคัญที่ร้านก็องดิดแห่งใหม่เป็นที่รู้จักมากขึ้น เนื่องจากทำเลที่ตั้งของร้านดี หากมาที่ร้านในช่วงวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ จะรู้สึกว่าร้านนี้เป็นเหมือนสถานที่ท่องเที่ยวแห่งหนึ่งที่มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมเป็นจำนวนมาก จึงทำให้มีผู้ซื้อหนังสือเพิ่มมากขึ้น แต่ว่ากลุ่มคนที่มาที่ร้านก็จะกระจายออกในวงกว้าง ไม่เป็นการรวมตัวกันของกลุ่มนักอ่านเหมือนร้านก็องดิดเดิมที่ถนนตะนาว เหตุผลอีกประการหนึ่งที่คนมาซื้อหนังสือที่ร้านนี้ เพราะได้เจอหนังสือแปลกๆ ซึ่งผู้ซื้อส่วนหนึ่ง

บอกว่าไม่เคยพบหนังสือที่วางขายที่ร้านก็องดิดในร้านหนังสืออื่น ทั้งนี้ คุณดวงฤทัยต้องพยายามชี้แจงผู้ซื้อว่า ร้านหนังสืออื่นก็มีหนังสือเหล่านี้เช่นเดียวกัน แต่อาจจะต่างกันที่รูปแบบการจัดวางหนังสือในร้าน

กิจกรรมของร้านกับการสร้างเครือข่าย

คุณดวงฤทัยกล่าวว่า กิจกรรมของร้านช่วยสร้างเครือข่ายให้เกิดขึ้นได้ เนื่องจากผู้ที่ชื่นชอบหนังสือจะมาร่วมกิจกรรม ซึ่งเป็นไปโดยปริยาย ถ้าให้สะท้อนภาพจากคนในเห็นว่ามีคนเข้าร่วมกิจกรรมเป็นจำนวนมาก มีทั้งคนที่มาประจำ ซึ่งบางคนติดตามมาตั้งแต่ร้านหนังสือเดิมที่ถนนตะนาว และตอนนี้เริ่มเห็นคนใหม่ๆ ที่เข้ามาร่วมเพิ่มขึ้น เพราะคนที่จะมาร้านแห่งนี้ต้องตั้งใจมาจริงๆ ไม่ใช่ทางผ่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อที่ร้านมีแฟนเพจมีส่วนช่วยให้เกิดกลุ่มคนใหม่ๆ เข้ามาร่วมกิจกรรมมากขึ้น เพราะขณะที่ทำร้านหนังสือที่เก่ายังไม่ได้ใช้แฟนเพจมากเท่านี้ แต่ใช้กิจกรรมในร้านเป็นตัวนำ ซึ่งกลุ่มสมาชิกจะได้มาจากการบอกกันแบบปากต่อปากมากกว่า ในช่วงนั้นใช้แฟนเพจน้อยมาก จนแทบจะไม่ต้องกังวลเรื่องแฟนเพจ เพราะอยากเห็นร้านหนังสือที่เป็นกายภาพ (physical) ที่คุณดวงฤทัยพยายามปลุกปั้นให้เกิดขึ้น

ในช่วงนั้นสัปดาห์หนึ่งอาจจะเขียนแนะนำหนังสือในเพจสัก 1-2 ครั้ง แต่ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมาเริ่มเห็นแล้วว่าสื่อสังคมออนไลน์มีผลอย่างมาก จึงต้องใช้แฟนเพจในการติดต่อสื่อสารและประชาสัมพันธ์มากขึ้น ซึ่งมีทั้งคนที่มา check in เข้ามาที่ร้านและคนเข้ามาดูที่แฟนเพจของที่ร้านเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ซึ่งการที่ทำหน้าที่เป็นแอดมินของร้านด้วยจึงเห็นประเด็นในเรื่องนี้มากขึ้น ขณะนี้ในแฟนเพจของร้านมีทั้งการแนะนำหนังสือมากขึ้น จึงเห็นว่าในปัจจุบันนี้ การเป็นร้านหนังสือออนไลน์มีความสำคัญมาก ทั้งในส่วนของภาพลักษณ์ หน้าตาของร้านที่ปรากฏในอินเทอร์เน็ต ซึ่งอาจจะพอๆ กับร้านหนังสือทางกายภาพ (physical) หรืออาจจะมากกว่า เพราะว่าร้านออนไลน์เห็น 24 ชั่วโมง จึงเหมือนต้องทำงานในทุกๆ ชั่วโมง บางครั้งตีสอง ตีสาม มีคนเข้ามาซื้อหนังสือ ในตอนหลังทางร้านเริ่มมีการทำ pre-order ในเพจก็ได้รับการตอบรับ ทั้งๆ ที่ยังไม่มีเว็บไซต์ของร้าน คุณดวงฤทัยคิดว่าตนเองอาจจะเริ่มทำเพจและเว็บไซต์ของร้านช้าเกินไปแล้ว ดังนั้น การทำร้านหนังสือในปัจจุบันจึงเหนื่อยขึ้น เพราะต้องดูทั้งสองส่วน สำหรับมุมมองจากภายนอกที่มองเข้ามาจำเป็นต้องให้คนอื่นช่วยมองเข้ามา

ในแฟนเพจของร้านก่อให้เกิดสังคมในกลุ่มผู้เข้าชมด้วย จะเห็นว่ามีบางคนที่เข้ามากดไลค์และเข้ามาคอมเมนท์เสมอๆ แต่ยังไม่ถึงขั้นเป็นสังคมการวิจารณ์ที่แข็งขัน แต่ข้อคอมเมนท์ที่พบจะเป็น “แนะนำหนังสือเรื่องนี้ดี เดี๋ยวจะไปซื้อ” แฟนเพจนี้จะเน้นไปที่การซื้อขายหนังสือมากกว่า อย่างไรก็ดี สิ่งที่คุณดวงฤทัยอยากจะทำอย่างจริงจังเพิ่มมากขึ้นคือการเขียนบทวิจารณ์มากขึ้น โดยไม่ต้องห่วงเรื่องการขาย เพราะการที่ต้องห่วงเรื่องการขายจะทำให้ความบริสุทธิ์ในเรื่องการวิจารณ์หายไป แทนที่จะสามารถวิจารณ์หนังสือเรื่องนั้นได้อย่างรอบด้าน โดยชี้ให้เห็นทั้งข้อดีและข้อเสีย แต่ต้องเลือกเฉพาะข้อดีมาพูด ข้อเสียก็ละเว้นไป จึงส่งผลทำให้ไม่เกิดการวิจารณ์อย่างจริงจัง โดยส่วนตัวชอบการอ่านและอ่านเรื่องการวิจารณ์มานานแล้ว และรู้สึกว่าคนน่าจะมีโอกาสได้สนทนาเรื่องหนังสือกันอย่างจริงจัง แต่เดิมมีการสนทนาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างจริงจังในเว็บไซต์และเว็บบอร์ด เช่น พื้นที่ “ห้องสมุด” ในเว็บไซต์พันทิป จะมีกระทู้ที่สนทนากันเกี่ยวกับหนังสืออย่างจริงจังและน่าสนใจ ซึ่งมีการแสดงความคิดเห็นโต้ตอบกันยาวมาก นับได้ว่าเป็นการวิจารณ์หนังสือกันอย่างจริงจัง ซึ่งคุณดวงฤทัยบอกว่าแต่เดิมตนเองก็เข้าร่วมสนทนาในเว็บไซต์เหล่านั้นด้วย แต่พอมีเฟซบุ๊ก พื้นที่เหล่านั้นกลับหายไปหมด

โดยภาพรวมกิจกรรมของร้านก็องดิดทั้งในส่วนของร้านหนังสือและพื้นที่ออนไลน์นับเป็นกิจกรรมที่ผสานกัน กล่าวคือ ขณะที่จะจัดกิจกรรมได้ใช้พื้นที่แฟนเพจเป็นที่แนะนำและประชาสัมพันธ์กิจกรรมเหล่านั้น เพราะเห็นว่าการมีเฟซบุ๊กเท่ากับมีสื่อของตนเอง ที่ใช้ในการแจ้งข่าว และประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆ ที่จะจัดขึ้น ทั้งนี้ คุณดวงฤทัยเห็นว่า เหตุผลประการหนึ่งที่สื่อกระแสหลักหายไป เนื่องจากทุกคนต่างมีสื่อสังคมต่างๆ อาทิ เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ อีเมล และ อินสตาแกรม ซึ่งเปรียบเสมือนสื่อเป็นของตนเองและทุกคนสามารถเป็นนักข่าวได้ เมื่อการสื่อสารในสังคมเปลี่ยนไปใช้สื่อออนไลน์มากขึ้น ทำให้ต้องปรับตัวโดยใช้พื้นที่สื่อออนไลน์เพิ่มมากขึ้น ซึ่งในปีหน้า (2558) คุณดวงฤทัยตั้งใจว่าจะทำเว็บไซต์ของร้านก็องดิด ซึ่งนอกจากจะเป็นพื้นที่ในการติดต่อ ประชาสัมพันธ์ และแจ้งข่าวต่างๆ แล้ว ยังมีความคิดที่จะเปิดส่วนหนึ่งสำหรับการวิจารณ์วรรณกรรมขนาดยาว โดยไม่สนใจว่าจะมีผู้อ่านหรือไม่ ซึ่งจะมีทั้งส่วนที่แอดมินของร้านหนังสือเขียนเอง และเปิดรับบทวิจารณ์จากคนภายนอกที่ส่งเข้ามาให้เพื่อจะเปิดชุมชนการวิจารณ์ต่อไป

อย่างไรก็ดี พื้นที่ออนไลน์สามารถสร้างให้เกิดชุมชนและกลุ่มสังคมได้ แต่ต้องทำในระยะยาวและมีแผนการจัดการที่ดี แต่คุณดวงฤทัยเห็นว่าในขณะที่ทำเพจของร้านนับเป็นการทำงานแบบวันต่อวัน กล่าวคือ เมื่อมีหนังสือใหม่เข้าร้านก็จะรีวิว จึงเห็นว่าตั้งแต่ปีหน้า (2558) เมื่อมีเว็บไซต์ของร้านน่าจะช่วยให้เกิดการเกาะกลุ่มและสร้างสังคมของผู้ที่ชอบวิจารณ์ได้ชัดเจนและเพิ่มมากขึ้น และสามารถนำเสนอประเด็นเกี่ยวกับการวิจารณ์หนังสือได้มากขึ้น

ทัศนะเกี่ยวกับการวิจารณ์วรรณกรรมตั้งแต่ในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต

คุณดวงฤทัยเห็นว่าหากให้นึกว่ามีนักวิจารณ์คนใดที่ยังทำงานวิจารณ์หนังสืออยู่ในปัจจุบัน เช่น อาจารย์ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิชย์ ซึ่งเป็นนักวิชาการมากกว่าเป็นนักวิจารณ์ คุณจรูญพร ปรปักษ์ประลัย ซึ่งในปัจจุบันติดภาพของการเป็นกรรมการตัดสินรางวัลวรรณกรรมต่างๆ ก็ยังไม่ถือว่าเป็นนักวิจารณ์ เนื่องจากคุณดวงฤทัยเห็นว่า นักวิจารณ์ควรจะเป็นผู้ที่ปลอดจากสิ่งเหล่านี้ และหากนักวิจารณ์ไม่เป็นบุคคลที่มีผู้รู้จักมากนักจะช่วยให้เขียนวิจารณ์ได้ดีขึ้น เพราะนักวิจารณ์ควรเป็นผู้ที่อยู่เบื้องหลัง และควรปลอดจากอคติใดๆ ที่จะมาชักจูงให้เขามีอคติส่วนตัวได้ แต่อาจเป็นการตั้งความหวังมากเกินไป

การวิจารณ์ในสื่อออนไลน์นั้น คุณดวงฤทัยเล่าว่าเคยมีประสบการณ์เขียนวิจารณ์หนังสือในบล็อกแก็ง (ww.bloggang.com) และได้รางวัลบล็อกวิจารณ์หนังสือดีเด่นจากบล็อกแก็ง 3 ปีซ้อน และบรรยากาศการวิจารณ์ในบล็อกแก็งเมื่อก่อนสนุกมาก ซึ่งใช้เวลาในการเขียนและอัพบล็อกประมาณครึ่งวันต่อครั้ง ขณะที่เขียนบล็อกจะมีเพื่อนในบล็อกเป็นจำนวนมาก และมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือและการวิจารณ์หนังสืออย่างจริงจังมากกว่าคอมเมนท์ในเฟซบุ๊กปัจจุบัน เช่นเดียวกับกลุ่มห้องสมุดของเว็บไซต์พันทิป สมาชิกส่วนใหญ่เป็นนักเขียนและนักแปลที่อ่านและวิจารณ์หนังสืออย่างจริงจัง ซึ่งการวิจารณ์ในกระทู้ห้องสมุดขณะนั้นมีผลต่อการตัดสินใจเลือกงานไปตีพิมพ์ของสำนักพิมพ์ด้วย เพราะผู้ที่ทำงานสำนักพิมพ์จะเข้าไปติดตามกระแสหนังสือจากพื้นที่แห่งนี้ด้วย เช่น หนังสือเล่มใดน่าแปล แต่ในขณะนี้พบว่าความเคลื่อนไหวของการวิจารณ์ในบล็อกแก็งและห้องสมุดของพันทิปลดน้อยลงมาก และนับตั้งแต่มีเฟซบุ๊ก คุณดวงฤทัยยอมรับว่าไม่ได้เข้าบล็อกแก็งเลย

สำหรับภาพรวมของการวิจารณ์วรรณกรรมพบว่ายังมีในปริมาณที่น้อยมากเมื่อเทียบกับจำนวนหนังสือ จากประสบการณ์ที่ทำร้านหนังสือพบว่า แต่ละวันมีหนังสือเข้ามาเป็นจำนวนมาก ทั้งๆ ที่ร้านก็องดิดเป็นร้านหนังสือขนาดเล็ก ในแฟนเพจของร้านรีวิวคนเดียวไม่ทัน จึงต้องให้แอดมินเพจของร้านช่วย ซึ่งแอดมินเป็นนักศึกษาที่ทำงานนอกเวลา และมีน้องที่ทำงานประจำที่ร้านอีกคนหนึ่งช่วยรีวิวด้วย แต่ก็ยังรีวิวไม่ทัน อย่างไรก็ดี การรีวิวที่ทำอยู่ก็ยังไม่ได้อย่างที่ตั้งใจ เพราะยังไม่ใช่การรีวิว แต่เป็นการแนะนำหนังสือมากกว่าว่ามีหนังสือเรื่องนี้เข้ามา จึงยังรู้สึกคิดถึงเว็บไซต์หรือพื้นที่ที่วิจารณ์อย่างจริงจัง ไม่ก็ยังไม่เห็นมากนักในปัจจุบัน

ในฐานะที่อยู่ในวงการหนังสือ คุณดวงฤทัยต้องยอมรับว่า การวิจารณ์มีปัญหา ถ้ายังไม่สามารถที่จะก้าวข้ามความสัมพันธ์ส่วนตัวกันได้ กล่าวคือ หากหนังสือเล่มใดเพื่อนเป็นคนทำก็เป็นเรื่องยากมากที่จะบอกเขาถึงข้อบกพร่องของหนังสือ และถ้ายิ่งเป็นการบอกเขาออกสื่อก็ยิ่งยากขึ้นไปอีก ทั้งๆ ที่ในความเป็นจริง ควรที่จะบอกกัน การวิจารณ์ที่เกิดขึ้นจึงกลายเป็นการเลือกหนังสือที่ดีมาวิจารณ์ ซึ่งในความเป็นจริงควรที่จะมีการวิจารณ์เชิงตำหนิได้ ดังนั้นจึงจะต้องหาวิธีเขียนที่จะไม่กระทบกับความสัมพันธ์นั้นด้วย ซึ่งผู้ที่จะเขียนวิจารณ์เช่นนี้ได้จะต้องเก่งมาก คุณดวงฤทัยยอมรับว่า ตนเองยังไปไม่ถึงจุดนั้น เพราะผู้ที่เขียนรีวิวได้ดีจะต้องเป็นผู้ที่อ่านหนังสืออย่างช่ำชอง และมีเวลาตั้งสติกับสิ่งที่ตนเขียน แต่การที่ต้องดูแลจัดการร้านหนังสือด้วยตนเอง จึงไม่มีเวลาที่จะมุ่งมั่นไปที่การเขียนบทวิจารณ์อย่างจริงจังได้

เมื่อพื้นที่การวิจารณ์ขาดหายจะส่งผลต่อนักเขียนด้วย เพราะนักเขียนขาดโอกาสที่จะทราบว่างานของตนดีหรือไม่ และควรปรับปรุงต่อไปอย่างไร ยิ่งในช่วงปัจจุบันที่การวิจารณ์เป็นการชื่นชมเป็นส่วนใหญ่ จะทำให้ไม่เห็นหนังสือเล่มนั้นอย่างรอบด้าน ดังนั้น ในความเป็นจริงนักเขียนน่าจะมีผู้ที่วิจารณ์หนังสือของเขาอย่างจริงจัง แม้ว่านักเขียนจะมีบรรณาธิการส่วนตัว แต่ก็ทำหน้าที่เป็นบรรณาธิการ มากกว่าเป็นนักวิจารณ์หนังสือ

คุณดวงฤทัยยอมรับว่าเมื่อก่อนเคยอ่านบทวิจารณ์ที่เผยแพร่ในนิตยสารและหนังสือพิมพ์ต่างๆ เมื่อผ่านหน้าแผงขายหนังสือก็จะเปิดดูว่ามีบทวิจารณ์ชิ้นใดน่าสนใจ แต่ในปัจจุบันอ่านบทวิจารณ์ในสื่อนี้น้อยลง ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะมีบทวิจารณ์ในสื่อสิ่งพิมพ์น้อยลงด้วย และบทวิจารณ์ที่เผยแพร่อยู่ก็ไม่ค่อยดึงดูดความสนใจให้อ่านมากนัก ขณะนี้อ่านบทวิจารณ์เฉพาะในนิตยสาร*ไรเตอร์*ที่เปิดพื้นที่การวิจารณ์อย่างจริงจัง แต่อ่านผ่านทางอินเทอร์เน็ตมากขึ้น การรีวิวและการวิจารณ์หนังสือที่มีเพิ่มมากขึ้นในสื่อออนไลน์ และมีรูปแบบการวิจารณ์ที่เปลี่ยนไป ซึ่งแสดงให้เห็นว่าวัฒนธรรมการวิจารณ์ในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไป แต่อย่างไรก็ดี ผู้อ่านจะเป็นผู้ตัดสินเองว่าบทวิจารณ์หรือรีวิวชิ้นใดดีหรือไม่ดีอย่างไร แม้ว่าจะมีบทวิจารณ์หรือบทรีวิวบางชิ้นที่มีคำผรุสวาทก็ตาม แต่ในปัจจุบันพบว่า งานชิ้นใดที่มีการใช้ภาษาแบบ “เกรียนๆ” กลับมีผู้แชร์เป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ คุณดวงฤทัยยอมรับว่า แต่เดิมเวลาที่จะสืบค้นข้อมูลจะไปค้นที่ห้องสมุด แต่ปัจจุบันสืบค้นผ่านอินเทอร์เน็ตแทน ซึ่งในช่วง 2 ปีที่ผ่านมาไม่ได้ไปห้องสมุดอีก

อย่างไรก็ดี คุณดวงฤทัยเห็นว่าอนาคตของการวิจารณ์วรรณกรรมแบบเต็มรูปอาจจะไม่ค่อยมีหวังมากนัก พิจารณาจากจำนวนนักวิจารณ์ที่เคยมีบทบาทก็ลดบทบาทของตนลง อาทิ อาจารย์เจตนา นาควัชระ ที่ในปัจจุบันวิจารณ์ดนตรีคลาสสิกมากขึ้น ขณะเดียวกันสภาพสังคมกับสื่อในปัจจุบันเหมือนกับที่อาจารย์นิธิ เอียวศรีวงศ์ เคยเขียนถึงไว้นานมากกว่า 10 ปีแล้วว่าจะเป็น

“สังคมกะพริบ” แม้ว่าในช่วงนั้นอาจารย์ยังไม่ได้กล่าวถึงคอมพิวเตอร์มากนัก กล่าวคือ อะไรที่วูบวาบจะได้รับความสนใจจากคนส่วนใหญ่มากกว่า ดังจะเห็นได้ว่าในปัจจุบันคนจะแชร์ภาพมากกว่าตัวอักษร จึงนับเป็นโจทย์ที่ยากมากสำหรับผู้ที่ทำหนังสือ ซึ่งวัฒนธรรมหนังสือต้องต่อสู้กับวัฒนธรรมภาพ (visual culture) เช่นนี้ให้ได้ ทั้งยังพบว่า เพจของร้านหนังสือคนมักจะชอบแชร์ภาพ ทำให้หลายร้านพยายามที่จะทำรูปให้สวยเพื่อจะให้คนแชร์ โดยแทบจะนึกถึงภาพมากกว่าคำพูด แม้กระทั่งการอ้างข้อความสั้นๆ จากหนังสือจำเป็นต้องมีภาพประกอบด้วย จึงเห็นได้ว่าในปัจจุบันวัฒนธรรมการอ่านและการรับสื่อของคนในยุคปัจจุบันเปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิง

การสนทนาเกี่ยวกับวรรณกรรมไทยจะอยู่ในกลุ่มเฉพาะเล็กๆ ของผู้ที่อยู่ในแวดวงวรรณกรรม เช่น กลุ่มนักเขียน กลุ่มบรรณาธิการ ร้านหนังสือขนาดเล็ก กลุ่มรีวิว ซึ่งร้านก็องดิดก็พยายามที่จะช่วยสนับสนุนให้การวิจารณ์คงอยู่และเพิ่มมากขึ้นโดยเฉพาะวรรณกรรมไทย คุณดวงฤทัยตั้งใจไว้ว่าในปีหน้า (2558) จะเน้นการวิจารณ์วรรณกรรมไทยเพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการเขียนรีวิว และการเสวนา ซึ่งต้องพิจารณากันต่อไปว่าจะกระตุ้นได้มากน้อยเพียงใด แต่ในฐานะร้านหนังสือคงจะเลี่ยงไม่ได้ที่ต้องพิจารณากระแสสังคมและกระแสตลาดไปพร้อมกันด้วย เพราะในปัจจุบันตลาดวรรณกรรมกระแสหลักในประเทศไทยยังคงเป็นวรรณกรรมต่างประเทศมากกว่าวรรณกรรมไทย แม้ว่าสำนักพิมพ์คุณภาพที่พิมพ์วรรณกรรมไทยยังมีอยู่ แต่เน้นการพิมพ์ของนักเขียนในสังกัดของตน อาจส่งผลให้งานวรรณกรรมไทยมีไม่หลากหลายมากนัก ขณะเดียวกันพบว่าเป็นหมุดหมายที่น่าจะดีที่ร้านหนังสือขนาดเล็กของเพื่อนๆ เริ่มหันมาให้ความสนใจงานวรรณกรรมไทยเพิ่มขึ้น อาทิ สำนักพิมพ์ไต้ฝุ่นหันมาพิมพ์งานวรรณกรรมคลาสสิกของไทยอีกครั้ง เช่น ผลงานของศรีบูรพา นอกจากนี้อาจจะต้องฝากความหวังเกี่ยวกับการวิจารณ์วรรณกรรมไว้กับคนรุ่นใหม่ที่สนใจการวิจารณ์

หากการวิจารณ์วรรณกรรมจะกลับมาได้รับความนิยมอีกครั้ง คุณดวงฤทัยเชื่อว่าต้องอาศัยกระแสบางอย่างที่มีการกล่าวถึงหรือสนทนากันในคลิปหรือในสื่อสังคมต่างๆ แต่ก็จะเป็นการกล่าวถึงอย่างรีบๆ เร็วๆ และฉาบฉวย ทั้งนี้เห็นว่าต่อไปการสนทนาเกี่ยวกับงานวรรณกรรมอย่างจริงจังจะลดลง และผู้คนจะสนใจเข้าร่วมกิจกรรมการเสวนาหนังสือในพื้นที่จริงลดลง แต่จะนิยมชมกิจกรรมการเสวนาเหล่านี้ผ่านคลิปวีดิโอออนไลน์มากขึ้น

จากเดิมที่การวิจารณ์ในสื่อสิ่งพิมพ์มีอิทธิพลต่อนักอ่านและนักเขียนในสังคมไทย แต่ในปัจจุบันเมื่อบทวิจารณ์เปลี่ยนพื้นที่ไปเผยแพร่ในสื่ออินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้น สื่อดังกล่าวจะมีอิทธิพลต่อนักอ่านและนักเขียนเท่ากับสื่อสิ่งพิมพ์หรือไม่ อย่างไร

คุณดวงฤทัยเชื่อว่าสื่ออินเทอร์เน็ตส่งอิทธิพลอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นหรือหนังสือเล่มใดที่ได้รับการกล่าวถึงเป็นจำนวนมาก หรือมีการแชร์เรื่องราวใดเป็นจำนวนมากก็จะกระตุ้นให้ผู้คนสนใจและติดตามอ่านเพิ่มขึ้น เช่น กรณีที่ร้านก็องดิดโพสต์ “Books of the Year” ของร้าน ซึ่งหนึ่งในนั้นมีหนังสือของสำนักพิมพ์ A Book ทางสำนักพิมพ์ขอแชร์ไปที่หน้าเพจของตน และมีคนแชร์ต่ออีกเป็นจำนวนมาก จึงเห็นได้ว่าการแชร์นับว่ามีอิทธิพลกระตุ้นให้คนไปอ่านหนังสือเล่มนั้นๆ ได้อย่างไม่น่าเชื่อ เช่นเดียวกับการโพสต์ข้อความสั้นๆ จะได้รับความสนใจและการแชร์ต่อเป็นจำนวนมาก เช่นในกรณีของร้านก็องดิดทำ “Book’s Quotes” ของนักเขียน ซึ่งมีการอ้างข้อความ 2 บรรทัดกับมีรูปนักเขียน มีผู้แชร์ต่อเป็นร้อย แต่บทรีวิวหนังสือกลับมีผู้แชร์ต่อน้อยมาก ซึ่งเข้ากับธรรมชาติของสื่อนี้ คือ “เร็ว สั้น จบในหนึ่งวัน (เพราะพอขึ้นวันใหม่ก็ลืมแล้ว หากไม่มีผู้ใดแชร์ต่อ

หรือหากจะอยู่ในกระแสความสนใจของผู้คนได้นานที่สุดก็ไม่เกิน 3 วัน)" เมื่อสื่อออนไลน์ในปัจจุบันรวดเร็วมาก จนผู้อ่านอาจไม่มีเวลาให้กับการรีวิวขนาดยาว งานวิจารณ์ต้องคิดหาวิธีที่เราจะต่อสู้กับสื่อที่รวดเร็วขนาดนี้ให้ได้ เพราะงานวิจารณ์ขนาดยาวที่ไม่ได้มีผู้แชร์ก็จะทำให้คนส่วนใหญ่ขาดโอกาสที่จะรับทราบว่ามีงานชิ้นนี้อยู่

อย่างไรก็ดี คุณดวงฤทัยเห็นว่า ผู้คนในปัจจุบันเสพข่าวแบบวันต่อวันผ่านเฟซบุ๊กมากเกินไป ซึ่งคนวรรณกรรมหลายคนเริ่มตระหนักถึงปัญหาความเร็วของสื่อใหม่นี้แล้ว จึงเห็นว่าควรที่จะหาเวลามาทำอะไรที่เป็นรูปธรรมและเป็นกอบเป็นกำมากขึ้น หรือเป็นการทำงานระยะยาวที่จะช่วยหยุดความเร็วของสื่อออนไลน์ โดยการเปิดโอกาสให้มีการสนทนากันเฉพาะด้านมากขึ้น ซึ่งตั้งใจว่าเมื่อเปิดเว็บไซต์ของร้านจะพยายามทำส่วนการวิจารณ์หนังสือเพิ่มมากขึ้นต่อไป

อย่างไรก็ดี คุณดวงฤทัยเชื่อว่า นักเขียนยังสนใจบทวิจารณ์อยู่ แต่ปัจจุบันข่าวสารไหลบ่าเข้ามาอย่างสะดวก รวดเร็วและหลากหลายมากกว่าแต่ก่อน ซึ่งผู้คนยังมีเวลาอ่านหนังสือและสนทนากันเรื่องหนังสือมากกว่านี้ จึงดูเหมือนว่าชีวิตแต่ก่อนจะช้ากว่ายุคที่อินเทอร์เน็ตแพร่หลายอย่างในยุคปัจจุบันมาก คนในยุคนี้จำเป็นต้องปรับตัวให้ทันกับสื่อสมัยใหม่ แต่วงวรรณกรรมไทยส่วนใหญ่ยังตามสื่อใหม่ไม่ทัน ส่วนผู้ที่ตามสื่อสมัยใหม่ทันส่วนใหญ่ก็มักจะสนใจรูปแบบ (form) ที่ต้องดึงดูดและปะทะสายตาของคนก่อน จึงไม่สนใจเนื้อหา (content) มากนัก เช่น ร้านหนังสือบางแห่งจะถ่ายรูปหนังสือสวยมาก ซึ่งดึงดูดให้คนสนใจที่จะซื้อหนังสือ ส่วนเนื้อหาที่นำเสนอส่วนใหญ่จะใช้ข้อความที่ปรากฏที่หน้าปกและหลังปกหนังสือเล่มนั้นๆ

ในฐานะเจ้าของสำนักพิมพ์และเจ้าของร้านหนังสืออยากเห็นการวิจารณ์ในลักษณะใด

คุณดวงฤทัยกล่าว่าการวิจารณ์ยังมีอยู่ ในช่วงที่มีอินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะเว็บบอร์ดและบล็อกช่วยในการวิจารณ์วรรณกรรมเป็นอย่างมาก เพราะพื้นที่ดังกล่าวเอื้อให้เขียนวิจารณ์ขนาดยาวได้ ขณะเดียวกันยังมีการถกเถียงเกี่ยวกับงานวรรณกรรมอย่างจริงจัง เช่น เว็บไซต์ Underground เว็บไซต์ Thaipoet จะเห็นว่าบางครั้งมีผู้สนทนากันในกระทู้เกี่ยวกับการวิจารณ์หนังสือ ซึ่งอาจจะต้องเป็นผู้ที่ติดตามเฉพาะว่าขณะนี้เขากำลังถกเถียงกันเรื่องนี้ แต่พอมาถึงยุคเฟซบุ๊ก ข้อมูลต่างๆ ไหลไปอย่างรวดเร็ว และมีเรื่องใหม่ๆ เข้ามาทดแทนอย่างรวดเร็ว จึงเห็นว่าการมีเว็บไซต์จะช่วยการวิจารณ์ได้มาก เพราะช่วยให้บทวิจารณ์อยู่นาน

บทบาทของร้านหนังสือต่อการสนับสนุนวรรณกรรม

คุณดวงฤทัยเห็นว่าจากปัญหาเศรษฐกิจในปัจจุบัน ทำให้ร้านหนังสือต่างๆ มุ่งการพยายามหาหนทางทำให้ร้านหนังสือของตนอยู่รอดจึงเน้นการขายเป็นหลัก โดยเฉพาะร้านหนังสือขนาดใหญ่ เช่น ซี.เอ็ด. บุ๊ก ที่ต้องลดสาขาลง และขายสิ่งอื่นที่มิใช่หนังสือมากขึ้น ขณะเดียวกันร้านหนังสือต่างๆ ในปัจจุบันต้องตามกระแสของสังคมที่เกี่ยวกับการขายให้ทัน เพราะในปัจจุบันมีวิธีการใหม่ในการสั่งซื้อสินค้ามากขึ้น เช่น การสั่งซื้อหนังสือล่วงหน้า (pre-order) จึงเป็นไปได้ยากมากที่จะให้ร้านหนังสือต่างๆ ให้ความสนใจและให้ความสำคัญกับการวิจารณ์

ในขณะที่ร้านหนังสือขนาดเล็กมักจะมีการรีวิวหนังสือ ซึ่งผู้อ่านส่วนหนึ่งเห็นว่าเพจรีวิวเหล่านี้มีความน่าสนใจ แต่ในฐานะผู้จัดทำกลับพบว่า ยอดไลค์จำนวนมากของเพจร้านหนังสือก็องดิดอยู่ที่การ “อ้างข้อความ” (quote) ต่างๆ ในหนังสือ ซึ่งไม่ได้ช่วยการอ่านหนังสือแต่อย่างใด เพราะเป็นเพียงข้อความสั้นๆ ประมาณ 2-3 บรรทัดเท่านั้น และที่คนแชร์ก็เพราะว่าข้อความหรือคำเหล่านั้นโดนใจเท่านั้นเอง แม้ว่าในปัจจุบันจึงลดในส่วนนี้ลง และเพิ่มในส่วนของการรีวิวหนังสือให้มากขึ้น ซึ่งก็พบว่ายอดผู้อ่านและผู้แชร์ในเพจก็ลดน้อยลงตามไปด้วย ดังนั้น ในการรีวิวหนังสือในปัจจุบันจึงเริ่มด้วยการอ้างข้อความในหนังสือประมาณ 1-2 บรรทัด ก่อนจะเสนอทัศนะวิจารณ์ขนาดยาว เพื่อดึงดูดผู้อ่าน เพราะจะเห็นว่าบทรีวิวใดที่มีการยกข้อความในหนังสือนำจะมีผู้เข้ามาอ่านมากกว่า ดังนั้น การยกข้อความจะช่วยให้คนส่วนใหญ่มีโอกาสเห็นบทรีวิวมากกว่า

กลุ่มและเครือข่ายวรรณกรรมและการวิจารณ์วรรณกรรมที่น่าสนใจ

คุณดวงฤทัยกล่าวว่า แต่เดิมชอบกลุ่ม Thaipoetsociety และ Thaiwiritter.net แต่ปิดไปแล้วในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังมีร้านหนังสือฟิลาเดลเฟีย ที่อุบลราชธานี ซึ่งเคยจัดกิจกรรมการเสวนาเกี่ยวกับหนังสือ แต่ปัจจุบันเริ่มลดลงแล้ว ร้านหนังสือบูคู ที่ปัตตานี น่าสนใจ แต่จะจัดกิจกรรมการเสวนาที่ค่อนข้างเฉพาะ โดยจะเน้นเกี่ยวกับวัฒนธรรมมุสลิม แม้ว่ากิจกรรมที่จัดจะไม่ค่อยเกี่ยวกับหนังสือเท่าใดนัก นับเป็นลักษณะเด่นของพื้นที่ ร้านหนังสือ Bookmoby ส่วนกลุ่มวิจารณ์หนังสือในสื่อออนไลน์ที่น่าสนใจ เช่น กลุ่ม 60 book’hunter เป็นกลุ่มที่รีวิวหนังสือทุกวัน เป็นกลุ่มคนที่อ่านหนังสือหลากหลาย และมีนัดพบกันเพื่อไปห้องสมุดด้วย คุณดวงฤทัยคาดว่ากลุ่มเหล่านี้อาจจะมาแทนกระทู้ในพันทิป แต่อาจจะตามหายากขึ้นกว่าแต่ก่อน หากไม่รู้จักกลุ่มเหล่านี้มาก่อน

ผู้ให้สัมภาษณ์: **อาจารย์อาทิตย์ ศรีจันทร์**

ตำแหน่ง: **อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร**

ผู้สัมภาษณ์: **กรรณิการ์ ถนอมปัญญารักษ์ อรพินท์ คำสอน**

วันที่สัมภาษณ์: 9 มกราคม 2558 เวลา 14.00-17.00 น.

สัมภาษณ์ที่: **ร้านกาแฟเวลโล มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์**

ผู้ถอดเทป: **กรรณิการ์ ถนอมปัญญารักษ์**

==========

ถาม ในการสอนหนังสือของอาจารย์ได้นำผลงานของโครงการฯ ที่ผ่านมาในการเรียนการสอนด้วยหรือไม่

อาจารย์อาทิตย์ อาจารย์สอนหนังสือ 5 ปี การสอนของอาจารย์ได้นำหนังสือผลงานวิจัยของโครงการฯ ไปใช้เป็นตัวอย่างในการเรียนการสอน เช่น หนังสือรวมบทวิจารณ์สาขาวรรณศิลป์ และ*ทางไปสู่วัฒนธรรมแห่งการวิจารณ์* ของอาจารย์เจตนา นาควัชระ เป็นตัวอย่างให้นักศึกษาเรียนรู้ว่าการวิจารณ์วรรณกรรมมีหลากหลายรูปแบบ อาจารย์รู้จักผลงานของโครงการฯ จากการระบุเป็นหนังสือต้องอ่านในรายวิชาเรียน และเมื่ออาจารย์มาสอนหนังสือได้แนะนำหนังสือผลการวิจัยของโครงการฯ ให้นักศึกษาอ่านอีกด้วย ในการเรียนการสอนวิชาวรรณกรรมหรือการวิจารณ์วรรณกรรมเบื้องต้นส่วนมากใช้ผลงานของโครงการฯ และอาจารย์ยังติดตามผลงานของโครงการฯ จากเฟซบุ๊กและเว็บไซต์โครงการ

ถาม ประวัติส่วนตัวของอาจารย์อาทิตย์

อาจารย์อาทิตย์ อาจารย์จบการศึกษาระดับปริญญาตรีและโทจากภาควิชาวรรณคดีไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อจบการศึกษาระดับปริญญาโทได้ทำงานในสำนักพิมพ์ freeform เป็นเวลา 10 เดือน และเป็นอาจารย์พิเศษที่มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา และปัจจุบันเป็น อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ถาม หลักสูตรภาษาไทยของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครเน้นการเรียนการสอนในด้านใดเป็นพิเศษหรือไม่

อาจารย์อาทิตย์ หลักสูตรไม่ได้เน้นในด้านใดด้านหนึ่งแต่เป็นการเน้นการฟัง พูด อ่าน เขียน เพื่อสามารถสื่อสารได้เข้าใจ ซึ่งต่างจากสถาบันการศึกษาขนาดใหญ่ที่ภาควิชาภาษาไทยเน้นความลุ่มลึกทางศาสตร์ของภาษาหรือวรรณกรรม เช่น คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยแยกออกเป็นสามส่วนคือ ภาษาไทย คติชน วรรณกรรม นิสิตสามารถเลือกเรียนในสิ่งที่

สนใจ นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดของโครงสร้างการจัดการเรียนการสอนที่กำหนดเปิดรายวิชาเรียนในแต่ละเทอมไว้แล้ว ทำให้นักศึกษาต้องเลือกวิชาที่เปิดสอนเท่านั้น อีกทั้งรายวิชาการวิจารณ์มีน้อยและไม่ได้เน้นในเรื่องการคิด

ถาม อาจารย์อาทิตย์สนใจการวิจารณ์วรรณกรรมได้อย่างไร

อาจารย์อาทิตย์ ส่วนตัวอาจารย์สนใจวรรณคดีและการวิจารณ์วรรณกรรมตั้งแต่เรียนในระดับมหาวิทยาลัย เนื่องจากศึกษาทางด้านวรรณกรรมไทยทั้งในระดับปริญญาตรีและโท อีกทั้งยังเคยได้ทำงานในแวดวงหนังสือจึงได้อ่านบทวิจารณ์หนังสือ อาจารย์ได้ศึกษาการวิจารณ์อย่างต่อเนื่อง เมื่อสอนในสถาบันการศึกษาจึงสนใจการวิจารณ์เพิ่มมากขึ้นและมีผลงานการวิจารณ์วรรณกรรม

ถาม จากประสบการณ์ของอาจารย์มองการวิจารณ์วรรณกรรมเป็นอย่างไรบ้าง

อาจารย์อาทิตย์ การวิจารณ์วรรณกรรมเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคม การวิจารณ์แต่เดิมผู้วิจารณ์เป็นผู้ศึกษาหรือสนใจในด้านวรรณกรรมโดยเฉพาะ การวิจารณ์วรรณกรรมในปัจจุบันได้ขยายไปสู่วงวิชาการสาขาอื่น ซึ่งเห็นได้ชัดเจนจากปี 2550 จนถึงปัจจุบัน มีการวิจารณ์วรรณกรรมจากศาสตร์อื่นเช่น คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มีวิชาวรรณกรรมกับการเมือง อาจารย์ชัยวัฒน์ สถาอานันท์เป็นผู้สอน แต่ผู้อยู่ในวงวรรณกรรมไม่ทราบว่าในวงวิชาอื่นมีการอ่านงานวรรณกรรม จึงทำให้ไม่รู้ว่ามีวิธีคิดการมองวรรณกรรมที่แตกต่างออกไป ด้วยเหตุนี้จึงทำให้การวิจารณ์วรรณกรรมยังคับแคบ การอ่านและวิจารณ์วรรณกรรมในแบบหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ ซึ่งเป็นการอธิบายตัวบทความงามและความซาบซึ้งในตัวงานได้ครอบงำการอ่านและการวิจารณ์วรรณกรรมไทย ปัจจุบันมีวิธีการศึกษาวรรณกรรมในวิชาวัฒนธรรมศึกษา (Culture Studies) ทำให้การอ่านวิจารณ์วรรณกรรมเริ่มนำทฤษฎีมาใช้ และการอ่านวรรณกรรมจากมุมมองของศาสตร์อื่น ซึ่งมีมุมมองแตกต่างหลากหลาย อาจารย์เห็นว่าการอ่านวรรณกรรมแบบ criticism ได้ขยายเข้ามาในการศึกษาวรรณกรรมไทย โดยเริ่มจากสถาบันการศึกษา และขยายไปยังนอกสถาบันการศึกษา

ถาม ในช่วง พ.ศ. 2530-2540 เป็นช่วงที่การวิจารณ์วรรณกรรมมีความคึกคักเป็นอย่างมาก จากงานวิจารณ์วรรณกรรมของอาจารย์นพพร ประชากูลและอาจารย์ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิชย์

อาจารย์อาทิตย์ ช่วงเวลานั้นเป็นจุดสำคัญของการวิจารณ์วรรณกรรม เมื่ออาจารย์นพพร อาจารย์ชูศักดิ์นำทฤษฎีด้านสัญศาสตร์ ของ โรล็อง บาร์ต มาใช้เปิดพื้นที่การอ่านวรรณกรรมให้กว้างขวางมากขึ้น และมีการนำศาสตร์อื่นเข้ามาใช้ด้วย ทั้งนี้อาจารย์ชูศักดิ์เป็นอาจารย์ภาควิชาภาษาและวรรณคดีอังกฤษ อาจารย์นพพรเป็นอาจารย์ภาควิชาภาษาฝรั่งเศส รวมถึงอาจารย์ประชา สุวีรานนท์มาจากทางด้านกราฟฟิกดีไซน์ แต่ผู้ที่อยู่ในวงวรรณกรรมไทยยังคงใช้วิธีคิดแบบเดิมในการศึกษาวรรณกรรมไทย ซึ่งยังคงอิงอยู่กับความซาบซึ้งในตัวบทของงานวรรณกรรมไม่ได้สร้างผลกระทบหรือทำให้เข้าใจสังคมมากขึ้น อาจารย์เห็นว่ากลุ่มการวิจาณ์สัญศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เป็นการเปิดศักราชใหม่ของการวิจารณ์วรรณกรรมไทย เมื่อการวิจารณ์โดยใช้สัญศาสตร์หายไป ในปัจจุบันยังมีกลุ่มทำงานวิจารณ์ในแนวใหม่ เช่น กลุ่มอาจารย์คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย อาจารย์สุรเดช โชติอุดมพันธ์ อาจารย์แพร จิตติพลังศรี อาจารย์ทอแสง เชาว์ชุติ อาจารย์ชุติมา ประกาศวุฒิสาร นักวิชาการรุ่นใหม่ที่ยังทำงานวิจารณ์ ในขณะที่นักวิจารณ์รุ่นก่อนหน้านี้ก็ไม่ทำงานวิจารณ์แล้ว

ถาม ในช่วงสิบปีที่ผ่านมาการวิจารณ์วรรณกรรมหายไป

อาจารย์อาทิตย์ ประเด็นนี้เป็นสิ่งที่อาจารย์สงสัยเช่นเดียวกัน นักวิชาการวิจารณ์วรรณกรรมช่วงอายุ 40-50 ปี หายไป นักวิชาการรุ่นต่อมาคืออาจารย์ใหม่ที่มีอายุ 30 ปี จะเห็นว่านักวิชาการขาดช่วงไปสิบปี ซึ่งอาจเกิดจากหลังจากวิกฤติต้มยำกุ้งได้เกิดวรรณกรรมแนวใหม่เช่น งานของกนกพงศ์ สงสมพันธ์ หรือปราดา หยุ่น โดยเฉพาะเมื่อ "ความน่าจะเป็น" ได้รับรางวัลซีไรต์มีการวิจารณ์กลับมาคึกคักอีกครั้ง ในช่วง 5-6 ปีที่ผ่านมา การวิจารณ์ได้เปลี่ยนจากสื่อสิ่งพิมพ์เข้าไปอยู่ในพื้นที่สื่ออินเทอร์เน็ตมากขึ้น สิ่งนี้เป็นความเปลี่ยนแปลงจากเทคโนโลยีทำให้เข้าถึงข้อมูลง่ายกว่า แต่การใช้สมาร์ทโฟนไม่เหมาะกับอ่านข้อความขนาดยาวหรือมีการอ้างอิง ซึ่งตรงข้ามกับบทวิจารณ์วรรณกรรมที่มีขนาดยาว และหากจะอ่านบทวิจารณ์เข้าใจได้ต้องอ่านงานวรรณกรรมด้วย รูปแบบการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้การวิจารณ์หนังสือเปลี่ยนแปลงเป็นการรีวิวหนังสือ ปัจจุบันมีผู้อ่านรีวิวหนังสือเป็นจำนวนมาก เนื่องจากมีหนังสือตีพิมพ์ออกจำหน่ายในแต่ละเดือนเป็นจำนวนมาก จึงทำให้มีการรีวิวหนังสือเพิ่มมากขึ้น เพื่อใช้ในการตัดสินใจเลือกหนังสือ การอ่านรีวิวจะช่วยให้เลือกอ่านหนังสือในแบบที่ผู้อ่านต้องการ โดยไม่เสียเวลามากนัก ปัจจุบันการแนะนำหนังสือในสื่อออนไลน์เป็นที่นิยมมากกว่าการอ่านหน้าปกหนังสือหรือคำนำหนังสือ

อาจารย์เห็นว่าผู้อ่านบทรีวิวหนังสือมีสองลักษณะ คือเพื่อใช้ในการตัดสินใจซื้อหนังสือและต้องการรู้ว่าผู้อื่นมีความคิดเกี่ยวกับหนังสืออย่างไร เช่น เพจ *เปลี่ยนปก* มีการเขียนรีวิวหนังสือเป็นประจำ และผู้ติดตามอ่านรีวิวหนังสือเป็นจำนวนมาก เนื่องจากต้องการแบ่งปันความรู้สึกร่วมในการอ่านหนังสือ เฟซบุ๊กทำให้การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นสะดวกและโต้ตอบได้ในทันที ซึ่งต่างจากสื่อสิ่งพิมพ์ที่อ่านแล้วต้องใช้เวลาในการแสดงความคิดเห็น อาจารย์เคยร่วมแสดงความคิดเห็นในเรื่องวรรณกรรมในเฟซบุ๊กมีการแสดงความคิดเห็นต่อเนื่องเกือบหนึ่งร้อยความคิดเห็น เพซบุ๊กสร้างการวิจารณ์ในรูปแบบใหม่ที่คึกคักขึ้นมาได้ สื่อสังคมออนไลน์สร้างรูปแบบการวิจารณ์ไม่เป็นทางการ ซึ่งการวิจารณ์วรรณกรรมในปัจจุบันไม่ได้ต้องการความเป็นทางการ หากการวิจารณ์แบบเป็นทางการเพื่อเป็นผลงานทางวิชาการจะพิมพ์เผยแพร่ในวารสารทางวิชาการมากกว่า

ถาม จากการติดตามสื่อสังคมออนไลน์โดยเฉพาะหน้าแฟนเพจเฟซบุ๊กวรรณกรรม มีการแสดงความคิดเห็นไม่คึกคักเท่าไรนัก

อาจารย์อาทิตย์ การแสดงความคิดเห็นคึกคักจะอยู่ในเฟซบุ๊กกลุ่มปิด เนื่องจากมีความปลอดภัย เพราะการแสดงความคิดเห็นในบางประเด็นมีความละเอียดอ่อนและอาจเสี่ยงจะผิดต่อกฎหมายจึงไม่สามารถสนทนาได้อย่างเปิดเผย อาจารย์เคยสนทนาวิจารณ์นักเขียนแนวขนบในกลุ่มปิดกับกลุ่มผู้อ่านหนังสือจริงจัง ซึ่งต้องมีการวิจารณ์นักเขียนชั้นผู้ใหญ่จึงไม่สามารถแสดงความคิดเห็นในพื้นที่สาธารณะได้ แม้ว่าประเด็นที่กล่าวถึงจะมีหลักการทางวิชาการ พื้นที่แสดงความคิดเห็นในกลุ่มปิดจึงมีความปลอดภัยในการแสดงความคิดเห็นที่ลึกซึ้ง

ถาม การแสดงความคิดเห็นของอาจารย์อาทิตย์ในสื่อออนไลน์เผยแพร่ในสาธารณะมีวิธีการแสดงความคิดเห็นแบบกลางๆ เนื่องจากมีผู้อ่านจำนวนมาก ทั้งนี้ผู้อ่านงานวิจารณ์วรรณกรรมมีความเชื่อว่าผู้วิจารณ์วรรณกรรมมีอคติ

อาจารย์อาทิตย์ อาจารย์เห็นว่าการมีอคติในการวิจารณ์เป็นสิ่งถูกต้อง การเขียนรีวิวหนังสือในเฟซบุ๊กต้องตระหนักว่ามีทั้งผู้ชอบและไม่ชอบ ซึ่งอาจทำให้เกิดการโต้แย้งที่ไม่ใช่ประเด็นทางด้านการวิจารณ์วรรณกรรมแต่เป็นเรื่องส่วนตัว ปัญหาของการวิจารณ์ไม่ใช่ความขัดแย้งระหว่างนักเขียนกับผู้วิจารณ์ แต่เป็นความขัดแย้งระหว่างผู้ติดตามนักเขียน (แฟนคลับ) กับผู้วิจารณ์ อาจารย์ได้ยกตัวอย่าง หนังสือที่ได้เข้ารอบรางวัลซีไรต์กวีนิพนธ์ปี 2556 มีหนังสือเล่มหนึ่งอาจารย์เห็นว่ากลวิธีในการเขียนแย่ แต่เนื่องจากผู้เขียนไม่ใช่บุคคลธรรมาดา หากอาจารย์วิจารณ์แล้วจะทำให้เกิดการโต้แย้งว่าเป็นเรื่องส่วนตัว และผู้ติดตามนักเขียนจะเข้ามาโต้แย้งการวิจารณ์ อาจารย์ไม่ต้องการเข้าไปอยู่ในความขัดแย้งจากประเด็นนี้ ดังนั้นการวิจารณ์ที่เผยแพร่เป็นสาธารณะผู้เขียนจะต้องระวังตัวเองในการเขียน

ถาม จากประสบการณ์ให้เปรียบเทียบกับการเขียนบทวิจารณ์ในสื่อสิ่งพิมพ์ ผู้เขียนวิจารณ์จะต้องระวังในการเขียนอย่างไร

อาจารย์อาทิตย์ จากประสบการณ์และการเรียนที่ผ่านมาอาจารย์ถูกสอนว่า หากไม่เห็นด้วยอย่าวิจารณ์ด้วยคำรุนแรง แต่ให้เขียนสื่อในทางอ้อมเพื่อแสดงความคิดเห็นของตนเอง เนื่องจากสื่อสิ่งพิมพ์เป็นสิ่งอยู่ได้นาน ทั้งนี้การวิจารณ์ในประเทศไทยมีปัญหาไม่สามารถวิจารณ์กันตรงๆ ได้ เนื่องจากจะกลายเป็นปัญหาส่วนตัว สังคมไทยไม่สามารถแยกระหว่างเรื่องส่วนตัวกับเรื่องวิจารณ์ ซึ่งเป็นความอ่อนไหวในการวิจารณ์อย่างหนึ่ง

การวิจารณ์ในสื่อออนไลน์เปิดให้มีการโต้ตอบกันได้ทันที ขณะสื่อสิ่งพิมพ์จะต้องใช้เวลาในการอ่านวิเคราะห์ ความต่างของการวิจารณ์ในสื่อสิ่งพิมพ์กับสื่ออินเทอร์เน็ตคือด้านคุณภาพและปริมาณ ในสื่ออินเทอร์เน็ตมีปริมาณมากกว่าคุณภาพ แต่ไม่สามารถเปรียบเทียบคุณภาพของบทวิจารณ์ในสื่อสิ่งพิมพ์กับสื่ออินเทอร์เน็ตได้ เนื่องจากการวิจารณ์อยู่ต่างบริบทมีความต่างกัน ในสื่ออินเทอร์เน็ตไม่ต้องการความเป็นทางการ ผู้อ่านผ่านสื่อออนไลน์ไม่ได้ต้องการความลุ่มลึกของวิจารณ์เป็นการอ่านแล้วก็ผ่านไป

การเผยแพร่บทวิจารณ์ในเฟซบุ๊กที่ทำให้มีผู้สนใจและกดไลค์จำนวนมากต้องมีการเสนอภาพด้วย อาจารย์เคยทดลองเขียนบทวิจารณ์เป็นทางการเผยแพร่ในเฟซบุ๊กแต่มีผู้อ่านไม่มาก สื่อออนไลน์ไม่ต้องการความเป็นทางการ และข้อมูลจากสื่อออนไลน์นำไปใช้ได้น้อยมาก เนื่องจากไม่ได้ผ่านกระบวนการคัดกรองตรวจสอบ ดังนั้นการอ้างบทวิจารณ์จากสื่อออนไลน์ต้องอ้างการวิจารณ์แสดงความคิดเห็นทั้งหมดเช่น การแสดงความคิดเห็นในหนึ่งโพสต์ซึ่งอาจจะมีการแสดงความคิดเห็นถึงสามร้อยความคิดเห็นต้องอ้างทั้งหมด ข้อมูลทางด้านวรรณกรรมบทแนะนำหนังสือในเฟซบุ๊ก บล็อก ร้านหนังสือ มีหน้าที่ในการช่วยตัดสินใจซื้อหรืออ่านหนังสือ และยังมีหน้าที่ในการแบ่งบันความรู้สึกในการอ่านหนังสือของผู้อ่าน ดังนั้นผู้เขียนรีวิวหนังสือในสื่อออนไลน์จึงเป็นการบอกถึงความชอบหนังสือ การเขียนรีวิวในสื่อออนไลน์ไม่มีการประเมินคุณค่าในทางวรรณกรรม แต่เป็นความรู้สึกจากการอ่านหนังสือที่ต้องการแบ่งปัน

ถาม ประสบการณ์ในการเขียนในสื่อออนไลน์กับการเขียนอย่างเป็นทางการแยกจากกันหรือไม่

อาจารย์อาทิตย์ อาจารย์ใช้เวลานานในการแยกทั้งสองส่วนออกจากกัน อาจารย์เขียนรีวิวหนังสือในเฟซบุ๊กเป็นวิชาการมากขึ้นทำให้มีคนอ่านน้อย แต่หากเป็นการรีวิวหนังสือในเฟซบุ๊กจะมีผู้สนใจมากกว่า

ถาม การวิจารณ์วรรณกรรมด้วยลายลักษณ์ถ้ายังจะอยู่จะอยู่ในวารสารทางวิชาการหรือนิตยสารทั่วไป

อาจารย์อาทิตย์ อาจารย์เห็นว่าน่าจะเป็นทางเลือกที่สามคือ อยู่ในโลกออนไลน์ เพราะทั้งนิตยสรและวารสารวิชาการจะจำกัดตัวลงไปเรื่อยๆ การวิจารณ์ออนไลน์ในแบบไม่เป็นทางการ เกิดจากผู้อ่านหนังสือต้องการสนทนาเรื่องหนังสือที่ได้อ่านมาไม่ได้ต้องการความลุ่มลึกในแบบวิชาการซึ่งไม่ใช่สิ่งที่ต้องการในชีวิตของคนทั่วไป

ถาม การเข้าร่วมกิจกรรมทางด้านวรรณกรรมของอาจารย์ เป็นความสัมพันธ์ส่วนตัวหรือมีเครือข่ายทางด้านวรรณกรรมหรือไม่

อาจารย์อาทิตย์ อาจารย์ใช้เฟซบุ๊กเพื่อทำความรู้จักกับเครือข่ายกลุ่มวรรณกรรมต่างๆ เริ่มแรกอาจารย์ได้ขอเป็นเพื่อนกับนักวิชาการที่รีวิวหนังสือในเฟซบุ๊กและเข้าไปแสดงความคิดเห็นในหน้า เฟซบุ๊กของผู้อื่น อาจารย์เริ่มรีวิวหนังสือจนทำให้อาจารย์เป็นที่รู้จักมากขึ้น นอกจากนี้อาจารย์ยังนำเสนอผลงานทางวิชาการทำให้เป็นที่รู้จักทั้งในโลกออนไลน์และในโลกจริง

ถาม การเข้าร่วมกิจกรรมทางด้านวรรณกรรมของอาจารย์ในฐานะพิธีกร ผู้นำเสวนา อาจารย์ได้รับเชิญเนื่องจากการรู้จักเป็นการส่วนตัวหรือเห็นว่าอาจารย์มีความสนใจในงานวรรณกรรม

อาจารย์อาทิตย์ อาจารย์ได้รับเชิญทั้งจากการรู้จักเป็นส่วนตัวและจากที่อาจารย์มีความสนใจงานด้านวรรณกรรม ผู้เชิญเข้าร่วมกิจกรรมมีทั้งรู้จักกันเป็นการส่วนตัวและไม่รู้จักเป็นการส่วนตัว เช่น การที่อาจารย์เป็นผู้นำเสวนาหนังสือรางวัลซีไรต์ในอสรพิษ ของแดนอรัญ แสงทอง จังหวัดเชียงใหม่ อาจารย์ไม่จักคุณรจเรจ วัฒนพานิชย์ เจ้าของร้าน Book Re:public แต่รู้จักกับพนักงานในร้านหนังสือ Book Re:public ผ่านทางเฟซบุ๊ก ซึ่งทางร้านได้วางแผนในการจัดกิจกรรมเสวนาหนังสืออสรพิษ เมื่อทราบว่าอาจารย์เดินทางมาเสนองานวิชาการที่จังหวัดเชียงใหม่ จึงเชิญอาจารย์มาเป็นพิธีกรนำเสวนาครั้งนี้ นอกจากนี้การที่อาจารย์ติดตามชมละครหลังข่าวเป็นประจำ และมีการแสดความคิดเห็นเกี่ยวกับละครเป็นประจำเช่น ละคร*ดอกส้มสีทอง*เป็นประเด็นมีพูดถึงและเป็นกระแสสังคมในขณะนั้น โดยมีการสนทนาแสดงความคิดเห็นหน้าเฟซบุ๊กอย่างไม่เป็นทางการจนมีการจัดเสวนาในประเด็นละครเรื่องนี้ที่ห้องสมุด Reading Room อาจารย์อาทิตย์เป็นพิธีกรร่วมด้วย

อาจารย์ตั้งข้อสังเกตว่าปัจจุบันจังหวัดเชียงใหม่มีกิจกรรมเกี่ยวกับการอ่านหนังสือเป็นจำนวนมาก ซึ่งเกิดจากอาจารย์รุ่นใหม่ที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่อาจารย์ศรายุทธ อาจารย์สิงห์ สุวรรณกิจ อาจารย์จณิษฐ์ เฟื่องฟู อาจารยปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี เป็นกลุ่มมีความเข้มแข็งในทางวิชาการ กิจกรรมเป็นการอ่านหนังสือทางด้านวิชาการด้านสังคมศาสตร์ และยังมีกิจกรรมการอ่านวรรณกรรมโดย ภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีกิจกรรมการอ่านวรรณกรรมตะวันตก Read by the Lake และที่มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์มีกิจกรรมการอ่านหนังสือวิชาการอย่างเข้มข้นเช่นเดียวกัน

ถาม การสนทนาแสดงความคิดเห็นไม่เป็นทางการในสื่อออนไลน์ หากเป็นที่สนใจสามารถนำมาเป็นประเด็นในการจัดกิจกรรมได้ ในทางวรรณกรรมมีหนังสือที่เป็นกระแสในสื่อออนไลน์และทำให้เกิดกิจกรรมการมาพบกันจริงได้หรือไม่

อาจารย์อาทิตย์ การอ่านหนังสือเล่มหนึ่งแล้วเกิดประเด็นการสนทนาร่วมกันหรือมีเหตุการณ์วิกฤติที่ทำให้เกิดความสนใจวรรณกรรมเรื่องหนึ่งพร้อมกันนั้นเกิดขึ้นไม่บ่อยทางด้านวรรณกรรม อาจจะมีกิจกรรมเสวนาของห้องสมุด Reading Room

ในปีที่กรุงเทพมหานครจัดให้เป็นเมืองแห่งการอ่าน คุณนราวัลลภ์ ปฐมวัฒน เจ้าของห้องสมุด Reading Room จัดกิจกรรมการอ่านใหม่ re-read ซึ่งอาจารย์และอาจารย์นัทธนัย ประสานนามเป็นผู้นำเสวนาอ่านใหม่นวนิยายสองเรื่องคือ สี่แผ่นดินและร่มฉัตร

อาจารย์ตั้งข้อสังเกตว่าในปัจจุบันหนังสือวิชาการได้รับความสนใจมากกว่าวรรณกรรม เนื่องจากผู้อ่านตั้งคำถามว่าอ่านวรรณกรรมเพื่ออะไร ทำให้งานวรรณกรรมไทยถึงวิกฤตจุดหนึ่งที่ขายได้น้อยกว่างานวิชาการ งานวรรณกรรมไทยไม่สามารถตอบปัญหาในสังคมไทย ผู้อ่านจึงหันมาอ่านงานทาง วิชาการ ซึ่งเป็นผลมาจากวิกฤตทางด้านการเมืองในช่วงที่ผ่านมา ผู้คนในสังคมต้องการหาทางออกจากวิกฤติทางสังคม งานวรรณกรรมไทยไม่ได้ตอบปัญหาของสังคมมาเป็นเวลานานแล้ว วรรณกรรมไทยในปัจจุบันเป็นงานลักษณะหมกมุ่นอยู่กับตัวเอง ผู้อ่านในปัจจุบันมีสุนทรียศาสตร์ในการอ่านแตกต่างไปจากอดีต ไม่ได้ต้องการความงามความไพเราะของภาษา การอ่านหนังสื่อจึงมีการตังคำถามว่าได้อะไรจากการอ่านหนังสือ การอ่านหนังสือตอบโจทย์ชีวิตได้หรือไม่ และเรื่องของการตลาดเฉพาะกลุ่ม เนื่องจากหนังสือแต่ละเล่มมีกลุ่มผู้อ่านของตัวเอง หนังสือบางเล่มผู้อ่านทั่วไปไม่สามารถอ่านได้เข้าใจ เพราะผู้เขียนเขียนให้ผู้อ่านเฉพาะกลุ่มเท่านั้น ซึ่งแม้แต่หากอ่านหนังสือแล้วเข้าใจก็ไม่ได้หมายความว่าผู้อ่านจะเป็นกลุ่มเป้าหมายของหนังสือนั้น หนังสือมีความเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ต้นน้ำคือผู้เขียน คนทำหนังสือ ผู้อ่าน นักวิจารณ์ สื่อที่เปลี่ยนไปทั้งหมด จึงทำให้การวิจารณ์ การอ่านวรรณกรรมเปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิง แม้ว่าจะมีผู้อ่านหนังสือเพิ่มมากขึ้น แต่ไม่ใช่ผู้อ่านหนังสืออย่างจริงจัง เนื่องจากวรรณกรรมเป็นสิ่งฟุ่มเฟือย หนังสือมีราคาแพง ในฐานะที่เคยทำหนังสืออาจารย์มองว่าหนังสือเป็นสินค้า ในส่วนของผู้จัดพิมพ์มีการลงทุนและแสวงหาผลกำไรในขณะนักเขียนเองต้องการชื่อเสียง ซึ่งแต่ก่อนการประเมินคุณค่าหนังสือเป็นสินค้าเป็นสิ่งไม่เหมาะสม เนื่องจากหนังสือและนักเขียนเป็นผู้ยิ่งใหญ่สามารถเปลี่ยนแปลงโลกได้ ผู้ทำหนังสือต้องมีอุดมการณ์ แต่ในปัจจุบันเป็นไปไม่ได้ด้วยสภาพทางเศรษฐกิจ

ถาม คิดอย่างไรกับการใช้สื่อออนไลน์กับการทำการตลาดของหนังสือในปัจจุบัน

อาจารย์อาทิตย์ การทำหนังสือในปัจจุบันจะต้องคิดถึงช่องทางใหม่ในการจำหน่ายหนังสือ วรรณกรรมเช่นเดียวกัน แม้ว่าตัวงานเขียนจะดีอย่างไร หากไม่ใช้ช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่ดี หนังสือไม่เป็นที่รู้จัก การใช้สื่อสังคมออนไลน์เผยแพร่งานเขียนดีๆ ออกไปในวงกว้าง เช่น เมื่ออาจารย์วิจารณ์หนังสือทำให้มีผู้อยากอ่านหนังสือเล่มนั้น ถือว่าเป็นการเผยแพร่หนังสือให้เป็นที่รู้จักทางหนึ่งเช่นกัน

แม้ว่าจำนวนผู้อ่านหนังสือเพิ่มขึ้น และการอ่านกระจายไปในพื้นที่ต่างๆ ไม่ได้มีการรวมกันเฉพาะกรุงเทพฯ เท่านั้น เนื่องจากสังคมการอ่านไม่ต้องการรวมกลุ่มเป็นการอ่านโดยส่วนตัว แต่เมื่อมาถึงเวลาหนึ่งจะมีความต้องการมารวมกันเพื่อสนทนาแลกเปลี่ยนในประเด็นที่มีความสนใจร่วมกัน ซึ่งสื่อออนไลน์เข้ามาตอบสนองในจุดนี้ด้วย อาจารย์ได้เคยนำการโต้เถียงประเด็นวรรณกรรมระหว่างอาจารย์กับเพื่อนไปใช้สอนนักศึกษาในห้องเรียน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพื้นที่การอ่านหนังสือเพิ่มขึ้น ผู้อ่านหนังสือกระจายตัว การอ่านวรรณกรรมไม่ได้จำกัดอยู่ภายในสถานศึกษา กิจกรรมการอ่านวรรณกรรมอยู่นอกสถานศึกษา เนื่องจากสถานศึกษาไม่ได้ตอบคำถามแล้ว

ถาม กระบวนการเรียนการสอนวิชาวรรณกรรมวิจารณ์ในชั้นเรียนของอาจารย์เป็นอย่างไร

อาจารย์อาทิตย์ วิชาวิจารณ์วรรณกรรมเป็นวิชาบังคับเอกนักศึกษาวิชาเอกภาษาไทยต้องเรียน และวิชาวรรณกรรมวิจารณ์เป็นวิชาที่สอนยากและต้องเตรียมตัวมาก เนื่องจากต้องศึกษาทฤษฎี ตัวบท และตัวบทวิจารณ์ รวมทั้งสามส่วนเข้ามาอยู่ในตัวคนเดียว อาจารย์เตรียมได้แค่ครึ่งหนึ่ง ส่วนอีกครึ่งหนึ่งนักศึกษาจะต้องเตรียมมาซึ่งเป็นเรื่องยากในการสอน เนื่องจากนักศึกษาในชั้นเรียนเตรียมตัวครบตามที่อาจารย์แนะนำน้อยมาก การสอนอาจารย์จะแยกการสอนเป็นส่วนทฤษฎีต่างๆ เพื่อให้นักศึกษาได้อ่านวรรณกรรมหลายหลายมุมมอง โดยอาจารย์จะแนะนำหนังสือและบทวิจารณ์วรรณกรรมให้นักศึกษาอ่าน ซึ่งเป็นเรื่องยากลำบากต่อนักศึกษา การสอนในห้องจะเริ่มจากการอธิบายและให้มีการแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนกับนักศึกษาทั้งทฤษฎีและตัวบท โดยให้นักศึกษาใช้ทฤษฎีต่างๆ มองตัวบทแล้วเห็นอะไรบ้างและให้นักศึกษาอภิปรายแสดงความคิดเห็นเป็นหลัก โดยอาจารย์จะรวมแสดงความคิดเห็นเพียงเล็กน้อย อาจารย์จะไม่ตัดสินว่าความคิดเห็นของนักศึกษาผิดหรือถูก แต่หากจะถามว่าทำไมถึงคิดอย่างนั้น หากอาจารย์ไม่เห็นด้วยกับนักศึกษาจะถามนักศึกษา เพื่อตรวจสอบว่านักศึกษามีความเข้าใจและมั่นใจในสิ่งที่คิดมากน้อยอย่างไร ในสัปดาห์ก่อนสุดท้ายอาจารย์จะแนะนำงานวรรณกรรมและให้นักศึกษาใช้ความรู้ที่ได้เรียนมาในการประมวณว่านักศึกษาจะอ่านงานวรรณกรรมในแบบใด อาจารย์เห็นว่าวิชาวิจารณ์วรรณกรรมเป็นการเรียนรู้ด้วยแว่นหลายอัน เพื่อให้เห็นวิธีการมองอันหลากหลาย อาจารย์พยายามสอนให้เท่ากันทั้งสองส่วนคือทฤษฎีและตัวบท ในช่วงท้ายของการสอนวรรณกรรมวิจารณ์อาจารย์อธิบายถึงประวัติการอ่านวรรณกรรม ซึ่งอาจารย์สอนย้อนไปถึงเพลโต นักศึกษาสงสัยว่าทำไมจะต้องย้อนกลับไปศึกษาเก่าถึงช่วงของเพลโต อาจารย์อธิบายต่อไปจนถึงเรื่อง queer นักศึกษาเห็นว่าใหม่เกินไปเกินกว่าที่จะเข้าใจ การสอนวิชาวิจารณ์วรรณกรรมจึงเป็นสอนตัวอาจารย์เองว่าจะอภิปรายร่วมกับนักศึกษาอย่างไร

ถาม ปัญหาในการเรียนการสอน พื้นฐานวรรณกรรมของนักศึกษา

อาจารย์อาทิตย์ นักศึกษามีพื้นฐานวรรณกรรมน้อยมาก แต่นักศึกษาที่จะเรียนวรรณกรรมวิจารณ์ในชั้นปี 3 หรือ 4 จะต้องเรียนวิชาวรรณกรรมตัวอื่นมาก่อน แต่มีนักศึกษาบางส่วนเรียนวรรณกรรมกับอาจารย์ที่ไม่ได้เชียวชาญทางด้านวรรณกรรมจะมีปัญหากรอบความคิดทางด้านการอ่านวรรณกรรมไม่หลากหลาย ดังนั้นวิชาวรรณกรรมศึกษาสำหรับนักศึกษาปีที่หนึ่งจึงมีความสำคัญ อาจารย์จะแนะนำหนังสือให้นักศึกษาอ่านจำนวนมาก เพื่อให้นักศึกษาได้เตรียมตัวเรียนวิชายากต่อไปในชั้นปีสูงขึ้น อาจารย์เห็นว่าการเรียนวิชาวรรณกรรมจะต้องเชื่อมโยงและสนับสนุนกัน

ถาม ในการสอนวรรณกรรมวิจารณ์ของอาจารย์ประสบความสำเร็จหรือไม่

อาจารย์อาทิตย์ อาจารย์เห็นว่า การสอนวรรณกรรมวิจารณ์ที่ประสบความสำเร็จคือ นักศึกษานำวรรณกรรมยอดนิยมกลับไปอ่านด้วยแว่นวรรณกรรมใหม่ที่ได้สอนไป นักศึกษามีวิธีการอ่านผสมผสานกัน สิ่งที่กำหนดในการรายงานหน้าชั้นเรียนคือ ห้ามอภิปรายทฤษฎี นักศึกษาจะต้องอภิปรายตัวบท เนื่องจากจะทำเกิดความสมดุลย์ว่านักศึกษาเข้าใจทั้งสองส่วน อาจารย์จะบอกกับนักศึกษาว่า ทฤษฎีการวิจารณ์วรรณกรรมเป็นเครื่องมือที่สามารถปรับเปลี่ยนดัดแปลงให้เข้ากับสิ่งที่จะอธิบายได้ นักศึกษาต้องเข้าใจทฤษฎี เมื่อนำมาปรับใช้จะไม่บิดเบี้ยวไม่ใช่การจับวาง นักศึกษาจะต้องประมวลเป็นอย่างดีก่อนนำเสนอ อาจารย์เห็นว่า

วิธีการนี้ประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง แต่ยังไม่สามารถสร้างนักวิจารณ์จากการเรียนการสอนในห้องเรียนได้ เนื่องจากวัตถุประสงค์ของการเรียนนักศึกษาแต่ละคนแตกต่างกัน

ถาม การศึกษาให้พื้นฐานการวิจารณ์วรรณกรรมมากน้อยอย่างไร

อาจารย์อาทิตย์ นักศึกษาที่เรียนวิชาวิจารณ์วรรณกรรมมาอย่างเข้มข้นกับอาจารย์นั้น เมื่อไปฝึกงานจะสามารถวิเคราะห์อธิบาย วิจารณ์ได้ มีนักศึกษาหลายคนทำงานด้านหนังสือ อาจารย์เห็นว่าการเรียนวิชาวรรณกรรมวิจารณ์เป็นสิ่งที่ติดตัว อาจารย์จะสอนนักศึกษาว่าวิชาวิจารณ์วรรณกรรมจะช่วยให้รวยไม่ได้แต่จะช่วยในวิธีการคิด หากจะเลี้ยงชีพด้วยการวิจารณ์วรรณกรรมไม่ทำรวยได้ อาจารย์เห็นว่า หากจะคาดหวังสร้างนักวิจารณ์จากการศึกษาในภาควิชาภาษาไทยเป็นไปได้ยาก และนักวิจารณ์ในปัจจุบันไม่ได้เรียนภาษาไทยหรือวรรณกรรมมาโดยตรง อาจารย์ผู้สอนวรรณกรรมเขียนวิจารณ์มีน้อยมาก เนื่องจากภาระการสอนจำนวนมาก และนักวิจารณ์วรรณกรรมส่วนใหญ่เกิดจากความชอบส่วนตัว

ถาม อาจารย์ในฐานะนักวิชาการเห็นว่า บทวิจารณ์ในสื่อสิ่งพิมพ์ทั่วไปลดน้อยลง แต่บทยังคงเผยแพร่ในวารสารทางวิชาการ อาจารย์มีความเห็นเกี่ยวกับประเด็นนี้อย่างไร

อาจารย์อาทิตย์ อาจารย์เห็นว่า ผู้อ่านนิตยสารทั่วไปในสังคมไทยไม่อ่านบทวิจารณ์วรรณกรรมและรวมถึงบทวิจารณ์งานศิลปะทุกประเภท โดยมองการวิจารณ์ว่างานของผู้ที่ไม่สามารถสร้างงานได้

ถาม การวิจารณ์วรรณกรรมในวารสารทางวิชาการโดยส่วนใหญ่นักวิชาการ และบทวิจารณ์เหล่านี้ไม่เผยแพร่เท่าไรนัก

อาจารย์อาทิตย์ อาจารย์เห็นว่า ต้องแยกออกเป็นสองประเด็นคือ นักวิชาการเขียนบทความทางวิชาการ เนื่องจากต้องทำผลงานทางวิชาการ และสองบทวิจารณ์เหล่านี้ยากเกินไปสำหรับคนทั่วไปเป็นสิ่งที่เข้าใจได้ เนื่องจากเป็นการสร้างองค์ความรู้ ความคิดชุดหนึ่งในศาสตร์ของวรรณกรรม ซึ่งผู้อ่านเป็นนักศึกษาและอาจารย์ซึ่งจำกัดอยู่ในมหาวิทยาลัย อาจารย์เห็นว่าบทวิจารณ์วรรณกรรมที่เผยแพร่ในวารสารทางวิชาการมีกลุ่มผู้อ่านของตัวเอง นักวิชาการ นักศึกษา บทวิจารณ์วรรณกรรมในนิตยสารทั่วไปไม่ต้องการความรู้ลึกซึ้งมาก

ถาม บทวิจารณ์วรรณกรรมในช่วงหลังๆ เป็นบทวิจารณ์ที่เข้าใจยาก ซึ่งต่างจากบทวิจารณ์ในโลกหนังสือที่ผู้อ่านมีความสนใจอ่านบทวิจารณ์ แต่บทวิจารณ์ในปัจจุบันที่ยากทำให้ผู้อ่านไม่กลับไปอ่านหนังสือเล่มที่ถูกวิจารณ์ บทวิจารณ์บางบทไม่ได้กล่าวถึงตัวงานวรรณกรรมเลย แต่เป็นการโต้เถียงบนตัวทฤษฎี ซึ่งไม่ใช่หน้าที่ของบทวิจารณ์ แต่เป็นการใช้วรรณกรรมเพื่อพิสูจน์ทฤษฎี ซึ่งอาจจะเป็นการหยิบเพียงประเด็นเล็กๆ ในงานวรรณกรรมากล่าว ทั้งที่วัตุประสงค์ของตัวงานวรรณกรรมส่วนใหญ่ไม่ใช่เรื่องที่ถูกนำมาถกเถียง

อาจารย์อาทิตย์ ความคิดเรื่องวรรณกรรมปัจจุบันเปลี่ยนไป นักอ่านอย่างจริงจังบางกลุ่มไม่ได้คิดว่าการอ่านงานวรรณกรรมเป็นความบันเทิง แต่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม และเป็นเหมือนวัสดุอย่างหนึ่งสามารถเชื่อมโยงกับสังคมได้ ความหมายของวรรณกรรมขยายตัวออกไป จึงไม่ใช่การอ่านเพื่อความบันเทิง รื่นรมณ์ ชอบหรือไม่ชอบ แต่มีประเด็นทางสังคม และเนื้อหา

วรรณกรรมเริ่มเปลี่ยนแปลง มีการพูดถึงสังคมในส่วนลึก อาจารย์เห็นว่าต้องมีการถกเถียงกันว่าวรรณกรรมปัจจุบันเขียนเพื่อผู้อ่านทุกคนหรือไม่ เมื่อวรรณกรรมเลือกคนอ่าน บทวิจารณ์ก็เลือกผู้อ่านเช่นเดียวกัน

ถาม การที่บทวิจารณ์เลือกคนอ่าน บทวิจารณ์กำลังเล่นถกเถียงอยู่กับความคิด แต่นำตัวบทมาใช้เพียงนิดเดียวเพื่อที่จะอธิบายทฤษฎี

อาจารย์อาทิตย์ อาจเป็นไปได้ จากการได้สนทนากับอาจารย์คงกฤช ไตรยวงศ์ หรือ อาจารย์โสรัจจ์ หงศ์ลดารมณ์ว่าปัจจุบันสรุปการเรียนวรรณกรรมเพื่ออธิบายปรัญชา หรือว่าเรียนปรัชญาเพื่ออธิบายวรรณกรรม เช่นเดียวกับวิชาวรรณกรรมกับการเมืองว่า จะอธิบายสังคมจากวรรณกรรม หรือ จะอธิบายวรรณกรรมกับสังคม อาจารย์เห็นว่าวิธีการศึกษาวรรณกรรมมีความหลากหลาย ผู้เขียนวิจารณ์ในลักษณะวารสาร*อ่าน*มีมากขึ้น เพราะการเติบโตวิชาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในไทย การวิจารณ์ใช้ตัวบทน้อยแต่เป็นการถกเถียงในเรื่องทฤษฎีเป็นส่วนใหญ่ซึ่งเป็นหน้าที่หนึ่งของสังคม ในวรรณกรรมตะวันตกผู้เขียนวรรณกรรมเป็นนักปรัชญาเป็นนักปราชญ์ และมีแนวคิดการสร้างวรรณกรรมขึ้นมา ถ้าเข้าใจกรณีนี้ เมื่ออ่านบทวิจารณ์ในนิตยสาร “อ่าน” แม้ว่าจะมีการใช้ตัวบทเพียงนิดเดียว แต่พยายามอธิบายสังคม ต้องดูวัตถุประสงค์ของผู้เขียนวิจารณ์ว่ามีความสนใจประเด็นใดเป็นพิเศษ ในการเขียนวิจารณ์ของอาจารย์อาทิตย์เองจะไม่ได้เป็นการเขียนแสดงความซาบซึ้งทางภาษา ไม่ได้สนใจในเรื่องประเด็นของภาษา ซึ่งเคยเป็นแก่นแกนหลักของการวิจารณ์วรรณกรรม และเมื่อวัฒนธรรมศึกษาเข้ามารวมกับวรรณกรรมจะไม่มีการประเมินคุณค่า แต่อธิบายว่าตัววรรณกรรมอยู่ส่วนใดในสังคม เนื่องจาก Culture Studies มีฐานมาจาก Marxist จากพวกซ้ายใหม่ในอังกฤษ โดยใช้ตัวบทสูงค่ามาอธิบาย อาจารย์คิดว่าประเด็นบทวิจารณ์วรรณกรรมที่เน้นการถกเถียงในความคิดทฤษฎีเป็นหลักเป็นเรื่องเข้าใจได้ แต่ในปัจจุบันการไม่มีผู้อ่านบทวิจารณ์และรวมไปถึงงานวรรณกรรมนั้นเป็นปัญหาของผู้เขียน ผู้เขียนบทวิจารณ์ หรือคนอ่าน

ถาม นักวิชาการด้านวรรณกรรมมีการรวมกลุ่มกันหรือไม่

อาจารย์อาทิตย์ อาจารย์ทางด้านวรรณกรรมจะรู้จักกันในงานสัมมนาทางวิชาการ การเปิดตัวหนังสือ เฟซบุ๊ก กิจกรรมทางวรรณกรรม การจัดเสวนากลุ่มย่อยๆ ซึ่งกลุ่มนักวิชาการด้านวรรณกรรมเป็นคนกลุ่มเล็กๆ มีการสนทนากันเป็นประจำโดยส่วนใหญ่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์และการพบปะกันจริงๆบ้าง ซึ่งหากมีประเด็นที่นักวิชาการสนทนาร่วมกันและเห็นว่าควรจัดเสวนา เช่น การจัดกิจกรรมเสวนาทางด้านวรรณกรรมที่ห้องสมุด Reading Room อาจารย์อาทิตย์เสนอประเด็นให้กับคุณนราวัลลภ์ ปฐมวัฒน เจ้าของห้องสมุด Reading Room หรือคุณนราวัลลภ์จะคิดประเด็นแล้วติดต่อวิทยากรมาร่วมกิจกรรม นอกจากนี้กิจกรรมการเปิดตัวหนังสือ

ถาม วิทยากรในกิจกรรมห้องสมุด Reading Room ส่วนใหญ่เป็นอาจารย์ในสถาบันการศึกษา ทำไมไม่จัดกิจกรรมในมหาวิทยาลัย

อาทจารย์อาทิตย์ สถาบันการศึกษาไม่สนับสนุนการจัดกิจกรรม ซึ่งการจะจัดกิจกรรมในมหาวิทยาลัยต้องตอบโจทย์ว่าสามารถที่จะคิดเป็น KPI ตัวชี้วัดประกันคุณภาพ หากกิจกรรมมีค่าชี้วัดการประกันคุณภาพน้อยไม่คุ้มค่าที่จะจัดกิจกรรม แม้ว่า

สถาบันการศึกษาจะเปิดให้มีการจัดกิจกรรมได้อย่างเสรี แต่การจัดกิจกรรมที่ไม่ได้ตอบโจทย์การประกันคุณภาพหรือตัวชีวัดผล ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญของระบบมหาวิทยาลัยในปัจจุบัน กิจกรรมเหล่านี้จะไม่ได้รับการ และยังมีภาระในการจัดทำเอกสาร ติดต่อธุรการ สถานที่และบุคคล ต่างจากการจัดกิจกรรมนอกสถาบันการศึกษาอาจารย์มีหน้าที่เตรียมข้อมูลนำเสนอเท่านั้น และยังมีข้อจำกัดในการแสดงความคิดเห็นในมหาวิทยาลัย แม้จะเป็นการจัดกิจกรรมวิชากาเช่น ความคิดของอาจารย์รุ่นใหม่กับรุ่นเก่ามีความคิดเห็นแตกต่างกัน นอกจากนี้อาจารย์ยังเห็นว่าสถาบันการศึกษาสอนให้เชื่อมากกว่าที่จะให้คิดเอง กิจกรรมวรรณกรรมนอกมหาวิทยาลัยเป็นกิจกรรมสร้างความรู้มากกว่ากิจกรรมภายในมหาวิทยาลัยที่เน้นด้านพิธีกรรมเช่น การทำบุญตักบาตร เทศน์มหาชาติ

ถาม กิจกรรมทางด้านวรรณกรรมในปัจจุบันมีการจัดเป็นประจำ แต่เป็นองค์กร หน่วยงานเล็กๆ จัด และการจัดกิจกรรมกระจายไปตามที่ต่างๆ ไม่ได้อยู่เฉพาะในกรุงเทพ เช่น การเสวนาเรื่องสั้น อสรพิษ ของแดนอรัญ แสงทอง ซึ่งไม่เคยมีการจัดเสวนาเกี่ยวกับหนังสือเล่มนี้ตั้งแต่ได้รับรางวัลซีไรต์ แต่กลับมีการจัดเสวนาเกิดขึ้นที่เชียงใหม่ อาจารย์อาทิตย์มีความเห็นต่อการที่โครงการจะทำการวิจัยเครือข่ายการวิจารณ์วรรณกรรม ที่จะนำเสนอกิจกรรมที่เกิดขึ้นโดย บุคคล กลุ่มบุคคล หรือสถาบัน ให้บุคคลทั่วไปได้รับรู้ถึงเครือข่ายทางด้านวรรณกรรมและกิจกรรมทางด้านวรรณกรรมที่เกิดขึ้น และการที่อาจารย์เข้าร่วมกิจกรรมนั้นจะช่วยให้ความรู้ทางด้านวรรณกรรมได้อย่างไร

อาจารย์อาทิตย์ การที่อาจารย์ร่วมกิจกรรมทางด้านวรรณกรรมไม่ได้มองว่าเป็นการให้ความรู้ทางด้านการวิจารณ์วรรณกรรม แต่เป็นการทำในสิ่งที่ชอบ ซึ่งสำหรับผู้อ่านหนังสือส่วนใหญ่ต้องการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน เนื่องจากธรรมชาติการอ่านหนังสือเป็นการอ่านคนเดียว การแลกเปลี่ยนความจึงเป็นการเปิดไปพบกับคนอื่น และยังเป็นการตรวจสอบการอ่านหนังสือว่าถูกต้องหรือยังมีส่วนที่ยังขาดอีกหรือไม่ เมื่ออาจารย์ได้พบปะกับผู้คนในแวดวงวรรณกรรมทำให้อาจารย์รู้จักวิธีการอ่านหนังสือที่หลากหลายและเป็นประโยชน์ในการสอน เนื่องจากต้องการให้นักศึกษาได้อ่านหนังสือในหลายรูปแบบเหมือนกัน

ถาม ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นคนกลุ่มใดบ้าง

อาจารย์อาทิตย์ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นกลุ่มคนเดิม ซึ่งนับว่าเป็นเครือข่ายของผู้สนใจด้านวรรณกรรม หากมีคนหน้าใหม่เข้าร่วมกิจกรรมจะตื่นเต้นกันมาก อาจารย์ตั้งข้อสังเกตว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมโดยเฉพาะทางด้านวรรณกรรมมีนักศึกษาด้านภาษาไทยและวรรณกรรมน้อยมาก ส่วนมากจะเป็นนักศึกษาด้านอื่นหรือบุคคลทั่วไปที่ชอบอ่านหนังสือ

ถาม การวิจารณ์วรรณกรรมไม่เคยเป็นประเด็นหลักในการจัดเสวนาทางวิชาการ ซึ่งเมื่อสิบปีก่อนโครงการจัดเสวนาประเด็นการวิจารณ์ศิลปะมีผู้เข้าร่วม 150 คน ปัจจุบันเหลือ 20 คน

อาจารย์อาทิตย์ ในอดีตเมื่อจัดกิกรรมการวิจารณ์มีผู้เข้าร่วมเป็นจำนวนมาก แต่ในปัจจุบันลดลงเป็นอย่างมาก อาจารย์ตั้งข้อสังเกตว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมอาจจะมีคำถามว่า หากจัดกิจกรรมที่เน้นเฉพาะการวิจารณ์วรรณกรรมเพียงอย่างเดียวจะได้อะไรจากการเข้าร่วมกิจกรรม ผู้คนปัจจุบันมีความคิดเกี่ยวข้องกับสังคมมากกว่าอดีตที่ผ่านมา หากประเด็นและหัวข้อการจัดกิจกรรมไม่ตอบปัญหาชีวิตในสังคมปัจจุบันจะไม่ได้รับความสนใจ ตัวอย่างการเสวนาหนังสือ*อสรพิษ*เป็นประเด็นการวิจารณ์

วรรณกรรมโดยตรงแต่มีผู้เข้าร่วมไม่มากนัก มีเพียงกลุ่มนักวิชาการ อาจารย์ที่เชียงใหม่ เนื่องจากทั้งหนังสือและผู้เขียนไม่เป็นที่รู้จักในวงนัก นอกจากนี้ผู้อ่านหนังสือปัจจุบันต้องการเข้ารวมกิจกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับสังคมในปัจจุบัน

ถาม ปัจจุบันการวิจารณ์วรรณกรรมเป็นส่วนหนึ่งของการจัดกิจกรรมการเปิดตัวหนังสือเท่านั้นหรือไม่

อาจารย์อาทิตย์ การวิจารณ์หนังสือเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรม และไม่สามารถขยายไปได้มากกว่านี้ แม้ว่าจะมีการจัดกิจกรรม Reading Group ของคุณกิตติพล สรคานนท์ แต่หนังสือที่อ่านร่วมกันเป็นวรรณกรราสากลที่ค่อนข้างจะยาก ซึ่งก่อนหน้าไปช่วงปี 2549 มีการจัดกิจกรรม Reading Group ที่หอศิลป์ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมไม่ใช่ผู้เรียนทางด้านวรรณกรรม ภาษาไทย แต่เรียนมาทางด้านอื่นเช่น เศรษฐศาสตร์ สังคมศาตร์ ประวัติศาสตร์ แสดงให้เห็นว่านักศึกษาทางด้านวรรณกรรมภาษาไทยไม่เข้ากิจกรรมการวิจารณ์วรรณกรรม เช่นเดียวกับกิจกรรมทางวิชาการจัดในสถานศึกษา เช่น ในวันนี้คณะศิลปศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จัดกิจกรรมทางด้านวรรณกรรม แต่นักศึกษาภาษาไทยหรือวรรณกรรมที่เข้าร่วมกิจกรรมถูกอาจารย์บังคับให้มาร่วมเกือบทั้งหมด เนื่องจากจะต้องมีการประกันคุณภาพ ตัวชี้วัดผู้เข้าร่วมกิจกรรม กิจกรรมที่จะชี้วัดการวิจารณ์วรรณกรรมแท้จริงจึงเป็นกิจกรรมที่จัดนอกสถาบันการศึกษา

ถาม ในปัจจุบันกิจกรรมการวิจารณ์วรรณกรรมคึกคักอยู่ภายนอกสถาบันการศึกษา กิจกรรมการที่จัดภายนอกสถาบันการศึกษามีความน่าเชื่อถือหรือไม่ เมื่อไม่มีสถาบันการศึกษาเป็นผู้รองรับในกิจกรรมที่เกิดขึ้น

อาจารย์อาทิตย์ กิจกรรมการวิจารณ์วรรณกรรมที่จัดภายนอกสถาบันการศึกษาเป็นกิจกรรมไม่เป็นทางการ ซึ่งอาจารย์ก็จะไม่นำการทำกิจกรรมในส่วนนี้เข้าเป็นการประเมินผลงานของอาจารย์เอง ซึ่งแม้จะสามารถนับว่าเป็นกิจกรรมทางวิชาการได้

ถาม การวิจารณ์วรรณกรรมจะเป็นอย่างไรในอนาคต

อาจารย์อาทิตย์ การวิจารณ์วรรณกรรมจะทรงตัวอยู่อย่างนี้ และจะไม่มีผู้วิจารณ์เพิ่มขึ้น

ถาม บทบาทของนักวิชาการในการกระตุ้นการวิจารณ์วรรณกรรม

อาจารย์อาทิตย์ อาจารย์ไม่ได้คาดหวังนักวิชาการด้านวรรณกรรมเท่าไรนัก กิจกรรมทางด้านวรรณกรรมในปัจจุบันลดรูปเหลือเพียงการเปิดตัวหนังสือ อาจารย์เห็นว่าสำนักพิมพ์ ร้านหนังสือจัดกิจกรรมการเสวนาหนังสือ แต่ก็จะเป็นหนังสือของสำนักพิมพ์ หรือที่ขายในร้านหนังสือ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมไม่ได้เรียนมาทางด้านวรรณกรรม แต่มีความชอบสนใจทางด้านวรรณกรรม อาจารย์มองว่าเป็นความล้มเหลวของภาควิชาภาษาไทยที่ไม่สามารสร้างนักวิจารณ์วรรณกรรม นักเขียน หรือกิจกรรมการวิจารณ์ซึ่งเป็นความล้มเหลวของทั้งสถาบันการศึกษา และอาจารย์ผู้สอนภาษาไทยหรือวรรณกรรมไทยไม่เคยตระหนักว่าล้มเหลวที่เกิดขึ้น

ถาม เครือข่ายวรรณกรรมนอกสถาบันการศึกษาจะช่วยสนับสนุนให้การวิจารณ์วรรณกรรมมีความเข้มแข็งได้หรือไม่

อาจารย์อาทิตย์ อาจารย์อาทิตย์เห็นด้วยอย่างยิ่งว่า กิจกรรมการวิจารณ์ที่จัดอยู่นอกสถาบันการศึกษาจะเป็นส่วนสำคัญทำให้การวิจารณ์วรรณกรรมยังคงอยู่ได้ แต่จะเป็นเพียงกลุ่มเล็กๆ ผู้ติดตามเป็นประจำและอาจจะพัฒนาตนเองได้ เนื่องจากวรรณกรรมในปัจจุบันไม่มีประด็นน่าสนใจจะนำมากล่าวถึงร่วมกัน ดังนั้นในช่วงปีสองปีที่ผ่านมามีแนวทางการอ่านหนังสือใหม่คือคือการอ่านหนังสือที่เคยอ่านอีกครั้งหนึ่ง หรือการอ่านวรรณกรรมยอดนิยมอีกครั้งหนึ่งซึ่งทำให้เกิดการวิจารณ์แนวใหม่

ถาม ในหลายปีที่ผ่านมาทำไม่มีการวิจารณ์งานเข้าชิงหรือได้รับรางวัลซีไรต์

อาจารย์อาทิตย์ อาจารย์อาทิตย์ให้ข้อสังเกตว่า แนวทางในการวิจารณ์ในปัจจุบันถอยหลังไปกว่าเดิม เพราะเป็นการชมมากกว่า เช่น หัวใจห้องที่ห้า เมื่อได้รับรางวังซีไรต์มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับกวีนิพนธ์เล่มนี้หลายครั้ง แต่เป็นการชมเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งผู้ไปร่วมกิจกรรมก็เป็นเพื่อนและผู้รู้จักกับนักเขียน ซึ่งอาจารย์เห็นว่าจะต้องการกล่าวติหนังสือด้วย

ถาม นอกจากนี้องค์กรหน่วยงานด้านภาษา นักเขียนไม่จัดกิจกรรมวรรณกรรมเช่นเดียวกัน

อาจารย์อาทิตย์ อาจารย์เห็นว่า องค์กร สถาบันการศึกษา มักจะจัดกิจกรรมเพื่อชมหนังสือหรือนักเขียน ซึ่งทำให้ผู้เข้ารวมกิจกรรมเกิดความเบื่อและไม่เข้าร่วมกิจกรรมในที่สุด อาจารย์เสนอให้เปิดพื้นที่ให้แสดงความคิดเห็นแตกต่างกันได้ ซึ่งธรรมชาติของคนไทยชอบเห็นการโต้เถียง การจัดกิจกรรมจะต้องมีทั้งฝ่ายที่ชมและติอยู่บนเวทีเดียวกัน จึงจะดึงดูดให้น่าสนใจ เช่น อาจารย์อาทิตย์เป็นวิทยากรนำเสวนาหนังสือ อสรพิษ อาจารย์สามารถจะแสดงความเห็นได้มากกว่าจัดงานที่กรุงเทพ เนื่องจากกรุงเทพมหานครมีคนชอบอสรพิษเป็นจำนวนมาก

ถาม การวิจารณ์ในปัจจุบันเป็นการชมเป็นส่วนมาก ซึ่งทำให้นักเขียนไม่สามารถรับคำติได้และทำให้นักเขียนไม่พัฒนาตนเอง

อาจารย์อาทิตย์ งานที่ได้รับรางวัลซีไรต์ไม่ได้รับการติมานานแล้ว มีเพียงการชมเป็นส่วนใหญ่ อาจารย์เคยเข้าร่วมงานวิจารณ์รางวัลซีไรต์ที่มีการวิจารณ์อย่างเข้มข้น แต่ในปัจจุบันการวิจารณ์ในลักษณะนี้หายไป นอกจากนี้บรรยาการทั้งด้านสังคมการเมืองทำให้การวิจารณ์ไม่คึกคักเพราะมีข้อจำกัดในการแสดงความคิดเห็น

ถาม อาจารย์เคยติดตามการเขียนนิยายออนไลน์ของเด็กในปัจจุบันในสื่ออนไลน์

อาจารย์อิทิตย์ เด็กในปัจจุบันเขียนนวนิยายโดยใช้พล็อตเรื่องจากซีรี่ย์เกาหลีเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเด็กมีความสนใจแตกต่างไปจากในอดีตที่นักเขียนต้องอ่านหนังสือเป็นจำนวนมาก เพื่อจะเขียนหนังสือ แต่ในปัจจุบันความสนใจอยู่ที่ละครซีรี่ย์เกาหลี เด็กก็จะนำความสนใจเหล่านี้มาเขียนวรรณกรรมซึ่งผู้ใหญ่ประเมินคุณค่างานเขียนของเด็กเหล่านี้ต่ำ

ถาม เด็กที่เขียนนิยายออนไลน์ยอมรับการวิจารณ์และต้องการให้มีผู้เข้ามาวิจารณ์ แต่ไม่มีใครทำในส่วนตรงนี้

อาจารย์อาทิตย์ เด็กมีความสามารถในการเขียนนิยายออนไลน์จะถูดเบียดออกไปจากวงการวรรณกรรม เพราะถือว่างานเหล่านี้ไม่ใช่วรรณกรรม อาจารย์เห็นว่าเป็นความคิดของนักเขียนรุ่นกลาง แต่นักเขียนรุ่นใหม่จะมีความเข้าใจวรรณกรรม

ลักษณะนี้ ในปัจจุบันการเขียนวรรณกรรมเปลี่ยนไป การวิจารณ์วรรณกรรมเปลี่ยนไป การที่นักเขียนรุ่นเก่าสามารถจะรวมตัวกันได้ เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นนักเขียนและเป็นนักหนังสือพิมพ์ จึงสามารถรวมตัวกันมีการสนทนาเป็นเครือข่ายของนักเขียน แต่ในปัจจุบันนักเขียนรวมตัวกันอย่างในอดีตไม่ได้ เพราะการเป็นนักเขียนไม่สามารถเป็นอาชีพได้ และไม่มีความจำเป็นต้องติดต่อกับผู้อื่นตลอกเวลา แต่ยังต้องมีการเปิดตัวออกมายังภายนอกด้วย สื่อสังคมออนไลน์ เฟซบุ๊ก ทำให้นักเขียนสามารถรวมตัวเชื่อมต่อกันได้ง่ายขึ้น อาจารย์มองว่าเครือข่ายในปัจจุบันควรเป็นกลุ่มรวมตัวกันอย่างหลวมๆ หากรวมตัวอย่างเหนียวแน่นจะทำให้เกิดการปะทะทางความคิดอย่างรุนแรงและเกิดความขัดแย้งได้

ถาม การเกิดเครือข่ายกลุ่มเล็กๆ ที่รวมกันหลวมๆ กระจายไปในพื้นที่ต่างๆ จะเกิดประโยชน์อย่างไรบ้าง

อาจารย์อาทิตย์ ส่วนนี้จะทำให้เกิดประโยชน์อย่างแน่นอนเช่น อาจารย์ได้สนทนาเป็นประจำเช่นคุณวิวัฒน์ เลิศวิวัฒน์วงศา คุณภาณุ ตรัยเวช แล้วได้รู้จักกับนักวิชาการสายสังคมศาสตร์อีกกลุ่มหนึ่งซึ่งอาจารย์เห็นว่าให้ประโยชน์ซึ่งกันและกัน การที่นักเขียนหลายๆ กลุ่มรู้จักกัน แม้ว่าจะไม่ได้สนิทกันก็แต่จะให้ประโยชน์ซึ่งกันและกัน

ถาม ในปัจจุบันเกิดเครือข่ายวรรณกรรมหลายกลุ่ม แต่ละกลุ่มไม่ได้มีการเชื่อมโยงถึงกัน

อาจารย์อาทิตย์ คนกลุ่มนี้มีลักษณะค่อนข้างจะเก็บตัวมีความเป็นปัจเจกบุคคล เนื่องมาจากความปลอดภัยในส่วนตัว

ถาม กลุ่มเครือข่ายวรรณกรรมนักวิจารณ์ที่น่าสนใจ

อาจารย์อาทิตย์ คุณวิวัฒน์ เลิศวิวัฒน์วงศาและกลุ่มนักเขียนภูเก็จ นักเขียนที่น่าสนใจอีกท่านหนึ่งคุณภูกระดาษเป็นนักเขียนที่อ่านหนังสือมาก คุณภาณุ ตรัยเวช ซึ่งเป็นกลุ่มเพื่อนสนิทของอาจารย์อาทิตย์

ผู้ให้สัมภาษณ์: **นพ.ธวัช งานรุ่งเรื่อง**

ตำแหน่ง **ผู้ก่อตั้งและดูแลแฟนเพจ "หนังสือปันกันอ่าน"**

ผู้สัมภาษณ์ **กรรณิการ์ ถนอมปัญญารักษ์ อรพินท์ คำสอน และ สุณิสา เจริญนา**

วันที่สัมภาษณ์: 16 มกราคม 2558 14.00-15.30 น.

สัมภาษณ์ที่: **ร้านหนังสือเดินทาง Passport Bookshop ถนนตะนาว กรุงเทพมหานคร**

ผู้ถอดเทป: **กรรณิการ์ ถนอมปัญญารักษ์**

==========

ถาม ประวัติส่วนตัวและความสนใจที่มีต่องานวรรณกรรมและหนังสือ

นพ.ทวัช คุณหมอเกิดที่จังหวัดอุดรธานี การศึกษาจบมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนต่างจังหวัด และศึกษาต่อคณะแพทย์ศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล เมื่อเรียบจบได้ทำงานใช้ทุนต่างจังหวัดเป็นเวลาสามปีและมาเรียนต่อแพทย์เฉพาะทางที่กรุงเทพมมหานคร คุณหมอเริ่มอ่านหนังสือนวนิยายตั้งแต่มัธยมศึกษาตอนต้น เนื่องจากมีร้านเช่าหนังสืออยู่ใกล้บ้าน เมื่ออ่านหนังสือนวนิยายแล้วสนุกจึงอ่านมาโดยตลอด และเมื่อเรียนแพทย์เฉพาะทางจบมีเวลาว่างมากขึ้นจึงอ่านหนังสืออย่างจริงจังมากขึ้น หนังสือที่อ่านคุณหมอเป็นผู้เลือกเองและปัจจุบันอาจจะมีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ช่วยในการตัดสินใจอ่านหนังสือบ้างเช่น หากมีการกล่าวถึงหนังสือบางเล่มในสื่อสังคมออนไลน์มากจนเกินไป ก็อาจจะทำให้ไม่สนใจในหนังสือเล่มดังกล่าวได้ ทั้งนี้โดยส่วนตัวแล้วอ่านหนังสือทุกประเภทแต่อาจจะมีหนังสือบางประเภทไม่ค่อยได้อ่านมากนักเช่น หนังสือ How to ซึ่งมีเป็นจำนวนมากทำให้เลือกได้ยากว่าจะอ่านเล่มไหน

ถาม คุณหมอสนใจการวิจารณ์หนังสือด้วยหรือไม่

นพ.ธวัช คุณหมอไม่ทราบว่าจะหาบทวิจารณ์วรรณกรรมได้จากที่ใดบ้าง ซึ่งเมื่อได้ฟังผู้วิจัยกล่าวสรุปการทำงานของโครงการฯ ที่ผ่านมาว่าสามารถจะรวบรวมบทวิจารณ์วรรณกรรมคัดสรรได้ถึง 50 ชิ้น คุณหมอเห็นว่าบุคคลทั่วรับรู้การวิจารณ์ไม่มากนัก ดังนั้นเมื่อนึกถึงงานวิจารณ์วรรณกรรมจะนึกถึงงานของคุณวาณิช จรุงกิจอนันต์ เนื่องจากเมื่อมีการประกาศรางวังซีไรต์คุณวณิชจะเขียนวิจารณ์งานที่ได้รับรางวังซีไรต์หรืองานที่เข้ารอบสุดท้าย ในส่วนตัวชอบงานวิจารณ์วรรณกรรม เนื่องจากจะทำให้เห็นแง่มุมที่ผู้อ่านมองไม่เห็น เช่นเดียวกับศิลปะสาขาอื่นๆด้วย และคุณหมอเรียนมาทางด้านวิทยาศาสตร์ เมื่อชมภาพงานศิลปะก็จะทราบเพียงว่าภาพนั้นสวยแต่ไม่สามารถจำแนกได้ว่าภาพสวยอย่างไร งานวิจารณ์จะช่วยทำให้เข้าใจและดูงานศิลปะได้สนุกขึ้น เช่นเดียวกันงานวิจารณ์วรรณกรรมจะทำให้การอ่านหนังสือสนุกมากขึ้นด้วย

ถาม ทำไมจึงเปิดหน้าแฟนเพจ “หนังสือปันกันอ่าน”

นพ.ทวัช คุณหมอเห็นว่าผู้อ่านหนังสือส่วนใหญ่มักเก็บหนังสือเพื่อจะกลับมาอ่านใหม่ และประสบการณ์ของคุณหมออ่านหนังสือเร็วจึงมีหนังสือเป็นจำนวนมาก ดังนั้นเมื่อต้องย้ายจากต่างจังหวัดเพื่อมาเรียนแพทย์เฉพาะทางที่กรุงเทพฯ ก็เห็นว่าหนังสือที่เก็บไว้ก็ไม่ได้กลับมาอ่านอีก เนื่องจากมีหนังสือใหม่ให้อ่านตลอดเวลา ดังนั้นจึงไม่มีเหตุผลเก็บหนังสือที่อ่านแล้ว ในช่วงแรกได้นำหนังสือไปขายร้านขายหนังสือมือสอง แต่คุณหมอไม่ประทับใจเนื่องจากทางร้านมองว่าหนังสือไม่มีค่า ส่วนการบริจาคก็ยังไม่แน่ใจว่าผู้รับจะอ่านหนังสือหรือไม่ เมื่อคุณหมอมีเวลาว่างมากขึ้นจึงได้ทดลองโพสต์ข้อความเกี่ยวกับหนังสือในเฟซบุ๊กส่วนตัวซึ่งหวังว่าจะมีผู้สนใจก็ยืมไปอ่าน

ถาม คุณหมอเริ่มต้นทำแฟนเพจ “หนังสือปันกันอ่าน” เมื่อใด

นพ.ทวัช การใช้เฟซบุ๊กแบ่งออกเป็นสองช่วงคือ ช่วงแรกเมื่อ 3-4 ที่แล้วเป็นการเขียนในหน้า เฟซบุ๊กส่วนตัว ช่วงที่สองเป็นการทำหน้าแฟนเพจ “หนังสือปันกันอ่าน” เริ่มประมาณสองปี

ถาม ทำไมจึงใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างเฟซบุ๊กในการนำเสนอความคิดหรือรีวิวหนังสือ และก่อนใช้ เฟซบุ๊กเคยใช้สื่อออนไลน์อย่างอื่นในการรีวิวหนังสือหรือไม่

นพ.ทวัช คุณหมอเห็นว่าเพซบุ๊กเป็นช่องทางเดียวในการนำเสนอความคิดเห็นหรือการรีวิวหนังสือได้ คุณหมอใช้เพียงเฟซบุ๊กอย่างเดียวในการรีวิวหนังสือ

ถาม คุณหมอมีแนวทางในการเลือกหนังสือรีวิวหรือไม่

นพ.ทวัช หนังสือที่รีวิวเป็นหนังสือที่คุณหมอเป็นผู้อ่าน การรีวิวหนังสือไม่ได้จำกัดประเภทของหนังสือ เนื่องจากคุณหมออ่านหนังสือทุกประเภทจึงรีวิวหนังสือทุกประเภท แต่หนังสือที่นำมารีวิว จะต้องเป็นหนังสือที่อ่านแล้วชอบ ส่วนหนังสือที่อ่านแล้วไม่ชอบก็จะไม่เขียนรีวิว

ถาม การเขียนรีวิวหนังสือมีการเขียนเชิงติหรือไม่

นพ.ทวัช การเขียนรีวิวไม่มีการเขียนเชิงติเท่าใดนัก เนื่องจากคุณหมอจะเขียนรีวิวหนังสือที่ชอบ ซึ่งก็เคยถูกล้อจากเพื่อนๆว่า อ่านหนังสือเรื่องไหนก็ชอบหมด ทั้งนี้โดยส่วนตัวรู้สึกว่าหนังสือแต่ละเล่มมีจุดดีและจุดเด่น การรีวิวจึงเป็นการบอกจุดดีจุดเด่นของหนังสือเล่มนั้นๆ และในการรีวิวจะมีการบอกไว้อย่างชัดเจนว่าหนังสือเหมาะสำหรับใคร จึงทำให้ในส่วนของการติมีไม่มากนัก

ถาม เนื่องจากเฟซบุ๊กส่วนตัวกับหน้าแฟนเพจมีความแตกต่างในเรื่องของการเข้าถึงข้อมูล ทำไมคุณหมอจึงมีการเปิดเป็นหน้าแฟนเพจด้วย

นพ.ทวัช การใช้ใช้เฟซบุ๊กส่วนตัวเขียนรีวิวหนังสือ คุณหมอได้รับเพื่อนที่รู้จักผ่านเฟซบุ๊กด้วย และกลุ่มเพื่อนที่รู้จักผ่านทางเฟซบุ๊กต้องการจะร่วมกันปันหนังสือด้วย จึงมีการเปิดหน้าแฟนเพจ “หนังสือปันกันอ่าน”

ถาม หน้าเฟซบุ๊กส่วนตัวคุณหมอรับเพื่อนจำนวนมากหรือไม่

นพ.ทวัช เฟซบุ๊กส่วนตัวมีการรับเพื่อนทั่วไป แต่เมื่อเริ่มทำแฟนเพจ “หนังสือปันกันอ่าน” ก็เริ่มตามหน้าแฟนเพจห้องสมุดต่างๆ โดยหวังว่าหากห้องสมุดใดเห็นว่าบทรีวิวหนังสือน่าสนใจแล้วนำไปเผยแพร่ต่อ แต่ไม่มีเพจห้องสมุดใดนำรีวิหนังสือของแฟนเพจ “หนังสือปันกันอ่าน” ไปเผยแพร่ นอกจากนี้ยังได้ติดตามเพจของนักเขียนและสำนักพิมพ์บ้าง

ถาม ผู้ติดตามแฟนเพจ “หนังสือปันกันอ่าน” กับ เพื่อนในเฟซบุ๊กส่วนตัวเป็นกลุ่มเดียวกันหรือไม่

นพ.ธวัชชัย ผู้ติดตามแฟนเพจเป็นคนละกลุ่มกับเพื่อนในเฟซบุ๊กส่วนตัว เนื่องจากเฟซบุ๊กส่วนตัวมีเพื่อนประมาณหนึ่งพันคน แต่มีผู้ติดตามแฟนเพจ “หนังสือปันกันอ่าน” มีผู้ติดตามมากกว่าเก้าพันคน แต่มีเพื่อนจากเฟซบุ๊กส่วนตัวติดตามแฟนเพจไม่กี่ร้อยคน

ถาม หน้าแฟนเพจ “หนังสือปันกันอ่าน” มีผู้กดไลค์เก้าพันกว่าคนในช่วงเวลาไม่ถึงสองปีนับว่าเป็นจำนวนมากเนื่องจากเหตุใด

นพ.ธวัช การมีผู้กดไลค์เป็นจำนวนมากจะเกิดจากการมีผู้นำบทรีวิวหนังสือของเพจ ไปแชร์ใน เฟซบุ๊กส่วนตัวหรือหน้าแฟนเพจ ทั้งนี้หากผู้นำบทรีวิวไปแชร์ต่อเป็นบุคคลที่มีผู้รู้จักมาก เช่น คุณเวียง-วชิระ บัวสนธ์ นำโพสต์รีวิวหนังสือจาก “หนังสือปันกันอ่าน” ไปเผยแพร่ต่อ ก็จะมีผู้เข้ามากดไลค์แฟนเพจเพิ่มมากกว่าเวลาปกติ

ถาม จากหน้าที่การงานที่มีภาระงานมากอยู่แล้ว ทำไมคุณหมอยังมาทำในส่วนของการเขียนรีวิวหนังสือซึ่งไม่ใช่งานง่ายและต้องใช้เวลาพอสมควร

นพ.ธวัช คุณหมอเป็นคนให้คุณค่ากับหนังสือ เพราะว่าหนังสือให้ประโยชน์ในส่วนที่สื่ออื่นไม่สามารถให้ได้ เมื่อเห็นว่าสังคมยังไม่ให้คุณค่ากับหนังสือและมีวัฒนธรรมการอ่านน้อยกว่าที่ควรจะเป็น จึงคิดจะช่วยในส่วนที่ตนเองช่วยได้ โดยการเผยแพร่หนังสือที่มีคุณค่าให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น

ถาม ในฐานะผู้อ่านหนังสือไม่ใช่นักวิชาการด้านวรรณกรรม และไม่ได้ทำงานในแวดวงวรรณกรรม มีความเห็นอย่างไรเมื่อหนังสือที่มีคุณค่าไม่ได้รับการเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป และคิดว่าปัญหานี้เกิดจากอะไร

นพ.ธวัช คุณหมอคิดว่า เกิดจากช่องทางในการนำเสนอหนังสือมีน้อย และเมื่อได้ทำเพจ “หนังสือปันกันอ่าน” ทำให้ทราบว่า การทำให้หนังสือเป็นที่รู้จักได้อย่างแพร่หลายได้นั้น บุคคลผู้นำเสนอหนังสือจะต้องได้รับการยอมรับคือพูดแล้วมีผู้ฟังหรือสนใจ เมื่อมีผู้ที่รู้จักในวงกว้างนำรีวิวหนังสือของเพจ “หนังสือปันกันอ่าน” ไปเผยแพร่ ทำให้เพจเป็นที่รู้จักมากขึ้นและจะมีบุคคลติดตามเพจเป็นจำนวนมากขึ้นด้วย คุณหมอสังเกตว่าในวงการนักเขียนและวรรณกรรมยังไม่มีผู้ที่สามารถดึงกระแสสังคมให้มาสนใจหนังสือได้ เช่น บุคลซึ่งได้รับการยอมรับในสังคมมาแนะนำหนังสืออาทิตย์ละครั้ง สามารถสร้างกระแสให้คนในสังคมหันมาสนใจหนังสือและทำให้หนังสือเป็นที่รู้จักมากขึ้น

ถาม เพจ หนังสือปันกันอ่าน รีวิวหนังสือเป็นส่วนใหญ่ คุณหมอได้มีการติดตามหรือศึกษาการรีวิวหนังสือมาจากหน้าเพจของสำนักพิมพ์ ร้านหนังสือ หรือนักเขียนหรือไม่

นพ.ธวัช คุณหมอไม่เคยอ่านรีวิวหนังสือจากหน้าเพจอื่น แต่เคยอ่านบทวิจารณ์ในนิตยสารเช่น อ่าน

ถาม ในส่วนของนิตยสารคุณหมอทราบหรือไม่ว่านอกจาก อ่าน ยังมีนิตยสารอื่นที่มีบทวิจารณ์หนังสืออีกหรือไม่

นพ.ธวัช นิตยสาร writer จะเป็นบทวิจารณ์ขนาดยาว ส่วนนิตยสารอื่นๆจะเป็นการเขียนแนะนำหนังสือสั้นๆ

ถาม เมื่อไม่มีต้นแบบการเขียนรีวิว คุณหมอมีวิธีการเขียนรีวิวอย่างไร

นพ.ธวัช เมื่ออ่านหนังสือแล้วมองว่าหนังสือเป็นอย่างไรมีประเด็นอะไรที่น่าสนใจเพื่อจะนำมากล่าวถึง ถกเถียงหรือแสดงความเห็นเพิ่มเติมได้

ถาม แม้ว่าจะรีวิวหนังสือโดยไม่มีต้นแบบ การเขียนรีวิวไม่เน้นการเล่าเรื่องย่อแต่นำเสนอจุดเด่น ประเด็นที่น่าสนใจและควรจะนำมากล่าวถึง แสดงให้เห็นว่าโดยส่วนตัวมีความคิดทางด้านการวิพากษ์วิจารณ์อยู่ในตัวเอง

นพ.ธวัช การรีวิวหนังสือของคุณหมอเป็นการนั้นจุดเด่นของหนังสือ อาจจะเป็นเพราะไม่มีความรู้หลักวิชาการวิจารณ์องค์ประกอบทางวรรณกรรม จึงเป็นการนำเสนอประเด็นที่ได้จากการอ่านมานำเสนอ ส่วนความคิดทางการวิพากษ์วิจารณ์มาจากในช่วงศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยได้ทำกิจกรรมค่าย ซึ่งมีการเปิดให้แสดงความคิดเห็นถกเถียงร่วมกัน

ถาม ประเด็นรีวิวหนังสือที่ประทับใจ

นพ.ธวัช โดยปกติหนังสือดีๆ จะมีประเด็นที่น่าสนใจเป็นจำนวนมากมาก หากมีเวลามากพอก็สามารถนำเสนอประเด็นต่างๆ ในหนังสือได้มากกว่าที่เสนอในเพจ แต่เนื่องจากมีเวลาน้อยจึงเลือกเพียงบางประเด็นในการนำเสนอ การเขียนรีวิวหนังสือทีประทับใจคือ “คำยืนยันของเปเรร่า” เป็นเรื่องในช่วงรัฐบาลเผด็จการโปรตุเกส เปเรร่าตัวเอกของเรื่องเป็นผู้สื่อข่าวแต่ต้องทำข่าวอื่นที่ไม่ใช่สังคมการเมือง ซึ่งเปเรร่าก็มีวิธีสื่อสารเรื่องราวทางสังคมการเมืองด้วยวิธีการของเขา อ่านแล้วประทับใจ ซึ่งในช่วงเวลาที่รีวิวมีการห้ามฉายละครหลังข่าวเรื่องหนึ่ง จึงนำประเด็นมาเขียนได้เข้ากับสภาพสังคมไทยในช่วงนั้น

ถาม รีวิวหนังสือใดบ้างมีผู้เข้ามาแสดงความคิดเห็นและติดตามเป็นจำนวนมาก

นพ.ธวัช ในเพจหนังสือปันกันอ่านไม่ค่อยมีการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือ เนื่องจากเป็นการปันหนังสือเป็นหลัก มีเพียงส่วนน้อยเข้ามาแสดงความเห็นหรือวิจารณ์เพิ่มเติม ส่วนมากจะเป็นการการแจ้งความต้องการอ่านหนังสือ จึงไม่มีการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือมากนัก เช่นเดียวกับเพจส่วนตัวการวิจารณ์แสดงความเห็นยังมีไม่มาก

ถาม แฟนเพจ “หนังสือปันกันอ่าน” ประสบความสำเร็จมากน้อยอย่างไร

นพ.ธวัช หนังสือปันกันอ่านในเพจมีประมาณ 1000 เล่ม ผู้ยืมหนังสือมาจากทั่วประเทศ ซึ่งนับว่าการดำเนินการประสบความสำเร็จ โดยมีหนังสือประมาณ 10-15% ไม่มีผู้ยืม ซึ่งต่างจากการทำในเพจส่วนตัวหนังสือกว่าครึ่งไม่มีผู้ยืม หนังสือ Try ของวงศ์ทนง ชัยณรงสิงห์มีการส่งต่อกันมากที่สุดประมาณ 30 คน หนังสือที่มีผู้ยืมมากคือวรรณกรรมไทยและวรรณกรรมแปล ส่วนหนังสือธรรมะมีผู้ยืมน้อย หนังสือสารคดี วิทยาศาสตร์ ซึ่งมีหนังสือสองประเภทไม่มากนัดจึงมีผู้ยืมน้อย และมีหนังสือปันกันอ่านสูญหายประมาณ 10%

ถาม ในการทำแฟนเพจ หนังสือปันกันอ่าน ในช่วงแรกมีผู้ยืมหนังสือเป็นจำนวนมากหรือไม่

นพ.ธวัช 90% ของหนังสือเมื่อมีการโพสต์มีผู้ยืมไปอ่าน แต่สิ่งที่คาดไม่ถึงคือ มีผู้ร่วมปันหนังสือเป็นประจำ จากเมื่อเริ่มทำแฟนเพจยังเกรงว่าจะมีหนังสือมากเพียงพอให้ยืมอ่านหรือไม่ ในการยืมหนังสือไปอ่านนั้น เมื่ออ่านจบแล้วไม่ต้องส่งคืนหนังสือกลับคืนมาแต่จะให้แจ้งมาทางเพจ เพื่อทางเพจจะได้แจ้งกลับไปว่าจะต้องส่งต่อไปให้กับผู้อ่านคนต่อไป โดยทางเพจจะทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางจัดการข้อมูลการส่งต่อหนังสือ

ถาม ในส่วนของผู้ร่วมปันหนังสือประมาณกี่คน

นพ.ธวัช ผู้เข้าร่วมปันหนังสือมีประมาณ 20 คน ซึ่งบางคนร่วมปันหนังสือเป็นประจำ หนังสือปันมีความหลากหลายตามความสนใจของผู้ปันแต่ละคน ในส่วนตัวของคุณหมอจะปันหนังสือหลากหลายประเภทตามที่คุณหมออ่านเช่นกัน

ถาม แฟนเพจ “หนังสือปันกันอ่าน” ทีลักษณะเป็นเครือข่ายของผู้อ่านหนังสือหรือไม่

นพ.ธวัช แฟนเพจ “หนังสือปันกันอ่าน” นับเป็นเครือข่ายของผู้อ่านหนังสือ แต่ไม่สามารถระบุได้ว่าเป็นเครือข่ายใหญ่หรือไม่ แม้ว่าจะมีจำนวนผู้กดไลค์เก้าพันกว่าคน แต่มีกลุ่มผู้ยืมหนังสือกันอ่าน ประมาณ 200 คน

ถาม ระบบการปันหนังสือกันอ่านที่ให้ผู้อ่านส่งต่อหนังสือไปยังผู้อ่านคนต่อไปเรื่อยๆ ได้มีการคิดไว้ตั้งแต่เริ่มต้นทำแฟนเพจหรือไม่

นพ.ธวัช คุณหมอได้คิดระบบการส่งต่อหนังสือตั้งแต่เริ่มทำเพจ เนื่องจากการปันหนังสือในเพจส่วนตัวเป็นเพียงการส่งหนังสือให้ผู้รับไปอ่านและไม่ต้องส่งหนังสือต่อ เพราะเกรงว่าหากให้ผู้อ่านส่งต่อจะเป็นภาระของผู้รับหนังสือไปอ่าน ดังนั้นในเพจส่วนตัวจึงเป็นการกระตุ้นให้มีผู้รับหนังสือไปอ่านเท่านั้น โดยมีเงื่อนไขห้ามส่งคืนกลับมาที่คุณหมอ แต่เมื่อเริ่มทำเพจ “หนังสือปันกันอ่าน” และมีผู้เข้ามาร่วมปันหนังสือคุณหมอเห็นว่าต้องรักษาหนังสือผู้อื่นร่วมปันด้วย จึงมีความคิดให้ผู้อ่านส่งต่อหนังสือเพื่อปันกันอ่าน

ถาม ได้เคยมีการสอบถามความคิดของผู้ยืมหนังสือไปอ่านว่า มีความคิดเห็นต่อหนังสืออย่างไรบ้าง

นพ.ธวัช คุณหมอเคยมีความคิดจะให้ผู้ยืมหนังสือแสดงความคิดเห็นต่อหนังสือที่อ่าน ซึ่งอาจจะเป็นภาระให้กับผู้ยืมหนังสือ แต่หากมีผู้ยืมหนังสือไปแล้วแสดงความคิดเห็นก็จะนำมาโพสต์ในเพจ ซึ่งมีประมาณ 10 คนแสดงความคิดเห็นหนังสือปันกันอ่านเป็นประจำ

ถาม เพจหนังสือปันกันอ่านมีกิจกรรมการสนทนาเกี่ยวกับหนังสือหรือไม่

นพ.ธวัช ในช่วงแรกคุณหมอรีวิวหนังสือเองทั้งหมด แต่ช่วงหลังมีการเปิดพื้นที่ทำกิจกรรม Book Party ซึ่งจะมีการโพสต์เป็นประจำทุกสัปดาห์ติดต่อมา 15 สัปดาห์ โดยให้ผู้สนใจเข้ามาเล่าเรื่องหนังสือที่ได้อ่าน กิจกรรมนี้มีความเคลื่อนไหวพอสมควร ผู้เข้าร่วมกิจกรรมจะเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นประจำประมาณสัปดาห์ละ 10 คน ซึ่งมีทั้งผู้ที่ไม่ได้ยืมหนังสืออ่านก็เข้าร่วมแสดงความเห็นด้วย

ถาม หนังสือร่วมปันในแฟนเพจ “หนังสือปันกันอ่าน” 1000 เล่ม เป็นหนังสือได้รีวิวในเพจทั้งหมดหรือไม่

นพ.ธวัช หนังสือในส่วนของคุณหมอจะเขียนรีวิวเอง แต่หนังสือผู้อื่นมาร่วมปันคุณหมอจะไม่ได้อ่านก่อน เนื่องจากผู้ร่วมปันจะแจ้งมาทางพจว่ามีหนังสือร่วมปัน และเพจจะทำหน้าที่เผยแพร่ว่าหนังสือเล่มนี้เป็นของใครและรายละเอียดของหนังสือ ซึ่งหนังสือบางเล่มเจ้าของหนังสือจะเขียนรีวิวเขียนแนะนำมาให้ทางเพจก็เผยแพร่ แต่หนังสือส่วนมากไม่มีการรีวิวแนะนำหนังสือมาให้ ทางเพจจึงหารีวิวหนังสือจากสำนักพิมพ์หรือในเพจอื่นมาโพสต์

ถาม มีการติดต่อสนทนากับผู้ติดตามแฟนเพจในเรื่องที่เกี่ยวกับหนังสือเป็นการส่วนตัวในกล่องข้อความหรือไม่

นพ.ธวัช การติดต่อผ่านกล่องข้อความจะเป็นการสนทนาเรื่องการยืมหนังสือและปันหนังสือ ส่วนการสนทนาส่วนตัวเกี่ยวกับหนังสือมีน้อยมาก

ถาม ทำไมเพจหนังสือปันกันอ่านจึงเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง มีทั้งผู้ยืมหนังสือและส่งต่อรวมถึงผู้มาร่วมปันหนังสืออย่างต่อเนื่อง ซึ่งผู้ร่วมปันหนังสือคุณหมอไม่ได้รู้จักกันเป็นการส่วนตัว คนเหล่านี้เชื่อใจแฟนเพจ “หนังสือปันกันอ่าน” อย่างไร

นพ.ธวัช ผู้ร่วมปันหนังสือมีเพียงหนึ่งคนเป็นเพื่อนกับคุณหมอ ส่วนคนอื่นรู้จักทางหน้าแฟนเพจ ผู้ร่วมปันส่วนใหญ่จะเริ่มจากเป็นผู้ยืมหนังสือไปอ่านและต่อมาก็ร่วมปันหนังสือด้วย แต่มีบางคนเข้ามาเพื่อปันหนังสือโดยเฉพาะ ผู้ปันหนังสือไว้ใจเพจนั้น ส่วนหนึ่งเกิดจากเคยยืมหนังสือไปอ่าน และเห็นว่ากิจกรรมมีประโยชน์และเชื่อถือได้ว่าทำกิจกรรมจริง

ถาม การโพสต์รีวิวหนังสือมีความถี่เท่าไร เนื่องจากเพจที่มีการโพสต์รีวิวหนังสืออย่างสม่ำเสมอจะทำให้มีผู้ติดตามเป็นประจำ

นพ.ธวัช ในแฟนเพจ “หนังสือปันกันอ่าน” คุณหมอตั้งใจรีวิววันละหนึ่งเล่ม โดยเป็นการสลับกันระหว่างหนังสือที่ฝากมาปันซึ่งไม่ต้องเขียนเอง และการโพสต์รีวิวหนังสือของคุณหมอเองซึ่งในส่วนนี้คุณหมอได้มีการเขียนเก็บเอาไว้

ถาม ความยาวในการเขียนรีวิวหนังสือแต่ละเล่ม

นพ.ธวัช ความยาวประมาณ 15-20 บรรทัดในหน้าเฟซบุ๊ก ส่วนความถี่ในการโพสต์รีวิวจะขึ้นอยู่กับการอ่านหนังสือของคุณหมอเอง โดยเฉลี่ยการอ่านหนังสือหนึ่งเล่มใช้เวลาสองวัน

ถาม ในหน้าแฟนเพจมีการรีวิวแสดงความคิดเกี่ยวกับหนังสือ เคยมีผู้สดงความคิดเห็นไม่พอใจหรือต่อว่าบทรีวิวหนังสือหรือไม่

นพ.ธวัช ไม่เคยมีผู้แสดงความไม่พอใจในหน้าเพจ ทั้งนี้เห็นว่าข้อถกเถียงที่เกิดขึ้นในโลกโซเชียลมีเดียจะเป็นเรื่องการเมือง เพจหนังสือปันกันอ่านจะไม่โพสต์ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเมือง การเขียนแสดงความเห็นส่วนมากจึงเป็นการสนับสนุนให้ยืมหนังสือไปอ่าน

ถาม มีผู้สนใจหนังสือที่ได้รีวิวและโพสต์สอบถามรายละเอียดของหนังเป็นการส่วนตัวหรือไม่

นพ.ธวัช ไม่มี

ถาม สื่อโซเชียลมีเดียเปิดกว้างให้ทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ แต่ทำไมในหน้าแฟนเพจ “หนังสือปันกันอ่าน” มีการแสดงความคิดเห็นไม่มากนักแม้แต่การแสดงความคิดเห็นในทางบวกก็มีน้อยเช่นเดียวกัน

นพ.ธวัช โดยส่วนตัวคุณหมอเห็นว่าวัฒนธรรมของคนไทยจะพูดถึงในสิ่งดี และการรีวิวหนังสือของเพจเป็นการเขียนชมมากกว่าเมื่อผู้อ่านเห็นว่าดีแล้วจึงไม่ได้มีข้อโต้แย้งและไม่ได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม เช่นเดียวกับหน้าเพจรีวิวหนังสืออื่น ส่วนการแสดงความเห็นไปในเชิงลบก็ต้องระวังว่าจะมีผู้เข้ามาต่อว่า จึงทำให้ไม่มีการแสดงความคิดเห็นในเชิงลบมากนัก

ถาม การโพสต์รีวิวหนังสือแต่ละครั้งมีผู้เข้ามกดไลค์มากน้อยเท่าไร

นพ.ธวัช จำนวนผู้กดไลค์รีวิวหนังสือแต่ละครั้งขึ้นอยู่กับหนังสือว่ามีผู้รู้จักมากน้อยเท่าไร หากเป็นหนังสือกระแสหรือหนังสือยอกนิยมก็จะมีผู้เข้ามากดไลค์เป็นจำนวนมาก

ถาม จากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการเผยแพร่และรับข่าวสารผ่านมือถือ จึงทำให้เกิดการอ่านข้อความเพียงหนึ่งหน้ามือถือเท่านั้น ซึ่งประเด็นนี้ส่งผลต่อการเขียนรีวิวหนังสือในแฟนเพจ “หนังสือปันกันอ่าน” หรือไม่

นพ.ธวัช ในส่วนของคุณหมอการเขียนรีวิวขนาดสั้นเนื่องจากข้อจำกัดในด้านเวลา

ถาม มีบทวิจารณ์หรือทัศนวิจารณ์หนังสือที่อ่านแล้วประทับใจ

นพ.ธวัช หนังสือของอาจารย์เสกสรรค์ ประเสริฐกุล เรื่อง เส้นทางนักประพันธ์ มีบทวิจารณ์หนังสือเรื่อง เพื่อนยาก เมื่ออ่านแล้วทำให้คุณหมออยากกลับไปอ่านหนังสืออีกครั้งหนึ่ง แต่ปัจจุบันไม่มีหนังสือเล่มดังกล่าวแล้ว คุณหมอเห็นว่างานวิจารณ์ที่ดีสามารถที่จะต่อยอดความคิดได้ ทำให้ได้เห็นมุมมองเมื่ออ่านครั้งแรกยังไม่เห็น

ถาม ในฐานะผู้อ่านทั่วไป การเข้าถึงบทวิจารณ์หนังสือเป็นไปได้ยาก การนำเสนอบทวิจารณ์หนังสือให้แพร่หลายให้ผู้อ่านทั่วไปสามารถเข้าถึงได้ง่ายและสะดวก การวิจารณ์วรรณกรรมเหล่านั้นจะส่งผลกระทบต่อผู้อ่านหนังสือทั่วไปได้หรือไม่

นพ.ธวัช บทวิจารณ์อาจจะส่งผลกระทบต่อผู้อ่าน แต่ต้องขึ้นอยู่กับผู้เขียนวิจารณ์ว่าจะเขียนวิจารณ์อย่างไรให้ผู้อ่านสนใจด้วย เนื่องจากการวิจารณ์วรรณกรรมบางครั้งมีการตั้งธงการวิจารณ์ กำหนดไว้ บทวิจารณ์จึงไม่เป็นที่สนใจของคนทั่วไป คุณหมอเห็นว่างานวิจารณ์ต้องมีความหลากหลายจึงจะส่งผลกระทบต่อผู้อ่านได้มากกว่าการวิจารณ์เพียงแนวทางเดียว

ถาม สำหรับผู้อ่านทั่วไป การเข้าถึงบทวิจารณ์หนังสือทีมีคุณภาพได้อย่างไร

นพ.ธวัช สำหรับตนเองยังนึกไม่ออกว่าจะอ่านบทวิจารณ์หนังสือจากที่ใด นิตยสารที่มีบทวิจารณ์หนังสือที่สามารถหาอ่านได้เท่าที่คิดได้ในขณะนี้คือ writer

ถาม ประโยชน์ของการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการเผยแพร่บทวิจารณ์ ทัศนวิจารณ์ รีวิวแนะนำหนังสือคืออะไร

นพ.ธวัช ในส่วนตัวคุณหมอได้รับประโยชน์จากการทำแฟนเพจ “หนังสือปันกันอ่าน” เพราะทำให้ทราบว่าในประเทศไทยหนังสือมีความหลากหลาย จากความคิดเดิมเชื่อว่ามีหนังสือให้เลือกอ่านน้อย แต่เมื่อทำแฟนเพจได้เปิดโลกหนังสือ และทราบว่ามีหนังสือให้เลือกอ่านหลากหลาย แม้แต่หนังสือนวนิยายแนวรักทั่วไป ก็มีส่วนดีน่าสนใจจึงเป็นที่นิยมมีผู้อ่านเป็นจำนวนมาก วรรณกรรม ภาพการ์ตูน หนังสือแปลเก่าๆ ก็มีผู้มาร่วมปันหนังสือด้วย

ถาม การปันหนังสือกันอ่านสามารถสร้างแรงบัลดาลใจให้เกิดขึ้นได้หรือไม่

นพ.ธวัช ในส่วนตัวของคุณหมอคิดว่าสามารถสร้างแรงบัลดาลใจได้ เนื่องจากเชื่อว่าหนังสือจะให้ประโยชน์จากที่สื่ออื่นไม่สามารถให้ได้ การได้ปันหนังสือแล้วผู้อื่นชอบด้วยเช่นกัน ย่อมส่งผลกลับมาที่ตัวเองว่าหนังสือมีผู้ชื่นชอบเช่น มีผู้ยืมหนังสือเกี่ยวกับสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ไปอ่านและตอบกลับมาว่าได้รับรู้ปัญหาซึ่งไม่เคยได้รับรู้มาก่อน ซึ่งเป็นผลตอบรับทางบวกกลับมาให้กับตัวคุณหมอเองด้วย

ถาม ในฐานะผู้ดูแลแฟนเพจ “หนังสือปันกันอ่าน” ได้เคยมีการยืมหนังสือที่ผู้อื่นร่วมปันบ้างหรือไม่

นพ.ธวัช คุณหมอได้ตั้งกฎว่าจะไม่ไปยืมหนังสือที่มีผู้ร่วมปัน เนื่องจากหนังสือที่มีผู้ร่วมปันคุณหมอจะทราบเป็นคนแรกว่ามีหนังสืออะไรบ้าง แม้ว่ามีหนังสือบางเล่มที่อยากจะอ่านด้วยก็ตาม

ถาม เมื่อไม่ได้ยืมหนังสือที่มีผู้ร่วมปัน คุณหมอไปหาซื้อเล่มนั้นมาอ่านเองหรือไม่

นพ.ธวัช ยังไม่มีโอกาส เนื่องจากการซื้อหนังสือของคุณหมอในแต่ละครั้งเมื่อไปร้านหนังสือไม่ได้มีเป้าหมายว่าจะซื้อหนังสือเล่มใดแต่เมื่อพบว่ามีหนังสือเล่มใดน่าสนใจก็จะซื้อเล่มนั้น

ถาม จากการทำกิจกรรม “หนังสือปันกันอ่าน” ทำให้เห็นภาพวงการของหนังสือ ผู้อ่าน นักเขียน ร้านหนังสือ สำนักพิมพ์บ้างหรือไม่

นพ.ธวัช จากการทำเพจทำให้เห็นว่าในต่างจังหวัดยังมีข้อจำกัดหนังสือบางเล่มไม่สามารถหาซื้อได้ ซึ่งต่างจากกรุงเทพฯ สามารถเข้าถึงหนังสือได้มากกว่าและหลากหลายกว่า และทราบว่าหนังสือในประเทศไทยมีความหลากหลาย

ถาม คุณหมออ่านหนังสือและเข้าร้านหนังสือเป็นประจำ สังเกตเห็นความเปลี่ยนแปลงของหนังสือว่ามีหนังสือบางประเภทจัดพิมพ์จำหน่ายจำนวนมากหรือมีหนังสือบางประเภทหายไป

นพ.ธวัช ในช่วงสองสามปีที่ผ่านมาคุณหมอไม่ได้เข้าร้านหนังสือขนาดใหญ่ โดยมีความตั้งใจว่าจะซื้อหนังสือจากร้านหนังสืออิสระทำให้ไม่แน่ใจว่ามีความเปลี่ยนแปลงของหนังสือในร้านหนังสือขนาดใหญ่ แต่ในส่วนของร้านหนังสืออิสระก็จะมีลักษณะเฉพาะของแต่ละร้าน

ถาม ในส่วนตัวติดตามกิจกรรมเสวนาสนทนาทางด้านวรรณกรรมหรือไม่

นพ.ธวัช ไม่เคยติดตาม

ถาม คุณหมอเป็นผู้อ่านหนังสือและเขียนรีวิวด้วยตัวเอง ในการติดต่อกับแฟนเพจทางหน้าเพจแล้วยังมีการติดต่อกันทางอื่นอีกหรือไม่

นพ.ธวัช ไม่เคยมีการติดต่อทางอื่นนอกจาหน้าแฟนเพจ ซึ่งอาจจะมีแฟนเพจส่งโปสการ์ดมาให้

ถาม การติดต่อกับเครือข่ายทั้งแฟนเพจ ผู้ร่วมปันหนังสือ ผู้ยืมหนังสือ ผ่านหน้าแฟนเพจเท่านั้น ไม่เคยมีการติดต่อกันโดยตรงหรือมีการมาพบกันจริงๆ เครือข่ายมีความเชื่อมั่นอย่างไรถึงได้มีการติดต่อเฉพาะผ่านหน้าเพจ

นพ.ธวัช โดยส่วนตัวมองว่าเป็นเรื่องปกติ เนื่องจากไม่มีความเสี่ยงเพราะเป็นการแจ้งความต้องการยืมหนังสือและทางเพจส่งไปให้เมื่ออ่านจบแล้วก็ส่งข้อความว่าจะให้ส่งต่อไปให้ใคร ทางเพจจะแจ้งว่าจะให้ส่งต่อไปที่ใคร ดังนั้นผู้เข้าร่วมกิจกรรมจึงเสียเพียงค่าส่งหนังสือเท่านั้น แต่มีกรณีพิเศษที่ผู้ร่วมปันหนังสือไม่เคยยืมหนังสือมาก่อนแต่มาร่วมปันหนังสือ และหนังสือร่วมปันเป็นหนังสือที่นิยมเช่น 1Q84 ของฮารุกิ มูราคามิ หรือ ดอน กีโฆเต้ คุณหมอได้เคยสอบถามผู้ปันหนังสือที่ไม่เคยยืมหนังสือว่าทำไมจึงร่วมปันหนังสือ ผู้ร่วมปันเห็นว่าโครงการนี้เป็นกิจกรรมที่ดีจึงอยากเข้าร่วมด้วย

แฟนเพจ “หนังสือปันกันอ่าน” ได้เคยมีกิจกรรมระดมทุนซื้อหนังสือเพื่อปันกันอ่าน ครั้งแรกเป็นการระดมทุนซื้อหนังสือเพชรพระอุมาทั้งชุด ครั้งที่สองระดมทุนเพื่อซื้อหนังสือชุดของอาจารย์เสกสรรค์ ประเสริฐกุล นอกจากนี้ยังมีแฟนเพจซื้อหนังสือชุดเหยื่ออธรรมเพื่อร่วมจะปันกันอ่าน และมีผู้ที่ส่งเงินมาเพื่อซื้อหนังสือปันกันอ่าน โดยไม่เคยยืมหนังสือหรือว่าร่วมกิจกรรมมาก่อน นอกจากนี้ยังมีแฟนเพจได้ทำกระเป๋าผ้า 5 ใบ เพื่อแจกแฟนเพจ “หนังสือปันกันอ่าน” โดยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมโค้ดคำจาหนังสือที่ชอบแล้วมีการคัดเลือก 5 คนเพื่อได้รับกระเป๋าผ้า

ถาม เครือข่ายวรรณกรรมบนสื่อสังคมออนไลน์จะคงอยู่ในระยะเวลานานเท่าไร

นพ.ธวัช คุณหมอเห็นว่าความถาวรของเครือข่ายขึ้นอยู่กับผู้ทำเพจว่าดำเนินการไปได้อย่างต่อเนื่องหรือไม่ เพราะหากเพจยังมีการดำเนินการก็จะมีกลุ่มผู้ติดตาม ในปัจจุบันแฟนเพจ “หนังสือปันกันอ่าน” มีผู้ดูแลสองคน คุณหมอเป็นผู้ดูแลหลักและมีน้องอีกคนซึ่งรู้จักในแฟนเพจมาช่วยในการจัดการประสานในการจัดลำดับการยืมหนังสือ คุณหมอดูแลการโพสต์หน้าเพจเป็นหลัก

ถาม จากการทำเพจ หนังสือปันกันอ่าน ได้เห็นภาพเครือข่ายผู้อ่านในเพจว่าเป็นอย่างไร

นพ.ธวัช ชุมชนในแฟนเพจ “นังสือปันกันอ่าน” เป็นชุมชนน่ารักไม่มีผู้เข้ามาก่อกวน (เกรียน) และผู้ยืมหนังสือไปอ่านจะรีบอ่านเพื่อส่งต่อหนังสือ ส่วนที่ยังไม่สามารถอ่านหนังสือได้ก็จะขอให้ส่งไปให้ผู้อื่นก่อน หรือจะแสดงความเสียใจเมื่ออ่านช้าหรือส่งหนังสือช้า เป็นสังคมเอื้ออาทรต่อกัน มีการอ่านหนังสือหลากหลาย ผู้ยืมหนังสือบางคนแสดงความขอบคุณที่ทำให้อ่านหนังสือหลากหลายและไม่เคยรู้จักมาก่อน และผู้ติดตามแฟนเพจหลายคนกลับไปอ่านหนังสือที่บ้าน สนใจอ่านหนังสือเพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดสังคมของผู้รักการอ่าน

ถาม เคยคิดว่าสื่อสังคมออนไลน์จะสามารถสร้างชุมชนผู้อ่านหนังสือได้

นพ.ธวัช คุณหมอไม่ได้คิดไว้ตั้งแต่ต้น เนื่องจากเมื่อเริ่มทำเพจยังกลัวว่าหนังสือจะมีผู้ยืมไปอ่านแล้วจะหมดหรือเขียนรีวิวไม่ทัน แต่มีผู้ร่วมปันหนังสือสม่ำเสมอ กิจกรรมสามารถดำเนินได้อย่างต่อเนื่อง

ถาม คุณหมอเคยสนใจการวิจารณ์ในศิลปะสาขาอื่นด้วยหรือไม่

นพ.ธวัช ส่วนตัวเคยอ่านการวิจารณ์ภาพยนต์บ้าง การวิจารณ์เพลง แต่ในส่วนของภาพวาดไม่เคยเห็นว่ามีการวิจารณ์

ถาม คุณหมอติดตามการวิจารณ์ภาพยนตร์จากที่ใดบ้าง

นพ.ธวัช คุณหมอไม่ได้ติดตามจากที่ใดประจำ แต่จะดูจากหน้าเฟซบุ๊กของเพื่อน คุณหมอเห็นว่าการวิจารณ์ภาพยนตร์มีเป็นจำนวนมากและเข้มข้นกว่าการวิจารณ์วรรณกรรม วัฒนธรรมการวิจารณ์ภาพยนตร์ค่อนเข้มแข็ง

ถาม คุณหมอไม่ได้อยู่ในแวดวงวรรณกรรมและไม่ได้รู้จักกับนักเขียนเป็นการส่วนตัว แต่ทำไมการเขียนรีวิวหนังสือจึงเน้นการชมหนังสือจนเกือบไม่มีการติ ซึ่งเหมือนกับผู้ที่อยู่ในแวดวงวรรณกรรมที่ไม่วิจารณ์งานวรรณกรรมในแง่ลบเนื่องจากเกรงว่าจะทำให้เกิดความขัดแย้งได้

นพ.ธวัช คุณหมอคิดว่าการไม่เขียนรีวิวหนังสือในแง่ลบ เนื่องจากเป็นนิสัยส่วนตัวและตัวเองไม่มีความรู้วิจารณ์ในเชิงวรรณกรรม หากตัวเองมีความรู้การวิจารณ์วรรณกรรมมากก็จะไม่วิจารณ์ในแง่ลบ จากการเรียนแพทย์ซึ่งอาจารย์ผู้สอนจะเข้มงวดมาก ในการเรียนก็จะมีการสอนในแบบ No pain, No gain ซึ่งโดยส่วนตัวของคุณหมอไม่เชื่อในการสอนว่าคนเราจะโตขึ้นได้ด้วยการสอนการวิจารณ์รุนแรง เมื่อมีความเชื่ออย่างนี้ จึงไม่ทำตรงข้ามกับความเชื่อของตนเอง การวิจารณ์ในแง่ลบอาจจะมีประโยชน์แต่ในส่วนตัว

ที่ไม่มีความถนัดวิจารณ์ในแง่ลบ และความเชื่อว่าสร้างโลกได้ด้วยการวิจารณ์ แต่การสร้างโลกของคุณหมอเป็นการนำเสนอส่งเสริมในส่วนดี

ถาม การดำเนินการต่อไปของหน้าแฟนเพจ หนังสือปันกันอ่าน อย่างไร

นพ.ธวัช ชุมชนหน้าแฟนเพจอาจจะมีกิจกรรมมากกว่าบนสื่อสังคมออนไลน์ คือกิจกรรมส่งผลออกมานอกโลกโซเชียลมีเดีย คุณหมอมีโครงการระดมทุนซื้อหนังสือและฝากหนังสือในร้านหนังสืออิสระ 6 ร้าน ร้านละ 2 เล่ม ผู้สนใจสามารถยืมหนังสืออ่านได้ที่ร้านหนังสือ โดยมีเงื่อนไขว่าผู้รับหนังสือไปอ่านจะต้องเขียนกลับมาที่หน้าเพจว่าอ่านหนังสือเล่มนั้นแล้วเป็นอย่างไรบ้าง แต่มีผู้ยืมหนังสือเขียนกลับมาหน้าเพจเพียงหนึ่งคน ทั้งนี้โครงการเริ่มเมื่อสองเดือนที่แล้ว จึงยังไม่เห็นผลตอบรับของโครงการมากนัก โครงการนี้จะทดลองประมาณ 6 เดือน

ถาม หนังสือที่เลือกไปวางไว้ในร้านหนังสือเป็นลักษณะใดและแต่ละร้านเลือกหนังสือเหมือนกันหรือไม่

นพ.ธวัช แต่ละร้านเลือกหนังสือไม่เหมือนกัน โดยให้ร้านหนังสือเลือกหนังสือที่ไม่ค่อยมีการกล่าวถึงเคย กรุงเทพมีร้านหนังสือนักเดินทางและกองดิด ร้านหนังสือกาลครั้งหนึ่งและฟิลาเดเฟีย จังหวัดอุบลราชธานี ร้านหนังสือเอลิกาเต้ ที่ลำปาง ร้านหนังสือบูคู จังหวัดปัตตานี

ถาม คุณหมอรู้จักร้านหนังสือเหล่านี้ป็นการส่วนตัวหรือไม่

ตอบ โดยส่วนตัวจะรู้จักเฉพาะร้านหนังสือในกรุงเทพฯ เนื่องจากเคยซื้อหนังสือ ส่วนร้านหนังสือในต่างจังหวัดเป็นการส่งข้อความติดต่อไปว่ามีร้านไหนสนใจกิจกรรมบ้าง

ถาม จากกิจกรรมฝากหนังสือไว้ที่ร้านหนังสือ ทำไมจึงให้ผู้ยืมไปอ่านเขียนแสดงความคิดเห็นกลับมา

นพ.ธวัช วัตถุประสงค์หลักคือต้องการสร้างกิจกรรมให้กับร้านหนังสือให้มีความคึกคัก ส่วนการให้ผู้ยืมหนังสือแสดงความคิดกลับมา เพื่อเป็นการวัดผลของการจัดกิจกรรมว่าเป็นอย่างไร

ถาม หนังสือที่ร้านเลือกสะท้อนภาพลักษณ์ของร้านหนังสือนั้นๆ หรือไม่

นพ.ธวัช ร้านหนังสือเลือกหนังสือสะท้อนลักษณะของร้านเช่น ร้านบูคู เลือกหนังสือสะท้อนสภาพความเป็นท้องถิ่นและเรื่องสั้น เนรมิตร ฟิลาเดเฟียเป็นวรรณกรรมหนักๆ กองดิคตั้งใจเลือก fictionและ non-fiction

ถาม การใช้สื่อสังคมออนไลน์ของร้านหนังสือขนาดเล็ก ร้านหนังสืออิสระ ทำให้ร้านเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางมากขึ้น

นพ.ธวัช สื่อสังคมออนไลน์ทำให้ร้านหนังสือขนาดเล็กเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง และร้านหนังสือบางร้านขายหนังสือผ่านระบบออนไลน์ได้ดีกว่าขายหน้าร้าน และการเข้าถึงหนังสือในโซเชียลมีเดียสะดวกกว่า โดยเฉพาะในต่างจังหวัดที่หาซื้อหนังสือบางเล่มได้ลำบาก การซื้อผ่านออนไลน์จึงเป็นทางเลือกซื้อหนังสือที่สำคัญในปัจจุบัน

ถาม จากการสัมมภาษณ์แม้ว่าแฟนเพจ “หนังสือปันกันอ่าน” มีผู้ผู้ติดตามเป็นจำนวนมาก และมีกิจกรรมการปันหนังสือร่วมกัน แต่ไม่มีการแสดงทัศนะความคิดหรือการวิจารณ์หนังสือ จากการสัมภาษณ์ผู้ดูแลแฟนเพจ “เปลี่ยนปก” มีความเห็นเช่นเดียวกันว่า ผู้ติดตามเพจต้องการอ่านรีวิวมากกว่า การแสดงความเห็น จึงเป็นเครือข่ายของผู้อ่านหนังสือมากกว่าชุมชนนักวิจารณ์ การที่จะสร้างชุมชนนักวิจารณ์ในสื่อสังคมออนไลน์จึงยังไม่น่าเกิดขึ้นได้

นพ.ธวัช คุณหมอเห็นว่าการวิจารณ์หนังสือมีข้อจำกัดว่า การสร้างเครือข่ายชุมชนผู้วิจารณ์นั้นหมายถึงทุกคนจะต้องอ่านหนังสือเล่มเดียวกัน เพื่อร่วมแสดงความคิดเห็นได้ แม้ว่าจะเคยมีความคิดให้ผู้ติดตามเพจวิจารณ์หนังสือร่วมกัน แต่ติดเงื่อนไขว่าทุกคนจะต้องอ่านหนังสือเล่มเดียวกันด้วย ในส่วนของหนังสือปันกันอ่านก็เป็นไปได้ยาก เพราะว่าหนังสือเป็นการยืมต่อๆกัน จึงไม่สามารถเลือกหนังสือเล่มใดเล่มหนึ่งมาทำกิจกรรมการวิจารณ์ได้

ถาม นอกจากนี้แล้วการแสดงความคิดเกี่ยวกับหนังสือ หากเป็นกิจกรรมสนทนาแสดงความคิดเกี่ยวกับจะมีผู้ร่วมแสดงความคิดเห็นมากกว่าที่จะต้องใช้การเขียน

นพ.ธวัช ในส่วนตัวเห็นว่าการเขียนง่ายกว่าการพูด ทั้งนี้อาจจะคาดหวังการเขียนการวิจารณ์เกินไปหรือไม่ และหากนักเขียนเขียนวิจารณ์มากขึ้นสามารถช่วยให้ผู้อ่านทั่วไปได้รู้จักหนังสือ และสร้างแรงจูงใจให้อ่านหนังสือได้ เนื่องจากนักเขียนเป็นผู้ชักนำการอ่านหนังสือได้ในระดับหนึ่ง แต่นักเขียนส่วนใหญ่ไม่เขียนวิจารณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์: คุณกิตติพล สรคานนท์

ผู้สัมภาษณ์: กรรณิการ์ ถนอมปัญญารักษ์ และ อรพินท์ คำสอน

ตำแหน่ง: ผู้ดูแลแฟนเพจ 1001 Nights Editions เจ้าของสำนักพิมพ์ 1001 ราตรี และโครงการ “วรรณกรรมไม่จำกัด”

วันที่สัมภาษณ์: 4 กุมภาพันธ์ 2558 เวลา 10.00-11.30 น.

สถานที่: ที่ทำงานคุณกิตติพล สุขุมวิทย์ 49

ผู้ถอดเทป: กรรณิการ์ ถนอมปัญญารักษ์

==========

ถาม : ความสนใจและการทำงานด้านวรรณกรรม การทำงานด้านการวิจารณ์ของคุณกิตติพล

คุณกิตติพล เริ่มทำงานวิจารณ์ภาพยนตร์มาก่อนช่วงเวลานั้นเป็นช่วงต่อระหว่างยุคของสื่อสิ่งพิมพ์กับสื่ออินเทอร์เน็ต งานเขียนช่วงแรกใช้พื้นที่ในการเผยแพร่คือเว็บไซต์filmvirus.com

ถาม เพราะช่วงเวลานั้นไม่มีพื้นที่ตีพิมพ์บทวิจารณ์ภาพยนตร์ในสื่อสิ่งพิมพ์?

คุณกิตติพล เรียกได้การเขียนบทวิจารณ์ภาพยนตร์แบบซีเรียส (โดยเฉพาะเกี่ยวกับหนังนอกกระแส หรือหนังจำพวกอาร์ตเฮาส์) มีพื้นที่ในนิตยสารภาพยนตร์หลักๆ ตอนนั้นค่อนข้างน้อย ทางกลุ่มฟิล์มไวรัสจึงคิดที่จะเปิดพื้นที่เผยแพร่บทวิจารณ์ในทางหนึ่ง

ถาม รู้จักกับกลุ่มฟิล์มไวรัสได้อย่างไร

คุณกิตติพล รู้จักผ่านการไปดูหนังที่ “ดวงกมลฟิล์มเฮ้าส์” ข้าง “ร้านหนังสือดวงกมล” สาขาซีคอนสแคร์ ซึ่งมีสนธยา ทรัพย์เย็น ผู้ก่อตั้งฟิล์มไวรัสเป็นผู้จัดโปรแกรม

ถาม คุณกิตติพลเริ่มทำงานวิจารณ์ด้วยการวิจารณ์ภาพยนตร์ แล้วเข้ามาทำงานบรรณาธิการนิตยสารและสำนักพิมพ์ด้านวรรณกรรมได้อย่างไร

คุณกิตติพล ความสนใจด้านวรรณกรรมเกิดขึ้นเมื่อทำงานบรรณาธิการนิตยสาร SCALEที่แม้จะเป็นนิตยสารด้านการออกแบบและทฤษฎีความรู้ทางด้านสถาปัตยกรรม แต่ก็เปิดพื้นที่ให้แก่ทฤษฎีทางวรรณกรรม ภาพยนตร์ และศิลปะแขนงอื่นๆ โดยส่วนตัวคิดสนใจวรรณกรรมและภาพยนตร์เป็นพื้นฐานอยู่ก่อนแล้ว เพียงแต่ความสนใจนี้เป็นไปในรูปแบบของการเขียนบทวิเคราะห์วิจารณ์เป็นหลัก

ถาม งานด้านวรรณกรรมชิ้นแรกคือ?

คุณกิตติพล คงเป็นการช่วยบรรณาธิการนวนิยาย “ระบำเมฆุน” ของอุทิศ เหมะมูลที่จัดพิมพ์ครั้งแรกกับสำนักพิมพ์ SCALE และได้เริ่มทำงานด้านวรรณกรรมอย่างจริงๆ จังๆ ก็ตอนเข้าไปทำงานกับคุณวาด รวีที่สำนักพิมพ์หนังสือใต้ดิน และเป็นบรรณาธิการนิตยสารวรรณกรรม Underground Buleteenช่วงเวลาหนึ่ง ทำให้ได้ข้อสังเกต (ที่อาจผิดได้) ว่า บทวิจารณ์แบบตรงไปตรงมาเช่นที่เราเขียนวิจารณ์ภาพยนตร์อาจใช้ไม่ได้กับแวดวงวรรณกรรม อย่างที่ทราบว่า การวิจารณ์ผลงานแบบประเมินคุณค่าในเวลานั้นถูกมองว่าล้าสมัย เพราะการอ่านโดยเฉพาะตัวบทวรรณกรรมถือเป็นเป็นการ “เขียนใหม่” งานที่แย่สามารถถูก “อ่าน” ได้ด้วยกรอบคิดทฤษฎีต่างๆ บทวิจารณ์ส่วนหนึ่งหรืออาจส่วนใหญ่ที่เรียกว่าใหม่ในเวลานั้นยึดถือหลักที่ว่านี้ ซึ่งตัวผมเองมองว่า การวิจารณ์ในเชิงประเมินคุณค่าบางอย่างจึงเรียกได้ว่าขาดหายไป

ถาม มองว่าปัญหาดังกล่าวน่าจะมาจากอะไร ทำไมถึงคิดว่าการวิจารณ์แบบการประเมินคุณค่าถึงเป็นสิ่งที่ขาดหายไปในแวดวงวรรณกรรมในปัจจุบัน

คุณกิตติพล อาจเป็นสิ่งที่สะสมกันมาอย่างต่อเนื่อง ผมไม่ปฏิเสธทฤษฎีวรรณกรรม แนวความคิดทางมนุษย์ศาสตร์ และยังคงเห็นคุณค่าของการอ่านในแบบนี้ เพียงแต่ถ้าเราอ่านแล้วพบว่างานชิ้นหนึ่งมันหลงประเด็น และผิดพลาดในเชิงแนวคิดบางอย่าง คำถามคือเราจะเขียนถึงงานแบบที่ว่าอย่างไร การวิจารณ์แบบกระแทกกระทั้น ใส่อารมณ์ โชว์สำนวนลีลา และเทศนาไม่ใช่สิ่งที่ผมต้องการ สิ่งที่ผมต้องการคือการเขียนงานในเชิงวิพากษ์ด้วยความรู้และทฤษฎีบางอย่างคล้ายคลึงกับที่ อ. เจตนา นาควัชระ เคยพยายาม และนำเสนอทางเลือกใหม่ๆ ถัดจากนพพร ประชากุล และชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิชย์

ถาม จากการสัมภาษณ์พบว่าผู้วิจารณ์หลายคนไม่ต้องการที่จะถูกโจมตีจากบทวิจารณ์ จึงทำให้เกิดการวิจารณ์ที่เน้นการชมมากกว่าการติ

คุณกิตติพล เรื่องนี้เป็นเรื่องจริงที่เกิดขึ้น นักเขียนในปัจจุบันมีความเชื่อมั่นในตัวเองว่าตนเองมีพรสวรรค์ มีความสามารถ ซึ่งก็ไม่ใช่เรื่องผิดหรือแปลกอะไร เพียงแต่การวิจารณ์ที่เหมือนการเขียนบทอาเศียรวาทได้กลายเป็นภาพรวมที่เกิดในสังคมเวลานี้ โดยเฉพาะความสัมพันธ์ทางสังคม การอยู่กันเป็นแวดวงกลุ่มก้อน หรือมีสายสัมพันธ์เป็นการส่วนตัวทำให้ไม่สามารถจะเขียนวิจารณ์อย่างตรงไปตรงมาได้ แม้จะเป็นบทวิจารณ์ที่ผ่านแรงงานการค้นคว้า สอดคล้องด้วยตรรกะเหตุผล เลยกลายเป็นว่า การวิจารณ์คือการติพอเป็นพิธีก่อนจะเลี่ยงไปพูดหรือชม ในปัจจุบัน โลกโซเชียลทำให้วัฒนธรรมการวิจารณ์เติบโตแพร่หลายขึ้น ไม่ผูกขาดกับนักวิจารณ์หน้าเดิม ซึ่งก็ต้องคอยดูกันต่อไปว่ามันจะวัฒนธรรมนี้วิวัฒน์ต่อไปในรูปแบบใด

ถาม เมื่อคุณกิตติพลมาทำสำนักพิมพ์แล้วยังมีความคิดที่จะเผยแพร่หรือทำงานด้านการวิจารณ์หรือไม่

คุณกิตติพล สำนักพิมพ์ “พันหนึ่งราตรี”จัดพิมพ์หนังสือด้าน กวี ปรัชญา และงานวรรณกรรมแปลเป็นหลักที่ผ่านมายังไม่มีการรวบรวมตีพิมพ์บทวิจารณ์นอกจากยทสนทนาของเพลโต Symposium และ Ion ที่ก็เป็นรากฐานความคิดให้แก่การวิจารณ์สายคลาสสิก ก็มีความหวังตั้งใจว่าจะลองทำดูกับวารสารด้านปรัชญาและวรรณกรรมออนไลน์ซึ่งเป็นการทำร่วมกับอาจารย์คงกฤช ไต

ยวงค์ อาจารย์ภาควิชาปรัชญา มหาวิทยาลัยศิลปากรชื่อ Vice Versaที่ได้รับเชิญมาเป็นบรรณาธิการ โดยจะเปิดพื้นที่ให้ผู้ที่ต้องการจะวิจารณ์อย่างตรงไปตรงมาสามารถส่งผลงานมาตีพิมพ์เผยแพร่ โดยที่จะใช้ชื่อจริงหรือนามปากกาก็ได้

ถาม ความเปลี่ยนแปลงในโลกวรรณกรรมในมุมของคุณกิตติพล

คุณกิตติพล จากการทำงานนิตยสาร SCALEสำนักพิมพ์หนังสือใต้ดิน "พันหนึ่งราตรี"พบว่านี่เป็นช่วงเวลาสำนักพิมพ์ทั้งขนาดใหญ่และเล็กมีการปรับตัวอย่างมากมาย สำนักพิมพ์เล็กๆ ที่มีความน่าสนใจได้ค้นพบช่องทางในการประชาสัมพันธ์ตัวเองผ่านโลกออนไลน์ สำนักพิมพ์ใหญ่ที่แต่เดิมได้เปรียบจากการมีพื้นที่ในร้านมากเริ่มเล็งเห็นแล้วว่านั่นไม่ใช่จุดแข็งหรือข้อได้เปรียบที่ตัดสินชี้วัดชัยชนะได้อีกต่อไป โลกของออนไลน์มีเดีย โซเชียลเน็ทเวิร์คทำให้กลุ่มคนอ่านที่แม้จะมีขนาดกลุ่มก้อนไม่กว้างขวางได้ค้นพบผลงาน หรือหนังสือที่เขาอยากอ่านได้ง่ายขึ้น สำนักพิมพ์อิสระเริ่มมีเงินพอจะประสัมพันธ์ตัวเองให้เป็นที่รู้จักโดยไม่ต้องพึ่งพาสื่อ หรือต้องใช้จ่ายกับค่าโฆษณามหาศาล

ถาม สำนักพิมพ์พันหนึ่งราตรีเป็นที่รู้จักกว้างขวางในสื่อสังคมออนไลน์ได้อย่างไร

คุณกิตติพล สำนักพิมพ์ "พันหนึ่งราตรี" มีจุดแข็งตรงที่เราไม่ได้ขายของหรือสินค้าของเราโดยตรง แต่เราสร้างการมีส่วนร่วม (engagement) ด้วยการแชร์ข้อความหรือคำคมจากหนังสือ หรือบทกวีต่างๆ ทำให้เขา หรือแฟนเพจรู้สึกว่า เรากำลังพูดหรือสื่อสารกับเขาอยู่ในทุกๆ วัน

ถาม กิจกรรมโครงการวรรณกรรมไม่จำกัด

คุณกิตติพล กิจกรรมระดมทุนจัดพิมพ์หนังสือเมื่อปีที่ผ่านมาเกิดจากการได้รู้จักคุณวรงค์ หลูไพบูลย์ สำนักพิมพ์บทจร และร่วมกันจัดทำโครงการ "วรรณกรรมไม่จำกัด"ขึ้นเพื่อระดมทุนแปลหนังสือ The Republicของเพลโตเป็นภาษาไทยและเผยแพร่บนโลกออนไลน์ โดยผลตอบแทนที่ผู้ระดมทุนได้คืนกลับไปคือหนังสือที่ระลึกหนึ่งเล่ม สาธารณะชนทั่วไปสามารถดาวน์โหลดไฟล์เนื้อหา และหนังสือที่ได้รับการจัดงานศิลป์แล้วไปพิมพ์เองได้ ในเงื่อนไขที่จะต้องให้เครดิตกับผู้แปลเท่านั้น

คุณกิตติพลมีความเห็นตรงกันว่า ในปัจจุบันความคิดสร้างสรรค์ถ้าหากมีการผูกขาดจะทำให้ไม่เกิดความเคลื่อนไหวและความเปลี่ยนแปลง จึงสนใจว่าหากมีการปล่อยให้เป็นอิสระจะเกิดอะไรขึ้นบ้าง ซึ่งยังไม่มีการทดลองในลักษณะนี้กับวรรณกรรม เพราะส่วนใหญ่การเขียนการแปลวรรณกรรมจะเป็นของผู้แปลเพียงผู้เดียว แต่ถ้าเปิดให้มีการแก้ไข งานจะได้พัฒนาต่อเนื่อง คุณกิตติพลเชื่อว่าจะมีงานแปลที่ดีขึ้นเรื่อยๆ และงานแปลจะมีผู้อ่านมากขึ้น ผู้จัดทำจึงเลือกที่จะระดมทุนแปลหนังสือ The Republic (2558) และในปีนี้มีโครงการระดมทุนแปลหนังสือเรื่อง Moby Dickที่กำลังอยู่ในระหว่างกระบวนการบรรณาธิการ

ในระหว่างที่โครงการ "วรรณกรรมไม่จำกัด" จัดทำหนังสือ The Republic มีความคิดที่จะชวนผู้ที่สนใจการอ่านหนังสือที่ติดตามหน้าแฟนเพจ "วรรณกรรมไม่จำกัด" มาร่วมกิจกรรม reading group ซึ่งผู้จัดตั้งเป้าหมายในการจัดกิจกรรมค่อนข้างที่จะสูง โดยการคัดเลือกหนังสือที่ใช้อ่านร่วมกันเป็นหนังสือที่ค่อนข้างยากและหนา จึงมีหนังสือบางเล่มมีผู้ที่อ่านจบน้อยมาก

ถาม คุณกิตติพลมีแรงบันดาลใจอะไรที่ทำให้จัดกิจกรรม Reading Group

คุณกิตติพล จากการทำกิจกรรมระดมทุนแปลหนังสือ The Republic ในแฟนเพจ “วรรณกรรมไม่จำกัด” ซึ่งเป็นกิจกรรมที่อยู่บนโลกออนไลน์ ไม่ได้มีการพบกันจริงๆ ผู้จัดกิจกรรมจึงคิดว่าควรจะมีกิจกรรมพบกันจริงในรูปแบบกิจกรรม reading group ซึ่งมีการเชิญวิทยากรผู้ที่มีความรู้ในหนังสือเรื่องนั้นๆ มาแนะนำและให้ความรู้กับผู้เข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งจะมีวิทยากรรับเชิญเข้าร่วมเสวนาเป็นประจำ

ถาม กิจกรรม Reading Group ที่ผ่านมา มีประเด็นอะไรที่น่าสนใจบ้าง

คุณกิตติพลได้รับรู้ประเด็นจากการจัดกิจกรรม Reading Group ว่าผู้อ่านในปัจจุบันอ่านหนังสือมาก และอาจจะอ่านหนังสือมากกว่านักเขียนในปัจจุบัน และเพราะผู้อ่านอ่านหนังสือมากกว่านักเขียน จึงมีผู้ตั้งข้อสังเกตว่ากระแสที่ผู้อ่านหนังสือส่วนหนึ่งหันไปอ่านงานทางวิชาการ เนื่องจากนักเขียนไทยไม่มีเรื่องที่จะคุยกับผู้อ่านได้แล้ว ผู้อ่านจึงไปอ่านงานวิชาการที่สามารถตอบปัญหาของผู้อ่านได้ และมีความบันเทิงไม่น้อยไปกว่างานวรรณกรรม

ถาม ในฐานะที่คุณกิตติพลเป็นบรรณธิการจึงมีความต้องการเห็นรูปแบบการวิจารณ์ที่มีความหลากหลาย

คุณกิตติพล คุณกิตติพลอยากเห็นความคึกคักในแวดวงการวิจารณ์ ซึ่งต้องมีผู้จุดประเด็นนี้ ซึ่งเห็นว่าการวิจารณ์เป็นไปได้ในหลากหลายรูปแบบและมุมมอง ไม่ใช่เป็นเพียงการชมเท่านั้น ซึ่งยังไม่มีบทวิจารณ์ในลักษณะนี้ คุณกิตติพลเห็นว่าบทวิจารณ์ลักษณะนี้ไม่ได้ทำให้นักเขียนเสียหน้า แต่หากเป็นการกระตุ้นให้นักเขียนจะต้องทำงานมากขึ้น

ถาม “วรรณกรรมไม่จำกัด” ทั้งในส่วนของการระดมทุนแปลวรรณกรรมและการจัดกิจกรรม reading group ที่เผยแพร่ผ่านหน้าเฟซบุ๊ก ซึ่งทำให้เกิดการรวมกลุ่มของผู้ที่สนใจวรรณกรรมได้ในระดับใด

คุณกิตติพล เฟซบุ๊กสามารถทำให้คนมารวมกลุ่มกันได้ในระดับหนึ่งแต่จำนวนไม่มาก ซึ่งได้ประสบการณ์จากการจัดกิจกรรม reading group เห็นว่าธรรมชาติของโลกออนไลน์ที่มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมจริงเพียง 25 เปอร์เซ็นต์ จากผู้ตอบว่าจะเข้าร่วมกิจกรรมทางหน้าแฟนเพจ ซึ่งแตกต่างจากกิจกรรมที่จัดในอดีตที่มีผู้เข้าร่วมเป็นจำนวนมาก เนื่องจากเป็นผู้ที่มีความสนใจ อีกทั้ง “วรรณกรรมไม่จำกัด” มีพื้นที่อยู่ในโลกเสมือนเท่านั้น ไม่มีพื้นที่ทางกายภาพ เช่น ร้านหนังสือ สถาบันการศึกษา สำนักงานที่เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป จึงทำให้กิจกรรมนั้นไม่สามารถที่จะจับต้องได้ ซึ่งทางผู้จัดได้พยายามนำเสนอว่าแม้จะไม่มีพื้นที่จริงทางกายภาพแต่ยังสามารถพบปะกันได้

ถาม จากการวิจัยที่ผ่านมาพบว่า สาขาภาพยนตร์มีผู้เขียนวิจารณ์ในสื่ออินเทอร์เน็ตสามารถข้ามมาทำงานในสื่อสิ่งพิมพ์ได้ในขณะที่สาขาวรรณศิลป์แยกขาดจากกันระหว่างผู้วิจารณ์ในสื่อสิ่งพิมพ์กับสื่ออินเทอร์เน็ต จากการสัมภาษณ์ผู้ทำงานวิจารณ์ในสื่อสิ่งพิมพ์ยังมองว่าการวิจารณ์ในสื่อออนไลน์ไม่มีคุณค่า เนื่องจากเป็นเพียงการแสดงความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียนเท่านั้น และไม่มีระบบบรรณาธิการตรวจสอบ ปัจจุบันการวิจารณ์วรรณกรรมในสื่อสิ่งพิมพ์ลดลงและเปลี่ยนจากการวิจารณ์เป็นการรีวิวแนะนำ

หนังสือ การวิจารณ์วรรณกรรมเพิ่มขึ้นในสื่อออนไลน์ซึ่งมีทั้งรูปแบบการรีวิวหนังสือ แนะนำ และการวิจารณ์ ประเด็นนี้คุณกิตติพลเห็นว่าเป็นอย่างไร

คุณกิตติพล คุณกิตติพลเห็นว่าในระบบออนไลน์เปิดโอกาสให้แก้ไขตลอดเวลา ทุกคนสามารถเป็นได้ทั้งผู้เขียนและผู้อ่าน บทวิจารณ์สามารถแก้ไขและเพิ่มเติมได้ตลอดเวลาเช่นกัน หากมีความตั้งใจที่จะให้ความรู้ก้าวหน้าต่อไปจะต้องคิดว่าความรู้ไม่ใช่ของส่วนบุคคลต้องมีการแบ่งปัน และพื้นที่การวิจารณ์วรรณกรรมในสื่อสิ่งพิมพ์ได้ตายไปแล้ว ในขณะที่พื้นที่การวิจารณ์ในสื่อออนไลน์ที่สามารถแสดงความคิดเห็นข้างท้ายบทวิจารณ์ได้ทันที แต่คุณภาพของบทวิจารณ์ยังจะต้องมีการค้นหา เนื่องจากบทวิจารณ์ที่ดีก็มีอยู่ ทั้งนี้ไม่อยากให้ทุกคนมองว่าการวิจารณ์วรรณกรรมที่ดีจะต้องอยู่ในสื่อสิ่งพิมพ์เท่านั้น และการเขียนออนไลน์เป็นพื้นที่ของผู้เขียนสมัครเล่น ออนไลน์เปิดกว้างสำหรับทุกคนที่มีความสนใจ และเมื่ออยู่บนโลกออนไลน์ การวิจารณ์สามารถที่จะใช้การอ้างอิงด้วยระบบการสืบค้นแบบไฮเปอร์ลิ้งค์ (hyperlink) ของสื่ออินเทอร์เน็ตได้ ตรงกันข้ามกับสื่อสิ่งพิมพ์ที่ระบบไม่เอื้อต่อการนำเสนอ พื้นที่สื่อออนไลน์มีประโยชน์และยังมีความคึกคักน่าสนใจมากกว่า แต่สิ่งที่อยากเห็นคือ บรรยากาศการของการวิจารณ์ เพราะในปัจจุบันยังเงียบเหงาไม่คึกคักชัดเจนเท่าไรนัก

ถาม การวิจารณ์ในสื่อออนไลน์ที่เป็นการชมจึงมีผู้ตอบรับเป็นอย่างมาก ซึ่งต่างจากบทวิจารณ์ที่เป็นการติจะมีการตอบรับที่น้อยมาก

คุณกิตติพล ไม่แน่เสมอไป โดยส่วนตัวอยากจะให้เปลี่ยนมุมมองด้านวรรณกรรม คือ แทนที่จะมุ่งไปในประเด็นที่ว่าการเขียนวรรณกรรมเป็นการลอกเลียนแบบงานเขียนผู้อื่น แต่อยากจะให้มองในแง่ที่ว่า ไม่มีอะไรที่เป็นของส่วนตัว ในมิติของการสร้างสรรค์ การสร้างสรรค์ไม่ใช่มีโดยบุคคลคนเดียวที่จะสร้างได้และไม่มีผู้ใดที่จะเข้ามาต่อเติมได้ ยังมีการการผลิตซ้ำ การลอกเลียนแบบ เพราะการต่อยอดเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา และมีช่องทางที่จะพัฒนาในหลายๆ รูปแบบ แต่ ในวงวรรณกรรมไทยมี ‘ปัญหา’ ที่มองว่างานเขียนนั้นเป็นการลอกเลียนแบบมาจากตะวันตก หรือญี่ปุ่น ซึ่งโดยส่วนตัวเห็นว่า จะยุคไหนๆ มันก็ไม่มีความเป็น original แต่ควรที่จะสนใจว่าสุดท้ายงานนี้จะก้าวไปข้างหน้าได้อย่างไร เพราะนวนิยายเกิดขึ้นจากการล้อสิ่งที่เกิดขึ้น และความคิดที่เกี่ยวกับ original เพิ่งเกิดขึ้นไม่กี่ร้อยปี จากความเชื่อที่ว่ามนุษย์สามารถที่จะแสดงความรู้สึกที่เกิดขึ้นได้ ซึ่งก่อนหน้านี้เชื่อว่าการที่มนุษย์แสดงออกได้นั้นเพราะมีผู้ที่บอกให้ทำ ในแวดวงวรรณกรรมไทยที่อ่อนไหวเรื่องการลอกเลียนแบบงานจากผู้อื่นมากเกินไป เพราะที่จริง การลอกเลียนแบบก่อให้เกิดสิ่งใหม่และไม่มีอะไรที่ใหม่โดยไม่มีของเก่าอยู่ข้างใน

ถาม มองทิศทางการวิจารณ์วรรณกรรมในอนาคตเป็นอย่าง

คุณกิตติพล การวิจารณ์วรรณกรรมเป็นรูปของงานวรรณกรรมแบบหนึ่ง แต่บทวิจารณ์อาจไม่ใช่เรื่องเล่าที่ปราศจากการแสดงทัศนะ บทวิจารณ์จึงไม่ใช่การเขียนอะไรไปเรื่อยเปื่อย แต่ต้องมีประเด็นทฤษฎีบางอย่างที่รองรับ หรืออย่างน้อยก็ต้องเสนอเหตุผล/ความเชื่อบางอย่าง

สิ่งเราแลไม่เห็นอาจคืออนาคตข้างหน้า เช่นที่ ธเนศ วงศ์ยานาวาได้กล่าวไว้ว่า วัฒนธรรมโลกที่บันทึกด้วยตัวอักษรอาจเป็นสิ่งที่มีคุณค่าสำหรับคนเมื่อร้อยสองร้อยปีที่แล้ว แต่ ณ ปัจจุบันคลิปในยูทูป 5-10 นาที บทกวีประกอบภาพดนตรีให้คำอธิบาย

ได้อย่างเพียงพอและมีพลังสำหรับคนปัจจุบัน แต่สิ่งเหล่านี้ยังเป็นเรื่องใหม่ เนื่องจากเราอยู่ในช่วงที่เป็นรอยต่อระหว่างโลกที่เป็นตัวหนังสือกับโลกที่เป็นภาพและภาพตัวแทนของสิ่งต่างๆ ซึ่งตัวหนังสือที่เราเห็นอยู่บนจอเป็นเพียงภาพที่สร้างขึ้นด้วยภาษาคอมพิวเตอร์ ตัวหนังสือที่เห็นอยู่หน้าจอคอมพิวเตอร์ไม่ใช่ตัวหนังสือแต่เป็นภาพ และเมื่อภาพตัวหนังสือเปลี่ยนเป็นภาพเคลื่อนไหวแบบที่มองเห็นหรือมองไม่เห็นผ่านสื่อออนไลน์ ก็ย่อมสร้างความรู้สึกตราตรึงแก่เราได้แบบเดียวกับวรรณกรรมและบทกวี ซึ่งยังไม่สามารถคาดการณ์ได้ว่าเป็นอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์: **ผศ.สุวรรณา เกรียงไกรเพ็ชร์**

ตำแหน่ง: **อดีตอาจารย์อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**
อดีตผู้อำนวยการศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรและอดีตนายกสมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย

ผู้สัมภาษณ์: **กรรณิการ์ ถนอมปัญญารักษ์ และ อรพินท์ คำสอน**

วันที่สัมภาษณ์: 25 กุมภาพันธ์ 2558 10.00-12.00 น.

สัมภาษณ์ที่: **ศุมาสถาบันภาษาและวัฒนธรรม**

ผู้ถอดเทป: **กรรณิการ์ ถนอมปัญญารักษ์**

==========

ถาม การสัมภาษณ์อาจารย์สุวรรณาในฐานะผู้ที่เคยเป็นหนึ่งในคณะกรรมการตัดสินรางวัลกองทุนหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ และอาจารย์ผู้สอนวิชาวรรณกรรมวิจารณ์ ขอให้อาจารย์เล่าถึงการทำงานในฐานะกรรมการตัดสินรางวัลกองทุนหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ ซึ่งนับว่าเป็นเครื่อข่ายด้านวรรณกรรมในลักษณะหนึ่ง

อาจารย์สุวรรณา กองทุนหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ มีลักษณะเป็นกลุ่มผู้ให้การสนับสนุนด้านการวิจารณ์ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้ที่อยู่ในวงการวิจารณ์ซึ่งมีการรวมกลุ่มแบบกึ่งถาวร เนื่องจากบุคคลที่เป็นกรรมการเปลี่ยนไปตามวาระ แต่กระบวนการทำงาน เป้าหมายในการดำเนินการได้มีการกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า ในปีใดจะมีการมอบรางวัลให้กับบทวิจารณ์วรรณกรรม ละครหรือภาพยนตร์ ทั้งนี้ในการมองเครือข่ายว่ามีความถาวรเพียงใดนั้น เห็นว่าเครือข่ายจะต้องมีองค์กรรองรับเช่น กองทุนหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ ได้รองรับการทำงานเครือข่ายการวิจารณ์ ซึ่งมีคณะบุคคล และกรอบการทำงานตามวัตถุประสงค์ เป้าหมายหน้าที่และบุคคลผู้ดำเนินการ ที่ได้มีการกำหนดไว้อย่างชัดเจน

ถาม อาจารย์สุวรรณาเริ่มทำงานให้กับกองทุนหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณได้อย่างไร

อาจารย์สุวรรณา การเข้าร่วมในกลุ่มทำงานของกองทุนหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ เริ่มจากอาจารย์นิตยา มาศะวิสุทธิ์ และอาจารย์เจตนา นาควัชระ ทั้งสองเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดกับ ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ และเป็นบุคคลสำคัญในการจัดตั้งกองทุนหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ อีกทั้งยังเป็นหลักในงานทางด้านการวิจารณ์ในฐานะอาจารย์ผู้สอนวรรณกรรม อาจารย์นิตยาได้ชวนอาจารย์สุวรรณาเข้ามาเป็นกรรมการตัดสินรางวัลบทวิจารณ์กองทุนหม่อมหลวงบุญเหลือฯ ก่อนหน้านี้เคยทำงานร่วมกับอาจารย์นิตยาในการพิจารณาตัดสินรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (SEA Write) จึงได้เข้ามาทำงานพิจารณาตัดสินบทวิจารณ์รางวัลกองทุนหม่อมหลวงบุญเหลือฯ ในฐานะกรรมการตัดสิน ซึ่งในระยะแรกยังไม่มีการแยกเป็นบทวิจารณ์วรรณกรรม บทวิจารณ์ภาพยนตร์และละครเหมือนในปัจจุบัน แต่เน้นบทวิจารณ์วรรณกรรมเป็นหลัก

ถาม รางวัลวิจารณ์วรรณกรรมกองทุนหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ มีหลักเกณฑ์ในการตัดสินรางวัลอย่างไร

อาจารย์สุวรรณา เกณฑ์ในการตัดสินรางวัล เริ่มตั้งแต่เกณฑ์การส่งบทวิจารณ์เข้าประกวดและการพิจารณาตัดสินบทวิจารณ์ที่ได้รับรางวัล ในการดำเนินการประกวดบทวิจารณ์วรรณกรรมกองทุนหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ จะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการซึ่งมีอาจารย์นิตยา มาศะวิสุทธิ์เป็นประธานกรรมการและมีกรรมการที่ได้รับเชิญ ซึ่งมีทั้งที่เป็นกรรมการและไม่ได้เป็นกรรมการกองทุนหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ ในช่วงแรกของการประกวดจะมีคณะกรรมการสรรหาบทวิจารณ์ เพื่อเสนอให้คณะกรรมการตัดสินบทวิจารณ์ เกณฑ์ในการตัดสินรางวัลจึงแบ่งออกเป็นสองส่วนคือเกณฑ์การส่งผลงานเข้าประกวดและเกณฑ์การตัดสิน แต่ต่อมาเปิดให้มีการส่งบทวิจารณ์เข้าประกวดได้ ในปัจจุบันการส่งบทวิจารณ์เข้าประกวดมีทั้งที่ผู้เขียนบทวิจารณ์ส่งเข้าประกวดเองหรือมีผู้อื่นส่งเข้าประกวดก็ได้ ต่อมาเนื่องจากมีผู้ส่งบทวิจารณ์วรรณกรรมเข้าประกวดน้อย จึงมีการลดข้อกำหนดและขั้นตอนลงให้เหมาะสม และจากการที่มีการกระตุ้นไปยังสถาบันการศึกษา ทำให้มีผลงานของนักศึกษาที่ส่งในชั้นเรียนส่งเข้าประกวดด้วย

การเพิ่มรางวัลบทวิจารณ์บทละครและภาพยนตร์ เกิดจากการที่คณะกรรมการเห็นว่าในสื่อสิ่งพิมพ์มีบทวิจารณ์ละครและภาพยนตร์เพิ่มมากขึ้น และตัวบทเป็นงานคนละประเภทกับวรรณกรรมจึงไม่สามารถจะนำมาพิจารณาร่วมกับบทวิจารณ์วรรณกรรมได้ อีกทั้งมีผู้ส่งบทวิจารณ์วรรณกรรมลดน้อยลง จึงมีการเสนอให้มีการประกวดและให้รางวัลสลับปีกันระหว่างวรรณกรรมกับละครเวที/ภาพยนตร์ และได้มีการปรับเกณฑ์การส่งบทวิจารณ์เข้าประกวดโดยบทวิจารณ์ไม่จำเป็นต้องตีพิมพ์เผยแพร่ก่อน เพื่อขยายให้มีบทวิจารณ์ส่งเข้าประกวดได้มากขึ้น

อาจารย์สุวรรณาเล่าประสบการณ์ในการตัดสินบทวิจารณ์วรรณกรรมที่ได้รับรางวัลว่า ในบางปีคณะกรรมการจะมีการถกเถียงแสดงความคิดเห็นอย่างเข้มข้น อาจารย์สุวรรณาได้เคยแสดงความคิดเห็นโต้แย้งในการพิจารณาบทวิจารณ์วรรณกรรมสองชิ้น ชิ้นหนึ่งเป็นงานที่ใช้แนวคิดทฤษฎีทางวิชาวรรณกรรมวิจารณ์ ซึ่งกรรมการส่วนหนึ่งเห็นว่าเป็นงานมีมาตรฐานตามหลักวิชาการ ส่วนงานอีกชิ้นหนึ่งแม้ว่าจะไม่ได้ใช้หลักวิชาการวรรณกรรมอย่างเข้มข้น เนื่องด้วยผู้เขียนไม่ได้เรียนมาทางด้านวรรณกรรม แต่เป็นผู้อ่านหนังสือได้อย่างเข้าใจลึกซึ้งและสามารถที่จะเขียนงานวิจารณ์เสนอมุมมองได้อย่างน่าสนใจ จึงได้ชี้แจงกรรมการว่า การวิจารณ์วรรณกรรมไม่ได้มีลักษณะที่เป็นหลักวิชาการและมีรูปแบบเฉพาะเพียงอย่างเดียว แต่ยังมีการวิจารณ์ที่กระตุ้นความคิดให้ผู้อ่านได้ตั้งข้อสงสัย ข้อสังเกต และอธิบายความคิดเห็นของตนเองต่อสิ่งที่อ่าน ข้อเสนอนี้ทำให้กรรมการยอมรับการวิจารณ์ที่แสดงให้เห็นถึงกระบวนการคิดที่ได้จากการอ่านหนังสือ ผู้วิจารณ์ไม่จำเป็นต้องเป็นนักวิชาการ หรืออาจารย์ผู้สอนด้านวรรณกรรม ไม่ต้องมีความรู้ทฤษฎีวรรณกรรมหรืออื่นๆ แต่เมื่ออ่านแล้วมีข้อคิดที่สามารถจะนำเสนอและเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นได้ สิ่งสำคัญคือจะต้องนำเสนอด้วยภาษาที่สามารถจะสื่อสารให้ผู้อ่านเข้าใจได้ อาจารย์สุวรรณาเห็นว่าการวิจารณ์ที่ดีคือ การวิจารณ์ที่เกิดขึ้นในตัวผู้รับงานศิลปะสาขาต่างๆ เมื่อผู้รับเสพงานศิลปะแล้วมีความคิด มีความเห็น ที่อาจเป็นความเห็นส่วนตัว (ซึ่งอาจารย์เจตนาเรียกว่าอัตวิสัย [subjective]) อาจารย์สุวรรณาเห็นว่าแม้จะเป็นความเห็นส่วนตัว แต่การนำเสนอความเห็นที่เป็นประโยชน์ที่ผู้อ่านควรจะได้รับรู้ หรือความเห็นที่ผู้อื่นสามารถจะโต้ตอบต่อยอดทางความคิดได้ ถือเป็นการกระตุ้นสติปัญญาของผู้อ่านหรือผู้รับศิลปะในวงกว้าง แม้จะไม่ได้เป็นการสร้างนักวิจารณ์วรรณกรรมชั้นครู (ซึ่งเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้) แต่ผู้เสพงานศิลปะสามารถที่จะพัฒนาตัวเอง

ให้เป็นนักวิจารณ์ต่อไปได้เช่น คุณจรูญพร ปรปักษ์ประลัย คุณสนานจิต บางสะพาน ซึ่งเป็นผู้เสพที่ใช้สติปัญญาในการคิดแล้วสามารถที่จะนำเสนอได้ นับเป็นข้อสำคัญของการกระตุ้นการวิจารณ์สู่มหาชน เพราะหากมองว่าผู้วิจารณ์วรรณกรรมจะต้องเรียนวรรณกรรมเท่านั้น ก็เป็นไปไม่ได้ ดังนั้นประสบการณ์จากการเป็นกรรมการรางวัลกองทุนหม่อมหลวงบุญเหลือฯ คือ การที่จะสร้างวัฒนธรรมการวิจารณ์ ทั้งการวิจารณ์มุขปาฐะหรือลายลักษณ์ การพัฒนานักอ่านเป็นสิ่งที่จำเป็น การที่จะกระตุ้นให้นักอ่านมีประเด็นของตนเองและมีข้อคิดเห็นเกิดขึ้น เป็นสิ่งที่จำเป็น หากสามารถกระตุ้นให้ผู้เสพศิลปะมีข้อคิดเห็นในลักษณะนี้ได้ สามารถกระตุ้นให้นำเสนอออกมาในรูปแบบลายลักษณ์หรือการเสวนาในที่ต่างๆ นับว่าเป็นความสำเร็จในลำดับขั้นที่สองสำหรับผู้อ่านทั่วไป

อาจารย์สุวรรณาให้ความสำคัญกับผู้อ่านทั่วๆ ไป เนื่องจากผู้อ่านทั่วไปไม่ได้อยู่ในแวดวงวรรณกรรม แต่จะเป็นบริบทสำคัญของการสร้างและเสพวรรณกรรม คนส่วนนี้สามารถพัฒนาตัวเองได้อย่างไร ประเด็นนี้สามารถสร้างวัฒนธรรมการวิจารณ์ได้จริงๆ ตามที่อาจารย์เจตนา เคยกล่าวไว้ว่า วัฒนธรรมการวิจารณ์ต้องไปให้ถึงขั้นการวิจารณ์ชีวิต ไม่ใช่การวิจารณ์ศิลปะชิ้นใดชิ้นหนึ่งเท่านั้น การพัฒนาให้ผู้คนในสังคมมีประเด็นวิจารณ์สิ่งที่อยู่รอบๆ ตัว วิจารณ์ชีวิตและสังคมของตนเองได้จึงจะเป็นวันธรรมการวิจารณ์ที่แท้จริง อาจารย์สุวรรณาเห็นว่าวัฒนธรรมของการวิจารณ์จึงอยู่ที่การทำให้การวิจารณ์อยู่ในที่สาธารณะ แต่การวิจารณ์จะเป็นสาธารณะได้ต้องคำนึงถึงคนส่วนใหญ่ที่ไม่ได้เรียนการวิจารณ์หรือไม่ได้ศึกษาศาสตร์ของศิลปะโดยตรง ว่าเมื่อได้เสพงานศิลป์แล้วเกิดประเด็นที่เป็นข้อสังเกต มีข้อสงสัย และพยายามอธิบายด้วยตัวเอง หรือถามผู้อื่น นี่เป็นประเด็นส่งเสริมการวิจารณ์ในระดับสาธารณชน

ถาม รางวัลกองทุนหม่อมหลวงบุญเหลือฯ มีการจัดประกวดรางวัลบทวิจารณ์วรรณกรรม ในการตัดสินรางวัลมีกระบวนการวิจารณ์งานที่ส่งเข้าประกวดของกรรมการ สิ่งที่บุคคลภายนอกจะได้รับรู้คือคำประกาศของงานที่ได้รับรางวัล แต่ในส่วนการวิจารณ์โต้เถียงอย่างเข้มข้นของกรรมการตัดสินไม่ได้เผยแพร่สู่สาธารณะ

อาจารย์สุวรรณา ในอดีตคำประกาศยกย่องผลงานที่ได้รับรางวัลมีความชัดเจน และมีรายละเอียดประกอบมากพอสมควรเช่น การประกาศยกย่องศิลปินแห่งชาติหรือตัดสินรางวัลซีไรต์ เพื่อให้ผู้อ่านได้เข้าใจ แม้คำประกาศจะไม่ยาวมากนัก แต่ในส่วนอื่นที่นำมาประกอบทั้งประวัติศิลปิน การสร้างสรรค์และผลงาน จะเป็นสิ่งสำคัญที่แสดงทัศนะของกรรมการที่มีต่อศิลปินและผลงานนั้นๆ ในการประกาศผลรางวัลการประกวดขนาดเล็กหรือมีความเฉพาะด้านเช่น การประกาศรางวัลบทวิจารณ์กองทุนหม่อมหลวงบุญเหลือฯ แม้ไม่ได้เขียนว่าผู้ได้รับรางวัลเคยมีผลงานมาอย่างไร แต่เขียนถึงงานที่ได้รับรางวัลว่ามีข้อดีอย่างไรและอาจจะชี้ข้อด้อยอีกด้วย การมีข้อติหรือเสริมให้เห็นว่ายังมีข้อบกพร่องของงาน นั้นเห็นว่าหากสามารถจะนำไปพัฒนา ก็สามารถสร้างงานที่มีความงอกงามขึ้นไปอีก ต่อมาในช่วงที่อาจารย์ไม่ได้เป็นคณะกรรมการตัดสินรางวัล การเขียนคำประกาศผลงานที่ได้รางวัลลดรายละเอียดลง เพราะกรรมการมีข้อตกลงภายในที่จะไม่เขียนข้อด้อย คือเห็นว่าหากเขียนข้อด้อยของงานที่ได้รับรางวัลจะแสดงให้เห็นว่างานที่ได้รับรางวัลมีข้อเสียเหตุใดจึงให้รางวัล ซึ่งอาจารย์ไม่เห็นด้วยกับแนวความคิดที่ไม่บ่งชี้ให้เห็นข้อด้อย เนื่องจากงานทุกชิ้นไม่มีงานใดดีพร้อมไปทั้งหมด งานบ้างชิ้นเป็นงานที่ดีมากในภาพรวม แต่ยังมีส่วนที่ยังเป็นข้อสงสัยอยู่ และการชี้ให้เห็นจุดด้อยของงานไม่ว่าจะเป็นบทวิจารณ์ หรือนักเขียน และเมื่อยอมรับไปพิจารณาก็สามารถพัฒนางานต่อไปได้ กรรมการจึงต้องหาวิธีกล่าวถึงข้อด้อย โดยจะต้องวิจารณ์เพื่อให้ศิลปินสามารถยืนอยู่บนเวทีได้อย่างมีศักดิ์ศรี ตามที่อาจารย์เจตนาได้กล่าวไว้ เพื่อบอกให้

ศิลปินได้รับรู้และนำไปพัฒนา ข้อด้อยที่กล่าวถึงนี้ไม่ใช่เกิดความไม่พึงพอใจหรือต้องการเหยียบย่ำ แต่ต้องการจะให้ศิลปินพัฒนางานให้ได้ดียิ่งขึ้น ดังนั้นจึงเห็นว่ากระบวนการเผยแพร่คำประกาศตัดสินรางวัลในอดีตที่มีความละเอียด เป็นการวิจารณ์ผลงานที่แสดงให้เห็นว่าเหตุใดงานชิ้นนี้จึงได้รับรางวัล

ถาม การที่คำประกาศรางวัลไม่ได้มีความละเอียดเหมือนในอดีตที่ผ่านมา ส่วนหนึ่งเกิดจากคนทั่วไปไม่สนใจคำประกาศ หรือคณะกรรมการเป็นผู้ตัดสินมีความเห็นว่าไม่ควรนำเสนอข้อด้อยของงานที่ได้รับรางวัล

อาจารย์สุวรรณา การไม่นำเสนอข้อด้อยของงานที่ได้รับรางวัลเกิดขึ้นในช่วงหลัง เนื่องจากผลประโยชน์ในการพิมพ์หนังสือหรือตัวนักเขียนหลังจากที่ได้รับรางวัล เมื่อมีผลประโยชน์มาเกี่ยวข้องก็จะมีความขัดแย้งทั้งจากสำนักพิมพ์ บรรณาธิการ และนักเขียน

ถาม ในฐานะที่อาจารย์สุวรรณาเป็นกรรมการตัดสินรางวัลทางด้านวรรณกรรมหลายๆ รางวัล อาจารย์มีความเห็นอย่างไร เมื่อมีการประกาศรางวัลทางด้านวรรณกรรม ผู้อ่านทั่วๆ ไปมีปฏิกิริยาอย่างไรบ้างหลังจากการประกาศรางวัล

อาจารย์สุวรรณา ปฏิกิริยาหลังจากมีการประกาศรางวัล เช่น เมื่อ *ครอบครัวกลางถนน* ของศิลาโคมฉาย ได้รับรางวัลซีไรต์ มีปฏิกิริยาจากผู้อ่านทั่วไป แต่ในส่วนของกรรมการได้รับรู้จากนักวิจารณ์และผู้ที่อยู่ในแวดวงวรรณกรรมเขียนวิจารณ์ลงในสื่อสิ่งพิมพ์ ซึ่งในช่วงเวลานั้นสื่อสิ่งพิมพ์ยังเปิดพื้นที่การวิจารณ์วรรรณกรรมมากพอสมควร เมื่อมีการประกาศผลรางวัลจะมีผู้สนใจเป็นจำนวนมาก ทำให้คณะกรรมการต้องเขียนคำประกาศอย่างระมัดระวังและชัดเจน และโดบพาะเมื่อจำเป็นต้องมีการเขียนที่แสดงให้เห็นข้อด้อยด้วย เพื่อนักเขียนสามารถจะพัฒนางานของตนต่อไปได้ ในการประกาศรางวัลต่างๆ จะมีกรรมการอย่างน้อยหนึ่งคนหรือทั้งคณะมาอภิปรายถึงงานที่ได้รับรางวัลหรืองานที่ส่งเข้าประกวด ในส่วนของศิลปินแห่งชาติจะไม่มีการแถลง เนื่องจากมีการเขียนอธิบายไว้อย่างชัดเจนทั้งในส่วนของประวัติและผลงาน กระบวนการคัดเลือกศิลปินแห่งชาติเป็นการคัดเลือกแบบลับเพื่อประกาศยกย่อง ต่างจากซีไรต์ซึ่งเป็นการประกวด ในการพิจารณาตัดสินผลงานรางวัลซีไรต์คนทั่วไปจะทราบว่าใครเป็นกรรมการ เช่นนายกสมาคมนักเขียนฯ และนายกสมาคมภาษาและหนังสือฯจะ กรรมการส่วนใหญ่เป็นอาจารย์นักวิชาการในสถาบันการศึกษา รวมถึงนักเขียนเกียรติยศที่ได้รับความเชื่อถือจากบุคคลทั่วไป จึงทำให้การประกาศรางวัลซีไรต์ได้รับความเชื่อถือพอสมควร เสียงสะท้อนกลับมาอาจเป็นประเด็นที่ว่ากรรมการผู้ตัดสินอยู่ในวงแคบ เช่นเป็นกลุ่มอาจารย์จากคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยหรือมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ทำให้มองไปในทิศทางเดียวกัน เมื่อมีกรรมการในส่วนของสมาคมนักเขียนฯและนักเขียนเกียรติยศก็จะเป็นการคานกับกรรมการที่เป็นนักวิชาการอาจารย์มหาวิทยาลัย ในช่วงหลังมีการขยายวงกรรมการเพิ่มขึ้น กรรมการบางคนมีผลประโยชน์ทับซ้อนทางด้านธุรกิจ จึงอาจทำให้มีการตั้งประเด็นข้อสงสัยต่างๆ ในอดีตแม้ว่าจะมีกรรมการตัดสินประจำ เช่น ศาสตราจารย์คุณหญิงกุหลาบ มัลลิกะมาส คุณชมัยภร แสงกระจ่าง แต่ทั้งสองคนได้รับการยอมรับทั้งในแวดวงวิชาการและแวดวงวรรณกรรม อย่างไรก็ดี เห็นว่าการมีกรรมการตัดสินที่ทำงานอย่างต่อเนื่องนั้นมีส่วนดีเพราะจะเป็นผู้มีประสบการณ์

อาจารย์สุวรรณาเล่าถึงการเป็นกรรมการตัดสินรางวัลซีไรต์ครั้งหนึ่งว่า ประธานกรรมการตัดสินศาสตราจารย์คุณหญิงกุหลาบ มัลลิกะมาส จะไม่ออกเสียงในการตัดสินงานรอบสุดท้าย แต่จะให้สิทธิคณะกรรมการได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ หากกรรมการมีความเห็นแตกออกเป็นสองทางและไม่สามารถตกลงกันได้ ประธานกรรมการก็จะออกเสียงตัดสินรอบุดท้าย ดังนั้นจึง

เห็นว่าการสัมภาษณ์กรรมการตัดสินรางวัลคนอื่นด้วยจะช่วยชี้แจงอธิบายข้อปัญหาในการตัดสิน และยังได้เห็นว่าการถกเถียงกันอย่างเข้มข้นของกรรมการตัดสินก็ถือเป็นการวิจารณ์ที่ทำให้เห็นมุมมองสำคัญของงานวรรณกรรม ทั้งโครงเรื่อง พล็อตเรื่อง เป้าหมาย วัตถุประสงค์ ตัวละคร จะถูกกรรมการนำมาโต้เถียงให้กระจ่างในทุกประเด็น สิ่งเหล่านี้เป็นการแสดงวุฒิภาวะของกรรมการและวุฒิภาวะโดยองค์รวมของคณะกรรมการซึ่งมีความสำคัญในการตัดสิน

การสัมภาษณ์กลุ่มผู้คัดเลือกหนังสือดีเด่นก็มีความน่าสนใจว่า การคัดเลือกหนังสือดีเด่นนั้นหากทำจริงจังเป็นระบบอย่างเช่น งานของอาจารย์วิทยากร เชียงกูล หรืองานของสมาคมนักเขียนฯ มักมีกระบวนการคัดเลือกมีการแสดงทัศนะความคิดเห็นที่น่าสนใจ เช่น การคัดเลือกหนังสือดีที่ให้ผู้อ่านลงคะแนนเสียงและแสดงความคิดเห็น อาจารย์สุวรรณาเห็นว่าความคิดเห็นของผู้อ่านที่ส่งเข้ามาในฐานะร่วมเป็นกรรมการตัดสินด้วยนั้นเป็นเสียงมหาชน ทำให้การตัดสินเปลี่ยนไปสู่มหาชนมากขึ้น ผู้อ่านทั่วไปสามารถแสดงความคิดเห็นแต่เป็นแบบสั้นๆ ซึ่งเป็นรูปแบบการวิจารณ์ลักษณะหนึ่ง เช่นหนังสือ 10 เล่มในดวงใจที่ให้ผู้อ่านเลือกหนังสือสิบเล่มพร้อมเขียนเหตุผลที่เลือกหนังสือ แม้ว่าจะให้เหตุผลขนาดสั้น แต่เมื่ออ่านแล้วเห็นว่ามีความน่าสนใจมีประเด็นที่จะนำไปศึกษาต่อ ส่วนการตัดสินที่มีองค์กรรับรองมักเป็นไปในลักษณะวิชาการที่มีกฎเกณฑ์ชัดเจน

ถาม ปัจจุบันการเขียนบทวิจารณ์เพื่อส่งเข้าประกวดรางวัลกองทุนหม่อมหลวงบุญเหลือฯ ผู้เขียนบทวิจารณ์ไม่ได้เป็นผู้ที่ทำงานวิจารณ์วรรณกรรมอย่างต่อเนื่อง เป็นเพียงการเขียนบทวิจารณ์เพื่อที่จะส่งเข้าประกวดเท่านั้น

อาจารย์สุวรรณา บทวิจารณ์วรรณกรรมที่ส่งเข้าประกวดในปัจจุบันมีส่วนหนึ่งเป็นงานที่นักศึกษาส่งอาจารย์ในชั้นเรียน นอกจากนี้ยังมีผู้เขียนวิจารณ์วรรณกรรมที่ทำงานบนหน้าบล็อกส่วนตัวเช่นคุณภาณุ ตรัยเวช ประเด็นเหล่านี้เห็นว่าไม่ใช่ข้อเสียหาย เนื่องจากรางวัลไม่ใช่เป็นการติดตามหรือประเมินสถานภาพว่าบุคคลหนึ่งจะทำงานวิจารณ์นานเพียงไร แต่เป็นการติดตามว่าบุคคลคนหนึ่งมีความคิดทางด้านการวิจารณ์อย่างไร และเป็นต้นแบบให้กับผู้อื่นได้อย่างไร เช่น ผู้ที่เขียนบทวิจารณ์ออนไลน์เป็นประจำอย่างน้อยก็มีส่วนกระตุ้นให้ผู้อื่นเขียนตอบหรือเขียนโต้ หากเขียนได้ดีพอสมควรจะทำให้ผู้อ่านที่ติดตามมีพื้นฐาน อาจารย์เห็นว่าโลกเปลี่ยนไปแล้ว การทำงานต่อเนื่องทั้งนักเขียนและนักวิจารณ์ ไม่สามารถบอกได้ว่าระยะเวลาของการทำงานจะเป็นเครื่องยืนยันความสามารถ ในอดีตไม่มีอาชีพนักเขียน เนื่องจากนักเขียนทำงานหนังสือพิมพ์ นิตยสาร นักข่าว หรือเป็นครู แต่ปัจจุบันงานเขียนเป็นอาชีพ จึงบอกได้ยากว่าการเริ่มต้นเป็นนักเขียนต้องทำอย่างไร เช่นเดียวกับในต่างประเทศที่มีนักเขียนเขียนหนังสือเล่มหนึ่งได้ดีเยี่ยมเพียงเล่มเดียว ซึ่งไม่สามารถบอกได้ว่าการสร้างงานศิลปะของคนนั้นจะดำเนินไปในทิศทางใด

ถาม ในปัจจุบันการรับรู้ถึงการประกวดรางวัลกองทุนหม่อมหลวงบุญเหลือฯ ลดลง

อาจารย์สุวรรณ การที่มีผู้รับรู้น้อยลงเนื่องจากกรรมการไม่สามารถหาบทวิจารณ์จำนวนมากเข้าประกวดได้ การวิจารณ์วรรณกรรมลดลงในพื้นที่สื่อสิ่งพิมพ์ นักวิจารณ์ทำงานวิจารณ์ไปในระดับหนึ่งจะทำงานลดลง นักวิจารณ์หลายคนที่ได้รับรางวัลกองทุนหม่อมหลวงบุญเหลือฯ เป็นอาจารย์ เมื่อทำงานมีสถานภาพอีกระดับหนึ่งก็ไม่ค่อยมีเวลาเขียนงานวิจารณ์ เมื่อไม่มีงานวิจารณ์ตีพิมพ์เผยแพร่จึงไม่กระตุ้นให้เกิดความอยากรู้ของคนในสังคม ต่างจากบทวิจารณ์ละครและภาพยนตร์ที่มีความคึกคักมาก ความคึกคักส่วนหนึ่งเกิดจากการที่ตลาดยังเปิดกว้างให้เลือกวิจารณ์งานได้อย่างกว้างขวาง และสื่อสิ่งพิมพ์ยังเปิดพื้นที่ให้กับ

บทวิจารณ์ภาพยนตร์ ละครและเพลงอยู่มาก ต่างจากวรรณกรรมที่มีพื้นที่สื่อสิ่งพิมพ์ลดลง นอกจากหนังสือวรรณกรรมเฉพาะทาง ซึ่งไม่เป็นที่สนใจของผู้อ่านทั่วไป บทวิจารณ์ในสื่อสิ่งพิมพ์มักเป็นการเขียนโดยนักวิจารณ์ประจำ จึงเหลือพื้นที่เผยแพร่บทวิจารณ์ไม่มาก แม้ว่าจะมีผู้วิจารณ์มากก็ไม่มีพื้นที่ในการเผยแพร่ได้

ถาม ในช่วงที่อาจารย์สอนวิชาวรรณกรรมวิจารณ์และเป็นกรรมการตัดสินงานวรรณกรรม บรรยากาศแวดวงวิชาการกับการให้รางวัลทางด้านวรรณกรรมเป็นอย่างไร

อาจารย์สุวรรณา ได้เข้ามาเป็นกรรมการตัดสินรางวัลกองทุนหม่อมหลวงบุญเหลือฯ ในปีที่สองคือประมาณปี 2529 การวิจารณ์วรรณกรรมมีความคึกคักในสถาบันการศึกษาเนื่องจาก (1) อาจารย์ผู้สอนวิชาวรรณกรรมวิจารณ์ในระดับอุดมศึกษาเกือบทั้งหมดจบมาจากคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ หรือมหาวิทยาลัยศิลปากร จึงทำให้อาจารย์ผู้สอนวรรณกรรมวิจารณ์มีความใกล้ชิดกัน ได้พบปะพูดคุยกันเสมอๆ ทั้งในส่วนตัวและวิชาการ (2) อาจารย์ผู้สอนวิจารณ์วรรณกรรมเขียนบทวิจารณ์ด้วยและมีการจัดกิจกรรมด้านการวิจารณ์วรรณกรรมเป็นประจำ เพราะยังไม่มีองค์กรหรือหน่วยงานภายนอกจัดกิจกรรมทางด้านวรรณกรรมมากนัก บรรยากาศการวิจารณ์วรรณกรรมจึงอยู่ภายในสถาบันการศึกษาและมีการติดต่อประสานการจัดกิจกรรมในสถาบันการศึกษาต่างๆ อย่างต่อเนื่อง สถาบันการศึกษาสนับสนุนการจัดกิจกรรมทางด้านวรรณกรรม รวมถึงบุคลากร อาจารย์ผู้สอนในสถาบันการศึกษาที่ให้ความร่วมมือจัดกิจกรรมทางด้านวรรณกรรมอย่างคึกคัก อีกทั้งอาจารย์ผู้สอนยังเขียนบทวิจารณ์ อาจารย์สุวรรณาเองก็เขียนบทวิจารณ์ รวมถึงอาจารย์นฤมิตร สอดศุข อาจารย์รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ อาจารย์นิตยา มาศะวิสุทธิ์ อาจารย์เจตนา นาควัชระ และอาจารย์บางคนมีคอลัมน์วิจารณ์วรรณกรรมเป็นประจำคอลัมน์ “ปากกาขนนก” คืออาจารย์ยุรฉัตร บุญสนิท และอาจารย์กุสุมา รักษมณี

ถาม การที่แวดวงวรรณกรรมในสถาบันการศึกษามีความคึกคัก ส่งผลต่อแวดวงวรรณกรรมภายนอกสถาบันการศึกษาหรือไม่

อาจารย์สุวรรณา ส่งผลอยู่บ้าง หากย้อนกลับไปที่ชมรมวรรณศิลป์ จุฬาฯ จัดกิจกรรมทางด้านวรรณกรรมเน้นกวีนิพนธ์และเรื่องสั้น คณะนิเทศศาสตร์มีการให้รางวัล “พลับพลามาลี” ซึ่งอาจารย์สุวรรณาเคยเป็นกรรมการตัดสินด้วย ผู้ที่ได้รับรางวัล เช่น อัศศิริ ธรรมโชติ กิจกรรมที่จัดขึ้นในสถาบันการศึกษาส่งผลต่อเนื่องไปยังนอกสถาบัน เนื่องจากนักเขียนก็ฟังเสียงจากการจัดกิจกรรมในสถาบันการศึกษา และอาจารย์สุวรรณาเองในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษาชมรมวรรณศิลป์ในรุ่นแรกๆ ได้เชิญนักเขียนมาร่วมเสวนา เช่น คุณสุกัญญา ชลศึกษ์ (กฤษณา อโศกสิน) คุณสุวรรณี สุคนธ์เที่ยง (สุวรรณี สุคนธา) มาร่วมเสวนากับสมาชิกชมรม แสดงให้เห็นว่ามีการติดต่อระหว่างนักวิจารณ์ที่เป็นอาจารย์กับนักเขียน ในช่วงเวลานั้นเกิดปัญหาการกระทบกระทั่งระหว่างนักเขียนกับนักวิจารณ์ค่อนข้างสูง ซึ่งเกิดจากนักวิจารณ์วิจารณ์งานของนักเขียนอย่างเข้มข้นดุเดือด อาจารย์สุวรรณาเองได้เขียนบทความบทแรกตีพิมพ์ใน*อักษรศาสตร์พิจารณ์*เรื่อง “ช่องว่างระหว่างนักเขียนและนักวิจารณ์” เพื่อแสดงให้เห็นถึงความไม่เข้าใจกันระหว่างนักเขียนและนักวิจารณ์ ซึ่งนักเขียนมองว่าเป็นผู้ชี้ช่องว่างระหว่างนักเขียนและนักวิจารณ์ แต่อาจารย์เห็นว่าช่องว่างระหว่างนักเขียนและนักวิจารณ์เกิดจากการที่ไม่ได้ติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกัน หากมีการติดต่อกันบ้างก็อาจทำให้เกิดความเข้าใจกันดีขึ้น

ถาม จากการสัมภาษณ์ อาจารย์ผู้สอนวิชาวรรณกรรมวิจารณ์กล่าวว่า ไม่สามารถทำให้ผู้เรียนวรรณกรรมวิจารณ์เขียนวิจารณ์ได้

อาจารย์สุวรรณา การที่อาจารย์ผู้สอนวรรณกรรมวิจารณ์แสดงความเห็นว่านักศึกษาไม่สามารถเขียนบทวิจารณ์ได้เกิดขึ้นจากการที่อาจารย์ผู้สอนเองไม่ได้เขียนวิจารณ์เผยแพร่ เพื่อเป็นตัวอย่างหรือแรงบันดาลใจให้ผู้เรียน และเมื่อนักศึกษาไม่สามารถเขียนบทวิจารณ์ อาจารย์ผู้สอนก็ไม่สามารถประเมินการสอนของตนเองได้ เนื่องจากไม่สามารถทราบได้ว่านักศึกษาได้รับความรู้ความคิดทางด้านวิจารณ์ไว้อย่างไรหรือไม่ เพราะการสอนในลักษณะให้ความรู้ทฤษฎีและการนำทฤษฎีไปใช้ในงานวรรณกรรมตามที่ได้เรียนมาเป็นเพียงการป้อนความรู้ให้กับนักศึกษา และนักศึกษาแสดงความรู้ที่ได้รับมาโดยการตอบข้อสอบหรือทำรายงานปลายภาค แต่หากนักศึกษาได้เขียนวิจารณ์ในระหว่างศึกษาและได้แสดงความเห็นในชั้นเรียนหรือเขียนงานอื่นๆ เพิ่มเติม ส่วนนี้จะแสดงให้เห็นว่าอาจารย์ผู้สอนได้เพาะเมล็ดพันธุ์การคิดและเขียนวิจารณ์ให้กับนักศึกษา นักศึกษาจะนำไปใช้ได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับแต่ละคนซึ่งสามารถคิดแตกต่างจากอาจารย์ผู้สอนได้ นักศึกษาผู้สามารถถกเถียงกับอาจารย์ในชั้นเรียนเป็นนักศึกษาที่ใช้ความคิดและแสดงออก ส่วนนักศึกษาที่เพียงนำความรู้ที่อาจารย์สอนในห้องเรียนมาทำข้อสอบก็จะได้เพียงคะแนน อาจารย์เห็นว่าการสอนวรรณกรรมวิจารณ์เพื่อให้นักศึกษาเพียงสามารถบอกเล่าในส่วนที่อาจารย์ผู้สอนบอกไว้เท่านั้น จะไม่เกิดผลสืบเนื่องอะไรขึ้น แต่นักศึกษาที่ตั้งคำถามกับสิ่งที่อาจารย์สอน แค่นี้ก็นับได้ว่าประสบความสำเร็จในการสอนระดับหนึ่ง

ในวิชาที่อาจารย์สุวรรณาสอน หากนักศึกษาสามารถนำสิ่งที่อาจารย์สอนมาตอบในข้อสอบได้ดี นับว่าดีในระดับหนึ่งเท่านั้น แต่นักศึกษาที่มีคำถามข้อสงสัย มีความคิดเห็นแตกต่างจากที่สอนมีการไปหาความรู้เพิ่มเติม ถือได้ว่าประสบความสำเร็จในการเรียนและผู้สอนก็ได้ผลในการสอนของตน อาจารย์ผู้สอนวิจารณ์วรรณกรรมจะต้องถกเถียงกับผู้เรียนได้ ซึ่งการถกเถียงนั้นจะแพ้หรือชนะไม่เป็นไร หากอาจารย์ถกเถียงแพ้ลูกศิษย์บ้างก็ไม่น่าจะมีอะไร แต่ในปัจจุบันอาจารย์เพียงสอนในชั้นเรียนเท่านั้น แม้ว่าจะพยายามให้งานในชั้นเรียน แต่ผู้เรียนไม่สามารถสร้างแรงบันดาลใจในการเขียนวิจารณ์ได้ อาจารย์ผู้สอนควรจะนำประเด็นนี้มาเป็นข้ออ้างได้ว่าสอนแล้วนักศึกษาไม่ทำ

อาจารย์สุวรรณารู้สึกกังวลที่อาจารย์สอนวรรณกรรมวิจารณ์ในปัจจุบันไม่ค่อยเขียนบทวิจารณ์ หรือบทความแนววรรณกรรมศึกาที่มีประเด็นการวิจารณ์ เพราะเห็นว่าอาจารย์ผู้สอนการวิจารณ์จะต้องมีความกล้าหาญในทางวิชาการ อาจารย์จะต้องเป็นตัวอย่างให้กับนักศึกษาก่อน ดังนั้น การที่อาจารย์จะอ้างว่าวงการการวิจารณ์วรรณกรรมไม่คึกคัก เนื่องจากไม่มีผู้เขียนวิจารณ์วรรณกรรมและนักศึกษาไม่สามารถเขียนงานวิจารณ์ได้ ผู้สอนต้องพิจารณาตัวเองว่าเขียนงานวิจารณ์วรรณกรรมด้วยหรือไม่ ในอดีตอาจารย์ผู้สอนวรรณกรรมมักเขียนบทวิจารณ์ด้วย แม้ว่าบทวิจารณ์จะมีความขัดแย้งกันบ้าง ซึ่งเกิดจากแนวคิดที่แตกต่างกัน

การที่อาจารย์ผู้สอนวรรณกรรมวิจารณ์จะวัดผลการสอนของตนเองได้นั้นต้อง 1) สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเขียนบทวิจารณ์และอาจารย์จะต้องแสดงภาคปฏิบัติเป็นตัวอย่างและให้ผู้เรียนสามารถวิจารณ์งานของอาจารย์ได้ 2) อาจารย์ต้องอ่านงานของนักศึกษาอย่างละเอียด เพื่อแสดงให้นักศึกษาเห็นว่างานของนักศึกษามีความสำคัญต่อการเรียนการสอน ดังที่อาจารย์เจตนาได้กล่าวไว้ว่า การตรวจงานวิจารณ์ของนักศึกษาอย่างละเอียด แสดงว่างานของนักศึกษามีความหมายต่ออาจารย์และวิชาที่เรียน

ในการสอนวิชาวรรณกรรมวิจารณ์ อาจารย์สุวรรณาไม่เคยออกข้อสอบที่เป็นการสั่งให้นำสิ่งที่อาจารย์สอนหรือบอกในห้องเรียนมาตอบข้อสอบ แต่จะให้นิสิตได้วิเคราะห์และแสดงความเห็น ผลการสอนอาจารย์จะดูจากสิ่งที่นิสิตได้แสดงตัวตนและความคิดออกมา ไม่ใช่ดูผลการสอบว่านิสิตจำได้มากน้อยเพียงใด ดังนั้น จึงไม่เห็นด้วยกับการสอนที่เพียงแต่ให้นักศึกษาได้รู้จักทฤษฎีและพิสูจน์ทฤษฎี ซึ่งเป็นเพียงการแสดงว่าอาจารย์ผู้สอนรู้จักทฤษฎีเท่านั้น และแม้อาจารย์ผู้สอนจะไม่สนใจทฤษฎี แต่ก็ต้องอธิบายได้ว่าทฤษฎีนั้นมีข้อดีข้อด้อยอย่างไรนำมาใช้ได้อย่างไรบ้าง อาจารย์ต้องบอกได้ว่าในแต่ละแนวคิดมีข้อดีและข้อด้อยอย่างไร และต้องให้ผู้เรียนเขียนวิจารณ์ได้อย่างอิสระ และอาจารย์ต้องชี้ให้ได้ว่าบทวิจารณ์ของนักศึกษามีข้อดีข้อด้อยอย่างไร

อาจารย์สุวรรณาเห็นว่า ผู้สอนไม่สามารถสอนหรือสร้างนักเขียนหรือนักวิจารณ์ได้โดยตรง แต่สามารถชี้แนวทางได้ ดังตัวอย่างที่อาจารย์ศิลป์ พีระศรีกล่าวกับลูกศิษย์ว่า “นายคิดถึงฉัน นายรักฉัน นายไม่ต้องทำอะไร นายทำงาน” เพราะงานคือสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงตัวตนและผลของการเรียนรู้ อาจารย์ศิลป์เป็นครูศิลปะที่รู้ดีว่า การเรียนการสอนและการทำงานเป็นผู้สร้างศิลปะคืออะไร แม้ว่าอาจารย์สุวรรณาจะสอนวิจารณ์วรรณกรรม แต่อาจารย์ก็ไม่สามารถสร้างนักวิจารณ์ในชั้นเรียนได้โดยตรง สิ่งที่สามารถทำได้คือ การชี้แนะแนวทางช่องทางและทำตัวอย่างให้เห็น เช่นเดียวกับการตัดสินรางวัลวรรณกรรม หากสามารถจะบอกข้อดีข้อด้อยของงานได้ก็ต้องบอก หน้าที่ของอาจารย์ผู้สอนวิจารณ์วรรณกรรมคือ สามารถบอกข้อดีข้อด้อย ให้มีการถกเถียงและแนะนำเพื่อพัฒนางานได้ แม้จะไม่สามารถสร้างนักเขียนหรือผู้วิจารณ์วรรณกรรมได้ แต่สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถใช้พื้นฐานความคิดความรู้ที่เรียนไปสร้างงาน ในชั้นเรียนวิชาวิจารณ์วรรณกรรมถ้ามีผู้เรียนยี่สิบคน อาจมีผู้ทำงานด้านวิจารณ์วรรณกรรมต่อเนื่องสักสามคน อีกห้าคนอาจเป็นผู้มีความคิดวิเคราะห์พื้นฐานจากการเรียนวรรณกรรมวิจารณ์ สักเจ็ดคนอาจจะได้หลักแนวความคิด ส่วนที่เหลือก็อาจจะไม่ได้ใช้ประโยชน์จากส่วนนี้เลย เช่นเดียวกับผู้เรียนวิชาเอกภาษาไทยในปีหนึ่ง 15 คน อาจมีผู้ที่ไปเป็นผู้สอนภาษาไทยสัก 5 คน แต่ในส่วนที่เหลือหากได้รับความรู้ความคิดจากวิชาที่เรียนเป็นอย่างดีก็จะส่งผลต่อหน้าที่การงานต่อไป

ถาม จากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนวรรณกรรมวิจารณ์เห็นว่ารางวัลทางด้านการวิจารณ์วรรณกรรมในปัจจุบันมีน้อย มีเพียงเฉพาะเวทีใหญ่คือ รางวัลกองทุนหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ หากมีเวทีเล็กๆ เพิ่มขึ้นจะเป็นพื้นที่กระตุ้นให้นักศึกษาเขียนวิจารณ์ และหากนักศึกษาคนใดมีความสนใจก็จะเขียนบทวิจารณ์ต่อเนื่อง

อาจารย์สุวรรณา การใช้รางวัลเป็นแรงกระตุ้นให้นักศึกษาเขียนวิจารณ์อาจเป็นแนวทางที่ไม่ถูกต้อง เนื่องจากอาจารย์ผู้สอนไม่สามารถสอนให้นักศึกษาเขียนบทวิจารณ์ได้ เมื่อไม่สามารถกระตุ้นนักศึกษาได้จึงมองว่าหน่วยงานต่างๆ ควรจะมีส่วนรับผิดชอบด้วย แต่หากอาจารย์มีประสิทธิภาพคือเป็นตัวอย่างที่ดี นักศึกษาย่อมทำตามแบบอย่าง และเมื่อเขียนบทวิจารณ์ได้ดี รางวัลก็จะตามมาในที่สุด

รางวัลกองทุนหม่อมหลวงบุญเหลือฯ จัดมอบรางวัลบทวิจารณ์ไม่ใช่เฉพาะเป็นแรงกระตุ้นให้เขียนงานวิจารณ์ แต่เป็นการสนับสนุนให้กำลังใจและประกาศยกย่องงานที่มีคุณภาพหรือบทวิจารณ์ที่เขียนได้ดีเพื่อสนับสนุนให้กำลังใจผู้เขียน จึงไม่ใช่เป็นการสนับสนุนให้เขียนวิจารณ์เท่านั้น แต่เป็นการพิจารณางานที่ได้เขียนขึ้นมาแล้ว ดังนั้นจะเป็นการล้มเหลวตั้งแต่ต้น หากมุ่งเขียนบท

วิจารณ์เพื่อส่งเข้าชิงรางวัล เพราะจะทำให้ผู้เขียนพยายามวิเคราะห์ว่าผู้ใดจะเป็นกรรมการและจะต้องเขียนงานอย่างไรเพื่อได้รับรางวัล

ถาม เครือข่ายวรรณกรรมในอดีตที่อาจารย์สุวรรณาได้ร่วมงานด้วย ส่วนใหญ่จะเป็นเครือข่ายที่มีความเป็นทางการ ส่วนเครือข่ายที่ไม่เป็นทางการมีหรือไม่

อาจารย์สุวรรณา ในช่วงเวลานั้น กิจกรรมด้านวรรณกรรมจะอยู่ในสถาบันการศึกษาเป็นส่วนใหญ่ สมาคมนักเขียนฯ เน้นกิจกรรมของนักเขียนและการติดต่อนักเขียนต่างประเทศ ส่วนสมาคมภาษาและหนังสือฯ เป็นที่รวมของอาจารย์ผู้สอนวรรณกรรมในสถาบันการศึกษา มีการจัดประเด็นเสวนาและมีการสนทนาในประเด็นที่น่าสนใจ กลุ่มที่อาจารย์ร่วมงานด้วยจึงเป็นองค์กรและสถาบันเป็นส่วนใหญ่ ส่วนกลุ่มทำงานวรรณกรรมอิสระคือ กลุ่มวรรณกรรมพินิจมีอาจารย์ชมัยภร แสงกระจ่างเป็นผู้ก่อตั้ง

ถาม ปัจจุบันสมาคมภาษาและหนังสือฯ และสมาคมนักเขียนฯ ไม่ได้ให้ความสนใจในกิจกรรมด้านการวิจารณ์วรรณกรรม

อาจารย์สุวรรณา กิจกรรมหลักที่สมาคมนักเขียนฯ ทำอยู่คือการอบรมนักเขียน ซึ่งคิดว่าเป็นการอบรมเพื่อเล่าประสบการณ์การเป็นนักเขียน ส่วนกิจกรรมสำคัญของสมาคมนักเขียนฯ ในส่วนที่อาจารย์ชมัยภรเป็นนายกสมาคมคือ กิจกรรมในการสร้างนักอ่าน ซึ่งจะเป็นรากฐาน การเป็นนักเขียนที่ดีที่ต้องรู้ว่างานที่ดีเป็นอย่างไร เป็นการสร้างพื้นฐานการวิจารณ์ให้กับนักอ่าน การที่นักอ่านมาร่วมกันถกเถียงประเด็นเกี่ยวกับหนังสือจัดว่าเป็นการวิจารณ์ลักษณะหนึ่ง นักวิจารณ์ที่ดีคือนักอ่านที่วิจารณ์ได้ กิจกรรมนักอ่านคือกิจกรรมส่งเสริมการวิจารณ์ กิจกรรมนั้นลดลงไป เนื่องจากการเป็นนักวิจารณ์ไม่สามารถสร้างรายได้ และนักอ่านส่วนมากยังไม่ทราบว่าการอ่านเพื่อเสริมสร้างพัฒนาคุณภาพการอ่านอย่างแท้จริงนั้นเป็นอย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ : อาจารย์ชมัยภร แสงกระจ่าง

ตำแหน่ง : ศิลปินแห่งชาติสาขาวรรณศิลป์ ประจำปี 2557 นักเขียน นักวิจารณ์ อาจารย์พิเศษ วิทยากรค่ายการเขียนต่างๆ อดีตนายกสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย

ผู้สัมภาษณ์ : กรรณิการ์ ถนอมปัญญารักษ์ สุณิสา เจริญนา และ อรพินท์ คำสอน

วันที่สัมภาษณ์ : วันที่ 4 เมษายน 2558 เวลา 10.00-12.00 น.

สัมภาษณ์ที่: ร้าน Settrade ห้องสมุดมารวยตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ผู้ถอดเทป : อรพินท์ คำสอน

==========

ประสบการณ์การทำงานวิจารณ์วรรณกรรม

อาจารย์ชมัยภร แสงกระจ่าง เล่าว่าขณะที่ศึกษาอยู่ที่คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รู้ว่าได้ว่าตนเองเป็นคนที่ชอบตัดสิน ชอบแสดงความคิดเห็นแรงๆ และกล้าแสดงความคิดเห็นในขณะที่เรียน ซึ่งต่างจากคนในยุคนั้นที่ไม่ค่อยแสดงความเห็นว่าหนังสือเล่มนั้นเล่มนี้เป็นอย่างไร และอาจารย์ที่สอนการวิจารณ์วรรณกรรมคือ อาจารย์ชลธิรา สัตยาวัฒนา อาจารย์ชลธิรามักนำบทกวีที่รู้สึกว่าแปลกและแตกต่าง หรืองานวรรณกรรมยากๆ มาให้นิสิตแสดงความคิดเห็นเชิงวิจารณ์ เช่น *สวรรยา* และบางครั้งก็ให้แสดงความคิดเห็นนอกชั้นเรียน เช่น นำบทกวีของคุณชนิดา เดชาฤทธิ์ มาให้วิเคราะห์ว่าสัญลักษณ์บางอย่างของบทกวีชิ้นนี้คืออะไร เพราะในช่วงนั้นอาจารย์ชลธิราสนใจแนวคิดของฟรอยด์ จึงสนใจที่จะดูสัญลักษณ์ที่ปรากฏอยู่ในบทกวีความรักว่าแสดงความหมายเชิงเพศหรือไม่ อย่างไร แต่อาจารย์ชมัยภรรู้สึกว่าครูคิดมากเกินไป เนื่องจากรู้จักผู้เขียนบทกวีเป็นการส่วนตัว จึงรู้สึกว่าไม่น่าใช่ จึงถกเถียงในประเด็นนี้กับครู เหตุการณ์ในครั้งนั้นชี้ให้เห็นว่าตนเองเริ่มที่จะมีแนวคิดเรื่องการวิจารณ์กับครู ต่อมาเมื่อเรียนจบแล้ว แต่ยังไม่ได้ไปทำงาน ขณะนั้นเพิ่งอ่าน *ความเงียบ* รวมเรื่องสั้นและบทกวีของคุณสุชาติ สวัสดิ์ศรี ที่เพิ่งตีพิมพ์ออกมาจบ และได้มีโอกาสพบอาจารย์ชลธิราจึงแสดงความคิดเห็นและทัศนะวิจารณ์เกี่ยวกับผลงานชิ้นนี้ด้วยวาจา อาจารย์ชลธิราจึงสั่งให้กลับไปเขียนบทวิจารณ์หนังสือเล่มดังกล่าวมา อาจารย์ชมัยภรจำได้ว่าขึ้นประโยคแรกของบทวิจารณ์ว่า “แล้ว *ความเงียบ* ของสุชาติ สวัสดิ์ศรี ก็เงียบลง...” และเขียนบทวิจารณ์ชิ้นนี้ตามความคิดของตนเอง เนื่องจากในตอนนั้นยังมีประสบการณ์ไม่เท่ากับคุณสุชาติ ทำให้เห็นว่าบางประเด็นในขณะนั้นเป็นเรื่องส่วนตัว แต่ในทัศนะของคุณสุชาติอาจไม่ใช่เรื่องส่วนตัวก็ได้ บทวิจารณ์ชิ้นดังกล่าวตีพิมพ์ใน *อนุสารวรรณศิลป์* ของจุฬาฯ เมื่อบทวิจารณ์ชิ้นนี้เผยแพร่ออกไปเกิดผลกระทบในวงกว้าง และมีผู้แสดงทัศนะตอบโต้บทวิจารณ์ คือ คุณวินัย อุกฤษณ์ ซึ่งตอบโต้ในนิตยสารภายนอก (มหาวิทยาลัย) เพราะในยุคนั้นคุณสุชาติ สวัสดิ์ศรี ถือเป็นนักแสวงหาคนสำคัญขิงยุคสมัย อีกคนหนึ่งคือ คุณวิทยากร เชียงกูล นับเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับในวงการวรรณศิลป์ ต่อมาเมื่อได้พบกับคุณสุชาติจึงมีโอกาสได้กล่าวถึงบทวิจารณ์ชิ้นนี้ คุณสุชาติตอบขำ ๆว่า “คุณมารื้ออิฐก้อนล่างนี่นา” หลังจากนั้นมีคนมาเสนอให้อาจารย์ชลธิราเขียนบทวิจารณ์ใน *ประชาชาติรายสัปดาห์* แต่

อาจารย์ชลธิราให้อาจารย์ชมัยภรเขียนแทน เพราะอาจจะเห็นว่าอาจารย์ชมัยภรชอบแสดงความคิดเห็นและชอบวิจารณ์ ซึ่งอาจารย์ชมัยภรเขียนวิจารณ์แนะนำหนังสือให้กับนิตยสารฉบับนี้ทุกสัปดาห์นาน 2 ปี (2517-2518) ก่อนจะหยุดเขียน

ต่อมาชมรมวรรณศิลป์ จุฬาฯ ประมาณ พ.ศ. 2518 จะจัดนิทรรศการว่าด้วยวรรณกรรมไทยในสมัยนั้น จึงอาสาที่จะทำเนื้อหาให้ (ทั้งๆ ที่ในช่วงนั้นเพิ่งคลอดลูกไม่นาน) ซึ่งเขียนออกมาเป็นหนังสือชื่อ *วิเคราะห์วรรณกรรมแนวประชาชน* เป็นครั้งแรกที่ใช้คำว่า "วรรณกรรมแนวประชาชน" ใช้นามปากกาว่า "นศินี วิทูธีรศานต์" เป็นหนังสือที่เขียนออกมาโดยใช้ความคิดเพื่อชีวิตเข้าจับ ใช้ภาษาและคำวิจารณ์ตรงไปตรงมา และนับว่าแรง และในขณะที่เขียนนั้นยังรับราชการอยู่ด้วย หนังสือเล่มนี้มีสำนักพิมพ์สนใจจัดพิมพ์ เมื่อจัดพิมพ์เสร็จในปี 2519 ไม่กี่เดือนต่อมา ก็เกิดเหตุการณ์ 6 ตุลา ขึ้น หนังสือก็ถูกเก็บไปและถูกประกาศเป็นหนึ่งในหนังสือต้องห้ามของรัฐบาลเผด็จการในยุคนั้น จึงเท่ากับว่า *วรรณกรรมแนวประชาชน* เป็นงานวิจารณ์ชุดแรก ๆที่ได้รวมเล่ม

เมื่อเกิดเหตุการณ์ 6 ตุลา 2519 บ้านเมืองเกิดภาวะชะงักงัน หน้าวิจารณ์ในนิตยสารต่างๆ ก็ถูกปิดทั้งหมด อาจารย์ชมัยภรและสามี(สิทธิชัย แสงกระจ่าง)รู้สึกว่าหากตนเองอยู่เฉยๆ ไม่ทำอะไรจะเป็นการดูดายและไม่สนใจวงการวรรณกรรมจนเกินไป เพราะก่อนหน้าที่จะเกิดเหตุการณ์นี้ แวดวงวรรณกรรมคึกคักและตื่นตัวมาก จึงเปิดบ้านตนเองทุกเดือน และชวนรุ่นน้องชมรมวรรณศิลป์ จุฬาฯ ที่รวมตัวกันอยู่แล้ว มาทำงานให้สังคมที่รู้สึกว่ามืดมัว โดยตั้งชื่อกลุ่มว่า "วรรณกรรมพินิจ" ซึ่งน้องในชมรมวรรณศิลป์ จุฬาฯ ส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนมาทางวรรณกรรมมาโดยตรง แต่ทุกคนเป็นนักอ่าน ทุกคนเพิ่งเรียนจบ และยังไม่มีครอบครัว จึงหารือร่วมกันว่าจะทำอะไรต่อไป ในที่สุดก็ตัดสินใจว่าจะทำคล้ายๆ กับที่เคยทำ "รางวัลเกียรตินิยมวรรณศิลป์ จุฬาฯ" คือชมรมวรรณศิลป์ จุฬาฯ มีรางวัลชื่อ "เกียรตินิยมวรรณศิลป์" ซึ่งเป็นรางวัลคัดสรรสำหรับเรื่องสั้นหรือบทกวีที่ตีพิมพ์ในหนังสือในมหาวิทยาลัย แต่เมื่อเรียนจบแล้ว และอยากทำเพื่อสังคมก็จะคัดสรรจากเรื่องสั้นและบทกวีซึ่งตีพิมพ์ในนิตยสารต่าง ๆที่ปรากฏในสังคมขณะนั้น ดังนั้น กลุ่ม "วรรณกรรมพินิจ" จึงคัดสรรเรื่องสั้นและบทกวีที่ตีพิมพ์ในนิตยสารต่างๆ โดยแบ่งหน้าที่กันว่าใครจะรับผิดชอบคัดสรรจากนิตยสารฉบับใด เช่น *พาที สยามรัฐ* คุรุปริทัศน์ สตรีสารฯลฯ พอครบเดือนก็จะมาพบกันและร่วมกันคัดว่าเรื่องสั้นเรื่องใดเป็นเรื่องสั้นที่ดีประจำเดือนนี้ เมื่อคุณสุชาติ สวัสดิ์ศรี บรรณาธิการนิตยสารโลกหนังสือทราบเกี่ยวกับกิจกรรมนี้ของ "กลุ่มวรรณกรรมพินิจ"ผ่านคุณแน่งน้อย ปัญจพรรค์ ก็นำไปลงใน *โลกหนังสือ* ประมาณ 1 ปี ทั้งนี้ ในขณะที่ทำงานนั้น ทางกลุ่มไม่ได้สนใจว่าจะมีหน้านิตยสารให้เผยแพร่ผลงานของกลุ่มหรือไม่ แต่ทำไปเรื่อยๆ ขณะที่คุณสุชาตินำงานของกลุ่มไปลง กลุ่ม "วรรณกรรมพินิจ"ก็ถูกวิจารณ์ในแง่มุมต่าง ๆ ถึงความอ่อนด้อยในเชิงวิชาการ ต่อมา คุณสุชาติ จึงสัมภาษณ์กลุ่ม "วรรณกรรมพินิจ" แบบตรวจสอบ ซึ่งทำให้น้องๆ ในกลุ่มประมาณ 10 กว่าคนที่ไม่เคยเรียนการวิจารณ์ เช่น น้องที่เรียนวิศวะ วิทยาศาสตร์ บัญชี รัฐศาสตร์ เครียดมาก เป็นเหตุให้หลายคนออกจากกลุ่มไปและเลิกเขียนบทวิจารณ์ โดยเฉพาะน้องจากวิศวะและวิทยาศาสตร์ จนเหลืออยู่ในกลุ่มประมาณ 5-6 คน

ในช่วงนั้น อาจารย์ชมัยภรจึงทดลองส่งบทวิจารณ์หนังสือไปให้ *มติชน* ซึ่งก็ผ่านการพิจารณาและได้ตีพิมพ์เผยแพร่ แต่ส่งไปให้เพียงไม่กี่ฉบับ ต่อมาคุณพรชัย วีระณรงค์ บรรณาธิการนิตยสาร *สยามรัฐสัปดาหวิจารณ์* เห็นว่าชื่อของกลุ่ม "วรรณกรรมพินิจ" เป็นที่รู้จักในวงกว้างผ่าน *โลก*หนังสือ ทั้งยังมองเห็นว่ากลุ่มนี้ทำงานจริงและกำลังเป็นที่จับตามองในสังคม

จึงเปิดคอลัมน์ให้ใน *สยามรัฐสัปดาหวิจารณ์* เริ่มเปิดให้ 1 คอลัมน์ แต่ในที่สุดเปิดให้ 2 คอลัมน์ ซึ่งคอลัมน์หนึ่งเป็นเรื่องของคน อีกคอลัมน์เป็นเรื่องของผลงาน น้องๆ ที่อยู่ในกลุ่มจะเวียนกันเขียน ทุกคนจะมีนามปากกาของตนเอง เช่น วิจักขณ์ ประกายเสน เวฬุวัน ทองลา บัวแพน นันทพิสัย (ซึ่งเป็นนามปากกาของอาจารย์ชมัยภรที่ตั้งขึ้นใหม่เพื่อใช้ในการเขียนวิจารณ์ อาจารย์ชมัยภรเล่าว่า ชื่อบัวแพน เป็นชื่อจัดตั้งของน้องสาว ขณะที่ไปทำงานโรงงาน จึงตั้งขึ้นเพื่อเป็นการระลึกถึงน้องสาวที่ขณะนั้นหนีเข้าป่า โดยไม่ทราบชะตากรรมว่าจะเสียชีวิตหรือยังมีชีวิตอยู่) เนื่องจากในยุคนั้นไม่มีนามปากกาไม่ได้ เพราะจะถูกกล่าวหากันง่าย เพียงแค่เขียนคำว่า "ประชาชน" ก็อาจทำให้ถูกจับได้ ในขณะนั้นทุกคนในกลุ่มรู้สึกว่าตนเองยังไม่เก่ง ดังนั้น ก่อนที่จะเขียนจะต้องต้องมาสนทนาและสรุปประเด็นที่จะเขียนร่วมกันก่อน เมื่อเขียนเสร็จก็จะนำมาให้พิจารณาร่วมกันอีกครั้ง แต่เมื่อเขียนนานวันเข้า หลายคนเริ่มเหนื่อย บางคนเริ่มย้ายออกจากกรุงเทพฯ ไปอยู่ต่างจังหวัด บางคนแต่งงานมีครอบครัว ท้ายที่สุดเหลือเพียง ไพลิน รุ้งรัตน์ (นามปากกาของอาจารย์ชมัยภร) เขียนอยู่คนเดียว จึงเปิดให้คนภายนอกส่งบทวิจารณ์มาเผยแพร่ได้ เช่น "ดอกไม้ดำ" ซึ่งจะเขียนวิจารณ์รุนแรงกว่าไพลิน รุ้งรัตน์ จนกลายเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไปว่านี่คือแนวการเขียนวิจารณ์ของเขา นอกจากบทวิจารณ์แล้ว บางครั้งยังลงบทสัมภาษณ์ด้วย เช่น สัมภาษณ์อาจารย์เจตนา นาควัชระ ในช่วงเวลานั้นดูเหมือนว่าไม่มีคนอื่นทำงานด้านการวิจารณ์ มีเฉพาะคอลัมน์นี้ที่ยืนยงมาก ซึ่งรวมระยะเวลาที่เขียนวิจารณ์นานถึง 17 ปี จนกลายเป็นฐานการวิจารณ์ นอกจากนี้ เมื่อ *สยามรัฐสัปดาหวิจารณ์* อยู่ตัวแล้วหลังจากช่วง 6 ตุลา 2519 พบว่ามีคอลัมน์เกี่ยวกับเรื่องต่างๆ เพิ่มมากขึ้น ซึ่งได้รับความนิยมจากผู้อ่านเป็นจำนวนมาก จนทำให้มียอดขายสูง จน ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช พอใจมาก

ปฏิกิริยาตอบรับบทวิจารณ์ในคอลัมน์ "วรรณกรรมพินิจ" ส่วนใหญ่จะเป็นแง่บวก แต่ยังมีปฏิกิริยาในแง่ลบด้วย ทั้งการถูกต่อว่าและถูกตำหนิ ในช่วงเวลานั้นยังมีคอลัมน์ "ลมหายใจกวี" ด้วย ซึ่งอาจารย์ชมัยภร ทำหน้าที่พิจารณาคัดสรรบทกวีเพื่อเผยแพร่ จึงทำให้กลายเป็นเป้าในการถูกโจมตี อาจารย์ชมัยภรยกตัวอย่างที่จำได้ว่า ครั้งหนึ่งได้รับจดหมายจากผู้อ่าน เขียนว่าต่อว่าอย่างหยาบคายโดยใช้สรรพนามมึงกูเกี่ยวกับทัศนะวิจารณ์งานของนักเขียนคนหนึ่ง ขณะเดียวกัน การเขียนงานวิจารณ์บ่อยครั้งทำให้เกิดการปะทะทางความรู้สึกกับนักเขียน สำหรับกลุ่มผู้อ่านทั่วไปนั้น อาจารย์ชมัยภรเพิ่งทราบหลังจากที่คอลัมน์ปิดตัวแล้ว ผู้อ่านส่วนใหญ่อยู่ในสถาบันการศึกษา ทั้งที่เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในต่างจังหวัด แต่อาจารย์มหาวิทยาลัยในกรุงเทพฯ อยู่ใกล้ศูนย์กลางมักไม่ค่อยสนใจมากนัก อาจารย์สถาบันราชภัฏหลายแห่งจำชื่อ ไพลิน รุ้งรัตน์ ได้ (ตอนนั้นยังมีผู้ใดรู้จักชมัยภร แสงกระจ่าง) เพราะว่าอาจารย์เหล่านี้นำบทวิจารณ์ในคอลัมน์ "วรรณกรรมพินิจ" ไปใช้สอน และนักศึกษาที่เคยเรียนและเคยอ่านงานวิจารณ์ในสมัยเรียน ทั้งนี้พบว่านักอ่านบางคนในยุคหลังยังคงไม่ทราบว่า ไพลิน รุ้งรัตน์ คือ ชมัยภร แสงกระจ่าง เพราะในช่วงเวลานั้นไม่เปิดเผยว่าไพลิน รุ้งรัตน์คือใคร

นอกจากนี้ กลุ่ม "วรรณกรรมพินิจ" ยังเรียกร้องให้นักวิชาการ คือ อาจารย์ที่อยู่ในมหาวิทยาลัยออกมาเขียนบทวิจารณ์บ้าง ไม่ใช่ปล่อยให้กลุ่มนี้ทำงานวิจารณ์อยู่แต่เพียงลำพัง ซึ่งจากการไปสัมภาษณ์อาจารย์มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ในยุคนั้นจะให้คำตอบว่า "ไม่เอา" จนมีคนกล่าวว่า "อาจารย์มหาวิทยาลัยกลัวเปลืองตัว" เพราะอย่างดีก็แค่เสมอตัว ไม่เช่นนั้นก็จะถูกตำหนิอย่างเดียว ฉะนั้น การวิจารณ์จึงยังอยู่ในตำแหน่งแห่งที่ของตน ซึ่งยังคงเป็นสิ่งลึกลับอยู่เสมอ ยังเป็นสิ่งที่ต้องแอบๆ ซ่อนๆ ไม่สามารถที่จะกล่าวถึงได้อย่างเปิดเผยเต็มที่ได้ แม้ว่ากลุ่ม "วรรณกรรมพินิจ" จะพยายามสร้างขึ้นมาเท่าใดก็ตาม อาจารย์

ชมัยภรเห็นว่า การมีหน้าวิจารณ์ในนิตยสารต่างๆ เป็นเรื่องที่ดี ควรจะมีอยู่ตลอดเวลา และต้องทำให้คนทั่วไปชินว่าต้องมีบทวิจารณ์ในนิตยสาร เพื่อให้คนรับฟังซึ่งกันและกัน แต่ในมุมของผู้ที่ทำนิตยสารไม่คิดเช่นนั้น กลับคิดแต่จะปิดหน้าวิจารณ์ กล่าวคือเมื่อใดก็ตามที่คิดว่าคอลัมน์นี้ไม่มีคนอ่านก็จะปิดคอลัมน์นี้ไป พอนิตยสารต่างๆ ปิดคอลัมน์วิจารณ์ไปเรื่อยๆ ยิ่งทำให้ขาดการเผยแพร่และรับรู้บทวิจารณ์ในวงกว้าง ทั้งนี้ อาจารย์ชมัยภรเล่าว่า ครั้งหนึ่งเคยเปิดคอลัมน์วิจารณ์ในนิตยสาร *ขวัญเรือน* ซึ่งเปิดรับบทวิจารณ์จากภายนอก แต่เปิดมาได้สักระยะหนึ่งคนส่งบทวิจารณ์มาไม่ทัน เป็นช่วงที่ทุกคนหยุดส่งบทวิจารณ์มาให้พร้อมกัน และส่วนตัวก็ไม่มีเวลาที่จะเขียนบทวิจารณ์เอง จึงบอกบรรณาธิการว่าขอปิดคอลัมน์นี้ไปก่อน และบรรณาธิการได้แถลงปิดคอลัมน์ไปแล้ว จากนั้นกลับปรากฏว่ามีผู้ส่งบทวิจารณ์มาให้เป็นจำนวนมาก แต่ไม่สามารถเกิดคอลัมน์ได้แล้ว

การวิจารณ์กับกิจกรรมการเขียนและการอ่านงานวรรณกรรม

อาจารย์ชมัยภรเล่าว่าเริ่มทำกิจกรรมกระตุ้นการเขียน การอ่าน ซึ่งมีการวิจารณ์เป็นกลไกสำคัญ มาตั้งแต่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย และได้เข้าร่วมชมรมวรรณศิลป์ จุฬาฯ ขณะที่ศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 2 ได้เป็นเลขานุการชมรม จึงเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการเคลื่อนไหวของชมรม ซึ่งสถานะในชมรมได้เปลี่ยนแปลงไป มีโอกาสเป็นทั้งกรรมการชมรวม เลขานุการชมรม และท้ายที่สุดเป็นประธานชมรม ซึ่งจำเป็นต้องคิดโครงการอยู่ตลอดเวลา ในเวลาเดียวกันยังออกไปทำค่ายนอกมหาวิทยาลัยด้วย ทั้งนี้เนื่องจากอาจารย์ชมัยภรรู้สึกว่า มนุษย์ไม่สามารถอยู่คนเดียวได้ หรือการจะสร้างอะไรก็ไม่ควรที่จะสร้างตามลำพังโดยไม่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้อื่น หลังจากที่สำเร็จการศึกษาแล้วก็ยังมีส่วนร่วมกับชมรมวรรณศิลป์ จุฬาฯ อยู่ เช่น เมื่อรุ่นน้องขอให้เขียนเนื้อหาเกี่ยวกับนิทรรศการเรื่องสั้นก็ทำให้โดยไม่รั้งรอ ขณะเดียวกันยังไปร่วมงาน ร่วมกิจกรรม ต่อมาเมื่อมีโอกาสมาเขียนคอลัมน์ใน *สยามรัฐสัปดาหวิจารณ์* ก็คิดว่าน่าจะมีกิจกรรม จึงยังจัดกิจกรรมขึ้นมาด้วย เช่น การทำกิจกรรมคอลัมน์ “ลมหายใจกวี” ชื่อ “กวีนัดพบกวี” จัดประมาณ 3-4 ครั้ง โดยนำกวีทั้งหลายที่อยากอ่านบทกวีมาอ่านบทกวีร่วมกัน ซึ่งทำการ์ดเชิญเอง โดยนำไปรษณียบัตรมาวาดสีเทียนเป็นรูปดอกไม้ เชิญกวีที่เคยส่งผลงานมาลงใน *สยามรัฐสัปดาหวิจารณ์* และประกาศกิจกรรมนี้ผ่าน *สยามรัฐสัปดาหวิจารณ์* กิจกรรมนี้ทำโดยไม่มีองค์กรรองรับ แต่ทำในนามของ ไพลิน รุ้งรัตน์ *สยามรัฐสัปดาหวิจารณ์* โดยไปขอใช้พื้นที่ของศูนย์สังคีตศิลป์ เป็นการจัดกิจกรรมอย่างจริงจังมีผู้ร่วมงานนับร้อยคน ซึ่งผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่ไม่รู้จักกันมาก่อน แต่ส่วนหนึ่งเป็นกวีที่ผลงานได้รับการคัดเลยให้เผยแพร่ใน *สยามรัฐสัปดาหวิจารณ์* ผู้เข้าร่วมมีทั้งผู้ที่มาอ่านบทกวี ส่วนผู้ที่ไม่ได้มาอ่านบทกวีก็กลายเป็นผู้ชม นอกจากนี้บางครั้ง เมื่ออาจารย์ชมัยภรเข้าไปทำงานให้สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย ยังมีการจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างกลุ่ม “วรรณกรรมพินิจ” กับสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทยด้วย

เมื่ออาจารย์ชมัยภรเติบโตขึ้น กิจกรรมทางวรรณกรรมที่แต่เดิมเป็นกิจกรรมที่ทำเองส่วนตัว หรือกลุ่มเครือข่ายขนาดเล็กก็กลายเป็นกิจกรมที่ทำกับองค์กรต่างๆ โดยนำองค์กรที่ตนเองมีโอกาสไปร่วมงานไปจัดงานทางวรรณกรรม ไม่ว่าจะเป็นการร่วมงานกับสมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย ซึ่งในสมัยที่อาจารย์ชมัยภรไปร่วมงานพบว่า สมาคมภาษาฯ มีบทบาทเกี่ยวกับการวิจารณ์อย่างมาก เพราะในสมัยนั้นอาจารย์นิลวรรณ ปิ่นทอง คิดโครงการ “วิจารณ์หนังสือเล่มเดียวกัน” เป็นการวิจารณ์หนังสือออกใหม่ ซึ่งผู้เข้าร่วมกิจกรรมประมาณ 10 คน อ่านหนังสือเล่มเดียวกันและมาวิจารณ์ร่วมกัน แต่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมต้องเป็นนักอ่านและนักวิชาการจริงๆ ซึ่งจะจัดกิจกรรมในวันเสาร์หรืออาทิตย์ ในช่วงนั้นอาจารย์ชมัยภรทำหน้าที่เป็นเลขานุการ

สมาคมภาษาฯ ตัวอย่างการวิจารณ์หนังสือเล่มหนึ่งที่อาจารย์ชมัยภรเห็นว่าผู้ร่วมกิจกรรมและนักเขียนเองก็ไม่ลืมคือ ชาติ กอบจิตติ ซึ่งวิจารณ์เรื่อง *เรื่องธรรมดา* อย่างไรก็ดี ในช่วงเวลานั้นการรวมกลุ่มกันอ่านและวิจารณ์งานวรรณกรรมมีเป็นจำนวนมาก ซึ่งการรวมกลุ่มในลักษณะนี้จะเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มของนักเขียน เช่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีกลุ่ม “ลำน้ำมูล” ภาคเหนือมีกลุ่ม “ลมเหนือ” ภาคใต้มีกลุ่ม “นาคร” นอกจากกลุ่มใหญ่เหล่านี้แล้ว ยังมีกลุ่มเล็กๆ อีกจำนวนหนึ่ง ซึ่งในแต่ละกลุ่มจะมีกิจกรรมภายในกลุ่มของตน ซึ่งจะจริงจังหรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับแต่ละกลุ่ม

ต่อจากนั้นได้มีโอกาสมาร่วมงานกับสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย ขณะที่เป็นเลขานุการสมาคมฯ อาจารย์ชมัยภรมักจะเสนอกิจกรรมที่ตนเองคิดว่าควรทำหรือควรจัดกับกลุ่มคณะกรรมการ เช่น การเสนอให้นักเขียนส่วนภูมิภาคต่างๆ เหล่านี้โดยให้มาร่วมกับกิจกรรมของสมาคมนักเขียนฯ ได้ เพื่อเป็นการรวมกลุ่มและให้กำลังใจกัน เช่น การจัดงานเสวนานักเขียนส่วนภูมิภาค ซึ่งจำได้ไม่แน่ชัดว่าจัดที่เชียงใหม่ หรือ พิษณุโลก แต่ที่จำได้แน่ๆ คือจัดในสมัยที่คุณธนิต ธรรมสุคติ เป็นนายกสมาคมนักเขียนฯซึ่งคุณธนิตเป็นผู้หาเงินมาช่วยสนับสนุนการจัดกิจกรรมในครั้งนั้นจำนวน 20,000 บาท แต่ขณะที่มาทำงานกับสมาคมนักเขียนฯ กลุ่มนักเขียนภูมิภาคเหล่านี้ก็อ่อนแรงลงไปมาก แต่ก็ยังเห็นว่า การที่นักเขียนรวมตัวกันทำให้เกิดกำลังใจสามารถที่จะสนทนากันเรื่องผลงานกันได้เรื่อยๆ ช่วยเหลือและดูแลกันได้ อาจารย์ชมัยภรเล่าว่า ตนเองเป็นคนต่างจังหวัด แต่ได้มาซื้อบ้านในกรุงเทพฯ เป็นบ้านของการเคหะที่หมู่บ้านนักกีพาฯ ซึ่งบ้านอยู่ไกลมากก็ยังมีนักเขียนจำนวนหนึ่งตามไปอยู่ที่บ้านเป็นประจำจนกลายเป็นธรรมเนียม นอกจากนี้ยังมีการรวมกลุ่มวิจารณ์หนังสืออื่น ๆ อาทิ กลุ่มของน้อง ๆรุ่นใหม่ อาทิ อัคคภาค เล้าจินตนาศรี จรูญพร ปรปักษ์ประลัย ธเนศ เวศร์ภาดา จิตติ หนูสุข เป็นต้น

ในแง่ของการคงอยู่ของเครือข่ายนั้น อาจารย์ชมัยภรเห็นว่าแม้แต่ตอนนี้ ความเป็นเครือข่ายของคนเหล่านี้ที่เคยรวมกลุ่มกันแต่เดิมนั้นไม่ได้หายไป แต่กลับเข้ามาอยู่ในกลุ่มไลน์ (group line) ขณะนี้กลุ่มไลน์วรรณศิลป์ จุฬาฯ มีอยู่ 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งคือกลุ่มที่เคยไปรวมกลุ่มเสวนาวรรณกรรมและเป็นรุ่นพี่ ส่วนอีกกลุ่มเป็นกลุ่มเคยทำวรรณกรรมพินิจเช่นกันแต่เป็นรุ่นน้อง ที่แตกกลุ่มออกไป สมาชิกในเครือข่ายยังจำกันได้ และยังติดต่อกันอยู่ แม้จะไม่ได้ทำกิจกรรมทางวรรณกรรมร่วมกันแล้วก็ตาม อีกทั้งยังมีกลุ่มน้อง ๆนักเขียนอีกหลายคนที่เคยไปมาหาสู่ที่บ้าน อาทิ ไพวรินทร์ ขาวงาม เวียง-วชิระ บัวสนธ์ กานติ ณ ศรัทธา อย่างไรก็ดี อาจารย์ชมัยภรยืนยันว่า เครือข่ายวรรณกรรมที่คงอยู่ทุกวันนี้เป็นเครือข่ายเก่าๆ ทั้งนั้น เพราะเครือข่ายเหล่านี้อยู่กันด้วยใจ หรืออยู่ที่ตัวบุคคล จะเห็นได้ว่า แม้ว่าวัยของเครือข่ายเหล่านี้จะไม่เหมือนเดิมแล้ว เพราะต่างคนต่างอายุมากขึ้น แต่ใจของแต่ละคนยังเท่าเดิม เมื่อคนเหล่านี้เติบโตขึ้นก็จะไปพัฒนาเครือข่ายส่วนตัวของตนเป็นเครือข่ายอีกกลุ่มหนึ่งเพิ่มขึ้นมาเพื่อให้สอดคล้องกันสภาพปัจจุบัน แม้ว่าอาจจะไม่ทำกิจกรรมเดิม แต่เมื่อมารวมกันใหม่ก็จะสร้างกิจกรรมอื่นๆ ขึ้นมาได้เรื่อยๆ ทั้งนี้จึงไม่ต้องกลัวว่าเครือข่ายจะหายไป เพราะเมื่อเครือข่ายเกิดขึ้นแล้วจะคงอยู่ตลอดไปเลย เช่นเดียวกับว่าเครือข่ายของโรงเรียน เมื่อเราเรียนจบจากโรงเรียนอะไร เราก็ยังคงเป็นศิษย์เก่าโรงเรียนตลอดไป ไม่ได้สูญหายไป

ในปัจจุบันพบว่ามีบริษัทเอกชนที่มีศักยภาพเข้ามาจัดงานเกี่ยวกับวรรณกรรมเพิ่มมากขึ้น ซึ่งถือเป็นการทำ CSR ของบริษัทต่างๆ เหล่านี้ บริษัทเอกชนเหล่านั้นจะมาเชื่อมกับองค์กรทางวรรณกรรม เช่น CP All เชื่อมกับ คุณประภัสสร เสวิกุล ในฐานะนายกสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทยในขณะนั้น จึงเกิดโครงการขึ้นมา หรือ SCG เป็นกิจกรรมที่คิดขึ้นมาเอง และเชื่อม

กับอาจารย์มหาวิทยาลัย การเกิดขึ้นเหล่านี้เป็นไปตามสภาวการณ์ของสังคม ซึ่งจำเป็นต้องทำ ไม่มีทางเลือก เพราะเป็นการทำ CSR และขณะที่ทำจะพิจารณาว่ามีกลุ่มหรือองค์กรใดทำงานด้านนี้อยู่ก็จะไปเชื่อมกับกลุ่มนั้น จึงเกิดการสร้างเครือข่ายกันไปเอง โดยอัตโนมัติ ถ้าองค์กรใดไปเชื่อมถูกคน ได้คนที่ทำอย่างเอาจริงเอาจัง กิจกรรมนั้นก็ดำเนินต่อไปได้ดี และกลายเป็นกิจกรรมที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก เช่นเดียวกับกรณีที่เรารู้จัก CP AII เนื่องจาก CP AII ทำกิจกรรมเกี่ยวกับวรรณกรรมเป็นจำนวนมาก เช่น ค่ายกล้าวรรณกรรม ซึ่งมีนักเขียนไปร่วมเป็นวิทยากรครั้งละประมาณ 20 คน ให้เยาวชนที่เข้าค่ายอบรมมานอนค้างประมาณ 3 คืน เป็นค่ายใหญ่ และต่อเนื่องจึงเป็นที่กล่าวขวัญเป็นธรรมดา

โดยปกติการวิจารณ์จะเป็นส่วนหนึ่งของ “ค่ายวรรณกรรม” เพราะเมื่อเยาวชนสร้างสรรค์งานเสร็จ จะมีชั่วโมงของการวิจารณ์อยู่ครึ่งวัน ในช่วงแรกจะเป็นการวิจารณ์รวมๆ แต่พบว่าการวิจารณ์เช่นนี้ไม่ได้ผล การวิจารณ์แบบนั้นไม่ถึงใจเด็ก เพราะเป็นการวิจารณ์แต่เพียงว่างานชิ้นนี้ดี ชิ้นนั้นดี เยาวชนจำนวน 80 คนอาจจะมีประมาณ 10 คนที่ถูกเอ่ยชื่อในการวิจารณ์ ต่อมาจึงแก้ปัญหานี้ด้วยการแบ่งกลุ่ม และให้วิจารณ์เฉพาะกลุ่มหรือเฉพาะประเภทของงานวรรณกรรมในอย่างละเอียดก่อน ถึงจะมีการวิจารณ์รวมกันอีกครั้ง ซึ่งอาจารย์ชมัยภรจะให้ความสำคัญในเรื่องนี้มาก เพราะเห็นว่า “ค่าย” ใดก็ตามที่ทำงานสร้างสรรค์เสร็จแล้วไม่มีการวิจารณ์ถือว่าล้มเหลว เท่ากับไม่มีการประเมินว่า เรื่องที่เขียนขึ้นมาเหล่านั้นดีหรือไม่ดีอย่างไร เขียนได้หรือไม่ได้อย่างไร ในค่าย CP AII โดยปกติเยาวชนที่จะรับฟังการวิจารณ์ได้อย่างไม่มีปัญหา ทั้งนี้ นอกจากจะมีการวิจารณ์แบบมุขปาฐะแล้ว ยังมีการเขียนข้อวิจารณ์ต่างๆ เป็นลายลักษณ์เพื่อจัดพิมพ์ในการรวมเล่มผลงานที่ได้จากค่ายด้วย ซึ่งสามารถศึกษาได้จากผลงานจากค่ายทุกเล่มได้ หากครูที่วิจารณ์ลืมเขียน อาจารย์ชมัยภรจะเป็นผู้เขียนวิจารณ์แทน เหตุผลที่ต้องตีพิมพ์บทวิจารณ์เหล่านี้ เนื่องจากผู้อ่านที่ได้อ่านมักจะคิดว่าเรื่องเหล่านี้ดี สมบูรณ์ เพราะว่าเป็นงานที่ได้รางวัล แต่ความจริงไม่ใช่ งานที่ได้รางวัลเหล่านี้ยังมีข้อบกพร่องในด้านใดบ้างก็ชี้ให้เห็นไว้ด้วย เพื่อให้เยาวชนเจ้าของผลงานได้ปรับปรุงงานของตน เนื่องจากเยาวชนเหล่านี้มักจะลืมข้อวิจารณ์ต่างๆ ที่ได้รับขณะที่เป็นการวิจารณ์แบบมุขปาฐะในค่าย แต่ถ้าได้พิมพ์บทวิจารณ์เหล่านี้เป็นลายลักษณ์และใส่ไว้ในหนังสือที่ระลึกของผู้เข้าค่าย ไม่เพียงเยาวชนเหล่านั้นจะได้ทบทวนข้อวิจารณ์เพื่อปรับปรุงผลงานของตนเท่านั้น แต่ผู้อ่านอื่นๆ จะได้ทราบว่างานเหล่านี้มิใช่งานที่สมบูรณ์ แต่ยังมีข้อบกพร่องที่ต้องแก้ไขด้วย แม้งานเหล่านี้จะได้รับการคัดเลือกเป็น “10 ยอดกล้า” ที่ถือว่ามีผลงานยอดเยี่ยม อาจารย์ชมัยภรเห็นว่า หนังสือที่จัดพิมพ์จากกิจกรรม “ค่าย” ของ CP AII แตกต่างจากการจัดพิมพ์งานที่ได้รับรางวัลจากาการจัดประกวดของสำนักพิมพ์ต่างๆ เนื่องจากงานที่ได้รับรางวัลของสำนักพิมพ์เมื่อนำมาตีพิมพ์เผยแพร่จะเป็นงานที่ดีรับการปรับปรุงแก้ไขแล้ว ซึ่งต่างจากการรวมเล่มของงานที่ได้รางวัลในค่ายวรรณกรรมของ CP AII ที่เป็นงานที่ยังไม่ได้แก้ไข จึงสามารถที่จะพิมพ์บทวิจารณ์ไปพร้อมกันในหนังสือที่เผยแพร่ผลงานที่ได้รับรางวัลเหล่านั้นได้ ซึ่งถือเป็นกระบวนการเรียนรู้ในลักษณะหนึ่ง

นอกจากนี้ ในปัจจุบันสำนักพิมพ์ต่างๆ เปิดหลักสูตรอบรมการเขียน ซึ่งอาจารย์ชมัยภรเห็นว่า สำนักพิมพ์ต่างๆ ที่จัดกิจกรรมในลักษณะนี้ขึ้นเพื่อให้มาเขียนในแนวที่เขาต้องการ เพราะเท่าที่ทราบคือ หากสำนักพิมพ์อบรมเอง เขาจะใช้แนวของเขาในการอบรม โดยสอนเจาะจงลงไปว่าต้องเขียนแบบนั้น แบบนี้ เช่น บางครั้งสอนให้เขียนเพื่อเน้นการขยี้อารมณ์หรือเร้าอารมณ์ให้ไปจนสุดทาง เพื่อสนองตอบรสนิยมของละครโทรทัศน์ในปัจจุบัน ที่เน้นการ “ตบ จูบ” เนื่องจากความคิดของละครโทรทัศน์สนใจในเรื่องของเรตติ้งแต่เพียงอย่างเดียว

สำหรับค่าย “วรรณกรรมวิจารณ์” ที่จัดร่วมกันระหว่างสำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์นกับธนาคารกรุงเทพ ประกาศให้นิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยและนักเรียนชั้นมัธยมปลาย ส่งผลงานเรื่องย่อวรรณกรรมมาเพื่อคัดเลือกเข้าค่ายวรรณกรรมวิจารณ์ มีผู้ส่งผลงาน เข้าร่วม 600 คน และผู้ที่ผ่านการคัดเลือกมี 30 คน การที่มีผู้สนใจส่งงานเข้าร่วมโครงการนี้เป็นจำนวนมาก เพราะส่งเฉพาะเรื่องย่อเท่านั้น ซึ่งกรรมการจัดงานเห็นว่า หากให้ส่งบทวิจารณ์อยากจะยากเกินไป และกลัวการลอกบทวิจารณ์ด้วย จึงเปลี่ยนกติกาเป็นการส่งเรื่องย่อเข้ามาประกวด ซึ่งพบว่าแค่ดูผ่านๆ ก็ทราบว่าบางคนไม่ได้เขียนเอง แต่ครูเป็นผู้เขียนให้ หรือบางคนไปลอกมากจากที่ใดก็ไม่ทราบ แต่เป็นเรื่องย่อที่ดีมาก เมื่อทราบก็ไม่ได้ว่าอะไร แต่เห็นว่าวิทยากรจะต้องเท่าทัน แต่ก็พิสูจน์ได้ด้วยการให้เขียนบทวิจารณ์ด้วยตนเอง โดยตั้งประเด็นใหม่ ๆ ให้เขียนเอง เช่น เขียนวิเคราะห์ตัวละคร เมื่อนำสำนวนที่ได้มาเทียบกับสำนวนที่ส่งงาน พบว่าคนละสำนวนกัน จึงทราบได้ว่าเด็กไม่ได้เขียนเอง แต่ก็ยังเป็นเด็กที่สนใจการอ่าน จึงสอนการวิจารณ์ในค่ายและให้ฝึกปฏิบัติด้วย ซึ่งก็ทำได้พอสมควร

ในการวางหลักสูตรในค่ายวรรณกรรมวิจารณ์แต่เดิมไม่มีการวิจารณ์บทวิจารณ์ที่เยาวชนเขียนขึ้น แต่อาจารย์ชมัยภร เข้าร่วมในกระบวนการวางหลักสูตรจึงคัดค้าน ขอให้มีการวิจารณ์ซ้อนวิจารณ์ได้ และถือว่าบทวิจารณ์ซ้อนวิจารณ์เหล่านี้สำคัญที่สุด ในการวางหลักสูตร “ค่ายวิจารณ์” มีกระบวนการเริ่มตั้งแต่ชั่วโมงแรกให้รู้ถึงความสำคัญของการอ่าน รู้ว่าการอ่านมีความหมายอย่างไรต่อชีวิต ต่อมาให้ว่าหลักการวิจารณ์หนังสือ คุณสมบัติของนักวิจารณ์ ทฤษฎีการวิจารณ์ต่างๆ แต่ไม่ได้ลงลึก เพราะเยาวชนที่เข้าร่วมค่ายมีพื้นฐานหลากหลาย จึงให้ทราบเพียงแค่ว่ามีศาสตร์ต่างๆ ที่สามารถใช้ในการวิจารณ์ได้ และสอนวิธีการวิจารณ์ว่า องค์ประกอบของบทวิจารณ์ต้องมีอะไรบ้าง จากนั้นเปิดโอกาสให้ลงมือปฏิบัติคือเขียนบทวิจารณ์ ในวันสุดท้ายมีการประเมินบทวิจารณ์ที่ส่ง โดยวิจารณ์ต่อหน้าผู้เขียนแต่ไม่ระบุชื่อ

หากพิจารณาจากผลงานที่เขียนได้ดีที่สุด เป็นผลงานของนักศึกษาจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ต้องถือว่าประสบความสำเร็จ เพราะว่าเขียนได้ดีมาก ซึ่งผู้ที่ได้รับรางวัลผู้นี้เป็นนักเขียนอยู่แล้ว ซึ่งยังกล่าวกับเขาว่าไม่อยากจะให้เขาทิ้งการเขียนวิจารณ์ เพราะว่าเมื่อเขียนได้ละเอียดขนาดนี้ก็ควรที่จะเขียนบทวิจารณ์ต่อไป โดยเน้นว่าการเป็นนักวิจารณ์กับการเป็นนักเขียนไม่ได้หมายความว่าต้องแยกทางกัน แต่อยู่ในตัวคนเดียวกันก็ได้ ซึ่งจะเป็นผลดีในการเขียนหนังสือต่อไปด้วย

ในการทำ “ค่ายการวิจารณ์”ครั้งนี้กลับพบว่าการวิจารณ์มีผลกับเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมนี้มาก เนื่องจากรางวัลค่ายนี้คือ ทุนการศึกษา 100,000 บาท 60,000 บาท และ 40,000 บาท ซึ่งมีเยาวชน 2-3 คนเข้าใจว่าตนเองเขียนวิจารณ์ดีและควรจะได้รางวัล 100,000 บาทอยู่ จึงทำให้เกิดกรณีผิดหวังจากการคาดหวังในการทำงานของตนเอง บางคนเคยได้รางวัลจากที่อื่นๆ มาแล้ว เมื่อไม่ได้ก็เสียใจมาก อาจต่างจากเยาวชนใน “ค่ายวรรณกรรม” อื่น ๆที่รางวัล คือหนังสือ จึงไม่มีผลกับจิตใจของเยาวชนเหล่านั้นมากนัก

กิจกรรมค่ายวรรณกรรมต่างๆ ทั้งค่ายการเขียนและค่ายการวิจารณ์ ทำให้แค่ในระดับของการกระตุ้นการอ่านและกระตุ้นการเขียน ยังไปไม่ถึงการสร้างนักวิจารณ์ แต่ถ้าทำได้ก็จะสามารถไปต่อถึงนักวิจารณ์เอง แต่ค่ายการวิจารณ์เพิ่งเริ่มทำเป็นครั้งแรกในกิจกรรมของสำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น เพราะในประเทศไทยยังไม่เคยมีผู้ใดหรือกลุ่มองค์กรใดทำมาก่อน ค่ายนี้

นับเป็นค่ายวิจารณ์แรกที่จัดขึ้น อาจารย์ชมัยภรจึงได้เข้าไปช่วยวางหลักสูตรให้ เนื่องจากมีประสบการณ์จากการทำ “ค่ายวรรณกรรม” มายาวนาน

จากประสบการณ์การทำค่ายวรรณกรรมเป็นจำนวนมาก ทั้งค่ายนักเขียน นักอ่าน และนักวิจารณ์ พบว่า มีการเรียกร้องการวิจารณ์ เพราะผู้ที่อยากเป็นนักเขียน หรือผู้ที่เป็นนักอ่านและอยากเป็นนักเขียนต้องการให้มีผู้วิจารณ์งานของตนอย่างมาก เนื่องจากเขาไม่ทราบว่างานที่เขียนออกมานั้นมีข้อบกพร่อง มีปัญหาที่ใด อาจารย์ชมัยภรพิสูจน์ข้อสังเกตนี้ได้ เนื่องจากครั้งหนึ่งสำนักพิมพ์นานมีเชิญไปเป็นวิทยากรเสวนาเรื่องวรรณกรรมเยาวชน ซึ่งมีผู้สนใจเข้าร่วมจำนวน 400 คน ซึ่งเป็นทั้งเยาวชนและผู้ใหญ่ต่างมาเข้าฟังเสวนาด้วยความกระหายอยากเขียนมาก ต่างมีคำถามที่ต้องการจะถาม และต่างคนก็ต้องการคำตอบเป็นอย่างมาก เนื่องจากคำถามที่มีอยู่และยังหาคำตอบไม่ได้ การตอบคำถามจะทำให้นักเขียนที่มีปัญหาเหล่านี้ทะลุปัญหาของเขา เพื่อให้เขากลับไปฝึกเขียนด้วยตัวของเขาเอง เวลาในการเสวนาในวันนั้นจริงๆ มีเพียงแค่ 2 ชั่วโมง คือตั้งแต่ 14.00-16.00 น. แต่ในการเสวนาจริงๆ กลับยาวนานกว่า 5 ชั่วโมง คืองานยืดเยื้อกว่าจะเลิกก็ประมาณ 19.00 น. เพราะต้องตอบคำถามต่างๆ ของผู้เข้าร่วม ซึ่งส่วนใหญ่จะถามว่า ถ้าเขียนแบบนี้ๆ แล้วจะทำอย่างไรต่อไปดี งานในครั้งนั้นยังมีผู้ที่ยังไม่ได้ถามคำถามอีกเป็นจำนวนมาก ในแง่นี้ อาจารย์ชมัยภรเห็นว่า จริงๆ แล้วในสังคมไทยยังต้องการการวิจารณ์อยู่มาก แต่ยังอาจจะขาดปัจจัยหลายๆ ด้านที่จะแก้ปัญหาความขาดแคลนที่ว่านี้ นักเขียนมือใหม่เหล่านี้ต้องการคำตอบเพื่อแก้ไขปัญหาในการเขียนของตน จึงต้องการผู้รู้ที่สามารถให้คำตอบกับเขาได้ โดยส่วนหนึ่งก็ไม่ทราบว่ากระบวนการนี้คือการวิจารณ์

นอกจากนี้ยังมีประเด็นที่อาจารย์ชมัยภรรู้สึกคลางแคลงใจมาตั้งแต่ได้อบรมการอ่านตามโรงเรียนและมีเด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาเล่าให้ฟังว่า “คุณครูวิจารณ์ไม่ได้” ซึ่งครูเองก็ไม่ทราบงานเด่น ด้อย หรือบกพร่องที่ใด และขณะที่อาจารย์ชมัยภรวิจารณ์จะพบว่าครูจะฟังอย่างตั้งใจมาก แต่ครูจับประเด็นไม่ได้ ครูจึงอยากให้ไปวิจารณ์ให้มาก ทั้งนี้ต้องยอมรับว่าการอ่านของครูไม่เข้มแข็ง คนอ่านหนังสือไม่เป็นมีเป็นจำนวนมาก และอ่านงานที่ซับซ้อนมากไม่ได้ (ไม่เข้าใจ) จึงไม่น่าแปลกใจที่คุณครูจะเลือก *ความสุขของกะทิ* ไปสอน เพราะเป็นเรื่องที่ไม่ยาก ในขณะที่จะไม่เลือกงานที่ได้รับรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียนหรือรางวัลซีไรต์บางเล่มไปสอน อาทิ ลับแลแก่งคอย หรือ คนแคระ เพราะว่ายากและซับซ้อนกว่า โดยส่วนตัวอาจารย์ชมัยภรเห็นว่า ครูต้องไม่ปฏิเสธงาน แต่ควรทราบว่างานเรื่องนี้ยาก เรื่องนี้ง่าย แต่ครูในปัจจุบันไม่สามารถแยกแยะได้ว่างานแต่ละเรื่องยากหรือง่ายอย่างไร แต่เมื่อพบว่างานเรื่องใดอ่านยาก ก็จะไม่อ่าน

การวิจารณ์งานวรรณกรรมสร้างสรรค์แห่งอาเซียนหรือรางวัลซีไรต์

ในปัจจุบันพบว่า งานที่ได้รับรางวัลซีไรต์บางชิ้นเป็นที่ยาก แต่ดี หากขาดผู้ที่จะมาอธิบายผลงานชิ้นนั้น อาจารย์ชมัยภรยังสงสัยว่าผู้ที่ชอบวิเคราะห์วิจารณ์ซีไรต์หายไปอยู่ที่ใดหมด ทั้งๆ ที่แต่ก่อนเมื่อมีการประกาศผลงานที่ได้รับรางวัลซีไรต์จะมีผู้วิจารณ์ประมาณ 4-5 คน ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์ที่ผ่านมามีผู้ให้คำตอบว่า เนื่องจากผู้ที่เคยมีบทบาททางด้านการวิจารณ์ไปทำหน้าที่กรรมการคัดเลือกและตัดสินรางวัลนี้ทั้งหมด อาจารย์ชมัยภรไม่เห็นด้วยกับคำตอบนี้ เพราะเห็นว่ากรรมการจะจำกัดบทบาทการวิจารณ์ของตนเฉพาะช่วงก่อนที่จะประกาศว่าผลงานชิ้นใดจะได้รับรางวัล แต่หลังจากที่ประกาศรางวัลแล้วกรรมการสามารถที่จะวิจารณ์ได้ ถ้าต้องการที่จะชี้ให้เห็นว่าวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลเรื่องนั้นดีอย่างไร ก็จำเป็นที่ต้องออกมาแสดง

ทัศนะวิจารณ์ให้เห็นเป็นที่ประจักษ์ แต่ไม่เห็นมีผู้ใดเขียนวิจารณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ไม่พบว่ามีผู้ใดเขียนวิจารณ์งานรวมเรื่องสั้น *อสรพิษ และเรื่องสั้นเรื่องอื่นๆ* ของแดนอรัญ แสงทอง ที่เพิ่งได้รับรางวัลซีไรต์ เนื่องจากกลัวนักเขียน ในแง่นี้ อาจารย์ชมัยภร กล่าวว่าตนเองได้วิจารณ์ผลงานชิ้นนี้ไปแล้วในงานเสวนาที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี แต่ไม่ได้เขียนบทวิจารณ์ เนื่องจากไม่มีเวลา ซึ่งอาจารย์ที่เข้าร่วมการเสวนาในครั้งนั้นเห็นด้วยกับข้อวิจารณ์ที่เสนอ ขณะนี้กำลังรองานวิจารณ์จากสถาบันการศึกษา ซึ่งคาดว่าน่าจะมี นี่อาจจะเป็นแนวโน้มใหม่ของการวิจารณ์ที่นักวิจารณ์กลัวนักเขียน จนไม่กล้าแสดงทัศนะวิจารณ์ โดยเฉพาะนักเขียนที่แสดงตนก้าวร้าว ทำให้นักวิจารณ์ไม่กล้าวิจารณ์ เพราะไม่อยากปะทะกับนักเขียน และรวมถึงนักเขียนที่แสดงภูมิเหนือนักวิจารณ์ ทำให้นักวิจาณณ์ไม่กล้าและไม่เกิด

พัฒนาการการวิจารณ์วรรณกรรมในประเทศไทย

อาจารย์ชมัยภรเห็นว่าการวิจารณ์ในสังคมไทยดีขึ้น ในแง่ของคุณภาพการวิจารณ์ ในแง่ของครูบาอาจารย์ในมหาวิทยาลัย แต่เดิมจะเคยได้ยินชื่อเพียงไม่กี่คน เช่น อาจารย์ ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ อาจารย์เจตนา นาควัชระ และจะมีอ่านได้เห็นบทความต่างๆ เมื่อมีการรวมเล่ม ในช่วงเวลานั้น อาจารย์เจตนาถือว่าเป็นหัวหอก และเมื่อใดก็ตามที่อาจารย์เจตนาทำกิจกรรมเกี่ยวกับการวิจารณ์จะมีคนเข้าร่วมเป็นจำนวนมาก ถ้ามีการเขียนวิจารณ์ก็จะเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติจากกระบวนการที่ถูกกระตุ้นจากกิจกรรมการสัมมนา ทั้งนี้ การที่อาจารย์เจตนาทำวิจัยเกี่ยวกับการวิจารณ์ต่อเนื่องมาตั้งแต่โครงการวิจัย “กวีนิพนธ์ในฐานะพลังทางปัญญาของสังคมร่วมสมัย: ประสบการณ์จากวรรณคดีไทย อังกฤษ อเมริกัน ฝรั่งเศส และเยอรมัน” ต้องถือว่าอาจารย์เจตนาเป็น “พี่ใหญ่” และผู้นำในวงการวรรณกรรมวิจารณ์ เพียงแต่ว่านำมาจนถึงปัจจุบันนี้แล้วยังไม่มีผู้ใดมาสืบต่อ จึงเหมือนว่าอาจารย์ยังเล่นอยู่คนเดียวโดยไม่มีผู้ใดมาช่วย หากพิจารณาในช่วงต่อเนื่องยาวนานจะพบว่าอาจารย์ในมหาวิทยาลัยที่เป็นนักวิจารณ์มีเป็นจำนวนมากและปรากฏในทุกที่ แม้ว่าบทวิจารณ์นั้นจะมีลักษณะเป็นกึ่งวิชาการกับกึ่งบทวิจารณ์ก็ไม่เป็นไร เนื่องจากงานชิ้นนั้นมีทัศนะวิจารณ์ที่แสดงถึงความสามารถในการวิเคราะห์ แสดงถึงการนำเอาทฤษฎีการวิจารณ์มาใช้ นับว่ามีการวิจารณ์ที่หลากหลายขึ้น ขณะเดียวกันยังมีอาจารย์ในมหาวิทยาลัยอีกหลายคนที่มีคุณสมบัติของการเป็นนักวิจารณ์ได้ และอาจกล่าวได้ว่าแทบจะทุกมหาวิทยาลัยมีตัวนักวิจารณ์อยู่ แต่ขาดพื้นที่ในการเผยแพร่ในสื่อสื่อสิ่งพิมพ์ อาจเปรียบได้กับการมีมีด แต่ไม่มีโอกาสลับ

จากที่ผ่านมาพบว่าอาจารย์ชมัยภรจะเป็นผู้สร้างและผลักดันให้เกิดกิจกรรมการวิจารณ์มาโดยตลอด เพราะเห็นว่าการวิจารณ์คือการอ่าน และโดยส่วนตัวที่มิได้เป็นนักอ่านเพียงอย่างเดียว แต่เป็นนักเขียนด้วย จึงทราบว่าการวิจารณ์มีความหมายต่อการเขียนหนังสือเป็นอย่างมาก มีความหมายต่อแวดวงวรรณกรรมมาก และมีความหมายต่อนักอ่าน ถ้ามีการวิจารณ์หนังสือนักอ่านจะเห็นว่ามีผู้ที่คิดต่างจากเขาอย่างไร คนที่คิดอย่างเป็นหลักการเป็นอย่างไร คนที่คิด “เนี้ยบ” กว่าเขาเป็นอย่างไร ในขณะเดียวกัน นักเขียนเองได้ทราบว่านักวิจารณ์คิดอย่างไร สิ่งที่คิดว่าดีและเขียนแทบตาย เหตุใดนักวิจารณ์ผู้วิจารณ์ไม่ชม แต่กลับเลือกวิจารณ์ในประเด็นอื่นแทน ทำให้มีความหลากหลายเกิดขึ้นจากมุมมองในเรื่องของการสร้างสรรค์งาน ขณะเดียวกันผู้วิจารณ์มีโอกาสได้เห็นว่าผู้อื่นมีความคิดอย่างไรและคิดด้วยทฤษฎีใด เช่น อาจารย์ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิชย์ วิจารณ์ *ข้างหลังภาพ* ถือเป็นอีกมุมหนึ่งที่ในช่วงแรกๆ หลายคนไม่กล้าที่จะกล่าวถึงในประเด็นเหล่านี้ แต่จริงๆ แล้ว ถ้าอาจารย์ชูศักดิ์ไม่วิจารณ์ เราก็

จะไม่มีมุมมองใหม่ และเมื่ออาจารย์ชูศักดิ์วิจารณ์และเรารู้สึกว่าการวิจารณ์ในมุมนี้มากเกินไป ก็เกิดเป็นอีกทัศนะหนึ่งขึ้นมา การวิจารณ์ซ้อนวิจารณ์เช่นนี้ทำให้แวววงคึกคัก ทั้งเป็นการกระตุ้นกันเอง กระตุ้นผู้สร้างสรรค์ทุกประเภท และกระตุ้นนักอ่าน เมื่อเกิดการกระตุ้นเช่นนี้ ทำให้เกิดการกระตุ้นทั้งสังคมและสามารถกระตุ้นเข้าไปในโรงเรียนได้ แต่ปัญหาของเราในขณะนี้คือ ในโรงเรียน ไม่มีผู้ใดสนใจเรื่องการวิจารณ์อย่างจริงจัง ครูไม่มีเวลาจะอ่านหนังสือ ทำให้ครูไม่มีความสามารถในการให้ทัศนะวิจารณ์ได้ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ ขณะที่ทำค่ายวรรณกรรมจะถามเด็กในประเด็นนี้ เด็กจะบอกว่า “คุณครูอ่านแล้ว คุณครูวิจารณ์ไม่ได้ คุณครูบอกให้มาถามอาจารย์ชมัยภรเอง”

ทิศทางการวิจารณ์วรรณกรรมในอนาคต

อาจารย์ชมัยภรเห็นว่า แม้ว่าในปัจจุบันการวิจารณ์ในสื่อสิ่งพิมพ์ดูจะถูกลดพื้นที่ บทบาท และความสำคัญลง แต่ควรที่จะผลักดันให้เกิดการวิจารณ์ในสื่อสิ่งพิมพ์ขึ้นมาให้ได้ โดยองค์กร กลุ่ม หรือ สถาบันควรที่จะตั้งตัวกันทำงานในด้านการวิจารณ์ขึ้นมา เพื่อให้สื่อหันมาสนใจ เพราะโดยส่วนตัวยังเชื่อว่า น่าจะมีทางที่จะกระตุ้นให้เกิดการวิจารณ์ในสื่อสิ่งพิมพ์ขึ้นมาได้อีกครั้งโดยวิธีของเรา เช่น ถ้ากลุ่มนักวิจารณ์วรรณกรรมรวมตัวกันทำงานวิจารณ์อย่างจริงจัง จนมีชื่อเสียงขึ้นมาจริงๆ กล่าวคือมีบทบาทขึ้นมาอย่างชัดเจนจริงๆ ก็น่าที่จะหาพื้นที่เผยแพร่บทวิจารณ์เหล่านั้นในสื่อสิ่งพิมพ์ได้ ดังเช่นในกรณีการทำค่าย “วรรณกรรมวิจารณ์” ของสำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์นยังมีการกล่าวถึงในวงกว้าง จึงเห็นว่าหากมีการตั้งกลุ่มวิจารณ์วรรณกรรมขึ้นมาจริงๆ และทำงานวิจารณ์อย่างจริงจัง ในขั้นต้นอาจเผยแพร่ในเว็บไซต์ก่อน เพราะเชื่อว่าหากทำอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ในไม่ช้าบทบาทการวิจารณ์ของกลุ่มวิจารณ์นี้จะเป็นที่รู้จัก แต่อย่างไรก็ดีเห็นว่า ถ้ากลุ่มวิจารณ์มีรากฐานที่ไม่ดี ระบบการวิจารณ์ที่ไม่ดี ความคิดไม่กว้าง หรือไม่ได้ผ่านการบ่มเพาะโดยครูการวิจารณ์ที่มีคุณภาพ เช่น เจตนา นาควัชระ อาจจะ “ฟู” ได้ง่าย ขณะเดียวกัน ในปัจจุบันสังคมไทยมีความแตกแยกทางความคิดสูง ทำให้คนใจไม่กว้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าวิจารณ์งานของคนต่างกลุ่ม เช่น มีสมาชิกในค่ายวรรณกรรมคนหนึ่งเขียนวิจารณ์ดีมาก มีแนวคิดและทัศนะวิจารณ์ที่น่าสนใจมาก จึงผลักดันให้เขียนบทวิจารณ์มากขึ้น ครั้งหนึ่ง เมื่อเขาเขียนวิจารณ์เสร็จก็ส่งมาให้อ่าน อาจารย์ชมัยภรให้ความเห็นกลับไปว่าเป็นงานเขียนวิจารณ์ที่ดี และสนับสนุนให้เขียนต่อไป โดยกล่าวว่าแม้จะเป็นนักเขียนก็เป็นนักวิจารณ์ไปพร้อมกันได้ แต่อยู่มาวันหนึ่งได้อ่านงานวิจารณ์คนนักวิจารณ์คนนี้อีกครั้ง แต่เป็นงานวิจารณ์งานของนักเขียนที่อยู่อีกข้างหนึ่งหรืออีกฝ่ายหนึ่ง กลับพบว่ากลายเป็นบทวิจารณ์ที่แสดงทัศนะวิจารณ์อย่างรุนแรง และดูแคลนนักเขียนที่ตนวิจารณ์อย่างมาก จนรู้สึกว่าเขาเติบโตทางการเขียนเร็วมากและเร็วเกินไป เมื่อโตเร็วเกินไปก็คุมตัวเองไม่อยู่ จนรู้สึกว่าตนเองเหนือคนอื่น เมื่อเกิดความรู้สึกเหนือคนอื่นเช่นนี้ก็จบแล้ว โดยส่วนตัวอาจารย์ชมัยภรเชื่อว่าที่ตนเองเขียนวิจารณ์และไม่รู้สึกว่าตนเองพองหรือโต เนื่องจากเขียนบทวิจารณ์มายาวนานกว่า 17 ปี การเขียนวิจารณ์ยาวนานต่อเนื่องเช่นนี้ต้องผ่านการเรียนรู้และการอดทน

ส่วนการวิจารณ์ในสื่อออนไลน์จะเป็นการวิจารณ์ขนาดสั้น ใช้คำรุนแรง และไม่ทำให้เราเห็นความจริง เป็นการวิจารณ์ที่ล่องลอย กล่าวคือ แม้สิ่งที่วิจารณ์นั้นก็ไม่ทราบว่าเป็นเรื่องจริงหรือไม่ เพราะเป็นการวิจารณ์กันโดยไม่เห็นตัว เช่น แม้จะกล่าวว่า “ฉันชอบมาก” ความเห็นนั่นอาจจะเป็นการโกหกก็ได้ เมื่อผู้ที่วิจารณ์และถูกวิจารณ์ไม่เคยพบกัน ดังนั้นจึงอาจไม่มีความจริงอยู่ในเนื้อวิจารณ์ก็ได้ จึงต่างจากบทวิจารณ์ในสื่อสิ่งพิมพ์ที่ต้องมีการระบุชื่อผู้วิจารณ์ แม้ว่าชื่อนั้นจะเป็นนามปากกาก็ตาม แต่ก็

สามารถที่จะรุบุตัวตนผู้เขียนวิจารณ์ได้ แต่สิ่งที่จะเกิดประโยชน์ในการใช้การวิจารณ์ในพื้นที่ออนไลน์ คือ การทำให้ผู้คนเคยชินกับการรับฟังคนอื่น โดยยังไม่ต้องไปมุ่งเอาจริงเอาจังกับสารหรือเนื้อหาของการวิจารณ์ ทั้งนี้ อาจารย์ชมัยภรเชื่อว่าหากต้องการเอาจริงเอาจังกับการวิจารณ์หรือเนื้อหาการวิจารณ์ ต้องมุ่งที่การวิจารณ์ลายลักษณ์อักษรผ่านกระดาษเป็นสำคัญ เพราะโดยส่วนตัวยังไม่เชื่อการวิจารณ์ในสื่อออนไลน์ เพราะมีความไม่จริงใจหรือไม่เอาจริงเอาจังอยู่ เช่น การโพสต์ภาพคนที่ไม่สวย แต่มีคนมาชมว่าสวยๆ เป็นจำนวนมาก จึงเห็นว่าถ้าจะชมกันก็ควรชมในสิ่งที่เป็นจริง ซึ่งการวิจารณ์ก็เป็นเช่นเดียวกัน เช่น บางครั้งมีคนเสนอความเห็นน่าสนใจเพียงเล็กน้อย แต่มีคนเข้ามาชมเป็นจำนวนมาก ทั้งๆ ในความเป็นจริงควรที่จะมีเหตุผลในการชม

อาจารย์ชมัยภรเห็นว่าแม้การวิจารณ์ในปัจจุบันเปลี่ยนรูปแบบ คือ ขนาดของบทวิจารณ์สั้นลง เป็นการคอมเมนท์ หรือการแสดงความคิดเห็นขนาดสั้น และบางครั้งจะเป็นการแสดงทัศนะวิจารณ์ที่รุนแรง แต่ไม่เปลี่ยนเนื้อหา อย่างไรก็ดี พบว่าการไม่ยอมรับความคิดเห็นของคนอื่นยังคงอยู่อย่างมั่นคง แข็งแรง ในทุกฝ่าย ทั้งนักเขียนและนักอ่าน เพราะในสังคมการของไทยยังมีวัฒนธรรมที่สกัดกั้นการวิจารณ์ ไม่ว่าจะเป็น “วัฒนธรรมแฟนคลับ” “วัฒนธรรมสงวนเนื้อสงวนตัว” กล่าวคือ ขณะที่เราอ่านบทวิจารณ์ ในฐานะผู้อ่านเราก็รู้สึกว่าอยากจะแก้แทนนักเขียนอยู่เหมือนกัน แต่ในที่สุดก็ไม่ทำ เพราะขี้เกียจทะเลาะ จึงมีอยู่เพียงไม่กี่คนที่เป็นคนแรงๆ และกล้าที่จะออกมาวิพากษ์แทน ก็จะออกมาเขียนโต้ตอบหรือวิพากษ์แทน นั่นอาจเป็นเพราะในสังคมไทยยังขาด “วัฒนธรรมการรับฟังซึ่งกันและกัน” หรือ “วัฒนธรรมการรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง” ยังไม่โตในสังคมไทย ซึ่งวัฒนธรรมเหล่านี้จะคู่ขนานไปกับแนวคิดทางการเมือง ดังนั้น การที่เราอยากให้เขารับฟัง แต่ว่าเขาไม่เคยฝึกเรื่องการรับฟังมาก่อน ดังนั้น ไม่ว่าเรื่องอะไร เขาก็ไม่รับฟังเลย เพราะไม่เคยฝึกแม้แต่จะรับฟังเหตุผล นอกจากนี้ คนไทยในสังคมไทยไม่คุ้นชินกันการวิจารณ์ เมื่อถูกวิจารณ์ ผู้ถูกวิจารณ์จะเกิดอัตตาขึ้นมาทันที จึงทำให้การวิจารณ์ประสบความสำเร็จยากในสังคมไทย จึงอาจกล่าวได้ว่าสังคมไทยขาด “วัฒนธรรมแห่งการวิจารณ์” ขาดการยอมรับการวิจารณ์ หากจะมีการยอมรับการวิจารณ์บ้าง ก็มีเฉพาะเป็นรายบุคคล บางครั้งขึ้นอยู่กับว่า ใครเรียนกับใคร ใครชื่นชอบใคร ได้รับการสั่งสอนมาอย่างไร และนิสัยดั้งเดิมเป็นอย่างไร เป็นผู้ที่รับฟังผู้อื่นมาก่อนหรือไม่ ทั้งๆ อาจารย์เจตนากล่าวถึงในประเด็นนี้มานานกว่า 30 ปีแล้ว จนบัดนี้ก็ยังไม่เกิด “วัฒนธรรมแห่งการวิจารณ์” ในภาพรวมของสังคมไทย ไม่เกิดขึ้นในระบบการศึกษา ไม่เกิดขึ้นจนได้รับการยอมรับจากคนกลุ่มใหญ่ในสังคม หรือไม่เกิดขึ้นจากการวางนโยบายจากรัฐ เพราะการที่วัฒนธรรมนี้เกิดขึ้นจากการวางนโยบายของรัฐหรือผ่านระบบการศึกษาจะทำให้เยาวชนทราบตั้งแต่ยังเป็นเด็กเล็กๆ เลยว่าการวิจารณ์เป็นเรื่องปกติ ครูวิจารณ์เรา เราก็รับได้ เพื่อนวิจารณ์เรา เราก็รับได้ แต่ว่าเราจะมีเหตุผลต่อข้อวิจารณ์นั้นอย่างไรเป็นอีกประเด็นหนึ่ง แต่รับฟังได้ ดังนั้น เมื่อไม่มีการสอน การปลูกฝัง หรือการปูพื้นฐานเกี่ยวกับการวิจารณ์ จึงทำให้เยาวชนถูกต่อว่าว่าก้าวร้าว ไม่เชื่อฟัง ซึ่งเราจะไปโทษเยาวชนเช่นนี้ได้อย่างไร หากย้อนกลับไปพิจารณาหลักสูตรการวิจารณ์ในระบบการศึกษา พบว่าการเรียนการสอนการวิจารณ์เริ่มครั้งแรกขณะที่เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งๆ ที่การวิจารณ์ควรที่จะเริ่มต้นผู้พื้นฐานสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษา เพื่อให้เห็นว่าการวิจารณ์เป็นสิ่งที่เป็นปกติในสังคม แต่เนื่องจากในสังคมไทยมี “ระบบอาวุโส” ค้ำอยู่ เช่น ห้ามเด็กวิจารณ์ผู้ใหญ่ แต่ผู้ใหญ่วิจารณ์เด็กได้ ทั้งๆ ที่ในความเป็นจริง เด็กก็ควรวิจารณ์ผู้ใหญ่ได้ แต่ต้องสอนว่าเขาควรจะใช้วิธีวิจารณ์แบบใด หรือควรใช้ท่าทีการวิจารณ์แบบใด ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า การวิจารณ์วรรณกรรมไม่ได้ถูกวางรากฐานที่มั่นคงในสังคมไทย เมื่อนักเขียนก้าวขึ้นมาในขึ้นหนึ่งแล้ว นักเขียนก็ไม่ได้วิจารณ์ตนเอง ทั้งๆ ที่ในความเป็นจริงนักวิจารณ์กับนักเขียนอยู่ในตัวคนเดียวกัน ในการ

ทำงานนักเขียนต้องวิจารณ์งานของตนไปด้วย และนักเขียนจึงต้องฝึกวิจารณ์งานของตนอยู่เสมอ ทั้งนี้ การที่นักเขียนวิจารณ์งานของตนเองเป็นชั้นหนึ่ง และเมื่อนักวิจารณ์วิจารณ์งานของนักเขียน นับเป็นการวิจารณ์อีกชั้นหนึ่ง ฉะนั้นจึงมีหลายมุมมอง นักเขียนจึงต้องทั้งมองตนเองและพร้อมให้คนอื่นมองด้วย เพื่อนำสองมุมนี้มาเปรียบเทียบกันได้ งานก็จะพัฒนา และนักเขียนพร้อมที่จะพัฒนาตนเองไปพร้อมกันด้วย

ทั้งนี้ อาจารย์ชมัยภรเสนอให้ทำเพจวิจารณ์ ซึ่งอาจตั้งชื่อเพจว่า “การวิจารณ์อย่างมีเหตุผล” และก็ตั้งหน้าตั้งตาโพสต์บทวิจารณ์ไปเรื่อยๆ จนกว่าจะประสบความสำเร็จ เช่นเดียวกับที่กลุ่ม “วรรณกรรมพินิจ” ทำมาตั้งแต่ปี 2521 และในปัจจุบันยังมีคนกล่าวถึงกลุ่มนี้อยู่ แต่ไม่มีผู้ใดทำตามที่กลุ่ม “วรรณกรรมพินิจ” เคยทำไว้อีกเลย จึงต่างการกลุ่มภาพยนตร์ที่สามารถรวมตัวกันได้ นั่นอาจเป็นเพราะภาพยนตร์ชมง่าย และสามารถชมพร้อมกันในวาระเดียวกันได้ ในขณะที่หนังสือไม่ได้เป็นเช่นนั้น อ่านให้ฟังพร้อมกันไม่ได้ จึงเห็นว่าอาจจะเริ่มต้นด้วยการลองอ่านบทกวีพร้อมกันชิ้นหนึ่งและมีวิจารณ์ร่วมกันก่อน

นอกจากนี้ อาจารย์ชมัยภรอยากให้การวิจารณ์วรรณกรรมในสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์รวมกัน เชื่อมกัน และส่งเสริมซึ่งกันและกัน ซึ่งเห็นว่าการตั้งกลุ่มวิจารณ์ควรจะใช้สื่อออนไลน์ให้เป็นประโยชน์ เมื่อรวมตัวกันแล้วอาจให้วิจารณ์วรรณกรรมอย่างสม่ำเสมออาทิตย์ละเรื่อง โดยโพสต์เผยแพร่ในสื่อออนไลน์ ในที่สุดเพจหรือบล็อกหรือเว็บไซต์ที่เต็มไปด้วยบทวิจารณ์ โดยอาจจะทำอย่างกลุ่ม “วรรณกรรมพินิจ” คือเวียนกันเขียนระหว่างสมาชิกในกลุ่ม อันที่จริง กลุ่มนักวิจารณ์เคยรวมตัวกันครั้งหนึ่ง สมาชิกในกลุ่มเช่น จรูญพร ปรปักษ์ประลัย พิเชฐ แสงทอง โดยจะทำกิจกรรมแบบเดี่ยวกับกลุ่ม “วรรณกรรมพินิจ” และเชิญอาจารย์ชมัยภรเป็นที่ปรึกษา แต่กลุ่มนี้ก็หายไปก่อนที่จะตั้งกลุ่มได้สำเร็จ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : กณิก เสน่หา / นัทธา ภูริพันธุ์ภิญโญ

ตำแหน่ง : ประธานชมรมวรรณศิลป์ จุฬาฯ คนปัจจุบัน / เลขานุการ และว่าที่ประธานชมรมวรรณศิลป์ จุฬา คนต่อไป

ผู้สัมภาษณ์ : กรรณิการ์ ถนอมปัญญารักษ์ และ อรพินท์ คำสอน

วันที่สัมภาษณ์ : 9 เมษายน 2558 เวลา 15.00-16.30 น.

สัมภาษณ์ที่: ห้องสมุด คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ถอดเทป : อรพินท์ คำสอน

==========

ประวัติส่วนตัว

คุณกณิก เสน่หา ปัจจุบันศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 3 คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยส่วนตัวเป็นคนชอบอ่านหนังสืออยู่แล้ว เมื่อเข้ามาศึกษาระดับอุดมศึกษา ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจะมีการเปิดบูธชมรมฯ ในช่วงต้นปีเพื่อให้นิสิตใหม่มีโอกาสเข้ามาดูกิจกรรมของชมรมฯต่างๆ ในที่สุดก็สนใจเข้าร่วมกับชมรมวรรณศิลป์ และเข้ามามีส่วนช่วยชมรมฯจัดกิจกรรมต่างๆ จนในที่สุดได้รับเลือกให้เป็นประธานชมรมวรรณศิลป์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คนปัจจุบัน (ข้อมูล ณ วันที่ 9 เมษายน 2558)

คุณนัทธา ภูริพันธุ์ภิญโญ เล่าว่า เมื่อปีที่แล้วเคยเป็นนิสิตคณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และขณะที่เข้ามาเรียนได้พบป้ายประกาศเกี่ยวกับชมรมวรรณศิลป์ จึงสนใจสมัครเข้าเป็นสมาชิกชมรมวรรณศิลป์มาก่อนแล้ว โดยส่วนตัวอาจจะมิใช่ผู้ที่อ่านหนังสือเป็นจำนวนมากเมื่อเทียบกับสมาชิกคนอื่นในชมรมฯ แต่ชอบวรรณคดีเปรียบเทียบมาตั้งแต่เรียนชั้นมัธยมศึกษา แต่ในตอนนั้นยังไม่ทราบว่าวรรณคดีเปรียบเทียบคืออะไร พอเข้ามาเรียนในมหาวิทยาลัยจึงทราบว่ามีสอนวิชานี้อยู่ด้วย ซึ่งเป็นสิ่งที่ตนเองสนใจมานานแล้ว และที่ชมรมฯ ก็มีการกล่าวถึงในประเด็นนี้ด้วยจึงลองสมัครเป็นสมาชิก และในปีนี้สอบเข้าศึกษามหาวิทยาลัยใหม่อีกครั้ง ปัจจุบันจึงเป็นนิสิตชั้นปีที่ 1 คณะวิศวกรรมศาสตร์ และสมัครเข้าเป็นสมาชิกชมรมวรรณศิลป์อีกครั้ง ซึ่งในปีนี้ได้รับเลือกให้เป็นเลขานุการชมรมฯ และเป็นว่าที่ประธานชมรมวรรณศิลป์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คนต่อไป (ข้อมูล ณ วันที่ 9 เมษายน 2558)

ประวัติความเป็นมาและกิจกรรมของชมรมวรรณศิลป์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คุณกณิกเล่าว่ารุ่นพี่ในชมรมฯ จะบอกต่อรุ่นน้องเกี่ยวกับลักษณะของกิจกรรมที่เคยทำ เช่น การเสวนา จุลสาร มากกว่าจะเป็นการบอกเล่าประวัติความเป็นมาของชมรมฯ คุณนัทธาเสริมว่า ในฐานะที่ตนเองมีหน้าที่ประชาสัมพันธ์ชมรมฯ จึงทราบว่าในช่วงที่ผ่านมาชมรมฯ เริ่มเพิ่มบทบาทของตนในสื่อออนไลน์มากขึ้น โดยได้ติดต่อกับเพจวรรณกรรมอื่นๆ มากขึ้น หากพิจารณาตามสถิติของเพจชมรมฯจะพบว่า ผู้ที่สนใจเพจชมรมวรรณศิลป์ จุฬาฯ จริงๆ ไม่ใช่นักเรียนชั้นมัธยมปลาย แต่เป็นคนอายุประมาณ 18-30 ปี แต่ผู้ที่สนใจจริงๆ จะอยู่ในช่วงอายุประมาณ 20 ปีกว่าๆ ซึ่งจะเป็นนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยที่ใกล้จะ

เรียนจบ หรือเป็นผู้ที่เพิ่งเริ่มทำงาน ทั้งนี้เข้าใจว่าคนกลุ่มนี้น่าจะรู้จักชมรมวรรณศิลป์ จุฬาฯ มาก่อน และได้ติดตามเพจของชมรมฯ ในภายหลัง

คุณกณิกเล่าถึงกิจกรรมหลักๆ ของชมรมฯ ในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา จะเน้นกิจกรรมการเสวนามากขึ้น ซึ่งจะจัดการเสวนาปีละประมาณ 3-4 ครั้ง และหัวข้อการเสวนาจะขึ้นอยู่กับความสนใจของสมาชิกในชมรมฯ ซึ่งก่อนที่จะจัดการเสวนาสมาชิกในชมรมฯ จะประชุมถกเถียงเพื่อสรุปหัวข้อที่จะจัดเสวนา นอกจากนี้ยังมีจุลสารของชมรมฯ ที่ออกเทอมละ 1 ฉบับ ซึ่งเป็นเวทีให้สมาชิกชมรมฯ เผยแพร่ผลงาน ในปีต่อๆ ไป ทางชมรมฯ คาดว่าจะเปิดรับผลงานจากบุคคลทั้งมหาวิทยาลัยเพิ่มมากขึ้น คุณนัทธาเสริมว่า เดิมจุลสารของชมรมฯ เปิดรับผลงานจากคนทั่วมหาวิทยาลัย และทำจุลสารออกมาตลอดตั้งแต่ก่อตั้งชมรมฯ จนถึงปัจจุบันก็กว่า 50 ปี ซึ่งชมรมฯจะขายจุลสารที่จัดทำขึ้นเล่มละบาท จนกลายเป็นคำเรียกจุลสารของชมรมฯ ว่า “จุลสารเล่มละบาท”จากสถิติที่ชมรมฯรวบรวมไว้พบว่าในหนึ่งวันเคยขายจุลสารได้สูงสุดถึง 1,000 เล่ม นับเป็นยุคที่ชมรมฯเฟื่องฟูและรุ่งเรืองมาก ต่อมาหลังเกิดเหตุการณ์ 6 ตุลา 2519 ทำให้จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยสั่งปิดชมรมฯ ทุกชมรมฯ ในขณะนั้น จากนั้นเมื่อมหาวิทยาลัยอนุญาตให้เปิดชมรมฯ อีกครั้งได้มีการวางระบบการบริหารจัดการชมรมฯ ใหม่ทั้งหมด ทำให้ชมรมฯ ไม่มีอิสระมากเท่าเดิม แต่ต้องอยู่ภายใต้องค์การบริหารสโมสรนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (อบจ.) หลังจากนั้นเมื่ออบจ. เริ่มให้ทุนชมรมวรรณศิลป์ในการจัดทำกิจกรรมของชมรมฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทุนในการพิมพ์จุลสาร จึงทำให้ชมรมฯไม่สามารถขายจุลสารได้เหมือนเดิมแล้ว แต่เป็นการพิมพ์เพื่อแจกแต่เพียงอย่างเดียว เมื่อได้รับทุนสนับสนุนการจัดพิมพ์กลับพบว่าคุณภาพของจุลสารลดลง เพราะไม่จำเป็นต้องแข่งขันเพื่อให้จุลสารขายได้อีกต่อไป เมื่อเป็นเช่นนี้จึงพบว่าตั้งแต่ไม่ต้องขายจุลสารชมรมฯ จึงมีแต่สมาชิกในชมรมฯ เท่านั้นที่ส่งผลงาน แต่ในช่วงปีที่ผ่านมาถือเป็นช่วงที่กิจกรรมต่างๆ ในมหาวิทยาลัยซบเซา จึงไม่อาจทำตามแผนที่วางไว้ว่าจะเปิดรับงานจากคนนอกชมรมฯ ได้

คุณนัทธาเล่าว่าสมาชิกในชมรมฯ เมื่อปีที่แล้ว (2557) ส่วนใหญ่จะเป็นนิสิตคณะวิทยาศาสตร์กับคณะรัฐศาสตร์ แต่ในปีนี้ (2558) จะเป็นนิสิตจากคณะอักษรศาสตร์เพิ่มเข้ามามากพอสมควร สมาชิกชมรมฯ ที่ทำงานชมรมฯ ประจำประมาณ 20 คนแต่สมาชิกจริงๆ ประมาณ 40 คน ซึ่งการรับสมาชิกจะไม่ได้เปิดรับเพียงปีละครั้ง แต่เปิดรับผู้สนใจเข้าร่วมโดยตลอด และถ้าผู้ใดสนใจเข้าร่วมกิจกรรมของชมรมฯ ก็ถือว่าเป็นสมาชิกชมรมฯแล้ว ซึ่งในตอนแรกมีสมาชิกบางคนเข้าร่วมกิจกรรมชมรมวรรณศิลป์เพราะถูกเพื่อนบังคับให้มาเป็นเพื่อน แต่เมื่อได้เข้าร่วมกิจกรรมของชมรมฯ จึงเพิ่งรู้ตัวว่าตนเองก็ชอบกิจกรรมในลักษณะนี้ด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ประธานชมรมฯ รุ่นก่อนคุณกณิกอยากให้กิจกรรมเป็นส่วนหนึ่งของการหาสมาชิกด้วย เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ที่สนใจเรื่องเดียวกันมีโอกาสได้พบปะสนทนากันจริงๆ แต่โดยส่วนตัวเห็นว่าวิธีการดังกล่าวยังไม่ประสบความสำเร็จมากนัก เพราะหัวข้อการเสวนาบางครั้งเป็นหัวข้อที่มีผู้สนใจเฉพาะกลุ่มเท่านั้น เช่น การเสวนาเรื่อง “แมวในวรรณกรรม” ซึ่งวิทยากรประกอบด้วยอาจารย์จากคณะรัฐศาสตร์มาให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของแมวในประวัติศาสตร์ตั้งแต่ช่วงปฏิวัติอุตสาหกรรมว่า จึงมีเฉพาะคนรวยเท่านั้นที่จะเลี้ยงแมวได้ จนบางครั้งแมวกินอยู่ดีกว่าคนงานในสมัยนั้นเสียอีก คุณทรงศีล ทิวสมบูรณ์ เคยวาดภาพเรื่อง “Nine Lives” และคุณภูมิ น้ำวล ผู้สนใจเรื่องจิตวิญญาณ จึงนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับเทพ ตั้งแต่เทพนอร์ธ เทพอียิปต์ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับแมว

ทั้งนี้ ชมรมฯ จะมีการประชุมสมาชิกทุกสัปดาห์ ที่ห้องชมรมฯ ตึกจุลจักรพงษ์ ก่อนที่จะจัดประชุมจะประกาศให้สมาชิกทราบทางเฟซบุ๊กชมรมฯ (กรุ๊ปชมรมฯ) โดยแจ้งวาระการประชุมให้ทราบล่วงหน้า ซึ่งอาจารย์ที่ปรึกษาของชมรมฯ ในขณะนี้คือ รศ. ดร. ตรีศิลป์ บุญขจร ในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง ทางชมรมฯ จะไม่บังคับให้สมาชิกมาร่วมงาน แต่ขึ้นอยู่กับความสมัครใจ ทั้งนี้ หากสมาชิกบางคนไม่ว่างช่วงเตรียมงาน แต่ว่างในวันจัดงานก็มาเข้าร่วมงานแทน ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละครั้งจะมีทั้งสมาชิกในชมรมฯ และผู้สนใจภายนอก

คุณกณิกอธิบายโครงสร้างของชมรมวรรณศิลป์ จุฬาฯ ในสมัยของตนว่าประกอบไปด้วยตำแหน่งต่างๆ ดังนี้ 1) ประธานชมรมฯ (ดำรงตำแหน่งวาระละ 1 ปี โดยการเลือกตั้ง) ซึ่งงานหลักที่จะดูแลคือ การประกวดรางวัลเกียรตินิยมวรรณศิลป์ และการทำจุลสารชมรมฯ 2) รองประธาน ช่วยงานประธานในด้านต่างๆ 3) เลขานุการ ช่วยเหลือในเรื่องของการประชุม 4) ฝ่ายบรรณาธิการ และฝ่ายศิลป์ (Art Work) ซึ่งเป็นตำแหน่งที่แตกต่างจากชมรมฯ อื่น เพราะชมรมวรรณศิลป์มีจุลสารและมีฝ่ายประชาสัมพันธ์ (PR) ด้วย บรรณาธิการจะตรวจงาน พิสูจน์อักษรงานจุลสาร และตรวจผลงานที่ส่งเข้าประกวดรางวัล "เกียรตินิยมวรรณศิลป์" ส่วนฝ่ายศิลป์ (Art Work) จะทำภาพประกอบและทำโปสเตอร์งาน ซึ่งงานทั้งหมดนี้จะดำเนินงานโดยนิสิต

โครงการรุ่นต่อไปในยุคที่คุณนัทธาจะเป็นประธานได้นำโครงการสร้างของคุณกณิกมาปรับเพิ่ม เนื่องจากช่วงที่ผ่านมาพบว่าชมรมฯ ขาดฝ่ายประชาสัมพันธ์ (PR) ซึ่งโครงสร้างของชมรมฯ ที่เปลี่ยนไปมีองค์ประกอบดังนี้ 1) ประธาน 2) รองประธาน 3) เลขานุการ 4) เหรัญญิก เพราะได้รับทุนสนับสนุนการดำเนินการจาก อบจ. ซึ่งในปัจจุบันไม่ค่อยมีการระดมทุนเพื่อใช้จัดพิมพ์จุลสารมากเท่าในสมัยก่อน และทางมหาวิทยาลัยออกกฎห้ามไว้ จึงเน้นการขอรับเงินสนับสนุนจากสปอนเซอร์ต่างๆ แทน ซึ่งสปอนเซอร์ส่วนใหญ่คือสำนักพิมพ์ต่างๆ แต่มักจะได้รับการสนับสนุนเป็นสิ่งของมากกว่า หรือบางครั้งจะได้รับเงินสนับสนุนจากร้านอาหารที่ตั้งอยู่บริเวณสามย่าน ซึ่งชมรมฯ จะลงโฆษณาร้านอาหารเหล่านั้นไว้ในจุลสารของชมรมฯ ด้วย

นอกจากนี้ คุณนัทธายังกล่าวถึงทิศทางของชมรมวรรณศิลป์ในยุคที่ตนจะเป็นประธานว่า จากประสบการณ์ที่ทำงานด้านประชาสัมพันธ์ในชมรมฯ มาก่อนจึงเห็นว่าการเปิดให้คนภายนอกรู้จักชมรมฯ เป็นสิ่งสำคัญมาก จึงมีความคิดที่อยากจะสร้างเพจใหม่ขึ้นมา โดยไม่ได้ตั้งชื่อตรงๆ ว่าเป็น CU Pen Club (ชมรมวรรณศิลป์) เหมือนเพจเดิมที่เป็นเพจทางการของชมรมฯ เพื่อกำหนดกลุ่มเป้าหมายใหม่ เพราะเท่าที่ทราบกลุ่มสมาชิกเพจในปัจจุบันส่วนใหญ่จะมีอายุประมาณ 20-30 ปี มีสมาชิกประมาณ 2,600 คน แต่มีสมาชิกที่เป็นนิสิตจุฬาฯ ไม่ถึง 50 เปอร์เซ็นต์ สมาชิกที่เหลือจะเป็นบุคคลภายนอกที่ตามมาจากการประกวด "เกียรตินิยมวรรณศิลป์" จึงทำให้เพจมีบรรยากาศเป็นทางการในระดับหนึ่ง และจากข้อความหลังไมค์ที่ได้จากผู้ติดตามเพจทำให้ทราบว่าเขายังเห็นว่าผู้ดูแลเพจนี้อายุมาก ทั้งๆ ตนเองเป็นนิสิตชั้นปีที่ 1 เท่านั้นเอง จึงอยากจะขยายกลุ่มเป้าหมายใหม่ไปสู่นิสิตนักศึกษาระดับอุดมศึกษา และนักเรียนชั้นมัธยมปลายมากขึ้น เพราะเด็กนักเรียนกลุ่มนี้จะเป็นผู้สนใจอยากทราบเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัย จึงอยากจะเปิดพื้นที่ให้เขาด้วย นอกจากนี้ ในการจัดกิจกรรมของชมรมฯ ที่ผ่านมายังขาดการเก็บภาพบรรยากาศของงาน เนื่องจากหาผู้ที่จะมาช่วยถ่ายภาพให้ไม่ได้ จึงของความร่วมมือจากชมรมฯถ่ายภาพ แต่คนของชมรมฯภาพถ่ายมีงานประจำเป็นจำนวนมาก ขณะเดียวกันยังอยากที่จะเผยแพร่ผลงานเขียนของสมาชิกที่ยังไม่มีการตีพิมพ์

แต่เป็นงานที่ผ่านการพิจารณาและสามารถเผยแพร่ได้ในเพจแห่งนี้ด้วย ดังนั้น เพจใหม่นี้อาจเป็นเพจที่รวบรวมภาพบรรยากาศจากคนในชมรมฯ

คุณกณิกเล่าว่ากิจกรรมประจำของชมรมฯ จะได้รับงบประมาณสนับสนุนจาก อบจ. ซึ่งสามารถแบ่งกิจกรรมออกเป็น 3 ลักษณะ คือ 1) การเสวนา 2) จุลสารของชมรมฯ และ 3) รางวัล "เกียรตินิยมวรรณศิลป์" ในส่วนของกิจกรรมการเสวนาของชมรมฯ มีการกำหนดไว้คร่าวๆ ว่าจะจัด 2 ครั้งต่อหนึ่งภาคการศึกษา หัวข้อในการจัดแต่ละครั้งจะมีสมาชิกในชมรมฯเสนอ หรือบางครั้งอาจจะเป็นกระแสที่กำลังได้รับความสนใจอยู่ในสังคมขณะนั้น เมื่อกำหนดหัวข้อการเสวนาได้แล้วจะมีการหารือกันระหว่างสมาชิกเพื่อตั้งชื่อการเสวนา การตั้งประเด็นย่อยในการเสวนา การเสนอชื่อวิทยากรหลักและสำรอง (ในกรณีที่ไม่สามารถเชิญวิทยากรหลักได้) ที่จะเข้าร่วมการเสวนา ติดต่อวิทยากรเพื่อยืนยันวันที่วิทยากรสะดวก เมื่อกำหนดวันที่จัดงานได้แล้วจะติดต่อขอใช้สถานที่ประชุม ส่วนใหญ่จะจัดประชุมที่ตึกในคณะรัฐศาสตร์ เนื่องจากค่าเช่าสถานที่ถูกกว่าที่อื่น คุณนัทธาเสริมว่าเมื่อกำหนดการเสวนาเรียบร้อยแล้ว เริ่มประชาสัมพันธ์กิจกรรมการเสวนา ซึ่งก่อนที่จะประชาสัมพันธ์จะพิจารณากลุ่มเป้าหมายของผู้สนใจเข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละครั้งว่าเป็นนิสิตในมหาวิทยาลัย (จะจัดห้องขนาดเล็ก) หรือผู้สนใจภายนอก (จะจัดห้องประชุมขนาดใหญ่) แต่ส่วนใหญ่บุคคลภายนอกจะเข้าร่วมหรือไม่ขึ้นอยู่กับหัวข้อการเสวนาและวิทยากรในแต่ละครั้ง เช่น เคยจัดเสวนาเรื่อง "รักร่วมเพศในงานวรรณกรรม" มีผู้สนใจเข้าร่วมนับร้อยคน นับเป็นการประชุมเพียงครั้งเดียวที่ห้องประชุมเต็มจนมีผู้เข้าร่วมเสวนาบางส่วนต้องนั่งที่พื้นด้วย การทำประชาสัมพันธ์ต้องแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ การจัดทำโปสเตอร์การเสวนาเพื่อปิดประกาศตามคณะต่างๆ ภายในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ขณะเดียวกันยังได้ประชาสัมพันธ์กิจกรรมการเสวนาผ่านแฟนเพจชมรมฯ ซึ่งมีผู้ติดตามประมาณ 2,600 คน โดยตั้งเป็น event ขึ้นมา เพื่อให้ผู้สนใจสามารถที่จะกดแชร์ได้ นอกจากนี้ยังส่งข่าวกิจกรรมการเสวนาไปยังกลุ่มภาคีวรรณศิลป์ที่มหาวิทยาลัยอื่นๆ ผ่านเฟซบุ๊กที่มีการตั้งกลุ่มรวมของกลุ่มภาคีไว้แล้ว เพื่อเชิญชวนภาคีจากมหาวิทาลัยต่างๆ มาร่วมงานด้วย ขณะเดียวกันยังประชาสัมพันธ์ไปยังผู้สนใจภายนอกมหาวิทยาลัยผ่านเฟซบุ๊กเด็กดีและยังมีเพจต่างๆ ช่วยแชร์ข่าวสารกิจกรรมของชมรมฯ ให้ เช่น เพจปาจารยสาร หรือวิทยากรช่วยประชาสัมพันธ์กิจกรรมผ่านเพจส่วนตัวของตน เช่น คุณสุชาติ สวัสดิ์ศรี จึงทำให้มีผู้สนใจเข้าร่วมกิจกรรมเป็นจำนวนมาก ในมุมมองของสมาชิกเห็นว่ากิจกรรมการเสวนาที่จัดขึ้นมิได้มุ่งเน้นที่จะได้รับความรู้จากวิทยากรที่เชิญมาเท่านั้น แต่การขยายกลุ่มเป้าหมายไปยังคนนอกมหาวิทยาลัยที่จะมาร่วมงานจะเพิ่มความคิดเห็นและมุมมองที่หลากหลาย ซึ่งจะทำให้การเสวนาสมบูรณ์มากขึ้น ทั้งนี้ หากกิจกรรมเสวนาครั้งใดมีการบันทึกเทปการเสวนาจะเผยแพร่เป็นคลิป VDO แต่ถ้าไม่จะมีการเขียนสรุป ซึ่งจะมีผู้รับผิดชอบในการเขียนสรุปกิจกรรมครั้งละ 3 คน และทั้งสามคนจะนำรายงานที่ตนเขียนมาพิจารณาร่วมกันและทำออกมาเป็นรายงานสรุปฉบับสมบูรณ์เผยแพร่ที่เพจชมรมฯ เพื่อให้ผู้ที่ไม่มีโอกาสได้มาร่วม แต่สนใจสามารถอ่านได้จากรายงานสรุป

คุณนัทธาอธิบายขั้นตอนการทำจุลสารว่า จะออกภาคการศึกษาละ 1 ฉบับ รวม 2 ฉบับต่อปี กองบรรณาธิการมีประมาณ 8-10 คน ซึ่งเป็นการขยายขนาดกองบรรณาธิการให้ใหญ่ขึ้น จะลดภาระของแต่ละคนลง ในการทำงานจะมีการพิสูจน์อักษร 3 รอบ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาร่วมกันอีกครั้ง ก่อนที่ส่งความคิดเห็นของกองบรรณาธิการกลับไปให้นักเขียนเพื่อแก้ไขผลงาน ซึ่งนักเขียนส่วนใหญ่มักจะเป็นเพื่อนๆ กันในชมรมฯ จึงติดต่อกันง่าย เมื่อผ่านกองบรรณาธิการแล้ว บางครั้งอาจจะมีรุ่นพี่ช่วยตรวจสอบความถูกต้องให้อีกครั้งก่อนที่จะตีพิมพ์เผยแพร่

การทำจุลสารแต่ละเล่มเริ่มต้นด้วยการกำหนดธีม (theme) จากนั้นจะมีการประชุมหารือและถกเถียงเกี่ยวกับธีมที่เสนอ โดยสมาชิกที่เสนอจำเป็นต้องอธิบายให้สมาชิกคนอื่นๆ เข้าใจความหมายและการตีความธีมของตน ซึ่งจะเปิดโอกาสให้สมาชิกลงมติว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ถ้าธีมใดได้รับการคัดเลือกจะกลายเป็นธีมประจำฉบับ ซึ่งจะเปิดรับผลงานทุกประเภท โดยกำหนดว่าผลงานแต่ละชิ้นจะมีความยาวไม่เกิน 10 หน้า ซึ่งมีงานที่ส่งเข้ามาหลากหลายประเภท เช่น เรื่องสั้น บทกวี วรรณรูป และในช่วงหลังเปิดรับการ์ตูนภาพเพิ่มขึ้น แต่เมื่อมีการกำหนดความยาวไม่เกิน 10 หน้า ทำให้มีผู้ส่งการ์ตูนภาพมาให้น้อยลง เพราะยากที่จะขมวดการ์ตูนภาพให้จบเรื่องภายใน 10 หน้า อย่างไรก็ดี ทางชมรมฯ ยังเปิดโอกาสให้นักเขียนที่ส่งเรื่องมาลงจุลสารสามารถนำเรื่องของตนไปเผยแพร่ที่อื่นได้ด้วย จุลสารของชมรมฯมีจำนวนหน้ารวมประมาณ 90-120 หน้า ซึ่งได้งบประมาณการจัดพิมพ์จาก อบจ. ซึ่งจะพิมพ์ได้ฉบับละประมาณ 150 เล่ม รวมจำนวนจุลสารที่พิมพ์ทั้ง 2 ฉบับต่อปีคือ 300 เล่ม ซึ่งจะเผยแพร่ด้วยการแจกสมาชิก เพื่อเป็นผลงานให้เป็นที่ระลึก ส่งให้อดีตรุ่นพี่ที่ยังสนใจติดตามงานของชมรมฯ อยู่ และแจกในงานเสวนาต่างๆ ของชมรมฯ นอกจากนี้ยังมีอาจารย์หรืออดีตรุ่นพี่จากคณะอักษรศาสตร์ที่เคยติดตามอ่านจุลสารก็ติดต่อขอเข้ามาด้วย แต่นิสิตเข้าใหม่ส่วนใหญ่ยังไม่ทราบว่ามีจุลสาร จึงไม่ค่อยมีผู้ใดติดต่อขอจุลสารมากนัก โดยส่วนตัวคิดอยากจะเพิ่มจำนวนพิมพ์เพราะพบว่ามีผู้สนใจเป็นจำนวนมาก แต่คิดว่าคงไม่สามารถของงบประมาณจาก อบจ. เพิ่มได้ เนื่องจากงบของชมรมฯ ได้มาจาก อบจ. จัดสรรงบประมาณของฝ่ายวิชาการ ซึ่งงบประมาณที่มีทั้งหมดของฝ่ายวิชาการจัดสรรให้กับทุกชมรมฯที่สังกัดอย่างเท่าเทียมกัน จึงคิดว่าจะแก้ปัญหาด้วยการหาทุนเพิ่มจากสปอนเซอร์ นอกจากนี้ สมาชิกยังเคยหารือกันที่ว่าควรจะทำ e-book ด้วย แต่ที่ยังไม่ทำ เนื่องจากเกรง อบจ. จะถามกลับมาว่า ในเมื่อเผยแพร่เป็น e-book แล้ว เหตุใดจึงยังจัดพิมพ์ในรูปหนังสืออีก และเกรงว่าจะถูกตัดงบประมาณของชมรมฯ ในส่วนนี้ไป

คุณนัทธาเล่าว่าในจุลสารจึงเคยคิดว่าอยากจะมีคอลัมน์การวิจารณ์และเปิดรับบทวิจารณ์ด้วย แต่คนส่วนใหญ่มักจะส่งเรื่องสั้นและกวีนิพนธ์มาให้มากกว่า ในรอบที่เปิดรับบทวิจารณ์อย่างจริงจังนั้นมีคนส่งบทวิจารณ์มาเพียง 2 ชิ้นเท่านั้นเอง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเรื่องสั้นและบทกวีที่ส่งมาให้นั้น ผู้เขียนอาจจะต้องหาข้อมูลประกอบการเขียน แต่เมื่อเขียนออกมาเป็นเรื่องแล้วก็จะไม่มีผู้ใดตำหนิได้ว่าเรื่องนี้ผิด จึงต่างจากบทวิจารณ์ที่อาจจะถูกตำหนิว่าผิดได้ง่ายกว่า ซึ่งต้องอาศัยการค้นข้อมูลเป็นจำนวนมากกว่า แม้ว่าสมาชิกจะอ่านหนังสือเป็นจำนวนมาก แต่ยังเกรงว่าอาจจะไม่มากพอที่จะเขียนบทวิจารณ์ได้

คุณกณิกเล่าถึงรายละเอียดการประกวด รางวัล “เกียรตินิยมวรรณศิลป์” ซึ่งจะเปิดรับผลงานเรื่องสั้น และกวีนิพนธ์จากทั่วประเทศ เพื่อนำมาตัดสินและมอบรางวัล ในการประกวด รางวัล “เกียรตินิยมวรรณศิลป์” ในแต่ละปี จะเริ่มต้นด้วยการคิดหัวข้อการประกวดในต้นปีของภาคการศึกษาแรก หลังจากได้หัวข้อในการประกวดแล้วจึงประชาสัมพันธ์ และให้ข้อมูลเกี่ยวกับกติกาการประกวดทั้งในประเภทเรื่องสั้นและกวีนิพนธ์ เช่น ชนิดของตัวอักษร ขนาดตัวอักษร และกำหนดจำนวนหน้าห้ามเกิน 4-6 หน้า เปิดรับผลงานเป็นเวลา 3 เดือน ซึ่งผลงานที่ส่งประกวดแต่ละประเภทประมาณ 150-200 เรื่องปีที่ผ่านมา (2557) มีผู้ส่งกวีนิพนธ์เข้าประกวด 120 ชิ้น และเรื่องสั้นประมาณ 150 เรื่อง สมาชิกที่เป็นกองบรรณาธิการจุลสารชมรมฯ และอดีตรุ่นพี่รุ่นเก่าๆ ของชมรมวรรณศิลป์จะเป็นกรรมการคัดเลือกผลงานที่ส่งเข้าประกวดในเบื้องต้น โดยคัดเลือกให้เหลือผลงานในแต่ละประเภทประมาณ 20-30 ชิ้น หลังจากนั้นจะส่งให้กรรมการตัดสินอีก 6 คน แบ่งเป็นประเภทละ 3 คน ซึ่งชมรมวรรณศิลป์จะเชิญมาในแต่ละปี ในปีที่ผ่านมาประกอบไปด้วย 1) รศ. ดร. ตรีศิลป์ อดีตนายกสมาคมภาษาและหนังสือ (ประเภทเรื่องสั้นและ

กวีนิพนธ์) 2) คุณสุชาติ สวัสดิ์ศรี ศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ 3) อาจารย์ชมัยภร แสงกระจ่าง ศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ 4) อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ 5)"พี่ขลุ่ย" รุ่นพี่ อดีตสมาชิกของชมรมวรรณศิลป์ ปัจจุบันเป็นอาจารย์สอนวิชาภาษาไทย และเคยได้รับรางวัลทางด้านกวีนิพนธ์เป็นจำนวนมาก (ประเภทกวีนิพนธ์) และ 6) รุ่นพี่เก่าๆ ที่เคยได้รับรางวัล สำหรับการตัดสินนั้นจะให้กรรมการตัดสินใจแต่ละประเภทให้คะแนนผลงานที่ได้รับการคัดเลือก และนำคะแนนที่ได้มาเรียงลำดับ จากนั้นจึงมีการประชุมคณะกรรมการร่วมกันอีกครั้งว่าควรให้รางวัลผลงานในลำดับใด หากพิจารณาจากมาตรฐานผลงานที่ได้รับรางวัลที่ผ่านๆ มา ถ้าไม่มีงานใดผ่านมาตรฐานก็จะไม่ให้รางวัล ในปีที่ผ่านมาไม่มีผลงานชิ้นใดได้รับรางวัลที่ 1 สำหรับผลงานที่ได้รับรางวัลจะมีการจัดพิธีมอบรางวัล ซึ่งในงานได้มีการตีพิมพ์รวมเล่มเพื่อแจกสำหรับผู้ที่ได้รับรางวัลและเข้าร่วมงานมอบรางวัล นอกจากนี้ คุณนัทธาเสริมเกี่ยวกับการประชุมสัมพันธ์การประกวดว่า แต่เดิมจะส่งจดหมายไปตามสถาบันการศึกษาต่างๆ ทั้งในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา แต่ปีที่ผ่านมา เมื่อเริ่มประชาสัมพันธ์ในสื่ออินเทอร์เน็ตจึงมีผู้ส่งผลงานเข้าร่วมมากขึ้น ผู้ส่งผลงานอายุน้อยที่สุดคือกำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาตอนปลาย และผู้ส่งผลงานอายุมากที่สุดน่าจะอายุประมาณ 50-60 ปี ผลงานที่ส่งเข้ามามีทั้งงานที่เป็นแนวขนบและงานเขียนแนวใหม่ ซึ่งผลงานที่ส่งประกวดช่วงหลังๆ จำนวนหนึ่งจะพบว่าเนื้อหามีแต่บทสนทนาเท่านั้น ขาดบทบรรยาย ซึ่งงานเขียนลักษณะนี้จริงๆ คือบทละคร ไม่ใช่เรื่องสั้น แต่เนื่องจากนักเขียนมือใหม่วัยรุ่นจำนวนหนึ่งจะเขียนงานในลักษณะนี้ โดยเขียนตามงานที่ตนเคยอ่านและเห็นว่าสนุก โดยไม่เคยอ่านหรือค้นหางานแนวอื่นๆ จึงไม่ทราบว่าเนื้อหาของงานวรรณกรรมจริงๆ ที่จะมีทั้งบทบรรยายและบทสนทนา จึงต้องให้ความสำคัญในขั้นตอนคัดเลือกเพิ่มมากขึ้น

นอกจากกิจกรรมหลักที่จัดเป็นประจำทุกปีแล้ว คุณกณิกเล่าว่าชมรมวรรณศิลป์ยังจัดกิจกรรม "อบรมการเขียน" จะจัดขึ้นประมาณ 1 ครั้งต่อภาคการศึกษา ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เปิดเพื่อสมาชิกและเปิดรับบุคคลภายนอกด้วย กิจกรรมนี้ไม่ได้ทำประชาสัมพันธ์ แต่จะเป็นการบอกต่อกันแบบ "ปากต่อปาก" โดยปกติจะเชิญนักเขียนมาบรรยายวิธีการเขียนและเพื่อให้แรงบันดาลใจ แต่ในปีนี้เพิ่มในส่วนของการอบรมบรรณาธิการและการทำงานฝ่ายศิลป์ (Art Work) ทั้งในส่วนของการพิสูจน์อักษรและการจัดหน้าหนังสือด้วย เพราะเห็นว่ายังขาดบรรณาธิการที่มีคุณภาพ คุณนัทธาเสริมว่าการสร้างนักเขียนเพียงอย่างเดียวไม่ได้ แต่ควรที่จะสร้างผู้ที่ดูแลการสร้างงานในภาพรวมด้วย และในช่วงปีที่ผ่านๆ มา พบว่ามีสมาชิกสนใจเข้าร่วมชมรมฯ น้อยลง เมื่อมาถึงยุคที่สมาชิกรุ่นเก่าต้องก้าวเข้ามารับหน้าที่บรรณาธิการ แต่ปรากฏว่าขาดสมาชิกที่คิดว่าตนเองมีคุณสมบัติที่จะเป็นบรรณาธิการได้ หรือบางคนที่น่าจะเป็นได้ก็ไม่มั่นใจว่าตนเองมีศักยภาพเพียงพอที่จะเป็นได้ และยังพบว่ามีสมาชิกจำนวนไม่น้อยออกไปแสวงหาความรู้จากภายนอก เช่น การเข้าอบรมนักเขียนกับ TK Park หรือ การเข้าอบรมทำนิตยสารของสำนักพิมพ์*สารคดี* เพื่อนำความรู้ที่ได้กลับมาสอนเพื่อนๆ ในชมรมฯ นอกจากนี้ บางครั้งยังมีบรรณาธิการที่เป็นอดีตรุ่นพี่ในชมรมฯ กลับมาให้ความรู้ เช่น ภูมิ น้ำวล บรรณาธิการสำนักพิมพ์ Open Worlds ซึ่งมาช่วยอบรมบรรณาธิการ และแลกเปลี่ยนให้ฟังเกี่ยวกับชีวิตและงานของบรรณาธิการ

กิจกรรมเฉพาะสมาชิกอีกกิจกรรมที่จัดขึ้นคือ "ค่ายชมรมฯ" คุณกณิกเล่าว่า แต่เดิมการทำค่ายจัดเป็นกิจกรรมสันทนาการที่สมาชิกไปร่วมประมาณ 20 คน ซึ่งจัดที่หัวหิน เพื่อสร้างความสัมพันธ์ของคนในชุมชน และการสร้างเครือข่ายงาน กิจกรรมที่ทำในค่ายชมรมฯ คือ การทำหนังสือทำมือที่ได้อดีตรุ่นพี่ไปช่วยอบรมแนะแนว นอกจากนี้ยังมีการร่วมกัน "บัญญัติศัพท์ใหม่"

หรือ “สร้างศัพท์ใหม่” คุณนัทธาเสริมว่าเหมือนเป็นการไปเที่ยว และเมื่อกลับมาแล้ว สมาชิกนำแรงบันดาลใจที่ได้รับมาเขียนเรื่องสำหรับการทำหนังสือทำมือในครั้งนี้ เหตุผลในการริเริ่มกลับมาทำใหม่ เนื่องจากแต่เดิมเกียรตินิยมวรรณศิลป์เคยจัดประกวดหนังสือทำมือ แต่ช่วงหลังมีปัญหาเรื่องการจัดเก็บ และเห็นว่าผู้มีความรู้ความสามารถด้านหนังสือทำมือมีน้อย จึงยกเลิกการประกวดประเภทนี้ไป

สำหรับการเผยแพร่ผลงานของชมรมวรรณศิลป์นั้น คุณกณิกเล่าถึงการเผยแพร่ข่าวสารภายในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยว่า ถ้าเป็นการเสวนาจะติดโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ทุกคณะ แต่จะเน้นที่คณะอักษรศาสตร์ และสถานที่นิสิตผ่านกันคือ ในรถโดยสารภายในมหาวิทยาลัย ฝากประชาสัมพันธ์ผ่านฝ่ายประชาสัมพันธ์ของ อบจ. แต่ช่องทางประชาสัมพันธ์นี้ยากที่จะเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่ชมรมฯ ต้องการ เพราะ อบจ. จะประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผลงานของทุกชมรมฯในมหาวิทยาลัย ซึ่งช่องทางหนึ่งของ อบจ. มี คือ ผ่านช่องโทรทัศน์ในจุฬาฯ ที่เปิดในโรงอาหารทั่วมหาวิทยาลัย แต่ปัญหาที่พบคือโทรทัศน์ที่เปิดในโรงอาหารจะไม่เปิดเสียง จึงแทบไม่เกิดประโยชน์ในการประชาสัมพันธ์

ทั้งนี้ คุณกณิกกล่าวถึงประสบการณ์ที่ได้รับจากการเป็นประธานชมรมฯ ว่า ได้มีโอกาสทำงานในองค์กรกลาง เช่น การทำงานร่วมกับ อบจ. และการทำงานประชาสัมพันธ์ต่างๆ ส่วนประสบการณ์ทางด้านวรรณกรรม ส่วนใหญ่เพื่อวิเคราะห์ วิจารณ์วรรณกรรม ขณะสนทนากันในห้องชมรมฯ ส่วนใหญ่จะสนทนาเกี่ยวกับหนังสือที่แต่ละคนอ่านในแต่ละเดือน คิดอย่างไรกับเรื่องที่อาน และคิดเหมือนกันหรือไม่ มีลักษณะคล้ายๆ “Book Club” แต่ไม่ได้เน้นว่าเป็นหนังสือเรื่องใดเป็นพิเศษ บางครั้งในการเสนาวงเล็กเคยเชิญอาจารย์มาร่วมเสวนาด้วย คุณนัทธาเสริมว่า หากถามว่ากิจกรรมลักษณะนี้ในมหาวิทยาลัยหรือไม่ ต้องตอบตอนนี้มีกลุ่ม “Book Club” ที่น่าสนใจของคณะอักษรศาสตร์ เป็นการรวมตัวกันของรุ่นพี่ปี 4 จำนวน 9 คน และรุ่นพี่ปี 3 หนึ่งคน รวมกลุ่มกันขึ้นเรียกชื่อกลุ่มว่า “Half Glass” ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้สนใจ download ไฟล์เรื่องเพื่ออ่าน ก่อนที่มาเสวนาร่วมกันซึ่งมีอาจารย์เข้าร่วมการเสวนาด้วย

คุณนัทธากล่าวถึงประสบการณ์ที่ได้รับเมื่อเข้ามาร่วมในฐานะสมาชิกว่า โดยส่วนตัวเป็นผู้ที่ชื่นชอบและสนใจประเด็นเกี่ยวกับวรรณคดีเปรียบเทียบ จึงทำให้ทุกครั้งที่มีการเสวนาหรือว่าได้ทำงานและได้มีโอกาสได้พบกับผู้ที่มีมุมมองแปลกๆ ใหม่ๆ จะรู้สึกว่าได้ตอบโจทย์ของตนเอง ทั้งนี้เชื่อว่าสมาชิกที่เข้าร่วมชมรมฯ ต่างมีโจทย์ที่ต้องการแสวงหาคำตอบ และเมื่อทำงานชมรมฯ ก็จะค่อยๆ พบคำตอบที่สามารถตอบโจทย์ที่ตั้งไว้ได้ สิ่งที่เคยสงสัยก่อนเข้าชมรมฯ เมื่อได้มีโอกาสได้มาทำงานในชมรมฯ ก็ทำให้เข้าใจมากขึ้น หรือตระหนักรู้คำตอบบางอย่างเพิ่มขึ้น ขณะเดียวกันการเสวนา “ความอับจนของวรรณกรรมไทย: พัฒนาการเพื่อชีวิตแนวทดลอง” ในวันที่ 31 มีนาคม 2558 ที่ผ่านมาพบว่า มีผู้เข้าร่วมบางคนที่มาเข้าร่วมการเสวนา แต่ไม่ได้มาเพราะว่าสนใจเกี่ยวกับทิศทางวรรณกรรมมากนัก แต่เมื่อได้เข้ามาฟังกลับยอมรับว่าเป็นหัวข้อที่น่าสนใจมาก ได้ความรู้จากการเสวนา ราวกับว่าช่วยเปิดมุมมองใหม่ให้เขามากขึ้น

ปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน คุณนัทธาเล่าว่าสมาชิกเคยสนทนากันในประเด็นที่ว่าชมรมฯ ไม่ได้เฟื่องฟูหรือได้รับความสนใจมากเท่าแต่ก่อน ซึ่งปัญหานี้เกิดขึ้นกับทุกชมรมฯ ยกเว้นชมรมฯ กีฬาและชมรมที่มีงานระดับมหาวิทยาลัย ชมรมที่ได้รับความสนใจจากนิสิตเป็นจำวนมาก คือ ชมรมถ่ายภาพ ชมรมคอรัส ชมรมฯพุทธศาสนา และชมรมฯ “ค่าย” ซึ่งเป็นกิจกรรม

ประจำปี นิสิตที่เข้าร่วมส่วนใหญ่อยากไปทำกิจกรรมและเที่ยวไปพร้อมกัน จากประสบการณ์ส่วนตัวเห็นว่าเพื่อนๆ จะสนใจเรื่องเรียนมากกว่าจะสนใจเข้าร่วมกิจกรรมของชมรมฯต่างๆ ในมหาวิทยาลัย ซึ่งผู้ที่ไม่สนใจกิจกรรมจะไม่สนใจเลยจริงๆ จนไม่สามารถดึงให้เขาสนใจได้เลย สำหรับเรื่องเกี่ยวกับวรรณกรรมนั้นเห็นว่าเป็นเรื่องเฉพาะ ผู้ที่ไม่ได้เข้ามาร่วมอาจจะไม่รู้ แต่ปัญหานี้ไม่ได้เกิดเฉพาะกับชมรมวรรณศิลป์ จุฬาฯ เท่านั้น แต่จากการได้สนทนากับภาคีวรรณศิลป์พบว่า ชมรมวรรณศิลป์ของมหาวิทยาลัยอื่นๆ ก็ประสบปัญหานี้เช่นเดียวกัน

ทางแก้ปัญหานั้น คุณนัทธาตั้งใจว่าอยากจะหาวิธีที่จะเปิดพรมแดนให้ผู้สนใจกิจกรรมของชมรมฯ เพิ่มมากขึ้น เช่น อาจจะตั้งหัวข้อในการเสวนาที่เป็น “Pop Culture” มากขึ้น ทั้งนี้วางแผนไว้ว่า ในสมัยที่ตนเองรับตำแหน่งประธานชมรมฯ จะไปพบปะพูดคุยกับสำนักพิมพ์ให้มากขึ้น แม้ว่าอาจจะมีบางคนไม่เห็นด้วยนัก เพราะเห็นว่าการที่ให้ความสำคัญกับสำนักพิมพ์มากเกินไป อาจทำให้ภาพลักษณ์ของชมรมฯ ถูกมองว่าเป็นทุนนิยมมากขึ้น หรืออาจทำให้คุณภาพงานของชมรมฯ ตกลง แต่ในความคิดเห็นส่วนตัวเห็นว่าสำนักพิมพ์เป็นผู้กระจายงานเขียนได้ดีที่สุด และไม่คิดว่าคนทำงานในสำนักพิมพ์จะเห็นแก่รายได้ และเป็นทุนนิยมอย่างมาก จนไม่ให้ความสำคัญกับคุณค่าของงานวรรณกรรม นอกจากนี้ยังมีความคิดที่จะจัดหัวข้อการเสวนาให้เข้ากับแต่ละคณะ เช่น เสวนาเรื่อง “ปัญญาประดิษฐ์” (AI) กับคณะวิศวกรรมศาสตร์ เนื่องจากขณะนี้นิสิตภาควิชาคอมพิวเตอร์ในคณะนี้กำลังสนใจประเด็นนี้มาก หรือนำเรื่องจิตวิทยาไปเสวนากับนิสิตคณะจิตวิทยา เพื่อให้นิสิตแต่ละคณะรู้สึกว่าประเด็นที่ชมรมฯ วรรณกรรมจัดเป็นเรื่องใกล้ตัวเขามากขึ้น แต่เดิมชมรมฯ คิดว่าอยากจะจัด Book Club แต่เห็นว่าทาง “Half Glass” จัดระบบไว้สมบูรณ์และดีอยู่แล้ว จึงเห็นควรว่าน่าจะร่วมมือกับเขามากกว่าที่จะจัดเอง

ชมรมวรรณศิลป์สามารถที่จะกระตุ้นให้เกิดความสนใจทางด้านวรรณศิลป์ภายในมหาวิทยาลัยได้หรือไม่ อย่างไร

คุณนัทธาเล่าว่าเมื่อปีที่แล้วเคยสนทนากับสมาชิกว่า ชมรมฯ สามารถที่จะกระตุ้นให้เกิดความสนใจวรรณศิลป์ภายในมหาวิทยาลัยได้หรือไม่ คำตอบที่ได้คือ ชมรมฯมีทรัพยากรน้อยเกินกว่าที่จะทำหน้าที่นี้จนเกิดผลเป็นรูปธรรมได้ และในปัจจุบันหนังสือไม่ได้ส่งอิทธิพลกับคนในสังคมสังคมมากเท่าแต่ก่อนแล้ว แม้ว่าสำนักพิมพ์ต่างๆ จะออกหนังสือมาเรื่อยๆ ขณะเดียวกันยังมีสื่ออื่นๆ เป็นจำนวนมากที่เข้ามาเป็นทางเลือกให้กับคนในยุคนี้ อีกทั้ง คุณกณิกเสริมว่า ผลลัพธ์ล่าสุดในประเด็นนี้คือ การใช้การจัดเสวนาในการกระตุ้นความสนใจพบว่ากระตุ้นได้ในระดับหนึ่ง สังเกตได้จากหน่วยงานในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่จัดกิจกรรมเสวนาเกี่ยวกับวรรณกรรมให้กับนิสิต คือ ชมรมวรรณศิลป์ “Half Glass” “สาราณียากร ของคณะอักษรศาสตร์” และสถาบันภาษา ซึ่งกิจกรรมของสถาบันภาษาจะเป็นการให้อาจารย์เสวนาเกี่ยวกับหนังสือ จัดขึ้นที่ห้องสมุด ที่ตึกสถาบันภาษา

ความสนใจวรรณกรรมของนิสิต จุฬาฯ

คุณนัทธาเล่าจากประสบการณ์ที่ทำงานประชาสัมพันธ์ของชมรมฯ ว่า เพื่อนๆ สนใจ แต่มีกิจกรรมอื่นในมหาวิทยาลัยที่น่าสนใจมากกว่า เช่น การชมละครของคณะ หรือว่ากิจกรรมของแต่ละคณะเช่น คณะวิศวกรรมศาสตร์จะมีกิจกรรมของคณะอยู่ตลอดเวลา ถ้าถามว่านิสิตในคณะวิศวกรรมศาสตร์มีผู้อ่านหนังสือบ้างหรือไม่ พบว่ามีผู้อ่านหนังสือเป็นจำนวนมาก เวลาสนทนากันพบว่ามีเพื่อนที่อ่านหนังสือเรื่องเดียวกันด้วย นอกจากนี้ ครั้งหนึ่งเคยมีโอกาสถามอดีตรุ่นพี่ที่เคยเป็นประธานชมรม

วรรณศิลป์คนหนึ่งว่า เมื่อเราประชาสัมพันธ์กิจกรรมของชมรมฯ เหตุใดจึงไม่ค่อยมีผู้สนใจเข้าร่วมกิจกรรมของเราเป็นจำนวนมากเหมือนช่วง 50 ปีที่แล้ว รุ่นพี่คนนั้นตอบว่า ในปัจจุบันกิจกรรมในมหาวิทยาลัยเป็นเรื่องรอง และถ้าถามตัวเองในฐานะที่เป็นนักกิจกรรมจะทราบว่ามีกิจกรรมตลอด แต่ถ้าถามเพื่อนบางคนที่สนใจแต่เฉพาะการเรียน เขาจะเหมือนไม่เคยทราบมาก่อนเลยว่ามีกิจกรรมในมหาวิทยาลัย และอาจจะเนื่องมาจากจุฬาฯ มีพื้นที่กว้างด้วย แบ่งได้คร่าวๆ เป็น 3 ฝั่ง คือ ฝั่งแพทย์ฯ ฝั่งรัฐศาสตร์ และฝั่งตรงข้าม

การสร้างเครือข่ายระหว่างชมรมวรรณศิลป์ จุฬาฯ กับกลุ่มหรือองค์กรทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย

สำหรับการสร้างเครือข่ายภายในมหาวิทยาลัยนั้น คุณนัทธาเล่าว่าชมรมวรรณศิลป์เคยจัดงานร่วมกับชมรมฯภาพยนตร์ เนื่องจากผู้ที่ก่อตั้งชมรมฯภาพยนตร์เคยเป็นอดีตสมาชิกชมรมวรรณศิลป์ ขณะเดียวกันยังเห็นว่าภาพยนตร์บางเรื่องก็ดัดแปลงมาจากหนังสือ ซึ่งเคยจัดการเสวนาเกี่ยวกับโดราเอมอน เนื่องในวาระครบรอบ 50 ปี โดราเอมอน และ The Hunger Games กิจกรรมในลักษณะนี้ถือว่าเป็นกิจกรรมตามวาระ ไม่ใช่กิจกรรมประจำของชมรมฯ แต่ชมรมฯ เคยคิดว่าจะจัดกิจกรรมในลักษณะนี้ต่อมาเรื่อยๆ โดยมีความคิดว่าจะจัดเสวนาเรื่อง Games of Thrones ด้วย แต่ติดปัญหาที่ความยาวของเรื่อง เพราะขณะนั้นเรื่องมี 5 ภาคแล้ว หากจัดเสวนาครบทั้ง 5 ภาค อาจถูกกล่าวหาว่า “สปอยล์” และผู้ชมภาพยนตร์อาจไม่ชอบใจนัก

นอกจากนี้ ชมรมวรรณศิลป์รู้สึกสนใจและอยากที่จะร่วมงานกับกลุ่ม “Halfglass” ด้วย โดยอยากให้ดูแลในเรื่อง Book Club ให้ เนื่องจากชมรมวรรณศิลป์ ยังไม่ถือว่า “Book Club” เป็นกิจกรรมหลักของชมรมฯ แม้ว่าจะจัดอย่างเป็นการเสวนากันอย่างทางการในทุกสัปดาห์ แต่ที่ผ่านมาเพิ่งจะสนทนาเกี่ยวกับหนังสือทั้งเล่มอย่างจริงจังเพียงแค่ 2 เล่มเท่านั้น เนื่องจากว่าสมาชิกบางคนไม่ได้สนใจเฉพาะหนังสือ แต่สนใจงานประเภทอื่นที่ดัดแปลงจากงานวรรณกรรมด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เพื่อนๆ คณะอักษรศาสตร์ ที่สนใจอยากจะเข้าเรียนในภาควิชาศิลปะการละคร จะสนใจบทละคร หรือ บทภาพยนตร์ดัดแปลง เช่น เมื่อดูภาพยนตร์หรือชมละครเรื่องนั้นแล้ว ก็จะสนใจกลับมาสนทนาเกี่ยวกับหนังสือเรื่องนั้นๆ ด้วย จึงทำให้กิจกรรมของชมรมฯ จำกัดเฉพาะแค่หนังสือไม่ได้ ในแง่นี้ คุณกณิกกล่าวว่าสมาชิกหารือกันเกี่ยวกับประเด็นขอบเขตของวรรณศิลป์ว่าควรจะครอบคลุมในเรื่องใดบ้าง จะอยู่เฉพาะแค่หนังสือเล่ม หรือจะขยายขอบเขตออกไปถึงบทละคร บทภาพยนตร์ บทที่อยู่ในเกมส์คอมพิวเตอร์ และ การ์ตูน

คุณกณิกเล่าว่าเครือข่ายภายนอกหลักๆ ที่ชมรมวรรณศิลป์มีคือ ภาคีวรรณศิลป์ ซึ่งก่อตั้งขึ้นเมื่อประมาณ 4-5 รุ่นก่อนที่ประธานชมรมวรรณศิลป์หลายๆ มหาวิทยาลัยเป็นเพื่อนกันมาตั้งแต่สมัยมัธยมศึกษา เมื่อแยกย้ายกันไปเรียนต่อในมหาวิทยาลัยต่างๆ เริ่มติดต่อและรวมตัวจากกลุ่มเพื่อนๆ ก่อน ภายหลังได้ขยายกลุ่มออกไป ด้วยการที่สมาชิกจะพยายามติดต่อกับเพื่อนๆ ของตนที่อยู่ชมรมวรรณศิลป์ มหาวิทยาลัยอื่นๆ เพื่อขยายเครือข่ายของชมรมฯ ออกไป และชักชวนเพื่อนชมรมวรรณศิลป์ต่างมหาวิทยาลัยมาทำงานร่วมกัน ขณะนี้ภาคีวรรณศิลป์ประกอบไปด้วยชมรมวรรณศิลป์ของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ ทั้งนี้ การติดต่อกันระหว่างภาคีจะผ่านเฟซบุ๊กรวมของกลุ่ม และจะมีการจัดกิจกรรมร่วมกัน โดยเวียนกันเจ้าภาพในการจัดงาน ซึ่งกลุ่มสมาชิกหลักที่จัดงานมี 4 แห่ง คือ ธรรมศาสตร์ ศิลปากร จุฬาฯ และ เกษตรศาสตร์ โดยจะมีการ

จัดประชุมเวียนไปในมหาวิทยาลัยหลัก 4 ครั้งในหนึ่งปี จัดประชุม 2 ครั้งต่อหนึ่งภาคการศึกษา การประชุมร่วมกันในกลุ่มภาคีจะเป็นการแลกเปลี่ยนข่าวสารเกี่ยวกับหัวข้อกิจกรรมที่จะจัด งบประมาณที่ได้รับ ปัญหาที่พบของชมรมวรรณศิลป์แต่ละแห่ง จากนั้นจึงหารือว่าควรจัดกิจกรรมใดร่วมกัน ซึ่งการจัดงานร่วมกันของกลุ่มภาคีจะยากมากที่จะหาวันว่างตรงกันได้ ทั้งนี้ ในกลุ่มภาคีเคยมีแนวคิดว่าจะจัด "ค่ายวรรณศิลป์" ร่วมกัน ซึ่งเน้นการสร้างนักเขียน แต่ยังไม่เกิดขึ้น เนื่องจากขาดงบประมาณสนับสนุน จึงต้องหามาจากสปอนเซอร์เท่านั้น นอกจากนี้ยังพบว่าชมรมวรรณศิลป์ของแต่ละสถาบันมีความสนใจแตกต่างกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับความสนใจร่วมของสมาชิกในแต่ละชมรมฯ เช่น ชมรมวรรณศิลป์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์จะสนใจเรื่องกลอนเป็นพิเศษ ขณะที่ชมรมวรรณศิลป์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จะสนใจหนังสือ "ป็อบ" และหนังสือทางด้านสังคมวิทยา

คุณนัทธาเล่าเสริมเกี่ยวกับกิจกรรมของชมรมวรรณศิลป์ของมหาวิทยาลัยอื่นๆ ในกลุ่มภาคีว่า กิจกรรมส่วนใหญ่ที่จัดขึ้นคือ การเสวนาเกี่ยวกับวรรณศิลป์ แต่มักจะติดตามกิจกรรมของกลุ่มภาคีผ่านทางเพจของเขา และบางครั้งมีโอกาสไปร่วมด้วยถ้าว่าง เพราะต้องเดินทางไกล แต่สมาชิกของชมรมวรรณศิลป์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จะมาร่วมกิจกรรมกับทางชมรมวรรณศิลป์ จุฬาฯ บ่อยกว่า บางครั้งชมรมวรรณศิลป์ ธรรมศาสตร์ บางครั้งเชิญสมาชิกในชมรมวรรณศิลป์ จุฬาฯ ไปสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเป็นการภายใน สำหรับกิจกรรมที่ผ่านมานั้นเคยสอบถามทางชมรมวรรณศิลป์ ธรรมศาสตร์ว่าสนใจจะเป็นเจ้าภาพร่วมในการจัดงานครั้งนี้หรือไม่ เนื่องจากวิทยากรรับเชิญส่วนหนึ่งเรียนจบจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ แต่เนื่องจากสอบถามในระยะเวลาที่กระชั้นเกินไป ทำให้เตรียมตัวไม่ทัน

การเข้าร่วมกิจกรรมทางวรรณศิลป์ขององค์กรภายนอกจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คุณกณิกเล่าว่าช่วงต้นปีที่ผ่านมาทางสำนักพิมพ์แจ่มใสติดต่อชมรมวรรณศิลป์ว่า ในช่วงนั้นใกล้วันวาเลนไทน์ และทางสำนักพิมพ์มีโครงการ "การเขียนนิยายรัก" จึงอยากทราบว่าชมรมวรรณศิลป์สนใจอยากจะให้นักเขียนของสำนักพิมพ์มาอบรมเรื่องการเขียนนิยายรักและการสร้างตัวละครหรือไม่ กิจกรรมในครั้งนั้นมีผู้สนใจเข้าร่วมประมาณ 30-40 คน ซึ่งเป็นทั้งนิสิตจุฬาฯ และนักเรียนจากโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา

คุณนัทธากล่าวว่าสมาชิกบางคนเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดโดยองค์กรภายนอกมหาวิทยาลัยเช่นกัน โดยเฉพาะกิจกรรม "ค่ายนักเขียน" และน้องใหม่ที่เพิ่งเข้ามาเป็นสมาชิกที่มาจากคณะอักษรศาสตร์กลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มที่สนใจกิจกรรมทางวรรณกรรม ซึ่งจะไปเข้าร่วมกิจกรรมในช่วงปิดเทอม น้องๆ กลุ่มนี้เข้าร่วมกิจกรรมทางวรรณกรรมมาตั้งแต่ศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นเหตุให้พวกเขารู้จักกันมาก่อนที่จะเข้ามาศึกษาที่คณะอักษรศาสตร์ด้วย นอกจากนี้ยังมีเพื่อนในชมรมฯคนหนึ่งที่เป็นนักเขียนจะไปอบรมการเขียนที่ TK Park ในช่วงปิดเทอม หรือเพื่อนบางคนที่สนใจการถ่ายภาพประกอบหนังสือ เขาก็ไปเข้าค่ายต่างๆ ด้วย

ประสบการณ์การอ่านงานวรรณกรรมในสื่อสิ่งพิมพ์

คุณกณิกเล่าว่าตนเองเคยอ่านคอลัมน์วิจารณ์มาบ้าง แต่ไม่บ่อยมาก ส่วนใหญ่จะเป็นคนที่เชื่อบทวิจารณ์ยาก จึงต้องค้นหาและคัดเลือกงานวิจารณ์จากสื่ออินเทอร์เน็ตว่ามีผู้ใดอ่านงานวิจารณ์ชิ้นใดบ้าง และจึงจะตามไปอ่านบทวิจารณ์บทนั้น ซึ่งส่วนใหญ่ก่อนที่จะเลือกตามอ่านผลงานวิจารณ์ของใครจะลองดูบทวิจารณ์ของเขามากกว่า 10 ชิ้นก่อนที่จะเลือกอ่านงานรีวิวของ

เขา เพราะโดยส่วนตัวไม่ค่อยตามอ่านงานวิจารณ์วรรณกรรมมากนัก นอกจากนี้ บางครั้งจะมีอดีตรุ่นพี่ในชมรมฯ มาแนะนำหนังสือให้สมาชิกบ้าง หรือบางครั้งพี่ๆ จะนำหนังสือมาให้น้องๆ ในชมรมฯ ด้วย

คุณนัทธากล่าวว่าส่วนใหญ่จะอ่านงานวิจารณ์ในคอลัมน์ตามนิตยสาร ซึ่งนิตยสารส่วนใหญ่จะมีสปอนเซอร์ ซึ่งสปอนเซอร์เหล่านี้ก็มีผลต่อหนังสือที่นำมาวิจารณ์ในคอลัมน์ของนิตยสารแต่ละฉบับด้วย

ทัศนะเกี่ยวกับการวิจารณ์วรรณกรรมในปัจจุบัน

คุณกณิกเห็นว่าในปัจจุบันหานักวิจารณ์วรรณกรรมที่จะวิจารณ์วรรณกรรมเฉพาะเรื่องได้ยาก เช่น หากต้องการหานักวิจารณ์เกี่ยวกับการเมืองต้องหามาจากสาขาหนึ่ง หรือหาผู้ที่จะวิจารณ์เกี่ยวกับศิลปะต้องหามาจากอีกสาขาหนึ่ง ดังนั้น เวลาที่จะติดต่อวิทยากรมาเป็นผู้นำเสวนาที่มีความรู้และความสามารถจริงๆ หาได้ยาก ส่วนกิจกรรมภายในมหาวิทยาลัยพบว่าในปัจจุบันมีกิจกรรมเป็นจำนวนมากและหลากหลาย ถ้ากิจกรรมของเราไม่สามารถกระตุ้นความสนใจให้รู้สึกว่าเป็นกิจกรรมที่พิเศษแล้ว ก็ยากที่จะมีผู้เข้าร่วมเป็นจำนวนมาก เนื่องจากทุกคนมีทางเลือกที่หลากหลายมากขึ้น ด้วยเหตุนี้ การวิจารณ์วรรณกรรมจึงเป็นเรื่องที่ยากมากในสังคมปัจจุบัน โดยส่วนตัวสนใจงานวิจารณ์ในแนวของนิทเช่ (Friedrich Nietzsche) หรือสนใจอ่านงานวิจารณ์ของอาจารย์ธเนศ วงศ์ยานนาวา

คุณนัทธาเคยอ่านงานวิจารณ์วรรณกรรมในอินเทอร์เน็ต ทำให้รู้สึกว่านักวิจารณ์ในปัจจุบันไม่ใช่บุคคลที่จะส่งผลกระทบกับหนังสือได้มากดังเช่นในอดีต แม้ว่าคำว่า “review” จะเป็นคำค้นที่ขึ้นอันดับหนึ่งใน Google เนื่องจากมีผู้รีวิว (review) เป็นจำนวนมาก จึงเป็นเรื่องยากที่จะบอกว่า “คนนี้วิจารณ์ดี” จนกว่าเราจะเป็นคนอ่านหนังสือเอง ขณะเดียวกันยังมีคำพูดของกลุ่มเพื่อนนัก (อยาก) เขียนว่า “คุณจะไม่มีทางรู้จักหนังสือได้เลยต่อให้ฟังใครเล่าให้ฟัง สุดท้ายคุณต้องไปอ่านเอง” คำพูดนี้ทำให้นึกถึงครั้งหนึ่งที่จัดงานให้คุณชมัยภร แสงกระจ่าง ในวันนั้น คุณชมัยภรเล่าว่าเคยทำงานเป็นนักวิจารณ์มาก่อน ซึ่งในสมัยนั้นอิทธิพลของนักวิจารณ์ต่อการเลือกอ่านหนังสือยังมีอยู่มาก จึงต่างจากในปัจจุบันที่มีผู้เขียนรีวิวเป็นจำนวนมาก ทำให้ต้องคัดกรองงานรีวิวมากขึ้น งานรีวิวบางชิ้นสามารถสื่อสารและเข้าถึงผู้อ่านง่าย แต่งานรีวิวบางชิ้นก็ยากที่จะเข้าถึง โดยเฉพาะงานที่ผู้เขียนนำความรู้เฉพาะทางมาเป็นแนวทางในการวิจารณ์ แม้ว่าจะบอกว่าในปัจจุบันมีผู้เขียนวิจารณ์เป็นจำนวนมาก แต่การวิจารณ์ก็จำเป็น และอยากให้คงมีบทวิจารณ์อยู่ เพราะเมื่ออ่านหนังสือเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และได้มีโอกาสกลับไปอ่านบทวิจารณ์เกี่ยวกับหนังสือเรื่องนั้น ทำให้มองเห็นบางสิ่งที่เราอ่านอาจจะมองข้ามไป หรือว่าประเด็นที่เรายังเจาะลึกไม่ถึง จึงเห็นได้ว่าบทวิจารณ์เป็นทั้งปัญหา แต่ขณะเดียวกันก็ยังเป็นสิ่งที่เรายังต้องการอยู่

ผู้ให้สัมภาษณ์: **ขจรฤทธิ์ รักษา**

ตำแหน่ง: **นักเขียน อดีตบรรณาธิการ นิตยสาร Writer (รุ่นแรก) เจ้าของสำนักพิมพ์ "บ้านหนังสือ"**

ผู้สัมภาษณ์: **กรรณิการ์ ถนอมปัญญารักษ์ อรพินท์ คำสอน สุนิสา เจริญนา**

วันที่สัมภาษณ์ **วันเสาร์ที่ 9 พฤษภาคม 2558 เวลา 10.00-11.30**

สัมภาษณ์ที่: **สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร**

ผู้ถอดเทป: **กรรณิการ์ ถนอมปัญญารักษ์**

==========

ถาม ประวัติการทำงานด้านวรรณกรรม

คุณขจรฤธิ์ คุณขจรฤทธิ์เริ่มเขียนเรื่องสั้นตีพิมพ์ในนิตยสารปี 2527 และได้รู้จักกลุ่มกับนักเขียนที่มีความสนใจด้านการเขียนอย่างจริงจัง เสี้ยวจันทร์ แรมไพร ณัฐกานต์ ลิ่มสถาพร คุณกนกพงษ์ สงสมพันธุ์ เวียง-วชิระ บัวสนธ์ เจน สงสมพันธ์ ประกายปรัชญา ทั้งนี้คุณกนกพงษ์และคุณเวียงได้ตั้งกลุ่ม "นกสีเหลือง" คุณขจรฤทธิ์เข้าร่วมกลุ่มในช่วงหลัง ทางกลุ่มได้พิมพ์หนังสือของคุณสุทธิพงษ์ ธรรมวุฒิ เสี้ยวจันทร์ แรมไพร นอกจากนี้กลุ่มนกสีเหลืองได้มีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

ถาม กิจกรรมของกลุ่มนกสีเหลืองเป็นลักษณะใด

คุณขจรฤทธิ์ *กลุ่มนกสีเหลือง*จัดกิจกรรม การเปิดตัวหนังสือ การเสวนาด้านวรรณกรรม ซึ่งกลุ่มนกสีเหลืองมีเครือข่ายนักเขียนกว้างขวาง และจากการได้เข้าร่วมกลุ่มนกสีเหลืองทำให้คุณขจรฤทธิ์เริ่มต้นทำนิตยสาร "writer" ซึ่งเป็นนิตยสารด้านวรรณกรรม โดยได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อนนักเขียน นิตยสาร "writer" เปิดตัวพร้อมกับการเปิดตัวของ*กลุ่มนกสีเหลือง* จึงทำให้นิตยสาร "writer" เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย เนื่องจากผู้เข้าร่วมงานได้บอกต่อๆ กันว่ามีหนังสือวรรณกรรมเล่มใหม่

ถาม ทำไมกลุ่มนกสีเหลืองจึงมีความคิดในการจัดกิจกรรมด้านวรรณกรรม

คุณขจรฤทธิ์ คุณขจรฤธิ์เห็นว่า นักเขียนอยู่คนเดียว คิดคนเดียวไม่ได้ จึงต้องมีการมาพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนกันเช่น ตนเองเมื่อยังอ่านหนังสือคนเดียวก็อ่านงานคุณวาณิช จรุงกิจอนันต์เป็นหลัก แต่เมื่อได้รู้จักกับเพื่อนนักเขียนเช่นคุณณัฐกานต์ที่อ่านหนังสือและมีหนังสือเป็นจำนวนมาก และได้แนะนำให้อ่านหนังสือของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ลาว คำหอม จอห์น สไตน์เบ็ค ทำให้คุณขจรฤทธิ์อ่านหนังสือขยายออกไป กลุ่มเพื่อนนักเขียนจะแนะนำให้อ่านหนังสือที่ขยายกว้างออกไปจากเดิม

ถาม การทำกิจกรรมของกลุ่มเป็นประจำมากน้อยอย่างไร

คุณขจรฤทธิ์ กิจกรรมของกลุ่มนกสีเหลืองมีทั้งที่เป็นเป็นทงการและไม่เป็นทางการ กิจกรรมไม่เป็นทางการเป็นการมาพบปะกันของสมาชิกในกลุ่มซึ่งมีเกือบจะทุกอาทิตย์ เพื่อเสวนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันภายในกลุ่มโดยมีคุณเสี้ยวจันทร์เป็นตัวเชื่อมระหว่างเพื่อน นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกเข้าร่วม ทั้งนี้คุณกนกพงษ์และคุณเวียง-วชิระ เป็นนักจัดกิจกรรมสามารถคิดกิจกรรมได้ตลอดเวลา คุณเวียง-วชิระเป็นผู้คิดโครงการ และคุณกนกพงษ์จะเป็นผู้นำมาปฏิบัติเป็นรูปธรรม ส่วนคุณขจรฤทธิ์เป็นผู้ช่วยในการจัดกิจกรรม กิจกรรมที่จัดประจำเช่น การเปิดตัวหนังสือของสมาชิกในกลุ่มซึ่งมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นจำนวนมาก

ถาม ทำไมจึงมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นจำนวนมาก

คุณขจรฤทธิ์ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนหนึ่งรู้จักกับผู้จัดงานเป็นการส่วนตัว นอกจากนี้ยังมีกลุ่มผู้ความสนใจที่มาเข้าร่วม เช่น กลุ่มผู้ติดตามกิจกรรมอย่างต่อเนื่องซึ่งนับว่าได้รับความสนใจเป็นอย่างมากในช่วงเวลานั้น

ถาม ความคิดริเริ่มในการทำนิตยสาร writer

คุณขจรฤทธิ์ คุณขจรฤทธิ์มีความคิดทำนิตยสารวรรณกรรมจากความชื่นชอบนิตยสาร “ถนนหนังสือ” ของบริษัทเคล็ดไทย ซึ่งยุติการจัดพิมพ์แล้ว โดยเห็นว่าควรทำนิตยสารในลักษณะนี้และคิดว่าการทำนิตยสารวรรณกรรมไม่ยาก เนื่องจากเป็นนิตยสารที่อยู่ได้ด้วยยอดขายหนังสือเอง ทั้งนี้คุณขจรฤทธิ์มีประสบการณ์ทำนิตยสารมาหลายเล่มและจากความช่วยเหลือของเพื่อนที่พอจะมีทุนช่วยให้ทำนิตยสาร “writer” เล่มแรกสำเร็จและได้กำไรพอสมควร

ถาม การทำนิตยสาร “writer” คอลัมน์ต่างๆ มาจากไหน

คุณขจรฤทธิ์ คอลัมน์ส่วนใหญ่เป็นการเลียนแบบมาจาก*ถนนหนังสือ* และดัดแปลงเพื่อให้เข้ากับศักยภาพขณะนั้น นอกจากนี้ยังได้นักเขียนรุ่นพี่ให้คำปรึกษา และเพื่อนนักเขียนยังให้ความช่วยเหลือทั้งแนะนำและพาไปสัมภาษณ์บุคคลต่างๆ รวมถึงช่วยเขียนคอลัมน์ต่างๆ ด้วย

ถาม คุณขจรฤทธิ์ทำนิตยสาร writer พร้อมกับการจัดกิจกรรมทางด้านวรรณกรรมด้วยเหรือไม่

คุณขจรฤทธิ์ การทำนิตยสาร writer คุณขจรฤทธิ์ทำเพียงคนเดียว แต่มีเพื่อนๆนักเขียนให้คำปรึกษาเช่น คุณจำลอง ฝั่งชลจิตร คุณแคน สาริกา คุณชาติ กอบจิตติ คุณวัฒน์ วัลยางกูร ซึ่งเป็นนักเขียนรุ่นพี่ที่คุณขจรฤทธิ์นับถือ และยังมีเพื่อนๆ นักเขียนมาช่วยเขียนคอลัมน์ ซึ่งหากมองจากภายนอกก็จะเห็นว่าเป็นกลุ่มเพื่อนนักเขียนที่ร่วมกันทำนิตยสาร writer

ถาม การรวมตัวของนักเขียนกลุ่มใหญ่ในช่วงปี 2535-2536 มีประโยชน์อย่างไรบ้าง

คุณขจรฤทธิ์ ในช่วงเวลานั้นมีการรวมตัวของนักเขียนลุ่มใหญ่ มีประโยชน์ต่อนักเขียนมากและทุกครั้งที่คุณขจรฤทธิ์เป็นวิทยากรในการอบรมการเขียนจะบอกกับผู้เข้าอบรมว่า การที่นักเขียนมารวมกลุ่มกันเป็นสิ่งที่ดีมาก เนื่องจากเป็นการส่องทาง

ให้แก่กัน ให้กำลังใจซึ่งกันและกัน ดังเช่นสุภาษิตจีนที่ว่า นกไม่มีขนคนไม่มีเพื่อนทำงานใหญ่ไม่ได้ นักเขียนเช่นเดียวกันต้องมีเพื่อน แม้ว่าในการทำงานจะเป็นการทำงานคนเดียว แต่การมีเพื่อนเพื่อที่จะแลกเปลี่ยนความคิดและข่าวสารนั้นเป็นสิ่งที่ดีมาก

ถาม กลุ่มนักเขียนที่คุณขจรฤทธิ์เป็นสมาชิก เมื่อมีการพบปะกันมีการสนทนาวิจารณ์งานของเพื่อนนักเขียนด้วยกันหรือไม่

คุณขจรฤทธิ์ เมื่อนักเขียนมาพบปะกันมีการวิจารณ์งานกันเช่น กลุ่มนักเขียน*นาคร*มีการวิพากษ์วิจารณ์งานกันอย่างรุนแรง เช่นเดียวกับกลุ่ม*นกสีเหลือง*เมื่อมีการเปิดตัวหนังสือจะให้นักวิจารณ์มาร่วมวิจารณ์หนังสือด้วย กิจกรรมการวิจารณ์หนังสือมีความเข้มข้นมากเนื่องจากเป็นการวิจารณ์ต่อหน้านักเขียน ตัวนักเขียนเองก็รับฟังการวิจารณ์ นักเขียนที่จะเปิดตัวหนังสือในที่สาธารณะเป็นนักเขียนที่เก่งเช่นคุณสุทธิพงษ์ ธรรมวุฒิ คุณกนกพงษ์ สงสมพันธุ์ คุณเสี้ยวจันทร์ แรมไพร ซึ่งเขียนเรื่องสั้นได้ดี นักวิจารณ์จึงชมเป็นส่วนใหญ่ ถึงแม้ว่าจะมีการติแต่ไม่ทำให้เสียกำลังใจ

ถาม นักเขียนและนักวิจารณ์มีความสัมพันธ์กันอย่างไร

คุณขจรฤทธิ์ นักเขียนและนักวิจารณ์อยู่ร่วมกันอย่างไม่มีปัญหา นักเขียนรุ่นพี่ไปร่วมกิจกรรมการเปิดตัวหนังสือให้กำลังใจนักเขียนรุ่นน้อง

ถาม บรรยากาศการจัดกิจกรรมวิจารณ์วรรณกรรมค่อนข้างคึกคักในช่วงเวลานั้น คุณขจรฤทธิ์ในฐานะผู้จัดทำนิตยสาร writer การวิจารณ์วรรณกรรมใน writer เป็นอย่างไรบ้าง

คุณขจรฤทธิ์ การวิจารณ์วรรณกรรมในนิตยสาร writer มีความคึกคักโดยมีอาจารย์มหาวิทยาลัยหลายท่านมาช่วยในการเขียนคอลัมน์การวิจารณ์วรรณกรรม เนื่องจากอาจารย์มหาวิทยาลัยและนักเขียนต้องการให้มีนิตยสารวรรณกรรมจึงช่วยกันทำให้เกิดสิ่งนี้ ทั้งนี้คอลัมน์วิจารณ์วรรณกรรมในนิตยสาร writer เป็นที่รู้จักในวงการวรรณกรรมในขณะนั้นซึ่งมีนักวิจารณ์เป็นอาจารย์มาเขียนวิจารณ์เช่น อาจารย์ธเนศ เวศภาร์ดา อาจารย์กอบกุล อิงคุทานนท์ อาจารย์สกุล บุญทัต อาจารย์กุสุมา รักษมณี อาจารย์รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ นิตยสาร writer มีคอลัมน์วิจารณ์วรรณกรรม 2-3 คอลัมน์ แต่ละคอลัมน์มีความยาว 3-4 หน้ากระดาษ A4 และนักเขียนรู้สึกเป็นเกียรติที่นักวิจารณ์เลือกหนังสือของตนเองมาวิจารณ์ นอกจากนี้คุณขจรฤทธิ์ได้เคยจัดกิจกรรมที่ชื่อว่า จตุรัสความคิด โดยการเชิญนักวิจารณ์ 3-4 คน มาร่วมเสวนา

ถาม การวิจารณ์วรรณกรรมในนิตยสาร writer ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างนักเขียนกับนักวิจารณ์หรือไม่

คุณขจรฤทธิ์ มีความขัดแย้งระหว่างนักเขียนกับนักวิจารณ์บ้าง นิตยสาร writer เปิดพื้นที่ให้มีการโต้ตอบกันอย่างอิสระและเข้มข้น มีกรณีนักเขียนใช้พื้นที่นิตยสาร writer โจมตีคณะกรรมการตัดสินรางวัลซีไรต์หรือสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทยด้วยถ้อยคำที่รุนแรง จนเกิดเป็นข้อขัดแย้งระหว่างนักเขียนกับกรรมการตัดสินหรือสมาคมนักเขียนฯ ซึ่งในช่วงเวลานั้นคุณขจรฤทธิ์เห็นว่าเป็นการสร้างความคึกคักและกระตุ้นวงการวรรณกรรมที่ดี แต่หากมองในปัจจุบันความขัดแย้งระหว่างนักเขียนและนักวิจารณ์จะสร้างความแตกแยกในวงการวรรณกรรมได้

ถาม นอกจากนิตยสาร writer แล้วมีนิตยสารวรรณกรรมอื่นอีกหรือไม่

คุณขจรฤทธิ์ นิตยสารช่อการะเกด

ถาม หลังจากปี 2540 การวิจารณ์วรรณกรรมลดลงหรือไม่อย่างไร

คุณขจรฤทธิ์ หลังจากหยุดทำนิตยสาร writer ในช่วงแรก การวิจารณ์วรรณกรรมในหน้านิตยสารต่างๆก็ลดลง รวมถึงนักวิจารณ์ลดน้อยอีกด้วย ซึ่งเป็นเรื่องการตลาดของนิตยสารเช่น นิตยสารแพรวที่ไม่มีคอลัมน์เรื่องสั้นเนื่องจากไม่มีผู้เขียนส่งและไม่มีเรื่องสั้นดีพอจะลงพิมพ์ได้ ส่วนหนึ่งอาจจะเกี่ยวกับหน้าโฆษณา ซึ่งปัจจุบันมีคอลัมน์การวิจารณ์ในสยามรัฐสัปดาหวิจารณ์

ถาม คอลัมน์วิจารณ์ในนิตยสาร writer ส่งผลต่อผู้อ่านหรือไม่

คุณขจรฤทธิ์ ในส่วนตัวเห็นว่าส่งผลต่อผู้อ่านและนักเขียน นักเขียนมีความภูมิใจที่อาจารย์มหาวิทยาลัยนำหนังสือตนเองมาวิจารณ์ ส่วนผู้อ่านเมื่ออาจารย์มหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงนำหนังสือมาวิจารณ์ก็จะตามไปอ่านหนังสือเล่มนั้นเช่นเดียวกัน

ถาม เช่นเดียวกับในปัจจุบันที่การวิจารณ์หนังสือโดยผู้มีชื่อเสียงจะช่วยกระตุ้นหรือเป็นกระแสให้ผู้อ่านบทวิจารณ์หรือรีวิวหนังสือตามไปอ่านหนังสือเช่นเดียวกันหรือไม่

คุณขจรฤทธิ์ คุณขจรฤทธิ์เห็นด้วยว่าการวิจารณ์หรือการแนะนำหนังสือจะช่วยกระตุ้นให้เกิดการอ่านหนังสือได้ โดยส่วนตัวปัจจุบันคุณขจรฤทธิ์ใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นพื้นที่ในการแนะนำหนังสือและอ่านบทวิจารณ์หรือแนะนำหนังสือเพื่อที่ใช้เป็นข้อมูลในการเลือกซื้อหนังสือ

ถาม การรวมตัวของนักเขียนเมื่อถึงช่วงเวลาหนึ่งก็จะแยกย้ายกันไป

คุณขจรฤทธิ์ เนื่องจากนักเขียนเมื่อมีอายุมากขึ้นก็มีหน้าที่ทั้งด้านงานและส่วนตัวพิ่มขึ้น จึงยากที่จะมาพบปะกันเป็นประจำแต่ยังมีการติดต่อกันอยู่ ทั้งความแตกต่างทางด้านความคิดด้านการเมืองที่เมื่อมีการสนทนาก็จะเกิดการกระทบกระทั่งกัน แต่หากเพื่อนนักเขียนมีงานเช่นเปิดตัวหนังสือหากมีโอกาสและเวลาก็ไปร่วมงาน เพื่อเป็นการให้กำลังใจ

ถาม การวิจารณ์วรรณกรรมในปัจจุบันในสื่อสังคมออนไลน์เช่น เฟซบุ๊ก มีการเขียนวิจารณ์หนังสือ ซึ่งเปลี่ยนรูปจากบทวิจารณ์เต็มรูปแบบเป็นการเขียนรีวิวหนังสือ คุณขจรฤทธิ์มองอย่างไร

คุณขจรฤทธิ์ โดยส่วนตัวชอบการอ่านรีวิวหนังสือในสื่อสังคมออนไลน์ เนื่องจากผู้เขียนรีวิวหนังสือเหล่านั้นมีความตั้งใจและชอบหนังสือที่อ่านจึงเขียนรีวิวหนังสือ

ถาม ในสื่อสังคมออนไลน์การเขียนรีวิวหนังสือเป็นการเขียนชื่นชมหนังสือเป็นหลัก ซึ่งต่างจากการเขียนวิจารณ์หนังสือในอดีตหรือไม่ที่มีการเขียนทั้งชมและติ

คุณขจรฤทธิ์ การวิจารณ์หนังสือในอดีตจะเลือกหนังสือดีมาวิจารณ์ โดยเฉพาะนักวิจารณ์ที่เป็นอาจารย์จะไม่เสียเวลาเลือกหนังสือที่ไม่ดีมาวิจารณ์ เช่นเดียวกับในสื่อสังคมออนไลน์ผู้เขียนรีวิวหนังสือจะต้องชอบหนังสือเล่มนั้นเป็นอย่างมากจึงเขียนรีวิวหนังสือ เนื่องจากการเขียนรีวิวหนังสือจะต้องมีการเรียบเรียง จดประโยคข้อความที่ชื่นชอบ ต้องใช้เวลาในการเขียนรีวิวและยังไม่ได้รับค่าตอบแทน การเขียนรีวิวจึงเป็นการนำเสนอหนังสือที่อ่านแล้วชอบให้กับผู้อื่น หากมีผู้สนใจตามไปอ่านก็นับว่าประสบความสำเร็จ

ถาม จากประสบการณ์การอ่านรีวิวหนังสือในสื่อสังคมออนไลน์ คุณขจรฤทธิ์เคยอ่านรีวิวหนังสือแล้วประทับใจจนต้องไปซื้อหนังสือเล่มนั้นหรือไม่

คุณขจรฤทธิ์ โดยส่วนตัวอ่านรีวิวหนังสือในหน้าเฟซบุ๊กแล้วตามไปซื้อหนังสือประจำ

ถาม ในสื่อสิ่งพิมพ์คุณขจรฤทธิ์ติดตามอ่านบทวิจารณ์หรือไม่

คุณขจรฤทธิ์ สื่อสิ่งพิมพ์ไม่มีบทวิจารณ์วรรณกรรมแล้ว แม้ว่าจะมีบทวิจารณ์วรรณกรรมในสยามรัฐสัปดาหวิจารณ์ แต่วิจารณ์หนังสือที่ตนเองอ่านแล้ว ดังนั้นในสื่อสังคมออนไลน์แนะนำหนังสือได้รวดเร็วและทันสมัยกว่า

ถาม ความสำคัญของสื่อสังคมออนไลน์กับวงวรรณกรรมเป็นอย่างไร

คุณขจรฤทธิ์ สื่อสังคมออนไลน์มีความสำคัญมาก โดยส่วนตัวทำสำนักพิมพ์*บ้านหนังสือ*ใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการดำเนินการด้วย โดยที่ไม่ต้องมีร้านหนังสือ พนักงาน และค่าใช้จ่ายอื่นๆ

ถาม แฟนเพจสำนักพิมพ์คุณขจรฤทธิ์มีกลุ่มผู้ติดตามมากน้อยอย่างไร

คุณขจรฤทธิ์ หน้าแฟนเพจของสำนักพิมพ์มีกลุ่มผู้ติดตามแฟนเพจและมีการจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างนักเขียนในสำนักพิมพ์และผู้อ่าน ทั้งนี้มีผู้ติดตามเฟซบุ๊กเข้ามาแสดงความความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือของสำนักพิมพ์และเข้ามาทักทายเป็นประจำ สำหรับสำนักพิมพ์ขนาดเล็กสื่อสังคมออนไลน์มีความสำคัญมาก เนื่องจากในการจัดพิมพ์หนังสือบางเล่มของสำนักพิมพ์มียอดขายผ่านสื่อสังคมออนไลน์มากกว่าผ่านสายส่งหนังสือ ซึ่งสำนักพิมพ์ขนาดเล็กอื่นๆ ก็ดำเนินการในลักษณะเช่นนี้เหมือนกัน

ถาม การรวมกันของกลุ่มคนในสื่อสังคมออนไลน์จะมีความยั่งยืนได้นานเท่าใด

คุณขจรฤทธิ์ ในฐานะผู้ทำสำนักพิมพ์การที่จะทำให้ผู้ติดตามแฟนเพจได้นานนั้นจะต้องมีความเชื่อใจกัน โดยเฉพาะสำนักพิมพ์จะต้องไม่เอาเปรียบผู้สั่งซื้อหนังสือผ่านสื่อสังคมออนไลน์ หากเพียงเอาเปรียบครั้งเดียวชื่อเสียงความไว้วางใจก็จะหมดในทันที

ถาม ความเปลี่ยนแปลงของการวิจารณ์ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

คุณขจรฤทธิ์ การวิจารณ์วรรณกรรมมีความเปลี่ยนแปลงมากในปัจจุบัน ซึ่งเหลือเพียงการรีวิวหนังสือในสื่อสังคมออนไลน์ การวิจารณ์เข้มข้นแบบในอดีตไม่มีแล้วเนื่องจากไม่มีพื้นที่สื่อสิ่งพิมพ์ในการเผยแพร่ ทั้งนี้การเขียนวิจารณ์เผยแพร่ในสื่อสิ่งพิมพ์ได้รับเงินตอบแทนซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญอีกประการด้วย แต่การรีวิวหนังสือในสื่อสังคมออนไลน์จึงเป็นการทำแบบสมัครใจไม่ได้รับค่าตอบแทน แต่ทำแล้วสร้างความสุขให้กับผู้เขียนเอง สำหรับวงการวรรณกรรมและการวิจารณ์วรรณกรรมต่อไปนั้น คุณขจรฤทธิ์เห็นว่าสื่อออนไลน์จะมีส่วนที่สำคัญแทนสื่อสิ่งพิมพ์

ถาม การรวมกลุ่มของ นักเขียน นักอ่าน ในสื่อสังคมออนไลน์ส่งผลดีต่อวงการวรรณกรรมมากน้อยอย่างไร มีกลุ่มวรรณกรรมใดที่น่าสนใจ

คุณขจรฤทธิ์ ปัจจุบันมีการรวมกลุ่มกันหลายกลุ่ม คุณขจรฤทธิ์ติดตามกลุ่มต่างๆ ผ่านสื่อสังคมออนไลน์แต่ไม่ได้ร่วมกิจกรรมทั้งที่อยู่บนโลกออนไลน์และการมาพบกันจริงมากนัก กลุ่มที่น่าสนใจเช่น เรื่องสั้นย่อหน้าเดียว ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้เกิดการเขียนและสร้างความหวังให้กับผู้ที่ต้องการจะเขียนงาน

ถาม ในอดีตมีความพยายามที่จะสร้างนักเขียนในลักษณะกลุ่ม เรื่องสั้นย่อหน้าเดียวหรือไม่

คุณขจรฤทธิ์ จากประสบการณ์การทำงานร่วมกับคุณกนกพงษ์และคุณเจน ซึ่งมีความตั้งใจที่จะสร้างนักเขียน ทั้งสองท่านเป็นนักคิดและทำกิจกรรมที่จะสร้างนักเขียน โดยที่คุณกนกพงษ์เห็นว่าหากไม่มีงานเขียนคุณภาพก็จะไม่มีผู้อ่านที่ดีเช่นกัน ดังนั้นเมื่อเห็นว่านักเขียนผู้ใดที่มีความสามารถก็จะติดต่อให้กำลังใจนักเขียนผู้นั้น

ถาม คุณขจรฤทธิ์ในฐานะเป็นกรรมการตัดสินรางวัลวรรณกรรมมีความเห็นต่อการวิจารณ์ของกรรมการอย่างไร

คุณขจรฤทธิ์ โดยส่วนตัวไม่ต้องการที่จะเป็นกรรมการตัดสินรางวัล แต่เมื่อได้รับการขอร้องจากพี่หรือเพื่อนนักเขียนด้วยกันจึงเข้ามาเป็นกรรมการตัดสินรางวัลวรรณกรรม ในการตัดสินกรรมการจะมีการวิพากษ์วิจารณ์ แสดงความเห็นรับฟังและโต้เถียงกันระหว่างกรรมการอย่างเข้มข้น ซึ่งหากกรรมการมีเวลามากก็ควรแนะนำงานที่ส่งเข้าประกวดเพื่อที่จะให้ผู้เขียนได้นำกลับไปปรับปรุงผลงานแต่ไม่มีเวลาเพียงพอจะทำได้

ถาม หน่วยงานหรือองค์กรที่จัดประกวดวรรณกรรม นอกจากการประกาศและมอบรางวัลแล้วสิ่งที่องค์กรต่างๆ เหล่านี่ควรทำเพิ่มเติมคืออะไร

คุณขจรฤทธิ์ คุณขจรฤทธิ์ต้องการให้มีการตีพิมพ์งานที่ได้รับรางวัลอย่างเช่น SCG จัดประกวดวรรณกรรมโดยมีเงินรางวัลสูงแต่ไม่มีการพิมพ์เป็นหนังสือเล่ม ซึ่งแตกต่างจากสำนักพิมพ์ที่จัดประกวดวรรณกรรมและมีตีพิมพ์ผลงานที่ได้รับรางวัลเช่น สำนักพิมพ์ อมรินทร์ นานมีบุ๊ก ประพันธ์สาส์น

ถาม การประกวดรางวัลวรรณกรรมจะมีการประกาศมอบรางวัลและจัดพิมพ์หนังสือ โดยส่วนตัวคุณขจรฤทธิ์เห็นว่าเป็นอย่างไร

คุณขจรฤทธิ์ โดยส่วนตัวเห็นว่าในการประกวดทางด้านวรรณกรรม คำประกาศวรรณกรรมที่ได้รางวัลเป็นการเขียนครอบคลุมเท่านั้น ตนเองไม่เห็นด้วยการเขียนคำประกาศที่กล่าวเพียงว่า เนื้อเรื่องดี ภาษาดี โครงเรื่องดี มีความคิดสร้างสรรค์ เป็นการประกาศแบบคลุมรวม ทั้งนี้กรรมการตัดสินอาจจะไม่มีเวลาในการเขียนคำประกาศ และเพื่อป้องกันไม่ให้นักเขียนโจมตีกรรมการภายหลังได้

ถาม การจัดประกวดวรรณกรรมสามารถสร้างนักเขียนได้หรือไม่อย่างไร

คุณขจรฤทธิ์ เชื่อมั่นว่าการประกวดสามารถสร้างนักเขียนได้อย่างแน่นอน เนื่องจากเป็นการค้นหานักเขียนผู้มีความสามารถ เพราะในการประกวดแต่ละครั้งมีผู้ส่งงานเข้าประกวดจำนวนมากจึงสามารถค้นหานักเขียนผู้มีความสามารถโดดเด่นได้เช่น นธี ศศิวิมล ภาณุ ตรัยเวท คามิน คมนีย์ ล้วนผ่านการประกวดทั้งนั้น

ถาม กิจกรรมที่กล่าวมาเป็นการสร้างนักเขียน แต่ยังไม่มีกิจกรรมสร้างนักอ่าน

คุณขจรฤทธิ์ คุณขจรฤทธิ์มีความคิดเรื่องการสร้างนักอ่านเพราะส่วนตัวทำสำนักพิมพ์ การสร้างนักอ่านจึงมีความสำคัญ วิธีการส่วนตัวคือ การให้ สำนักพิมพ์บ้านหนังสือพิมพ์หนังสือที่เกี่ยวกับธรรมชาติป่าไม้เป็นหลัก เมื่อเดินทางไปที่ต่างๆ เช่นป่าไม้ โรงเรียนต่างจังหวัด จะนำหนังสือของสำนักพิมพ์ไปมอบให้ด้วย ซึ่งเป็นความคิดจากคุณชาติ กอบจิตติ เมื่อยังไม่ได้เป็นนักเขียนที่ได้รับรางวัลซีไรต์ เมื่อหนังสือที่พิมพ์จำหน่ายเหลือก็จะนำไปมอบให้กับโรงเรียนต่างๆ เมื่อทำเช่นนี้มาเป็นเวลานานทำให้ได้รับผลกลับมายังตนเอง คือเป็นที่รู้จักและสามารถที่จะสร้างฐานะของตนเองได้จากการทำหนังสือ

ผู้ให้สัมภาษณ์ : ผศ. ดร. ธัญญา สังขพันธานนท์

ตำแหน่ง : นักเขียน อาจารย์ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และผู้ก่อตั้ง "ค่ายวรรณกรรมสัญจร"

ผู้สัมภาษณ์ : กรรณิการ์ ถนอมปัญญารักษ์ สุณิสา เจริญนา และ อรพินท์ คำสอน

วันที่สัมภาษณ์ : วันที่ 26 พฤษภาคม 2558 เวลา 10.30-12.00 น.

สัมภาษณ์ที่: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ผู้ถอดเทป : อรพินท์ คำสอน

==========

ประวัติส่วนตัว

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธัญญา สังขพันธานนท์ เล่าถึงประสบการณ์ทางวรรณศิลป์ของตนว่าเริ่มต้นจากการเขียนและการอ่าน อีกส่วนหนึ่งคือขณะที่ศึกษาในระดับปริญญาโท ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "พัฒนาการของการวิจารณ์วรรณกรรมไทยในรอบศตวรรษ" คือในรอบ 100 ปี ซึ่งเริ่มเก็บข้อมูลมาตั้งแต่รัชกาลที่ 5 – พ.ศ. 2519 ศึกษาในเชิงพัฒนาการการวิจารณ์ที่เป็นลายลักษณ์ และลักษณะของการวิจารณ์ว่า มีการเคลื่อนไหวอย่างไรในแต่ละช่วง และมีแนวทางในการวิจารณ์อย่างไร นับเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการวิจารณ์อย่างเอาจริงเอาจัง หลังจากนั้นมาก็ไม่ได้ทำต่อ อาจจะมีเขียนบทความวิจารณ์บ้าง แต่ไม่มากนัก จนใน พ.ศ. 2533 ได้มาเป็นอาจารย์สอนวิชาวรรณกรรมวิจารณ์ที่มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ในตอนนั้นยังเป็นมหาวิทยาลัยศรีนครินทวิโรฒ วิทยาเขตมหาสารคาม ซึ่งยังมีคณะวิชาแค่ 2-3 คณะ และมีนักศึกษาไม่มากนัก

ประวัติความเป็นมาของการทำ "ค่ายวรรณกรรมสัญจร"

อาจารย์ธัญญาเล่าว่า "ค่ายวรรณกรรมสัญจร" เกิดขึ้นจากการสอนวิชาวรรณกรรมวิจารณ์ ในขณะนั้นยังเป็นมหาวิทยาลัยศรีนครินทวิโรฒ วิทยาเขตมหาสารคาม ที่นี่ยังเงียบๆ ทำให้อยากให้นักศึกษามีกิจกรรมอะไรบ้าง จึงจัดกิจกรรมเสริมในวิชาเรียน โดยพานักศึกษาทั้งหมดที่เรียนวิชานี้ออกไปนอกสถานที่ ครั้งแรกไปที่น้ำตกตาดโตน จังหวัดชัยภูมิ ได้เชิญคุณชมัยภร แสงกระจ่าง ซึ่งในขณะนั้นยังเขียนวิจารณ์โดยใช้นามปากกว่า "ไพลิน รุ้งรัตน์" และนักเขียนอีก 2-3 คน ที่จำได้คือ คุณกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ ในขณะนั้นยังไม่มีชื่อเสียงมากนัก ไปสนทนากันเรื่องหนังสือทั้งคืน ผู้ใดง่วงก็ไปนอนก่อน ผู้ใดยังสนใจอยู่จะมานั่งคุยกันต่อ ในช่วงแรกเป็นการสนทนากันเรื่องหนังสือเพียงอย่างเดียว ซึ่งเป็นเหมือนการวิจารณ์ เพราะมีการให้หลักการแต่ยังไม่มีการเขียน กิจกรรมในลักษณะนี้จัดติดต่อกันมาเรื่อยๆ ประมาณ 4-5 ปี ซึ่งทุกครั้งที่จัดกิจกรรมจะไม่จัดในมหาวิทยาลัย แต่จะออกไปจัดที่อุทยานแห่งชาติต่างๆ พบว่านักศึกษายังสนใจอยู่ จึงขยายระยะเวลาในการจัดกิจกรรมออกไปเป็น 3 วัน 2 คืน ได้เชิญนักเขียน ส่วนใหญ่เป็นกวีและนักเขียนที่ได้รับรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน หรือรางวัลซีไรต์ มาร่วม

กิจกรรมปีละ 4-5 คน และมีนักศึกษาเข้าร่วมประมาณกว่าร้อยคน ซึ่งเป็นนักศึกษาที่เรียนในรายวิชาวรรณกรรมวิจารณ์ โดยจะบอกว่าขณะที่เรียน 4 ปีอย่างน้อยขอให้เข้าร่วมกิจกรรมนี้หนึ่งครั้ง นอกจากนั้นจะเป็นนักศึกษาจากคณะต่างๆ ในมหาวิทยาลัยแห่งนี้

ในการจัดกิจกรรมนี้ อาจารย์ธัญญามีจุดประสงค์เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ทางวรรณกรรมนอกเหนือจากที่เรียนในห้อง โดยเชิญนักเขียนมาเล่าประสบการณ์และอภิปราย เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ การสร้างแรงบันดาลใจเป็นสิ่งที่สำคัญ เพราะเมื่อใดก็ตามที่เกิดแรงบันดาลใจแล้ว พวกเขาจะไปขวนขวายหางานวรรณกรรมต่างๆ มาอ่านด้วยตนเอง ในช่วงต่อมาเริ่มมีการฝึกเขียน กิจกรรมส่วนใหญ่จะจัดในช่วงกลางคืน ซึ่งจะมีการแบ่งกลุ่มเป็น กวี เรื่องสั้น และ นวนิยาย มีนักเขียนเป็นวิทยากรประจำกลุ่ม ในตอนกลางคืนจะมีการสนทนากันในกลุ่มย่อยเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ ช่วงเช้าวันต่อมาเป็นกิจกรรมเดินป่า ซึ่งเจ้าหน้าที่อุทยานเป็นผู้นำและให้ความรู้ต่างๆ ขณะเดินป่าถือเป็นการหาแรงบันดาลใจมาเขียน จากนั้นปล่อยให้ทุกคนกลับไปเขียน เมื่อเขียนเสร็จให้ทุกคนส่งงานช่วงเย็นวันนี้ ในตอนกลางคืนจะให้วิทยากรวิจารณ์ผลงานที่ส่ง งานเขียนทุกชิ้นจะได้รับการวิจารณ์จากวิทยากร ค่ายวรรณกรรมสัญจรนี้นับเป็นต้นแบบการทำค่ายวรรณกรรม / ค่ายนักเขียนทั้งหลายที่จัดขึ้นในช่วงต่อมา นอกจากนี้ยังมีการคัดเลือกงานเขียนดีเด่นประจำค่าย

ค่ายวรรณกรรมสัญจรได้จัดกิจกรรมในลักษณะนี้ต่อเนื่องมา 22 ปี ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าไปจัดค่ายในอุทยานแห่งชาติทุกแห่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือครบหมดแล้ว บางแห่งก็ไป 2-3 ครั้ง และบางครั้งก็ไปจัดที่อุทยานแห่งชาติในภาคอื่นด้วย เช่นที่อุทยานแห่งชาติที่เขาค้อ เพชรบูรณ์ ครั้งล่าสุดเพิ่งจัดไปเมื่อเดือน ก.พ. 2558 ที่เขาแผงม้า ในการจัดกิจกรรมในช่วงหลังๆ นักศึกษาที่ไปต้องออกค่าอาหารและค่าเดินทางกันเอง จึงไม่ได้บังคับ เพราะมีงบประมาณในการจัดงานที่ได้จากภาควิชาฯ จำนวนหนึ่ง แต่เนื่องจากค่ายมีวิทยากรเข้าร่วมเป็นจำนวนมาก จึงนำงบประมาณที่ได้ใช้เป็นค่าตอบแทนวิทยากร ในช่วงหลังได้เข้าร่วมกับชมรมวรรณศิลป์ ซึ่งอาจารย์ธัญญาได้สอนสมาชิกชมรมทำค่าย จากนั้นสมาชิกชมรมวรรณศิลป์จะรับเป็นผู้จัดกิจกรรมค่ายวรรณกรรมสัญจรต่อไป ซึ่งสมาชิกในชมรมจะมีการถ่ายทอดขั้นตอนการทำงานกันเองระหว่างรุ่นสู่รุ่น โดยจะมีการตั้งกรรมการรุ่น ในการจัดค่ายวรรณกรรมสัญจรนั้น อาจารย์ธัญญายอมรับว่าในช่วงแรกๆ ตนเองต้องทำงานหนัก แต่สบายขึ้นหลังจากที่ร่วมกับชมรมวรรณศิลป์ สมาชิกชมรมร่วมกันทำงาน ซึ่งโดยส่วนตัวจะประสานงานกับนักเขียนให้ และในส่วนการเชิญนักเขียนในรุ่นหลังๆ ไม่ยาก เนื่องจากนักเขียนแทบทุกคนอยากจะมาเข้าร่วม เพราะนักเขียนสนุกที่จะได้พบกัน จึงพบว่านักเขียนบางคนมาร่วมเป็นวิทยากรทุกปี หรือบางคนจะงอนหากไม่ได้รับเชิญ หรือนักเขียนบางคนบอกว่าปีใดไม่เชิญก็จะมา เช่น คุณพินิจ นิลรัตน์ มาร่วมงานทุกปี

กิจกรรมของ “ค่ายวรรณกรรมสัญจร” ที่สำคัญมี 2 อย่าง คือ การเขียนกับการวิจารณ์ ส่วนกิจกรรมอื่นๆ ถือว่าเป็นกิจกรรมเสริม เช่น การฟังประสบการณ์ในการเขียนของนักเขียนแต่ละคนในแต่ละปีที่เชิญมา การปาฐกถาโดยนักเขียนอาวุโส ซึ่งจะกล่าวถึงคนหนุ่มสาวและวรรณกรรม และการเสวนากลุ่มย่อยตามประเภทวรรณกรรมที่สนใจ ซึ่งผู้เข้าร่วมกิจกรรมจะได้สนทนากับนักเขียนที่เป็นวิทยากรประจำกลุ่มอย่างไม่เป็นทางการ เป็นการเปิดโอกาสให้ซักถามข้อสงสัยต่างๆ ในการเขียนจากวิทยากร ระยะเวลาในการสนทนาประมาณ 2 ชั่วโมงคือ 23.00-01.00 น. และในช่วงเช้าวันต่อมาก็ยังเปิดให้สนทนากันต่อด้วย

อาจารย์ธัญญาเห็นว่าการวิจารณ์ถือเป็นหัวใจสำคัญของกิจกรรมนี้ จึงเน้นเป็นพิเศษ หลังจากที่ส่งงานเขียนแล้ว ซึ่งจะมีผู้ส่งประมาณร้อยละ 80-90 ผู้ที่ไม่ได้เขียนส่วนหนึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ที่ต้องดูแลในเรื่องการจัดการต่างๆ จึงไม่มีเวลาเขียน แต่ส่วนใหญ่จะเขียนส่ง ซึ่งคุณภาพของงานเขียนนั้นต้องพิจารณากันต่อไป เมื่อถึงช่วงของการวิจารณ์จะเน้นให้ทุกคนมานั่งฟัง ซึ่งการวิจารณ์จะเริ่มตั้งแต่คืนที่ 2 ของกิจกรรม หลังจากที่ส่งงานและวิทยากรมีโอกาสได้อ่านสัก 2-3 ชั่วโมงแล้ว ในการวิจารณ์รอบแรกจะเป็นการวิจารณ์ในภาพรวม โดยแบ่งเป็นกลุ่ม เช่น กลุ่มเรื่องสั้นมีเรื่องสั้นประมาณ 20 ชิ้น วิทยากรจะวิจารณ์ในภาพรวม การวิจารณ์ในช่วงนี้น่าสนใจ เนื่องจากขณะที่วิจารณ์ในแง่มุมต่างๆ เช่น องค์ประกอบ การวางโครงเรื่อง การดำเนินเรื่อง ความสมเหตุสมผล ภาษา ความน่าสนใจ วิทยากรก็จะให้ความรู้ไปพร้อมกันด้วย หากนั่งฟัง แม้ว่าจะอยู่กลุ่มอื่นก็จะได้ความรู้ไปด้วย ขณะเดียวกันจะได้ทราบด้วยว่าเรื่องสั้นที่ดีเป็นอย่างไร บทกวีที่ดีเป็นอย่างไร เพราะขณะที่วิจารณ์ วิทยากรจะชี้ให้เห็นจุดเด่นของงานเป็นอย่างไร จุดด้อยของงานเป็นอย่างไร ซึ่งถือว่าเป็นการวิจารณ์ภาคปฏิบัติ บางครั้งอาจเป็นการต่อยอดจากการเรียนวิชา “วรรณกรรมวิจารณ์” ซึ่งข้อวิจารณ์ที่วิทยากรชี้ให้เห็นอาจตรงกับที่เคยเรียนมา และการได้รับข้อวิจารณ์โดยตรงจากวิทยากรจะช่วยให้พวกเขามีประสบการณ์ที่เกี่ยวกับการวิจารณ์เพิ่มขึ้น ต่อมาในช่วงเช้าวันที่ 3 ของกิจกรรมยังมีเวลาให้วิทยากรวิจารณ์ผลงานเป็นรายบุคคล และจะส่งงานคืนให้ ขณะที่วิจารณ์นอกจากเจ้าของผลงานเขียนจะได้ประโยชน์จากข้อวิจารณ์ของวิทยากรที่วิจารณ์งานของตนแล้ว เพื่อนๆ ที่ร่วมฟังจะได้ประโยชน์ด้วย การวิจารณ์จึงนับว่าเป็นหัวใจของการสอนการเขียนที่ขาดไม่ได้

ในปัจจุบันได้มีการกำหนดว่าจะรับผู้สมัครเข้าร่วม “ค่ายวรรณกรรมสัญจร” ครั้งละไม่เกิน 200 คน แต่โดยปกติจะมีผู้เข้าร่วมเกินกว่า 150 คนทุกปี เหตุผลหนึ่งที่ทำให้มีผู้สนใจติดตามและเข้าร่วมกิจกรรมนี้เนื่องจาก “ค่ายวรรณกรรมสัญจร” มีประวัติศาสตร์ของตนแล้ว เมื่อนักศึกษาใหม่ชั้นปีที่ 1 เข้ามาเรียน รุ่นพี่ทั้งเป็นรุ่นพี่วิชาเอกภาษาไทยและรุ่นพี่ชมรมวรรณศิลป์จะเล่าประวัติของค่ายนี้ให้รุ่นน้องฟัง จึงทำให้รุ่นน้องสนใจที่จะเข้าร่วมส่วนหนึ่ง นอกนี้ยังพบว่าขณะนี้มีเพลงประจำค่ายประมาณ 4-5 เพลง ซึ่งผู้ที่มาเข้าค่ายจะต้องร้องให้ได้ และเพลงเหล่านี้รุ่นพี่ที่เคยเข้าร่วมค่ายได้แต่งเอาไว้ ทั้งนี้ อาจารย์ธัญญาได้นำเพลงที่แต่งไว้เหล่านี้ให้ผู้ที่แต่งเพลงได้ทำเพลงเดโมเอาไว้ ขณะเดียวกันยังมีเสื้อยืดประจำค่ายทุกปี ซึ่งรุ่นพี่จะออกแบบ และทำคำขวัญหรือสโลแกนประจำปี นอกจากนี้ยังมีการทำหนังสือค่ายแจกเป็นประจำทุกปี เนื้อหาประกอบด้วยสโลแกนประจำปี ประวัติวรรณกรรมสัญจรในแต่ละปี ซึ่งอาจารย์ธัญญาเขียนเองในช่วงแรกๆ ประมาณ 10 กว่าครั้ง แต่ต่อมามีตัวแทนของแต่ละรุ่นเป็นผู้รับผิดชอบเขียน พบว่าประวัติค่ายในแต่ละปีนั้นมีการลอกกันจนบางครั้งทำให้ พ.ศ. ของการจัดค่ายผิดเพี้ยนไป ซึ่งคุณพินิจได้ตรวจทานแก้ไขให้ถูกต้องแล้ว อาจสรุปได้ว่า “ค่ายวรรณกรรมสัญจร” กลายเป็นองค์ประกอบสำคัญของนักศึกษา สาขาวิชาภาษาไทย และสาขาวิชาภาษาเพื่อการสร้างสรรค์งานสิ่งพิมพ์ (เป็นสาขาที่เรียนเพื่อเขียนและทำหนังสือ) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และนักศึกษาจากคณะอื่นๆ ของมหาวิทยาลัยมหาสารคามไปแล้ว

ผลตอบรับการจัดกิจกรรม “ค่ายวรรณกรรมสัญจร” นั้น อาจารย์ธัญญาเห็นว่าในช่วง 5 ปีแรกที่จัดยังมีปัญหา นักเขียนไม่เข้าร่วม เพราะสถานที่จัดกิจกรรมอยู่ไกล ส่วนใหญ่ไม่ได้จัดที่มหาสารคาม แต่จัดในที่ไกลออกไป เช่น นาแห้ว กว่าจะดินทางไปถึงก็ประมาณ 21.00 น. บางครั้งการเดินทางก็น่ากลัวอันตรายเช่นกัน ต่อมากลับพบว่าค่ายนี้ประสบความสำเร็จมาก มีคนกล่าวถึงในวงกว้างทั้งในและนอกมหาวิทยาลัย มีคนเฝ้ารอ และใครๆ ก็อยากมาเข้าร่วม สำหรับนักศึกษาในมหาวิทยาลัยพบว่ามีนักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมมีหลายแบบ ส่วนหนึ่งที่ไปร่วมกิจกรรมเพราะอยากสนุก ได้ออกไปนอกสถานที่ ปีนี้ไปเขาแผงม้า ไปดู

กระทิง ปีก่อนไปภูหลวง ขึ้นไปข้างบนสูงมาก ตอนนี้ไม่สามารถไปจัดที่เขาใหญ่ได้แล้ว เพราะเขาใหญ่กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวไปแล้ว และบางที่หากต้องแยกกันอยู่ก็จะไม่ไป เพราะต้องการให้ทุกคนอยู่รวมกัน ทั้งนี้เชื่อว่าหากจัดกิจรรมนี้ในมหาวิทยาลัยจะมีนักศึกษาเข้าร่วมน้อยกว่านี้มาก ในปีหลังๆ จะพบว่านักศึกษาจะเฝ้ารอ นักศึกษาบางคนเรียน 4 ปีก็ไปครบทั้ง 4 ปี และมีศิษย์เก่าบางคนที่เรียนจบไปแล้วยังกลับมาร่วมกิจกรรมนี้ทุกปีเพื่อมาทำสถิติ และยังมาฝึกเขียนอยู่ตลอด แม้ว่าจะมาพบกับวิทยากรหน้าเดิมๆ เขาก็ยังอยากร่วมอยู่ แต่นักศึกษาปีที่ 1 ที่ไปก็ยังไม่รู้อะไร สิ่งที่ได้ส่วนหนึ่งคือแรงบันดาลใจ อย่างน้อยได้รู้จักนักเขียน รู้จักงานเขียน นอกเหนือจากสิ่งที่เรียน

แต่ถ้าพิจารณามาจนถึงบัดนี้พบว่ามีศิษย์หลายคนที่ได้แรงบันดาลใจและเติบโตมาจากค่ายนี้ ในระหว่างเรียนเขายังไม่โดดเด่น แต่เมื่อเรียนจบไปได้ไปทำงานในแวดวงหนังสือ บางคนก็หันมาเขียนหนังสือ ซึ่งมีศิษย์ที่ผ่านค่ายนี้เป็นนักเขียนหลายสิบคน บางคนได้รับรางวัลประกวดงานวรรณกรรมต่างๆ เช่น รางวัลเซเว่น บุ๊ก อะวอร์ด รางวัลนายอินทร์อะวอร์ด และทุกปีศิษย์เก่าเหล่านี้จะกลับมาร่วมงานค่ายด้วย ดังนั้นจึงเห็นว่านอกจากนักศึกษารุ่นปัจจุบันแล้ว ยังมีศิษย์เก่าจากค่ายรุ่นต่างๆ กลับมาร่วมงานเป็นประจำทุกปี จนดูเหมือนว่าเป็นการรวมกลุ่มผู้เคยเข้าร่วมค่ายวรรณกรรมสัญจร ปีหนึ่งๆ จะมีศิษย์เก่ากลับมาร่วมงานไม่ต่ำกว่าปีละ 20 คน ซึ่งช่วยสร้างบรรยากาศที่สนุกสนาน

อาจารย์ธัญญากล่าวว่าจะเกษียณในปีหน้า (2559) จึงคิดว่าจะหยุดทำ “ค่ายวรรณกรรมสัญจร” ซึ่งถ้าเลิกจัดก็คงจะเงียบไป และนักศึกษารุ่นหลังก็คงจะไม่ได้ประสบการณ์เช่นนี้ แต่ขณะนี้ศิษย์บอกว่าจะร่วมมือกับชมรมวรรณศิลป์เพื่อจัดทำค่ายต่อไป เพราะไม่อยากให้กิจกรรมนี้หายไป แต่อาจจะลดขนาดให้เล็กลง ทั้งนี้ได้เริ่มตั้งกองทุน “ก่อกองทราย” เพื่อระดมทุนในการจัดกิจกรรมนี้ต่อไป อาจารย์ธัญญาจึงช่วยระดมทุนด้วย โดยนำผลงานบทกวีของตนที่ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่มาให้จัดทำรวมเล่มเพื่อขายหารายได้เข้ากองทุน นอกจากนี้ยังมีรุ่นพี่บางคนช่วยระดมทุนด้วย เช่น มนตรี อุดมพงศ์ ซึ่งเคยเป็นประธานค่ายและประธานชมรมวรรณศิลป์ อาจารย์ธัญญายังได้บอกกับบรรดาศิษย์ว่า เมื่อเกษียณจะไม่ทำ “ค่ายวรรณกรรมสัญจร” ต่อแล้ว จึงเสนอว่าอาจจะเปลี่ยนรูปแบบของค่ายเป็น “ค่ายการอ่านวรรณกรรม” โดยให้แต่ละคนที่เข้าร่วมกิจกรรมอ่านหนังสือมาคนละ 1 เล่ม และมานั่งสนทนากัน นี่คือการวิจารณ์ เพราะถ้ามุ่งแต่ทำค่ายการเขียน โดยที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมไม่มีฐานการอ่านมาก่อน พวกเขาจะเขียนได้อย่างไร นี่น่าจะเป็นประเด็นหรือแนวโน้มที่จะต้องทำ ซึ่งเคยนำโครงการนี้มาเสนอกับนักศึกษามาก่อนแล้วว่า ตอนกลางวันจะไปผูกแปลนอนอ่านหนังสือในป่า แต่ละคนจะอ่านหนังสือโดยไม่คุยกันเลย พอตกกลางคืนค่อยมาคุยกัน ปรากฏว่านักศึกษาชอบ แต่โครงการที่คิดไว้นี้ก็ยังไม่ได้ทำจนบัดนี้

“ค่ายวรรณกรรมสัญจร” กับการสร้างและเชื่อมโยงเครือข่าย

อาจารย์ธัญญาเล่าว่า ค่ายวรรณกรรมสัญจรก่อให้เกิดเครือข่ายในหลายระดับ ซึ่งไม่ได้เป็นการจัดตั้ง แต่เป็นไปโดยธรรมชาติ มีลักษณะเป็นการแตกหน่อออกผลออกไป ไม่ว่าจะเป็นเครือข่ายกับมหาวิทยาลัยอื่น จะเห็นได้ว่า “ค่ายวรรณกรรมสัญจร” จะมีนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยอื่น ๆ เข้ามาร่วมด้วย เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏ ที่อยู่ใกล้ๆ ซึ่งมีโควตาให้ประมาณ 10-20 คน และบางปีก็มีผู้เข้าร่วมมากกว่าที่กำหนดไว้ เครือข่ายเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นศิษย์ของอาจารย์ธัญญา ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าศิษย์ได้ทำงานเป็นอาจารย์สอนภาษาไทยในมหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเกือบทุกแห่ง เช่น สกลนคร บุรีรัมย์

มหาสารคาม ศรีสะเกษ ในช่วงแรกที่เพิ่งเป็นอาจารย์ใหม่ยังไม่มีกำลังที่จะจัดกิจกรรมเอง แต่เห็นว่า “ค่ายวรรณกรรมสัญจร” เป็นกิจกรรมที่ดีจึงนำนักศึกษามาร่วม ซึ่งมาร่วมทุกปี และปีนี้มีมาเพิ่มอีก 2-3 สถาบัน บางครั้งเชิญไปยังสถาบันการศึกษาต่างๆ เช่นมหาวิทยาลัยขอนแก่นมาเข้าร่วมด้วย

นอกจากนี้ยังมีเครือข่ายศิษย์เก่าของค่าย เช่น พรชัย แสนยะมูล หรือ “กุดจี่” สนใจและเคยอยู่ในชมรมวรรณศิลป์ ซึ่งปีหนึ่งได้ขอมาเข้าร่วมค่ายวรรณกรรมสัญจร เมื่อกลับไปได้แรงบันดาลใจไปเป็นจำนวนมาก อีกทั้งยังมีกลุ่มศิษย์ที่สอนโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือหลายแห่ง ซึ่งอาจารย์บางคนจัดกิจกรรมในลักษณะเดียวกัน แต่อาจจะยังไม่จัดเต็มรูปแบบอย่าง “ค่ายวรรณกรรมสัญจร” อาทิการจัดประกวดงานเขียน เช่น โรงเรียนบรบือ มีศิษย์เก่าที่จบปริญญาโทไปเป็นอาจารย์ได้จัดกิจรรมต่อเนื่องมาประมาณ 4-5 ปี ทั้งการจัดประกวดผลงานของนักเรียน งานที่ได้รับรางวัลก็จัดทำออกมาเป็นหนังสือรวมผลงานของนักเรียน ซึ่งตั้งชื่อว่าเป็นรางวัล “เหลืองปิติยาธร” ขณะเดียวกันยังมีการทำ “ค่าย” โดยการเชิญนักเขียนในท้องถิ่น เช่น สมาคมนักเขียนภาคอีสานไปช่วย นักเขียนเหล่านี้ก่อให้เกิดเครือข่ายของนักเขียนขึ้น และบางครั้งยังมีเครือข่ายของวิทยากรในค่ายไปร่วมด้วย เช่น บางครั้งอาจารย์ธัญญาไปช่วยด้วย การจัดกิกจรรมในลักษณะนี้มีหลายแห่งที่จัด เช่น ที่เชียงคาน สโมสรนักเขียนภาคอีสาน จะเห็นได้ว่าเครือข่ายต่างๆ ที่เกิดขึ้นเหล่านี้รู้จักกันหมด ซึ่งยังมีการติดต่อ เชื่อมโยง และจัดกิจกรรมระหว่างกันด้วย

ทั้งนี้จะเห็นว่าสมาชิกที่เข้าร่วมค่ายทุกคนมีโอกาสได้รู้จักนักเขียน ซึ่งนักเขียนบางคนสมาชิกค่ายทุกคนรู้จักหมด คือ คุณพินิจ นิลรัตน์ ถือเป็นขวัญใจของสมาชิกค่าย เช่น บางครั้งเมื่อได้รับมอบหมายให้ทำรายงาน สมาชิกค่ายเหล่านี้ติดต่อขอความช่วยเหลือจากคุณพินิจเป็นการส่วนตัวด้วย ทั้งนี้ เมื่อมีสื่อสังคมทำให้เครือข่ายเหล่านี้ติดต่อกันได้สะดวกและง่ายขึ้น เพราะรู้จักกันหมด บางครั้งสมาชิกในค่ายติดต่อขอคำแนะนำและความช่วยเหลือจากวิทยากรเป็นการส่วนตัว เช่น ขอนัดสัมภาษณ์ หรือสอบถามสถานที่ฝึกงาน หรือบางคนที่เรียนจบไปแล้วยังทำงานในแวดวงหนังสือก็ยังคงติดต่อกับเครือข่ายนี้อยู่ อย่างไรก็ดีอาจารย์ธัญญาเห็นว่า “ค่ายวรรณกรรมวิจารณ์” มีความสำคัญ เพราะกระตุ้นให้ผู้ที่มีโอกาสเข้าร่วมเกิดความรัก และเมื่อเห็นตัวอย่างก็นำไปทำต่อ จนดูเหมือนว่าเป็นการแตกแขนงออกไป

ความคิดเห็นเกี่ยวกับค่าย/การอบรมการเขียนในยุคปัจจุบัน

อาจารย์ธัญญาเห็นว่าค่ายนักเขียนหรือการอบรมการเขียนในปัจจุบันมีเป็นจำนวนมาก จนอาจกล่าวได้ว่ามากเสียจนทำให้นักเขียนที่เป็นวิทยากรอบรมจะไม่มีเวลาเขียนหนังสือแล้ว ซึ่งโดยส่วนตัวเคยไปร่วมเป็นวิทยากรหลายแห่ง เช่น ค่ายของมูลนิธิครูสลา คุณวุฒิ ที่จัดอย่างต่อเนื่องทุกปี ปีละครั้งถึงสองครั้ง โดยจัดกิจกรรมกับนักเรียนในโรงเรียนต่างๆ แต่ในปัจจุบันเน้นทางด้านเพลงมากกว่างานวรรณกรรม ทั้งนี้ อาจารย์ธัญญาเห็นว่า นักเรียนอาจจะไม่ได้อะไรมากนัก เนื่องจากลักษณะของกิจกรรมแบ่งเป็นการวนฐาน ซึ่งนักเรียนต้องเปลี่ยนฐานทุกๆ 30 นาที ซึ่งเวลาน้อยเกินกว่าที่จะเรียนรู้ได้ทัน ดังนั้น นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมของค่ายนี้อาจจะได้เนื้อหาสาระและความรู้จากการบรรยายและการอภิปรายของวิทยากร แต่จะขาดการฝึกทักษะในการเขียน ขณะเดียวกันเด็กที่เข้าร่วมมีพื้นฐานที่หลากหลาย บางคนสนใจเอง บางคนไม่ได้สนใจ แต่ถูกครูเกณฑ์มา

ประสบการณ์การสอนวรรณกรรมวิจารณ์

อาจารย์ธัญญากล่าวว่า นักศึกษาที่เรียนวิชาเอกภาษาไทยของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคามมิใช่เด็กเรียนเก่ง และส่วนใหญ่ไม่ได้เลือกคณะนี้เป็นอันดับหนึ่งในการสอบเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา เพราะเด็กที่เรียนเก่งและอยากเป็นครูจะเลือกเรียนคณะศึกษาศาสตร์ ดังนั้น นักศึกษาส่วนใหญ่ที่เข้ามาเรียนจึงไม่ค่อยมีพื้นฐานการอ่านมากนัก จำเป็นต้องสอนใหม่ทั้งหมด ซึ่งอาจารย์ในหลักสูตรต่างก็สอนอย่างเข้มข้น เมื่อฐานการอ่านอ่อนแอ การวิจารณ์จึงเป็นเรื่องยาก เพราะการวิจารณ์เป็นทักษะที่ต้องสั่งสม สังเกตได้ว่าอาจารย์ผู้สอนภาษาไทยทุกคนเรียนการวิจารณ์วรรณกรรมมาแล้ว แต่แทบจะไม่มีผู้ใดเขียนวิจารณ์เลย คิดเป็นสัดส่วนประมาณอาจารย์ 100 คน เขียนวิจารณ์ 5 คน หรืออาจจะไม่ถึงด้วยซ้ำไป นอกจากนี้ยังพบว่านักศึกษาที่เรียนระดับปริญญาโทเรียนการวิจารณ์วรรณกรรมอยู่แล้ว ก็ไม่มีผู้ใดเขียนบทวิจารณ์เช่นกัน และนักวิชาการในมหาวิทยาลัยที่เขียนบทวิจารณ์มีน้อย พอหมดรุ่นศาสตราจารย์ ดร. รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ รศ. ดร. สรณัฐ ไตลังคะ ก็ไม่ค่อยมี จะเห็นก็แต่เพียงผลงานของ รศ. นัทธนัย ประสานนาม แต่ก็เป็นการเขียนเชิงวิชาการ ซึ่งมิใช่การเขียนบทวิจารณ์ทั่วไป ผู้ที่ยังเขียนวิจารณ์อยู่ขณะนี้คือ คุณจรูญพร ปรปักษ์ประลัย ซึ่งมีทฤษฎีน้อยมาก หรือมีผู้เขียนแต่ไม่มีพื้นที่เผยแพร่ ซึ่งเป็นปัญหาไปหมดทั้งระบบ

สำหรับการเรียนการสอนวรรณกรรมวิจารณ์มีเนื้อหาเป็นจำนวนมาก ในยุคแรกมีการสอนพัฒนาการการวิจารณ์ ในช่วงหลังจะสรุปให้ฟัง และให้นักศึกษาอ่านเพิ่มเติมเกี่ยวกับพัฒนาการการวิจารณ์จากหนังสือที่อาจารย์เขียน ขณะเดียวกันจะสอนทฤษฎี ให้ดูตัวอย่างจากบทวิจารณ์และให้เขียนบทวิจารณ์ด้วย ซึ่งมีเขียนไว้ชัดเจนในเอกสารประกอบการสอนว่า วิธีการเขียนบทวิจารณ์จะเขียนอย่างไร ซึ่งจะมีแนวทาง (guideline) ให้ พบว่านักศึกษาบางรุ่นได้เขียนบทวิจารณ์ บางรุ่นก็ไม่ได้เขียน ในปีนี้เพิ่งปรับหลักสูตรใหม่ เพราะคิดว่าการวิจารณ์สำคัญและเนื้อหามาจนสอนไม่พอในรายวิชาเดียว ถ้าสอนทฤษฎีด้วย ซึ่งการสอนการวิจารณ์ไม่สอนทฤษฎีไม่ได้ จึงต้องสอนทฤษฎีบ้าง แต่ไม่ได้สอนละเอียดเหมือนสอนปริญญาโท หรือปริญญาเอก สอน introduction เพื่อให้พอรู้ แต่ไม่ได้สอนทั้งหมด เช่น การสอนแนวคิดที่กล่าวถึงในปัจจุบัน อาทิ วาทกรรม อัตลักษณ์ ภาพแทน และให้นักศึกษาฝึกปฏิบัติการวิจารณ์ในห้องเรียน บางครั้งนำบทกวีมาให้วิจารณ์บ้าง เมื่อปรับหลักสูตรได้แบ่งวิชาวรรณกรรมวิจารณ์เป็น 2 รายวิชา คือ วรรณกรรมวิจารณ์ 1 ซึ่งจะสอนเกี่ยวกับแนวคิด (concept) ต่างๆ และทฤษฎี แต่จะเน้นแนวคิดมากกว่า เพราะต้องนำมาใช้ และ วรรณกรรมวิจารณ์ 2 จะเน้นทฤษฎี เพื่อให้นักศึกษารู้จักทฤษฎีสำคัญๆ ในขณะนี้สอนทฤษฎีมาถึงหลังสมัยใหม่ (Post-Modern) แต่เทอมนี้เนื่องจากมีวันหยุดมาก และมหาวิทยาลัยปิดหลายวัน ทำให้สอนแทบไม่ทันและสอนไม่ได้เต็มที่ จึงไม่มีโอกาสให้นักศึกษาเขียนบทวิจารณ์เป็นรายบุคคล ซึ่งเห็นข้อบกพร่องในการสอนเทอมนี้แล้ว และตั้งใจว่าจะแก้ไขในการสอนในภาคการศึกษาหน้า ซึ่งเป็นรุ่นต่อไป เพราะวิชานี้เป็นครั้งแรกที่สอนหลังจากการปรับหลักสูตรใหม่เช่นกัน แต่จะนำตัวอย่างบทวิจารณ์ที่ใช้ทฤษฎีนั้นๆ มาให้ดู เช่น การนำผลงานของอาจารย์เจตนามาให้ดูเป็นตัวอย่าง เพื่อให้ศึกษา ทั้งยังเล่าว่า ในวันนี้ออกข้อสอบมีบทวิจารณ์ชิ้นหนึ่งที่วิจารณ์งานของวินทร์ เลียววาริณ ในประเด็นสัญญะมาตั้งคำถามให้ตอบ เพราะสอนทฤษฎีสัญญะด้วย

นอกจากนี้ ในการเรียนการสอนวรรณกรรม อาจารย์ธัญญามักจะชอบนำหนังสือไปอ่านให้นักศึกษาฟัง และนักศึกษาบางส่วนชอบฟังมากกว่าชอบอ่าน แต่ถือเป็นกุศโลบาย ซึ่งเห็นตัวอย่างนี้มาจาก รศ. ดร. ดวงมน จิตรจำนงค์ ขณะที่บรรยายมักจะอ่านหนังสือเป็นหน้าๆ ให้ฟัง เป็นการอ่านอย่างมีความสุขและมีพลังด้วย เช่นเดียวกับการจัดรายการ "โลกยามเช้า" ของ ดร. สมเกียรติ อ่อนวิมล ที่จะนำหนังสือมาแนะนำ ซึ่งจะอ่านให้ฟังเป็นบางหน้า โดยส่วนตัวรู้สึกชอบมาก จึงนำวิธีการนี้มาใช้ขณะที่สอนวรรณกรรมของตนด้วย

การเรียนการสอนในรายวิชาที่รับผิดชอบเป็นการสอนตามหลักสูตร ซึ่งบรรยากาศในห้องเรียนค่อนข้างเอาจริงเอาจังค่อนข้างน่าเบื่อ และนักศึกษาเองก็รู้สึกว่าต้องมาเรียนตามหน้าที่ จึงต่างจากการเข้าร่วมกิจกรรม "ค่ายวรรณกรรมสัญจร" ที่มักจะตื่นตัว เพราะได้มีโอกาสได้พบกับนักเขียน ซึ่งบางคนก็เป็น "แฟน" ที่ตามอ่านงานของนักเขียนเหล่านั้นอยู่แล้ว หรือเมื่อสนใจอ่านหนังสือของนักเขียนที่เป็นวิทยากรหลักจากที่ได้พบขณะที่เข้าร่วมกิจกรรมค่ายแล้ว ในการเรียนนักศึกษาจะฟังบรรยายตาม Powerpoint ซึ่งอาจจะจดบ้าง ไม่จดบ้าง เมื่อได้รับมอบหมายให้ทำรายงานส่ง บางคนก็ลอกงานจากที่อื่นมาส่ง ปัจจุบันนับเป็นปัญหามาก ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ อาจารย์ธัญญาเพิ่งสั่งงานให้นักศึกษาเขียนแนะนำหนังสือ ก่อนที่จะสั่งงานได้สอนวิธีการเขียนและหลักเกณฑ์แล้ว ปรากฏว่างานที่ส่งส่วนใหญ่ลอกมาจากที่อื่นและเขียนไม่ตรงตามประเด็นที่สอน จึงประกาศทางเฟซบุ๊กให้นักศึกษาทราบว่ายกเลิกงานชิ้นนี้ทั้งหมด โดยไม่มีคะแนนให้ ทั้งนี้เห็นว่า งานที่นักศึกษาส่งส่วนใหญ่มักจะลอกมา จึงแก้ปัญหาด้วยการไม่ให้ทำรายงานส่ง แต่ให้เขียนบทความแทน

ด้วยเหตุนี้จึงเห็นว่าการวิจารณ์เป็นหัวใจในการสอนการเขียนที่ขาดไม่ได้ และจากประสบการณ์ที่สอนวิชาการเขียนหลายวิชา ทั้งการเขียนสร้างสรรค์ การเขียนสารคดี ซึ่งจะเน้นให้นักศึกษาเขียน และอาจารย์จะวิจารณ์ละเอียด ซึ่งจะวิจารณ์แบบนี้ได้จำเป็นต้องทำงานหนักมาก เพราะในการอ่านงานชิ้นหนึ่งจะอ่านในการทำงานทุกขั้นตอน นับตั้งแต่เริ่มคิดประเด็น การวางโครงเรื่อง การเขียนร่างแรก จึงทำให้เห็นพัฒนาการของการเขียนมาเป็นลำดับทั้งหมด ก่อนที่จะอนุญาตให้เขียนฉบับจริงมาส่ง ดังนั้น ในการตรวจในช่วงสุดท้ายแทบจะไม่ต้องดูอะไรมากแล้ว เพราะว่าจำได้หมดแล้วว่างานของใครเป็นอย่างไร ซึ่งจะให้คะแนนได้ เพราะว่ามีร่องรอยอยู่ การสอนในลักษณะนี้จะทำให้นักศึกษาคุ้นเคยกับการวิจารณ์ เพราะเชื่อว่าหากให้นักศึกษาเขียนแล้ว อาจารย์ไม่ตรวจ ไม่แก้ ไม่วิจารณ์ จะไม่เกิดประโยชน์อันใดเลย เพราะการวิจารณ์จะทำให้เห็นว่า เขามีข้อดี ข้อเด่น ข้อด้อย อย่างไร ขณะที่วิจารณ์จะให้หลักการเพิ่มเข้าไปด้วย เช่น การใช้คำต้องใช้อย่างไร เพราะการวิจารณ์ที่มีตัวอย่างจะทำให้เห็นชัดเป็นรูปธรรม ดังนั้น การสอนการเขียนจึงขาดการวิจารณ์ไม่ได้

สำหรับการเขียนบทวิจารณ์นั้น อาจารย์ธัญญาเห็นด้วยกับคำพูดที่ว่า "สถาบันการศึกษาไม่สามารถสร้างนักวิจารณ์ได้" เพราะโดยส่วนตัวก็เคยตั้งข้อสังเกตว่าทุกมหาวิทยาลัยมีการเรียนการสอนการวิจารณ์วรรณกรรม ไม่ว่าระดับใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนการสอนวิชาเอกภาษาไทย ในระดับปริญญาตรี ที่มีรายวิชาวรรณกรรมวิจารณ์ แต่เหตุใดนักศึกษาจึงไม่มีแรงจูงใจให้เขียนบทวิจารณ์ ทั้งๆ ที่การเรียนการสอนในชั้นเรียน อาจารย์ได้สอนหลักการเขียนบทวิจารณ์ให้แล้ว และนักศึกษาสามารถเขียนบทวิจารณ์ส่งได้ แต่ต้องไม่ลืมว่าการสอนเขียนบทวิจารณ์ต้องใช้เวลา แต่รายวิชาวรรณคดีวิจารณ์มีแค่ 2 หน่วยกิต ขณะที่เนื้อหามีเป็นจำนวนมาก และต้องสอนทฤษฎีบ้าง ซึ่งต้องใช้เวลาในการอธิบาย และการตีความวรรณกรรมไม่ใช่เรื่องง่าย ทั้งนี้

ปัจจัยสำคัญอีกประการคือ การเรียนการสอนไม่ได้เน้นการวิจารณ์หรือการคิดเชิงวิจารณ์ (critical thinking) แต่ในการปรับปรุงหลักสูตรของมหาวิทยาลัยมหาสารคามในครั้งนี้ได้วางโครงสร้างหลักสูตร โดยให้นักศึกษาชั้นปีที่ 1 เรียนรายวิชา "การคิดเชิงวิจารณ์" (critical thinking) การอ่านเชิงวิจารณ์ รายวิชาเหล่านี้สามารถสอนนักศึกษาในเรื่องการวิจารณ์ได้มากเพื่อช่วยให้พื้นฐานก่อนที่จะเรียนวิชา "วรรณกรรมวิจารณ์" ซึ่งเป็นวิชาบังคับของนักศึกษาที่เรียนวิชาเอกภาษาไทย ชั้นปีที่ 3 (ปีการศึกษาที่หนึ่ง เรียน "วรรณกรรมวิจารณ์ 1" และ ปีการศึกษาที่ 2 เรียน "วรรณกรรมวิจารณ์ 2") นับเป็นวิชาระดับสูงเพื่อให้นักศึกษาเข้าใจได้ แต่วิชาเหล่านี้ตนเองไม่ได้สอน จึงไม่ทราบว่าอาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชาเหล่านี้สอนอย่างไร

ทั้งนี้ อาจารย์ธัญญาเห็นว่า ทั้งหมดนี้ขึ้นอยู่กับกระบวนการเรียนการสอนว่าอาจารย์เน้นในเรื่องของวิจารณ์หรือไม่ เพราะอาจารย์ส่วนใหญ่จะสอนโดยเน้นการบรรยาย (lecture) นักศึกษา ซึ่งไม่มีประโยชน์ เพราะหากการเรียนการสอนไม่เปิดโอกาสให้นักศึกษานำไปปรับใช้ นักศึกษาก็จะจำอะไรไม่ได้ ขณะเดียวกันนักศึกษาในปัจจุบันมีวิชาที่ต้องเรียนมากขึ้นกว่าแต่ก่อน เพราะนักศึกษายังต้องทำวิจัยต่างๆ ด้วย โดยเฉพาะนักศึกษาที่ทำวิจัยทางด้านวรรณกรรมจะนำแนวคิดต่างๆ ที่เรียนมาตั้งเป็นประเด็นในการศึกษา นับเป็นการนำวิชาการวิจารณ์วรรณกรรมมาบูรณาการกับวิชาอื่น แต่อย่างไรก็ดี อาจารย์ผู้สอนจำเป็นต้องเน้นให้นักศึกษาฝึกทักษะในการเขียนด้วย โดยจำเป็นต้องระบุว่าต้องมีการฝึกเขียนบทวิจารณ์เป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหาในรายวิชาที่สอนด้วย จึงจะฝึกให้นักศึกษาเขียนได้ เพราะเห็นว่าการเขียนบทวิจารณ์อย่างน้อยที่สุดทำให้นักศึกษาได้สำรวจ อ่านหนังสือออกใหม่ภายใน 5-6 เดือน โดยต้องอ่านหนังสือหมดทั้งเล่ม และได้ฝึกเขียนวิจารณ์ตามจุดประสงค์ที่ให้ไว้ว่าเริ่มต้นจากการวิจารณ์แบบง่ายๆ ก่อน เช่น ในการสอนวิจารณ์ก็สอนให้นักศึกษาเขียนติ ชม หนังสืออย่างมีเหตุผล มีหลักฐานมาสนับสนุน และมีแง่มุมในการอ่าน โดยลดความเคร่งขรึม หรือการเป็นกิจกรรมทางวิชาการลงไป ทั้งนี้จะพบว่าถ้านักศึกษาที่ขี้โกงก็จะทำแบบการแนะนำหนังสือง่ายๆ

ทั้งนี้ อาจารย์ธัญญาเห็นว่าการเขียนวิจารณ์หนังสือต่างจากงานเขียนสร้างสรรค์ เนื่องจากงานเขียนสร้างสรรค์มีอิสระในการเขียนมากกว่า จะเห็นได้ว่ามีนักเขียนหน้าใหม่ที่สามารถ "แจ้งเกิด" ในวงการวรรณกรรมได้พอสมควร ขณะที่การวิจารณ์วรรณกรรมไม่ใช่เรื่องง่าย ผู้ที่จะวิจารณ์ได้จำเป็นต้องมีทักษะในการอ่านเชิงวิเคราะห์ และที่สำคัญคือการตีความ ดังจะเห็นได้ว่าขณะอ่าน นักศึกษาจะสร้างความหมายในการอ่านของตนด้วย ขณะเดียวกันจะพบว่านักศึกษาในปัจจุบันมีฐานการอ่านน้อย โดยยกตัวอย่างว่าได้สั่งงานให้นักศึกษาอ่านหนังสือรวมเรื่องสั้น *ก่อกองทราย* ของ ไพฑูรย์ ธัญญา (หรือ อาจารย์ธัญญา) และให้เขียนวิเคราะห์ ซึ่งให้หัวข้อไว้แล้วเรียบร้อย ปรากฏว่ามีนักศึกษาอ่านเฉพาะเรื่อง "ก่อกองทราย" มาเรื่องเดียว โดยที่นักศึกษาไม่เข้าใจว่าการอ่านหนังสือต้องอ่านทั้งเล่ม แต่อ่านมาเพียงเรื่องเดียว อาจารย์จึงต้องเขียนตำหนิงานของนักศึกษาคนนั้น อีกทั้งงานวิจารณ์ยังไม่มีการประกวด จึงเห็นสมควรว่าโครงการวิจัยฯ น่าจะมีการจัดทำรางวัลการประกวดบทวิจารณ์สำหรับนักศึกษาด้วย

นอกจากนี้ยังเห็นว่าไม่เพียงแต่เฉพาะนักศึกษาเท่านั้นที่ไม่เขียนบทวิจารณ์ เพราะจากการศึกษาประวัติการวิจารณ์พบว่าหลังจาก 10 ปีที่ผ่านมาในสื่อสิ่งพิมพ์ไม่มีบทวิจารณ์ จากแต่ก่อนยังมีบทวิจารณ์ใน *เนชั่นสุดสัปดาห์ สยามรัฐสัปดาหวิจารณ์ มติชนสุดสัปดาห์ สารคดี* อาจจะเห็นได้ว่านิตยสารต่างๆ จะมีบทวิจารณ์ แต่ในปัจจุบันไม่มีเลย ขณะเดียวกันไม่มีนักวิชาการเขียนบทวิจารณ์ เหตุผลหนึ่งคือ นักวิชาการเหล่านี้ไม่สามารถนำบทวิจารณ์ไปเป็นส่วนหนึ่งในการขอผลงานทางวิชาการได้ หรือ

เอาไปทำประกันคุณภาพไม่ได้ ทั้งนี้ อาจารย์ธัญญาเคยหารือกับ ดร. พิเชฐ แสงทองว่า น่าจะทำเครือข่ายอาจารย์ผู้สอนวรรณกรรม โดยเฉพาะการวิจารณ์วรรณกรรมในมหาวิทยาลัยต่างๆ ว่าจะดำเนินการอย่างไรต่อไป

อีกทั้ง อาจารย์ธัญญายังตั้งข้อสังเกตว่าอาจารย์ผู้สอนวรรณกรรมอ่านงานวรรณกรรมบ้างหรือไม่ เพราะเห็นว่าอาจารย์บางคนก็ไม่ติดตามความเคลื่อนไหวของวงการและของงานวรรณกรรม รวมทั้งไม่อ่านงานวรรณกรรม เมื่อต้นแบบหรือแม่ไก่ไม่ได้เรื่อง ลูกไก่จะได้เรื่องได้อย่างไร นับเป็นปัญหาใหญ่มาก เพราะถ้าครูที่เป็นต้นน้ำไม่อ่าน และไม่กระตุ้นนักศึกษาจะเกิดการวิจารณ์ได้อย่างไร เพราะการวิจารณ์ถือว่าเป็นปลายน้ำ ดังนั้นจึงต้องสังคายนาต้นน้ำก่อน

อย่างไรก็ดี อาจารย์ธัญญาเห็นว่าคุณภาพการเรียนการสอนการวิจารณ์วรรณกรรมในมหาวิทยาลัยขึ้นอยู่กับอาจารย์ผู้สอนว่า เข้าใจบทบาทของตนหรือไม่ ว่าจะสอนอะไร และสอนไปเพื่ออะไร เพราะไม่มีผู้สั่งหรือผู้ตรวจการสอนของอาจารย์มหาวิทยาลัย เช่น ไม่มีอาจารย์นิเทศทำหน้าที่ประเมินการสอนของอาจารย์เหล่านี้ ดังนั้น ถ้าอาจารย์ผู้สอนรับผิดชอบ หรือว่าสักแต่สอนให้แล้วๆ ไป หรือเป็นนักพากย์ Powerpoint นักศึกษาผู้เรียนก็จะไม่ได้อะไรเช่นกัน ซึ่งจะมีอาจารย์ที่สอนในลักษณะนี้เป็นจำนวนมาก ทั้งนี้เห็นว่า อาจารย์ที่จะเป็นผู้สอนวรรณกรรมได้ต้องเป็นผู้ที่อ่านและสนใจวรรณกรรม เพราะต้องอ่าน และติดตามข้อมูล และความเคลื่อนไหวล่าสุดในวงวรรณกรรม ต้องเป็นนักอ่านที่มีคุณภาพ ขณะเดียวกันในการเรียนการสอนนั้นผู้สอนจำเป็นต้องมีวิธีการสอนที่ให้นักศึกษาสามารถที่จะไปเรียนรู้ด้วยตนเองต่อไป กระตุ้นให้เขาอยากอ่านหนังสือ โดยอาจจะใช้วิธีการต่างๆ หรือจำเป็นต้องใช้กุศโลบายหลายแบบ เช่น การบังคับให้อ่าน และอย่างน้อยให้ 1 ภาคการศึกษา นักศึกษาควรจะได้อ่านหนังสืออย่างน้อง 1 เล่มก็ยังดีกว่าที่ไม่ได้อ่านอะไรเลย ขณะเดียวกันต้องยอมรับว่า แม้จะสอนวิธีการเขียนให้นักศึกษาแล้ว ซึ่งเปรียบได้กับการสอนสร้างเมือง แต่นักศึกษายังใช้เครื่องมือที่มีอยู่ไม่ถูก เช่น นำสิ่วไปใช้แทนค้อน หรือนำค้อนมาใช้แทนสิ่ว และพบว่ามีนักศึกษาจำนวนหนึ่งยังเขียนไม่ถูกเลย (สะกดคำผิด) ซึ่งการที่นักศึกษาเขียนหนังสือไม่ถูกมิใช่หน้าที่ของอาจารย์มหาวิทยาลัย แต่ต้องย้อนกลับไปตั้งแต่การศึกษาระดับต้นคือประถมศึกษาและมัธยมศึกษาว่า อาจารย์เหล่านั้นสอนมาอย่างไร เนื่องจากหากอาจารย์ในระดับมหาวิทยาลัยไปให้ความสนใจกับการเขียนและการสะกดคำที่ถูกต้องของนักศึกษา ก็ไม่อาจจะสอนให้เด็กสร้างสรรค์งานใดๆ ได้เลย การศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นการเรียนต่อยอดจากความรู้ที่สั่งสมมา แต่ในปัจจุบันไม่สามารถต่อยอดได้ เพราะนักศึกษาจำนวนมากมีปัญหาเรื่องการเขียนไม่ถูก ยิ่งไปกว่านั้น ในปัจจุบัน หลักสูตรศึกษาทั่วไปในมหาวิทยาลัยถอดรายวิชาภาษาไทยออกเกือบทั้งหมด คงเหลือไว้เพียง 2 หน่วยกิตเท่านั้น จึงนับได้ว่าเป็นความอ่อนแอของวงการศึกษาของไทย

ผลกระทบของบทวิจารณ์ต่อนักเขียน

ในฐานะที่เป็นนักเขียน อาจารย์ธัญญายอมรับว่าต้องการบทวิจารณ์ เมื่อออกหนังสือก็อยากให้มีผู้มาวิจารณ์ เช่น เมื่อต้นปีอาจารย์เพิ่งจะออกหนังสือเล่มใหม่หนึ่งเรื่อง คือ *หุ่นไล่กา* ซึ่งมีคุณจรูญพร ปรปักษ์ประลัย เท่านั้นที่วิจารณ์ แต่ก็เขียนได้สั้นเพราะพื้นที่จำกัด และไม่มีผู้ใดเขียนวิจารณ์อีก จึงรู้สึกว่าโหยหาบทวิจารณ์ โดยส่วนตัวเห็นว่าธรรมชาติของนักเขียนต้องการให้มีผู้วิจารณ์ผลงานของตน โดยรับได้ทั้งในแง่ติและชม และยิ่งมีผู้วิจารณ์มากยิ่งดี การวิจารณ์มีประโยชน์กับนักเขียนพอสมควร ถ้าผู้วิจารณ์ไม่อคติจนเกินไป แต่ไม่แน่ใจว่านักเขียนรุ่นหลังรับการวิจารณ์ได้หรือไม่ เพราะพวกเขาไม่ค่อยได้รับการวิจารณ์เชิงตำหนิ

แต่ได้รับคำชมเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้เห็นว่าการวิจารณ์ทำให้ครบวงจรหรือครบกระบวนการที่มีผู้สร้าง ผู้รับ และผู้วิจารณ์ ซึ่งจะสร้างให้เกิดบรรยากาศที่คึกคัก แต่อาจจะมีนักเขียนจำนวนไม่มากที่มีอัตตามากเกินไปจนไม่ยอมรับการวิจารณ์ ซึ่งต่างจากศิลปินสาขาทัศนศิลป์ที่จะวิจารณ์กันในกลุ่มเฉพาะของตน และไม่ยอมรับการวิจารณ์จากคนนอกกลุ่มมากนัก หากมีผู้วิจารณ์ผลงานของตน ศิลปินก็มักจะมีการโต้ตอบบทวิจารณ์นั้นๆ

ผลกระทบของบทวิจารณ์ต่อผู้อ่าน

อาจารย์ธัญญาเห็นว่าผู้อ่านบทวิจารณ์น้อยลง ซึ่งผู้อ่านบทวิจารณ์จริงๆ คือ “คอวรรณกรรม” ฉะนั้น เมื่อหนังสือวรรณกรรมยังไม่อาจอยู่รอด เพราะขายไม่ค่อยได้ สังเกตได้จากปรากฏการณ์ของรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียนหรือรางวัลวรรณกรรมซีไรต์ ที่ถือว่าเป็นดัชนีที่ดีที่สุดแล้ว ดังจะเห็นได้ว่าในรุ่นก่อนๆ เมื่อมีการประกาศงานวรรณกรรมเข้ารอบ (short list) และประกาศรางวัลงานวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลวรรณกรรมซีไรต์ จะมีผู้เขียนบทวิจารณ์เป็นจำนวนมากและส่งเผยแพร่อยู่ในนิตยสารวรรณกรรมหลักในขณะนั้น เช่น *โลกหนังสือ ถนนหนังสือ ไรเตอร์* และยังมีทั้งใน *มติชนสุดสัปดาห์* และ *สยามรัฐสัปดาหวิจารณ์* แต่ทุกวันนี้แม้งานวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลซีไรต์ ยังหาบทวิจารณ์แทบจะไม่ได้ หากจะมีก็เป็นงานที่เขียนถึงบ้าง หรือเขียนถึงในเชิงตำหนิกรรมการ แต่จะหาผู้ที่จะมาเขียนวิจารณ์อย่างเอาจริงเอาจังไม่มี ซึ่งปรากฏการณ์นี้อาจารย์ธัญญาตั้งข้อสังเกตมาตั้งแต่ที่คุณกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ ได้รับรางวัลซีไรต์จาก *แผ่นดินอื่น* ขณะนั้นถึงจะมีคนเขียนถึงคุณกนกพงศ์ก็เป็นเรื่องอื่นๆ แต่หาผู้ที่อ่าน วิเคราะห์ และวิจารณ์งานของคุณกนกพงศ์จริงๆ ได้ยากมาก และโดยเฉพาะอย่างยิ่งงานวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลซีไรต์ยุคหลังๆ ที่เป็นงานอ่านยากแนวโพสต์โมเดิร์น ไม่ว่าจะเป็น *ลับแลแก่งคอย* ของ อุทิศ เหมะมูล หรือ *แดดเช้าร้อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ* ของ จเด็จ กำจรเดช ก็ไม่มีผู้วิจารณ์เป็นชิ้นเป็นอัน ทั้งๆ ที่เรื่องนี้ท้าทายต่อการวิจารณ์มาก และยิ่งคุณวาณิช จรุงกิจอนันต์ เสียชีวิตก็แทบจะหาผู้เขียนวิจารณ์งานวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลซีไรต์ไม่ได้ ทั้งนี้เห็นว่าในปัจจุบันมักจะมีแต่การชมผลงานวรรณกรรมมากขึ้น เป็นเพราะวัฒนธรรมกดไลค์ ของเฟซบุ๊ก ที่เพียงเห็นก็กดไลค์ไว้ก่อนแล้วส่วนการวิจารณ์วรรณกรรมในบล็อกและในเฟซบุ๊กมีอยู่บ้าง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นอัตวิสัย แต่ไม่พบงานวิจารณ์ที่เป็นวิชาการหรือเป็นสาธารณะ

ภาพรวมของการวิจารณ์วรรณกรรมตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

อาจารย์ธัญญาเห็นว่า หากพิจารณาในเชิงปริมาณพบว่าเรียวลง เนื่องจากยุค 14 ตุลาคม 2516 นับเป็นยุคทองของการวิจารณ์ เมื่อมีผู้ใดเขียนงานวรรณกรรมออกมาก็จะมีผู้วิจารณ์ ซึ่งคนหนุ่มสาวจะวิจารณ์กันเอง จากการที่เก็บข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ของตนพบว่า มีหน้าวิจารณ์และบทวิจารณ์เป็นชิ้นเป็นอันจำนวนมหาศาลเช่นใน *สังคมศาสตร์ปริทรรศน์* ซึ่งจะมีทั้งการวิจารณ์ที่มีข้อขัดแย้ง วิจารณ์โต้แย้งกัน การวิจารณ์ซ้อนวิจารณ์ เพราะอยู่ในกระแสของ “วรรณกรรมเพื่อชีวิต” และยุคต่อมามีการพัฒนาคุณภาพขึ้น แต่ปริมาณอาจจะไม่มากเท่า แต่พอมาถึงยุค *โลกหนังสือ* จะพบว่าการวิจารณ์ดูเหมือนเป็นเรื่องจริงจังน่าสนใจ และน่าติดตาม มีผู้อ่านจำนวนไม่น้อยที่ตามอ่านบทวิจารณ์ เพราะมีทั้งการวิจารณ์โต้กัน และการวิจารณ์ซ้อนวิจารณ์ ซึ่งปรากฏการณ์ในลักษณะนี้ทำให้เห็นพัฒนาการที่มีคุณภาพของการวิจารณ์ พอมาถึงในยุคที่สื่อสังคมได้รับความนิยมและแพร่หลายมากขึ้น และสื่อสังคมเปิดให้เข้าไปอ่านได้โดยเสรี ทำให้ผู้ใดที่สนใจสามารถที่จะเข้าไปอ่านได้ ทั้งนี้เห็นว่าปริมาณของ

บทวิจารณ์วรรณกรรมลดจำนวนลงในช่วงประมาณ 20 ปีที่ผ่านมา เพราะแต่เดิมสื่อสิ่งพิมพ์ในส่วนหลังที่เป็นศิลปวัฒนธรรม จะมีวิจารณ์หนังสือ วิจารณ์ภาพยนตร์ และวิจารณ์เพลง ปัจจุบันกลับพบว่าส่วนการวิจารณ์หนังสือหายไป แต่กลับไปปรากฏในรูปแบบของบทความทางวิชาการ ในแง่ของวรรณกรรมศึกษา ซึ่งในยุคนี้อาจารย์มหาวิทยาลัยที่สอนทางด้านภาษาและวรรณกรรมต้องเขียนบทความวิชาการ จะเห็นได้ว่าบทความวิชาการเหล่านี้มีคุณภาพมากขึ้น อาจจะกล่าวได้ว่าบทวิจารณ์ที่เป็นเชิงวิชาการมีการพัฒนาในด้านทฤษฎี โดยมีการนำทฤษฎีมาใช้ในการตีความงานวรรณกรรม รวมทั้งในหัวข้องานวิจัยและวิทยานิพนธ์ของบัณฑิตในระดับบัณฑิตศึกษา ซึ่งดูน่าตื่นตาตื่นใจมาก ในแง่นี้ถือว่าพัฒนาไปได้ไกลขึ้นมาก มีผลงานที่น่าสนใจจำนวนมาก แต่ผู้ที่อ่านก็เป็นผู้ที่อยู่ในสายนี้เท่านั้น จึงเป็นที่น่าเสียดายว่า ผลงานวิชาการเหล่านี้ไม่ได้เผยแพร่ไปสู่ผู้อ่านทั่วไปในวงกว้างมากนัก เพราะวารสารวิชาการส่วนใหญ่ไม่ได้จำหน่าย แต่พิมพ์เพื่อแจกเท่านั้น หรือในการเสนอบทความในงานสัมมนาก็จะรู้กันในกลุ่มผู้เข้าร่วมเท่านั้น ซึ่งถือว่าเป็นวงของผู้รับที่แคบมาก จึงต่างจากการวิจารณ์ในต่างประเทศที่มีสถานะเป็นสถาบันและมีเป็นจำนวนมาก จนสำนักพิมพ์นำบทวิจารณ์เหล่านี้มาใช้อ้างอิงได้ เช่น เมื่อนักวิชาการคนหนึ่งรวมผลงานของคนพิมพ์เป็นเล่ม สามารถที่จะรวบรวมนำความเห็นที่หลากหลายของบรรดานักวิจารณ์พิมพ์เป็นคำโปรยปกหลังหนังสือของตนได้

สำหรับการวิจารณ์ในสื่อออนไลน์ก็ติดตามบ้าง เช่น บล็อกเนชั่น ซึ่งมีบทวิจารณ์ที่น่าสนใจอยู่บ้าง หรือบางครั้งถ้าต้องไปสอนนักศึกษาด่วนๆ และต้องการหาบทวิจารณ์ไปเป็นตัวอย่างให้นักศึกษาอ่านก็ค้นหาบทวิจารณ์จากกูเกิลบ้าง บางครั้งก็เจอบทวิจารณ์ที่น่าสนใจ

ในปัจจุบัน สำนักพิมพ์มักจะทำหน้าที่เป็นผู้แนะนำหนังสือ ซึ่งจะส่งบทแนะนำเหล่านี้ไปให้ตามคอลัมน์แนะนำหนังสือของนิตยสารต่างๆ เช่น สำนักพิมพ์นาครจะมอบหมายให้นักศึกษาฝึกงานเป็นผู้เขียนรีวิว ซึ่งศิษย์ของอาจารย์ธัญญาที่อาจารย์สอนหลายคนก็ต้องเขียนริวิวขณะที่ฝึกงานที่นี่ด้วย นับเป็นการให้ศิษย์มีวิชาติดตัวเผื่อไปทำงานในสำนักพิมพ์ ซึ่งงานรีวิวหนังสือนี้มักเป็นหน้าที่ของนักศึกษาฝึกงาน จึงต้องฝึกให้นักศึกษาเขียนวิจารณ์ให้เป็น และพบว่าเมื่อนักศึกษาต้องทำงานก็จะมาสะท้อนให้ฟังหลังจากที่ไปทำงานที่สำนักพิมพ์ว่า เขาให้เขียนรีวิวหนังสือ หรือบางคนนำผลงานที่เขียนมาให้ดู บทรีวิวเหล่านี้จะส่งไปพร้อมกับการส่งหนังสือของสำนักพิมพ์ โดยหวังว่าคอลัมน์รีวิวหนังสือจะได้นำไปใช้ได้เลย ทั้งนี้ ผู้คุมคอลัมน์อาจจะลงตามที่สำนักพิมพ์ส่งมาก็ได้ หรือว่าจะเขียนใหม่เองก็ได้ แต่ส่วนใหญ่จะเห็นว่าผู้คุมคอลัมน์จะเผยแพร่บทรีวิวที่สำนักพิมพ์ส่งมาให้ทั้งหมด โดยไม่ต้องเขียนเอง และได้หนังสือด้วย แค่ลงบทรีวิวให้เท่านั้น ทั้งนี้ เมื่อสำนักพิมพ์เป็นผู้แนะนำหนังสือของตนเอง แม้ว่าเขาจะไม่ชมแต่ก็จะไม่กล่าวถึงจุดด้อยของหนังสือเช่นกัน การประเมินคุณค่าก็จะไม่แรงมากนัก จึงต่างจากสมัยก่อนที่ผู้คุมคอลัมน์จะต้องเป็นผู้เขียนรีวิวเอง และผู้ที่เขียนรีวิวหนังสือไม่จำเป็นต้องซื้อหนังสือเลย เพราะจะมีผู้ส่งหนังสือมาให้รีวิว

ทั้งนี้ อาจารย์ธัญญาเห็นว่า การหายไปของการวิจารณ์วรรณกรรมนั้นเกี่ยวพันกับบริบทของสังคมด้วย หากเราไปฝืนกลับมาอาจจะไม่ได้ เพราะในปัจจุบันไม่ได้ต้องการบทวิจารณ์หนังสือ แต่ต้องการบทรีวิวหรือบทแนะนำหนังสือ ซึ่งอาจารย์ธัญญาได้สอนการเขียนรีวิวหนังสือให้กับนักศึกษาไปแล้ว โดยประยุกต์จากตำราต่างประเทศ พิจารณาว่าตะวันตกรีวิวหนังสืออย่างไร มาผสานกับสิ่งที่ร่ำเรียนมา เช่น อ่านตำราของอาจารย์กุหลาบ มัลลิกะมาส ที่อธิบายไว้ว่าการวิจารณ์ควรเป็นเช่นไร ซึ่งต่างจากบทรีวิวในปัจจุบันที่ดูเหมือนว่าเขียนอะไรก็ไม่รู้ สั้นๆ นึกอยากจะเขียนอะไรก็เขียน โดยไม่เขียนตามหลักการเขียน

รีวิวหรือการเขียนวิจารณ์ที่ถูกต้อง ทั้งนี้ได้ยกตัวอย่างงานของลูกศิษย์ไม่เขียนตามประเด็นที่ให้ไว้ว่า การวิจารณ์นั้นควรจะมีอะไร และในขณะที่สอนได้ทำเป็นโครงสร้างของการเขียนงานวิจารณ์ให้ทราบว่า บทนำควรจะเขียนอะไร เนื้อเรื่องควรจะมีอะไร และบทสรุปควรจะจบอย่างไร แต่ผลงานที่ส่งมานั้นไม่ตรงตามที่สอนไป เป็นการทำงานผิดจุดประสงค์ ซึ่งงานที่ส่งส่วนใหญ่เป็นการรีวิวหนังสือมากกว่าวิจารณ์ และการรีวิวหนังสือที่พบในปัจจุบันไม่เป็นไปตามรูปแบบที่ถูกต้องและที่ควรจะเป็น เพราะโดยส่วนตัวเห็นว่าการรีวิวคือการวิจารณ์ฉบับย่อ (mini criticism) ถ้าเป็นการรีวิวเต็มรูปแบบ ซึ่งต้องกล่าวถึงนักเขียน หนังสือ เนื้อหา จุดเด่น หรือสิ่งที่น่าสนใจของเรื่องที่นำมารีวิว โดยมีการประเมินค่า แม้ว่าการรีวิวจะมีจุดประสงค์เพื่อแนะนำหรือประชาสัมพันธ์ แต่สามารถที่จะวิจารณ์แบบท้วงติได้บ้าง เช่น อาจจะเขียนว่า น่าเสียดายนะ ถ้านักเขียนเพิ่มในประเด็นนี้ หนังสือก็จะสมบูรณ์ขึ้น ข้อด้อยหรือข้อตำหนิเหล่านี้เขียนในบทรีวิวได้ แต่ต้องอาศัยศิลปะในการเขียน

ดังนั้น ขณะนี้จุดสนใจของการวิจารณ์ไม่ได้อยู่ในสื่อสิ่งพิมพ์อีกต่อไป แต่ไปอยู่ที่สื่อสังคมในอินเตอร์เน็ต และเท่าที่เห็นพบว่า การวิจารณ์ในเว็บไซต์ของสำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์นถือว่าเป็นการวิจารณ์ที่เป็นกิจจะลักษณะ ที่มีทั้งข้อมูลนักเขียนและการวิจารณ์ เพียงแต่ว่าสื่อสังคมในอินเทอร์เน็ตเหล่านี้ก็มิได้แพร่หลายไปทั่วทุกหนทุกแห่ง แต่อยู่เฉพาะในกลุ่มผู้สนใจกลุ่มใครกลุ่มมันเท่านั้น ฉะนั้นจึงเห็นว่าควรทำอย่างไรที่จะทำให้เกิดสื่อกลางขึ้นมา เพื่อสนองตอบต่อจริตของคนรุ่นใหม่ที่ไม่สนใจติดตามการวิจารณ์ในสื่อสิ่งพิมพ์ แต่สนใจที่จะติดตามจากสื่ออินเทอร์เน็ตมากกว่า ซึ่งอาจจำเป็นต้องมี “แอพลิเคชันการวิจารณ์” โดยเฉพาะหรือไม่

ทั้งนี้ การวิจารณ์ในปัจจุบันจะเห็นได้ว่า คนส่วนใหญ่มักจะชินกับคำชมในบทวิจารณ์ไม่ว่าจะเป็นนักเขียนหรือนักอ่าน ดังนั้นเมื่อมีคำติในบทวิจารณ์จึงอาจจะสร้างปฏิกิริยาที่เป็นลบได้ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ คำประกาศของคณะกรรมการในการตัดสินรางวัลซีไรต์ ปีที่งานของ โชคชัย บัณฑิตได้รับรางวัล ในคำประกาศมีตอนหนึ่งที่เขียนว่างานยังมีข้อบกพร่องอยู่ ซึ่งก่อให้เกิดปฏิกิริยาอย่างมากในยุคนั้น

อย่างไรก็ดี อาจารย์ธัญญาเห็นว่า ในปัจจุบันมีการทำ “ค่ายวรรณกรรม” และ มีรางวัลวรรณกรรม เป็นจำนวนมาก จึงทำให้นักเขียนในปัจจุบันเสียจริตที่มุ่งเขียนงานเพื่อประกวดและเพื่อให้ได้รางวัล จึงต่างจากในสมัยของตนที่เขียนงานวรรณกรรมด้วยความท้าทายว่าต้องเขียนงานให้ผ่านบรรณาธิการอย่างคุณสุชาติ สวัสดิ์ศรี ให้ได้ ถ้าเขียนผ่านได้จะดีใจมาก และในสมัยนั้นยังไม่มีเวทีประกวดผลงานวรรณกรรมหรือแม้แต่ค่ายนักเขียน แต่ละคนแทบจะไม่รู้จักนักเขียนเลย ต่างคนต่างตั้งหน้าตั้งตาเขียนงานของตนกันไป โดยส่วนตัวยอมรับว่าสมัยที่เขียนงานไม่รู้จักใคร คุณสุชาติก็เพิ่งจะรู้จัก เมื่อไปสัมภาษณ์ขณะที่ทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งไปพบในฐานะนักศึกษา มิใช่นักเขียน หรือเมื่อพบคุณคำสิงห์ ศรีนอก หรือ “ลาวคำหอม” ครั้งแรกก็ขนลุกขนพอง นอกจากนี้ยังพบว่า รางวัลวรรณกรรมในปัจจุบันเป็นของเอกชนทั้งหมด ไม่มีรางวัลของรัฐบาล ซึ่งรางวัลที่มีเพิ่มมากขึ้นเช่นนี้ อาจทำให้เฝือได้ จนดูเหมือนว่านักเขียนทุกคนสามารนำรางวัลที่ได้มาใส่หน้าปกของตนเองได้ และยังตั้งข้อสังเกตว่ากรรมการที่ตัดสินรางวัลวรรณกรรมเหล่านี้ยังเป็นกรรมการคนเดิมๆ ซึ่งกรรมการพวกนี้ทำหน้าที่ซ้ำมากเกินไปหรือไม่

ด้วยเหตุนี้ อาจารย์ธัญญาเสนอว่า หากต้องการกระตุ้นให้การวิจารณ์กลับมาอีกครั้ง โครงการวิจัย “การวิจารณ์ศิลปะฯ” ควรจัดการสัมมนาอาจารย์ที่สอนวรรณกรรมวิจารณ์ หารือ ทบทวนและทำความเข้าใจร่วมกันในประเด็นต่างๆ เช่น ความหมาย

ของการวิจารณ์ สอนอะไร และ สอนเพื่ออะไร เพราะที่จริงแล้วการวิจารณ์ไม่มีอะไรมาก เหมือนอย่างที่อาจารย์เจตนาเคยกล่าวไว้ว่า “การวิจารณ์คือการติชมหนังสือ” ซึ่งได้เคยหารือกับอาจารย์ผู้สอนหลายคนแล้ว เช่น หารือกับอาจารย์พิเชฐ แสงทอง ถึงขั้นที่เห็นว่าควรจัดทำหนังสือที่ใช้ในการเรียนการสอนการวิจารณ์วรรณกรรมก็ไม่มีผู้ใดเขียนตำราใหม่ๆ เพิ่มขึ้น ยังคงใช้หนังสือของอาจารย์สายทิพย์ นุกูลกิจ หรือของอาจารย์รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ อยู่ ซึ่งข้อมูลในหนังสือเหล่านั้นไม่ทันสมัยแล้ว และแนวการเขียนก็น่าจะเขียนอีกแบบหนึ่ง นับเป็นประเด็นที่อาจารย์ผู้สอนรายวิชาวรรณกรรมวิจารณ์ควรจะต้องหารือกันว่าควรจะเขียนตำราการวิจารณ์สมัยใหม่อย่างไร ซึ่งจะเขียนในลักษณะของพัฒนาการการวิจารณ์ที่แบ่งเป็นยุคนั้นยุคนี้คงไม่ได้แล้ว แนวคิดเรื่องการประชุมอาจารย์ผู้สอนทางวรรณกรรมนั้นพบว่า อ. ดร. กีรติ สนใจและบอกว่าได้นำไปทำแล้ว แต่ไม่ทราบว่าจัดประชุมในกลุ่มใด ทั้งนี้เห็นว่าในปัจจุบันอาจารย์ทางสายวรรณกรรมขาดการประชุมในลักษณะนี้ จะมีก็แต่การประชุมวิชาการที่เป็นการเสนอผลงานของอาจารย์ ซึ่งเป็นการทำตามหน้าที่หรือตามระบบประเมินที่มหาวิทยาลัยกำหนด โดยไม่เกิดมรรคผลต่อแวดวงวรรณกรรมมากเท่าใดนัก จึงต่างจากสมัยก่อนที่กิจกรรมที่จัดขึ้นในสถาบันการศึกษาสามารถส่งผลกระทบต่อแวดวงวรรณกรรมในวงกว้างได้ แต่ปัจจุบันกลับไม่พบลักษณะเช่นนี้

ภาคผนวก 2

รายละเอียดการเข้าร่วมกิจกรรม

สาขาวรรณศิลป์

ที่	รายการ	วัน เวลา สถานที่	ผู้จัด
1.	การประชุมทางวิชาการระดับชาติ เรื่อง"เพื่อก้าวข้ามสะพานที่พาดข้าม จะเก็บเกี่ยวข้าวงามในทุ่งใหม่: ประวัติวรรณกรรมไทยร่วมสมัยในมุมมองร่วมสมัย"	วันศุกร์ที่ 12กันยายน 2557 เวลา 9.00-16.30 น.ณ อาคารจุฬาภรณ์ พิศาลศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	ภาควิชาวรรณคดี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ร่วมกับ สำนักศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม
2.	การบรรยายพิเศษ ในหัวข้อ "ทฤษฎีวรรณคดีวิจารณ์ตะวันออก" โดย ผศ. ดร. ธเนศ เวศร์ภาดา	วันอังคารที่ 7 ตุลาคม 2557 เวลา 13.00 – 16.00 น. ณ ห้องประชุม 1 ชั้น 3 อาคารมนุษยศาสตร์ 2 คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	ภาควิชาวรรณคดี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
3.	การเสวนาในหัวข้อ "วรรณกรรมวิจารณ์ กับ อุทิศ เหมะมูล"	วันพุธที่ 12 พฤศจิกายน 2557 เวลา 13.00 -16.00 น. ณ ห้อง 301 อาคารบรมราชกุมารี คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	ศูนย์วิจัยภาษาและวรรณคดีไทย ร่วมกับภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย
4.	การอบรมการเขียนนวนิยาย ผู้อบรมคือ อาจารย์ชมัยภร (แสงกระจ่าง) บางคมบาง	วันเสาร์ที่ 15 – วันอาทิตย์ที่ 16 พฤศจิกายน 2557 ณ สถาบันปัญญ์สุข บางแวก 79 กรุงเทพฯ	สถาบันปัญญ์สุข
5.	การร่วมกันพบปะพูดคุยวรรณกรรมเรื่อง "เกมลูกแก้ว" (The Galss Bead Game) ของ แฮร์มัน เฮสเส ผู้นำเสวนา อาจารย์คงกฤช ไตรยวงค์ กับ คุณกิตติพล สรัคคานนท์	วันอาทิตย์ที่ 18 มกราคม 2558 เวลา 14.00-16.00 น. ณ อุทยานการเรียนรู้ อาคารศูนย์การค้าเซ็นทรัลเวิร์ด ชั้น 8	อุทยานการเรียนรู้ TK Park ร่วมกับ โครงการวรรณกรรมไม่จำกัด
6.	การร่วมกันพบปะพูดคุยวรรณกรรมเรื่อง "หนึ่งร้อยปีแห่งความโดดเดี่ยว" (One Hundred Years of Solitude) ของ การ์เบรียล การ์เซียมาร์เกรซผู้นำเสวนาคุณกิตติพล สรัคคานนท์ จัดโดย อุทยานการเรียนรู้ TK Park	วันอาทิตย์ที่ 15 กุมภาพันธ์ 2558 เวลา 14.00-16.00 น. ณ อุทยานการเรียนรู้ อาคารศูนย์การค้าเซ็นทรัลเวิร์ด ชั้น 8	โครงการวรรณกรรมไม่จำกัด
7.	การเสวนา เรื่อง "ความอับจนของวรรณกรรมไทย: พัฒนาการเพื่อชีวิตและแนวทดลอง"	วันอังคารที่ 31 มีนาคม 2558 เวลา 16.30-18.30 น. ห้อง 107 ตึก 1 คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย	ชมรวมวรรณศิลป์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย
8.	การเสวนาวิชการ "หลากหลายหนังสือน่าอ่าน"	วันพฤหัสบดีที่ 23 กรกฎาคม 2558 ณ ห้องประชุมใหญ่ สำนักหอสมุดแห่งชาติ กรุงเทพฯ	สำนักหอสมุดแห่งชาติ

ภาคผนวก 3

รายชื่อบทวิจารณ์วรรณกรรมที่เผยแพร่ใน www.bloggang.com

ตารางรายชื่อบทวิจารณ์วรรณกรรมที่เผยแพร่ใน www.bloggang.com

ที่	ชื่อบทวิจารณ์	วันที่โพสต์	จำนวนผู้เข้าชม (ครั้ง)	จำนวนคอมเม้นท์ (ครั้ง)
1.	หยาดน้ำค้างพันปีความบริสุทธิ์ที่กลั่นมาจากชีวิตและจิตใจ	20 พฤษภาคม 2557	692	2
2.	ชายหนุ่มนักสำรวจชีวิตกับหญิงสาวผู้สำรวจความรัก	3 มิถุนายน 2557	456	3
3.	สายลับช็อกโกแลต	12 มิถุนายน 2557	479	3
4.	Love Letter (ญี่ปุ่น)	17 มิถุนายน 2557	442	1
5.	นางนวลกับมวลแมว ผู้สอนให้นกบิน	25 มิถุนายน 2557	444	2
6.	สามานย์ สามัญ	30 มิถุนายน 2557	653	-
7.	สู่นรกภูมิ (Inferno) ผลงานเรื่องล่าสุดของแดน บราวน์	16 กรกฎาคม 2557	400	-
8.	แผ่นดินหัวใจ ดวงตะวัน	18 กรกฎาคม 2557	445	7
9.	แพน: เทพแห่งไพร	22 กรกฎาคม 2557	474	3
10.	รากนครา ปิยะพร ศักดิ์เกษม	25 กรกฎาคม 2557	569	7
11.	ความรัก ความหวัง (และหนังเรื่องหนึ่ง)	21 สิงหาคม 2557	372	3
12.	กิ่งไผ่-ใบรัก	12 กันยายน 2557	415	6
13.	ลิลลาน่ารัก วรรณกรรมเยาวชนจากปลายปากกาของ ว. วินิจฉัยกุล	10 ตุลาคม 2557	522	5
14.	เกือบครึ่งศตวรรษของผู้กองยอดรัก หนึ่งในนวนิยายอมตะของ กาญจนา นาคนันท์	13 ตุลาคม 2557	458	2
15.	เก็บหัวใจไว้เพื่อรัก Clear Ice	14 ตุลาคม 2557	349	-
16.	ยังมีรักที่อฮัคการ์ อีกหนึ่งไพรัชนิยายแนวทะเลทราย ของ โสภาค สุวรรณ	20 ตุลาคม 2557	394	7
17.	กำแพงดอกไม้	27 ตุลาคม 2557	328	1
18.	ปักษานาคา: วรรณกรรมแฟนตาซีไทย (แท้ๆ) ของ รอมแพง	29 ตุลาคม 2557	434	2
19.	รัก, เพื่อน (Love, Rose): ความรักโรแมนติกระหว่างเพื่อนสนิทที่นานเกือบครึ่งศตวรรษ	7 พฤศจิกายน 2557	464	2
20.	มหัศจรรย์แห่งรัก (ดวงตะวัน)	16 มีนาคม 2558	372	2

ภาคผนวก 4

รายชื่อบทวิจารณ์ที่เผยแพร่ใน “คลินิกวิจารณ์วรรณกรรม” เว็บไซต์เด็กดี

ตารางรายชื่อบทวิจารณ์ที่เผยแพร่ใน “คลินิกวิจารณ์”เว็บไซต์เด็กดี

ที่	ชื่อเรื่อง	แนวเรื่อง	โพสต์เมื่อวันที่
1.	Angel’s Judgment: Angel’s War	แฟนตาซี	20 พฤษภาคม 2557
2.	ปกรณัมเทพประยุกต์ (Dunya-Animas & Pray)	โรแมนติกแฟนตาซี	20 พฤษภาคม 2557
3.	The Prince & Thieves: แผนการร้าย(?) เจ้าชายปีศาจ	แฟนตาซี	23 พฤษภาคม 2557
4.	Please Forget Me กรุณาลืมฉัน	ฟรีสไตล์	9 มิถุนายน 2557
5.	Black Merchant – ลันช่าพ่อค้าแห่งกรีนยาร์ด	แฟนตาซี	11 มิถุนายน 2557
6.	My Mind ดวงตา ณ ดวงใจ	ซึ้งกินใจ	16 มิถุนายน 2557
7.	เสน่หาซาตาน	ซึ้งกินใจ	24 มิถุนายน 2557
8.	The Culympusตอนจักรพรรดิแห่งมนตรา: พลังแห่งเวท และ ตอน คืนชีพจอมาร	แฟนตาซีขนาดยาว	6 สิงหาคม 2557
9.	Soul: ตำนานพิภพนิรันดร์ 1 ภาค ... ปฐมบทแห่งตำนาน	แฟนตาซีขนาดยาว	6 สิงหาคม 2557
10.	Servant Love ภารกิจหัวใจยัยคนใช้มือใหม่	หวานแหวว	10 ตุลาคม 2557
11.	Forbidden Love สะดุดรักอันตรายนายปีศาจตัวดี	แฟนตาซีขนาดยาว	10 ตุลาคม 2557
12.	หัวใจข้าพเจ้า	หวานแหวว	10 ตุลาคม 2557
13.	Tale of Eventide พันธนาอัตตานิรันดร์	แฟนตาซี	10 ตุลาคม 2557
14.	Bitterblossomรักหวาน(ขม) ของต้นฤดูร้อน	รักหวานแหวว	30 ตุลาคม 2557
15.	The Tarot of Areanaฉีกตำนานไพ่ทารอท	แฟนตาซี	30 ตุลาคม 2557
16.	WildRose Court (คฤหาสน์กุหลาบป่า)	แฟนตาซี	13 พฤศจิกายน 2557
17.	Lucky Curse อภินิหารคำสาปอลเวง!	แฟนตาซี	23 มีนาคม 2558
18.	1:11 Miss you always (YAOI/BL)	YAOI/BL	25มีนาคม 2558
19.	ชุลมุนรัก นัก (อยาก) พากย์	หวานแหวว	25มีนาคม 2558
20.	สุริยัน ระฟ้า	ซึ้งกินใจ	8 เมษายน 2558
21.	Second of World (online)	แฟนตาซี	8 เมษายน 2558
22.	~InLaw~ ผมรัก... อัยการ (Yaoi)	สืบสวน	8 เมษายน 2558

ภาคผนวก 5

รายละเอียดของเครือข่าย ประเภทต่างๆ

ประเภทของเครือข่าย

จากการสำรวจเครือข่ายการวิจารณ์วรรณกรรมที่ผ่านมา ยังไม่พบเครือข่ายในการวิจารณ์วรรณกรรม แต่พบเครือข่ายวรรณศิลป์ที่มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวเนื่องกับการวิจารณ์วรรณศิลป์ ซึ่งมีกิจกรรมการวิจารณ์ทั้งการวิจารณ์ที่เป็นลายลักษณ์และมุขปาฐะ ที่อยู่ในกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ผู้อ่าน พัฒนานักเขียนเผยแพร่ประชาสัมพันธ์องค์กร หน่วยงาน เครือข่ายวรรณศิลป์เหล่านี้ ได้แก่ เครือข่ายนักเขียน เครือข่ายอาจารย์ นักวิชาการ และนิสิตนักศึกษา เครือข่ายผู้อ่าน เครือข่ายผู้ผลิตและผู้จำหน่าย เครือข่ายผู้จัดกิจกรรม และ เครือข่ายนักวิจารณ์ ซึ่งเครือข่ายต่างๆ จัดกิจกรรมทั้งในพื้นที่จริงและพื้นที่อินเทอร์เน็ต ซึ่งสามารถแบ่งตามประเภทของเครือข่ายได้ 6 ประเภท ดังนี้

1. **เครือข่ายนักเขียน** จากการสัมภาษณ์พบว่ามี 4 เครือข่ายที่น่าสนใจ ดังนี้

1.1 ***กลุ่มสโมสรนักเขียนเชียงใหม่***

สโมสรนักเขียนเชียงใหม่เป็นการรวมตัวกันของนักเขียนทั้งที่เป็นชาวเชียงใหม่และจังหวัดอื่นๆ ในภาคเหนือ ยังรวมไปถึงนักเขียนที่ไม่ใช่คนเชียงใหม่และภาคเหนือที่พักอาศัยในจังหวัดเชียงใหม่ด้วย สโมสรนักเขียนเชียงใหม่จัดตั้งขึ้นในช่วงปลายปี พ.ศ. 2555 โดยที่คุณอัคนีทำหน้าที่เป็นผู้ติดต่อประสานงานกับนักเขียนในกลุ่มในการรวมตัวกันจัดกิจกรรมต่างๆ หรือการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของกลุ่มสโมสรนักเขียนเชียงใหม่ ซึ่งก่อนหน้านี้มีการรวมกลุ่มกันของนักเขียนเชียงใหม่และภาคเหนือนั้นมีการรวมกันเฉพาะกิจ เมื่อหมดภารกิจจะแยกย้ายกันไป ไม่ได้มีการติดต่อและทำกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

กิจกรรมที่สโมสรนักเขียนเชียงใหม่มีหลายรูปแบบทั้งส่วนที่เกี่ยวข้องกับหนังสือ งานวรรณกรรม และนักเขียน ซึ่งมีกิจกรรมเสวนา สนทนาเกี่ยวกับหนังสือทั้งที่เป็นหนังสือของสมาชิกในสโมสรนักเขียนเชียงใหม่ และหนังสือของนักเขียนทั่วไป นอกจากนี้ยังมีการเชิญนักเขียนทั้งที่เป็นสมาชิกของสโมสรนักเขียนเชียงใหม่ หรือนักเขียนที่มาจากกรุงเทพฯ มาร่วมสนทนา การเสวนามีทั้งที่เป็นแบบภายในกลุ่มและการเปิดให้บุคคลภายนอกเข้าร่วมด้วย ทั้งนี้ วิทยากรในการจัดกิจกรรมมีทั้งที่เป็นสมาชิกของสโมสรนักเขียนเชียงใหม่ นักเขียนทั่วไป รวมถึงอาจารย์มหาวิทยาลัย เช่น อาจารย์ประมวล เพ็งจันทร์ อาจารย์อนุสรณ์ ติปยานนท์ รศ. สุพรรณ ทองคล้อย (แรคำ ประโดยคำ) รวมถึงผู้ที่สนใจในงานศิลปะ นอกจากนี้ กิจกรรมของสโมสรนักเขียนเชียงใหม่ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะสาขาวรรณกรรม แต่ยังมีการจัดกิจกรรมร่วมกับศิลปะสาขาอื่นๆ เช่นภาพยนตร์ ที่มีการนำประเด็นที่ภาพยนตร์ที่สร้างมาจากงานวรรณกรรม โดยเป็นการวิจารณ์ภาพยนตร์ในมุมมองของวรรณกรรม ทำให้เห็นมุมมองที่หลากหลายมีการแลกเปลี่ยนความคิดข้ามสาขาด้วย ส่วนกิจกรรมที่คาดหวังว่าจะทำต่อไปคือ การจัดเสวนาเพื่อพบปะกันระหว่างนักเขียนใน 4 ภูมิภาค เพื่อที่จะได้แลกเปลี่ยนความคิดซึ่งกันและกัน ที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างนักเขียนด้วยกันเอง โดยที่นักเขียนจะได้รับรู้ใน 2 ประเด็นคือ หนึ่ง สังคมของนักเขียนในแต่ละภูมิภาค และสอง ลักษณะของผู้อ่านในแต่ละภูมิภาคว่าเป็นอย่างใด และหวังว่านักเขียนแต่ละภูมิภาคจะได้เรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ แต่ยังคงเป็นโครงการที่ตั้งไว้ เนื่องจากยังไม่มีเงินสนับสนุนในการจัดกิจกรรม

กลุ่มสโมสรนักเขียนเชียงใหม่ยังจัดกิจกรรมร่วมกับกลุ่มอื่นๆ ด้วย เช่น กลางปี 2557 จัดกิจกรรมร่วมกับกลุ่มนักอ่านอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นกลุ่มละครเด็กที่คณะละครมะข้ามป้อมได้สร้างไว้ ในกิจกรรมมีการวิพากษ์วิจารณ์งานหนังสือร่วมกับกลุ่มนักอ่านเชียงดาว นอกจากนี้ยังได้ร่วมจัดกิจกรรมการสนทนากับร้านหนังสือที่เชียงใหม่ ซึ่งกิจกรรมที่จะจัดขึ้นต่อไปคือ การเสวนาเรื่อง "รางวัลซีไรต์ อสรพิษ ของคุณแดนอรัญ แสงทอง" ที่ร้านกาแฟร่ำเปิง วันเสาร์ที่ 29 พฤศจิกายน 2557 สำหรับกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนหนึ่งเป็นสมาชิกสโมสรนักเขียนเชียงใหม่ ศิลปิน บุคคลทั่วไปที่มีความสนใจ นักศึกษา ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีทั้งที่เป็นผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมเป็นประจำและคนหน้าใหม่ที่เพิ่งเข้าร่วมกิจกรรม

สโมสรนักเขียนมีวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรมเพื่อให้ความรู้กับผู้อ่าน แต่ยังไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากการจัดกิจกรรมให้ความรู้จะต้องมีการทำงานอย่างจริงจัง มีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและจะต้องมีผู้ที่สนใจอย่างจริงจังด้วยเช่นกัน

1.2 *เพจ "เรื่องสั้นย่อหน้าเดียว"*

กลุ่มผู้ก่อตั้งแฟนเพจ "เรื่องสั้นย่อหน้าเดียว" มี 4 คน คือ "แก้มหอม" "ฉมังฉาย" "แอพไลฟ์" และ "ส. ปาลกะวงศ์" เปิดเพจในวันที่ 10 พฤษภาคม 2557 ก่อนที่จะเปิดแฟนเพจแห่งนี้ "ส. ปาลกะวงศ์" โพสต์ "หลังองค์ลง" เรื่องสั้นแนวทดลองของตนที่เขียนตามแบบเรื่องสั้น "ความว่าง" ของคุณสุชาติ สวัสดิ์ศรี เรื่องนี้ โดยพยายามเขียนให้เป็นย่อหน้าเดียวเผยแพร่ในเฟซบุ๊กของตน ปรากฏว่ามีผู้สนใจอ่านเป็นจำนวนมากกว่าเรื่องสั้นขนาดปกติ จึงเขียนงานแนวใหม่นี้เพิ่มอีกประมาณ 2-3 เรื่อง และยังมีผู้ติดตามอ่านอยู่เป็นจำนวนมาก จึงได้ประกาศจุดกระแส "เรื่องสั้นย่อหน้าเดียว" ในวันที่ 6 พฤษภาคม 2557 ในหน้าเฟซบุ๊กส่วนตัวของตนเอง ปรากฏว่ามีคนส่งเรื่องเข้ามาร่วมเป็นจำนวนมาก ดังนั้นเมื่อตั้งกลุ่มได้แล้ว "ส. ปาลกะวงศ์" ย้ายผู้ที่ส่งงานจากเฟซบุ๊กส่วนตัวของตนไปยังแฟนเพจ "เรื่องสั้นย่อหน้าเดียว" ในปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน 5,936 (ข้อมูล วันที่ 26 ตุลาคม 2557) และมีผู้ที่เข้ามาเป็นประจำมากกว่า 300 คน

แฟนเพจนี้สร้างกระแสได้อย่างรวดเร็วและประสบความสำเร็จทั้งจำนวนนักเขียน ผลงาน และผู้อ่าน เนื่องมาจากปัจจัยหลายประการ ประการแรก ทุกคนมีเรื่องเล่า เมื่อเห็นว่าเขียนอะไรสั้นๆ จึงคิดว่าตนเองก็สามารถเล่าได้ จึงลองเขียน ประการที่สองคือ ระบบเฟซบุ๊กผู้ที่เข้ามาเป็นสมาชิก ผู้ใดโพสต์อะไรทุกคนก็สามารถเห็นได้ง่าย พอเห็นอยู่เป็นประจำก็เกิดแรงกระตุ้นให้อยากเล่าเรื่องและเริ่มเขียน ประการที่สาม ขนาดความสั้นของเรื่อง เนื่องจากในปัจจุบันคนส่วนใหญ่ไม่นิยมอ่านงานเรื่องสั้นขนาดยาว แต่นิยมอ่าน "เรื่องสั้นย่อหน้าเดียว" ที่สามารถอ่านจบได้ภายในสองนาที ทำให้สามารถอ่านได้หลายเรื่อง ประการที่สี่ "เรื่องสั้นย่อหน้าเดียว" ตอบโจทย์เทคโนโลยีของอุปกรณ์สื่อสารในปัจจุบัน จึงทำให้สามารถอ่านเรื่องสั้นผ่านทางโทรศัพท์มือถือ และ ประการสุดท้ายคือ แอดมินของเพจได้เชิญนักเขียนและนักวิจารณ์หลายคนมาช่วยแสดงความเห็นให้กับเรื่องสั้นที่ส่งมา

นอกจากมีนักวิจารณ์รับเชิญแล้ว แฟนเพจแห่งนี้เห็นว่านักวิจารณ์เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนางานเขียนจึงเปิดห้องอบรมเพื่อชี้แนะนักวิจารณ์ ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เข้าอบรมถามคำถามวิทยากรเกี่ยวกับการวิจารณ์ได้คนละ 1 คำถามและวนไปจนครบ โดยเชิญอาจารย์ชมัยภร แสงกระจ่าง มาเป็นวิทยากร ซึ่งเปิดอบรมไปแล้ว 2 รุ่น รุ่นละ 20 คน แต่การสร้างนักวิจารณ์ต้องอาศัยเวลานานและยังขาดพี่เลี้ยงที่จะช่วยพัฒนาผู้เข้าอบรมกลุ่มนี้ ขณะเดียวกันแอดมินยังได้นำความรู้ที่อาจารย์ชมัยภรอบรมและตอบคำถามขณะอบรมมาแบ่งปันให้สมาชิกในเพจที่ไม่ได้ร่วมอบรมรับทราบด้วย โดยเน้นว่านักเขียนไม่จำเป็นต้องเชื่อตามนักวิจารณ์ทั้งหมด แต่นักเขียนเป็นผู้ฟังและนำไปพิจารณา แม้ว่าความตั้งใจในการสร้างนักวิจารณ์ประจำเพจยังไม่ประสบความสำเร็จมากนัก เนื่องจากพบปัญหาบางประการในการอบรมจนทำให้ต้องปิดห้องนี้ไป อาทิ ผู้เข้าอบรมเมื่อทราบว่าอาจารย์ชมัยภรเป็นวิทยากรจึงเกร็งไม่กล้าถามคำถาม และ การเขียนวิจารณ์เรื่องสั้นย่อหน้าเดียวยาก เนื่องจากขนาดของเรื่องทำให้

รายละเอียดของเรื่องบางจุดถูกละไว้ อย่างไรก็ดีพบว่ามีผู้ที่ผ่านการอบรมการวิจารณ์ประมาณ 10 กว่าคนที่เข้ามาวิจารณ์งานอยู่บ้าง นอกจากนี้ เหตุผลสำคัญที่เพจนี้ยังไม่มีการเปิดพื้นที่วิจารณ์เฉพาะ เนื่องจากว่ายังขาดการวิจารณ์เป็นระบบ ทั้งในส่วนของการขาดนักวิจารณ์อาชีพที่ว่างวิจารณ์ให้เป็นประจำ ขณะเดียวกันนักวิจารณ์สมัครเล่นยังไม่เข้มแข็งพอ แต่หากมีนักวิจารณ์คนใดพร้อมที่จะเข้ามาช่วยอย่างจริงจัง ทางแอดมินยินดีจะเปิดพื้นที่วิจารณ์ให้ทันที

อย่างไรก็ดี การเปิดให้แสดงความคิดเห็นท้ายเรื่อง บางครั้งมีการปะทะกันในการแสดงความคิดเห็นระหว่างนักเขียนใหม่กับนักวิจารณ์ เนื่องจากนักเขียนใหม่บางคนยังไม่เข้าใจวัฒนธรรมแห่งการวิจารณ์หรือบางคนยังรับการวิจารณ์ไม่ได้ เมื่อมีผู้มาตำหนิงานเขียนของตนก็ออกมาตอบโต้และปกป้องผลงานโดยทันที บางกรณีก็มีเพื่อนของผู้เขียนบางคนออกมาช่วยปกป้องและตอบโต้กับผู้วิจารณ์ด้วย สมาชิกจึงต้องค่อยๆ เรียนรู้ร่วมกันเกี่ยวกับการวิจารณ์และวัฒนธรรมแห่งการวิจารณ์ เพราะแฟนเพจแห่งนี้เป็นทั้งพื้นที่เผยแพร่ผลงาน ถกเถียง และแบ่งปันความรู้ระหว่างกัน ทั้งการที่แอดมินยังแชร์ลิงก์ที่เกี่ยวกับวรรณกรรมและการวิจารณ์ที่มีประโยชน์และน่าสนใจ รวมถึงเผยแพร่บทวิจารณ์แนะนำในเพจด้วย และผู้มีความรู้ก็ช่วยถ่ายทอดในสิ่งที่ตนเองรู้ แต่สิ่งที่ยังขาดคือ ผู้รู้ที่จะเข้ามาช่วยให้ความรู้อย่างจริงจัง

ยิ่งไปกว่านั้น กลุ่มผู้ก่อตั้งยังได้กำหนดทิศทางของกลุ่มในอนาคตอย่างครบวงจร นับตั้งแต่การสร้างนักเขียน การตีพิมพ์เรื่องสั้นรวมเล่ม การส่งเรื่องลงพิมพ์เผยแพร่ในนิตยสาร การทำนิตยสารออนไลน์ ชื่อ “คมใจ” ซึ่งเนื้อหาในเล่มแบ่งออกเป็น โต๊ะบก. โต๊ะนักวิจารณ์ โต๊ะสัมภาษณ์ และเพื่อรองรับการขยายตัวและเพื่อความยั่งยืนของเครือข่ายนี้ จึงมีการแบ่งทีมเพื่อสืบทอดไว้แล้ว

1.3 *เว็บไซต์* “thaiwiriter.net”

ผู้ก่อตั้งเว็บไซต์ thaiwriter.net คือ คุณนิวัต พุทธประสาท เปิดครั้งแรกประมาณปี 2547 ซึ่งมีความคิดเบื้องต้นว่าเพื่อเปิดพื้นที่เผยแพร่ผลงานทั้งเรื่องสั้นและกวีนิพนธ์ เปิดพื้นที่แนะนำหนังสือใหม่ การประชาสัมพันธ์ข่าวกิจกรรมที่เกี่ยวกับวรรณกรรม และยังเปิดพื้นที่วิจารณ์วรรณกรรมด้วย ซึ่งจัดแบ่งเป็นหมวดหมู่ต่างๆ ตามความสนใจเพื่อความชัดเจนมากขึ้น ทำให้เว็บไซต์แห่งนี้กลายเป็นพื้นที่พบปะกันระหว่างนักเขียน นักอ่าน และนักวิจารณ์ ซึ่งเว็บบอร์ดจะเป็นการตอบโต้กันทั้งสองด้าน จึงต่างจากงานสิ่งพิมพ์ที่เป็นการเสนอเพียงด้านเดียว ดังนั้น เมื่อเกิดงานวิจารณ์ขึ้นมาก็จะมีการตอบโต้กัน บางครั้งเรื่องสั้นเรื่องเดียว แต่มีการวิจารณ์แสดงความเห็นตอบโต้กันยาวกว่าเรื่องสั้น ซึ่งบรรยากาศต่างๆ ช่วยให้เกิดความสนุกในการวิจารณ์ เพราะการเปิดโอกาสให้ผู้คนได้มาถกเถียงกันโดยไม่ใช้คำหยาบคายหรือคำที่รุนแรงมากเกินไป ขณะเดียวกันการวิจารณ์ยังได้สร้างองค์ความรู้ขึ้นมาด้วย ซึ่งสมาชิกบางคนติดต่อและสนทนากันมากขึ้นในข้อความหลังไมค์ จนทำให้เกิดความสัมพันธ์ของกลุ่มคนต่างๆ เว็บไซต์นี้มีความคึกคักมาก และมีการรวมตัวกันอย่างหลวมๆ ผู้ที่เข้ามาส่วนใหญ่เป็นนักเขียน กวี นักอ่าน อาจารย์ และผู้สนใจทั่วไป ซึ่งส่งผลกระทบต่อคนในวงกว้างพอสมควร เพราะในยุคนั้นไม่มีเว็บไซต์วรรณกรรมเว็บอื่น และเว็บบอร์ดถือว่าเป็นสื่อที่เผยแพร่ข่าวสารได้รวดเร็วที่สุดแล้ว ผลที่เกิดขึ้นจึงรวดเร็วและทรงพลังมากในการที่จะกระจายแนวความคิด สื่อสาร แต่เป็นที่น่าเสียดายว่า เว็บไซต์แห่งนี้ต้องปิดตัวลงในปี 2555 ขณะที่มีสมาชิกหลายแสนคน เนื่องจากว่าก่อนที่จะปิดสองปีโฮสต์ของเว็บนี้โดนแฮก ทำให้ข้อมูลที่มีอยู่หายทั้งหมด ขณะเดียวกันในช่วงเวลานั้นเป็นยุคที่เรียกว่าเว็บบอร์ดจบลง เพราะเฟซบุ๊กเริ่มเข้ามาแทนที่ นับเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ยุคของเว็บบอร์ดทั่วโลกต้องสิ้นสุดลง เพราะความปลอดภัยต่ำ ไม่ใช่เฉพาะประเทศไทยเท่านั้น

1.4 *เว็บไซต์เด็กดี*

คุณวโรรส โรจนะ ในฐานะเว็บมาสเตอร์ของเว็บเด็กดี และกลุ่มผู้ก่อตั้งเว็บเด็กดี ได้กล่าวว่า เว็บนี้สร้างขึ้นในช่วงใกล้ๆ กับเว็บพันทิป เพราะเห็นว่าเว็บพันทิปมีลักษณะเป็นแนวของผู้ใหญ่ ไม่เอื้อต่อความชอบของเด็ก เมื่อสังคมขณะนั้นยังขาดเว็บไซต์ที่เป็นพื้นที่ของเด็กอย่างแท้จริง กลุ่มผู้ก่อตั้งจึงสร้างเว็บเด็กดีขึ้นเพื่อเป็นพื้นที่สำหรับเพื่อนวัยเดียวกันหรือวัยไล่เลี่ยกันได้มาพบปะ และพูดคุยกัน จนกลายเป็นการสร้างช่องทางพบปะเพื่อนฝูงวัยเดียวกันให้เกิดสังคมออนไลน์บนอินเทอร์เน็ตและการกำหนดมิตรภาพแบบไม่มีที่สิ้นสุด ขณะเดียวกันก็เปิดพื้นที่ให้มีการแบ่งปันความรู้ ความคิด และประสบการณ์ที่ดีๆ ของตนให้กับเพื่อนวัยเดียวกัน และปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้เว็บนี้ได้รับความนิยม เนื่องจากความพยายามที่จะอัพเดทเนื้อหาเว็บไซต์ให้เข้ากับเทรนด์ของวัยรุ่น โดยพยายามที่จะเจาะไลฟ์สไตล์ของเด็กให้ชัดเจนขึ้นในสิ่งที่เขาชอบ และพยายามมีสื่อ interactive ผสมกับสาระ เช่น เรื่องการศึกษา โดยพยายามที่จะเจาะในเรื่องนี้ให้มากขึ้น เพราะคิดว่าเป็นประโยชน์กับเด็กที่เข้ามาใช้ นอกจากนี้ยังมีการรวมลิงค์วัยรุ่นที่คิดว่าน่าสนใจและรวมไว้ในเว็บไซต์ Dek-d.com เพื่อให้เด็กสามารถกดเข้าไปดูต่อได้เลย เนื่องจากลิงค์ที่เลือกมานั้นเหมาะกับวัยรุ่นจริงๆ เพื่อให้รู้สึกว่าเข้ามารู้สึกดีมาและได้อะไรออกไป ดังนั้นจึงมีการเลือกและรวบรวมว่าเว็บใดเหมาะสมแล้วจึงเอามาลงไว้ในฐานข้อมูลของเว็บไซต์ Dek-d.com ซึ่งจะเป็นลิงค์ที่ครอบคลุมและคัดสรรมาอย่างดีแล้ว[6]

จากปัจจัยข้างต้นนับเป็นพื้นฐานสำคัญที่ก่อให้เกิดพื้นที่ ประชาคมออนไลน์และนักเขียนหน้าใหม่ในเว็บเด็กดีอย่างคึกคัก เมื่อเว็บนี้เปิดพื้นที่และเวทีการนำเสนอผลงานให้กับสำหรับนักเขียนสมัครเล่นจึงมีผู้สนใจนำเรื่องมาเผยแพร่เป็นจำนวนมา ในยุคแรกเว็บมาสเตอร์จะเป็นผู้ลงเผยแพร่ให้ โดยประกาศว่าผู้อยากจะลงเรื่องก็ให้ส่งเมล์มาให้ทางเว็บไซต์ แต่เปิดรับมาอยู่ประมาณ 2 ปีก็มีจำนวนมากจนรับไม่ไหว จึงเปลี่ยนมาจัดเป็นระบบส่งบทความให้นักเขียนเข้ามาส่งบทความที่เรื่องหนึ่งมีตอนเดียวหรือหลายๆ ตอนก็ได้ และไม่ได้เป็นแค่ระบบส่งอย่างเดียว แต่จะเป็นประชาคมของผู้ส่งด้วย

ในช่วงแรกที่เปิดพื้นที่สำหรับนวนิยายออนไลน์ นิยายที่มีชื่อมาก คือ *เดอะไวท์ โรด* และ *หัวขโมยแห่งบารามอส* ทั้งสองเรื่องต่างถือได้ว่าเป็นแรงกระตุ้นและอิทธิพลทั้งต่อการเขียนนิยายออนไลน์ในรุ่นหลังอีกเป็นจำนวนมาก สำหรับเกณฑ์คัดเลือกเรื่องพิจารณาว่าถ้าเว็บมาสเตอร์เห็นว่าเป็นเรื่องที่ไม่หยาบคายก็จะลงหมดทุกเรื่อง เพราะเห็นว่าผู้อ่านแต่ละคนอาจจะชอบแนวเรื่องที่ไม่เหมือนกัน ในปัจจุบันยังใช้ระบบให้นักเขียนแต่ละคนลงเรื่องของตนเอง และทางเว็บก็จะมีระบบสแกน อย่างแรกคือการสแกนคำหยาบ หลังจากนั้นจะมีทีมงานเข้าไปสแกนดูทุกวันว่าเรื่องที่เข้ามาใหม่นั้นเหมาะสมหรือไม่ หากไม่เหมาะสมก็จะมีปุ่มกดแจ้งลบทันที บางเรื่องก็คิดว่าเหมาะกับผู้อ่านอายุ 19-20 ปี แต่อาจจะไม่เหมาะสำหรับเด็กอายุน้อยกว่านั้นก็ต้องให้คำแนะนำ

จากปัจจัยข้างต้นนับเป็นพื้นฐานสำคัญที่ก่อให้เกิดพื้นที่และประชาคมวรรณกรรมออนไลน์ และนักเขียนหน้าใหม่ในเว็บเด็กดี เพราะเว็บนี้เป็นช่องทางที่เปิดกว้างให้นักเขียนรุ่นใหม่สามารถที่จะเสนอผลงานของตนได้อย่างง่ายดาย และเสนองานได้อย่างอิสระทั้งด้านรูปแบบและเนื้อหา ขณะเดียวกันนักเขียนจำนวนหนึ่งก็ใช้พื้นที่ออนไลน์เพื่อศึกษา หาข้อมูล และหาวัตถุดิบในการเขียนมาจากในอินเทอร์เน็ต เช่น การเขียนนิยายที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับเอเชียกลาง เป็นประเทศที่สมมุติขึ้นโดยมีพื้นฐานข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตในเรื่องภูมิประเทศ ภูมิอากาศ วัฒนธรรม เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย ประเพณีการแต่งงาน การเลี้ยงสัตว์ ฯลฯ

---

[6] พรชัย จันทโสก, "Dek-d.com"[6], *กรุงเทพธุรกิจ* (จุดประกายวรรณกรรม), (27 สิงหาคม 2550).

ประชาคมแห่งนี้มิได้เกิดเครือข่ายเฉพาะในกลุ่มนักเขียนเท่านั้น เว็บเด็กดีนับเป็นพื้นที่แห่งนี้มีองค์ประกอบของบริบทวรรณกรรมอย่างครบถ้วน ทั้งนักเขียน นักอ่าน นักวิจารณ์ บรรณาธิการ สำนักพิมพ์ และการโฆษณาประชาสัมพันธ์ จึงอาจเรียกได้ว่าเกิดกระบวนการสร้าง เสพ และแพร่กระจายงานอย่างครบ จึงเอื้อต่อการสร้างเครือข่ายและประชาคมในกลาหลายมิติ ทั้ง *เครือข่ายระหว่างนักเขียนกับนักเขียน* ผ่านทาง **"**เว็บบอร์ด**"** ซึ่งเปรียบเสมือนสังคมใหญ่จะมีสมาชิกและนักเขียนที่เป็นขาประจำอยู่ไม่กี่คนที่ตั้งกระทู้ในเรื่องต่างๆ ตลอดจนจัดทำกิจกรรมทั้งในและนอกเว็บไซต์ สำหรับการจัดกิจกรรมต่างๆในเว็บ เช่น การจัดกีฬาสีในเว็บ การเล่นเกมในกระทู้ และ การรณรงค์ต่อต้านการใช้ภาษาวิบัติ เป็นต้น

เครือข่ายนักเขียนกับนักอ่าน พบว่าเมื่อเว็บไซต์พัฒนาพื้นที่ให้กับนักเขียนแต่ละคนเฉพาะในรูปของ my.id (blog) ของตนเอง โพสต์นิยายและโต้ตอบกับผู้อ่านอยู่ในนั้น อาจถือได้ว่า my.id ของนักเขียนแต่ละคนเป็นสังคมย่อยๆ เปิดโอกาสให้นักเขียนนำเสนอผลงานของตนไว้ นักอ่านก็สามารถที่เข้ามาเลือกอ่านผลงานในแนวหรือเรื่องที่ตนชื่นชอบอย่างเสรีด้วยเช่นกัน และผู้อ่านยังสามารถติดต่อ พูดคุยและแสดงความคิดเห็นกับนักเขียนได้โดยตรง ทั้งการเสนอความคิดเห็น ติ ชม หรือเสวนาและเปลี่ยนความเห็นกับนักเขียนได้เป็นประจำผ่านพื้นที่แสดงความเห็นในตอนท้ายของนิยายแต่ละตอน บางครั้งข้อความแสดงความคิดเห็นจากคนอ่านก็เป็นกำลังใจให้นักเขียนพัฒนา และปรับปรุงผลงานของตนต่อไป ในกรณีที่ผู้อ่านไม่ต้องการเพียงเสนอความเห็นสั้นๆ ก็มีการเปิดพื้นที่สำหรับเขียนวิจารณ์โดยตรงทั้งในรูปของบทวิจารณ์ และกระทู้เพื่อเสนอทัศนะวิจารณ์เกี่ยวกับวรรณกรรมออนไลน์ในประเด็นต่างๆ ไว้ด้วย ขณะเดียวกัน ผู้อ่านที่ชื่นชอบนิยายเรื่องใดก็จะสมัครเป็น **"**แฟนพันธุ์แท้**"** ของนิยายเรื่องนั้น ซึ่งบางครั้งนักอ่านแฟนพันธุ์แท้เหล่านี้รวมตัวกันเป็นกลุ่มแฟนคลับ นอกจากนี้ยังพบว่า นักอ่านบางคนไม่เพียงแต่รู้จักกันเฉพาะแต่ในพื้นที่เว็บเด็กดีเท่านั้น แต่ยังออกมาพบปะกันในพื้นที่โลกจริงผ่านกิจกรรมต่าง อาทิ การพบปะนักเขียน หรือร่วมกิจกรรมของสำนักพิมพ์ บางครั้งกลุ่มผู้อ่านเหล่านี้ก็รวมตัวกันจัดกิจกรรมภายในกลุ่มกันเอง โดยมีนักเขียน หรือสำนักพิมพ์เป็นเพียงแค่จุดเริ่มต้นของความสัมพันธ์เท่านั้น

เครือข่ายระหว่างนักเขียนกับบรรณาธิการ (*สำนักพิมพ์*) ส่วนใหญ่เริ่มจากการติดต่อกันทางอินเทอร์เน็ตเพื่อของพิจารณาผลงานก่อนตีพิมพ์ เมื่อรู้จักกันระดับหนึ่งจนนักเขียนคนนั้นกลายมาเป็นนักเขียนคนหนึ่งของสำนักพิมพ์ก็เริ่มมีการจัดกิจกรรมและพบปะกันบ่อยครั้งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สำนักพิมพ์แจ่มใสที่มีกิจกรรมให้นักเขียนมาพบปะแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กันร่วมกับบรรณาธิการอยู่เสมอ

เครือข่ายระหว่างนักเขียนกับนักวิจารณ์ นับเป็นความสัมพันธ์ที่เป็นที่นิยมมากที่สุด เนื่องจากนักเขียนหน้าใหม่ส่วนใหญ่เรียกร้องอยากให้นักวิจารณ์ช่วยวิจารณ์งานของตน เพื่อชี้ข้อบกพร่องต่างๆ อันจะนำไปสู่การพัฒนาและแก้ไขผลงาน แต่ในกรณีของนักเขียนที่มีชื่อเสียง หรืองานจำนวนหนึ่งที่ได้รับการพิมพ์แล้วไม่ค่อยปรารถนาให้ผู้ใดมาวิจารณ์งานของตน โดยเฉพาะการวิจารณ์เชิงตำหนิ ที่ทำให้นักเขียนหน้าใหม่จำนวนไม่น้อยหมดกำลังใจ และท้อถอยจนเลิกเขียนงานไป

เครือข่ายนักเขียน / นักอ่าน กับเว็บมาสเตอร์ พบว่าหากนักเขียนและนักอ่านมีปัญหาต่างๆระหว่างการใช้บริการในพื้นที่อินเทอร์เน็ตก็สามารถติดต่อขอคำแนะนำ และความช่วยเหลือจากเว็บมาสเตอร์ได้ตลอดเวลา นอกจากนี้ยังมีการพบปะสังสรรค์กันในโลกแห่งความเป็นจริงระหว่างเว็บมาสเตอร์ นักเขียน และนักอ่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ และงาน

มหกรรมหนังสือระดับชาติ บางครั้งเว็บมาสเตอร์ทำหน้าที่แทนนักเขียนเพื่อติดต่อกับสำนักพิมพ์ในกรณีการจัดประกวดหนังสือในเว็บไซต์

ด้วยเหตุนี้จึงเห็นได้ว่า เครือข่ายที่เกิดขึ้นในเว็บไซต์เด็กดีเริ่มรู้จักและมีปฏิสัมพันธ์กันในโลกเสมือนก่อน แต่ในท้ายที่สุดพื้นที่ในชุมชนออนไลน์เหล่านี้สามารถที่จะพัฒนาไปสู่การรวมตัวและการสร้างประชาคมกันในพื้นที่โลกจริงด้วย การเกิดของเครือข่ายและประชาคมในลักษณะนี้มิได้มีเพียงเฉพาะในเว็บไซต์เด็กดีเท่านั้น แต่เกิดขึ้นทั่วไปทั้งในบล็อกของนักเขียน และนักวิจารณ์ หรือแม้แต่เว็บของสำนักพิมพ์ด้วย และประชาคมออนไลน์ที่เกิดขึ้นนั้นมีในหลายลักษณะ ทั้งในกรณีของนักเขียนต่อนักเขียนที่มักจะช่วยเหลือกันในเรื่องการอ่าน การตรวจสอบข้อมูลในการเขียน และการเป็นกำลังใจให้กันและกัน และมีนักเขียนหลายกลุ่มที่นัดพบและพัฒนาความสัมพันธ์เหล่านี้เพิ่มเติมในโลกที่เป็นจริงด้วย[7]

2. **เครือข่ายอาจารย์ และ นิสิตนักศึกษาในสถาบันการศึกษา** จากการสัมภาษณ์ สามารถแบ่งเครือข่ายเป็น 2 กลุ่ม คือ

2.1 **เครือข่ายอาจารย์** พบ 7 เครือข่ายที่น่าสนใจ ดังนี้

2.1.1 ***ภาควิชาวรรณคดี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์***

รายวิชาวรรณคดีวิจารณ์เป็นวิชาบังคับที่นิสิตเรียนวรรณคดีไทยและวรรณคดีอังกฤษต้องเรียนร่วมกัน ซึ่งเป็นการเรียนเกี่ยวกับทฤษฎีวิจารณ์ต่างๆ จากนั้นจะมีวิชาที่เรียนแยกกันระหว่างนิสิตวรรณคดีไทยและวรรณคดีอังกฤษ อาจารย์ผู้รับผิดชอบสอนรายวิชานี้คือ รศ. ดร. สรณัฐ ไตลังคะ ที่สอนต่อเนื่องมากว่า 20 *ปี ในรายวิชาวรรณคดีวิจารณ์จะสอนให้นิสิตเห็นการเปลี่ยนแปลงกระบวนและแนวคิดการวิจารณ์วรรณกรรมทั้งหมด นับว่าเป็นวิชาที่ยาก เพราะต้องสร้างทั้งวิธีคิดทางด้านการวิจารณ์และการวิจารณ์เชิงปฏิบัติให้กับนิสิต จึงมีเนื้อหาเป็นจำนวนมากที่ต้องสอนให้ครบถ้วนภายใน* 45 *ชั่วโมง โดยต้องชี้ให้เห็นว่า*การวิจารณ์เป็นเรื่องวัฒนธรรมที่ต้องมีการเรียน การอ่าน การสั่งสม ฉะนั้น การเข้าใจประวัติวรรณคดีวิจารณ์ต้องเข้าใจประวัติความคิดของมนุษย์ และความเปลี่ยนแปลงทางด้านประวัติศาสตร์ สังคม การเมืองที่ส่งผลต่อวิธีคิดของมนุษย์ที่เปลี่ยนไป รวมถึงต้องเข้าใจกระบวนทัศน์ที่เปลี่ยนไป *การเรียนการสอนเน้นการเรียนรู้เกี่ยวกับทฤษฎีการวิจารณ์ต่างๆ ว่ามีทฤษฎีใดบ้าง และมีวิธีคิดอย่างไร* เพื่อช่วยให้นิสิตมีมุมมองและมีวิธีคิดที่หลากหลายขึ้น ด้วยการนำตัวอย่างบทวิจารณ์วรรณกรรมแนวต่างๆ ตัวอย่างส่วนหนึ่งที่ใช้นำมาจากหนังสือรวมบทวิจารณ์ ซึ่งเป็นผลงานในโครงการ **"**การวิจารณ์**"** ที่ผ่านๆ มา เพื่อชี้ให้เห็นว่าวรรณกรรมเรื่องเดียวสามารถวิจารณ์ได้หลากหลายมุมมองและวิธี เมื่อนิสิตเรียนทฤษฎีและได้เห็นตัวอย่างว่ามีผู้ใดนำไปใช้อย่างไรบ้าง จึงให้นิสิตแต่ละคนเขียนบทวิจารณ์ด้วยตนเอง โดยอาศัยทฤษฎีวิจารณ์ที่เรียนมาก่อนหน้านี้เป็นเครื่องมือ ซึ่งเป็นการทำงานร่วมกัน

---

[7] **สุชาติ ทองสิมา อรพินท์ คำสอน และ จักรนาท นาคทอง**, *"รายงานผลการวิจัย กลุ่มกรณีศึกษาการสร้างและการวิจารณ์วรรณกรรมในพื้นที่อินเทอร์เน็ต* (1 *เม.ย.* 2551 – 30 *ก.ย.* 2552)", **รายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการวิจัย "การวิจารณ์ในฐานะปรากฏการณ์ร่วมสมัยเพื่อพัฒนาความรู้สังคมศาสตร์แห่งการวิจารณ์ ภาค** 2, โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), (เอกสารถ่ายสำเนา), 2553, 193-199.

เป็นกลุ่ม จากนั้นนำเสนอให้เพื่อนในห้องฟังด้วย และจะทำงานเดี่ยวเฉพาะในการสอบเท่านั้น การเรียนการสอนปัจจุบัน นิสิตสามารถเลือกวิจารณ์หนังสือที่ตนสนใจได้ทั้งวรรณกรรมแนวขนบ (canon) และวรรณกรรมในรูปแบบและพื้นที่อื่นๆ ภาพยนตร์ การ์ตูน เรื่องเล่าแบบต่างๆ

ในการเรียนการสอนจึงมีการประยุกต์รายวิชาเพื่อให้นิสิตสามารถที่จะนำไปปฏิบัติจริงหรือไปทำงานได้ นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้นิสิตได้มีโอกาสประยุกต์ บูรณาการ และเชื่อมโยงวิชาที่เรียนกับสังคมมากขึ้น ทั้งการสร้างกิจกรรมทางวิชาการอยู่เป็นระยะๆ ทั้งการเชิญผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญในหลากหลายสาขามาให้ความรู้เพิ่มในห้องเรียน และการจัดสัมมนา เสวนา และบรรยายทางวิชาการ ขณะเดียวกันยังมีกิจกรรมส่งเสริมความสามารถพิเศษให้กับนิสิตด้วย ขณะเดียวกันสาขาวรรณคดีได้เผยแพร่กิจกรรมที่ทำผ่านทางเว็บไซต์และเฟซบุ๊ก ซึ่งมีผู้ติดตามจำนวนหนึ่ง และเมื่อเผยแพร่กิจกรรมของสาขาผ่านช่องทางเหล่านี้พบว่ามีผู้เข้ามาติดตามมากขึ้นและเผยแพร่ในวงกว้างขึ้น เพราะง่ายต่อการส่งต่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่องทางเฟซบุ๊ก ซึ่งถือว่าเป็นเครือข่ายอย่างหนึ่ง

2.1.2 *ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*

วิชาวรรณกรรมวิจารณ์เป็นวิชาบังคับเลือกสำหรับนิสิตเอกภาษาไทย *อาจารย์ผู้รับผิดชอบสอนรายวิชานี้คือ* อาจารย์หัตถกาญจน์ อารีศิลป เป็นอาจารย์ใหม่เพิ่งเริ่มสอนวิชานี้เป็นครั้งแรก ในการสอนจะเน้นการอ่านละเอียด (close reading) โดยเริ่มจากการวิเคราะห์องค์ประกอบของวรรณกรรมทีละส่วน อาทิ โครงเรื่อง ฉาก การเล่าเรื่อง ตัวละคร ซึ่งจะเลือกตัวบทวรรณกรรม 3 เรื่องที่คิดว่าองค์ประกอบของวรรณกรรมที่นำมาสอนในครั้งนั้นโดดเด่นให้นิสิตอ่านต่อหนึ่งองค์ประกอบของวรรณกรรม หลังจากที่นิสิตอ่านตัวอย่างวรรณกรรมที่กำหนดแล้วจึงอภิปรายกันในห้อง และจะใช้วิธีนี้กับองค์ประกอบวรรณกรรมส่วนอื่นๆ ไปจนครบ การสอนเช่นนี้จะช่วยให้นิสิตเห็นความหลากหลายของตัวบทวรรณกรรมในแต่ละส่วน ขณะเดียวกันจะสอนแนวคิดที่ปรากฏในวรรณกรรมตัวอย่างแต่ละเรื่องไปพร้อมกันด้วย ซึ่งมีการสอดแทรกทฤษฎีต่างๆ ด้วยการตั้งคำถามเพื่อให้นิสิตคิด อันจะนำไปสู่ทฤษฎี โดยนิสิตจะกล่าวถึงทฤษฎีออกมาโดยไม่รู้ตัวว่ากำลังกล่าวถึงทฤษฎีอยู่ จากนั้นจึงเริ่มให้นิสิตได้อ่านตัวอย่างงานวิจารณ์ต่างๆ โดยเลือกบทวิจารณ์ที่มีความหลากหลายทั้งผู้เขียน และแนวคิดในการวิจารณ์ ซึ่งบทวิจารณ์ตัวอย่างส่วนหนึ่งนำมาจากหนังสือรวมบทวิจารณ์ที่โครงการวิจารณ์ศิลปะ ในโครงการที่ผ่านๆ มา เมื่อสอนเรื่องสั้นจบ ก็เริ่มสอนนวนิยายและกวีนิพนธ์ แต่จะสอนรวบรัดกว่าเนื่องจากเวลาไม่พอ โดยเน้นการอ่านและอภิปรายบทวิจารณ์ตัวอย่างที่เลือกมาให้ศึกษา

ในช่วงปลายภาค นิสิตจะต้องเขียนบทวิจารณ์มาส่ง ซึ่งแต่ละคนจะมีสิทธิ์เลือกผลงานที่ตนเองจะวิจารณ์ได้ตามความสมัครใจ แต่ก่อนที่จะเขียนบทวิจารณ์มาส่ง อาจารย์ผู้สอนเปิดโอกาสให้นิสิตทุกคนเข้าพบและหารือเกี่ยวกับทิศทางการเขียนคนละ 1 ชั่วโมง ซึ่งแต่ละคนต้องหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นบทวิจารณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานวรรณกรรมที่เลือกนำเสนอ เพื่อจะไม่ทำในประเด็นซ้ำกับที่ผู้อื่นได้ทำไว้แล้ว ในวันที่นำเสนอ นิสิตแต่ละคนจะได้รับข้อวิจารณ์ทั้งจากเพื่อนทุกคนและอาจารย์ด้วย เพื่อนำข้อวิจารณ์ที่ได้ไปปรับปรุงผลงานของตนเอง เมื่อนิสิตส่งงานและได้รับคะแนนทั้งหมดมาแล้ว อาจารย์ผู้สอนคิดว่านิสิตน่าจะได้รับความคิดเห็นตอบกลับจากนักเขียนที่ได้วิจารณ์ไว้ โดยเฉพาะจากนักเขียนรุ่นใหม่ แต่ถ้านิสิตคนใดวิจารณ์งานของนักเขียนรุ่นใหญ่ได้เชิญรุ่นพี่ที่มีความรู้มาให้ความเห็นแทน จากนั้นจะได้รวบรวมทั้งบทวิจารณ์ของนิสิตและบทวิจารณ์ซ้อนวิจารณ์ของนักเขียนและผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อบทวิจารณ์เหล่านั้น เพื่อทำเป็น E-book เผยแพร่ในสื่ออินเทอร์เน็ตต่อไป

อย่างไรก็ดี การเรียนการสอนในรายวิชานี้ยังได้เชิญอาจารย์ที่เชี่ยวชาญด้านการวิจารณ์มาให้ความรู้ด้วย เช่น อาจารย์สุวรรณา เกรียงไกรเพ็ชร์ บรรยายเรื่องการเขียนวิจารณ์ และ อาจารย์ธเนศ เวศร์ภาดา มาบรรยายด้วย เพื่อสร้าง

ความรู้เกี่ยวกับการวิจารณ์ที่หลากหลายแง่มุม รวมทั้งยังเชื่อมโยงการวิจารณ์วรรณกรรมกับศาสตร์แขนงอื่นด้วย นั่นคือ มอบหมายให้นิสิตวิจารณ์ภาพยนตร์สั้นที่เป็นผลงานก่อนจบของนิสิตคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ซึ่งสร้างจากเรื่องสั้นเรื่อง "เรื่องเล่าสายน้ำและความตาย" ของคุณเรวัตร พันธุ์พิพัฒน์ โดยเน้นไปที่เนื้อหาและแนวคิดในเรื่องสั้นกับภาพยนตร์เป็นหลัก

นอกจากนี้ยังพยายามผลักให้นิสิตได้ออกไปร่วมกิจกรรมการวิจารณ์ของหน่วยงานต่างๆ ที่จัดขึ้นทั้งภายในและนอกมหาวิทยาลัยของตนด้วย ทั้งนี้ยังเน้นว่าหากผู้สอนวรรณกรรมวิจารณ์ไม่สามารถยอมรับการวิจารณ์หรือไม่เปิดโอกาสให้นิสิตวิจารณ์ตนเองได้ จะไปสอนนิสิตว่าจะให้มีเสรีภาพในการวิจารณ์ หรือกล้าแสดงความคิดเห็นในประเด็นอื่นๆ ที่ไกลกว่านี้ได้อย่างไร ทั้งนี้ ในปัจจุบันสื่อสังคมออนไลน์โดยเฉพาะเฟซบุ๊กมีความสำคัญในการเรียนการวิจารณ์วรรณกรรมอย่างมาก เพราะเป็นเครื่องมือและพื้นที่ในการติดต่อและได้รับข้อวิจารณ์ต่างๆ จากนิสิต โดยการสร้างกลุ่มลับของผู้เรียนในวิชานี้ขึ้นมา

2.1.3 *ภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*

รายวิชาวรรณคดีวิจารณ์เป็นวิชาเลือกในชั้นปีที่ 4 ซึ่งปีหนึ่งๆ จะมีนิสิตเลือกเรียนประมาณ 7-10 คนอาจารย์ผู้รับผิดชอบสอนรายวิชานี้คือ *ผศ. ดร. ดาริน ประดิษฐ์ทัศนีย์ ที่สอนวิชานี้ต่อเนื่องมากว่า* 10 *ปี* ผู้ที่จะเลือกเรียนรายวิชานี้ส่วนใหญ่จะเป็นนิสิตวิชาเอกภาษาอังกฤษที่เรียนดีซึ่งรักวรรณกรรม อยากฝึกวิจารณ์และฝึกวิเคราะห์ตัวบท ด้วยการเรียนรู้และประยุกต์ใช้ทฤษฎีต่างๆ เพราะในวิชาวรรณคดีวิจารณ์จะสอนความรู้พื้นฐาน ความคิดเบื้องต้นในแต่ละทฤษฎี จากนั้นจึงนำตัวบทมาประยุกต์กับทฤษฎี ด้วยการให้ตัวอย่างของตัวบทที่เข้ากับทฤษฎีเหล่านี้ เพื่อแสดงให้เห็นว่ามองประเด็นใดได้บ้าง แต่ในการสอนทฤษฎีจะเน้นให้นิสิตตระหนักรู้ว่า ทฤษฎีเหล่านี้เป็นวิธีคิด เป็นมุมมองต่อโลก และต่อความสัมพันธ์ของมนุษย์ในสังคมกับสิ่งแวดล้อม ในการเรียนทฤษฎีจึงควรพยายามที่จะทำความเข้าใจเพื่อไม่ให้ต้องตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของแนวคิดของทฤษฎีมากจนเกินไป จนกระทั่งให้ทฤษฎีเหล่านั้นกำหนดวิธีคิดและการมองโลกของตนโดยสิ้นเชิง หรือหากจะปล่อยให้ทฤษฎีหนึ่งทฤษฎีใดครอบงำจะต้องตระหนักรู้ว่ากำลังถูกสิ่งนี้ครอบงำอยู่ เพื่อจะได้ไม่ไปครอบคนอื่นต่อ ขณะเดียวกัน ในการสอนยังเน้นย้ำว่าทฤษฎีต่างๆ สามารถวิพากษ์วิจารณ์และตั้งคำถามได้ ทุกคนจึงมีสิทธิ์ที่จะแย้งทฤษฎีเหล่านี้ และมีสิทธิ์แม้กระทั่งจะสร้างทฤษฎีใหม่ขึ้นมาได้ แต่ในฐานะที่เป็นนักวรรณกรรมต้องใช้ตัวบทเป็นตัวตั้งและต้องอ่านตัวบทอย่างละเอียดเพียงพอ เพื่อให้ตัวบทเปิดแง่มุมต่างๆ ออกมา โดยใช้ทฤษฎีเป็นเพียงเครื่องมืออันหลากหลายที่ช่วยวิเคราะห์และวิจารณ์ตัวบทเพื่อให้เห็นแง่มุมต่างๆ แต่ในการวิจารณ์จะต้องตั้งต้นที่ตัวบท ห้ามตั้งต้นด้วยทฤษฎี ซึ่งระหว่างที่เรียนนิสิตจะได้ฝึกเขียนเป็นระยะ และจะได้มีการนำเสนอรายงานหน้าชั้น และงานชิ้นสุดท้าย นิสิตต้องเขียนรายงานประมาณ 10-12 หน้า โดยให้อิสระทั้งการเลือกตัวบทที่จะนำมาวิจารณ์และแนวคิดหรือทฤษฎีที่จะนำมาวิเคราะห์

ทั้งนี้ เป้าหมายในการเรียนการสอนวิชานี้เพื่อทำให้ความรู้พื้นฐานทางด้านทฤษฎีวรรณคดี สามารถที่จะประยุกต์ใช้ทฤษฎีต่างๆ ที่เรียนและสามารถตีความได้ ขณะเดียวกันยังเสริมสร้างให้นิสิตมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และความคิดเชิงวิจารณ์ (critical thinking) ในการที่จะนำมาประเมินค่างานที่อ่าน โดยไม่ต้องเชื่อตามในสิ่งที่อ่านทุกๆ อย่างที่อ่าน โดยเฉพาะงานที่เขียนด้วยภาษาที่ดูว่าน่าเชื่อถือ มีความใจกว้างทางวิชาการ เปิดใจตัวเองรับความคิดที่แตกต่าง มีความมั่นใจความสามารถที่จะใช้ความรู้และทักษะของตัวเองในการเขียนนำเสนอประเด็นของตนเองในการตีความงาน และสามารถที่จะนำตัวบทมาสนับสนุนได้อย่างมีเหตุมีผล ในเวลาเดียวกันยังสอนให้กล้าที่จะขัดแย้งกันทางความคิดอย่างมีมารยาท อย่างมีความเคารพหรือขัดแย้งกันทางความคิดไม่เป็นไร แต่สามารถที่จะฟังซึ่งกันและกัน อยู่ร่วมกับผู้อื่น และมองมุมอื่นที่แตกต่างกันได้

2.1.4 *ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*

การเรียนการสอนวิชาวรรณกรรมวิจารณ์เป็นวิชาบังคับสำหรับนักศึกษาวิชาเอกภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ *อาจารย์ผู้รับผิดชอบสอนรายวิชานี้คือ* ดร. จณิษฐ์ เฟื่องฟู สอนวิชานี้มานานกว่า 5 ปี ซึ่งการสอนโดยใช้แนวทฤษฎีมาเป็นกรอบในการวิจารณ์ ทฤษฎีที่สอน อาทิ Post Colonialism, Gender และ Cultural Study แม้ว่าการสอนวิชาวิจารณ์วรรณกรรมยังไม่สามารถสอนให้นักศึกษาเขียนบทวิจารณ์วรรณกรรมขนาดยาวได้สำเร็จ เนื่องจากปัญหาหลายประการ นับตั้งแต่นักศึกษาวิชาเอกภาษาไทยยังขาดความรู้ด้านวรรณกรรมอย่างลึกซึ้ง วรรณกรรมที่นักศึกษาอ่านปัจจุบันไม่ใช่งานวรรณกรรมหลัก และการเรียนรายวิชาวิจารณ์วรรณกรรมเพียงหนึ่งรายวิชาไม่สามารถที่จะทำให้นักศึกษาสามารถที่จะวิจารณ์วรรณกรรมได้ ดังนั้น ในการเรียนการสอนจึงมุ่งเน้นเพียงให้นักศึกษาสามารถใช้กรอบทฤษฎีที่ได้เรียนมามองสังคมในมุมใหม่ๆ และสามารถกระตุ้นให้นักศึกษามีความคิดเชิงวิจารณ์ โดยอาศัยทฤษฎีต่างๆ ที่เรียนมาได้ แม้ว่าจะไม่ใช่ในเรื่องวรรณกรรมก็ตาม ซึ่งนับว่าประสบความสำเร็จ

2.1.5 *ภาควิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ*

เดิมการเรียนการสอนรายวิชาวิจารณ์วรรณกรรมเป็นวิชาบังคับวิชาเอกภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพ ซึ่งจะเรียน 45 ชั่วโมงต่อหนึ่งภาคการศึกษา *อาจารย์ผู้รับผิดชอบสอนรายวิชานี้คือ* ผศ.ชฎารัตน์ สุนทรธรรม สอนวิชานี้มาตั้งแต่ช่วงประมาณปี 2540 กว่าๆ การสอนวิจารณ์วรรณกรรมจะเน้นให้นักศึกษาอ่านตัวอย่างบทวิจารณ์เพื่อที่จะได้เห็นแนวการวิจารณ์ วิธีการวิจารณ์ในลักษณะต่างๆ เป็นจำนวนมากแทน ซึ่งตัวอย่างที่นำมาส่วนหนึ่งได้มาจากผลงานรวมบทวิจารณ์ของโครงการวิจัยการวิจารณ์ศิลปะฯ ที่จัดพิมพ์ไว้ ระหว่างสอนได้สอดแทรกการสอนทฤษฎีวิจารณ์ต่างๆ อย่างคร่าวๆ ด้วย อาจารย์ผู้สอนยอมรับว่าการสอนยังไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากนักศึกษาไม่สามารถที่จะเขียนวิจารณ์วรรณกรรมได้ อันเป็นผลจากนักศึกษาเรียนวิชาเอกภาษาไทยส่วนใหญ่ไม่ตั้งใจที่จะเรียนภาษาไทย แต่มีนักศึกษาส่วนน้อยที่ตั้งใจเข้ามาเรียนภาษาไทยเพื่อที่จะเป็นครูภาษาไทย ซึ่งนักศึกษากลุ่มนี้จะเรียนได้ดีกว่า ทั้งนี้ยังพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่มีพื้นฐานการอ่านที่น้อยมาก ทำให้อ่านหนังสือไม่เข้าใจอย่างลึกซึ้ง และไม่สามารถที่จะจับประเด็นได้ ขณะที่สอนต้องเลือกหนังสือที่ง่าย และไม่ได้มีความซับซ้อนมากให้นักศึกษาอ่าน

นอกจากการเรียนในชั้นเรียนแล้ว ยังมีการจัดกิจกรรมทางด้านวรรณกรรมเสริมด้วย โดยการเชิญนักเขียนมาเป็นวิทยากรให้กับนักศึกษาในชั้นเรียนทุกภาคการศึกษา เพื่อเปิดโลกทัศน์ในการอ่านให้กับนักศึกษา และยังเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกเข้าร่วมกิจกรรมด้วย มหาวิทยาลัยพายัพมีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับวรรณกรรมเป็นประจำ จึงเกิดความร่วมมือระหว่างสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย กลุ่มนักเขียนเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยพายัพ ซึ่งได้รับความสนับสนุนและร่วมมือจากอาจารย์และนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์เป็นอย่างดี

ต่อมาเมื่อมหาวิทยาลัยพายัพเปลี่ยนภาควิชาภาษาไทยเป็น “ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร” ที่เน้นการเรียนการสอนทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียน มากขึ้น ทำให้วิชาด้านวรรณกรรมลดจำนวนลงและปรับวิชาวรรณกรรมวิจารณ์เป็นวิชาเลือก ซึ่งนักศึกษาส่วนใหญ่มักจะไม่เลือกเรียนวรรณกรรม ด้วยเหตุนี้ นักศึกษาวิชาเอกภาษาไทยจึงมีความรู้เกี่ยวกับวรรณกรรมน้อยมาก จนทำให้การสอนวรรณกรรมไม่ประสบความสำเร็จมากนัก

2.1.6 *ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*

การเรียนการสอนวิชาวรรณคดีวิจารณ์เป็นวิชาบังคับสำหรับนักศึกษาเอกภาษาไทย ชั้นปีที่ 3 และ 4 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ซึ่งมีนักศึกษาประมาณ 40 คน อาจารย์ผู้รับผิดชอบสอนรายวิชานี้คือ อาจารย์อาทิตย์ ศรีจันทร์ มีประสบการณ์สอนรายวิชานี้มา 5 ปี การสอนจะสอนทั้งทฤษฎี ตัวบทวรรณกรรม และบทวิจารณ์ต่างๆ โดยประมวลทั้งสามส่วนเข้าด้วยกัน และจะเปลี่ยนทฤษฎีที่สอนไปในแต่ละสัปดาห์ เพื่อให้ได้เรียนรู้แนวคิดทฤษฎีที่หลากหลายและเห็นมุมมองการวิจารณ์ที่แตกต่างกัน การสอนจะเน้นการถกเถียงแสดงความคิดเห็นระหว่างอาจารย์กับนักศึกษา อาจารย์จะเตรียมสอนไปครึ่งหนึ่ง อีกครึ่งหนึ่งจะให้นักศึกษาเป็นผู้เตรียม เนื่องจากอาจารย์จะกำหนดตัวบทวรรณกรรมให้นักศึกษาเตรียมตัวมาล่วงหน้า ส่วนใหญ่จะมีนักศึกษาที่เตรียมมาเพียงแค่ 2 คนจากผู้เรียนทั้งหมด ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าการเรียนการสอนรายวิชานี้ไม่ประสบผลสำเร็จในแง่ของการสร้างนักวิจารณ์ แต่กระทำได้เพียงสร้างความคิดเชิงวิเคราะห์และวิจารณ์ให้กับนักศึกษาเท่านั้น ซึ่งเป็นผลมาจากหลายปัจจัย นับตั้งแต่หลักสูตรภาษาไทยของสถาบันราชภัฏเป็นหลักสูตรบังคับเลือก โดยที่นักศึกษาไม่สามารถเลือกรายวิชาตามความสนใจของตนได้ และไม่เน้นวิชาการ แต่มุ่งให้นักศึกษาอ่านออก เขียนได้ และสื่อสารได้เท่านั้น จึงมีรายวิชาที่เกี่ยวกับการวิจารณ์น้อย จนแทบไม่สามารถสร้างความคิดเชิงวิจารณ์ (critical mind) ให้เกิดขึ้นกับนักศึกษาได้ ขณะเดียวกันนักศึกษาส่วนใหญ่ที่เลือกเรียนภาควิชาภาษาไทยเป็นผู้ที่ไม่ทราบว่าจะเรียนคณะใดดีจึงเลือกเรียนคณะนี้ หรือนักศึกษาที่อยากเป็นครูแต่สอบเข้าศึกษาต่อในคณะครุศาสตร์ไม่ได้ จึงมีนักศึกษาจำนวนน้อยที่เลือกเรียนวิชานี้ เพราะชอบภาษาไทยและชอบวรรณคดี/วรรณกรรมไทย อีกทั้ง สถาบันการศึกษายังไม่สนับสนุนให้จัดกิจกรรมการเสวนาและการวิจารณ์วรรณกรรมในมหาวิทยาลัย เนื่องจากการจัดกิจกรรมในลักษณะนี้ได้คะแนนในการชี้วัดน้อย จึงไม่ตอบโจทย์การประกันคุณภาพมากนัก

ด้วยเหตุนี้จึงเห็นได้ว่า อาจารย์ผู้สอนรายวิชา “วรรณคดีวิจารณ์” ต่างยอมรับว่าไม่อาจสร้างนิสิต/นักศึกษาให้เป็นนักวิจารณ์ได้จากการเรียนรายวิชานี้เพียงรายวิชาเดียว เนื่องจากปัจจัยต่างๆ ที่กล่าวไว้อย่างละเอียดข้างต้น แต่สิ่งหนึ่งที่พยายามสร้างและคิดว่าประสบความสำเร็จ คือ การสร้างความคิดเชิงวิจารณ์ การสร้างองค์ความรู้และเครื่องมือที่เกี่ยวกับการวิจารณ์วรรณกรรม และการสร้างวัฒนธรรมในการวิจารณ์ โดยคาดหวังว่า นิสิต/นักศึกษาจะสามารถนำความรู้ที่ได้จากวิชานี้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตของตนต่อไปได้

ในสถาบันการศึกษาไม่เพียงแต่มีเครือข่ายระหว่างอาจารย์ผู้สอนกับศิษย์ในการเรียนการสอนรายวิชาการวิจารณ์วรรณกรรมทั้งไทยและต่างประเทศเท่านั้น แต่ยังมีเครือข่ายความร่วมมือระหว่างนิสิต/นักศึกษา และอาจารย์ในคณะเดียวกันเพื่อร่วมกันทำกิจกรรมทางวรรณกรรมต่างๆ เช่น ชมรมสาราณียากร คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อจัดทำนิตยสาร *สาราณียากร* และเครือข่ายของนิสิต/นักศึกษาต่างคณะในรูปชมรมวรรณศิลป์ ของมหาวิทยาลัยต่างๆ เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อีกทั้งยังมีความร่วมมือระหว่างนิสิตต่างมหาวิทยาลัย เช่น งาน APPLE ที่เป็นการจัดสัมมนาทางวิชาการของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรี หรืองาน กอส. ก็มีการสนทนากันข้ามมหาวิทยาลัย แต่เครือข่ายในลักษณะนี้ไม่ถาวรและไม่ต่อเนื่อง เพราะเมื่อนิสิต/นักศึกษาแต่ละรุ่นจบไปก็ไม่ได้สนใจ เพราะพวกเขาต่างก็ออกไปทำงาน ทั้งนี้ เครือข่ายในลักษณะข้ามมหาวิทยาลัยเช่นนี้กระทำได้ยาก หากต้องการให้เครือข่ายในลักษณะนี้ดำเนินได้อย่างถาวรจะต้องมีผู้ประสานงานหลักที่ทำงานอยู่ตรงกลางและดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังมีเครือข่ายความร่วมมือทั้งในระดับส่วนตัวระหว่างอาจารย์กับอาจารย์ในมหาวิทยาลัยต่างๆ และในระดับสถาบันต่อสถาบัน ซึ่งกิจกรรมที่เกิดจากความร่วมมือดังกล่าวมักจะเป็นการจัดสัมมนา เสวนา และประชุมทางวิชาการต่างๆ ซึ่งมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน

2.1.7 *ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*

การเรียนการสอนวิชาวรรณกรรมวิจารณ์เป็นวิชาบังคับของนักศึกษาวิชาเอกภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม อาจารย์ผู้รับผิดชอบสอนรายวิชานี้คือ ผศ. ดร. ธัญญา สังขพันธานนท์ ในการสอนการวิจารณ์จำเป็นต้องสอนทฤษฎี โดยสอนให้พอรู้ ไม่ได้สอนทั้งหมด และให้นักศึกษาอ่านเพิ่มเติมเกี่ยวกับพัฒนาการการวิจารณ์จากหนังสือที่อาจารย์ธัญญาเขียน ขณะเดียวกันให้ดูตัวอย่างจากบทวิจารณ์ และสอนวิธีการเขียนบทวิจารณ์จะเขียนอย่างไร ซึ่งจะมีแนวทาง (guideline) ให้ และให้นักศึกษาฝึกปฏิบัติการวิจารณ์ในห้องเรียน พบว่านักศึกษาบางรุ่นได้เขียนบทวิจารณ์ บางรุ่นก็ไม่ได้เขียน ใน พ.ศ. 2558 เพิ่งปรับหลักสูตรใหม่ โดยได้แบ่งวิชาวรรณกรรมวิจารณ์เป็น 2 รายวิชา คือ วรรณกรรมวิจารณ์ 1 ซึ่งจะสอนเกี่ยวกับแนวคิด (concept) และทฤษฎีต่างๆ และ วรรณกรรมวิจารณ์ 2 จะเน้นทฤษฎี เพื่อให้นักศึกษารู้จักทฤษฎีสำคัญๆ

อาจารย์ธัญญาเห็นว่า การวิจารณ์เป็นหัวใจในการสอนการเขียนที่ขาดไม่ได้ และอาจารย์วิจารณ์ละเอียด โดยการอ่านงานชิ้นหนึ่งอ่านในการทำงานทุกขั้นตอน นับตั้งแต่เริ่มคิดประเด็น การวางโครงเรื่อง การเขียนร่างแรก จึงทำให้เห็นพัฒนาการของการเขียนมาเป็นลำดับทั้งหมด ก่อนที่จะอนุญาตให้เขียนฉบับจริงมาส่ง การสอนในลักษณะนี้จะทำให้นักศึกษาคุ้นเคยกับการวิจารณ์ เพราะเชื่อว่าหากให้นักศึกษาเขียนแล้ว อาจารย์ไม่ตรวจ ไม่แก้ ไม่วิจารณ์ จะไม่เกิดประโยชน์อันใดเลย เพราะการวิจารณ์ทำให้เห็นว่า เขามีข้อดี ข้อเด่น ข้อด้อย อย่างไร ขณะที่วิจารณ์จะให้หลักการเพิ่มเข้าไปด้วย เช่น การใช้คำต้องใช้อย่างไร เพราะการวิจารณ์ที่มีตัวอย่างจะทำให้เห็นชัดเป็นรูปธรรม ทั้งนี้การเรียนการสอนวิจารณ์จะไม่เกิดประโยชน์ ถ้าไม่เปิดโอกาสให้นักศึกษานำไปปรับใช้ นักศึกษาก็จะจำอะไรไม่ได้ ขณะเดียวกันนักศึกษาในปัจจุบันมีวิชาที่ต้องเรียนมากขึ้นกว่าแต่ก่อน เพราะนักศึกษายังต้องทำวิจัยต่างๆ ด้วย โดยเฉพาะนักศึกษาที่ทำวิจัยทางด้านวรรณกรรมจะนำแนวคิดต่างๆ ที่เรียนมาตั้งเป็นประเด็นในการศึกษา นับเป็นการนำวิชาการวิจารณ์วรรณกรรมมาบูรณาการกับวิชาอื่น

ทั้งนี้เห็นว่า อาจารย์ที่จะเป็นผู้สอนวรรณกรรมได้ต้องเป็นผู้ที่อ่านและสนใจวรรณกรรม เพราะต้องอ่าน และติดตามข้อมูล และความเคลื่อนไหวล่าสุดในวงวรรณกรรม ต้องเป็นนักอ่านที่มีคุณภาพ แต่พบว่าอาจารย์บางคนก็ไม่ติดตามความเคลื่อนไหวของวงการและของงานวรรณกรรม รวมทั้งไม่อ่านงานวรรณกรรม นับเป็นปัญหาใหญ่มาก เพราะถ้าครูที่เป็นต้นน้ำไม่อ่าน และไม่กระตุ้นนักศึกษาจะเกิดการวิจารณ์ได้อย่างไร ปัญหาอีกประการที่พบคือ ในปัจจุบันไม่สามารถต่อยอดได้ เพราะนักศึกษาจำนวนมากมีปัญหาเรื่องการเขียนไม่ถูก ยิ่งไปกว่านั้น ในปัจจุบัน หลักสูตรศึกษาทั่วไปในมหาวิทยาลัยถอดรายวิชาภาษาไทยออกเกือบทั้งหมด คงเหลือไว้เพียง 2 หน่วยกิตเท่านั้น จึงนับได้ว่าเป็นความอ่อนแอของวงการศึกษาของไทย

นอกจากการเรียนการสอนในห้องเรียนแล้ว ยังมีการจัดกิจกรรมนอกห้องเรียนคือ **"**ค่ายวรรณกรรมสัญจร**"** ซึ่งเกิดขึ้นตั้งแต่จากการสอนวิชาวรรณกรรมวิจารณ์ ในขณะนั้นยังเป็นมหาวิทยาลัยศรีนครินทวิโรฒ วิทยาเขตมหาสารคาม โดยพานักศึกษาทั้งหมดที่เรียนวิชานี้ออกไปนอกสถานที่ ในช่วงแรกเป็นการสนทนากันเรื่องหนังสือเพียงอย่างเดียว ซึ่งเป็นเหมือนการวิจารณ์ เพราะมีการให้หลักการ แต่ยังไม่มีการเขียน กิจกรรมของ **"**ค่ายวรรณกรรมสัญจร**"** ที่สำคัญมี 2 อย่าง คือ การเขียนกับการวิจารณ์ การวิจารณ์ถือเป็นหัวใจสำคัญของกิจกรรมนี้ จึงเน้นเป็นพิเศษ หลังจากที่ส่งงานเขียนแล้ว เมื่อถึงช่วงของการ

วิจารณ์จะเน้นให้ทุกคนมานั่งฟัง เพราะขณะที่วิจารณ์ วิทยากรจะชี้ให้เห็นจุดเด่นของงานเป็นอย่างไร จุดด้อยของงานเป็นอย่างไร ซึ่งถือว่าเป็นการวิจารณ์ภาคปฏิบัติ บางครั้งอาจเป็นการต่อยอดจากการเรียนวิชา "วรรณกรรมวิจารณ์" ซึ่งข้อวิจารณ์ที่วิทยากรชี้ให้เห็นอาจตรงกับที่เคยเรียนมา และการได้รับข้อวิจารณ์โดยตรงจากวิทยากรจะช่วยให้พวกเขามีประสบการณ์ที่เกี่ยวกับการวิจารณ์เพิ่มขึ้น

ส่วนกิจกรรมอื่นๆ ถือว่าเป็นกิจกรรมเสริม เช่น การฟังประสบการณ์ในการเขียนของนักเขียนแต่ละคนในแต่ละปีที่เชิญมา การปาฐกถาโดยนักเขียนอาวุโส ซึ่งจะกล่าวถึงคนหนุ่มสาวและวรรณกรรม และการเสวนากลุ่มย่อยตามประเภทวรรณกรรมที่สนใจ ซึ่งผู้เข้าร่วมกิจกรรมจะได้สนทนากับนักเขียนที่เป็นวิทยากรประจำกลุ่มอย่างไม่เป็นทางการ เป็นการเปิดโอกาสให้ซักถามข้อสงสัยต่างๆ ในการเขียนจากวิทยากร ระยะเวลาในการสนทนาประมาณ 2 ชั่วโมงคือ 23.00-01.00 น. และในช่วงเช้าวันต่อมาก็ยังเปิดให้สนทนากันต่อด้วย

กิจกรรมในลักษณะนี้จัดติดต่อกันมาเรื่อยๆ ต่อเนื่องมา 22 ปี ครั้งล่าสุดเพิ่งจัดไปเมื่อเดือน กุมภาพันธ์ 2558 ที่เขาแผงม้า ในการจัดกิจกรรมในช่วงหลังๆ นักศึกษาที่ไปต้องออกค่าอาหารและค่าเดินทางกันเอง จึงไม่ได้บังคับ แต่"ค่ายวรรณกรรมสัญจร" กลายเป็นองค์ประกอบสำคัญของนักศึกษา สาขาวิชาภาษาไทย และสาขาวิชาภาษาเพื่อการสร้างสรรค์งานสิ่งพิมพ์ (เป็นสาขาที่เรียนเพื่อเขียนและทำหนังสือ) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และนักศึกษาจากคณะอื่นๆ ของมหาวิทยาลัยมหาสารคามไปแล้ว ในช่วงหลังสมาชิกชมรมวรรณศิลป์จะรับเป็นผู้จัดกิจกรรมค่ายวรรณกรรมสัญจร ซึ่งสมาชิกในชมรมจะมีการถ่ายทอดขั้นตอนการทำงานกันเองระหว่างรุ่นสู่รุ่น โดยจะมีการตั้งกรรมการรุ่น ในปัจจุบันได้มีการกำหนดว่าจะรับผู้สมัครเข้าร่วม "ค่ายวรรณกรรมสัญจร" ครั้งละไม่เกิน 200 คน แต่โดยปกติจะมีผู้เข้าร่วมเกินกว่า 150 คนทุกปี เหตุผลหนึ่งที่ทำให้มีผู้สนใจติดตามและเข้าร่วมกิจกรรมนี้เนื่องจาก "ค่ายวรรณกรรมสัญจร" มีประวัติศาสตร์ของตนแล้ว ซึ่งปีหนึ่งๆ จะมีศิษย์เก่ากลับมาร่วมงานไม่ต่ำกว่าปีละ 20 คน

ค่ายวรรณกรรมสัญจรก่อให้เกิดเครือข่ายในหลายระดับ ไม่ว่าจะเป็นเครือข่ายกับมหาวิทยาลัยอื่นที่ส่วนใหญ่เป็นศิษย์ของอาจารย์ธัญญา ซึ่งทำงานเป็นอาจารย์สอนภาษาไทยในมหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเกือบทุกแห่ง เช่น สกลนคร บุรีรัมย์ มหาสารคาม ศรีสะเกษ จึงมีโควตาให้นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยอื่นไ ที่อยู่ใกล้เคียงเข้าร่วมด้วยปีละประมาณ 10-20 คน คน บางครั้งเชิญไปยังสถาบันการศึกษาต่างๆ ด้วย นอกจากนี้ยังมีเครือข่ายศิษย์เก่าของค่าย เช่น พรชัย แสนยะมูล หรือ "กุดจี่" สนใจและเคยอยู่ในชมรมวรรณศิลป์ ซึ่งปีหนึ่งได้ขอมาเข้าร่วมค่ายวรรณกรรมสัญจร เมื่อกลับไปได้แรงบันดาลใจไปเป็นจำนวนมาก อีกทั้งยังมีกลุ่มศิษย์ที่สอนโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือหลายแห่ง ซึ่งอาจารย์บางคนจัดกิจกรรมในลักษณะเดียวกัน แต่อาจจะยังไม่จัดเต็มรูปแบบอย่าง "ค่ายวรรณกรรมสัญจร" อาทิการจัดประกวดงานเขียน เช่น โรงเรียนบรบือ มีศิษย์เก่าที่จบปริญญาโทไปเป็นอาจารย์ ได้จัดกิจรรมต่อเนื่องมาประมาณ 4-5 ปี ทั้งการจัดประกวดผลงานของนักเรียน งานที่ได้รับรางวัลก็จัดทำออกมาเป็นหนังสือรวมผลงานของนักเรียน ซึ่งตั้งชื่อว่าเป็นรางวัล "เหลืองปิติยาธร" ขณะเดียวกันยังมีการทำ "ค่าย" โดยการเชิญนักเขียนในท้องถิ่น เช่น สมาคมนักเขียนภาคอีสานไปช่วย นักเขียนเหล่านี้ก่อให้เกิดเครือข่ายของนักเขียนขึ้น และบางครั้งยังมีเครือข่ายของวิทยากรในค่ายไปร่วมด้วย เช่น บางครั้งอาจารย์ธัญญาไปช่วยด้วย การจัด

กิกจรรมในลักษณะนี้มีหลายแห่งที่จัด เช่น ที่เชียงคาน สโมสรนักเขียนภาคอีสาน จะเห็นได้ว่าเครือข่ายต่างๆ ที่เกิดขึ้นเหล่านี้รู้จักกันหมด ซึ่งยังมีการติดต่อ เชื่อมโยง และจัดกิจกรรมระหว่างกันด้วย

2.2 **เครือข่ายนิสิตนักศึกษา** มี 2 เครือข่ายที่น่าสนใจ ดังนี้

2.2.1 ***ชมรมวรรณศิลป์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย***

ชมรวมวรรณศิลป์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นการดำเนินกิจกรรมของนิสิต ภายใต้องค์การบริหารสโมสรนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (อบจ.) ซึ่งจะให้ทุนสนับสนุนการจัดกิจกรรมและความคุมการดำเนินงาน ในปัจจุบันมีคุณกณิก เสน่หา เป็นหัวหน้าชมรวม คุณนัทธา ภูริพันธุ์ภิญโญ เป็นเลขานุการชมรม และรศ. ดร. ตรีศิลป์ บุญขจร เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาชมรมฯ ในขณะ ทั้งนี้ โครงสร้างของชมรมวรรณศิลป์ จุฬาฯ (ในปัจจุบัน) ประกอบไปด้วยตำแหน่งต่างๆ ดังนี้ 1) ประธานชมรมฯ (ดำรงตำแหน่งวาระละ 1 ปี โดยการเลือกตั้ง) ซึ่งงานหลักที่จะดูแลคือ การประกวดรางวัลเกียรตินิยมวรรณศิลป์ และการทำจุลสารชมรมฯ 2) รองประธาน ช่วยงานประธานในด้านต่างๆ 3) เลขานุการ ช่วยเหลือในเรื่องของการประชุม 4) ฝ่ายบรรณาธิการและฝ่ายศิลป์ (Art Work)

กิจกรรมประจำของชมรมฯ แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1) *การเสวนา* จะปีละประมาณ 3-4 ครั้ง และหัวข้อการเสวนาจะขึ้นอยู่กับความสนใจของสมาชิกในชมรมฯ หรือบางครั้งอาจจะเป็นกระแสที่กำลังได้รับความสนใจอยู่ในสังคมขณะนั้น

2) *จุลสารของชมรมฯ* จะออกภาคการศึกษาละ 1 ฉบับ รวม 2 ฉบับต่อปี การทำจุลสารแต่ละเล่มเริ่มต้นด้วยการกำหนดธีม (theme) จากนั้นจะเปิดรับผลงานทุกประเภท โดยกำหนดว่าผลงานแต่ละชิ้นจะมีความยาวไม่เกิน 10 หน้า จุลสารมีจำนวนหน้ารวมประมาณ 90-120 หน้า ซึ่งจะพิมพ์ได้ฉบับละประมาณ 150 เล่ม

3) *รางวัล "เกียรตินิยมวรรณศิลป์"* การประกวด รางวัล "เกียรตินิยมวรรณศิลป์" ในแต่ละปี จะเริ่มต้นด้วยการคิดหัวข้อการประกวดในต้นปีของภาคการศึกษาแรก หลังจากได้หัวข้อในการประกวดแล้วจึงประชาสัมพันธ์ และให้ข้อมูลเกี่ยวกับกติกาการประกวดทั้งในประเภทเรื่องสั้นและกวีนิพนธ์ โดยเปิดรับผลงานเรื่องสั้น และกวีนิพนธ์จากทั่วประเทศ เป็นเวลา 3 เดือน ซึ่งผลงานที่ส่งประกวดแต่ละประเภทประมาณ 150-200 เรื่อง และ ผลงานที่ได้รับรางวัลจะมีการจัดพิธีมอบรางวัล

นอกจากกิจกรรมหลักที่จัดเป็นประจำทุกปีแล้ว ชมรมวรรณศิลป์ยังจัดกิจกรรม "อบรมการเขียน"จะจัดขึ้นประมาณ 1 ครั้งต่อภาคการศึกษา ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เปิดเพื่อสมาชิกและเปิดรับบุคคลภายนอกด้วย และจัดกิจกรรมเฉพาะสมาชิก คือ "ค่ายชมรมฯ" เพื่อสร้างความสัมพันธ์ของคนในชุมชน และการสร้างเครือข่ายงาน ขณะเดียวกันยังพบว่ามีสมาชิกจำนวนไม่น้อยออกไปแสวงหาความรู้จากภายนอก เช่น การเข้าอบรมนักเขียนกับ TK Park หรือ การเข้าอบรมทำนิตยสารของสำนักพิมพ์*สารคดี* เพื่อนำความรู้ที่ได้กลับมาสอนเพื่อนๆ ในชมรมฯ

สำหรับการเผยแพร่ผลงานของชมรมวรรณศิลป์ จะการเผยแพร่ข่าวสารภายในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยว่า เช่น การติดโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ และฝากประชาสัมพันธ์ผ่านฝ่ายประชาสัมพันธ์ของ อบจ. ในปัจจุบันยังมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการเสวนาผ่านแฟนเพจชมรมฯ ซึ่งมีผู้ติดตามประมาณ 2,600 คน ขณะเดียวกันยังประชาสัมพันธ์ไปยังผู้สนใจภายนอกมหาวิทยาลัยผ่านเฟซบุ๊กเด็กดี และยังมีเพจต่างๆ ช่วยแชร์ข่าวสารกิจกรรมของชมรมฯ ให้

ในส่วนของกิจกรรมการเสวนาครั้งใดมีการบันทึกเทปการเสวนาจะเผยแพร่เป็นคลิป VDO แต่ถ้าไม่จะมีการเขียนสรุป ซึ่งจะมีผู้รับผิดชอบในการเขียนสรุปกิจกรรมครั้งละ 3 คน และทั้งสามคนจะนำรายงานที่ตนเขียนมาพิจารณาร่วมกันและทำออกมาเป็นรายงานสรุปฉบับสมบูรณ์เผยแพร่ที่เพจชมรมฯ เพื่อให้ผู้ที่ไม่มีโอกาสได้มาร่วม แต่สนใจสามารถอ่านได้จากรายงานสรุป

นอกจากนี้ ชมรวมวรรณศิลป์ จุฬาฯ ยังการสร้างเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย สำหรับเครือข่ายภายในเป็นการจัดกรรมกรรมร่วมกับชมรมฯภาพยนตร์ เช่นการเสวนาเกี่ยวกับโดราเอมอน และ The Hunger Games กิจกรรมในลักษณะนี้ถือว่าเป็นกิจกรรมตามวาระ ไม่ใช่กิจกรรมประจำของชมรมฯ นอกจากนี้ ชมรมวรรณศิลป์ยังสนใจที่จะร่วมงานกับกลุ่ม “Halfglass” โดยเสนอให้กลุ่ม “Halfglass” ดูแลในเรื่อง Book Club ให้

เครือข่ายภายนอกหลักๆ ของชมรมวรรณศิลป์คือ ภาคีวรรณศิลป์ ซึ่งก่อตั้งขึ้นเมื่อประมาณ 4-5 รุ่น โดยชักชวนเพื่อนชมรมวรรณศิลป์ต่างมหาวิทยาลัยมาทำงานร่วมกัน ขณะนี้ภาคีวรรณศิลป์ประกอบไปด้วยชมรมวรรณศิลป์ของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ ซึ่งการติดต่อกันระหว่างภาคีจะผ่านเฟซบุ๊กรวมของกลุ่ม และจะมีการจัดกิจกรรมร่วมกัน โดยเวียนกันเจ้าภาพในการจัดงาน ซึ่งกลุ่มสมาชิกหลักที่จัดงานมี 4 แห่ง คือ ธรรมศาสตร์ ศิลปากร จุฬาฯ และ เกษตรศาสตร์ โดยจะมีการจัดประชุมเวียนไปในมหาวิทยาลัยหลัก 4 ครั้งต่อปี โดยจัดประชุม 2 ครั้งต่อหนึ่งภาคการศึกษา การประชุมร่วมกันในกลุ่มภาคีจะเป็นการแลกเปลี่ยนข่าวสารเกี่ยวกับหัวข้อกิจกรรมที่จะจัด งบประมาณที่ได้รับ ปัญหาที่พบของชมรมวรรณศิลป์แต่ละแห่ง จากนั้นจึงหารือว่าควรจัดกิจกรรมใดร่วมกัน ซึ่งการจัดงานร่วมกันของกลุ่มภาคีจะยากมากที่จะหาวันว่างตรงกันได้ นอกจากนี้ยังพบว่าชมรมวรรณศิลป์ของแต่ละสถาบันมีความสนใจแตกต่างกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับความสนใจร่วมของสมาชิกในแต่ละชมรมฯ เช่น ชมรมวรรณศิลป์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์จะสนใจเรื่องกลอนเป็นพิเศษ ขณะที่ชมรมวรรณศิลป์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จะสนใจหนังสือ “ป๊อบ” และหนังสือทางด้านสังคมวิทยา

2.2.2 *กลุ่ม* “Halfglass”

“HALFGLASS” เป็นกลุ่มของนิสิตคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่รวมกลุ่มกันจัดกิจกรรมที่ชวนให้หาคำตอบ เสาะหาความจริง เปลือยความเท็จ และเผยความลวงในโลกที่ซับซ้อนและบิดเบี้ยว ผ่านงานวรรณกรรมและภาพยนตร์ โดยเปิดโอกาสให้ผู้สนใจเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย เริ่มจัดกิจกรรมครั้งแรกในเดือนกุมภาพันธ์ 2558

ในส่วนกิจกรรมที่เกี่ยวกับวรรณกรรมจะเน้นการวิจารณ์ตัวบทอย่างเข้มข้น ซึ่งทุกครั้งจะเชิญอาจารย์คณะอักษรศาสตร์ผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้นๆ จากมาร่วมอ่านและแสดงทัศนะวิจารณ์ด้วย อาทิ อ่านเรื่องสั้น "TV PEOPLE" ของ ฮารุกิ มุราคามิ ร่วมกับอาจารย์ภัคพรรณ ทิพยมนตรี จากภาควิชาภาษาอังกฤษ อ่านเรื่องสั้น "SOMETHING CHILDISH BUT VERY NATURAL" ของ แคเธอรีน แมนส์ฟิลด์ ร่วมกับอาจารย์วริตตา ศรีรัตนา อ่านเรื่องสั้น “Titan” ร่วมกับอาจารย์ดารินทร์ ประดิษฐทัศนีย์ จากภาควิชาภาษาอังกฤษ อ่านเรื่องสั้น Gladiators กับอาจารย์ตุลย์ อิศรางกูร ณ อยุธยา จากภาควิชาประวัติศาสตร์ และอ่านนิยาย/ภาพยนตร์ เรื่อง Fifty Shades of Grey ร่วมกับอาจารย์พิริยะดิศ มานิตย์ จากภาควิชาภาษาฝรั่งเศส

เป็นที่น่าสังเกตว่า กิจการของกลุ่ม ..”HalfgIass” จะคึกคักและเข้มข้นในช่วงเปิดภาคการศึกษา และจะหยุดทำกิจกรรมในช่วงปิดภาคการศึกษา จึงต้องติดตามต่อไปว่าหลังจากเปิดภาคการศึกษาในช่วงเดือนสิงหาคม 2558 ไปแล้ว กลุ่มนี้จะดำเนินกิจกรรมที่สนับสนุนการวิจารณ์วรรณกรรมในรูปแบบใดต่อไป

3. **เครือข่ายผู้อ่าน** จากการสัมภาษณ์พบ 3 เครือข่ายที่น่าสนใจ ดังนี้

3.1 *บล็อกแก๊ง*

“บล็อกแก๊ง” (BlogGang) เป็นบล็อกของคนไทยให้เปิดให้บริการเป็นรายแรกๆ ในประเทศไทย โดยที่ไม่เสียค่าใช้จ่าย และมีสมาชิกบล็อกมากที่สุดในประเทศไทย บล็อกแก๊งเป็นส่วนหนึ่งของเว็บไซต์พันทิปดอทคอม (pantip.com) เปิดให้บริการวันที่ 23 ธันวาคม 2547 เพื่อให้สมาชิกของพันทิปได้สร้างเนื้อหา ข้อมูลที่ตนเองสนใจเผยแพร่ออกสู่โลกออนไลน์ รวมถึงการสนทนาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของสมาชิก บุ๊กบล็อกเกอร์ส่วนใหญ่วิจารณ์หนังสือด้วยความรักและความสมัครใจ มีความสุขที่ได้แบ่งปันและแลกเปลี่ยนความคิดเรื่องหนังสือกับผู้อื่น ซึ่งจำนวนของผู้ที่หยุดวิจารณ์หนังสือกับผู้วิจารณ์หน้าใหม่ มีจำนวนที่ใกล้เคียงกัน จึงทำให้ในส่วนบุ๊กบล็อกยังคงมีความคึกคักทั้งจากผู้วิจารณ์เก่าและใหม่ ขณะเดียวกันยังพบว่า บุ๊กบล็อกในบล็อกแก๊งเป็นแหล่งรวมงานวิจารณ์หนังสือทุกประเภท นิยายไทย นิยายแปลต่างประเทศ หนังสือเยาวชน หนังสือแปล สารคดี ธรรมะ ชีวประวัติ บทกวี วรรณกรรมนิยายไทยยอดนิยมทั้งในอดีตและปัจจุบันเป็นหนังสือที่ได้รับความนิยมในการวิจารณ์มากที่สุด

ลักษณะบทวิจารณ์ที่พบ แบ่งได้ 3 ลักษณะคือ 1) *บทวิจารณ์เต็มรูปแบบ* โดยชี้ให้เห็นถึงข้อดีและข้อด้อยของหนังสือในเชิงลึกทั้งกลวิธีในการเขียน การซ่อนนัยของผู้เขียน หรือ การตีความสิ่งที่ผู้เขียนได้ซ่อนไว้ บล็อกที่เขียนวิจารณ์เชิงลึกมีจำนวนน้อย ซึ่งจะเป็นกลุ่มนักเขียนนิยายที่ได้รับการตีพิมพ์ 2) *บทวิจารณ์ทั่วไป* เป็นรูปแบบการเขียนวิจารณ์ที่ได้รับความนิยมของบล็อกเกอร์ในบล็อกแก๊ง ซึ่งมีทั้งขนาดสั้นและยาว การเขียนเป็นการแสดงความเห็นส่วนตัวที่มีต่อหนังสือว่าชอบ หรือ ไม่ชอบ การเขียนบรรยาย วิจารณ์ ตัวละคร พล็อตเรื่องหรือเหตุการณ์ที่ผู้อ่านประทับใจหรือไม่ชอบ ซึ่งในการเขียนลักษณะนี้มีการยกตัวอย่างบางช่วงของนิยายมานำเสนอ และการเล่าการดำเนินเรื่องของนิยายมีทั้งที่เป็นบางส่วนและที่เล่าเรื่องย่อทั้งเรื่อง หรือตอนที่สำคัญเป็นหัวใจของนิยายเรื่องนั้นๆ โดยมีศัพท์ที่ในเว็บไซต์เรียกกันว่าการ “สปอยล์” และ 3) *ทัศนะวิจารณ์และการแนะนำหนังสือ* (*รีวิว*) ลักษณะการเขียนเป็นการนำหน้าปกหนังสือและคำโปรยปกนิยาย หรือ คำนำจากสำนักพิมพ์ ข้อมูลของหนังสือมาเสนอ การแสดงความคิดเห็นว่าชอบหรือไม่ชอบ

รูปแบบการเขียนบทวิจารณ์ มีหลากหลายรูปแบบ 1) *การใช้คำโปรยปกหนังสือ คำนำสำนักพิมพ์* บล็อกเกอร์นิยมที่จะนำคำโปรยปกหนังสือหรือคำนำสำนักพิมพ์มาใช้เป็นการเปิดบทวิจารณ์ 2) *การเล่าเรื่องย่อหรือสปอยล์* บล็อกเกอร์ส่วนหนึ่งนิยมการ “สปอยล์” เป็นเล่าเรื่องย่อหรือการเฉลยประเด็นปมปัญหาสำคัญของหนังสือตัวละคร เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และ 3) *การแสดงความคิดเห็นที่มีต่อหนังสือ* ส่วนสุดท้ายของบทวิจารณ์จะเป็นการแสดงความคิดเห็นต่อหนังสือโดยที่บล็อกเกอร์จะใช้คำว่า “หลัง

อ่าน" "ความรู้สึกหลังอ่าน" "บันทึกหลังอ่าน" ส่วนนี่จะเป็นการแสดงความคิดเห็น วิจารณ์หนังสือ และอาจจะให้คะแนนหรือแนะนำให้อ่านหนังสือเล่มที่วิจารณ์ในตอนท้ายของส่วนนี้

ภาษาที่ใช้ นิยมใช้ภาษาสุภาพ การเขียนบทวิจารณ์และการแสดงความคิดเห็นการเขียนวิจารณ์ส่วนใหญ่จะเป็นกลางไม่รุนแรง และแม้ว่าจะไม่เห็นด้วยกับผู้เขียน แต่ผู้เขียนวิจารณ์จะแสดงเหตุผลและความเห็นอย่างสุภาพ นอกจากนี้ ภาษายังแสดงความเป็นกันเอง/ใกล้ชิดกับผู้อ่าน เสมือนเป็นการเขียนให้ผู้ที่รู้จักกันอ่าน ทำให้มีผู้เข้ามาอ่าน แสดงความคิดเห็น เข้ามาทักทายและสนทนากับเจ้าของบล็อกเป็นจำนวนมาก การใช้ภาษาสุภาพ เป็นกันเอง และใกล้ชิดกับผู้อ่าน[8]

3.2 *เพจ "หนังสือปันกันอ่าน"*

เพจ "หนังสือปันกันอ่าน" ผู้ตั้งคือ นพ. ธวัช งานรุ่งเรือง ในเบื้องต้นได้แนะนำหนังสือที่หน้าเพจส่วนตัวก่อนประมาณ 3-4 ปี ซึ่งมีผู้ติดตาม 1,000 คน ก่อนที่จะเปลี่ยนมาเปิดแฟนเพจ "หนังสือปันกันอ่าน" ที่เปิดครบ 2 ปี เมื่อเดือนเมษายน 2557 มีผู้ติดตาม 9,000 คน ซึ่งเพื่อนในเพจส่วนตัวมาเป็นเพื่อนในแฟนเพจประมาณ 100 คน เครือข่ายของเพจนี้ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่เคยรับหนังสือไปอ่าน หรือเป็นคนที่มาฝากหนังสือให้ปันมาก่อน สำหรับแนวคิดในการสร้างเพจเพื่อแบ่งปันหนังสือเกิดขึ้นจาก นพ. ธวัช เป็นคนอ่านหนังสือเร็ว มีหนังสือเป็นจำนวนมากซึ่งไม่มีที่เก็บ เพราะต้องย้ายบ้าน และคิดว่าตนไม่มีเวลากลับมาอ่านหนังสือที่เก็บไว้ จึงเขียนแนะนำหนังสือโดยเลือกเฉพาะหนังสือที่ชอบ และกล่าวถึงข้อดีของหนังสือ อาจจะติบ้างเล็กน้อย รวมถึงแนะนำว่าหนังสือเล่มนี้เหมาะสำหรับผู้อ่านแบบใด ซึ่งบทแนะนำแต่ละบทจะมีความยาวประมาณ 15-20 บรรทัด นอกจากนี้ นพ. ธวัชยังเห็นว่าหนังสือที่ไม่ได้รับการวิจารณ์และประชาสัมพันธ์จะทำให้มีคนอ่านน้อย และช่องทางการนำเสนอหนังสือในสังคมมีน้อย ทั้งยังขาดผู้นำเสนอหนังสือที่ดีและขาดพลังในการนำเสนอที่อาจสร้างกระแสการอ่านหนังสือบางเล่มขึ้นได้ จึงยังคงแนะนำหนังสืออยู่อย่างสม่ำเสมอในเพจ เพราะเชื่อว่าหนังสือมีคุณค่าที่สื่ออื่นให้ไม่ได้ แต่สังคมกลับให้คุณค่าและมีวัฒนธรรมการอ่านน้อยกว่าที่ควรจะเป็น ดังนั้น การแนะนำหนังสือจะช่วยให้หนังสือได้กระจายออกไปมากขึ้น ในแฟนเพจนี้มีหนังสือที่แนะนำไปแล้ว 500 เล่ม ซึ่งในปี 2557 ที่ผ่านมาวิจารณ์เพิ่มอีก180 เล่ม ทั้งนี้เพราะผู้ก่อตั้งมีความตั้งใจที่จะมีการกล่าวถึงหนังสือใหม่แนะนำวันละเล่มสลับกันระหว่างหนังสือที่เขียนแนะนำเอง กับหนังสือที่คนอื่นนำมาปัน

นอกจากแนะนำหนังสือแล้ว ยังเปิดให้ผู้สนใจที่ต้องการจะอ่านหนังสือที่แนะนำไว้แสดงความจำนงไว้ในเพจ ซึ่ง นพ. ธวัชจะส่งหนังสือไปให้ หลังจากที่คนผู้นั้นอ่านจบก็จะส่งต่อไปให้ผู้ที่แสดงความจำนงในลำดับต่อไปซึ่งมีผู้ยืมหนังสือมาจากทั่วประเทศและมีคนยืมหนังสือเป็นประจำประมาณ 200 คน ในเพจแห่งนี้มีหนังสือเพื่อปันกันอ่านประมาณ 1,000 เล่ม ซึ่งมีหลากหลายแนว แนวที่ได้รับความนิยมคือวรรณกรรมไทยและวรรณกรรมแปล แต่หนังสือที่ไม่มีคนยืมคือหนังสือธรรมะ หนังสือที่มีคนยืมมากที่สุดประมาณ 30 คน และหนังสือประมาณ 90% ที่มีคนยืมแล้ว หนังสือที่ให้ยืมนอกจากหนังสือส่วนตัวของ นพ. ธวัชแล้ว ยังมีผู้สนใจขอร่วมปันหนังสือประมาณ 20 คน ขณะนี้มีอาสาสมัครช่วยดูแลในส่วนของการยืมหนังสือให้ อย่างไรก็ดีสมาชิกส่วนใหญ่มักจะเข้ามาปันหนังสือมากกว่าที่จะแสดงทัศนะวิจารณ์ ต่อมาจึงได้เปิดพื้นที่เรียกว่า "Book party" สัปดาห์ละ

---

[8] อรพินท์ คำสอน และ กรรณิการ์ ถนอมปัญญารักษ์, **การวิจารณ์วรรณศิลป์ รอยต่อระหว่างวัฒนธรรมสื่อสิ่งพิมพ์กับสื่ออินเทอร์เน็ต (เล่ม 2)**, โครงการวิจัย "การวิจารณ์ศิลปะรอยต่อระหว่างวัฒนธรรมสื่อสิ่งพิมพ์กับสื่ออินเทอร์เน็ต" โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) (เอกสารถ่ายสำเนา), 2557, 33-40.

ครั้งเพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกในเพจได้มาเล่าถึงหนังสือที่ตนได้อ่านในช่วงสัปดาห์นั้น ขณะนี้มีสมาชิกที่มาร่วมเล่าประมาณ 5-10 คน ต่อมา นพ. ธวัช เปิดระดมทุน 2 ครั้งเพื่อนำมาซื้อหนังสือที่ใช้แบ่งปันกัน คือ หนังสือชุด *เพชรพระอุมา* และ หนังสือชุดของ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล พบว่ามีคนที่ไม่รู้จักเป็นจำนวนมากส่งเงินมาร่วมซื้อหนังสือ ขณะเดียวกันเพจ **"**หนังสือปันกันอ่าน**"** ได้จัดกิจกรรมการปันกันอ่านรูปแบบใหม่ คือ การสร้างกิจกรรมกับร้านหนังสือ โดยการระดมทุนซื้อหนังสือและฝากไว้ที่ร้านหนังสือขนาดเล็ก เช่น ก็องดิด และ ร้านหนังสือเดินทาง ผู้ใดอยากอ่านให้ไปรับได้ที่ร้านหนังสือ ซึ่งกำหนดไว้ว่าจะร่วมมือกันร้านหนังสือขนาดเล็ก 6 ร้าน ฝากหนังสือไว้ร้านละ 2 เล่ม เป็นเวลา 6 เดือน

3.3 *เพจ "เปลี่ยนปก"*

เพจ"เปลี่ยนปก" ผู้ตั้งคือ คุณวิกรานต์ ปอแก้ว ก่อนที่จะเปิดเพจ **"**เปลี่ยนปก**"** ได้แนะนำหนังสือมาก่อนที่บล็อกแก๊งของเว็บไซต์พันทิป ชื่อบล็อกคือ www.my-codename-v.bloggang.com จุดเริ่มต้นในการเปิดบล็อกแนะนำหนังสือ คือ หลังจากที่อ่านงานวรรณกรรมของ ฮารุกิ มูราคามิ เรื่อง *ด้วยรัก ความตาย และหัวใจสลาย*เกิดความรู้สึกทั่งท้นในใจ จึงอยากจะบอกเล่าให้ผู้อื่นว่าผลงานเรื่องนี้ดีมากอย่างไร หลังจากที่เขียนแนะนำหนังสือที่บล็อกแก๊งมาประมาณ 4-5 ปี ซึ่งเป็นการเขียนโดยไม่ทราบว่ามีคนอ่านหรือไม่ แม้จะมียอดผู้เข้ามาชมให้เห็น แต่ว่ายอดคนแสดงความคิดเห็นมีน้อยมาก จนรู้สึกว่าอยากจะเลิกเขียน เพราะว่าไม่มีผู้อ่าน ไม่มีคนสนใจ จนรู้สึกท้อ พอดีว่ามีผู้อ่านคนหนึ่งมาเขียนแสดงความคิดเห็นว่า **"**จะซื้อหนังสือเล่มนี้ตาม เพราะคุณเขียนวิจารณ์**"** ทำให้ตระหนักได้ว่า นี่คือสิ่งที่ต้องการตั้งแต่แรก แต่มองข้ามไป หลังจากนั้นจึงเขียนรีวิวมาตลอด

ต่อมาได้เปลี่ยนไปเปิดแฟนเพจ **"**เปลี่ยนปก**"** โดยมีแนวคิดหลักว่า รีวิวหนังสือ โพสต์เรื่องราวทุกอย่างเกี่ยวกับวงการหนังสืออย่างไม่เสียค่าใช้จ่าย แชร์กิจกรรมต่างๆ ที่จะจัดขึ้น โฆษณาหนังสือใหม่ และยกข้อความที่โดนใจจากหนังสือต่างๆ พบว่ามีผู้เริ่มติดตามอ่านในเฟซบุ๊กมากขึ้น จากนั้นได้นำบทรีวิวที่เคยเผยแพร่ในบล็อกมาเผยแพร่อีกครั้งในเฟซบุ๊ก ในการเปิดเพจครั้งแรกเริ่มจากการโพสต์หนังสือเล่มเก่า และไปเกณฑ์เพื่อนๆ มากดไลค์และช่วยแชร์เพจ การเขียนแนะนำหนังสือจะไม่วิจารณ์หนังสือว่าดี หรือไม่ดีอย่างไร หรือใช้ทฤษฎีในการวิจารณ์ แต่จะเป็นการชี้ให้เห็นว่าเมื่ออ่านหนังสือเล่มนี้แล้วได้อะไร หรือหนังสือเกี่ยวกับเรื่องใด และชอบประเด็นใดในเรื่อง โดยไม่เล่าเรื่องหรือ **"**สปอยเรื่อง**"**

ทั้งนี้ การเขียนแนะนำในเพจได้รับปฏิกิริยาโต้ตอบกันมากกว่าในบล็อกขณะเดียวกันได้ทราบว่าผู้ใดอ่านงานบ้าง หรือมีคนแสดงความคิดเห็นอย่างไร เพจนี้เปิดมาจะครบ 1 ปีในปลายเดือนธันวาคม 2557 นี้ (ข้อมูลวันที่ 10 ธันวาคม 2557) โดยเริ่มจากยอดไลค์เพจประมาณ 400-500 ไลค์ ล่าสุด 1,855 ไลค์ ซึ่งจำนวนสมาชิกที่เพิ่มขึ้นเกิดมาจากความเร็วในการเผยแพร่การแนะนำหนังสือที่เขียนได้เร็วขึ้นในช่วงหลัง ซึ่งทำให้มียอดไลค์ มีการแสดงความคิดเห็น ยอดแชร์ และมีเพื่อนมากขึ้น

4. เครือข่ายสำนักพิมพ์และร้านหนังสือ จากการสัมภาษณ์พบ 7 เครือข่ายที่น่าสนใจดังนี้

4.1 *สำนักพิมพ์เม่นวรรณกรรม*

สำนักพิมพ์เม่นวรรณกรรมเป็นสำนักพิมพ์ขนาดเล็ก ไม่มีเงินทุนจำนวนมากที่จะไปใช้พื้นที่ในสื่อหลักซึ่งเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ จึงเลือกที่จะใช้เฟซบุ๊กแฟนเพจในการประชาสัมพันธ์สำนักพิมพ์และติดต่อกับกลุ่มผู้อ่าน เนื่องจากเป็นสื่อที่เข้าถึงง่าย ไม่ต้องใช้เงินลงทุนสูงมากนัก และเข้าถึงกลุ่มคนที่ง่ายกว่า ทั้งนี้ กลุ่มเครือข่ายสมาชิกช่วงแรกๆ ของแฟนเพจสำนักพิมพ์ คือสมาชิกเดิมที่ส่วนหนึ่งย้ายตามมาจากเว็บไซต์ thaiwritier.net ที่ปิดตัวลงในปี 2555 ซึ่งปรากฏการณ์นี้ยืนยันให้เห็นว่า เมื่อเครือข่าย

เกิดขึ้นแล้ว แม้พื้นที่จะเปลี่ยนไป กลุ่มคนในเครือข่ายเหล่านี้ก็ยังเกาะกลุ่มกันอยู่ และพร้อมที่จะย้ายไปยังพื้นที่ใหม่ด้วยกัน ในอีกด้านหนึ่ง สำนักพิมพ์ยังใช้ช่องทางอินเทอร์เน็ตในการหาต้นฉบับงานวรรณกรรมที่น่าสนใจของสำนักพิมพ์ด้วย เช่น การสนใจพิมพ์งานของ วิวัฒน์ เลิศวิวัฒน์วงศา เริ่มจากการได้ยินชื่อมาก่อนจากเฟซบุ๊ก จึงตามไปอ่านและไปขอผลงานเขามาตีพิมพ์ เพราะเป็นงานที่แปลกใหม่ น่าสนใจ ซึ่งไม่ค่อยมีผู้เขียนงานแนวนี้มากนัก คือ ความรู้สึกของฆาตกร แม้ว่าเนื้อหาจะรุนแรงไปบ้าง นิดหน่อย ซึ่งแนวเรื่องเช่นนี้ หากส่งไปลงนิตยสารอาจไม่ผ่านการพิจารณา

4.2 *สำนักพิมพ์ "๑๐๐๑ ราตรี"*

คุณกิตติพล สรัคคานนท์ ผู้ก่อตั้งสำนักพิมพ์ "๑๐๐๑ ราตรี" ซึ่งมีเฟซบุ๊กแฟนเพจชื่อ 1001 Nights Editions กิจกรรมหน้าแฟนเพจ 1001 Nights Editions มีการโพสต์ข้อความประโยค คำพูดที่ประทับใจจากหนังสือต่างๆ คุณกิตติพล ผู้ดูแลหน้าแฟนเพจดังกล่าวยืนยันว่า กิจกรรมนี้กระตุ้นให้ผู้ติดตามแฟนเพจเข้ามากดไลค์แสดงความคิดเห็นและสอบถามข้อความที่ได้โพสต์ ซึ่งสร้างความคึกคักให้กับหน้าแฟนเพจ 1001 Nights Editions เป็นอย่างมาก และทางสำนักพิมพ์ 1001 ราตรีได้มีการรวบรวมข้อความที่มีการโพสต์ในหน้าแฟนเพจมาจัดพิมพ์เป็นหนังสือด้วย

ต่อมาคุณกิตติพล สรัคคานนท์ กับคุณวรงค์ หลูไพบูลย์สำนักพิมพ์บทจร ร่วมกันตั้งแฟนเพจ "วรรณกรรมไม่จำกัด" ขึ้น โดยมีความคิดเริ่มต้นจากการพยายามตั้งคำถามและหาทางออกจากอุปสรรคในการนำวรรณกรรมทรงคุณค่าจำนวนมากที่อาจจะถูกหลงลืม เพราะเขียนขึ้นด้วยภาษาอื่นที่เราไม่เข้าใจและไม่อาจเข้าถึงได้ โดยหวังว่าจะสามารถปรับเปลี่ยนโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้อ่าน ผู้แปล และผู้พิมพ์ใหม่ เพื่อเป็นสะพานเชื่อมโยงให้ผู้อ่านสามารถมีส่วนร่วมการตัดสินใจกับวรรณกรรมที่ต้องการอ่าน ด้วยการระดมทุนจากผู้อ่านสู่ผู้แปลวรรณกรรมโดยตรง ซึ่งจะระดมทุนเพื่อจัดพิมพ์หนังสือปีละเล่ม งานชิ้นแรกในการระดมทุนของโครงการ คือการแปล The Republic ของเพลโต แปลโดยเวธัส โพธารามิก จากภาษาต้นฉบับ โดยจะจัดพิมพ์ในรูปของหนังสือปกแข็งเย็บกี่ตามจำนวนผู้ร่วมทุน ซึ่งถือว่าเจ้าของหนังสือเล่มนี้คือ ผู้อ่านทุกคนหรือสาธารณะ ไม่ใช่เอกสิทธิ์ของนักแปลหรือสำนักพิมพ์ วรรณกรรมแปลที่ได้รับจากการระดมทุนนี้ ได้รับการนำไปเผยแพร่บนโลกออนไลน์ เพื่อการอ่านการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ อีกทั้งยังสามารถวิพากษ์วิจารณ์ ปรับปรุง และแก้ไขให้สมบูรณ์ขึ้นได้ ดังที่งานแปลวรรณกรรมต่างประเทศในอดีตล้วนได้รับการปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นด้วยสำนวนที่หลากหลาย เพื่อเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะอีกทอดหนึ่งหนังสือเล่มนี้ได้รับการตอบเป็นอย่างดี จนจะจัดพิมพ์เพิ่มเป็นครั้งที่ 2 สำหรับหนังสือเล่มที่สองที่กำลังระดมทุนในขณะนี้คือ การแปลและพิมพ์ Moby Dick ของเฮอร์แมน เมลวิลล์ (ข้อมูลวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2558)

ขณะที่เปิดแฟนเพจเพื่อระดมทุนพิมพ์ The Republic *พบว่ามีสมาชิกกว่า* 9,000 *คน ซึ่งมียอดแชร์และยอดไลค์เป็นจำนวนนับร้อย จึงเกิดความคิดว่าน่าจะจัดกิจกรรมเพื่อให้สมาชิกได้พบปะกัน จึงสร้าง* Reading Group *ขึ้น โดยได้ร่วมมือกับอุทยานการเรียนรู้* (TK park) เปิดพื้นที่ให้ผู้ชื่นชอบวรรณกรรมมาร่วมกันพบปะพูดคุยเป็นประจำทุกเดือนตั้งแต่เดือนมีนาคม 2557 จนถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2558 โดยได้ประกาศกำหนดการและงานวรรณกรรมที่จะเสวนาไว้ล่วงหน้า พื้นที่เสวนาคือ อุทยานการเรียนรู้ TK park อาคารศูนย์การค้าเซ็นทรัลเวิลด์ ชั้น 8 เวลา 14.00-16.00 น. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีหลากหลายกลุ่มตั้งนักเรียนชั้นมัธยมปลายจนถึงวัยผู้ใหญ่ ซึ่งมีทั้งผู้เข้าร่วมเป็นประจำประมาณ 2-3 คน และมีผู้สนใจหน้าใหม่เข้าร่วมอยู่เสมอ แต่ละคนมีจุดมุ่งหมายในการเข้าร่วมกิจกรรมแตกต่างกัน บางคนต้องการมาเข้าร่วมเสวนา แต่ส่วนใหญ่ต้องการมาฟังความเห็นของวิทยากรผู้นำอ่านและผู้เข้าร่วมการเสวนากิจกรรมที่จัดขึ้น จึงไม่เน้นการพัฒนาการวิจารณ์โดยตรง แต่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมได้รับฟังทัศนะวิจารณ์ต่างๆ ซึ่งบางครั้งมีทฤษฎีรองรับด้วย อย่างไรก็ดี กิจกรรม Reading Group จะดำเนินต่อไป ซึ่งขณะนี้กำลังอยู่ในช่วงการหารือเพื่อกำหนดแนวทางและรูปแบบต่อไป นอกจากนี้ยังมีแผนที่จะทำนิตยสารออนไลน์เผยแพร่ ซึ่งเนื้อหาแบ่งเป็น 2

ส่วน คือ วรรณกรรม และ ปรัชญา ในส่วนของวรรณกรรมจะเปิดพื้นที่วิจารณ์เพิ่มขึ้น ขณะเดียวกันจะมีการแนะนำเว็บไซต์ บล็อก และแฟนเพจศิลปะที่น่าสนใจให้เป็นที่รู้จักในวงกว้างมากขึ้น

ทั้งนี้ จากการที่เพจแห่งนี้ดำเนินการด้วยความร่วมมือของคนทั่วๆ ไป ด้วยการระดมทุน โดยไม่ได้ขอทุนสนับสนุนจากองค์กรหรือสถาบันใดๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนหากสามารถสร้างการระดมทุนในลักษณะนี้ขึ้นมาเป็นต้นแบบและเป็นกระแส จนกลุ่มผู้ให้ทุนขยายใหญ่ขึ้นในรูปของการลงทุนโดยไม่หวังกำไร ไม่ได้ทำเพื่อเป็นธุรกิจ ซึ่งจะทำให้เพจและโครงการนี้ดำเนินการต่อไปได้อย่างยั่งยืน เพราะจะมีผู้ที่จะเข้ามาทำหน้าที่แทนผู้ที่ดำเนินการอยู่ในขณะนี้ ทั้งผู้แปล ผู้ทำโครงการ และผู้ติดต่อประสานงาน

4.3 *สำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น*

สำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น กับ ธนาคารกรุงเทพ ร่วมกันจัดโครงการ “อ่าน เขียน เรียนรู้: ค่าวิจารณ์วรรณกรรม” เพื่อให้โอกาสและส่งเสริมให้เยาวชนชาวไทยได้เรียนรู้ พัฒนาทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียน เพื่อสร้างนิสัยรักการอ่านของเยาวชนไทยในมีรากฐานที่แข็งแรง การจัดกิจกรรม “ค่ายการวิจารณ์ฯ” สืบเนื่องมากโครงการ “อ่าน เขียน เรียนรู้: ชิงทุนการศึกษาธนาคารกรุงเทพ ผ่านงานวิจารณ์วรรณกรรม” โครงการนี้เริ่มเมื่อวันที่ 1 กันยายน 2557 ถึง 31 มีนาคม 2558 ที่ธนาคารกรุงเทพได้มอบทุนการศึกษาจำนวน 30 ทุนรวมมูลค่า 2 ล้านบาท โดยมอบให้นักเรียนระดับมัธยมศึกษาและนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ผ่านเข้ารอบสุดท้ายและได้มาร่วมค่ายวิจารณ์วรรณกรรม จำนวน 30 คนจากจำนวนกว่า 600 คน

ในค่ายวิจารณ์วรรณกรรมได้เชิญวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ เช่น เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ดร. สิริกร มณีรินทร์ นิเวศร์ กันไทยราษฎร์ ชมัยภร (บางคมบาง) แสงกระจ่าง พญ. ชัญวลี ศรีสุขโข และ วีระศักดิ์ จันทร์ส่งแสง เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับวรรณกรรมและหลักการวิจารณ์ในหัวข้อต่างๆ อาทิ “ความสำคัญต่อการอ่านต่อชีวิต” “การวิจารณ์ที่ดีจำเป็นต้องมีการศึกษาขึ้นพื้นฐานที่แข็งแรง” นอกจากนี้ยังฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ “หลักการวิจารณ์และการเขียนบทวิจารณ์” โดยแบ่งกลุ่มเขียนบทวิจารณ์งานสารคดีและนวนิยาย[9]

4.4 *ร้านนายอินทร์*

ร้านนายอินทร์เป็นร้านค้าปลีกหนังสือในเครือบริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน) นับเป็นร้านหนังสืออีกแห่งที่สร้างเครือข่ายการวิจารณ์ของกรรมการคัดเลือกและตัดสินการประกวดรางวัลนายอินอะวอร์ด ซึ่งเริ่มจัดขึ้นในปี 2542 และจัดต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน แม้ว่ากระบวนการวิจารณ์ที่เข้มข้นของกรรมการในการคัดเลือกให้รางวัลผลงานทุกประเภท แต่เป็นที่น่าเสียดายว่าเครือข่ายดังกล่าวเป็นเครือข่ายส่วนตัวขนาดเล็กที่ดำเนินการต่อเนื่องมากกว่า 10 ปี และทัศนะวิจารณ์ต่างๆ ระหว่างกรรมการเป็นที่รับรู้ในวงจำกัด โดยไม่มีการได้เผยแพร่ให้สาธารณชนรับทราบในวงกว้าง อย่างไรก็ดี ในมุมมองของคุณจตุพล บุญพรัด ในฐานะผู้ดูแลโครงการเห็นว่า คณะกรรมการตัดสินได้สร้างมาตรฐานของเกณฑ์การให้รางวัลไว้ หากไม่มีงานที่ส่งประกวดผ่านเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ ในปีนั้นก็ไม่มีผลงานใดได้รับรางวัลชนะเลิศ

---

[9] “ ‘ประพันธ์สาส์น-ธ.กรุงเทพ’ สานอักษาสัญจรออมหมึก-เคี้ยวกระดาษ: ประพันธ์สาส์น-ธ. กรุงเทพ สารอักษรสัญจร โครงการ ‘อ่าน เขียน เรียนรู้’ ” **คมชัดลึกออนไลน์**, 19 เมษายน 2558, เข้าถึงจาก http://www.komchadluek.net/detail/20150419/204856.html (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 2558.

ในครั้งแรกที่จัดเริ่มจากการประกวดต้นฉบับ ประเภทสารคดี ต่อมาในปี 2543 เพิ่มการประกวดประเภทหนังสือภาพสำหรับเด็ก และวรรณกรรมเยาวชน และในปี 2548 จึงได้จัดประกวดประเภท เรื่องสั้น กวีนิพนธ์ และนวนิยาย รวมประเภทการประกวดจากอดีตถึงปัจจุบันมี 6 ประเภท โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ 2 ประการ ประการแรก เพื่อสร้างและส่งเสริมต้นฉบับงานเขียนของนักเขียนทั้ง 6 ประเภท ให้ได้มาซึ่งการจัดพิมพ์หนังสือเล่มที่ดี และได้นักเขียนที่มีคุณภาพ โดยการสนับสนุนส่งเสริมอย่างต่อเนื่องในทุกกระบวนการขั้นตอน เพื่อให้สมกับคำขวัญของโครงการประกวดรางวัลที่ว่า "มากกว่ารางวัลคือโอกาส" ประการที่สอง เพื่อส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ร้านนายอินทร์ และธุรกิจหนังสือเล่มของสำนักพิมพ์ในเครืออมรินทร์ให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย ด้วยผลงานการบริการและหนังสือเล่มที่มีคุณภาพ

4.5 *ร้านก็องดิด*

ก็องดิดเป็นร้านหนังสือของคุณดวงฤทัย เอสะนาชาตัง เริ่มเปิดร้านครั้งแรกที่ถนนตะนาว เป็นร้านที่ขายหนังสือที่ไม่อยู่ในกระแสนิยมของตลาดนัก ขณะเดียวกันได้เปิดพื้นที่เสวนาเกี่ยวกับหนังสือ ซึ่งบางครั้งนักเขียนมาร่วมเสวนาด้วย โดยจะจัดกิจกรรมการเสวนาเดือนละ 2 ครั้ง ต่อมาย้ายร้านมาเปิดใหม่ที่ The Jam Factory เจริญกรุง ยังคงจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับหนังสือแต่ขยายกิจกรรมไปถึงการแสดงดนตรีด้วย ซึ่งกิจกรรมของร้านสามารถแบ่งได้เป็น 2 ส่วนคือ กิจกรรมที่ทางร้านกำหนดขึ้นเอง ซึ่งจะเน้นการเสวนาเกี่ยวกับวรรณกรรมไทยมากขึ้น และกิจกรรมการเปิดตัวหนังสือ ซึ่งสำนักพิมพ์ต่างๆ จะติดต่อและเสนอหัวข้อการจัดกิจกรรมให้ทางร้านพิจารณา การจัดกิจกรรมทำให้มีผู้สนใจและผู้ชื่นชอบการอ่านหนังสือได้มารวมกัน ซึ่งมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งที่เป็นสมาชิกเดิม และสมาชิกใหม่ที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ

นอกจากกิจกรรมในส่วนของร้านหนังสือแล้ว ก็องดิดยังเปิดพื้นที่ติดต่อ ประชาสัมพันธ์ แนะนำหนังสือ และกิจกรรมของร้านผ่านแฟนเพจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การยกข้อความประทับใจจากหนังสือมาแนะนำ พร้อมภาพสวยๆ ซึ่งมีผู้แชร์ต่อเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ยังพบว่าในปัจจุบัน ความสำคัญของร้านหนังสือทางกายภาพและร้านในออนไลน์มีความสำคัญเท่าๆ กัน เพราะผู้ซื้อสามารถสั่งซื้อหนังสือทางออนไลน์ได้ตลอด 24 ชั่วโมง และยังสามารถสั่งจองหนังสือล่วงหน้าได้ ผลตอบรับเมื่อเปิดแฟนเพจพบว่ามีผู้เข้ามาเป็นสมาชิก กดไลค์ แชร์ และแสดงความคิดเห็นเป็นจำนวนมาก และยังช่วยให้มีลูกค้ากลุ่มใหม่เข้ามาที่ร้านหนังสือเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ ในปี 2558 ร้านก็องดิดจะเปิดเว็บไซต์ของสำนักพิมพ์ ซึ่งเว็บไซต์นี้ไม่เพียงแต่เป็นพื้นที่ขายหนังสือ และเป็นช่องทางการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆ ของร้านเท่านั้น แต่ยังจะเปิดพื้นที่วิจารณ์วรรณกรรมด้วย โดยจะมีทั้งบทวิจารณ์ที่เขียนโดยเจ้าหน้าที่ของร้าน และเปิดพื้นที่รับบทวิจารณ์หนังสือจากผู้สนใจทั่วไป รวมทั้งเปิดพื้นที่สนทนาเกี่ยวกับหนังสือด้วย

4.6 *ร้าน* Bookmoby

Bookmoby เป็นร้านที่ขายหนังสือที่ไม่อยู่ในกระแสนิยมของตลาดนัก แต่เป็นหนังสือที่เชื่อว่า “ดี มีคุณค่า และน่าอ่าน” เป็นหนังสือที่ไม่ตกกระแส แต่กลับมาอ่านได้เรื่อยๆ ดังนั้น เป้าหมายแรกที่ทำจึงไม่ได้เน้นหนักในด้านของการวิจารณ์มากนัก แต่จะเน้นในแง่ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ โดยไม่เลือกกลุ่ม เลือกข้างเพื่อจะก่อให้เกิดมุมมองที่น่าสนใจเกี่ยวกับหนังสือจากคนหลากหลายกลุ่ม เพราะเห็นว่าหากสังคมมีพื้นที่กลางที่เปิดรับงานวรรณกรรมที่ไม่จำกัดกลุ่ม ค่าย หรือรสนิยม และเปิดรับความคิดเห็นที่หลากหลายมากขึ้น อาจมีส่วนช่วยพัฒนาวงวรรณกรรมไทยให้ก้าวหน้าไปได้ สำหรับกิจกรรมในการสร้างเครือข่ายของร้าน Bookmoby จะดำเนินการไปพร้อมกัน 2 ส่วน คือ 1) การจัดกิจกรรมเสวนาของร้านหนังสือ Bookmoby สามารถแบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้เป็น 2 กลุ่มคือ ผู้ที่ติดตามกิจกรรมของร้าน กับส่วนของผู้ที่ติดตามหรือ “แฟนคลับ” ผู้ที่มาทำกิจกรรม ชุมชมที่เกิดขึ้นเหล่านี้นับเป็นพื้นที่ปลอดภัยของผู้ที่ชื่นชอบเรื่องเดียวกันจะได้มีโอกาสเสวนาแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกัน หากมีการ

จัดกิจกรรมเช่นนี้อย่างต่อเนื่องก็น่าที่จะสร้างนักวิจารณ์ขึ้นมาได้เช่นกัน 2) หน้าแฟนเพจของร้านทำหน้าที่เหมือนหน้าร้านของ Bookmoby ซึ่งความรับผิดชอบของงานในส่วนนี้แบ่งเป็น 2 ส่วนคือ งานที่ได้รับมอบหมายมาจากคุณปราบดา หยุ่น เจ้าของร้าน และงานที่เป็นความรับผิดชอบของแอดมิน ในส่วนนี้จะมีการวิจารณ์หนังสือบ้าง แต่ไม่มากนัก เนื่องจากจุดมุ่งหมายสำคัญของร้าน Bookmoby คือต้องการให้พื้นที่นี้ที่เป็นตัวกลางให้มากที่สุด และเป็นพื้นที่ที่เป็นที่รู้จักของคนรุ่นใหม่ที่สามารถจะเข้ามาหาหนังสือที่ไม่สามารถหาได้ในร้านหนังสือทั่วไป เป็นสังคมที่มากกว่านักอ่าน โดยการเชื่อมนักเขียน กลุ่มบรรณาธิการ ผู้ที่ทำงานเบื้องหลัง ผู้ออกแบบปกหนังสือ ได้มีโอกาสมาพบปะกัน

นอกจากนี้ ในปี 2558 Bookmoby วางแผนที่จะจัดกิจกรรมร่วมกับหอศิลปวัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร โดยเปลี่ยนจากเดิมที่จัด Workshop การเขียนเชิงสร้างสรรค์เป็นการจัดเทศกาลวรรณกรรมดังเช่นที่จัดกันในต่างประเทศแทน โดยระยะเวลาในการจัดอาจจะนานหนึ่งสัปดาห์ หรือ 3-5 วัน เพราะเชื่อว่าวัฒนธรรมเป็นเรื่องที่ต้องค่อยๆ สร้าง มิใช่จัดคล้ายกับงานรณรงค์ที่ใช้ระยะเวลาที่สั้นกว่าได้

4.7 *เครือข่ายหนังสืออิสระขนาดเล็ก (คสล.)*

เครือข่ายธุรกิจหนังสืออิสระขนาดเล็ก (คสล.) เป็นการรวมตัวและการสร้างเครือข่ายของสำนักพิมพ์และร้านหนังสือขนาดเล็กหรือร้านเอกเทศ (stand alone) เพื่อสร้างพลังต่อสู่กับธุรกิจหนังสือแบบครบวงจร (chain store) มีการจัดประชุมใหญ่ครั้งแรก เมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 2555 ในหัวข้อ 'ทางเลือก ทางลง ทางเลิก หรือทางรุ่ง ของธุรกิจอิสระขนาดเล็กในวงการหนังสือไทย' ณ อาคารมหาจักรีสิรินธร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยการนำเสนอสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะนั้น (2555) ว่า ร้านหนังสือทั่วประเทศไทยมีประมาณ 3,500 ร้าน เป็นร้านเครือข่ายกว่า 3,000 ร้าน มีร้านหนังสืออิสระเหลืออยู่ไม่เกิน 250 ร้าน และรันหนังสืออิสระยังได้รับหนังสือช้ากว่าร้านเครือข่าย ทำให้สูญเสียโอกาสการขาย โดยเฉพาะยอดขายที่มาจากหนังสือใหม่ ซึ่งคิดเป็น 60-70%

โครงการนี้จัดขึ้นโดยการนำของ จรัญ หอมเทียนทอง (ประธานโครงการ) วินัย ชาติอนันต์ (รองประธานฝ่ายสายส่ง) สกุณี ณัฐพูลวัฒน์ (รองประธานฝ่ายร้านหนังสือ) และเรืองเดช จันทรคีรี (รองประธานฝ่ายสำนักพิมพ์) ซึ่งมีวัตถุประสงค์โครงการ 4 ข้อคือ 1) เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ร้านหนังสืออิสระประจำท้องถิ่นเป็นที่รู้จักกว้างขวางขึ้นทั้งในระดับชุมชน ระดับภูมิภาคและระดับชาติ 2) เพื่อให้ผู้คนในวงการหนังสือและนอกวงการได้ร่วมกันให้กำลังใจร้านหนังสือ อิสระที่ได้ฟันฝ่าอุปสรรคต่างๆ เพื่อประกอบสัมมาชีพที่ตนรักและเชื่อมั่น ให้เป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรมและเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน 3) เพื่อให้เป็นหมุดหมายเชื่อมโยงระหว่างร้านหนังสืออิสระขนาดเล็กด้วยกันเอง เชื่อมโยงร้านหนังสือ สำนักพิมพ์ สายส่ง และผู้อ่าน นำไปสู่การจัดระบบห่วงโซ่อุปทานของธุรกิจหนังสืออิสระขนาดเล็ก และ 4) ส่งเสริมความร่วมมือทางธุรกิจระหว่างร้านหนังสือและสำนักพิมพ์ขนาดเล็กเพื่อ พัฒนาคุณภาพและเนื้อหาที่แตกต่างหลากหลายควบคู่กับความมีเอกลักษณ์ของแต่ละราย ทั้งยังมีเป้าหมายเบื้องลึกหรือระยะยาวคือ ให้เป็นหัวหอกในการเสริมสร้างความมั่นคงธุรกิจขนาดเล็กในท้องถิ่น เป็นศูนย์ทางวัฒนธรรมและแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ร้านค้าอิสระยิ่งมีมากเท่าไร โอกาสเลือกและความหลากหลายก็ยิ่งมีมากเท่านั้น รวมถึงชุมชนนั้นก็รักษาความเป็นชุมชนที่มีเอกลักษณ์ได้อย่างแท้จริง ทำให้มีการจ้างงานมีเงินหมุนเวียนในท้องถิ่น

กิจกรรมที่เห็นเป็นรูปธรรมของเครือข่ายธุรกิจหนังสืออิสระขนาดเล็ก (คสล.) คือ การจัดงาน 'สัปดาห์ร้านหนังสืออิสระ"[10] ขึ้นทั่วประเทศต่อเนื่องเป็นประจำในช่วงปลายเดือนมิถุนายนของทุกปี ซึ่งมีระยะเวลาในการจัดงาน 1 สัปดาห์ โดยมีกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ อาทิ "นักเขียนพบนัก" "การอ่านในร้านหนังสือ" "การเปิดตัวหนังสือ" "กิจกรรมอ่านบทกวี" "การเสวนา" "การจัดนิทรรศการ" และกิจกรรมส่งเสริมการขายหลากหลายรูปแบบทั้งจากสำนักพิมพ์ขนาดเล็กและร้านหนังสืออิสระ ทั้งนี้พบว่ามีสำนักพิมพ์และร้านหนังสือขนาดเล็กเข้าร่วมกิจกรรมเพิ่มขึ้นทุกปี[11]

5. **เครือข่ายผู้จัดกิจกรรม** จากการสัมภาษณ์พบ 6 เครือข่ายสำคัญ ดังนี้

5.1 ***สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย***

สมาชิกส่วนใหญ่ของสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทยเป็นนักเขียนทั้งนักเขียนรุ่นเก่าและรุ่นใหม่ ซึ่งกิจกรรมต่างๆ ของสมาคมฯ ขึ้นอยู่กับนายกและกรรมการสมาคมในแต่ละชุด ซึ่งแต่ละชุดจะดำรงตำแหน่งวาระละ 2 ปี จึงนับว่าเป็นข้อด้อยประการหนึ่งในการทำงานของสมาคมนักเขียนฯ เพราะไม่มีข้อบังคับว่า กรรมการชุดใหม่ต้องสานต่องานของกรรมการฯ ชุดเดิม ในปัจจุบัน คุณเจน สงสมพันธุ์เป็นนายกสมาคมฯ (ข้อมูลวันที่ 23 ตุลาคม 2557) ซึ่งกรรมการส่วนใหญ่เห็นว่าสมาคมนักเขียนฯ ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมการเขียน เพราะความมุ่งหวังของสมาคมนักเขียนฯ คือ การสร้างนักเขียนตัวจริงที่จะสร้างงานวรรณกรรม แต่การส่งเสริมการเขียนยังไม่สามารถพัฒนาต่อยอดไปถึงการเขียนขั้นสูงได้ เพราะไม่มีหน่วยงานใดมารับผิดชอบในประเด็นนี้โดยตรง งานของสมาคมนักเขียนฯ จึงเป็นการทำงานเพื่อตอบสนองการเขียนงานขั้นพื้นฐานสำหรับผู้เริ่มต้นอยากเป็นนักเขียน โดยเน้นงานเชิงบริการสังคมในส่วนการสอนการเขียนของ "โรงเรียนนักเขียน" ของสมาคมนักเขียนฯ ที่เปิดอบรมทุก 3 เดือน ซึ่งเป็นการบอกเล่าประสบการณ์ของนักเขียนมากกว่าที่จะสอนเขียนโดยตรง แต่จุดเน้นที่สำคัญของการสอนการเขียนคือ การวิจารณ์เพื่อชี้ให้เห็นว่าจะทำอย่างไรเพื่อพัฒนาการเขียนให้ดีขึ้น อย่างไรก็ดี เป้าหมายของการทำโรงเรียนนักเขียน คือ การทำหนังสือตำรา หลักสูตรที่จะใช้เป็นหลักสูตรกลางเพื่อจะใช้ในการพัฒนาอาชีพนักเขียน

แม้ว่าการวิจารณ์วรรณกรรมมิใช่กิจกรรมหลักของสมาคมนักเขียนฯ เพราะกรรมการสมาคมฯ ชุดนี้เห็นพ้องกันว่าการวิจารณ์วรรณกรรมน่าจะเป็นกิจกรรมที่เหมาะกับสมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทยมากกว่า แต่สมาคมนักเขียนฯ ยังทำงานร่วมกับองค์กรอื่นด้วย ซึ่งกิจกรรมที่จัดขึ้นมีการวิจารณ์เป็นองค์ประกอบสำคัญ ไม่ว่าจะความร่วมมือกับสมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย โดยส่งตัวแทนของสมาคมนักเขียนฯ เพื่อร่วมเป็นกรรมการตัดสินรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์แห่งอาเซียน ทั้งกรรมการคัดเลือกและกรรมการตัดสินนอกจากนี้ สมาคมนักเขียนฯ ยังทำงานร่วมกับสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย (สศร.) เพื่อทำค่าย "บ่มเพาะนักเขียนรุ่นใหม่" ผู้ได้รับเลือกเข้าค่ายนี้จะใช้เวลาในการฝึกเขียนประมาณ 1 ปี ผู้ได้รับการคัดเลือกทุกคนจะต้องเขียนผลงานของตนและนำผลงานมาส่งทุก 2 เดือนทางอีเมล และจะมีโอกาสพบปะนักเขียนศิลปินแห่งชาติตามที่ต่างๆ ซึ่งโครงการฯ นี้นำรูปแบบมาจากโรงเรียนนักเขียนที่สมาคมนักเขียนฯ จัดตั้งขึ้น นับเป็นอีกหนึ่งกิจกรรมที่สมาคมนักเขียนฯ กระทำเพื่อสังคม

---

[10] ในปีแรกที่จัด (2556) เรียกกิจกรรมนี้ว่า "สัปดาห์ร้านหนังสืออิสระแห่งชาติ ครั้งที่ 1 (สอช.)"

[11] เรียบเรียงจาก ปริญญา ชาวสมุน. "สัปดาห์ร้านหนังสืออิสระแห่งชาติ ครั้งที่ 1: พลังขับเคลื่อนของกลุ่ม Stand alone" [ออนไลน์]. เข้าถึงจาก http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/508862. (วันที่สืบค้น : 26 มิถุนายน 2558).

อย่างไรก็ดี ในสมัยที่อาจารย์ชมัยภร แสงกระจ่าง เป็นนายกสมาคมฯ เคยจัดกิจกรรมการวิจารณ์วรรณกรรมสี่ภูมิภาค ใน พ.ศ. 2549 เพราะคาดหวังว่าจะมีนักเขียนภูมิภาคต่างๆ สนใจเข้าร่วมและแสดงความคิดเห็นตอบโต้กันอย่างเปิดเผยและชัดเจน เช่นเดียวกับเมื่อประมาณ 20 ปีที่ผ่านมา ซึ่งกลุ่ม "วรรณกรรมพินิจ" เคยจัดกิจกรรมลักษณะนี้และได้ผลที่น่าสนใจคือการช่วยสร้างให้เกิดมุมมอง มีการปลุกเร้า มีการวิจารณ์ ซึ่งช่วยสร้างให้เกิดความเข้มแข็งในหมู่นักเขียน แต่กิจกรรมที่จัดขึ้นในครั้งหลังขาดพลังของนักเขียนภูมิภาค เพราะนักเขียนหนุ่มในสมัยนั้นอายุมากขึ้นแล้ว และขาดนักเขียนรุ่นใหม่ ผลลัพธ์ที่ได้จึงต่างจากที่คาดไว้อย่างมาก

5.2 *สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย*

สมาชิกของสมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทยเปิดรับบุคคลทั่วไปที่สนใจสมัครเป็นสมาชิกของสมาคมฯ โดยมีค่าสมาชิกตลอดชีพ 2,000 บาท ซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่จะเป็นผู้อาวุโสวัย 60 และ 70 ปีขึ้นไป ซึ่งมีความห่วงใยเกี่ยวกับแวดวงหนังสือจริงๆ และสมาชิกรุ่นใหม่ๆ จะเป็นอาจารย์และนักวิชาการในมหาวิทยาลัย พันธกิจและหน้าที่หลักของสมาคมภาษาฯ คือการส่งเสริมในด้านภาษาและวรรณกรรมโดยตรง แต่ต่อมาได้เพิ่มการเชิดชูบรรณาธิการด้วย บทบาทและหน้าที่ของสมาคมภาษาฯ ที่ทำเป็นประจำทุกปีคือ การคัดเรื่องสั้นและบทกวีดีเด่นของสมาคมฯ และประกาศเชิดชูเกียรติ สำหรับกิจกรรมต่างๆ ของสมาคมฯ นั้น จะขึ้นอยู่กับความสนใจของนายกและกรรมการฯ ในแต่ละชุด ซึ่งดำรงตำแหน่งวาระละ 2 ปี นายกสมาคมฯ คนปัจจุบันคือ รองศาสตราจารย์ทวีศักดิ์ ปิ่นทอง (ข้อมูลวันที่ 11 พฤศจิกายน 2557) ซึ่งกรรมการสมาคมภาษาฯ เห็นพ้องกันว่าการวิจารณ์หนังสือมิใช่เป้าหมายหลักของสมาคมภาษาฯ แต่การวิจารณ์จะแฝงอยู่ในเกือบทุกกิจกรรมที่จัดขึ้น ทั้งนี้เพราะเป้าหมายหลักที่ตั้งไว้จริงๆ ของสมาคมภาษาฯ คือการเผยแพร่และนำเสนอวรรณกรรมเด่นๆ โดยการนำเสนอความเคลื่อนไหวในแวดวงวรรณกรรมในแต่ละปีให้ทราบ รวมไปถึงการพยายามผลักดันให้งานวรรณกรรมไทยออกไปสู่ระดับนานาชาติ ทั้งนี้ งานของสมาคมภาษาฯ มีทั้งการทำงานภายในองค์กรเอง เช่น การพิจารณาเรื่องสั้นและบทกวีดีเด่น การเผยแพร่กิจกรรมของสมาคมภาษาฯ ทางเฟซบุ๊กของสมาคมฯ และการจัดพบปะสมาชิกสมาคมฯ เป็นประจำทุกปีในวันที่ 18 มกราคม 2558 ณ สมาคมภาษาฯ ตั้งอยู่ที่สภาสตรีแห่งชาติ ถนนสุโขทัย

สำหรับการร่วมงานกับองค์กรหรือสถาบันอื่นๆ อาทิ การร่วมมือกับสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทยเป็นผู้รับผิดชอบในการพิจารณาคัดเลือกและตัดสินรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์แห่งอาเซียนหรือรางวัลซีไรต์ เพื่อส่งต่อให้ทางโรงแรมโอเรียนเต็ลและทีมงานเป็นผู้พิจารณาและดำเนินการต่อไป นอกจากนั้นยังร่วมมือกับสถาบันการศึกษาในการจัดกิจกรรมทางวิชาการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการอภิปราย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การนำเสนอบทความทางวิชาการ ในแง่ของการวิเคราะห์และวิจารณ์หนังสือ ในปีที่ผ่านมาสมาคมภาษาฯ เริ่มจัดกิจกรรมพบนักเขียนเข้ารอบซีไรต์ไปตามสถาบันการศึกษาต่างๆ เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

อย่างไรก็ดี นายกสมาคมภาษาฯ คนปัจจุบันยอมรับว่าการทำงานของสมาคมภาษาฯ ขณะนี้เป็นการทำงานในเชิงตั้งรับมากกว่าการทำงานในแนวรุก เนื่องจากสมาคมภาษาฯ ไม่มีเจ้าหน้าที่ประจำ ทำให้กรรมการสมาคมฯ ต้องแบ่งเวลาจากงานประจำของตนมาทำงานสมาคมฯ กรรมการส่วนใหญ่จะเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย ซึ่งต่างมีภาระงานเพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นงานสอน การประกันคุณภาพ และงานด้านต่างๆ

5.3 กองทุนหม่อมกลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ

หลังจากที่หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ ในฐานะนักเขียน นักวิจารณ์ และนักวิชาการ ถึงแก่กรรม บรรดาศิษยานุศิษย์และผู้ที่เคารพรัก ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ ได้ขอความเห็นชอบจากนายแพทย์ชม เทพยสุวรรณ จัดตั้งกองทุน ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสืบสานเจตนารมณ์และแนวคิดในการพัฒนาคนรุ่นหลังของ ม.ล.

บุญเหลือ เทพยสุวรรณ ซึ่งนายแพทย์ชม เทพยสุวรรณ เห็นชอบ และได้มอบเงินจำนวนหนึ่งสำหรับเริ่มดำเนินกิจกรรมของกองทุนฯ คณะกรรมการกองทุน ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ ได้จัดกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

1. ให้ทุนการศึกษาแก่นักศึกษาคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่มีผลการเรียนดีเด่นในสาขาวิชาภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
2. ให้ทุนการศึกษาแก่นักศึกษาวิทยาลัยนาฏศิลป์
3. จัดประกวดบทความวิจารณ์วรรณกรรม ละครเวที และภาพยนตร์
4. สนับสนุนศิลปะการแสดงของไทย

คณะกรรมการกองทุนฯ ได้จัดงานรำลึกถึง ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ เป็นประจำทุกปี ในช่วงต้นเดือนมกราคม ณ อาคาร 1 ศศินทร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กิจกรรมในงานประกอบด้วยการมอบทุนการศึกษาและรางวัลตามรายการข้างต้น การจำหน่ายหนังสือ การจำหน่ายอาหารไทยแบบชาววัง การแสดงดนตรี การแสดงสักวา และการแสดงศิลปะของไทยในลักษณะต่างๆ

กิจกรรมหนึ่งของกองทุนที่มีส่วนส่งเสริมและพัฒนาการวิจารณ์ คือ การประกวดรางวัลบทวิจารณ์วรรณกรรมดีเด่น กองทุนหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ เริ่มต้นตั้งแต่ พ.ศ. 2535 นับเป็นกลุ่มผู้ให้การสนับสนุนด้านการวิจารณ์ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้ที่อยู่ในวงการวิจารณ์ซึ่งมีการรวมกลุ่มแบบกึ่งถาวร เนื่องจากบุคคลที่เป็นกรรมการเปลี่ยนไปตามวาระ แต่กระบวนการทำงาน เป้าหมายในการดำเนินการได้มีการกำหนดไว้อย่างชัดเจน

เกณฑ์ในการตัดสินรางวัล เริ่มตั้งแต่เกณฑ์การส่งบทวิจารณ์เข้าประกวดและการพิจารณาตัดสินบทวิจารณ์ที่ได้รับรางวัล ในการดำเนินการประกวดบทวิจารณ์วรรณกรรมกองทุนหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ จะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการ ซึ่งมีทั้งที่เป็นกรรมการและไม่ได้เป็นกรรมการกองทุนหม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ ในช่วงแรกของการประกวดจะมีคณะกรรมการสรรหาบทวิจารณ์ เพื่อเสนอให้คณะกรรมการตัดสินบทวิจารณ์ เกณฑ์ในการตัดสินรางวัลจึงแบ่งออกเป็นสองส่วนคือเกณฑ์การส่งผลงานเข้าประกวดและเกณฑ์การตัดสิน แต่ต่อมาเปิดให้มีการส่งบทวิจารณ์เข้าประกวดได้ ในปัจจุบันการส่งบทวิจารณ์เข้าประกวดมีทั้งที่ผู้เขียนบทวิจารณ์ส่งเข้าประกวดเองหรือมีผู้อื่นส่งเข้าประกวดก็ได้ ต่อมาเนื่องจากมีผู้ส่งบทวิจารณ์วรรณกรรมเข้าประกวดน้อย จึงมีการลดข้อกำหนดและขั้นตอนลงให้เหมาะสม และจากการที่มีการกระตุ้นไปยังสถาบันการศึกษาทำให้มีผลงานของนักศึกษาที่ส่งในชั้นเรียนส่งเข้าประกวดด้วย

จากนั้นใน พ.ศ. 2537 ทางคณะกรรมการเห็นควรขยายการประกวดให้ครอบคลุมศิลปะแขนงอื่นๆ จึงจัดการประกวดบทวิจารณ์ภาพยนตร์และละครดีเด่นเพิ่มขึ้นมา โดยสลับปีเว้นปีกับการประกวดบทวิจารณ์วรรณกรรม ซึ่งเกิดจากการที่คณะกรรมการเห็นว่าในสื่อสิ่งพิมพ์มีบทวิจารณ์ละครและภาพยนตร์เพิ่มมากขึ้น และตัวบทเป็นงานคนละประเภทกับวรรณกรรมจึงไม่สามารถจะนำมาพิจารณาร่วมกับบทวิจารณ์วรรณกรรมได้ อีกทั้งมีผู้ส่งบทวิจารณ์วรรณกรรมลดน้อยลง จึงมีการเสนอให้มีการประกวดและให้รางวัลสลับปีกันระหว่างวรรณกรรมกับละครเวที/ภาพยนตร์ และได้มีการปรับเกณฑ์การส่งบทวิจารณ์เข้าประกวดโดยบทวิจารณ์ไม่

จำเป็นต้องตีพิมพ์เผยแพร่ก่อน เพื่อขยายให้มีบทวิจารณ์ส่งเข้าประกวดได้มากขึ้น และถือว่าเป็นรางวัลเดียวในประเทศไทยที่จัดประกวดในสาขาการวิจารณ์

5.4 สำนักงานอุทานการเรียนรู้ (TK Park)

สำนักงานอุทยานการเรียนรู้ หรือ Thailand Knowledge Park (TK park) เป็นหน่วยงานหนึ่งที่ก่อตั้งขึ้นภายใต้การกำกับดูแลของ "สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้" (องค์การมหาชน) หรือ Office of Knowledge Management and Development (OKMD) ใน สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี โดยมีภารกิจหลักด้านการรณรงค์ส่งเสริมให้เยาวชน และประชาชนมีอุปนิสัยรักการอ่าน และการเรียนรู้ เพื่อสร้างสรรค์สังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ในที่สุด

ด้วยเหตุนี้ สำนักงานอุทยานการเรียนรู้จึงจัดกิจกรรมเกี่ยวกับวรรณกรรมในลักษณะต่างๆ อยู่เป็นระยะ ซึ่งกิจกรรมที่มีการวิจารณ์เป็นเครื่องมือสำคัญมี 2 กิจกรรม คือ TK Reading Talk ซึ่งเป็นกิจกรรมที่สำนักงานอุทยานการเรียนรู้เป็นผู้จัดเอง เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้อ่านมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความคิด จินตนาการ ขณะเดียวกันยังมุ่งหวังให้กิจกรรมนี้สร้างมิตรภาพระหว่างผู้คนรักการอ่านในมุมมองที่แตกต่างกัน โดยจะเปลี่ยนประเภทของหนังสือไปในแต่ละเดือน เช่น การ์ตูน นวนิยายไทย วรรณกรรมแปล ผลงานของมูราคามิ วรรณกรรมเยาวชน วรรณกรรมแฟนตาซี เพชรพระอุมา หนังสือท่องเที่ยว และวรรณกรรมซีไรต์ ซึ่งกิจกรรมเริ่มจัดครั้งแรกเดือนธันวาคม 2557 จนถึงปัจจุบัน (สิงหาคม 2558) ซึ่งทุกครั้งจะเชิญวิทยากรผู้มีความรู้และเชี่ยวชาญในหัวข้อนั้นๆ มาร่วมเสวนาแลกเปลี่ยนความคิดด้วย

นอกจากนี้ สำนักงานอุทยานการเรียนรู้ยังร่วมมือกับกลุ่มและ/หรือองค์กรอื่นจัดกิจกรรมด้วย เช่น ร่วมกับ "โครงการวรรณกรรมไม่จำกัด" จัดกิจกรรม "กลุ่มการอ่าน" (Reading Group) ซึ่งเปิดพื้นที่ให้ผู้ชื่นชอบวรรณกรรมร่วมพบปะพูดคุยเป็นประจำทุกเดือน ซึ่งจะเชิญนักอ่านรับเชิญผู้ความรู้และเชี่ยวชาญในหัวข้อนั้นๆ มาร่วมเสวนาแลกเปลี่ยนความคิดด้วย ตั้งแต่เดือนมีนาคม 2557 – กุมภาพันธ์ 2558 ณ อุทานการการเรียนรู้ วรรณกรรมที่คัดสรรทั้งหมดเป็นวรรณกรรมต่างประเทศ อาทิ 1Q84 ของ ฮารุกิ มูราคามิ *สีแดงกับสีดำ* ของ สต็องดาล *สงครามและสันติภาพ* ของ ลีโอ ตอลสตอย *มาดามโบวารี* ชอง กุสตาฟ โฟลแบรต์ *เมรัยพิฆาต* ของ เอมิล โซลา *อันนา คาเรนินา* ของ ลีโอ ตอลสตอย *อาชญากรรมและการลงทัณฑ์* ของ ฟิโอดอร์ ดอสโตเยฟสกี *รักเมื่อคราวห่าลง* ของ กาเบรียล การ์เซีย มาร์เกซ *พี่น้องคารามาซอฟ* ของ ฟิโอดอร์ ดอสโตเยฟสกี *แรงใจและไฟฝัน* ของ ชาร์ลส์ ดิกเกนส์ *เกมลูกแก้ว* ของ แฮร์มัน เฮสเส และ *หนึ่งร้อยปีแห่งความโดดเดี่ยว* ของ กาเบรียล การ์เซีย มาร์เกซ

5.5 *สถาบันปัญญ์สุข*

"สถาบันปัญญ์สุข" ก่อตั้งโดย ดร. เพชรยุพา บูรณ์สิริจรุงรัฐ เปิดสอนสลับกัน 3 หลักสูตร คือ ศิลปะแห่งการพูด ศิลปะแห่งการเขียน และศิลปะแห่งความสุข เนื่องจากกิจกรรมที่เปิดสอนเป็นกิจกรรมที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมไม่เสียค่าใช้จ่าย จึงจัดถี่เพียงใดก็ได้ และจะมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมเต็มทุกครั้งที่จัด สำหรับเหตุผลประการสำคัญที่เปิดหลักสูตรศิลปะแห่งการเขียน เนื่องจากเห็นว่ามีผู้ที่อยากเป็นนักเขียน แต่ไม่ได้เป็นนักเขียนสักที แม้ว่าจะไปสมัครเรียนการเขียนจากที่ใดๆ ก็ตาม ก็ยังไม่สามารถบรรลุถึงความฝันได้ จึงอยากสนับสนุนให้พวกเขาเหล่านั้นสามารถไปถึงสิ่งที่ฝันได้ และอยากให้คนไทยทุกคนเป็นคนที่เขียนเป็น เขียนได้ แม้ว่าสถาบันแห่งนี้จะเป็นเพียงจุดเล็กๆ หรือเป็นเพียงต้นธารเล็กๆ ก็ตาม ทั้งนี้ การวิจารณ์นับว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการสอนศิลปะแห่งการเขียน เพราะการวิจารณ์จะช่วยพัฒนาการเขียนได้เป็นอย่างดี ด้วยเหตุนี้ ครูผู้สอนจึงนับว่าเป็นบุคคลสำคัญ เพราะครูผู้สอนถือว่าเป็นผู้ที่วิจารณ์งานเขียนได้ดีที่สุด หากผู้วิจารณ์เป็นครู ลูกศิษย์จะยอมเชื่อ ทาง

สถาบันเชิญอาจารย์ชมัยภร แสงกระจ่าง เป็นผู้สอน อย่างไรก็ดี ผู้เรียนที่จะประสบความสำเร็จได้เป็นนักเขียนสมความปรารถนาหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับความมุ่งมั่น ตั้งใจ และการช่วยเหลือตนเองด้วยว่ามีมากน้อยเพียงใด

ในการดำเนินการพบว่ามีอุปสรรคและปัญหาเป็นจำนวนมาก ส่วนหนึ่งมาจากเจ้าหน้าที่ของสถาบันยังเพิ่งเริ่มทำงานไม่นานและไม่เป็นงานมากนัก เพราะสถาบันเพิ่งจะเปิด และหลักสูตรศิลปะแห่งการเขียนเพิ่งจัดขึ้นเป็นครั้งแรก (ข้อมูลวันที่ 16 พฤศจิกายน 2557) กิจกรรมที่ไม่เสียค่าใช้จ่ายดำเนินการยากกว่ากิจกรรมที่ต้องจ่ายค่าลงทะเบียน เพราะผู้สมัครจะรู้สึกว่าจะมาก็ได้ ไม่มาก็ได้ จึงต้องพยายามขอคำยืนยันผู้สมัครว่า เมื่อสมัครแล้วต้องมาทุกคน โดยพยายามสอนและชี้ให้เห็นว่าการเข้าร่วมกิจกรรมเช่นนี้มีเกียรติ หากสมัครแล้วไม่มาถือว่าเป็นการกันที่คนอื่น หรือเป็นการตัดบุญผู้อื่นที่จะมีโอกาสเข้ามาร่วมกิจกรรม สำหรับผลตอบรับของผู้เข้าร่วมกิจกรรมจะพิจารณาจากใบประเมินผล แม้ว่าผลการประเมินส่วนมากจะอยู่ในเกณฑ์ดีประมาณ 90 ขึ้นไป แต่ถือว่ากดดันให้ทางสถาบันยิ่งต้องทำให้ดียิ่งขึ้นด้วยปรับปรุงและขัดเกลาอยู่ตลอดเวลา

5.6 The Reading Room

The Reading Room ดำเนินการภายใต้มูลนิธิส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปะไทย ซึ่งเป็นองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรและเปิดให้บริการโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายใดๆ ห้องสมุดศิลปะ The Reading Room เปิดให้บริการหนังสือเกี่ยวกับศิลปะร่วมสมัยกว่า 1,000 เล่ม ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ประกอบด้วยสูจิบัตรนิทรรศการ หนังสือประวัติศาสตร์ศิลปะ ทฤษฎีศิลป์ นิตยสารและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ โดยแบ่งข้อมูลเป็นสองส่วนคือ ส่วนฐานข้อมูลศิลปะร่วมสมัยไทยและส่วนหนังสืออ้างอิงรวมถึงสูจิบัตรนิทรรศการศิลปะจากประเทศอื่นๆ นอกจากการเก็บข้อมูลและการทำงานวิจัยต่างๆแล้ว The Reading Room ยังเน้นการจัดกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย โดยเฉพาะการเสวนาพูดคุย การจัดฉายภาพยนตร์และการทำ workshop ทางศิลปะและสาขาอื่นๆ เช่น สาขาภาพยนตร์ วรรณกรรม สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

กิจกรรมของ The Reading Room ที่เกี่ยวข้องกับสาขาวรรณศิลป์มีจัดขึ้นอย่างเป็นระยะๆ ซึ่งมีหลากหลายลักษณะ อาทิ *โครงการ* The Readers ซึ่งเปิดรับสมัครนักอ่าน มาเลือกหนังสือที่ห้องสมุดไปอ่านกันคนละเล่ม แล้วแชร์ประสบการณ์ผ่านเฟสบุ๊คและเว็บไซต์ของ The Reading Room เพื่อแนะนำและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน หรือ รายการ "Strawbery Sunday"[12] เป็นการสนทนาวรรณกรรมยอดนิยมของไทยและต่างประเทศ โดยคุณอรรถ บุนนาค เป็นวิทยากร และ *กิจกรรมชวนอ่านหนังสือสายสังคมวัฒนธรรม ใน* "Re:Reading Group" มาร่วมกัน "อ่านใหม่" และ "ตีความใหม่" เดือนละครั้ง เริ่มมิถุนายน-พฤศจิกายน 2557 เช่น "วรรณกรรมไทย: อาทิตย์ ศรีจันทร์ & นัทธนัย ประสานนาม (สี่แผ่นดิน & ร่มฉัตร)" "มานุษยวิทยา: ยุกติ มุกดาวิจิตร & นิติ ภวัครพันธุ์ (Clifford Geertz, บทความ Balinese Cockfight และ Thick Description)" "ประวัติศาสตร์ศิลปะ: สิทธิธรรม โรหิตะสุข & ธนาวิ โชติประดิษฐ (บทความใน ศิลปะกรรมหลัง พ.ศ. 2475 โดยพิริยะ ไกรฤกษ์ และ เผ่าทอง ทองเจือ)" "Post Colonial: แพร จิตติพลังศรี & สุธิดา วิมุตติโกศล (บทนำและบทแรกของ Orientalism โดย Edward Said และ Location of Culture โดย Homi Bhabha)" "รัฐศาสตร์/ประวัติศาสตร์: ประจักษ์ ก้องกีรติ & ภารุต เพ็ญพายัพ (บทนำและบทแรกของ Imagined Communities โดย Benedict Anderson)" และ "ประวัติศาสตร์นิพนธ์: ณัฐพล ใจ

[12] สามารถติดตามได้ในรูปแบบคลิปวีดีโอในช่องยูทูปของห้องสมุด ReadingRoom

จริง & ภิญญพันธุ์ พจนะลาวัณย์ (บทความ สุนทรภู่: มหากวีกระฎุมพี ใน ปากไก่และใบเรือ โดย นิธิ เอียวศรีวงศ์) ซึ่ง Re:Reading Group เป็น reading group ที่มี twist คือ เป็นการนำตัวบทสายสังคมวัฒนธรรม ที่เป็นที่รู้จักกันอย่างดี ถูกอ้างอิงถึงทั้งในสาขาและข้ามสาขา มา "อ่านใหม่" เพื่อทบทวนและทำความเข้าใจใหม่ให้รอบด้าน และให้เข้ากับบริบทร่วมสมัย โดยจะมีวิทยากรที่จะนำการแลกเปลี่ยนสนทนา 1-2 ท่าน ในแต่ละครั้ง ซึ่งลักษณะกิจกรรมจะคล้ายกับ reading group แต่จะเน้นการมีส่วนร่วมออนไลน์ โดยจะมีการแนะนำตัวบท ข้อมูลบทความเพิ่มเติม และประเด็นสำคัญต่างๆ รวมทั้งเริ่มแลกเปลี่ยนกับวิทยากรผ่าน Facebook page ของ The Reading Room ตลอดระยะเวลา 1 เดือน ก่อนที่จะมาพบกันจริงหนึ่งครั้งในช่วงปลายเดือน โดยวิทยากรจะนำเสนอประเด็นต่างๆ และนำบทสนทนา ตามด้วยการแลกเปลี่ยนและ Q&A [13]

6. **เครือข่ายนักวิจารณ์** ในอดีตพบว่ามี 3 เครือข่ายที่น่าสนใจ ดังนี้

6.1 กลุ่ม "วรรณกรรมพินิจ"

กลุ่ม "วรรณกรรมพินิจ" เกิดจากการที่อาจารย์ชมัยภร แสงกระจ่าง และ สิทธิชัย แสงกระจ่าง รู้สึกว่าหลังเกิดเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 บ้านเมืองเกิดภาวะชะงักงัน หน้าวิจารณ์ในนิตยสารต่างๆ ก็ถูกปิดทั้งหมด จึงเปิดบ้านตนเองทุกเดือน และชวนรุ่นน้องชมรมวรรณศิลป์ จุฬาฯ ที่รวมตัวกันอยู่แล้ว มาทำงานให้สังคม ซึ่งส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนมาทางวรรณกรรมมาโดยตรง แต่ทุกคนเป็นนักอ่าน ทุกคนเพิ่งเรียนจบ และยังไม่มีครอบครัว จึงหารือร่วมกันว่าจะทำอะไรต่อไป ในที่สุดก็ตัดสินใจว่าจะทำคล้ายๆ กับที่เคยทำ "รางวัลเกียรตินิยมวรรณศิลป์ จุฬาฯ" กลุ่ม "วรรณกรรมพินิจ" จึงคัดสรรเรื่องสั้นและบทกวีที่ตีพิมพ์ในนิตยสารต่าง ๆ โดยแบ่งหน้าที่กันว่าใครจะรับผิดชอบคัดสรรจากนิตยสารฉบับใด เช่น *พาที สยามรัฐ* คุรุปริทัศน์ สตรีสาร ฯลฯ พอครบเดือนก็จะมาพบกันและร่วมกันคัดว่าเรื่องสั้นเรื่องใดเป็นเรื่องสั้นที่ดีประจำเดือนนี้ ซึ่งทางกลุ่มไม่ได้สนใจว่าจะมีหน้านิตยสารให้เผยแพร่ผลงานของกลุ่มหรือไม่ แต่ทำไปเรื่อยๆ

เมื่อคุณสุชาติ สวัสดิ์ศรี บรรณาธิการนิตยสาร*โลกหนังสือ* ทราบเกี่ยวกับกิจกรรมนี้ของ "กลุ่มวรรณกรรมพินิจ"ผ่านคุณแน่งน้อย ปัญจพรรค์ ก็นำไปลงใน *โลกหนังสือ* ประมาณ 1 ปี ขณะที่คุณสุชาตินำงานของกลุ่มไปลง กลุ่ม "วรรณกรรมพินิจ"ก็ถูกวิจารณ์ในแง่มุมต่าง ๆ ถึงความอ่อนด้อยในเชิงวิชาการ ต่อมา คุณสุชาติ จึงสัมภาษณ์กลุ่ม "วรรณกรรมพินิจ" แบบตรวจสอบ ซึ่งทำให้สมาชิกในกลุ่มประมาณ 10 กว่าคนที่ไม่เคยเรียนการวิจารณ์เครียดมาก เป็นเหตุให้หลายคนออกจากกลุ่มไปและเลิกเขียนบทวิจารณ์ โดยเฉพาะสมาชิกที่มาจากคณะวิศวะและวิทยาศาสตร์ จนเหลืออยู่ในกลุ่มประมาณ 5-6 คน

ในช่วงนั้น อาจารย์ชมัยภรทดลองส่งบทวิจารณ์หนังสือไปให้ *มติชน* ซึ่งก็ผ่านการพิจารณาและได้ตีพิมพ์เผยแพร่ แต่ส่งไปให้เพียงไม่กี่ฉบับ ต่อมาคุณพรชัย วีระณรงค์ บรรณาธิการนิตยสาร *สยามรัฐสัปดาหวิจารณ์* เห็นว่าชื่อของกลุ่ม "วรรณกรรมพินิจ" เป็นที่รู้จักในวงกว้างผ่าน *โลก*หนังสือ ทั้งยังมองเห็นว่ากลุ่มนี้ทำงานจริงและกำลังเป็นที่จับตามองในสังคม จึงเปิดคอลัมน์

[13]ข้อมูลจากเว็บไซต์ The Reading Room Bangkok, เข้าถึงจาก http://readingroombkk.org [ออนไลน์], (วันที่สืบค้น 20 มิถุนายน 2558).

ให้ใน *สยามรัฐสัปดาหวิจารณ์* เริ่มเปิดให้ 1 คอลัมน์ แต่ในที่สุดเปิดให้ 2 คอลัมน์ ซึ่งคอลัมน์หนึ่งเป็นเรื่องของคน อีกคอลัมน์เป็นเรื่องของผลงาน สมาชิกที่อยู่ในกลุ่มจะเวียนกันเขียน ทุกคนจะมีนามปากกาของตนเอง เช่น วิจักขณ์ ประกายเสน เวหุวัน ทองลา บัวแพน นันทพิสัย (ซึ่งเป็นนามปากกาของอาจารย์ชมัยภรที่ตั้งขึ้นใหม่เพื่อใช้ในการเขียนวิจารณ์) เนื่องจากในยุคนั้นไม่มีนามปากกาไม่ได้ เพราะจะถูกกล่าวหากันง่าย เพียงแค่เขียนคำว่า "ประชาชน" ก็อาจทำให้ถูกจับได้

ในขณะนั้นทุกคนในกลุ่มรู้สึกว่าตนเองยังไม่เก่ง ดังนั้น ก่อนที่จะเขียนจะต้องต้องมาสนทนาและสรุปประเด็นที่จะเขียนร่วมกันก่อน เมื่อเขียนเสร็จก็จะนำมาให้พิจารณาร่วมกันอีกครั้ง แต่เมื่อเขียนนานวันเข้า หลายคนเริ่มเหนื่อย บางคนเริ่มย้ายออกจากกรุงเทพฯ ไปอยู่ต่างจังหวัด บางคนแต่งงานมีครอบครัว ท้ายที่สุดเหลือเพียง ไพลิน รุ้งรัตน์ (นามปากกาของอาจารย์ชมัยภร) เขียนอยู่คนเดียว จึงเปิดให้คนภายนอกส่งบทวิจารณ์มาเผยแพร่ได้ เช่น "ดอกไม้ดำ" ซึ่งจะเขียนวิจารณ์รุนแรงกว่าไพลิน รุ้งรัตน์ จนกลายเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไปว่านี่คือแนวการเขียนวิจารณ์ของเขา นอกจากบทวิจารณ์แล้ว บางครั้งยังลงบทสัมภาษณ์ด้วย เช่น สัมภาษณ์อาจารย์เจตนา นาควัชระ ในช่วงเวลานั้นดูเหมือนว่าไม่มีคนอื่นทำงานด้านการวิจารณ์ มีเฉพาะคอลัมน์นี้ที่ยืนยงมาก ซึ่งรวมระยะเวลาที่เขียนวิจารณ์นานถึง 17 ปี จนกลายเป็นฐานการวิจารณ์

ปฏิกิริยาตอบรับบทวิจารณ์ในคอลัมน์ "วรรณกรรมพินิจ" ส่วนใหญ่จะเป็นแง่บวก แต่ยังมีปฏิกิริยาในแง่ลบด้วย ทั้งการถูกต่อว่าและถูกตำหนิ ในช่วงเวลานั้นยังมีคอลัมน์ "ลมหายใจกวี" ด้วย ซึ่งอาจารย์ชมัยภร ทำหน้าที่พิจารณาคัดสรรบทกวีเพื่อเผยแพร่ จึงทำให้กลายเป็นเป้าในการถูกโจมตี ขณะเดียวกัน การเขียนงานวิจารณ์บ่อยครั้งทำให้เกิดการปะทะทางความรู้สึกกับนักเขียน สำหรับกลุ่มผู้อ่านทั่วไปนั้น อาจารย์ชมัยภรเพิ่งทราบหลังจากที่คอลัมน์ปิดตัวแล้ว ผู้อ่านส่วนใหญ่อยู่ในสถาบันการศึกษา ทั้งที่เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในต่างจังหวัด แต่อาจารย์มหาวิทยาลัยในกรุงเทพฯ อยู่ใกล้ศูนย์กลางมักไม่ค่อยสนใจมากนัก อาจารย์สถาบันราชภัฏหลายแห่งจำชื่อ ไพลิน รุ้งรัตน์ ได้ (ตอนนั้นยังมีผู้ใดรู้จักชมัยภร แสงกระจ่าง) เพราะว่าอาจารย์เหล่านี้นำบทวิจารณ์ในคอลัมน์ "วรรณกรรมพินิจ" ไปใช้สอน และนักศึกษาที่เคยเรียนและเคยอ่านงานวิจารณ์ในสมัยเรียน ทั้งนี้พบว่านักอ่านบางคนในยุคหลังยังคงไม่ทราบว่า ไพลิน รุ้งรัตน์ คือ ชมัยภร แสงกระจ่าง เพราะในช่วงเวลานั้นไม่เปิดเผยว่าไพลิน รุ้งรัตน์คือใคร

แม้ว่ากลุ่ม "วรรณกรรมพินิจ" จะพยายามสร้างขึ้นมาเท่าใดก็ตาม อาจารย์ชมัยภรเห็นว่า การมีหน้าวิจารณ์ในนิตยสารต่างๆ เป็นเรื่องที่ดี ควรจะมีอยู่ตลอดเวลา และต้องทำให้คนทั่วไปชินว่าต้องมีบทวิจารณ์ในนิตยสาร เพื่อให้คนรับฟังซึ่งกันและกัน แต่ในมุมของผู้ที่ทำนิตยสารไม่คิดเช่นนั้น กลับคิดแต่จะปิดหน้าวิจารณ์ กล่าวคือเมื่อใดก็ตามที่คิดว่าคอลัมน์นี้ไม่มีคนอ่านก็จะปิดคอลัมน์นี้ไป พอนิตยสารต่างๆ ปิดคอลัมน์วิจารณ์ไปเรื่อยๆ ยิ่งทำให้ขาดการเผยแพร่และรับรู้บทวิจารณ์ในวงกว้าง

6.2 กลุ่ม “บ่อนวรรณกรรมแสงตะวัน”

ในช่วง พ.ศ. 2541-2542 มีการตั้งกลุ่ม “บ่อนวรรณกรรมแสงตะวัน”[14] ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มเพื่อนที่มีความสนใจด้านวรรณกรรม เพื่อสนทนาเรื่องวรรณกรรม สมาชิกที่ร่วมสนทนามี คุณจิตติ หนูสุข (ต่อมาได้มาเป็นบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ดอกหญ้า และสำนักพิมพ์ดับเบิ้ลนายน์) คุณจรูญพร ปรปักษ์ประลัย อาจารย์ธเนศ เวศร์ภาดา ซึ่งสมาชิกในกลุ่มในขณะนั้นอาจารย์ธเนศซึ่งเป็นพี่ใหญ่ของกลุ่มเริ่มเป็นอาจารย์ที่มหาวิทยาลัยหอการค้าไทยและเป็นผู้มีบทบาทในด้านวรรณกรรมมากที่สุด อาจารย์อัคคภาคมีหน้าที่เป็นผู้ติดต่อกับเพื่อนๆ ในกลุ่มเพื่อที่จะนัดมาพบกัน

กลุ่ม “บ่อนวรรณกรรมแสงตะวัน” มีการนัดสนทนาเรื่องวรรณกรรมทั้งที่ร้านอาหารหรือบ้านของสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งเป็นการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเป็นไปแบบสบายๆ ระหว่างเพื่อน ไม่ใช่กลุ่มกิจกรรมจึงไม่ได้เผยแพร่เรื่องที่สนทนาไปยังภายนอก ซึ่งต่อมามีรุ่นน้องอีกสองคนเข้าร่วมกลุ่มด้วย แต่เนื่องจากติดภารกิจจึงถอนตัวออกไป อย่างไรก็ดี จากการสัมภาษณ์อาจารย์อัคคภาค ในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่ม อาจารย์อัคคภาคยอมรับว่าได้รับประสบการณ์และความรู้ทางด้านวรรณกรรมเป็นอย่างมาก ขณะเดียวกันประสบการณ์ที่ได้รับยังทำให้ตนสามารถที่จะยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างได้

6.3 กลุ่ม “รวมพลคนอ่าน”

จากประสบการณ์รวมกลุ่มสนทนาด้านวรรณกรรมที่อาจารย์อัคคภาค เล้าจินตนาศรี ได้รับจากกลุ่ม “บ่อนวรรณกรรมแสงตะวัน” ทำให้มีความคิดที่จะตั้งกลุ่ม “รวมพลคนอ่าน” (พ.ศ. 2543-2544) ขึ้น ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มของผู้อ่านหนังสือทั้งที่เป็นนักวิจารณ์รุ่นเดียวกันและนักอ่านระดับ “คอทองแดง” เพื่อเลือกหนังสือเข้ารอบสุดท้ายรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน หรือรางวัลซีไรต์ไปพร้อมกับกรรมการ สมาชิกที่ร่วมกิจกรรมนี้คือ คุณสุภาพ พิมพ์ชน คุณเอื้อ อัญชลี คุณชานนท์ (ปัจจุบันเป็นบรรณาธิการ สำนักพิมพ์เคล็ดไทย) และคนอื่นอีก

จากการเรียนรู้ประสบการณ์ในการตัดสินรางวัลซีไรต์ พบว่ามีการแสดงความคิดเห็นตอบโต้ต่อว่ากันไปมาทั้งระดับเบาๆ ไปจนถึงขั้น “จัดหนักจัดเต็ม” ทั้งในแง่การคัดเลือกกรรมการและกระบวนการจัดการ โดยไม่มีอะไรอื่นนอกเหนือจากว่า “โต้วาทีตีวาทะ” กันไปมาทุกปี และสิ่งที่เกิดขึ้นก่อนหน้านั้นไม่ใช่ทางที่สร้างสรรค์ กิจกรรมหลักของกลุ่ม “รวมพลคนอ่าน” เป็นการทดลองว่าในกระบวนการอ่านงานและพยายามทำผลการคัดเลือก เช่น การประกาศผลงานที่เข้ารอบสุดท้าย ซึ่งทางกลุ่ม “รวมพลคนอ่าน” และ “กรรมการรอบคัดเลือก” ของรางวัลซีไรต์มีหนังสือได้รับคัดเลือกเข้ารอบสุดท้ายตรงกันจำนวนหนึ่ง โดยทางกลุ่มมีความตั้งใจจะจัดกิจกรรมลักษณะนี้ให้ถึงสามปี ซึ่งกิจกรรมที่จัดขึ้นมีผู้ใหญ่ทางด้านวรรณกรรมเรียกว่าเป็น “กรรมการเงา” แต่ทางกลุ่มปฏิเสธว่ากิจกรรมนี้ไม่ใช่กรรมการเงา การจัดกิจกรรมปีแรกนั้น อาจารย์อัคคภาคใช้เงินส่วนตัวในการจัดซื้อหนังสือที่

---

[14] อาจารย์อัคคภาค เล้าจินตนาศรี เล่าที่มาของชื่อกลุ่มว่า “บ่อน” นี้ใช้ในความหมายด้านดีที่ปรากฏใน “พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน” คือ “แหล่งเป็นที่ชุมนุมกันเพื่อการบางอย่างมีเล่นสักวาหรือเล่านิทาน เป็นต้น เช่น บ่อนสักวา บ่อนนิทาน และยังมีหนังสือเล่มหนึ่งชื่อว่า “นักกลอนบ่อนเข้าแช่” เป็นหนังสือเกี่ยวกับบทกวีบทกลอน

ส่งเข้าประกวดรางวัลซีไรต์ และได้รับความช่วยเหลือจากสำนักพิมพ์ดับเบิ้ลนายน์ โดยคุณจิตติ หนูสุข ได้จัดพิมพ์เป็นหนังสือ รวม *พลคนอ่าน นวนิยายประกวดรางวัลซีไรต์ พ.ศ.* 2543 หนังสือเล่มนี้มีบรรณนิทัศน์เขียนแนะนำหนังสือที่เข้าประกวดทุกเล่ม และมีบทวิจารณ์ที่พิมพ์ใน เนชั่นสุดสัปดาห์ ทุกตอน ในปีที่สองซึ่งเป็นการประกวดกวีนิพนธ์ก็ยังมีการทำกิจกรรมต่อเนื่อง แต่ขาดทุนทรัพย์ในการจัดพิมพ์เป็นหนังสือ จึงไม่ได้ทำกิจกรรมนี้ในปีที่ 3
